NA VLNÁCH ODVAHY A DOBRODRUŽSTVÍ

Otakar Batlička

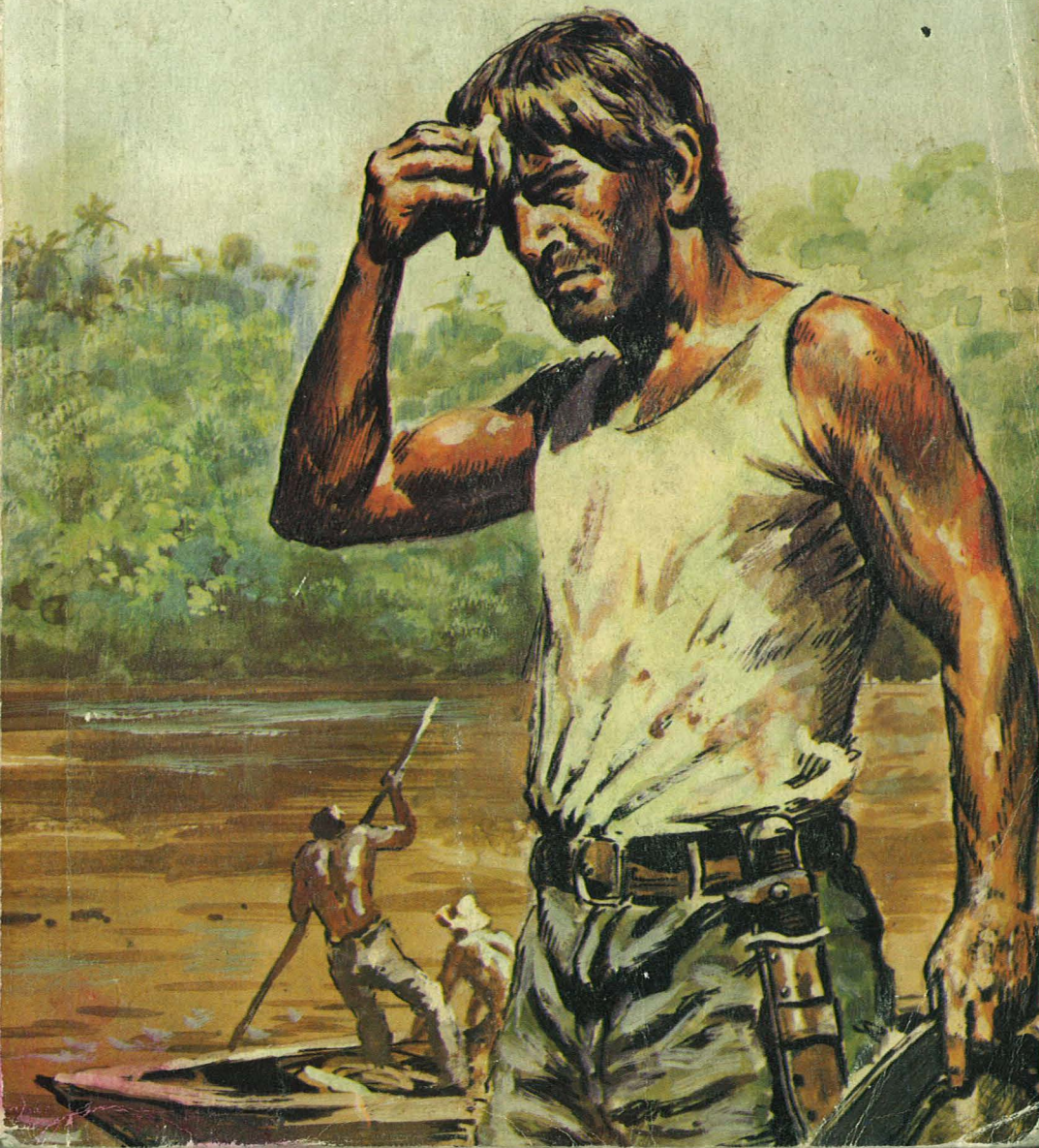

14/64
48-003-88
Cena brož. výtisku 29 Kčs

EDICE
PROFIL
DĚTEM A MLÁDEŽI
Svazek 47

NA VLNÁCH ODVAHY A DOBRODRUŽSTVÍ

NA VLNÁCH ODVAHY A DOBRODRUŽSTVÍ

Otakar Batlička

© Jaroslav Joklík, 1968, 1969, 1970, 1978
Illustrations © Bohumil Konečný, 1987
Editor and epilogue © Lubomír Petr, 1987

ISBN 80-7034-025-8

NA VLASTNÍ KŮŽI A Z DOSLECHU

TICHÁ NOC

Třetí týden se prodíráme neprostupným mato virgem — divokým brazilským pralesem. Postupujeme západním směrem s úkolem zjistit, zda je možno vést těmito místy železnici. Třicet domorodých nosičů, zvyklých tropickému vedru i dlouhým pochodům divočinou, klesá vyčerpáním.

Vedoucí expedice inženýr Ovčiarek, proslulý tvrdostí k sobě i podřízeným, zavolal si geometra Dorna, mne však — nováčka výpravy pověřeného péčí o přístroje — k poradě nepřizval.

Parné vedro nekonečného pralesa je stále nesnesitelnější.

„Pro dnešek dost!" zastavil se inženýr Ovčiarek. Je vidět, že jen nerad se podvolil Dornovým důvodům. „Zítra urazíme zbývajících šest kilometrů. Nosiči ať rozdělají ohně a připraví večeři!"

Rozhodnutí bylo přijato s povděkem. Dohlížel jsem na uložení zavazadel a na rychle vyklučené mýtině zanedlouho vzplanuly ohně. Kolem nich se otáčeli kuchaři, stahovali a opékali před několika hodinami uloveného tapíra.

Hned po večeři ulehli zmožení nosiči k spánku. Kolem deváté hodiny zhasil také Ovčiarek karbidovou lampu ve velitelském stanu a popřál svým spolunocležníkům, Dornovi a mně, dobrou noc.

Tábor se ponořil do tmy a ticha. Jen mulat Rodigo, zahalen v řasnatém ponču, bdí u polovyhaslého ohniště.

Slyším tiché oddechování svých přátel. Oba klidně spí... A přece ne! Pojednou zaslechnu šustivý zvuk vzpírajícího se visutého lůžka, bosé nohy došláply na zem. Kdosi stojí v úzké uličce stanu a nehybně naslouchá! Hlasitě oddechuji a předstírám hluboký spánek. Stín — je to Ovčiarek nebo Dorn? — se shýbá k zavazadlům u vchodu. Pak neslyšně obouvá boty a odchází. Proti chabým záblesků ohně od mýtiny vidím, že v náruči svírá objemný balík.

„Co je, siñore?" ptá se Rodigo.

Nakláním se z lůžka, div nespadnu na zem a pozoruji prostranství u ohniště. Muž, stále nerozeznávám, zda je to inženýr Ovčiarek anebo geometr Dorn, přistupuje ke strážci a cosi mu šeptem říká. Z Rodigových rtů splyne výkřik překvapení. Oba muži spolu chvíli tiše hovoří, mulat horlivě přikyvuje. Potom strážce usedá znovu k ohništi a můj spolunocležník mizí ve tmě.

Opouštím lůžko a snažím se nahmátnout boty. Z lesa slyším

temné údery. Obouvám se a opatrně rozhrnuji plachtu vchodu. Zvuky z pralesa ustaly . . . táborem se rozhostilo opět ticho. Kdo to tak tajemně opustil své přátele? Proč? Co zamýšlí? Poslepu sahám na visutá lůžka, abych se přesvědčil, zda odešel inženýr Ovčiarek, nebo zda muž v pralese je Dorn . . .

Bác! Výstřel! A hned nato druhý, v těsné blízkosti ležení.

Popadl jsem kulovnici a běžím k ohništi. Nosiči, mnozí spící ve spacích pytlích pod širou oblohou, se v mžiku probouzejí.

Před naším stanem se objevil inženýr Ovčiarek s puškou v ruce.

„Co se děje, Otakare?"

Neumím odpovědět.

S napřaženými zbraněmi běžíme k okraji pralesa. Tam zůstáváme jako přibití a s úžasem hledíme před sebe.

„Pane bože! Vždyť my jsme docela zapomněli . . . To vy, Dorne?" ptá se inženýr.

„Usínal jsem — a vtom jsem si vzpomněl."

Jako malý kluk poulím oči na geometra Dorna a velebné zákoutí pod vysokými kmeny palem.

„Pokoj lidem dobré vůle!" přistupuje k nám Dorn s napřaženou pravicí. „Veselé vánoce, přátelé. Právě tu byl Ježíšek, myslím, že vám něco nadělil."

Obklopen obrovitými mátohami pralesa stojí před námi do země zaražený malý jehličnatý stromek, osvětlený několika svíčkami a velmi skromně, avšak přece jen ozdobený. Hlavou mi proletí obraz vysoko zasněžených chalup a jizeb se spanilými smrčky a jedlemi tam daleko, v Čechách ... Jak tesknà vzpomínka! V okamžiku se mne však zmocňuje neskonale krásný pocit, kterým působí malý vánoční stromek — symbol lidského porozumění a lásky — v divokém rovníkovém pralese ...

Dlouho do noci sedíme u ohniště, štědře se obdarováváme z mála, co jsme objevili v zavazadlech, a vyprávíme si o svých domovech.

CHLUPATÁ FORDKA

Hodně jsem vytrpěl od honáků dobytkářské farmy — Looverovy estancie. Hlavně hubený Pintor mě nenáviděl. Jednou jsem se kvůli němu málem utopil v hnojůvce. Jindy mě vyděsil nastraženým šedým kmenem, který vypadal jako kajman. Pro všechny jsem byl muchachito — nejmladší a budižkničemu, gringo!

V pralese rostl ohromný strom kebračo, ve kterém hnízdily včely. Muži měli chuť na med, ale nechtělo se jim do kácení. Rozžehli v dutině stromu oheň a ty, gringo, se starej! Přiznám se, že víc než o přikrmování plamenů jsem se tři dny a noci staral o to, aby mi šedesátimetrový obr nespadl na hlavu. A přece byl nakonec medových pláství plný povoz. Jenže Pintor prohlásil, že jsem skácel kebračo špatným směrem, a honáci mi nedali ani ochutnat.

„Co je s tebou, muchacho!“ rozkřikl se předák, když muži odjížděli na koseč — sklizeň bavlny. „Víš, co je mula?“

„Takový menší kůň.“

„Pitomost!“ křikl ze sedla předák. „Je to kříženec kobyly a osla!“ Ukázal k ohradě. „Divoká Mária nám už dva roky zbůhdarma běhá po koralu. Zkroť ji!“

U stavení se kdosi dlouze zasmál. Zahlédl jsem Pintora, jak na hřebci tryskem vyráží do pampy. Předák strhl ryzku a vyjel za ním.

„To je tvá poslední příležitost, gringo! Dávám ti tři dny! Když zkrotíš mulu, budeš mít svou chlupatou fordku. Jinak se rozloučíme!“

Vlezu do ohrady a zasunu za sebou příčné klády. Mula je vysoká jako mustang, štíhlá jako chrt. Srst jejích svalnatých nohou se leskne. Hlavu má úzkou, jen lstivé oči a uši připomínají osla.

Sotva jsem roztočil laso — Mária se zjančila. Když jí smyčka dopadla za hlavu, vjel do ní ďas. Stavěla se na zadní, kopala, vyskakovala všemi čtyřmi do vzduchu. Chňapala po mně zuby a bila kopyty.

Tak tohle mi zavařil Pintor! Kdyby bylo možné zkrotit Márii, určitě by to některý honák dávno udělal. Nejlépe bude, když sbalím svých pět švestek a nenápadně se vytratím.

Ale odpoledne mi to nedalo. Hrome, mustangové jsou nebezpečnější než muly! A přece je kovbojové zkrotí! Jak to dělají? Nejdřív jim nasadí ohlávku!

Hladký kůl ohrad mi slouží jako kladka. Zaklesnu o něj laso, vší silou přitahuju smyčku. Mula se vzpíná, řehtá — až konečně padá do písku.

„Tak pozítří, gringo, nezapomeň!" volá večer předák.

Pintor obhlíží Márii; všiml si, že její krk nese stopy ohlávky.

Druhého dne se mi daří víc: pod ohlávkou vedu mulu na krátký tah koralem. Jak může, bestie, otočí se ke mně zadkem a kope, vyhazuje! Rád bych ji osedlal . . . Z Máriina čela se řine krev. Také na mém těle přibývá krvavých podlitin.

„Ještě nemáš polámané kosti, muchachito? Dnes večer předvedeš Márii! Jestli nebude jako beránek — máš výpověď!" připomíná třetího dne předák.

Pozoruju, že Pintor dnes neodjíždí na koseč. Dostal práci ve dvoře. Samozřejmě, že se postavil tak, aby na mne dobře viděl.

Nejraději bych hodil svou omlácenou kostru někam do stínu. Ale copak jsem utržil tolik šrámů a podlitin nadarmo? K čertu s Pintorem! Nejdřív ohlávka! Pak procházka po koralu s přitaženým lasem. Několikrát se mi daří přejet Márii dlaní po hřbetě. Nekousla. Nevyhodila. Včera mi kdosi radil, že před osedláním je třeba mulu oslepit. Jestli jsem dobře rozuměl — stačí šátek přes oči. Hotovo! Rychle nahazuju sedlo a utahuju podocasník.

Matičko skákavá! Prší či co! Pintor zvysoka hází vrchovaté lopaty loňských rýžových tobolek a vítr je zanáší do koralu.

Soukám se Márii na hřbet. Točí se dokola. Nevidí . . . Snímám jí šátek z očí. Není to brzy? Mula se bláznivě rozbíhá, sklání hlavu i šíji. Zastavuje — a já letím obloukem ze sedla.

„Muchacho, nemám ti přinést catre?“ posmívá se mi Pintor.

Tři skoky a znovu sedím v sedle. Mula tancuje, země duní, sedlo skřípe! A zase padám . . . Kolem uší mi hvízdly dva páry kopyt.

„Tady máš catre, gringo!“ Pintor přivlekl k ohradě žíněnku z mého lůžka.

Cítím bolest v krku a chuť krve v ústech. Lapám po dechu. Cválajícímu zvířeti vlaje hříva, ocas má zdvižený. Lasuju. Z výše ohrady skáču do sedla. Mária pádí tryskem! Hoj! Kdo se dřív poddá? Kdo prohraje souboj? Chceš vyhazovat, Mário? Dobrá! Skáčeš? Poslouž si. Dlouho létáme oba nahoru a dolů, do stran a na tvrdé klády.

„Tak co, mládenče?“ přijíždí za setmění předák.

Pintor odsouvá klády a jde k Márii. Vyhoupne se jí na hřbet a bez sedla s ní docela elegantně projíždí kolem ohrady.

„To ty, Pintore? Tak proto jsi chtěl dnes zůstat ve dvoře?“ říká předák. „Zkrotils mulu.“

„ Ne! Já ne,“ volá Pintor. „To je dílo našeho gringa!“

„On zkrotil Márii? Opravdu? Nikdo z honáků to nedokázal! Tak ode dneška žádný muchachito, žádný gringo, ale chlap!“

„Jasně, chlap!“

Tohle o mně říkají muži, které jsem považoval za nepřátele.

Povzbuzován honáky jedu na své chlupaté fordce čestné kolo koralem. Už vím, proč se ke mně muži dřív nechovali přátelštěji . . . Teď jsem dokázal jim i sobě, co dovedu. Bylo mi šestnáct, ale pustil jsem se sám do světa. A předák, Pintor a všichni Looverovi honáci museli se mnou jednat jako s dospělým.

DOZORCE

Dokud byl Rolf Gather obyčejným dělníkem na stavbě tunelu Ferro Caril ve střední Argentině, choval se jako každý jiný. Bručel na přísnost dozorců, na těžkou a nebezpečnou práci, dlouhou pracovní dobu a malý plat.

Potom však začala jeho hvězda zářit. Byl jmenován dozorcem.

Hned prvního dne, kdy se Gather objevil u tunelu bez špičáku a lopaty, poznali všichni, jak se změnil. S rukama za zády se procházel pracovištěm, občas počastoval někoho uštěpačnou poznámkou, ale ještě častěji dělníkovi vynadal. V polední přestávce

si svolal podřízené, zakázal si tykání od kohokoli a křičel, že nyní se všechno změní, s ulejvárnou je konec — teď se bude dělat!

Staří dělníci jej vyslechli s pohrdáním, mladší si z něj po odchodu tropili žerty.

Na stavbě tunelu bylo zaměstnáno asi čtyři sta lidí všech možných národností. Mezi dělníky bylo mnoho kdysi v domovině zámožných i vzdělaných lidí, kteří se po vystěhování pro chabé jazykové znalosti museli na čas chopit lopaty. Jeden z nich pocházel z Moravy, tuším z Hané. Byl to mladý muž, urostlý jako jedle, říkali jsme si navzájem krajane. A dělníci začali vkrátku používat tohoto přízviska pro nás oba.

Nevím, zda novopečený ‚pan vrchní dozorce', jak jsme mu nyní v malé nadsázce škodolibě říkali, vytušil v Moravanovi člověka vyšší úrovně, anebo zda vyčetl z jeho modrých očí pohrdání; brzy se však ukázalo, že si na krajana zasedl. Nutil jej pracovat přes čas a přiděloval mu nejnebezpečnější práci. A rachota to byla skutečně životu nebezpečná. Moravan byl totiž dynamero — nosič výbušnin, rozbušek, zápalných šňůr a odpalovač nálož.

Ještě dnes vidím usměvavého Moravana, jak krájí kapesním nožem dlouhé tyče dynamitu, jako by to byl sýr. Vždycky jsem se odvrátil a čekal jsem, kdy to bouchne.

Litovali jsme krajana, že má na něj Rolf Gather spadeno, ale on s neochvějným klidem odpovídal: „Tož tak, vždycky se najde potvora. A na každou potvoru jednou dojde." Jistě netušil, jak brzy se jeho slova vyplní.

Byla právě polední přestávka. Dělníci usedli tam, kde je zastihl hvizd dozorcovy píšťaly. Pojídají své skromné obědy a úkosem pozorují Rolfa Gathera, který v bílé košili a kravatě míří k Moravanovi.

„Odpoledne odpálíte nálože v severní stěně," nařizuje. „Nedávejte příliš dlouhé zápalné šňůry. Stačí pětiminutové," pohrdlivým pohledem přejel hlouček kolem sedících dělníků. „To by se vám líbilo, lenoši! Čekat na každý odpal deset minut a nic nedělat, co? Ale s tím je ode dneška konec!"

„Když bude šňůra příliš krátká, může výbuch nastat dřív, než se ukryjeme," pokouším se protestovat. „A kamení může zasáhnout," ukáži hlavou, „tady krajana."

„Starejte se o sebe, ano?" křičí Rolf Gather, s nímž si většina z nás ještě před několika málo týdny tykala. „Šňůry jsou drahé, musíme šetřit, rozumíte!"

Hned po obědě se začalo s hloubením otvorů pro nálože. Pomáhal jsem krajanovi s bedničkou dynamitu ke stráni. Cestou se nám každý uctivě uhýbal.

U skály mu připomínám, aby byl opatrný, a Moravan pomalu ukládá výbušniny do děr.

„Teď utíkej. A nezapomeňte počítat výbuchy, bude jich šest," posílá mne krajan do krytu. „Odpálím to. Schovám se pak tamhle za ten velký balvan. ‚Pan vrchní' mi odměřil zápalné šňůry. Nedá se nic dělat, musím dát krátké."

Nemusel mne dvakrát pobízet a já běžel do krytu v protější stěně. Byli tam již všichni dělníci i dozorce Rolf Gather.

Zaznělo znamení, že bude odpálena skála ... ale výbuch se neozývá.

„Co tam ten lenoch dělá?" rozčiluje se dozorce. „Dvě stě lidí tu čeká s rukama v kapsách a on ..."

Vtom — bum!

Obloha potemněla a k zemi se snáší déšť kamení a prachu.

Po chvíli zazní druhý výbuch, a třetí, potom čtvrtý ...

„Tak a teď rychle do práce!" vyskakuje z krytu dozorce. „Proč se ten budižkničemu ještě povaluje za balvanem ..." pln vzteku běží k Moravanovi.

„Gathere, pozor!" volám a strhuji několik vybíhajících dělníků ke dveřím. „Zpět, Gathere! Náloží je šest! Náloží je . . ."

Pozdě. Dozorce doběhl asi na třicet metrů k odstřelované skále, když údolím otřásl pátý výbuch. Rolf Gather se zastavil, obrací se a prchá zpět. Teď zakopl o velký odstřelený kámen. Padá a zůstává ležet. Choulí se k zemi a zakrývá si hlavu rukama. Asi deset se nás tísní u dveří krytu. Proč neutíká, proboha? Proč neběží pryč?

„Pomoc!" Dozorce pozvedá hlavu a volá. „Pomoc! Nemohu na nohu!"

Za širokým balvanem se cosi pohnulo. Moravan! Přikrčen jako voják v útoku běží k dozorci. Jediným hmatem si hází Gathera na záda a běží s ním za balvan. Bác! Skála se roztrhla šestým výbuchem. Několik velkých kamenů se zarývá do místa, kde před chvílí ležel Gather.

Vybíháme z úkrytu a běžíme k oběma mužům. Údolí je prosyceno pachem síry a prachu.

Dozorce sedí, zády opřen o balvan. Bílou košili ušpinil prach, kravata končí pár centimetrů pod krkem jako ustřižená nůžkami. Moravan mu zouvá vysokou šněrovací botu.

„Myslím, levá noha je . . . zlomená . . ." bolestně syká dozorce.

„Tady to máš, ty vrchní dozorče," zlobí se nejstarší dělník. „To máš z toho zbytečného spěchu. A z krátkých šňůr. Teď abys tady krajanovi poděkoval, že ti zachránil život."

„Nevypadá to na zlomeninu, Rolfe," Moravan pozvedl oči od dozorcovy nohy. „Bude to asi jen pořádný výron. Týden dva si poležíš a pak nás zase budeš prohánět."

Gather neprotestuje, že mu bývalí spoludělníci přes výslovný zákaz tykají.

„Je dobře . . . Děkuji ti. Však já . . . Nezapomenu na to," odvrací hlavu dozorce.

Nu a od této události byl Rolf Gather jako vyměněný. Nezaslechli jsme od něj jedinou nadávku. Chodil po pracovišti a dodával dělníkům dobrou náladu. Tak co, kamaráde? a — hoši sem, hoši tam! Občas dokonce přiloží ruku k dílu.

Jednou při obtížném odstřelu chce sám zapálit doutnáky.

„Víte, hoši, ona to není žádná legrace. Raději dáme dvanáctiminutové šňůry. Zatím si trochu odpočinete. Jo, a pořádně odpočítávat výbuchy, co říkáš, krajane?"

Moravan se smčje a obrací se ke mně: „Tož vidíš, na každého dojde, krajane, na každého."

EL TERREMOTO

„Vy jste Polák?"

„Ne, Čech."

Muello krčí rameny. „Možná, že tomu budete rozumět," vtiskne mi do ruky tmavý, ošumělý sešit. „Našel jsem to tam, na předměstí . . ." Muello, se kterým se občas potkávám na dvoře barvírny textilu, zřejmě spěchá. Loučí se a vychází z mého bytu.

Usedám k otevřenému oknu a obzírám neširoké večerní panorama chilského města Concepción, vroubené rozeklanými, jako by nadlidskou silou roztrhanými štíty skal.

Muello se dnes vrátil ze záchranných prací z Valparaísa, uvědomuji si. Ráno jsme četli v továrně zprávy novin o katastrofě. Měl jsem se Muella blíže poptat . . . Ne, vypadal unaveně, jistě si potřebuje odpočinout.

Otevírám tmavomodrý sešit a obracím rukou psané stránky. Pisatel není Polák — je to Čech! Krajan! Toto je jeho deník:

„Konečně jsem dorazil do Chile, země, od které si tolik slibuji a kde si chci vybudovat nový domov. Sháním se po práci a myslím, že se zdarem. Nabídka není sice od řemesla, ale nějak se začít musí. V pondělí odjíždím do kteréhosi pobřežního města, kde mám pracovat v měděných dolech. Je tam prý zaměstnáno hodně Němců, Italů a Slovanů."

Letmo pročítám další stránky, na nichž si krajan Jiří Franěk, rodák z Chrudimi, stýská, jaká je to dřina pracovat dvanáct hodin denně v temnotě pod zemí a jak hubená je mzda.

„Nezoufám si," čtu na jedné stránce uprostřed sešitu. „Valparaíso je velké, zámožné město. A sličné dámy i ctihodní pánové jistě dají vydělat zručnému kloboučníkovi."

Krajan Franěk se rozepisuje, jak se nemohl doma uchytit. Ani v Chrudimi, Pardubicích, ba ani ve stověžaté Praze. Podrobně líčí svoje pocity při loučení s vlastí, svá předsevzetí a pevnou víru, že teď se všechno zlepší.

Následuje stránka, jejíž řádky mne překvapují podivně neúpravným, vzrušeným písmem.

Soudný den. Nikdy bych tam u nás doma nevěřil, že je něco takového možné. Pozval mne na návštěvu náš naddůlní, pan Neuwirth. Je to Němec z Liberce, ale považuje mne za krajana a v kruhu jeho rodiny a přátel jsem se celý večer cítil jako doma.

Pouštěli jsme si gramofon. Tančili jsme. Připíjeli jsme si na zdraví.

Avšak najednou, po půlnoci, uprostřed nejlepší zábavy, ozvalo se prudké zadunění a vzápětí praskot, který připomínal pukání ledu na Labi. Všichni jsme strnuli v napjatém tichu.

Vtom se nám zachvěla podlaha pod nohama a rozdrnčely se okenní tabulky.

Pak pukla přímo proti mně stěna pokoje. Obraz a nástěnné hodiny spadly na koberec.

„El terremoto!" vykřikl kdosi. „Terremoto! Zemětřesení!"

Nemohl jsem se ani pohnout hrůzou. Hlavou mi bleskly výstrahy, kterými mne častovali spolucestující na zaoceánském parníku, když se dověděli, že se chci usadit v Chile. Každých dvanáct let, říkali, strhne se v Chile zemětřesení, kterému padnou za oběť desetitisíce lidí.

Pokoj se znovu otřásl. Kusy omítky a stropu nám padaly na hlavy. Velká skříň, zaplněná skleněnými předměty, se zakymácela a s třeskotem se převrhla. Paní Neuwirthová, manželka naddůlního, pronikavě vykřikla.

Nevím už, jak jsem se ocitl na ulici ... Byl nás jen malý houfec, který se rychle rozprchl, když se dům zřítil. Kolem vládl zmatek. Lidé bez cíle pobíhali. I já se dal do běhu. Ustavičně mne pronásle-

doval hřmot, dunění a praskot. Řítily se zdi, páchl svítiplyn, lidé křičeli a bědovali.

Běžel jsem středem ulice, pokud se úzký pruh mezi zříceninami dá nazvat ulicí. Byl jsem bezradný. Jako smyslů zbavený jsem běžel, kam mne nohy nesly.

Zprava jsem zaslechl volání o pomoc. Pokusil jsem se proniknout k troskám jakéhosi pobořeného domu, ale přede mnou, na okraji náměstí, pojednou se otevřela asi pět metrů široká, zřejmě velice hluboká propast. Z trhliny vystupovala pára. V mnohých zřícených obydlích plály požáry. Z potrhaného potrubí plynovodu tryskaly vysoké plameny a za stálého hukotu, do něhož se slévaly stovky drobných výbuchů, šlehaly k obloze.

Bezhlavým úprkem jsem se pokoušel uniknout z míst zkázy, prodrat se z města.

Na prostranství, nedaleko několika osamělých stromů se skupina mužů rvala o povoz, tažený jedním koníkem. Rvali se zbytečně, kůň se splašil a zmizel ve tmě.

„Aqua pasado!" Z druhé strany se ozval řev mnoha lidí. „Aqua pasado! Voda, voda! Hráze jsou protržené!"

V okamžiku zaplavila prostranství mohutná vlna, asi metr vysoká, a valila se ulicemi. Pádil jsem po nekonečně dlouhé ulici. Voda se mi hnala v patách. Běžel jsem o život. Po chvíli jsem zahlédl, že stejným směrem prchá i mnoho jiných lidí.

Země se znovu chvěla, jeden otřes byl zvlášť silný — upadl jsem. Rychle jsem vstal a znovu se dal na zběsilý útěk.

Doběhl jsem na předměstí Mercederio. Dál už jsem nemohl. Byl jsem se silami v koncích. Nesnesitelně mne bolela pravá noha, kterou jsem si narazil při pádu. Nízké domky — v nichž na zápraží stáli nočně odění oyvatelé, kteří nás okamžitě zvali pod své střechy — se zdály neporušené.

Lidé, stále v proudech se valící z města, přinášejí zprávy, že celé Valparaíso je v troskách. Kdosi mluví o pěti tisících mrtvých. K ránu se v domku ocitá i pan naddůlní Neuwirth. Se slzami v očích mi sděluje, že o své ženě, která zůstala v polorozbořeném domě, nemá zpráv. Pokouším se spát. Přeji si být daleko, daleko od toho hrozného místa.

Naddůlní Neuwirth připomíná, že po takto mohutných otřesech země následují zpravidla další, sahající mnohdy do značně větší šíře. Vybízí mne, abych se také vydal na další cestu. Noha však

hrůzně otekla, pokouším se o chůzi, ale neujdu ani deset kroků ke dveřím. Naddůlní se loučí a chvatně odchází.

Sedím za domkem svých hostitelů, kteří již také odešli dále, co nejdále od Valparaísa. Osamocen sedím na slaměné židli v zahradě, je prý to nejbezpečnější místo, a bojím se.

Vzpomínám na obě matičky. Tu chrudimskou, a českou — Prahu. Cítím, jak je mám obě nesmírně rád.

Píši tyto řádky a na druhé straně domku už jen občas přeběhne opožděný uprchlík.

Napadají mne slova knih a proroků: ‚A země se bude chvěti a hrobové otvírati!'

Hrozně se bojím.

A přece všechno bude dobré, pevně věřím, že Chile mne nezkla . . .

Tímto řádkem deník krajana Jiřího Fraňka končí.

Zbývá ještě dvacet čistých, nepopsaných stran. Zavírám modrý sešit.

Na směně, mezi dvěma vanami blůzek a košil k barvení, jsme četli v novinách, že úřední komise napočítala valparaíských obětí již devět tisíc.

Byl mezi nimi Čech z Chrudimi? Tiše uzavírám okno s výhledem na rozervané hory.

Byl mezi nimi krajan Jiří Franěk?

JEŽEK V KLECI

Již měsíc působí v chilském Valparaísu cirkus Astaldo. Také v naší továrně na překližku se hovoří o krkolomných výkonech na visutých hrazdách, drezúře lvů, krasojezdkyních, akrobatech — prý něco jedinečného!

Ukrajinec Krišťenko navrhl, abychom se v neděli sešli před hlavním vrchodem cirkusu. „Ráno si prohlédneme stáje. V deset je krmení dravé zvěře. Pak se půjdeme nakrmit do blízkého hostince my — a po obědě navštívíme odpolední představení."

Parta krajanů, Josef Kadlec, Emanuel Ježek a já, souhlasí.

Krišťenko předpovídá špatné počasí, ale my slibujeme, že přijdeme, i kdyby šídla padala.

A jako by to byl Krišťenko přivolal. V neděli leje jako z konve!

Nejlépe by bylo zůstat doma, ale dali jsme slovo a slovo dělá ... Trvá mi dobrou půlhodinu, než se dostanu autobusem na druhý konec města k cirkusu Astaldo. Nad okénkem pokladny však visí nápis: — Pokladna uzavřena. Pro nepříznivé počasí je zvěřinec nepřístupný. —

„Celý týden jsme se těšili!"

„Vstaneme v šest, trmácíme se přes celé město ..."

„Hned jsem zpátky," podnikavý Krišťenko peláší ke vchodu, až voda z louží stříká. Pod dřevěným přístřeškem hovoří s důstojně vyhlížejícím pánem. Vrací se a jásá. „Vyhráno, kluci. Ten pán je ředitel cirkusu. Když prý přijíždíme zdaleka a tolik jsme se těšili, můžeme jít dovnitř a — mládenci — zadarmo. Bez placení."

Procházíme dřevěnou bránou, nikdo nám nevěnuje nejmenší pozornost. Kráčíme přes manéž, mokré boty se hluboko boří do dřevěných pilin.

„Divný pocit, co? Při představení plno světel, lesku, hraje hudba, lidé se smějí, tleskají ... jak je to dnes všechno opuštěné a smutné," prohodí Kadlec k Emanu Ježkovi.

Netroufáme si hovořit hlasitě, spěšně procházíme stanem a ocitáme se u stájí. Přehlížíme řady ušlechtilých koní. Nikde však nevidíme žádného cirkusového zřízence. Na konci uličky nás vítá pach moči mísící se s vůní sena. Jsme v oddělení dravé zvěře.

U každé klece chvíli postojíme. Jsou zde šelmy z celého světa. Mnohé z nich jsem viděl v jejich domovině a bez ocelových příček klecí. Prohlížíme si hřívnaté lvy z Habeše, bengálské tygry, brazilské jaguáry ... obdivujeme nádherného severoamerického grizzlyho.

„Pěkný huňáč," raduje se Emanuel Ježek. „Podívejte se mu na drápy. Když se postaví, je jistě dva metry vysoký!"

Grizzly jako by rozuměl, staví se na zadní a přítel Ježek vytahuje z kapsy pláště fotoaparát.

„Škoda filmu," říkám.

Krišťenko přikyvuje. „Na záběr z dálky je málo světla."

Eman však nedbá naší rady a zkoumá, jak pořídit snímky zblízka. Většina klecí dravé zvěře je rozdělena mříží na dvě části, aby v době, kdy se klec čistí, mohlo být zvíře vehnáno do sousedního kotce a nepřekáželo. Grizzlyho příbytek není výjimkou: vedlejší oddělení je prázdné! Těžké padací dveře jsou zdviženy a podepřeny násadou lopaty. Emanuel Ježek vstupuje do klece, připraví aparát ... A cvak! Hotovo! A ještě ... tři, čtyři záběry.

„To budou snímečky," Ježek se chystá opustit klec. Zavadil však nohou o dřevěnou podpěru, dveře s rachotem zapadly a my se dáváme do smíchu.

„To nic," Emánek sahá po mříži, aby ji zvedl vzhůru. Nedaří se mu to. Přechází nás smích, přistupujeme a snažíme se mu pomoci nadzvednout těžké dveře. Vůbec však s nimi nepohneme. Dveře zapadly do zámku, který lze otevřít jen klíčem.

Ježek je v kleci uvězněn. Na čele mu vyskakují krůpěje potu. Grizzly několikrát bručivě odfrkl a hledí na svého podnájemníka za tenkou mříží. Vtom zpozoruji, že v příčce dělící klec jsou nezajištěné létací dveře, jimiž může medvěd volně přecházet z jednoho oddělení do druhého.

Beze slova opouštím kamarády a běžím k cirkusovému stanu. Nikde nikdo! Uháním k obytným maringotkám a buším na první dveře. Otevírá mi vousatý chlapík. Na můj spěšný dotaz, kde najdu ošetřovatele medvědů, odpovídá, že má volno a je ve městě. Říkám, co se přihodilo, a společně běžíme za ředitelem. U pokladny však již není. Pádíme k ředitelské maringotce, za námi houf cirkusácké drobotiny. Paní direktorka lituje, ale manžel nebyl od snídaně doma. Běžím s vousáčem podél maringotek a bušíme po řadě na dveře. Šéf je u hudebníků, říká muž v kabátci klauna. Poskakujeme mezi kalužemi, podlézáme napjatá lana — znenadání padáme do náruče řediteli. Vyslechl má úpěnlivá slova a spěchá s námi k dílnám techniky.

To už se naše dvojice proměnila v záchrannou výpravu. Ředitel, ředitelka, vousáč, dva hudebníci, krotitel, tucet košilatých dětí, muž v klaunském kabátci, zámečník s plnou náručí těžkého nářadí — všichni spěcháme ke grizzlyho kleci.

Ještě před průchodem k manéži však potkáváme kamarády a v jejich středu — Emanuela Ježka.

„Pro pána krále, jak ses dostal z klece?" Sprásknu ruce a úkosem pohlížím k řediteli.

„Všiml si, že v příčce mezi grizzlym a jeho oddělením jsou létací dveře. Grizzly se pohnul, dvířka se zhoupla, bylo jasné, že nejsou zavřená," vypráví Kriščenko. „Nu a Ježek se přitiskl ke stěně klece . . ."

„. . . nikdy bych tomu nevěřil," skáče mu do řeči Kadlec. „Jednu nohu prostrčil tak, zaklonil hlavu, ruku natočil tak," předvádí kamarád, „druhou nohu přehodil shora . . ."

„Dostal se z klece skrz mříž?“ nemohou uvěřit lidé od cirkusu. „Prolezl mříží klece . . .?“

Ředitel lamentuje, direktorka mu však nepopřává času a žádá, aby jim přítel ukázal, jak prolezl mříží.

Nejbližší prázdná klec je místem Emanovy produkce. Deset patnáct minut se pokouší protáhnout se mřížemi klece, ale nedaří se mu to.

„Když se v horní Brazílii šířilo moře žravých mravenců, překonal jsem všechny světové rekordy v běhu od jednoho do deseti kilometrů,“ pravím. „V kterýkoli jiný den bych se o podobný výkon marně pokoušel.“

„U nás v Čechách říkáme — nouze naučila Dalibora housti,“ připomíná Jožka Kadlec.

Navzdory původním plánům zůstáváme v cirkuse na oběd, a protože ředitel je přírody a světa znalý muž, zábava nevázne ani na okamžik.

SPRAVEDLNOST, SINHORE

Ačkoli je mu přes sedmdesát let, patří bezesporu k nejlepším dělníkům továrny na obrábění kovů v Sao Paolu. Marně se zajímáme o jeho příjmení; jmenuje se krátce Vicente.

„Oh, sinhore,“ říkává, „ještě je na světě spravedlnost!“

Osud mu dal právo soudit, neboť má za sebou trpký úděl brazilského otroka. Ne, není výjimkou. V Brazílii je tisíce černochů, kteří zažili léta otroctví. Nebyli v Jižní Americe původním obyvatelstvem, dostávali se sem v železech teprve po jejím objevení Evropany.

Dojídáme skromný oběd, dvacet minut zbývá do konce přestávky.

Usedám k Vicentovi a nabízím mu balíček ‚Quarante tres‘.

„Ach, sinhore — dáváte mi tabák — to jistě něco chcete!“

„Jaké to bylo, když jste ještě byl . . . bezplatným dělníkem . . .?“

„Zkrátka, chcete vědět, jaký byl život otroka?“

Přikývnu a stařec si zapaluje obratnými prsty stočenou cigaretu.

„Přijde na to, kdo a u koho žil. Moji rodiče byli otroky v majetku dona Calla de Herrerro. Tam se žilo dobře. Pán byl hod-

ný, jídla bylo dost, a nikdy nedovolil dozorcům, aby nás bili.

Když se však provdala pánova dcera za majitele sousedních plantáží, vzala s sebou i pět otrokyň, mezi nimi také mou sestru. Měl jsem Elvu velice rád a prosil jsem pána, aby ji na sousední farmu neposílal. Bylo mi tehdy osmnáct a sestře patnáct — pán však nedal na naše prosby.

Jednou jsme robili v polích, byla zrovna ‚cosecha', kukuřičná sklizeň, a já pracoval na okraji lesa. Pojednou se mi zdálo, jako by na mne někdo volal: ‚Vicente! Vicente!'

Jdu po hlase, rozhrnuji hustý porost a objevím svoji sestru. Choulí se ke stromu jako uštvaný lesní králíček.

‚Jak ses sem dostala? Co se stalo . . .?'

Nepotřebuji odpověď. Sestřina záda jsou rozšlehána bičem.

‚Kdo ti to udělal? Proč?'

Byla zbita jedním dozorcem, protože mu rozšlápla na zemi odloženou krabičku zápalek.

Utekla! To bylo těžké provinění. Na otroka, který uprchl svému pánovi, se pořádaly štvanice jako na divou zvěř.

Nerozmýšlel jsem se ani minutu. Popadl jsem Elvu za ruku a táhl jsem ji do džungle. Prchali jsme, co nám síly stačily. Několikrát jsme v tichu džungle zaslechli hlasy pronásledovatelů.

Odpoledne byla sestra vyčerpána, nemohla dále. Před námi se rozprostírala řeka, a co horšího, hladinu čeřili aligátoři.

Zmohl bych řeku, zdravá Elva by ji také dokázala přeplavat, ale rány karabáčem se zanítily a působily jí hrozné bolesti. Doléhal k nám štěkot psů trestné výpravy — nebyl čas na delší rozmýšlení.

Těsně u břehu stál strom, z jehož větví visely dlouhé liány. Vybral jsem jeden silný provazec, přitáhl jej k sobě a rychle jsem vysvětlil Elvě, co chci podniknout. S vypětím posledních sil vylezla na strom, objala mne kolem boků, já se odrazil od kmene a již jsme se dlouhým kmitem vznášeli k protějšímu břehu.

Za okamžik jsme byli spatřeni. S křikem a kletbami obcházeli pronásledovatelé nerozhodně po bažinatém břehu, až jeden z nich začal šplhat na strom. Chtěl se dostat na druhou stranu řeky stejným způsobem, jakého jsme použili my. Sevřel jsem pevněji svůj nůž — byl jsem rozhodnut na chlapa skočit, jakmile se nohou dotkne našeho břehu.

Muž uchopil jednu z dlouhých lián, odrazil se, avšak — děsivě

zaúpěl — liána se přetrhla. Chlapík dopadl obloukem do řeky, plaval; pak se kolem něj rozčeřila voda a několik strašlivých čelistí chňaplo po bezbranné kořisti. Elva, která se ke mně bez dechu tiskla, vydechla: ‚To byl on! Dozorce, který mne zbil!"

Vicente se odmlčel a hledí kamsi přes tovární střechu ...

„Ano, je ještě spravedlnost na světě, sinhore!"

SOUBOJ

Nechci vám vyprávět vzrušující a nepravdivou povídku z Divokého západu. Za svého pobytu v Argentině jsem však byl svědkem události, která se mi vryla nadlouho do paměti.

V Palasios byl rušný den. Dobytkáři z dalekého okolí sháněli svá stáda k místní dráze, která dobytek přepravovala dál. Hacienderos — jihoameričtí farmáři, i honáci dobytka, zvaní gaučové, seděli ve skupinách v almacenu, jakémsi zájezdním hostinci. Cinkot velkých ostruh se mísil s křikem, zpěvem a neurvalými výkřiky.

„Myslím, že je načase, abychom odtud odešli," radil můj přítel, zvěrolékař Dorner, a pohlédl starostlivě do jednoho kouta sálu. Kolem stolu tam seděla skupina gaučů. Zpívali, či vlastně hulákali různé písně, bušili pěstmi do stolu a posilovali se konií, opojným nápojem nejhoršího druhu.

„Myslíte, doktore, že se tu něco semele?" ptal jsem se Dornera.

„To jsou honáci z ranče Funes, a přijedou-li gaučové z Gorea, tak je více než jisté, že to špatně skončí." Další slova mého přítele byla přerušena dusotem kopyt. „Už je to tady, to jsou Goreovi lidé!"

Nově příchozí se seskupili u nálevního pultu.

V rohu sedící tlupa s úšklebky pozorovala, jak se muži u nálevního pultu dali také do zpěvu. Obrovský, ramenatý chlap s černými vlasy přistoupil ke Goreově skupině:

„Hombre, jestli nezavřete ty vaše zatracené klapačky, slíznete si to!"

Předák z Gorea stál klidně, opřen o nálevní pult.

Ramenáč nečekaně uchopil předákovu sklenku a vchrstl mu její obsah do obličeje. Ruce všech přítomných sjely k bokům.

„Ruce od zbraní, amigos!" Mezi dveřmi stál policista. Štíhlý mladý muž vstoupil mezi rozvaděné muže. „Nechte nože a pistole na pokoji! Kdo způsobil tu výtržnost?" obrátil se k majiteli hostince.

„Jako vždy, černý Martini. Začal s nadávkami," vysvětloval hostinský.

Policista se obrátil k vousatému obru: „Martini, potřeboval byste, aby vám už konečně někdo nařezal. Jste rváč a vyvoláváte jen hádky a mrzutosti. Jednou vám to vynese pořádný výprask!"

„No, vy to jistě nebudete. Vás chrání ten váš barevný kabát, proto si troufáte, jinak . . ." významně protáhl Martini.

Policista upřel svůj zrak do zlobných očí černého obra.

„Myslíte? Něco vám ukáži, Martini. Vemte svůj bič a pojďte ven!"

Martini se zasmál a vykročil ke dveřím. Honáci i farmáři se vyhrnuli před hostinec.

„Prosím vás, doktore, co se bude dít?" ptal jsem se zvědavě svého přítele.

„Uvidíte! Něco, co jste za svého pobytu v Argentině ještě neviděl. Souboj biči podle pravidel pastevců dobytka od Santa Fé. Nevíte, jací jsou tito gaučos umělci se svými dlouhými biči. Jediným švihnutím vám urazí cigaretu od úst!"

Zatím se lidé seskupili na velkém prostranství. V písčité zemi byl vyryt kruh o průměru asi šesti metrů. Policista svlékl svůj služební kabát i košili a stanul uprostřed kruhu obnažen do půl těla. V levé ruce měl ponču, vlněný přehoz, v pravé třímal asi tři metry dlouhý kožený bič s krátkou rukojetí. Proti němu stál už připraven Martini. Gaučo byl mnohem mohutnější, jeho tělo připomínalo řeckořímského zápasníka.

„Doktore, jaká má vlastně takový souboj pravidla?" ptal jsem se Dornera.

„Kdo vypráská svého protivníka z kruhu, vítězí!" zněla stručná odpověď.

Zápas začal.

Gaučo se široce rozkročil, levou ruku obalenou pončem držel jako štít před sebou. Jeho pravice sebou trhla. Řemen prořízl hadovitým pohybem vzduch a konec biče ťal po obličeji policisty. Ten zachytil ránu chráněnou levicí.

Práskání bičů znělo jako výstřely z pistolí. Oba soupeři brzy nesli na svých tělech stopy zásahů biče. Nebyly to však zásahy jeho koncem — ty jsou mnohem horší, a takovému šlehnutí oba bojovníci hbitě uhýbali.

Boj se stával každou vteřinou vášnivějším a urputnějším.

„Martini, teď dostanete, co vám dávno patří.“ Policista sevřel pevněji rukojeť biče. „Před pěti lety jsem byl nejlepší bičař na rodeu v Santa Fé.“

A skutečně! Řemen policistova biče opisoval ve vzduchu klikaté křivky. Každý šleh končil ostrým prásknutím. Konec biče několikrát olízl mohutná prsa obrovského gaučo. Ten zuřil. Marně se snažil citelněji zasáhnout policistu. Byl neopatrný a při každém výpadu nebo špatném krytí byl častován bolestivými šlehy. Jeho kůže byla již na mnoha místech proťata a ramena, prsa i záda měl zbičovaná do krve. Martini zřejmě ochaboval. Couval krok za krokem, a když jej konec biče zasáhl rychle dvakrát za sebou do tváře, pustil bič a přitiskl dlaně na obličej.

Policistův bič nezahálel. Neúnavně se ovinovala dlouhá tenká kůže kolem těla Martiniho. Trestaný gaučo ustupoval k okraji kruhu. Diváci sotva dýchali vzrušením. Ozvalo se ještě jedno prásknutí, Martini zaječel a skokem se octl mimo kruh. To byl konec boje a oba zápasníci zmizeli v hloučcích svých přátel.

Viděl jsem později ještě několik argentinských soubojů honáckými biči, ale žádný nebyl tak urputný jako ten, ve kterém strážce zákona ztrestal pověstného rváče.

NAPOLEON

Měli jsme vážné starosti. Obrovské lány kukuřičných polí čekaly na sklizeň, ale nebylo dostatek pracovních sil. Přes hodinu jsem hovořil s panem Piasem o tom, co počít. Jindy v této době bylo na polích kolem sto padesáti dělníků, a dnes? Taková nouze o pracovní síly nebyla už léta.

Věděli jsme, co je toho příčinou.

Nafta! V kraji byla nalezena naftová ložiska. Těžaři platili dělníky dobře, postarali se jim v narychlo postavených vesnicích o zábavu. Kina, hostince, to vše na vzdálených farmách nebylo.

„Jsem zvědav, kolik lidí Santander přiveze. Kdyby se mu podařilo sehnat v městě aspoň padesát lidí, pustili bychom se hned zítra do práce!"

Chápal jsem starosti svého zaměstnavatele.

Odpoledne kolem páté hodiny se objevila v dálce na vyjeté cestě pampy oblaka prachu. Povozy s dělníky se blížily. Hleděli jsme dalekohledem — a byli jsme zklamáni! První vozy jely prázdné. Jen v posledním se kupilo několik mužů, pokud jsem rozeznal, asi šestnáct sedmnáct lidí. Uboze málo.

Ještě nikdy nepřivezl Santander z města takové lidi jako tentokrát. Farmář Pias se ke mně obrátil:

„Převezměte ty lidi, nemohu se na ně ani podívat. Polovička tuláků a polovička darebáků. Teď abychom se báli spát, že se nám do rána ztratí střecha nad hlavou. Všichni ať odevzdají zbraně!"

Posadil jsem se k dřevěnému stolu a zapisoval si nové dělníky. Ke stolu přistoupil muž. Střední, zavalité postavy, asi třicetiletý, značně sešlého zevnějšku.

„Jak se jmenujete?"

Vzhlédl zamračeně, sklonil se nad stůl a štěkl mi do tváře:

„Napoleon!"

„Nechte si své vtipy a nezdržujte. Ptám se vás, jak se jmenujete?"

„Napoleon!" odsekl tázaný.

Dobrá, napsal jsem do rubriky jméno Napoleon.

„Odkud pocházíte?"

„To je vedlejší. Jsem Napoleon a to vám musí stačit!"

V argentinských pampách se člověk sejde se všelijakými podivíny. Myslil jsem si, že muž chce z jakéhosi důvodu utajit své jméno

a původ. Neměl jsem chuť se s ním zdržovat — zůstal tedy Napoleonem.

Konečně jsme přikročili k práci. Dlouhá řada postav zvolna postupovala kukuřičnými poli a ulamovala plody do velkých jutových pytlů. Denně jsem jezdil do polí dohlédnout na postup práce.

„Co to má, prosím vás, tamhle ten člověk na hlavě?" ptám se dozorce, který mne provázel.

„Ale, to je ten Napoleon! Udělal si z papíru trojhranný klobouk jako Bonaparte. Je to nějaký podivín, s nikým nepromluví celý den ani slovo!"

Asi hodinu po návratu z polí za mnou přiběhl jeden z dělníků a těžce oddychuje ze sebe vyrážel:

„Napoleon! Má pušku, střílí po každém, dozorce Santander zraněn, všichni se rozutekli!"

Dlouho jsme se nerozmýšleli a utíkali ke koním. Teprve na cestě jsem si uvědomil, že nejsme ozbrojeni. Přijíždíme ostrým cvalem k polím. Několik mužů nám běží naproti.

„Dozorce odpočíval, odložil brokovnici a ve chvíli, kdy si nacpával lulku, k němu přistoupil Napoleon, popadl pušku i s nábojovým opaskem a dal se na útěk. Dozorce se rozběhl za ním. Napoleon zatím doběhl k balvanům a zmizel mezi nimi. Když dozorce doběhl až na konec pole, padl výstřel a Santander dostal celý náboj do boku. Chtěli jsme pro něj jít, ale Napoleon hned střílí. Ten člověk se určitě zbláznil!"

Obávám se, že je to pravda a že jsem to měl vědět už dávno.

Odcházíme na konec polí. Vidím dozorce, leží a sténá, volá, abychom mu šli pomoci.

„Zůstaňte všichni zde! Půjdu k němu sám!" říkám.

Jdu. Už jen několik kroků mě dělí od raněného. Bác! Rána, a broky mi sviští kolem hlavy! Zůstávám stát.

„Napoleone, což mě nepoznáváte? Svého generála? Jdu vám na pomoc!"

Nevím, co mě to napadlo, že jsem vykřikl tato slova, ale účinkovala.

„Pojďte do mé tvrze, generále! Napoleon nezapomíná svých věrných!" Mezi balvany, s očima horečně planoucíma, stojí nešťastník s papírovým kloboukem na hlavě a s puškou v ruce. Co udělá? Je mi bídně, ale jdu dál. Stavím se před ním do pozoru a vojensky zdravím rukou:

„Hlásím příchod, Napoleone!“

Pozoruji, jak usilovně se snaží myslit. Jeho rty se pohybují, ale nemluví. Vteřiny ubíhají. Konečně první pohyb. Napoleon přistupuje ke mně:

„Věřím vám! Všichni ostatní jsou moji nepřátelé!“

V příštím okamžiku mi odevzdává pušku a v další minutě odchází klidně se mnou. Vedu ho pod paží směrem k farmě, zatímco druzí se starají o vážně raněného Santandera.

Ještě téhož dne jsme předali ubožáka zřízencům důlní nemocnice. Neměl u sebe žádné osobní doklady. Jeden z mnoha ztracených v neznámu!

Snad kdesi v Evropě čeká někdo dopis od otce, bratra či přítele, který se dlouho, dlouho odmlčel. Potom se obyčejně říká: „Zapomněl na nás. Asi se mu v té zlaté Americe dobře daří!“

NA ÚTĚKU

Konečně vlak zastavil.

Vraceli jsme se s přítelem z kukuřičné kampaně, ušetřili jsme slušné peníze, a tak jsme se těšili, že si týden, dva zalenošíme a odpočineme po dlouhé a namáhavé práci v polích.

Vesele jsme uchopili svá zavazadla a vystoupili z vlaku. Bylo šest hodin odpoledne. Ve městě Fray Bentos jsme byli poprvé. Starostí o nocleh nás hned zbavili tři chlapíci, kteří nám tahali zavazadla z rukou:

„Seňores, u nás je výborná kuchyně!“

„Cabaleros, u nás máme koupelnu!“

„Pojďte k nám do hotelu, pane,“ na hlavu poráží své soupeře třetí, ramenatý mulat. „Pojďte k nám, tam nemáme to, co mají u těch druhých – štěnice!“

Mulat se zubí a první dva mu nadávají tak, že by se i námořník Pepek zastyděl.

Kráčíme za mulatem a zvědavě okukujeme město. Fray Bentos není sice velké, ale pozorujeme, že je tu neobyčejně živo. Od nosiče se dovídáme, že zítra bude výroční trh. Nevědomky jsme tedy přijeli zrovna v den, kdy bude o zábavu postaráno.

Kolem křiklavých plakátů kin, divadel a jiných atrakcí jsme došli k zájezdnímu hostinci pyšného názvu Grand Hotel Lima. Pronajali jsme si dvoulůžkový pokoj, poslední volný v celém hotelu.

V pokojíku napravo od nás byl ubytován nějaký zámožný farmář, vlevo dva neznámí muži.

Unaveni cestou rychle jsme povečeřeli a ulehli ke spánku. Ze spaní však nebylo nic. Kat aby spral ty naše sousedy po levé straně. Právě spustili gramofon a jeden z nich si začal prozpěvovat.

„Zpívá hezky, ale kdyby byl zticha, bylo by mi to milejší! Chce se mi spát," bručí přítel.

Asi po půlhodině zpěv i gramofon ztichly a z vedlejšího pokoje je slyšet tichý hovor.

Ležím přímo u stěny. Jeden ze sousedů mluví nyní dost hlasitě, takže rozumím každému slovu. Nechtě naslouchám. Neznámý mluví rozčileným hlasem:

„Mám toho dost! Policie je nám v patách. Už týden jsme na útěku, ale tuším, kdo je mezi námi zrádce! Vím, kdo je zrádce!"

Kývnu na přítele, pak oba tiskneme uši na stěnu.

„Kdo by mohl být zrádcem? Teď není čas na pohádky, náčelníku!" odpovídá hlubší hlas.

„Mlč! Ani slovo, bídáku! Ty jsi ten zrádce! Ty! Dávám ti tři minuty času, aby ses přiznal, kdy a komu jsi řekl, že to byla naše tlupa, která vyloupila banku v Rosariu. Tři minuty, slyšíš? Pak tě rozstřílím jako řešeto!"

Rázem vyskakujeme z postelí. Nenecháme přece dojít k zločinu, byť šlo o zrádce. Bereme pistole a plížíme se chodbou. Tiše staneme u dveří našich sousedů.

„Mluv, nebo střelím!" ozývá se z pokoje.

Přítel kývne významně hlavou, náraz a dveře se s třeskotem rozlétnou. Stojíme v osvětleném pokojíku. Přítel s pistolí v ruce hřímá: „Ruce vzhůru!"

Na lůžku vpravo u zdi sedí jeden, vlevo u stolu druhý muž. Prvý má v ruce nějakou knížku a druhý právě okusuje stehýnko z kuřete. Oba na nás zděšeně poulí oči a ustrašeně zdvíhají ruce nad hlavu. Ten s knížkou jektá zuby strachem.

„Pánové, prosím vás, neubližujte nám! Peníze nemáme, jsme jen chudí, poctiví . . ."

Naše ruce, svírající hrozivě revolvery, klesnou.

„Prosím, pane loupežníku," říká tlouštík u okna se stehýnkem v ruce, „my se učíme úlohy pro zítřejší divadelní představení . . ."

Všechno se vysvětluje a noční dobrodružství končí smíchem. Odcházíme do svého pokoje se dvěma lístky na představení herecké společnosti, která zítra u příležitosti výročního trhu vystoupí s napínavým kovbojským dramatem Na útěku.

Těšíme se, že se ve třetím jednání dovíme, zda náčelník toho zrádce opravdu zastřelí.

JIZVY BUDA GALLOWANA

Je to již třetí neděle, kterou věnuji návštěvě Buda Gallowana, jenž tentokrát v námořnickém tričku sedí na slunci v zahrádce svého domku.

„Haló, Gallowane! Jak se vám daří?"

Stařec mi podává pravici; věru, sedmdesátka mu neubrala sil.

„Poslyšte, proč za mnou vlastně chodíte? Myslíte, že starý Gallowan je tak hloupý, že jej nenapadne hledat ve vašich návštěvách něco víc než zájem o zapomenutého nevrlého dědka?" Ruka se dvěma širokými jizvami se zvedla a ukázala k protějšímu proutěnému křeslu. „Tuším, co vás přitahuje."

„Díky, pane Gallowane," usedám. „Jste jediný člověk, který přežil své druhy — muže s jizvami. Znáte tajemství Mluvícího boha! Kdekdo ví, že to byl jakýsi prastarý vynález, ale nikdo nemá tušení, v čem spočíval. Vy jediný můžete objasnit . . ."

„Před rokem zemřel poslední — Fernando. Měl na těle sedm hrozných jizev," stařec vyňal před okamžikem vyhaslé cigarillo z úst. Pohlížel mi do očí. „Když se pionýr vrátí z divočiny a vypráví některý ze svých příběhů — sklidí obvykle posměch. Městští povaleči jej nazvou dobrodruhem, anebo dokonce lhářem. Proto nikdo z nás pěti nepromluvil."

Stařec napřahá cigarillo a dotýká se jím jako tužkou mého zápisníku.

„Neřeknu vám všechno. Určitě by vám nestačilo pět takových sešitů. Nejprve však vězte: bůh nikdy nehovořil! To si vybájila lidská fantazie. Kamenný bůh hvízdal, šeptal, hučel, sténal, avšak nikdy nepromluvil!

Trvalo šest týdnů plných útrap a nebezpečí, než se nás pět přátel — ano, později nám říkali muži s jizvami — dostalo pralesem k pradávnému chrámu Inků. Dary jsme přiměli jednoho z potomků kaziků — kněží, aby nás provedl chrámem, aby nás za noci tajně obeznámil s proslulými taji Inků.

Kráčeli jsme podél stěn s tepanými ozdobami bohů slunce, kukuřičného klasu, ohně a deště ... když vtom jeden z přátel zjistil, že starý Indián zmizel. Neodradilo nás to od další vytoužené prohlídky chrámu; přistoupili jsme k zadní, oltářní stěně.

Na vysokém stupni jsme v rozbřesku jitra spatřili tajemstvími opředeného boha Inků. Z jednoho kusu kamene vytesaná modla se škodolibě potměšilou tváří a pootevřenými ústy stála před námi, s pažemi rozpřaženými k údolí.

Více než vlastní socha — asi dvojnásobné velikosti dospělého muže — však na nás zapůsobil nedaleký hrubě ohlazený žulový kvádr. Byl to obětní stůl, na němž skončil život mnoha mužů i žen; často jen proto, že se znelíbili mocným kazikům.

Ve chvíli, kdy jsme přistoupili k obětnímu stolu — procitl kamenný bůh! Z otevřených úst modly splynulo dlouhé zasyčení!

Za okamžik jsme spatřili, že nad potměšilou tváří se vznáší sloupec dýmu. Kouře stále přibývá, chrámová loď se chvěje podivným klokotem, zvuk se stále mění: duní, houká, naříká ... Sevřela nás tíseň a rychle jsme opustili nejzazší prostoru chrámu.

Od boční stěny jsme zahlédli, jak pojednou z úst modly vyrazil plamen. Pak vše utichlo. Jen naše kroky se rozléhaly chrámovou lodí ...

Blesklo mi hlavou, že taková podívaná musela kdysi nesmírně

působit na shromáždění vyznavačů bohů a že kazikové — vyvolenci národa — tímto divem dokonale ovládali své věřící.

Přátelé volali našeho indiánského průvodce, ten se však neozýval. V řídkých paprscích denního světla, deroucího se šikmými otvory umístěnými vysoko pod střechou chrámu, vydali jsme se jej hledat.

V boční stěně jsme objevili do skály vytesanou chodbu. Vstoupili jsme do ní; ovanul nás mocný proud vzduchu, jehož síla se stupňovala, čím více jsme se blížili k jejímu ústí — jakémusi velikému kamennému trychtýři. Tam, na konci chodby, jsme narazili na našeho průvodce. Dary získaný Indián nám chtěl předvést Mluvícího boha v plné nádheře a hle ... Bezvládně leží na kamenných dlaždicích a v jeho zádech trčí dlouhý oštěp!

Dva přátelé se zabývali Indiánem, kterému však již nebylo pomoci. Druzí dva střežili vstup do chodby z kamenného trychtýře, neboť Indiánova smrt byla výmluvným důkazem, že nejsme v chrámu sami. Nu a v té chvíli, mladý příteli, v té chvíli jsem rozluštil tajemství Mluvícího boha.

Z ústí trychtýřovité kobky, do níž vede shora několik vzdušných komínů, směřuje chrámovými stěnami soustava šachtic ke kamenné modle a jejím tělem do pootevřených úst. Některé otvory ve vzduchem provívané kobce jsou otevřené, jiné zavřené.

Otevřel jsem nazdařbůh dva zakryté otvory — a bůh v dáli silným proudem vzduchu ožil. Chápete? Jako píšťaly varhan to znělo! Nu a kouř? Uprostřed kobky doutnal malý ohníček travin. Po uvolnění kteréhosi z otvorů stoupá z úst potměšile se šklebícího boha sloup dýmu, při zažehnutí suchého roští — plamen ohně.

Na rozloučenou s chrámem jsem přátelům předvedl činnost zařízení, které bylo až dosud tajemstvím Inků.

Zpáteční cesta skalami a pralesem se nám však stala peklem. Za každým kmenem, za každým kamenem číhal neviditelný nepřítel. Karabiny druhů a moje kulovnice marně hledaly cíl. Do našich těl se zabodávaly dlouhé šípy. Všichni jsme byli zasaženi. Jednou, dvakrát, čtyřikrát ... Přítel Fernando krvácel ze sedmi ran a museli jsme jej nést na nouzově zhotovených nosítkách. Co chvíli někdo z nás vytrhával z těla opeřený šíp a ovazoval hrozivě krvácející ránu. Bylo zřejmé, že Indiáni — kteří usmrtili našeho průvodce — si nepřejí, abychom vyvázli životem.

Zachránili jsme se jako zázrakem. V noci jsme pohodili své klo-

bouky a zavazadla na bažinu a zmátli stopy, takže Indiáni museli nabýt přesvědčení, že jsme zapadli do močálů a utonuli. Za tři dny jsme narazili na početnou geologickou výpravu, která nás vzala do města Immy.

Řekl jsem vám hned zpočátku, mladíku, proč nikdo z nás nepromluvil," Bud Gallowan zvedá paži, jíž protínají dva široké, narůžovělé šrámy. „Staré jizvy se zacelily."

SVĚTLUŠKA

S pověrami se sejdete po celém světě. Lidé se jim vysmívají, odsuzují je, a přece na ně dají. Přirozeně, že na svých cestách jsem si všímal i pověr, zejména pověr primitivních kmenů. Byly to často neobyčejně zajímavé věci.

V Brazílii se říká, že člověk, který vypije u táborového ohně šálek čaje zvaného ‚maté bombicha' a opustí pak zemi — musí se zase vrátit.

Když jsem poprvé opouštěl Jižní Ameriku, netušil jsem, že se pověra o pití maté vyplní zrovna na mně. Obrátil jsem se tehdy k Brazílii zády a po zkušenostech, kterých jsem tam nabyl, jsem o této zemi nechtěl ani slyšet. A přece jsem se vrátil ... ale to už je jiná historie.

Bylo to v kraji Branca a vedl nás domorodý průvodce.

Snesl se večer. Náhlý přechod z denního vedra do noci způsobil, že se třeseme zimou. Udržujeme jen malý ohníček, jsme tři. Michael Necker, já a Indián z kmene Vinuapů. Byl v městě prodat ptačí peří a nyní má s námi společnou, čtyři dny trvající cestu.

Sedíme a hovoříme.

Michael Necker je v Brazílii již několik let, ale tohle je jeho poslední cesta vnitrozemím. Lístek na loď má už v kapse. Vypráví nadšeně o svém návratu do vlasti, jako dítě se těší domů. Trochu mu závidím. Domů, domů ...

Pojednou náš mlčenlivý Indián ukáže rukou k nedaleko stojícímu stromu:

„Hombres! Avera, matcháá! Lidé, podívejte — smrt!"

Nevidíme na kmeni stromu, kam míří Indiánův ukazovák, nic než malé pohybující se žlutozelené světélko. Přistupujeme blíže: brouk! Menší než chroust, září jako naše svatojánská muška.

„Nu, a proč tomu brouku říkáš, amigo, smrt?" ptám se domo-

rodce, který stojí ustrašeně za námi, a chci svítícího brouka sejmout ze stromu.

„Ne, ne . . .!“ vzkřikne Indián a srazí mi ruku. „Vezmeš matcha do ruky a zemřeš!“

„Copak je ten brouk jedovatý?“

„Ne, matcha není jedovatý,“ bere mne Indián za ruku a vzrušeně vysvětluje. „Není jedovatý, ale mezi naším lidem se říká, že kdo se brouka dotkne, musí zemřít!“

Michael se dá do hlučného smíchu:

„Nesmysl! Hloupá pověra, podívej se starouši — já si dám toho vašeho smrtonoše na dlaň!“

A opatrně sejme zářícího tvora ze stromu a položí si jej na levou dlaň. Brouk poplašen dotykem se rozzáří jako malá hvězda. Pojednou hvězdička zhasne, je slyšet zavrčení krovek a brouk odlétá do tmy.

Zatím přicházíme i my k ohništi.

Indián se tiše loudá k táboráku, prohrabuje mlčky ohníček.

„Hombre, podívej se na svou ruku, najdeš tam znamení smrti!“

Michael pozdvihne levici a obrátí ji dlaní vzhůru. Na dlani světélkuje malá skvrna, jakýsi otisk spodní části broukova těla, podobný — umrlčí hlavě. Necker si prohlíží světélkující znamení.

„Nic to není, jen fosforeskující lepkavá hmota, kterou brouk v nebezpečí vylučuje z těla. Evropský střevlík se brání podobně. Když jsem vzal brouka do ruky, rozsvítil se jasněji a vidíš, ty strašpytle, ještě jsem neumřel!“

Indián mlčky pokrčil rameny. Příštího dne jsme pokračovali v cestě a bez potíží dorazili k cíli. Rozloučil jsem se s Neckerem, který po několikadenním odpočinku pokračoval v cestě k přístavu.

Uběhlo několik týdnů, když se mi dostal do rukou starý výtisk deníku Despachero, vycházejícího v Rio de Janeiru. Výstřižek zprávy, která ze mne vyrazila dech, mám dodnes schovaný:

VELKÉ ŽELEZNIČNÍ NEŠTĚSTÍ

Dne 24. února t. r. mezi sedmou a osmou hodinou ranní došlo na trati Sao Paolo—přístav Santos k vážnému neštěstí. Rychlík číslo 15 vykolejil a zřítil se z železničního náspu. K nehodě došlo následkem poškození trati při průtrži mračen. Shodou okolností je pouze několik raněných, jedna osoba byla zabita. V této jediné oběti neštěstí byl zjištěn jakýsi Michael Necker.

Náhoda, ujišťuji vás, že jenom náhoda. Ale — zvláštní náhoda . . .

FARMA U ČERNÉHO KŘÍŽE

Severské blizardy jsou zlé, nebezpečím je předčí jen větrné bouře na moři; avšak ani ty se nedají srovnat s příšerným dojmem, jakým působí bouře v tropických pralesech. Již několik hodin před prvním zablesknutím hledá všechno živé s poplašeným křikem bezpečný úkryt, ba zdá se, jako by se i stromy choulily k zemi.

Ve výši se zazmítalo klubko ohnivých bičů a zelené šero pralesa ozářil oheň.

„Už je to tady!“

„Teď mi padla kapka zrovna na nos.“

Muži obracejí pušky, které nesou na řemeni přes rameno, hlavněmi dolů.

„Slyšel jsem, že jednou tam u nás šel četník za bouře polem a blesk mu udeřil rovnou do flin . . .“

Prásk!

„Tohle bylo blízko.“

„Rychle někam zalezme, člověče!“

„Ne, Jožko, musíme ještě o hodně výš. Tady všude se za chvíli požene voda z vylitých břehů řeky. Pospěšme, a za půl hodiny můžeme být v bezpečí."

V prudkém dešti uprostřed divočiny Gran Chaca, daleko od lidí, prodírají se pralesem dva přátelé. Jsou to čeští prospektoři Antonín Krejza, brašnář odkudsi z Plzeňska, a Josef Šmíd, rodák z Moravského Slovácka. Oba mají bohaté jihoamerické zkušenosti, prošli spolu již celý střed Brazílie. Jejich cílem byly a jsou — diamanty. A ty se nenacházejí na asfaltových ulicích Rio de Janeira. Za těmi drahocennými kaménky se člověk něco naplahočí, nakope země, narube kamení — čím hlouběji ve vnitrozemí, tím lépe.

Z oblohy se řinou proudy vod a prales sálá dusnými výpary.

„Toníku, už aby to ustavičné vandrování bylo za námi," prudce oddychuje Šmíd a mačetou roztíná hradbu převislých houštin. „Ještě jeden pořádný nález a můžeme našim domů poslat peníze na cestu. Za pár let, však uvidíš, Toníku, jaká to bude skvělá česká kolonie na Rio Grande . . ."

Oslepující výheň pohltila Šmídovu myšlenku na slušné konto v bance, které je třeba ještě dovršit posledním větším nálezem. Blesk zapálil velký kmen karnauby po pravé straně koryta. Rozlévající se voda, která splavuje s hukotem nízký porost a větve, jako by se hořícímu stromu vyhýbala, avšak oběma mužům je stále v patách.

„Konečně, Jožko. Tamhle je zbořeniště. Byl jsem zde před třemi lety, když jsi ležel v nemocnici. Je to dobré místo k přenocování."

Na malém svahu, ve výši asi dvaceti metrů, jsou v šeru patrny zbytky jakési kdysi mohutné kamenné stavby.

Zanedlouho se přátelé ubytovávají mezi čtyřmi stěnami a polosesutým stropem temné sklepní místnosti.

„Co to bylo za budovu, Toníku?"

„Klášter Santa Cruz." Krejzovi se podařilo zažehnout oheň a při ohřívání vody na čaj vypráví. „V době španělského vpádu do Jižní Ameriky postupovali s dobyvateli také kněží, jezuité, kteří se usazovali i v nejnepřístupnějších místech. Zde všude stavěli pevné kamenné kláštery, které byly střediskem španělského kolonizačního života. Jak se kláštery zaplňovaly naloupeným bohatstvím, tak vzrůstala výška i důkladnost jejich hradeb, až se zakrátko proměnily v hotové pevnosti."

Při zmínce o bohatství se Josefu Šmídovi zaleskly oči.

„Ba ne, Jožko. Nečekej, že tu najdeme nějaký poklad. Tady už bylo všelijakých hledačů. Určitě prohledali a překopali celý tenhle vršek," Krejza vhodil do vroucí vody hrst yerby — čaje. „Však to znáš. Co si sám nevysloužíš, nemáš."

Teprve třetího dne po půlnoci se bouře utišila. K ránu sluneční paprsky pronikly do temných koutů kláštera a přátelé se vydali na malou obhlídku svého dočasného bydliště.

Překračují zbořené zdivo; podivují se, jak rychle se prales zmocňuje kamenných prostorů. Třásně slezů, chomáče vstavačů a vzdušné kořeny popínavých lián sahají až do výše tří metrů.

Pojednou se Krejza zastavil.

„Tam . . . Vidíš?"

„Ano, černý kříž!"

Přátelé se přibližují k vysokému trsu travin, v němž za okamžik rozpoznávají kamenný náhrobek. Z omšelé desky prosvítají na několika místech nečitelná písmena.

„Křesťanské pohřebiště," přátelé se křižují nad travinami porostlým náhrobkem a zhrouceným, ze země vyvráceným křížem.

Šmíd vrhl tichý tázavý pohled na Krejzu. Ten přikývne.

Aniž by se slovem domluvili, přistupují oba muži k dílu. Považují za samozřejmé prokázat službu dávno zesnulým a upravit

místo jejich posledního odpočinku. Strhávají liány, odstraňují pobořené kusy zdiva a větrem i vodou ohlazené balvany. Konečně se jim společnými silami podařilo očistit náhrobek a vyprostit z trosek vyvrácený kovový kříž.

Je to těžký, přes dva metry vysoký křesťanský symbol, stářím již značně sešlý.

„Podívej, Jožko!" Krejza si všiml čehosi podivného. Užasle ukazuje příteli, že na rukou, jimiž zápolil s těžkým křížem, není ani stopy po rzi.

Také Šmíd má docela čisté dlaně. Nechápavě vrtí hlavou. Pak napřahuje mačetu a zlehka přejede po hlínou pokrytém povrchu u kořene černého kříže. V místě, kde ostří nejvíce přilnulo ke kovu — se objevil zlatý pruh!

„Toníku?!"

„Ano, Jožko — zlato!"

„Ach . . . úžasné . . ." zajíká se Šmíd.

„Ať do mne hrom udeří, jestli na tomhle místě nenechám vztyčit desetimetrový, umělecky odlévaný bronzový kříž," přísahá Krejza. „Ale tenhle černý, vlastně zlatý, sto padesát liber těžký kříž — to je střecha naší farmy. Ženy a děti mohou přijet za námi, Jožko! Všechny tužby se nám vyplní!"

Tato událost se stala v roce 1908 a za pět let poté jsem seděl na prostorné verandě poblíže Pueblo de Oro a těšil se z pohody a pohostinství krajanských rodin na farmě Negro Cruz — farmě U černého kříže.

LOVEC HADŮ

Pozvání vyřizoval gaučo na zlatém hřebci, a kdo měl sklizenou bavlnu, nechal všeho a odjížděl na usedlost Díeze Valencia.

„Ano, přijede lovec hadů!" paní Valenciová vítá stejně srdečně prvního i posledního hosta. „Manžel slíbil, že se nevrátí bez svého přítele, slavného Christobalda Barrery!"

Dlouhé hodiny čekání trávíme na verandě. Kdosi vzpomíná, že Christobaldo začínal na Chaco Boreal. Byl tehdy placen od metru. Za den dokázal ulovit i tři sta metrů hadů. Mrtvé i živé plazy dodával překupníkům.

„Slyšel jsem," povídám, „že měl společníka."

„Jen krátký čas. Ten člověk byl náměsíčný. Jednou ráno ho Barrera našel mrtvého pod skálou u řeky."

Barrerova hvězda naplno zazářila teprve v Rio de Janeiru. Tehdy ho městští radní povolali, aby zbavil kraj jedovatých hadů. Během měsíce lapil tisíce kusů. A od té práce byl už jen krok k tomu, aby se stal vládním lovcem a dodavatelem evropských zoologických zahrad ...

„Manžel přijel!" ve dveřích stojí paní Valenciová. „Okamžik strpení, pánové. Převléká se ..."

Napětí vzrůstá. Všichni jsme zvědavi na slavného lovce.

„Přátelé," vchází Díez Valencio, „bohužel, Barrera nepřijel!"

„Málo jsi naléhal, Díezi?"

„Těšili jsme se na zajímavé příhody."

„Je to tvůj kamarád, Valencio. Což jsi nemohl ...?"

„Christobaldo Barrera je mrtev."

Před týdnem jsem dorazil do Sao Paola. Ujišťuji vás, přátelé, město byste nepoznali. Bavlna, kakao a káva lákají obchodníky, Severoameričany i Evropany. Nebylo těžké dopídit se Christobalda Barrery. Na nárožích visí plakáty, zvoucí k setkání se slavným lovcem. Každé odpoledne v patnáct hodin je možno spatřit ho v parku Tropical. Řekl jsem si, že se vmísím mezi návštěvníky a překvapím dávného přítele.

Uprostřed travnatého prostranství stálo dřevěné hrazení. Stěny nevelké čtvercové ohrady sahají sotva do metrové výše. Kolem se tísní dav lidí. Snědá postarší žena vybírá vstupné a nabízí fotografie s lovcovým podpisem.

„Budete-li si přát, mistr vám přenechá ulovená chřestidla!"

Kytary zaduněly rychlou falangou a za dřevěné hrazení vskočil Christobaldo Barrera. Má na sobě světlezelenou košili, krátké tropické kalhoty, plátěnky ...

Diváci tleskají, křičí.

A začíná představení, jehož jednotlivé kousky jdou za sebou ráz na ráz, přerušovány výbuchy potlesku a nadšenými výkřiky. Nejprve trochu dovádění s bičovkami a šilhavci, celkem neškodnými, nejedovatými hady. Pak následuje potyčka s šikem nebezpečných křováků. S holí v ruce kráčí Barrera — s obnaženýma nohama nad plátěnými střevíci — mezi hadími těly. Obezřele dráždí plazy, až se jeden vztekle zakousl do hole. Má ocelově pevný stisk, pohleďte! Barrera zvedá hůl. Nepřejte si, lidé, aby se vám takhle zakousl do těla! Hůl se přibližuje k zemi — další křovák zaútočil. Dvě nádher-

né zelené šňůry splývají od hole. Vtom se Barrera rozmáchl. Hadí těla odlétla a hůl přesnými údery přeráží jedovatým bestiím hřbety. Následuje souboj s hroznýšem a bleskurychlými sururukami. Víc než obratné kousky oceňuji dřinu, kterou jistě Barrera má s obstaráváním plazů, neboť všechny výstupy končí jejich smrtí.

„Teď pozor," vykřikuje kdosi. „Teď přijde to nejlepší!"

Dva Barrerovi pomocníci vytřepávají z bedny za ohradu dvě kaskarely, brazilské chřestýše. Znáte je, pánové, dvoumetrové skvrnité ďábly, se zploštělou hlavou a děsivým ústrojím na konci ocasu . . .

„Dvacet dolarů!" volá nějaký Američan k ohradě.

Barrera zvedá ruku na znamení, že slyšel nabídku.

Výkřik z protější strany: „Třicet!"

„Padesát!" křičí Američan.

Christobaldo se uklání směrem k mému sousedovi.

Kaskarely se stočily do klubek, do výše čnějí jen hlavy a od ocasů — kroužkovitá chřestidla. Na dálku nevidím jejich rozčilené kmitání, ale v nastalém tichu slyším známé výstražné zvuky: gchr khr khrr.

Christobaldo Barrera úmyslně plazy dráždí. Hází po nich kamením, leká je prudkými pohyby. Vtom se jedno klubko rozvinulo. Hadí tělo letí v přímce kupředu; minulo Barreru. A vzápětí lovec přišlápl chřestýše za hlavou k zemi a pravou rukou mu vytrhl chřestidlo. Zvedá trofej nad hlavu . . . Tu zaútočil druhý chřestýš! Ale cosi se přihodilo. Nejblíže stojící diváci vyjekli zděšením. Barrera bleskurychle stoupá na krk druhému a třetímu chřestýši. Trhá jim chřestidla. Dvě hází Američanovi a třetí k protější straně ohrady. Potom za potlesku obecenstva kvapně končí představení.

Park se vylidňuje a já přicházím k pořadatelskému stanu. Tam na pokrývce leží Christobaldo.

„Nazdar, Díczi. Tak vidíš, dostal mne . . ."

Nad kolenem žhnou krvavé ranky; pomocníci již odběhli pro lékaře.

Barrera dlouze pije z láhve kořalku. „Je s pepřem. Poslož si . . ."

„Díky." Alkohol s pepřem je lék proti uštknutí. Hnusný nápoj, ale lék. Obdivuji se příteli, že dokáže žertovat, i když ví, že je ve smrtelném nebezpečí.

„Měl jsem smůlu."

„Cosi jsem viděl. Ale nerozumím tomu . . .“

„Třetí chřestýš!“

„Nerozumím . . .“

„V bedně, Díezi, byli jen dva chřestýši. Vždycky pracuju jen se dvěma. Třetí kaskarella byla zdejší. Z parku. Uhnízděná v nějaké díře. Ta mi dala, brachu, co proto . . .“ Barrera zbledl a namáhavě oddychuje.

Přiběhl pomocník a volá, že Juan jel do města. Doktora Mendeze nezastihli doma.

Christobaldo upadal do bezvědomí a jeho tep slábl. Opepřená kořalka nepůsobila. Najednou se v jeho ruce objevil nůž, který přiložil k ráně. Christobaldo zavřel oči. Než mu kdo mohl zabránit, jediným kruhovým řezem vykrojil kus masa ze své nohy a padl naznak na pokrývku.

Za dvě hodiny přišel doktor, kterému se podařilo zastavit krvácení. Nemohl však Christobaldovi vpíchnout sérum, protože poslední ampulky v kufříku byly rozbité, a tak odjel zpět do města.

Snědá žena přiložila na ránu obklad z kasavového chleba.

„Díezi, potím se?“

„Trochu.“

Nebyla to pravda: nepotil se.

„Lžeš. Kořalka nezabrala.“

Konečně se znovu vrátil doktor a dal Barrerovi injekci. Zhrozil se modrého pruhu, který se táhl od kolena až k boku.

„Rychle do nemocnice!“

„Ne. Nechte mne . . .“ sípěl Barrera, „je mi dobře . . .“

Příštího dne v nemocnici zemřel. K hadímu jedu se přidružila otrava krve, způsobená nečistým nožem.

„To je strašné,“ zašeptala paní Valenciová.

„Slavný Christobaldo udělal chybu.“

„Nepočítal s třetím chřestýšem,“ připomínám. „S tím z parku.“

„Udělal víc chyb a byl si jich vědom,“ říká Díez Valencio. „Snědá žena se vstupenkami byla jeho teta. Vychovala ho. Produkce s hady byly její nápad. Barrera o veřejné vystoupení nestál, ale ona žádala vděčnost, peníze . . .“

„Zemřel jako chlap.“

„Vyrovnaně. Statečně.“

„Jeho poslední slova byla: Jsem lovec hadů. Miluju nebezpečí.

V pralese bych počítal s dalším hadem. S mnoha hady. Tady, tady jsem byl jen špatný herec. Potlesk. Diváci. Zaplaťte vstupné! Teď musím ... zaplatit já!"

VYKUK

Nebyl jsem už dávno v pralesích Jižní Ameriky žádným nováčkem, když jsem jednoho dne vyrazil z haciendy přítele Marschala do městečka San Antonio. Věděl jsem, že mne čeká mnohadenní namáhavá cesta divočinou. Zbloudění jsem se nebál, neboť pralesem vedla zřídka sice prošlapávaná, ale přece jen znatelná stezka.

Batoh na zádech, kulovnici přes rameno a sukovici v ruce, kráčel jsem pralesem. Občas prolétl kolem krásně zbarvený papoušek, zakmitala se pestrá křídla motýlů, obklopily mne květy nejnádhernějších barev — stále jsem se měl čemu podivovat.

Prvý den jsem urazil asi dvacet kilometrů. Cestou jsem neviděl člověka, jen bujný tropický porost a občas kousek vysoké, nedostižně modré oblohy.

Dotěrných moskytů jsem se za noci zbavil vhozením náruče vlhkého mechu ‚cellibo' do ohně. Jeho kouř hmyz nesnáší.

Ráno, sotva se trochu rozednilo, vydal jsem se na další cestu, abych využil doby, kdy nevládne ještě příliš úmorné vedro.

Přibližně po dvou hodinách osamělé chůze pralesem se mne zmocnil zvláštní pocit! Měl jsem dojem, že jsem sledován ... že nejdu lesem sám, že je mi ‚cosi' v patách a pozoruje mne.

Kraj byl bezpečný. Divoké šelmy se zde, pravda, vyskytují, ale člověka nenapadnou, nechá-li je na pokoji. Divocí Indiáni? Ti žijí mnohem severněji, a nejbližší kmeny, znám je, sestávají z mírumilovných, ba pohostinných lidí. Hadi? Ani těch se zkušený zálesák nebojí ... A přece jsem se nemohl zbavit tísnivého, ničím nepodloženého pocitu pronásledování.

Šel jsem stále vpřed a v nepravidelných časových úsecích jsem se uchyloval k vyzkoušeným zálesáckým trikům. Znenadání jsem odbočil do houštiny — čekal jsem, zda se za mnou ‚cosi' neobjeví. Nic! Pokračuji v chůzi. Pak vyhlédnu příhodné místo, plácnu sebou na zem, naslouchám ... Zase nic!

S ustavičně narůstajícím pocitem, že je mi kdosi v patách, pokračoval jsem v cestě celý den. Večer jsem uvažoval dokonce i o takové zálesácké samozřejmosti, jakou je zažehnutí ohně. Mám

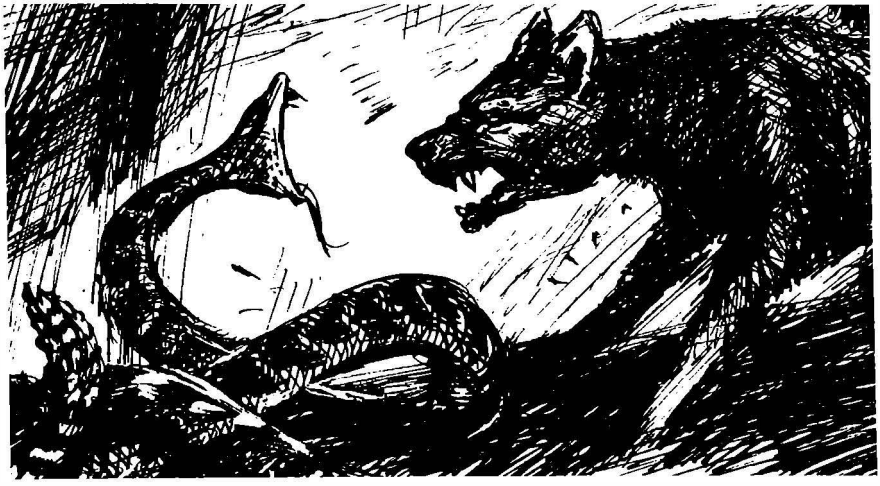

vystavit tvář záři plamenů, anebo pojíst studenou večeři a upírat oči do tmy?

Rozhodli útoční moskyti — na mýtině vzplál malý táborák. Usedám vedle batohu, vyjímám z něj potraviny a občas projdu pohledem okolní houštiny. A po chvíli ... ano, konec nejistoty! ... mezi dvěma mohutnými kmeny, asi dvacet kroků ode mne, vlní se vysoká tráva. Beru do ruky pušku, uvolňuji pojistku a vyčkávám.

Cosi je už na konci travnatého pásu, teď se zelené trsy rozhrnuly a — tu ho máme, vykuka! Je to obyčejný tulácký pes.

„Zasloužil bys jednu do kožichu," povídám psisku. „Pronásledovat pokojného zálesáka! Kde se tu bereš?"

Byl to statný hafan, žádná ušlechtilá rasa s rodokmenem. Tělo měl buldočí, tvar hlavy připomínal vlčáka a rezavou barvu by mu i liška záviděla. Levou přední pracku měl podivně zkřivenou, zřejmě to byl pozůstatek z nějakého souboje v pralese.

Odkládám pušku. Sotva se pohnu, pes skokem mizí v houštině.

Zmocnila se mne veselá nálada, v dobrém rozmaru připravuji večeři. Opékám nad ohněm kus uzeného masa. Vůně pečeně se podivuhodně odlišuje od vlhkého pachu pralesa.

Á — je opět zde. Pes neodolal a vylezl z křovin.

„No pojď, kamaráde. Jakpak ti říkají?"

Znovu se schoval.

Jaképak jméno by se k tomu tulákovi hodilo, uvažuji. Liška? Podšívka . . .? Pes opět vykoukl z křoví; aha, už to mám, budu mu říkat Vykuk.

Ulomím kus uzeného masa a pomalým pohybem ruky, abych Vykuka nezaplašil, házím pečínku doprostřed stezky. Pes popadl maso a skokem byl znovu v houštině.

„Ty sám, já sám," domlouvám mu, „pojď k ohni, ve dvou nám bude líp." Pes vylezl z křoví.

Dělám, že jej nevidím a balím se do přikrývek. Zpod přivřených víček Vykuka pozoruji . . . S čenichem natočeným po větru se ke mně blíží . . .

Ráno se probudím a vidím, že pes leží asi dva metry ode mne, schoulený do klubka u batohu.

„Dobré ráno, Vykuku!" Pozvedáme hlavy téměř současně. „Jakpak ses vyspal?"

A ejhle — první známka přátelství. Vykuk zavrtěl ohonem.

Následujícího dne, kolem čtvrté hodiny odpoledne, narazil jsem na opuštěný srub. Nebylo to žádné překvapení, přítel Marschal mne předem upozornil, že kdesi ve středu pralesa cestou k San Antoniu je staré sídlo dávno odešlého prospektora — hledače diamantů.

„Tak co, utáboříme se, Vykuku?"

Pes krátce zaštěkal.

Celý den mi šel v patách, po boku, či v doslechu. Jistě urazil mnohem více než já svých denních dvacet kilometrů; občas mne předběhl, mizel v houštinách, honil se s ptáky a jednou mi dokonce přinesl uloveného pásovce.

„Dnes si dopřejeme lepší nocování," říkám psisku a vstupuji do srubu. Vykuk však nedbá mého vybídnutí a běží dolů k řece.

Srub tvoří jediná nevelká místnost. Po pravé straně je malé nezasklené okno, kterým vniká do místnosti pruh světla. U zadní stěny leží pár rozpadlých bedniček a hromada pytlů, pokrytých neuvěřitelně silnou vrstvou plísně. Nechávám pootevřené dveře. Umiňuji si, že zde především udělám důkladný pořádek.

Přistupuji k haraburdí u zadní stěny, když zaslechnu obávaný, strašný zvuk. Krr-krrr . . .! Drnčení, při němž všechna zvěř prchá a nejstatečnějšího člověka mrazí až v kostech. Chřestýš!

Nedovedl jsem rozpoznat, odkud zvuk přichází, zda had je zalezlý v hromadě pytlů, anebo ... Otáčím hlavu. A vidím, že nemám naději na únik. Chřestýš se plazí otevřenými dveřmi do místnosti.

Nebylo to poprvé, co jsem ze vzdálenosti několika metrů hleděl na chřestýše. Tentokrát mne však zastihl zcela bezbranného. Kulovnici a hůl jsem nechal před srubem. Okno je příliš malé! Dostat se ke dveřím? Vyloučeno, musel bych přes hada.

Chřestýš se zastavil tři kroky přede mnou, stočil se do útočné pozice a jeho ocas, vroubený rozeklanými kroužky, se rozčileně chvěl a vydával onen zvuk, podobný převalování suchých zrnek hrachu v krabičce od zápalek.

Nohy jsem měl jako zdřevěnělé, čekal jsem jen na chvíli, kdy hadí hlava s párem jedovatých zubů vyrazí proti mně.

Vtom mne napadlo: skoč k zadní stěně a hoď na hada náruč pytlů! Ale než jsem stačil učinit prvý pohyb, stalo se cosi jiného ...

Najednou jsem za hadem, na okraji světlého obdélníku dveří, spatřil psí čumák. Vykuk skočil do srubu a ostře vyštěkl. Had se bleskurychle otočil a jeho hlava vyrazila proti rezavému tělu psa. Vykuk však jedinečným způsobem unikl. Jako ocelová pružina se vymrštil do vzduchu, takže hadí hlava proletěla pod jeho tělem a s tupým úderem narazila do rámu dveří. Bylo vidět, že to není poprvé, co se Vykuk střetává s chřestýšem.

Had byl jako omámen a toho pes využil. Chňapl po hadím těle, ozvalo se hlasité chrupnutí. A zase daleko odskočil.

Chřestýš se vzpamatoval a podnikl několik nových útoků. Vykuk si počínal stále stejným způsobem, vymršťoval se do výše, a hadí hlava se otloukala o stěnu srubu. V přestávkách mezi útoky zahryzával Vykuk své zuby do chřestýšova těla.

Několikrát jsem měl během souboje možnost vyběhnout ze srubu pro hůl nebo pušku. Stál jsem však jako přibitý, tak jsem byl zaujat zápasem.

Plazu ubývalo sil, jeho výpady byly chabé a nejisté. Po chvíli se již ani nepokoušel psa dostihnout, jen otáčel hlavu a sledoval jeho pohyby. Pojednou přešel Vykuk z obrany do útoku. Několikrát chřestýše přeskočil a nedopřál mu ani chvíli oddechu. Jakmile had vyčerpaně schýlil hlavu k zemi, zahryzly se mu psí zuby do těla, takže se stále více pokrývalo krvavými ranami.

Právě, když jsem se chystal vhodit na plaza náruč pytlů, dobojoval Vykuk vítězně svůj zápas. Přesným skokem se ocitá hadovi

v týle a popadá jej tlamou těsně za hlavou. Následuje několikeré škubnutí zaťatých tesáků a chřestýšův vaz je rozsápán.

Toho večera jsem se spokojil jen s tenkým plátkem uzeného a celá denní dávka masa připadla Vykukovi.

Zbylé tři dny cesty pralesem byly z těch vzácných chvil, na které nejraději vzpomínám.

Nemohl jsem mít lepšího společníka, než byl Vykuk. Neobtěžoval řečmi a moudrými radami. Když bylo zapotřebí, objevil pramen pitné vody, varoval před bažinami. Kde byl Vykuk, tam jsem mohl jít se zavřenýma očima. Drsné noci v pralese jsem přečkal tak bezpečně, jako bych spal doma v máminých peřinách. Za odpočinku mi dával hlavu do klína a pohlížel na mne chytrýma, věrnýma očima.

Dorazili jsme na nádraží v San Antoniu.

„Co teď s tebou, kamaráde?" Chtěl jsem ho vzít s sebou do Bahie, ale měl jsem peníze jen na jednu jízdenku a pro psa by bylo třeba druhé, poloviční.

Železničáři nevraživě pohlíželi na bojovně vyhlížejícího psa a odháněli jej z kolejí na kryté nástupiště směrem k východu nádraží.

Vtom vjel vlak se zahoukáním do stanice a já překročil pár kolejí a pracně se vměstnával s veškerou zálesáckou výzbrojí do vagónu.

Pes mne sledoval od stěny nádraží, tělo protažené kupředu, napjaté, ve střehu.

Výpravčí dal znamení a vlak se pomalu rozjížděl.

„Pojď, Vykuku! Sem!" volám a držím pootevřené dveře vagónu.

Pes vyrazil kupředu ... jenže v tom okamžiku přijížděl na vedlejší kolej nákladní vlak a odřízl mu cestu.

Po chvíli marného vyklánění a vyhlížení jsem smutně zavřel dveře. Byl to jenom pes, ale kamarád. Vykuk.

EL JUSTICIO

Využil jsem své návštěvy v Santa Claře, abych se přeptal kdekoho na podrobnosti týkající se El Justicia. Už daleko, v Panamě, jsem slyšel o Justiciovi nejednu zkazku. Tušil jsem, že lidská obrazotvornost a fantazie tomuto člověku mnohé přibájila, ale když už jsem se dostal do míst, kde tento legendární hrdina působil, snažil jsem se dopátrat co nejvíce pravdy.

V Santa Claře jsem se ubytoval v rodině svého známého a hned první den jsem se ptal nejstaršího člena rodiny, hostitelova otce, neví-li něco o El Justiciovi.

„Tak vy jste už také slyšel o Justiciovi? Ovšem, dnes se o něm vypráví daleko za hranicemi. Pamatuji, jak za mých chlapeckých let šla z pouhého slova El Justicio hrůza. Ano, El Justicio žil. Sám jsem ho na vlastní oči jednou viděl.

Bylo to na nějaký svátek v místním hostinci. Objevil se uprostřed nejlepší zábavy; byl oblečen tak, jak jsem slýchal. V černém soudcovském kabátě, s černým hedvábným šátkem přes obličej. Nikdo nehnul ani prstem. ‚Nezlobte se, pánové, že ruším – potřebuji mluvit tady s tím darebákem!' Justicio šel klidně k jednomu stolu a vytáhl za límec místního notáře. On ten notář byl dobrodruh a opravdu nečestný člověk, který okradl mnoho poctivých lidí o majetek a pozemky. Tehdy vyvedl El Justicio ohromeného notáře z hostince – pak ho našli za městem zpráskaného. Tak trestal Justicio.

A víte, co znamená jméno tohoto tajemného mstitele? El Justicio – Spravedlivý. Nesmíte zapomenout, že před čtyřiceti padesáti lety si zde chtěl dělat každý zákon sám; tak, jak by se jemu právě hodilo. A v té nejhorší době se objevil El Justicio. Dělal v kraji pořádek – a uměl to!

Pistolníky, karbaníky a povaleče dílem zničil, dílem z kraje vypráskal. Chudé a pracovité lidi bral v ochranu proti vyděračům a zlodějům. Tady v Santa Claře žije dost pamětníků, kteří by vám mohli o Justiciovi mnoho vyprávět. Když se později poměry uklidnily, Justicio zmizel právě tak záhadně, jako se objevil. Nikdo neví, kdo byl, jak se jmenoval, odkud přišel a kam se ztratil."

Byl jsem vyprávěním starého muže tak zaujat, že jsem se rozhodl zjistit vše, co jen bude možno, o tajemném mstiteli a ochránci práva.

Jednou z osob, kterou jsem navštívil, jsem byl doporučen na místního sedláře, prý nejstaršího muže v celém kraji, jakéhosi seňora Dominga. Starý sedlář měl svůj domek s krámkem a dílničkou na pokraji města.

Vstoupil jsem.

Muž, který seděl sehnut nad opravou roztřepeného sedla, opětoval můj pozdrav a vstal. Přes svůj věk byl rovně, statně postavy. Jeho oči na mně pevně spočinuly.

„Co si přejete, cizinče?" ptal se mírným hlasem.

Stručně jsem mu vysvětlil, že chci získat podrobnosti o životě a skutcích El Justicia. Stařec pokyvoval hlavou a bez přerušení mě vyslechl.

„Nikdo vám nemůže bránit, pane, abyste se zajímal o Justiciův život. Ale jistě by se Justicio v hrobě obrátil, kdybyste o něm napsal, že byl špatný člověk. Posaďte se, mnoho toho nevím, ale co vím, to vám řeknu."

Připravil jsem si rychle poznámkový sešit a tužku, abych si mohl některé zajímavosti poznamenat. Nabídl jsem starci doutník, s chutí si zapálil a začal vyprávět:

„El Justicio vyrovnával jen svůj účet s těmi, kdo zničili jeho otce. Tehdy vládlo v kraji několik jedinců, kteří skupovali všech-

ny pozemky široko daleko. Kdo nechtěl prodat pozemek za cenu, jakou určili oni, byl zničen. Místní notář, naveden spolčenými statkáři, vyvolal spor o pozemky také s Perézem, El Justiciovým otcem. Přirozeně, že Peréz svou při prohrál a podle rozsudku měl opustit kraj. V té době dokončil Perézův syn studia v Mexico City a stal se právníkem. Starý Peréz si v dopise postěžoval synovi a prosil, aby přijel a pomohl mu ke spravedlnosti. Mladý Peréz přijel ihned — ale pozdě! Jeho otec byl již pohřben. Padl zákeřnou ranou.

Nejstarší peon mu po příchodu do opuštěného domova odevzdal nábojnici ráže 24 nalezenou u nešťastného otce. Pln hněvu mladý Peréz přísahal: Tuto nábojnici, jedinou stopu vraha mého otce, budu nosit celý život. Běda, až se s ním jednou sejdu! — Pak nosil Peréz mosaznou nábojnici na zlatém řetízku kolem svého hrdla. Zůstal několik dnů na opuštěné farmě, ale jednoho dne zmizel, a to byl, cizinče, pozdější — El Justicio!"

Stařec domluvil a díval se zamyšleně kamsi do dálky. Pojednou sklouzl můj pohled na prsa starého sedláře. Z polorozhalené košile na jeho hrudi vyklouzla malá mosazná nábojnice, dnes již nepoužívaná ráže 24. Přede mnou seděl — El Justicio!

Mlčel jsem od té doby dvacet let.

SOUD DIVOČINY

Lehko se žije tam, kde sídlí úřady se zdatnými soudci a zákony, avšak v krajích vzdálených civilizaci často marně hledáš spravedlnost. Lidem nezbývá, než vypomáhat si podle vlastního uvážení a dobrých, i méně dobrých zvyklostí.

Seděl jsem tehdy u táborového ohně v kterémsi odlehlém koutě Střední Ameriky, když přišli gaučové, pastevci dobytka, a před mými zraky soudili. Řídili se zásadou ‚oko za oko a zub za zub'. V myšlenkách jsem se vzpíral, ale k hlasitému protestu jsem se neodhodlal.

Dva mladíci, Mark Tenner a Joe Sharp, se vypravili do Bolivaru. Chtěli nalézt zaměstnání na některé z dobytčích farem, a tak cestovali po jediném schůdném místě pampy — po železničních kolejích; po vyprahlých pražcích, sluncem rozpáleném kovu a jako jehly ostrém štěrku. Není to neobvyklá ‚silnice' středoamerických

trampů. Někdy se jim podaří svézt se kus cesty nákladním vlakem, častěji však nepodaří, protože mezi poctivé trampy se vmísili ničemové, kteří cestou vykrádají vagóny. Železničáři poslední dobou ženou každého, byť v sedmdesátikilometrové rychlosti: dolů z vlaku, nebo střelím! To znamená — skoč, a zlom si obě nohy! Oba trampové znali podobné případy a byli odhodláni urazit raději celou cestu pěšky.

Po pětidenním pochodu měli za sebou nejtěžší úsek a blížili se k předposlední, zcela opuštěné zastávce trati, kudy projížděl vlak dvakrát třikrát týdně a zastavoval na znamení vztyčené pravice u kteréhosi z nízkých kaktusů. Říkalo se zde U studny. Nu a v té liduprázdné pustině poblíže pramene pitné vody chtěli trampové přespat: těšili se, že potom snad už za tři čtyři dny dorazí do Bolivaru.

„Možná, že u studny někoho potkáme," míní Tenner. „Ve třech se to lépe táhne."

„Ve čtyřech ještě veseleji," praví Sharp.

Došli ke studni. Kolem se to černá pozůstatky mnoha táborových ohňů. Ale lidé v okolí nejsou. Tenner se Sharpem nabrali vodu a začali připravovat večeři . . .

Ukládali se k spánku, když po trati přišli ke studni dva muži.

„Ahoj! Tak odkud?" v pampě není zvykem dlouze se představovat. „A jak to tam vypadá?"

„Eh, čert aby to spral!" Příchozí nevzbuzují mnoho důvěry. Jsou to spíše povaleči než trampové; jejich šaty i nejnutnější výzbroj jsou otrhané a špinavé.

„Chcete čaj?" nabízí Mark Tenner.

Tuláci přisedli a nechávají se hostit ze skrovných zásob. Není s nimi velká zábava, jen občas zabručí, nejdelším projevem jsou dvě věty — už toho mají všeho po krk, chtějí spát.

Poslední oharky táboráku dohořely. Nastala noc.

Dlouho před východem slunce probudila Marka Tennera zima. Chtěl si přetáhnout přikrývku přes hlavu, tápe rukou, ale přikrývku nenahmatá.

„Sharpe, probuď se! Hej! Sharpe!"

Kamarád se rozespale zvedá na loktech.

„Sharpe, jsou pryč! Ti dva otrhanci jsou pryč. A naše věci také!"

Oba přátelé vyskakují a shledávají, oč je nevděční spolunocležníci okradli.

„Vzali nám i boty!“

„Proboha!“

„Bídáci! Jídlo, přikrývky, zbraně — všechno je pryč! Až začne pálit slunce, zblázníme se žárem. Vzali nám také klobouky,“ hořekuje Sharp.

Mark Tenner si s hrůzou uvědomuje, v jaké zoufalé situaci se ocitli. Bez potravy a zbraní by se snad ještě jakž takž dostali do obydlených míst, kde by jim lidé poskytli pomoc. Ale nikdy tam nedojdou bez klobouků a bosi! Ostré kameny, řezavé traviny, kaktusy a nízké popínavé bodliny jim způsobí těžká poranění po několika minutách chůze.

Trampové nacházejí jediné řešení v cestě mezi kolejemi, po pražcích. A dobře si vypočíst každý krok, bystře jít, než slunce rozpálí dehtem napuštěné dřevo.

Jdou středem trati, spěchají ze všech sil. Slunce žhne silněji a silněji. Pokožka bosých chodidel se slévá v jedinou krvavou podlitinu.

„Nemůžu, Marku,“ klesá do rozpáleného písku Sharp. „Nemá to smysl. Stejně jsme ztraceni.“

Tenner mlčky usedá vedle přítele. Hlavami jim probíhají zoufalé

myšlenky. Zhrouceně leží u koleje deset minut, dvacet ... málem přehlédnou, že ve vzdálenosti několika set metrů se žene podél trati skupina jezdců na koních.

„Hej! Sem, sem! Pomoc!" Přátelé vyskakují ze země, strhávají košile, křičí, mávají.

Tucet osmahlých gaučů přijíždí k mladíkům. Muž se širokou, zbrázděnou tváří, patrně předák, rychle chápe situaci. Jezdeckým bičíkem ukazuje na bosé zkrvavené nohy trampů.

„Kdo vám tohle udělal?!"

Nešťastníci vyprávějí stručně svůj noční zážitek.

„Sancho, Genzi, vemte ty mládence k sobě na koně a odvezte je na ranč. My se podíváme po těch dvou darebácích." Předák napřáhl bičík po trati. „Vamos! Kupředu!"

Kvečeru, když si Tenner se Sharpem potřetí vyměňovali léčivé zábaly poraněných nohou, dorazila na ranč předákova skupina. Na koních před dvěma jezdci strnule seděli spoutaní tuláci.

Předák ukázal zdálky svou ovázanou pravici. „Ti psi po nás střílelí!" vbodl neúprosný pohled do zlých tváří. „Tohle je trojnásobný pokus o vraždu! Večer budete souzeni!"

Po setmění bylo na prostranství mezi farmou a dobytčí ohradou zažehnuto velké ohniště. Kolem vysoko šlehajících plamenů usedlo dvacet mužů. Vesměs jsou to rančeři z okolí, kteří se narychlo sjeli k soudu

Starý farmář se ujímá slova.

„Víte, čeho se dopustili. Jsme uprostřed sklizně, nemáme čas, abychom se s nimi vláčeli sto mil k soudu do města. Odsoudíme je sami podle starého dobrého zákona: co nechceš, aby jiní činili tobě — nečiň ty jim!" Shromáždění souhlasně zašumělo. „Navrhuji trest: Ráno odvezeme zloděje k trati a necháme je tam bez výstroje a bosé. Předák vrátí násilníkovi utrženou ránu. Skončil jsem."

Návrh bělovlasého farmáře je jednomyslně přijat.

Dlouho jsem přemítavě hleděl do ohně, v duchu jsem se vzpíral, odmítal ... ale nahlas jsem neprotestoval jediným slovem.

MUŽ PEVNÝCH ZÁSAD

„Až stočím člun ke břehu, vyskoč a přitáhni mě za pádlo! Dobré místo k táboření. Ale dej pozor, ať neskočíš do mokřiny!“

Josífek, který seděl vpředu kánoe, se ke mně obrátil s nabručenou tváří: „Zásadně nelezu v botách do bahna a . . .“

Příď kánoe zajela do travin a Josífek chtě nechtě musel vyskočit a rychle zachytit veslo, které jsem mu podal. Vytahuji kánoi na břeh a Josífek si zatím kusem trávy čistí svoje dobře promaštěné kanadky. Pozoruji už od rána, že má zase svůj ‚zásadový den‘.

„Tady chceš přenocovat?“

„Ano, tady!“

Utábořili jsme se. Z kotlíku vane libá vůně, Josífek prohrabuje oheň a já — makarény se slaninou v kotlíku. Pak beru z batohu pytlík s tabákem a lulku z kukuřičného klasu.

„Je libo tabáček, pane Josef?“

„Víš dobře, že před jídlem nikdy nekouřím,“ loupne po mně Josífek očima. „To je má zásada.“

„Jdi mi s těmi svými zásadami . . . vždyť to jde člověku na nervy. Á — hleď, Pepo! Po proudu pluje kánoe. Ohéééé! Amigos! Přátelé!“

Obratným manévrem stáčí posádka loď ke břehu.

Jsou to dva mladí muži, Argentinci. Po řece San Francisco plují poprvé. Vyprávějí, že se doslechli o velkých nálezech diamantů na dolním toku řeky. Chtějí být co nejdříve u cíle, aby prý na ně ještě něco zbylo. Všechno nasvědčuje tomu, že bude jasná noc, chtějí plout dále. Vybízejí nás, abychom jeli s nimi.

Mně se návrh líbí, obracím se na Josífka, co on tomu říká.

„Co tomu říkám? Nejedu! Nikdo z nás to tady nezná a já nikam, kde to neznám, nelezu. Zvlášť v noci ne. To je má zásada!“

Konec, vykřičník!

Nikdo na světě by nepřiměl Josífka, aby opustil své zásady. Po půlhodině se s námi Argentinci loučí a plují dále.

S prvním rozbřeskem jsme se vydali na cestu i my.

„Já vím, že ti dva Argentinci jsou už dobrých padesát kilometrů před námi. Taková krásná noc, měli jsme jet s nimi, ale kdepak ty, se svými zásadami,“ zlobím Josífka.

Jsme už několik hodin na cestě. Proud řeky je stále silnější. Ačkoliv se opatrně držíme stále při levém břehu, naše lehké plavidlo letí jako šíp. Pojednou zaslechnu, jako by v dáli hřmělo.

„Josefe! Slyšíš?“

„Slyším. Tam za tou zátočinou něco bude. Veslujme ke břehu! Rychle!“

Zdoláváme proud a těsně před zákrutem se chytáme větví vyvráceného stromu. Konečně jsme na pevné zemi a vytahujeme kánoi na souš.

„A teď se podíváme, jak to vypadá s řekou!“

Pracně zlézáme skalnatý útes a zanedlouho máme před sebou překvapující pohled. Vodopád! Těsně za zákrutem řeky padají spousty vod do hloubky asi čtyřiceti metrů. Skoro současně vykřikneme oba: Argentinci! Mlčky ukazuje Josef na nějaký předmět podlouhlého tvaru, který leží asi sto metrů pod vodopádem.

Po delší námaze jsme si mačetami prosekali stezku křovím a sestoupili pod vodopád. Podlouhlý předmět byla kánoe, na několika místech proražená. Poznali jsme ji. Dlouho jsme pátrali v okolí, ale nenašli už ani stopy po obou mužích.

Snesli jsme svou loď stezkou a pokračovali v cestě. Odpoledne jsme našli ještě dva pozůstatky z nešťasné noční výpravy mladých Argentinců: zlomené pádlo a klobouk.

Chtěl jsem klobouk vylovit, ale Josífek mně přidržel pádlo.

„Nač ten klobouk? Věci utonulých patří vodě — to je má zásada!“

Užuž jsem se rozpřáhl, abych Josífka rýpl pádlem do žeber, ale vtom jsem si uvědomil, že to byla jeho zásada, která nás odvrátila od nebezpečné noční plavby.

Trvalo chvíli, než jsme znovu promluvili.

ĎÁBLOVO LOŽE

Loučíme se s indiánskou rezervací Čerokézů. Říkají cosi o Ďáblově loži a — rozhodně se mu vyhněte!

Míjíme Las Vegas a stoupáme nekonečnými horami k Arizoně. Prvý den, druhý. Ocitáme se v nejponuřejší končině světa. Všude jen kámen a kámen. Nikde ani stopy po živém tvoru. Sluncem rozpukané skály vypadají jako zakleté příšery.

Kůň zaržál a stanul.

„Voda!“ ukazuje Sam.

Na dně rokle hluboko pod námi se leskne malé jezírko.

„Oto, dej mi láhev, spustím se dolů a přinesu vodu.“

Pohlížím do strmé rokle. „Ano, je tam voda, ale nikde ani kousek zelenč. Je to divné . . .“

„Snad je tam málo slunce. Musíme napojit koně.“

Podávám Samovi láhev.

Zdolává kolmou dvacetimetrovou stěnu. Konečně je na dně a vesele mi mává. Postupuje po kamenné usazenině — ukazuje k velkému balvanu. Cosi volá. Zastíním si oči před sluncem a vidím, že mezi dvěma kameny leží pozůstatky člověka. Kostra a polorozpadlé jezdecké boty. Kus dál zpozoruji další nažloutlou hromádku.

Sam se sklání k jezírku a nabírá vodu.

Pojednou zakřičí . . . vrávorá. Vidím, že klesá na kolena . . . opět se vzchopil a potácivě běží ke stěně rokle . . . snaží se lézt, teď klesá . . . a zůstává nehybně ležet.

„Hej, Same! Co je, Same?“

Nehýbá se. Horní půlí těla visí z kamenného výběžku.

Ďáblovo lože — bleskne mi hlavou. Toto je rokle, před kterou nás varovali Čerokézové! Odhazuji širák, pás s náboji, zbavuji se všeho, co by mi překáželo při sestupu do rokle. Udělám prvých pár kroků . . . Ale co když i já skončím jako Sam? Jsme ztraceni oba! Vynést jej po dvacetimetrové skále — to stejně nedokážu! A co vytáhnout Sama na laně?

Běžím ke koním a strhnu ze sedel pevná lasa. Sváži je, na jednom konci dělám smyčku a druhý připevním Jupiterovi k sedlu. Házím provaz do rokle. Třetím pokusem se mi podaří zachytit Sama pod rameny. Pobídnu koně. Lano se napíná; ano smyčka kolem Samovy hrudi drží pevně. Volám na Jupitera a kůň pomalu stoupá do horské stezky. Oběma rukama přidržuji lano, aby se tělo nedrásalo o výběžky skal.

Podařilo se. Sam leží na stezce.

Po několikaminutové námaze s umělým dýcháním — otevírá oči.

„Co je s tebou, Same, co se stalo?"

„Udělalo se mi špatně . . . Jako bych usínal . . ."

„Kysličník uhličitý," vykřikl jsem. „Proto Čerokézové říkali, že je to místo, kde spal ďábel. Někde tam vyvěrá kysličník uhličitý, a kdo se ho nadýchá — zemře."

Po dvou hodinách odpočinku sjíždíme z hřebenů; stříbřitý proud, který se vine údolím, je řeka Colorado.

PŘÍBĚH MALÉHO ALIHO

Za plavby z Rio de Janeira ke Kanárským ostrovům se seznamuji s diplomatickým úředníkem panem Vidouxem, který se vrací z dovolené a těší se na místo svého dvacetiletého působení.

Vypráví: „Sotvaže se loď dotkne mola tenerifského přístavu, přiblíží se k ní asi tucet člunů a v každém z nich se zmítá klubko černošských chlapců. Začíná podivuhodná zábava. Cestující házejí do moře drobné mince a hoši, znamenití potápěči, je vylovují z hlubin. Kartónové krabice na přídích člunů se brzy plní stříbrnými, niklovými a aluminiovými mincemi. Pro měděný peníz však tenerifští chlapci do vody neskočí! Ne, že by o něj nestáli, ale měď se při pádu ke dnu netřpytí."

Druhého dne stojím se svým novým přítelem u zábradlí Victorie a společně pozorujeme skvělé umění tenerifského potápěčského dorostu. Tu přikládá pan Vidoux ruce k ústům a volá: „Hej — Mahmude! Mahmude!"

V jednom člunu povstal asi třináctiletý chlapec. Radostně vykřikl a šipkou se vrhl do vody. Několika tempy dostihuje boků Victorie, zachycuje se konce lana, visícího volně z paluby, a za okamžik před námi nad okrajem lodního zábradlí vyroste černá kudrnatá hlava.

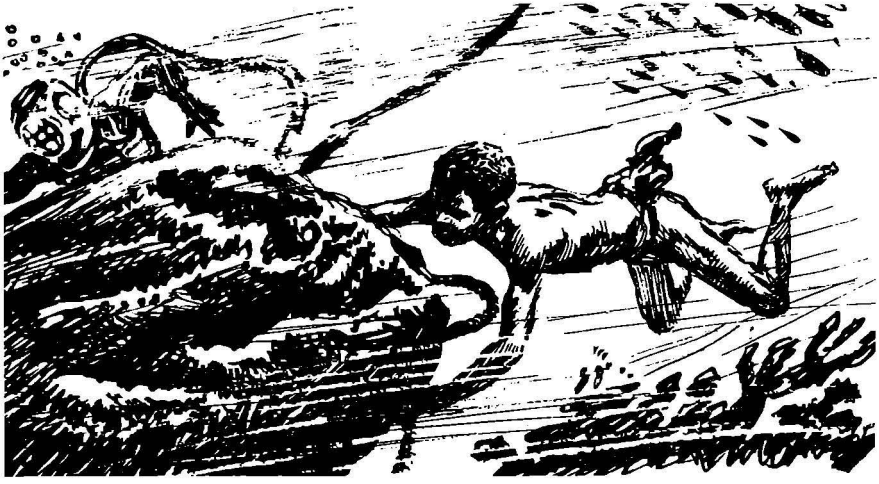

Přítel se dává s chlapcem do řeči, rozumím jen některým slovům.

„Ali, séñor . . . pohřeb . . . Zemřel . . . ano, Ali . . . Vzpomínám, pane."

Potom Vidoux hází obloukem do moře třpytný frank a chlapec po hlavě letí k hladině. V několika vteřinách se vynořuje s lesklým penízem v zubech.

„Grázjo, señor Vidúx," volá zkomolenou španělštinou a plave ke svému člunu.

„Vy toho chlapce znáte?" ptám se.

Vidoux pokývne a vypráví příběh Mahmudova bratra, malého Aliho.

Je tomu již přes rok, co připlul do Tenerife parník petrolejářské společnosti, jenž měl za úkol pátrat podél pobřeží po naftě. Několik týdnů kotvil ve vzdálenosti necelé míle od břehu a jeho potápěči v dokonalých skafandrech ohledávali dno.

Ve městě se proslýchalo, že již po jednom z prvých výbuchů náloží, roznícených v podmořských skalách, vynesli potápěči nadějný nález — asfalt. A kde je asfalt, bývá většinou i nafta. Potom však postihla jednoho potápěče nehoda . . .

Byla sobota a větší část posádky, mezi nimi i potápěči, odjela v člunech za zábavou do města. Jediný muž — později jsem se dověděl, že se jmenoval Robert Key — chtěl dokončit obhlídku svého podmořského úseku, a pokračoval, za láteření námořníků na vyhřáté palubě, v práci. Ozbrojen velkým špičákem obracel výbuchem nakupené balvany a třikrát v hodině vysílal smluveným znamením lana palubě zprávu — vše v pořádku. Pojednou námořníci u navijáku a signalizačního lana zneklidněli. Znamení nepřicházelo již dvacet, třicet, čtyřicet minut. Na výzvu o zprávu potápěč neodpovídal.

Službu konající důstojník žádal ihned vlajkovou abecedou přístav o pomoc. Bohužel, tenerifský přístavní potápěč měl volno a pátrat po potápěčích parníku ve stovkách městských krčem bylo beznadějné.

Ke všemu se horšilo počasí. Nebylo vyloučeno, že se rozpoutá silná bouře, kdy bývá nutno plout s parníkem ke břehu, neboť v rozbouřeném moři se neudrží na kotvě. Šest námořníků, nejlepších plavců, se pokoušelo ponořit až k potápěči. Ani po čtvrthodinové námaze se to žádnému z nich nepodařilo. Zjistili však, že Robert Key pravděpodobně žije; několikrát jej zahlédli v hloubce přibližně patnácti metrů.

Stál jsem tehdy na přístavním molu a zpovzdálí jsem sledoval záchranné práce. Tu mne kdosi zatahal za rukáv — byl to černý Mahmud!

„Séñor Vidúx, můj bratr by se pokusil," postrčil ke mně svého o rok mladšího sourozence. „Vydrží ze všech chlapců nejdéle pod vodou!"

„Však víte, séñor, jsem nejlepší potápěč v přístavu," řekl malý Ali.

Znal jsem chlapcovy nepřekonatelné kousky; popadl jsem jej za ruku a běželi jsme k nejbližšímu motorovému člunu.

Připluli jsme k parníku. Ali se dlouho nerozmýšlí, odhazuje kabát, košili, párkrát zhluboka vdechne — a skáče do vody.

Stojím s námořníky u navijáku a vývodu vzduchové trubice, když pojednou se signalizační lano několikrát zakmitá ...

Námořníci jásají; ze škubavých záchvěvů vyčetli:

„Jsem zavalen uvolněným balvanem — Nezraněn — Blíží se pomoc!"

Ali se vynořuje z vody. „Myslím, že se mi podařilo ... uvolnit la-

no," prudce vydechuje. „Spusťte řetěz s hákem ... zaklesnu jej pod balvan. Budu jej přidržovat ... vy jej táhněte k boku lodi, to je správný směr ..."

Dnes už nevím, kolikrát se Ali ponořil do hlubiny, než se mu podařilo zaklesnout ocelový hák. Až konečně se objevil a vykřikl: „Séñor Vidúx — hotovo! Můžete spouštět naviják!"

Hřídel se zvolna otáčí, řetěz se napíná, námořníci jsou připraveni táhnout ze všech sil k boku lodi ...

„Pomalu! Dost!" kmitá se signalizační lano. „Teď přitáhnout! Teď!"

V další minutě se nad hladinou objevuje stříbrná potápěčská přilba Roberta Keye a v těsné blízkosti za ní i kudrnatá hlava Aliho.

„Buón lavór, señores — dobrá práce, pánové!" Pochvaluje si v prvém náporu bouře malý černý chlapec posádku, jako by nevěděl, že to on vykonal nejdůležitější záchranné práce.

Od té doby mne Ali často navštěvuje. Jistě by se přihlásil i dnes, ale Mahmud říkal, že bratr je v kterési vzdálené obci na pohřbu dědečkovi.

Nu a víte, příteli, co si Ali vybral, když mu kapitán nabídl odměnu?

Gramofon!

ČERVENÁ SKVRNA

Rozejdou-li se dva dobří přátelé, aniž by si podali ruku na rozloučenou, je to jistě něco podivného. Pamatuji si na takovou událost. Byl to pro oba muže trapný okamžik: jeden z nich podává srdečně pravici druhému a ten ji — odmítne!

Bylo to na pobřeží Karibského moře, na jednom z ostrovů, které leží mezi Trinidadem a jihoamerickou pevninou.

Jen málo bělochů žije na těchto ostrůvcích. Co by tam také kdo dělal? Nehostinný kout světa, vlhký, shnilý; kraj pařícího se bahna, plazů a malárie.

A přece jsem našel několik bílých tváří v těchto zapomenutých končinách. Tři lidé žili v dobrovolném vyhnanství na malém ostrůvku Chika Tortuga. Tři vědci: profesor Pour, inženýr Sult a asistent, doktor Kauer. Ve skromné laboratoři studovali složení bahna, země, mořského písku a dna.

Jednoho dne oznámil inženýr Sult, že se na několik měsíců přeplaví na maličký ostrůvek, ležící několik mil od Chika Tortuga, aby se přesvědčil, zda i tento nepatrný kus země je stejného geologického složení jako ostatní ostrovy. Bylo ujednáno, že vždy po čtrnácti dnech mu doktor Kauer přiveze nové zásoby potravin.

Uplynula stanovená doba a doktor Kauer se vypravil na cestu.

Bez nehody doplul člun vezoucí zásoby na ostrůvek. Doktor zastihl inženýra Sulta v plné práci.

„Tak co je nového, ty starý zeměryjče?"

„Nezlob se, doktůrku, ani ti ruku nepodám," smál se inženýr a ukazoval své ruce, obalené černožlutým páchnoucím bahnem. „Právě jsem vypíral čerstvé bahno, které jsme přinesli z močálů. Opravdu jsem zapomněl, že dnes přijedeš. To jsem tu už celých čtrnáct dnů? Jak ten čas utíká! Půjdu se umýt."

Za chvíli přišel inženýr Sult s vymydlenýma rukama a oba přátelé se usadili do stínu palmy. Doktor mlčel a neklidně poposedával.

„Co je s tebou, Kauere? Přijel jsi samý žert a najednou abych z tebe tahal každé slůvko! Tváříš se, jako bys spolkl škorpióna, není ti dobře?"

Doktor Kauer uhýbal před Sultovým pohledem:

„Nic mi není ... jen ... Nějak mne opustila nálada, hm, myslím, že už půjdu — rád bych se dostal za světla domů."

„Nebudu tě zdržovat, podivíne! Ale příště až za mnou pojedeš, přivez si lepší náladu!"

Inženýr Sult doprovodil přítele k bárce, u které čekali dva domorodí veslaři. Doktor Kauer rychle vstoupil do člunu.

„No, no, člověče! Jak to ode mne odcházíš? Copak mi ani ruku nepodáš?" udiveně, s nastavenou pravicí řekl Sult.

Doktor Kauer neodpověděl a stísněným hlasem dal rozkaz veslařům: „Jedeme!"

Člun poskočil a inženýr Sult zůstal na břehu sám: Co se s ním děje? Proč mi ani nepodal ruku na rozloučenou?

Profesor Pour přijal Kauera s vlídnou samozřejmostí.

„Tak co je nového? Co dělá náš přítel Sult? Jakou jste měl cestu?"

„Profesore, inženýr Sult se už — nevrátí!"

„Co říkáte? Co se stalo? Mluvte!"

„Když jsem přijel na ostrov, zastihl jsem Sulta právě ve chvíli, kdy vybíral z koše bahno. Odešel se umýt a pak, když si zapaloval dýmku, zpozoroval jsem hroznou věc! Na hřbetě jeho pravé ruky byla malá rudá skvrna! Rudá skvrna s promodralým středem!“

Profesor Pour uchopil lékaře za obě ramena.

„To není možné, doktore! Co to mluvíte? Nemýlíte se?“

„Nemýlím!“ lékař zavrtěl hlavou. „Chudák Sult se na ostrůvku nakazil leprou! Malomocenstvím!“

Uplynulo čtrnáct dnů. Profesor Pour a doktor Kauer se rozhodli, že za nešťastným inženýrem nepojedou. Člověk tak inteligentní jako Sult jistě už zjistil, že je nakažen leprou, a pochopil, že lékař na něm poznal strašlivou chorobu a že tedy na ostrov už nikdo nepřijede.

Po dalších třech dnech se však událo něco, co zapůsobilo jako hrom z jasné oblohy.

Na břehu ostrova stanul člun a z něho vystoupil – inženýr Sult!

Usměvavý jako vždy, opálený, svižným krokem kráčí k laboratoři profesora Poura. Profesor se tázavě dívá na lékaře, pak hledí oba na příchozího jako na přízrak.

„Dobrý den, přátelé! Co je s vámi? Ztratili jste kalendář? Nebo jste zapomněli, že vám jeden člen výpravy chybí? Čekám den, dva,

tři — a vy nikde! Copak myslíte, že se na tom rozbahněném ostrůvku budu živit opicemi? Proč jste mi neposlali zásoby? A co ty, doktore? Odejel jsi jako v mátohách, ani ruku jsi mi nepodal na rozloučenou! Proč jsi vlastně na mne tak rozzlobený?"

Doktor zírá strnule na inženýrovy ruce. Jsou dohněda opálené, ale čisté! Lékař se chopí Sultovy pravice:

„Kde je ta červená skvrna, kterou jsi měl tady na hřbetě ruky?"

„Co to zase máš? Aha, tady! To se mi už zahojilo! Když jsi byl u mne na ostrůvku, hrabal jsem se v blátě a tu se mé ruky chytla pijavka! Neřád, udělala mi pěkný puchýř. Ale co je na tom divného?"

Profesor Pour si zhluboka oddechl a doktor Kauer rozpačitě pokašlává: „No nic. Já — jen tak . . ."

Pak se zuřivě chopí inženýrovy pravice a srdečně ji tiskne. „Ty jsi mne vystrašil! Já . . . já . . . myslil, že je . . ."

Profesor vpadne doktorovi do řeči:

„On myslil, že teprve zítra pojede na ostrůvek. Docela jsme zapomněli kalendář."

Inženýr Sult dodnes neví, proč mu tehdy jeho nejlepší přítel nepodal ruku na rozloučenou.

ALÁH VE STRÁŽNÍM KOŠI

V roce 1912 několikrát proplouváme Dardanelami a Bosporem, úžinami, jež spojují dvě moře — Egejské s Černým, a oddělují dva světadíly. Jakási mezinárodní smlouva zde povolila plavbu výhradně tureckým lodím. Avšak velmoci smějí mít v oblasti průplavu po jednom plavidle, zvaném stationer. A tak náš škuner Wadding obstarává drobné námořní úkoly; dodržuje ovšem podmínku smlouvy — nepřistát u tureckých břehů.

Vyplouváme zase na jednu pohodlnou plavbu z ostrova Kréty k ruským černomořským břehům. Netrvá to dlouho a připlouváme k Bosporu. Mám právě službu. Napjatě očekávám krásné okamžiky, těším se na tisíce tajuplných zvuků, jejichž lákavost pronikne člověku do morku kostí.

Také druhý důstojník se chce obšťastnit výhledem. Odchází na můstek. A už je to tady! Orientálním kouzlem hýřící Istambul nás přijal do své náruče. Po obou lodních bocích běží v mírném svahu do dáli krychle domů. Mezi nimi jako barevné polokoule září stře-

chy islámských mešit, k nebi se vzpíná nespočet štíhlých věží minaretů. Z jejich ochozů znějí ostré hlasy muezzinů, vyzývající Turky k modlitbě.

Alláh akbar! Ašhadú aná . . . Alláh il Alláh . . .

Vyznavači koránu rozprostřeli po nábřeží svoje koberečky a uklánějí se k jihovýchodu k Mekce.

„Alláh il Alláh!" ozývá se přímo nade mnou.

Pohlédnu vzhůru a vidím jednoho našeho lodníka.

„Akbar, akbar!" Chlap sebou vysoko ve strážním koši mlátí a z plných plic vyřvává: „Alláh il Alláh! Alláh!"

Je to scéna k popukání. Škoda, že ji nemohu vidět shora, třeba z letadla. Vysoko ve strážním koši anglické lodi se ukoptěný lodník opičí po zbožných islámských muezzinech na ochozech minaretů. Rozhazuje rukama, klátí tělem a řve, že mu opravdový Turek musí závidět.

Námořníci se seběhli a mohou se utlouct smíchy.

„Akbar . . . Ašhadú . . . Alláh! Alláh . . ."

„To je John Road!"

„Lidi, neblázněte!" Přibíhá k nám druhý důstojník. „Z toho bude zatracená mela!" Megafon před obličejem, volá vzhůru ke stožáru. „Hej, vy tam! Okamžitě slezte dolů, chlape!"

John Road se ještě nedotkl paluby, když k boku Waddingu přiráží turecký strážní člun. Velitel si přeje mluvit s kapitánem.

„ . . . Urážka citu, který je posvátný každému tureckému občanu . . . Neodpustitelné! . . . Důrazně požaduji vydání viníka!"

Kapitán se omlouvá, protestuje — nic naplat. Člun se vzdaluje od naší lodi a mezi tureckými bajonety zkroušeně sedí vtipálek Road.

Co teď? Jak toho člověka dostat z maléru, když nesmíme ke břehu?

„Kapitáne," hlásím se, „jsem rakousko-uherský občan. Umím německy a to na Turky platí . . ."

Za šera skáču do vody a plavu ke břehu. Kapitán mi dal svolení. Na zpáteční cestě, třetího září, se pro nás Wadding zastaví jižně od Úskúdaru.

Oblékám šaty, které jsem držel nad hlavou, a běžím za rakouským konzulem. Je to nějaký Prohaska, prý od Budějovic, dokonce umí trochu česky.

„Urážka náboženství? Pak nemá význam, abych se za něho při-

mlouval. Turci si ho vezmou na paškál ... no, hlavu mu neutrhnou. Chápejte, hochu! Německy mluvící státy mají sice s Turky dobré styky, ale do náboženských otázek se jim nevměšují. A přimlouvat se za Angličana? Nu, snad se mi podaří doručit vašemu příteli zprávu, že loď bude třetího poblíž Üskűdaru!"

Celý následující týden patřil Istambul mně. Čtyři minarety Sulejmánie! Dva minarety mešity Yeni! U Galatského mostu měním deset anglických liber za turecké peníze. Čtyři minarety má staroslavná Hagia Sofia! Tři Beyazitova mešita! Nosiči, rybáři, řemeslníci, kramáři, úředníci, strážníci, všichni několikrát denně rozkládají do prachu ulic svoje koberečky a na muezzinovu výzvu se modlí k Alláhovi. Šest minaretů má velkolepá Modrá mešita sultána Ahmeda.

Třetího září přicházím k üskűdarské mešitě, ale co to? Wadding už odplouvá! Mávám, křičím — marně! Prokonzul Prohaska zřejmě dodržel slovo. Vsadil bych hlavu, že za lodním hrazením vidím vtipálka Roada. Kdoví, co jim ten pacholek navykládal za nesmysly, že kapitán předčasně zvedl kotvu a mne nechal na pospas Turkům.

Pár měsíců po skončení světové války jsem se ucházel o místo v Honolulu na Havajských ostrovech. To už jsem nebyl žádné námořnické štěně; v kapse jsem měl vysvědčení o kormidelnické zkoušce a papíry lodní služby.

„Nepotřebujete kormidelníka?"

„Ne," říkají Italové.

„Ne," odmítají Švédové.

„Potřebovali bychom," vítají moji nabídku na tureckém trojstěžníku. „Počkejte, kapitán se každým okamžikem vrátí z pevniny."

Usedám v pracovně prvního důstojníka. Jak tomu bývá na zaoceánských lodích, sešla se tu pořádná mezinárodní parta. První důstojník je Turek, druhý Argentinec, první kormidelník Nor, vrchní lodník Němec.

„... jo a ti ptáci, kdybych nebyl u měření, nikdy bych tomu neuvěřil, ti tučňáci se potápěli, představte si, do hloubky pěti set metrů ..."

„Já vím, tučňáci pijí," Němec si dělá z Norova příběhu legraci. Nebo ho bere vážně? Nevím! „... pijí slanou mořskou vodu. Tlustý tučňák si tákhle odfrkne nosem a vyplivne sůl. To je zařízeníčko, co?"

„Proč ne?“ říká turecký důstojník. „Ony se dějí věci. Jakpak myslíte, že náš patron přišel ke kapitánské hodnosti? Nevíte? Ve službách naší vlády se pět let plavil na lodích všech možných vlajek. Nejčastěji na britských. A dodával tureckým úřadům moc důležité zprávy. Třeba o nových anglických křižnících, o opevnění Gibraltaru. Což získat, ale doručit ty zprávy — to byl problém! Kapitán to dělal všelijak. Třeba jednou na Bosporu . . .“

Cítím se, jako by mi lodní stožár padal na hlavu.

„Třeba jednou na Bosporu vzýval za povzbuzování anglické posádky Alláha,“ pokračuje důstojník, „ve strážním koši. Turecká hlídka ho pro urážku náboženství naoko zatkla a on jí předal fotografie britských válečných opevnění . . .“

Vtom sluha od dveří ohlašuje kapitána Safira Alláha Benderese.

Do místnosti vchází trochu postarší, elegantně oděný John Road.

SILÁK BRAND

Jedna z životních moudrostí zní: Nikdy nepodceňuj druhého.

Bylo to v roce 1913. Dosyta jsem se nabažil krás jižních moří a zatoužil po Evropě. Jenže jako z učarování všechny parníky, nalézající se toho času ve Waikiki, měly své posádky úplné. Marně jsem se snažil sehnat na některém z nich zaměstnání, které by mi umožnilo cestu. V mrzuté náladě jsem se dostal k jedné z mnoha námořnických agencií. Agencie jsou soukromé kanceláře, jakési zprostředkovatelny práce.

Současně se mnou vešel do kanceláře maličký človíček, Japonec. Mužíček jako střízlík, tenounký v pase jako nitka, drobného, žlutého obličeje, ze kterého hleděla dvě chytrá očka.

Agent si nás chvíli prohlížel a pak lámanou angličtinou důležitě promluvil:

„Měl bych šanci pro tady tenhle gentleman!“ ukázal na mne. „Ale tady pan žlutý gentleman moc malý a slabý pro topiče na parník Forona. Potřebují dva topiče, no, tady poukázky, zkuste to. Když dostat práci, já dostat deset procent měsíčního platu od vás!“

Popadl jsem obě pracovní poukázky, plácl jsem Japončíkovi na rameno a: „Aligato, má úcta — jdeme!“

Japoneček mluvil dost dobře anglicky a po cestě do přístavu jsme se spřátelili.

Na palubě Forony nás přivítal druhý důstojník:

„Vás bychom potřebovali, ale tohle žluté škvrně? Vždyť ho nebude nikdo z topičů chtít do party, protože by za něj musel pracovat. Ten človíček neuzdvihne ani prázdnou lopatu, natož plnou uhlí!"

Bylo mi Japončíka líto.

„Co kdybych se, pane, nabídl, že si vezmu toho maličkého k ruce; slibuji vám, že svoji práci dobře zastaneme . . ."

Důstojník si mě chvíli prohlížel, ale pak přikývl:

„Nu, dobře, když chceš pracovat za dva, pro mne a za mne, dám vás do jedné směny. Ale upozorňuji vás oba — žádné ulejvání, u nás se pracuje!"

Stává se často, že nováček je na lodi podroben jakési ‚přijímací zkoušce'.

Nás to potkalo hned po večeři, když jsme přišli do námořnické nocležny Forony. Hlavní slovo v našem oddělení měl chlapík jménem Brand. Nevím, co byl zač, asi Američan. Při pohledu na jeho ruce mě napadlo, že ten člověk nepotřebuje k nabírání uhlí ani lopatu.

Brand začal:

„Hej, ty dlouháne! Podej mi sirky, leží na mé posteli!"

Pochopil jsem, že tento rozkaz znamená podrobit se vůli siláka Branda, a to po celou dobu pobytu na Foroně. Rychle jsem uvažoval. Podám-li Brandovi zápalky, budu nucen mu posluhovat stále. Odmítnu-li, bude z toho rvačka. Přihodilo se však něco docela jiného! Malý Japoneček se ochotně zdvihl z lavice, popadl zápalky a podával je Brandovi.

„Tobě jsem o ně, ty žlutý kašpare, neříkal! Dej zápalky zpět, odkud jsi je vzal!" zavrčel mu Brand do tváře.

„Pane, slušně a ochotně jsem vám vyhověl já, protože můj přítel by musel obcházet celý stůl. Tady máte, co jste chtěl, a jestli se vám moje ochota nezdá dost dobrá, jste nevychovanec, který se snaží vyvolat rvačku. I v tomto případě jsem ochoten vám vyhovět, jen řekněte laskavě, kam s vámi mám praštit!"

V kajutě zavládlo ticho.

Nikdo nedovedl pochopit smělost malého Japončíka. Pak kdosi propukl v smích a hned se chechtali všichni. Jen silák Brand ne.

Dobře vycítil, že smích patří jemu. Chvíli se díval udiveně na žlutého mužíka, pak napřáhl ruku, podobnou rameni lodního jeřá-

bu, a chystal se Japonce uchopit. Co se událo potom, bylo záležitostí několika vteřin. Japonec se proměnil v kouzelníka, který mávnutím ruky vymrštil siláka otevřenými dveřmi kabiny až na palubu. Brand byl z místnosti přímo vystřelen! Skokem kočky jej Japončík následoval, a dříve než se kdo nadál, přitiskl Branda k podlaze takovým způsobem, že silák Brand křičel bolestí.

„Tak už mě pusť, žluťásku, vždyť mi praskají kosti. Copak nerozumíš ani trochu legraci? Chtěl jsem vědět, jací jste vy dva parťáci. Vidím, že – dobří!"

Silák Brand se těžce zvedal z podlahy a narovnával si pokroucenou ruku.

„To jste mě do něčeho navlékli. Brande, vyzkoušejte ty nové mládence, co jsou zač – a já, starý dobrák, to udělám a ten žlutý gentleman na mně zkouší jiu-jitsu. Ale teď hybaj, dlouháne, a podej mi ty zápalky!"

S úsměvem podávám Brandovi krabičku.

„A to jsi nemohl udělat hned?"

„Poprvé to bylo něco jiného, Brande. To jste byl cizí člověk, ale teď jste – kamarád."

Teprve po této příhodě jsme byli mezi posádku doopravdy přijati.

TŘI SKÁLY

Hohenstaufen byl pěkný, moderní parník, který obstarával poštovní a osobní dopravu mezi Evropou a Jižní Amerikou. Z celé posádky jsem měl nejraději Rudolfa Bogana. Byli jsme na lodi jediní Češi, sdíleli jsme společnou kajutu a zastávali stejnou službu.

Ruda měl znamenité heslo, kterým se důsledně řídil. Říkal: „Když pracuji, tak pracuji! Když jím, tak jím, a když spím, tak spím!" A svoje zásady plnil nedostižně. V práci byl dříč. V jídle — snědl, kde se co dalo. A ve spaní? Kdyby se Hohenstaufen potopil, Rudolf by se probudil až v nebi.

Když jsem jej onen nezapomenutelný den ráno ve čtyři budil, aby převzal včas hlídku, užil jsem vyzkoušeného způsobu.

Pluli jsme na půl páry. Moře zahalovala neproniknutelná mlha a sirény každých pět minut pronikavě ječely, aby zabránily případné srážce. Pekelné kvílení nedalo na celé lodi spát nikomu, kromě Rudolfa.

Vstoupil jsem do kajuty a otočil vypínačem. Nic. Popadl jsem Rudu za nohy a šups — sedí na zemi. Ale spí dal! Následuje další trik mé osvědčené metody. Sklenice ledové vody letí spáči do tváře! Ruda pootevírá levé oko, něco mručí, ale než položím sklenici na stolek — leží v kóji a chrápe! Musím tedy přikročit k třetímu stupni buzení. Uchopím Rudu pod pažemi, přehodím si jej přes rameno a odnáším jej na palubu. Mrazivý chlad rychle vykonává, co by se mně sotva zdařilo. Rudolf procitá.

„Co blázníš? Co je . . .?" drkotá zuby a ospale se rozhlíží. „Jéjej, my plujeme mléčnou dráhou! Takový tlustý vzduch!"

Opět zaječí siréna.

„Neřvi, potvoro," otřese se Rudolf a peláší do podpalubí.

„Než se oblékneš, přinesu z kuchyně teplý čaj!"

Stojíme v chodbičce před kajutou a ve stoje snídáme.

„Víš, co se mi zdálo, než jsi mne vynesl v prádle na palubu?" Rudolf ukusuje z velkého krajíce.

„Jez, za pět minut musíš být nahoře!"

„Zdálo se mi, že kolem je samé, samé moře," pokračuje Bogan. „A vpředu z toho moře vystupují tři skály. Jo, tři skály, a my plujeme k těm třem skalám, pořád blíž a blíž, ještě půl míle, sto metrů, plujeme, když vtom narazíme . . ."

Rudova slova byla přerušena dunivou ranou, prudkým nára-

zem, a do morku kostí pronikajícím skřípěním! Kamarád je nárazem vržen na mne, obsah lrnku mám ve tváři a oba se válíme po podlaze.

Sirény a parní píšťaly o překot ječí!

„Rudo, ven! Na něco jsme narazili!“

Vybíháme po kovových schůdcích na palubu. Oblaka mlhy se převalují přes loď, není vidět ani na krok. Hohenstaufen se nehýbe, stojí, ačkoli podle otřesů poznáváme, že stroje pracují plnou parou zpět! Tápeme po palubě, narážíme do cestujících, kteří v pyžamech a košilích vybíhají ze svých kajut.

„Co se stalo? Potápíme se?“ cloumá mnou kdosi.

Píšťalka prvního důstojníka nás volá na příď. Ze šedé mlhy vyrůstá kolmá žlutá stěna. Ach, najeli jsme na útes! Bleskne mi hlavou: jak je to možné? Jediné ostrovy, které máme potkat až v příštích dnech, jsou Sao Fernando a Sant Vicente. Co je naše loď v tisícikilometrové šíři oceánu? Zrnko, nic! A tenhle ostrůvek, na mapě nezakreslená hromádka kamene? Druhé nic. Proč jsme na něj museli narazit? Stačilo pouhých dvacet metrů vpravo nebo vlevo a nic by se nestalo.

Na palubě zavládla panika. Důstojník udílí rozkazy. „Všechny cestující zahnat do kajut! Po dobrém nebo po zlém!“

Domlouváme, přesvědčujeme, vyhrožujeme ... až konečně jsou paluby vyklizeny.

Mechanici zatím oddělili loď od skály. Stovky ptáků poletují vzduchem a poplašeně křičí. Lodní tesař zjistil, že Hohenstaufenu nehrozí potopení. Ustavičně přeměřujeme hloubku kolem lodi a zvolna se vzdalujeme od útesu.

Celý týden trvá raněnému obru zpáteční cesta ke břehům Jižní Ameriky. Plavba končí v suchých docích města Bahie. Když visí — držen obrovitými jeřáby a ocelovými vzpěrami — Hohenstaufen ve vzduchu, vidíme díru v přídi. Pohodlně by jí projelo auto.

Teprve na pevnině jsme se dověděli, do čeho jsme najeli.

„Víš, jak se jmenovala ta hromádka kamení, ten mrňavý ostrůvek uprostřed oceánu?" šeptá mi Rudolf s vážnou tváří.

Vrtím hlavou. Nevím.

„Jmenuje se Cap Trio. Chápeš, co to znamená česky ... Tři skály! Je to neuvěřitelné, Otakare. Vzpomínáš na můj sen?"

PŘÍBĚH TEOBALDA ROUSSEE

„Přijď po službě na příď! Nutně s tebou musím hovořit!"

Následující dvě hodiny u kormidla mi vrtalo hlavou, co mi asi Teobald Roussee chce. Teo vstoupil na palubu Barbary v Lisabonu ... veselý chlapík, snaživý, ba dokonce vzdělaný. Řecké a římské dějiny má v malíčku a matematické poučky sype z rukávu. Jenže, marná sláva, ať se snaží sebevíc — do skutečného námořníka má daleko.

Sotva jsem pustil kormidelní kolo z ruky, spěchal jsem na příď.

Teo seděl na stočeném lanč a pohlížel do dálky.

„Jsem rád, žes přišel. Sedni si ..." Vybral ke schůzce nejopuštěnější zákoutí Barbary.

„Upozorňuji tě, Teo, na žádnou rošťárnu mne nenachytáš!"

„Ne," Roussee dře podpatkem střevíce o prkna podlahy, „chci ti říct, kamaráde, že jakmile dorazíme do San Franciska — zmizím! Vlastně, práci na Barbaře jsem vzal proto, abych se dostal do Ameriky."

„Neblázni! Počkej, až dorazíme do Friska. Uvidíš přístav plný zkrachovalých trhanů, kteří žebrají o žvanec jídla."

Čekal jsem, že Teo odvolá. Překvapil mne však návrhem, abych uprchl s ním!

„Mám úžasný nápad! Pojď se mnou! Věř mi — zbohatneme!"

Vysmál jsem se mu, neboť ke každému podnikání je nutný základní provozní kapitál; a Teobald má všehovšudy papírový pětidolar, schovaný v krabičce od mazadla na boty.

„Jen si zešedivěj na té své Barbaře. Za padesát let snad budeš třetím důstojníkem! — Tak nechceš? Hm, chybí ti podnikavost. Ale já ji mám! A hodně!"

Během další plavby jsme se s Teobaldem Rousseem nestýkali. Nejspíše se cítil uražen, nu a já byl zase příliš hrdý, než abych se vtíral.

Konečně Barbara zakotvila v San Francisku. Hned první den si Roussee vyžádal povolení k vycházce. Oblečen do nejlepších šatů, kráčí v zástupu kamarádů po lodním můstku.

„Ahoj, mořský vlku!" Míjí mne a v těsné blízkosti zašeptá: „Vem si moje vysoké námořnické boty a kufr."

Na pevné zemi se otočil, přiložil dva prsty ke štítku čepice — a v životě jsem už Teobalda Roussee neviděl.

Sloužil jsem na několika dalších lodích a asi po pěti letech jsem se v námořnickém domově v Rio de Janeiru setkal s druhým důstojníkem Barbary.

„Copak se stalo," vzpomínáme na společné známé, „s tím chlapíkem Teo Rousseem?"

„Člověče! To přece byla senzace! Když se to kapitán dověděl a když o něm na vlastní oči četl v Timesech, museli jsme ty noviny okamžitě zničit, aby se nám nerozprchla polovina posádky."

„Co je s ním . . .?"

„Stal se jedním z nejbohatších mužů státu Kalifornie. Podle zprávy novin měl pro začátek jen 5 dolarů. Čtyři uložil v bance a za dolar si prý nechal ve výloze vyvěsit plakát:

JEDINEČNÁ PŘÍLEŽITOST K ZBOHATNUTÍ. ZAKLÁDÁM NEJVĚTŠÍ KOŽEŠINOVÝ KOMBINÁT NA SVĚTĚ.

BUDEME CHOVAT STO TISÍC BĚLOSRSTÝCH ANGOR, KAŽDÁ DÁ ROČNĚ 12 MLADÝCH, DENNĚ BUDE NA FARMĚ PŘIRŮSTAT 5000 KOČEK.

JEDNA KOŽEŠINA STOJÍ 2 DOLARY, DENNÍ VÝTĚŽEK BUDE 10 000 DOLARŮ.

KE KRMENÍ KOČEK SE POUŽIJE ZVÍŘAT Z DRUHÉ FARMY, KDE BUDEME CHOVAT MILIÓN MYŠÍ.

MYŠI SE MNOŽÍ DESETKRÁT RYCHLEJI, BUDEME TEDY MOCI DÁVAT KAŽDÉ KOČCE VÍCE NEŽ 8 MYŠÍ DENNĚ.
K VÝŽIVĚ MYŠÍ POSLOUŽÍ MASO ZABITÝCH KOČEK.

„Jak celý podnik pokračoval, nevím, ale tolik je jisté, že se tehdy ve Frisku prodalo," končí druhý důstojník, „za čtyři sta tisíc dolarů akcií kočičí farmy Teobalda Roussee."

ZÁZRAČNÁ IZVOŠČIKOVA PÍSEŇ

Jedním z nejskvělejších clipperů, jaký kdy opustil loděnice, byl Falcon. Cestující si velice pochvalovali pobyt na štíhlém, ale bezpečně vyváženém čtyřstěžníku. Nedovedl jsem tehdy pochopit, proč v kanadském St. Johnsu kolovaly před naším vyplutím zvěsti, že toto bude jeho poslední plavba.

„A špatně skončí, uvidíte," prorokoval starý Böisst.

„Pročpak, dědku?"

„Mám to v nose."

Za krásného počasí brázdil Falcon modrou plochu Atlantiku. Bylo zajímavé pozorovat, jak s přibližujícím se Severním mořem přibývá ptáků, usedajících v dlouhých řadách na lodní lanoví.

„Proč nezpívají, námořníku?" volá na mne jeden z cestujících, asi devítiletý chlapec. Kdepak by mne v tuto chvíli napadlo, že tenhle klučina zanedlouho podivuhodným způsobem zasáhne do života všech cestujících i posádky.

„Ztratili hlas únavou. Kdybys vylezl na ráhno, mohl bys je hladit jako kočky," povídám. „Jsou to terejové. Jak se jmenuješ ty?"

„Saša. Vlastně, Alexander Žurkin."

Chlapec se vracel s matkou, koncertní zpěvačkou, z uměleckého zájezdu po Spojených státech a Kanadě. Často jsem je v příštích dnech potkával na přídi. Přidělávali vlastně nám lodníkům práci. Ačkoli měli předplacenou kajutu první třídy, rádi se procházeli po palubních prostorách vyhrazených cestujícím nižších tříd, a to první důstojník nerad viděl.

Tralia aliahá . . . Co je to?

Malý Saša s lesklou trubkou u úst stojí na přídi.

„Co to hraješ za písničku?"

„Nevím, jak se jmenuje . . . Zpívá ji náš moskevský izvoščik. Drožkář."

Při západu slunce, za nádherných podvečerů, shromažďovali se cestující a naslouchali chlapcově hře. Největší úspěch měla právě bezejmenná, měkká a zasněná píseň izvoščikova.

Blížili jsme se k Evropě. Kdesi severně od nás ležel Island, když se náhle zhoršilo počasí. Na moře sedla hustá mlha. K dovršení smůly zrovna v onen den vypověděla lodní radiostanice.

„Kapitán se bojí severu," zkušeně větřil dědek Böisst.

Důstojníci často měřili polohu a odcházeli za kormidelníkem.

„Neptun číhá," sýčkoval Böisst. „V noci klopýtneme, holobrádkové!"

Večeřel jsem, když mne lodní zvonec zvedl ze židle. Poplach! Palubu zalil tak hustý vzduch, že se člověk málem bojí nadechnout.

„Všichni na svá místa!"

Moje stanoviště je u čelního stožáru.

Vlny valící se z jihu smýkají Falconem. Často se poslepu, po čtyřech plazím k zábradlí, protože musím posunout stěžňový úpon, nebo uvolnit odtokový žlab.

„Tohle nevypadá na klopýtnutí, ale na cestu ke dnu!" Z mlhy se ozývá Böisstovo klení. „Neptun si už brousí hrobnický trojzubec!"

„Světelná znamení!"

„Sirény!"

„Zvonit!" šlehají rozkazy.

Clipper se chvěje; cítíme, jak jeho trup zápasí s proudy moře a větru o správný směr.

„Tam!" Böisst zapíchl nos do bílé tmy. „Faerské ostrovy, kamaráde!"

„Jak daleko?"

„To kdybych věděl!"

„Na pobřeží nejsou majáky?"

„Ani jeden. Pozor . . ."

Kapitán! Došel až k nám, nepromluvil, a odbíhá zpět k zádi.

„Copak my dva — my se můžeme přinejhorším utopit," říká dědek Böisst. „Kapitán má dvojnásobný vítr. Jeden ho žene k severu na skály Faerských ostrovů a druhý mu hrozí sfouknout kapitánské prýmky."

V načasovaných intervalech vyjí sirény, blikají světla a klinkají zvonce. Pojednou v půlminutové přestávce zaslechneme od přídě jakýsi zvuk.

„Někdo tam je!"

S předpaženýma rukama tápeme ke špici clipperu. A vtom ho spatříme . . .

Na vysokém kotouči lan sedí chlapec a do nárazů vln a temnoty vysílá hlas své trubky, jako by chtěl ušlechtilým lidským uměním zvítězit nad přírodním živlem. Tralia aáá!

„Sašo! Co tě to napadlo?"

Aliahá . . . ozvalo se z dáli.

Ne! Tohle netroubil Saša!

„Slyšels, dědku?"

Zvuk se ozval znovu.

„Něco tam je! Nejspíš loď! Tiše . . ."

Zalil nás ryk Falconových sirén a po něm ticho. Na námořní signály tajemný zvuk neodpovídá.

„Zatrub ještě, Sašo!"

Od trubky se snesou prvé tóny izvoščikovy písně. A ze tmy opět zaznívá odpověď.

„Dědku, jdu to hlásit!"

U čelního stěžně jsem se srazil s kapitánem.

„Hrome, co děláte vpředu? Co je tam?"

Docházíme na příď a Böisst říká kapitánovi, čeho jsme byli svědky.

„Nesmysl! Něco se vám zdálo! Loď by odpovídala na námořní signály!"

Pojednou chlapec zatroubí a dva zřetelné tóny se vracejí zpět k Falconu.

„Ještě," nařizuje kapitán. „Ještě!"

Sašova trubka znovu vyloudí z dáli odpověď. Kapitán přikazuje zastavit lodní sirény a zvonce. Odvádí malého Alexandra Žurkina na velitelský můstek. Celé čtyři hodiny, dlouho přes půlnoc, vysílá chlapec hlas své trubky k mlžné temnotě moře a odpovídají mu tu bližší, tu zase vzdálenější dva tóny. Podle polohy záhadného zvuku udává kapitán plavební kurs kormidelníkovi.

K ránu je Saša velice unaven. Na volání jeho trubky už zůstává moře němé. S rozbřeskem se mlha zvedá a Falcon se může opět spolehnout na své dvě hlídky a olovnice na přídi.

„Odveďte chlapce do kajuty," přikazuje kapitán. „A nevzbuďte jeho matku. Zbytečně by si dělala starosti."

Sedmého dne poté štíhloboký Falcon přistává v norském Berge-

nu. Zatímco cestující si odbývají výstupní lodní formality, kapitán pluje v člunu k přístavní kanceláři. Vrací se a potřásá hlavou:

„Ten chlapec nás vytáhl Neptunovi z trojzubce!"

U můstku stojí několik námořníků a hloučky cestujících.

„Před několika týdny," vysvětluje kapitán, „dali Britové do provozu nový vynález — akustické bóje. Zařízení, které se rozezvučí, když k němu vyšleme jistý tón. Anglické lodi jsou právě vybavovány zvláštními píšťalami. Na sirény a zvonce neodpovídá. Ale trubka toho chlapce ... Ta píseň, kterou hrál u Faerských ostrovů, obsahuje tón, na který je bóje naladěna!"

Za úžasu a obdivu cestujících Saša Žurkin znovu hraje nádhernou izvoščikovu píseň, která tak zázračně vyvedla clipper z nebezpečných skalisek.

SEDMIHLAVÁ SAŇ

Na náš Sea Roller závistivě pokukují černoši, vlekoucí se neworleánským přístavem. Před lety přijeli do Ameriky za štěstím a penězi, a dnes nemají ani peníze, ani to štěstí, aby získali povolení k návratu do své africké domoviny.

Parník Sea Roller pluje oceánem pátý den.

„Kapitáne! Kapitáne ... " Podél strojnické dílny běží námořník. Podpatky cvakají na ocelových schodech můstku. „Hlásím, že v záchranném člunu číslo 3 jsou černí pasažéři!"

„Kdo ti dovolil na můstek? Zmiz! Mimořádné události mi musí hlásit důstojník!"

Za okamžik je nedopatření napraveno

Důstojníci se rozestavili do půlkruhu. Pohlížejí k okraji paluby, za níž, vysunut nad moře, visí záchranný člun číslo 3. Člun je přikryt, zajištěn proti nepohodě temně zelenavou, důkladně připevněnou plachtou.

Kapitán naježil obočí, námořníci strnuli v bázlivém tichu.

Pod plachtou se šine, zmítá, převaluje několik oblých vypuklin.

„Lez ven!" křičí důstojník. „Vylezte všichni, je to kapitánův rozkaz!"

Ticho. Pohyb pod plachtou ustal.

„Dovolte, kapitáne, abychom odstranili plachtu."

„Ne, nechte to tak, důstojníku!" Kapitán s úšklebkem odchází na můstek.

Co se to děje? Že by se v kapitánu Rappfovi hnulo srdce? Cože je najednou ochoten přestoupit námořní řády a dopřát několika lidem nezákonné přesídlení z americké na africkou pevninu?

Do začátku směny chybí hodina. Ale já a Ruda Bogan už stojíme na palubě. Tady, na pravoboku, budeme za chvíli držet hlídku.

Dva lodníci, známí siláci, berou od stěny dlouhé dřevěné ráhno.

„A do toho, Jacku!"

„Tak, Rolfe! Pořádně té sedmihlavé sani zvalchujeme hřbet!"

Plivli si do dlaní a ze všech sil bijí ráhnem do vyboulených míst plachty. Kapitánův rozkaz je jasný: každou hodinu má hlídka mlátit do plachty, až černí pasažéři přijdou k rozumu a dobrovolně vylezou!

V člunu se to pod plachtou vlní, jenže my neslyšíme jediné zasténání.

Rudovi Boganovi se to nelíbí. Ale co naplat. V příští směně bude naší povinností každou hodinu bušit do plachty. Sílu úderů si ovšem určíme sami.

Jsme na moři desátý den. Ve vzduchu je cítit pára a kouř z komínů Sea Rolleru. Rozednívá se a já drhnu palubu. Pojednou zpozoruji mastné stopy bosých nohou. Začínají u zábradlí před záchranným člunem! Beru do ruky ráhno, chci jím poodhrnout plachtu. Vtom přichází hlídka od přídě! Rychle se skláním k palubě a vyždímaným hadrem stopy stírám. Vedou ke schodišti, do druhého podpalubí a končí u uhelného skladiště.

Odsouvám ocelové dveře.

„Je tu někdo?"

Pach zatuchlého vzduchu mi olízl tvář. Zavírám dveře a vracím se ke schodům. Tu zahlédnu černé otisky námořnických bagančat, vedoucí od skladu. Mám je umýt? Ne! V tomhle rajónu službu nemám! Sleduju dál stopy. Vedou do prvního podpalubí. K ubytovnám mužstva. A končí před mou a Boganovou kajutou.

Ruda ještě spí. Co teď? Nedá mi to a pro každý případ hadrem omotaným na koštěti stopy setřu.

„Pořádně přitlačit!"

„Odhaduji, kapitáne, že je tam sedm mužů!"

„Sedmihlavá saň! Nešetřte ji!" Plachta se pod údery vzdouvá a zmítá. „Tak a dost té zábavy!" Kapitán nařizuje Jackovi s Rol-

fem, aby odložili ráhna. „Vlezte do člunu a strhněte plachtu!“

Všichni námořníci se scházejí u pravoboku, aby nepromeškali nejzajímavější okamžik celé plavby — odhalení černých pasažérů.

Rolf s Jackem přelezli zábradlí a rozvazují úpony na bocích člunu. Pak stáčejí plachtu. Nic. Větší polovina plachty je již shrnutá. V člunu není živá duše! Nikdo! Jen lavice, pár stočených lan, bednička první pomoci a ostatní věci přesně podle předpisu.

„Hrome! Kde jsou černí pasažéři?“

„Někdo tam musel být?“

„Jinak by se plachta nevzdouvala!“

„Viděli jsme to přece na vlastní oči . . .“

„Kapitáne!“ Jack se shýbá ke dnu člunu. „Odtokový otvor je bez uzávěru.“ Jackova blůza se v prudkých náporech vzdouvá. „Ústí sem větráková roura z kotelny. Žene se sem teplý vzduch, vidíte?“

V Dakaru sedíme na molu a čekáme, až jeřáb naloží nový náklad.

„Plachta se vzdouvala,“ námořníci s chechtotem vyprávějí přístavnímu zřízenci povedenou příhodu, „ale koukáme, sedmihlavá saň nikde!“

Nakláním se k Boganovi: „Tak nevím, bylo jich vážně sedm!“

„I dej pokoj. Kdo by myslel na hlouposti.“

„Rudo, nebyls to ty, kdo ukryl v člunu . . .“

„Já? Koho?“ nasupil se Bogan. „Nebuď labuť! Vypadám na člověka, který si koleduje o pokutu a kriminál?“

„Rudo, ty kluku jemnosrdcatá, přiznej se mi. Pár černochů v Americe na tebe udělalo smutnej kukuč, že chtějí k mámě a dětem, no a ty . . .“

„Kuš a poslouchej!“

Opodál si vyprávěli námořníci: „A pod tou plachtou byl a tou plachtou hejbal teplý vzduch! To byl ale fór!“

„Jo,“ šeptám Boganovi, „a co ty stopy k uhelnému skladišti?“

Ruda Bogan zpozorněl.

„A co ty černé šlápoty od skladu k naší kajutě! Chceš mi namluvit, Rudo, že jsem náměsíčný a že to já si při noční schovávačce zapomněl otřít boty?“

„Šmarjájosef! Co je s těmi stopami, Oto? Ukázals je kapitánovi?“

„Ne. Hned jsem je umyl. A dovedu držet jazyk za zuby.“

Teprve v Adenu, když svlékl námořnický stejnokroj, přiznal se Bogan, že v člunu ukryl šest černochů a že se mu podařilo dostat je až do Afriky. Nedělal to pro výdělek. Během plavby poznal, že si zavařil pěknou kaši. Dostal pořádný strach. Až ho zachránil ten nápad s větrákem z kotelny.

LEDOVÍ MUŽI

Celý týden jsem běhal po úřadech, než jsem získal povolení zúčastnit se plavby ‚ledových mužů'.

„Neblázni," varoval mne Ruda Bogan. „V šest ráno odplouváme. Zmeškáš, a ztratíš kormidelnické místo na Julii."

Nedbám přátelské výstrahy a spěchám do jižní části přístavu Tromsö. Po hrázi pobíhají ‚icemani'; u mol kotví šest hlídkových lodí, všechny pod parou. Štíhlé linie kýlů prozrazují, že mohou vyvinout velikou rychlost. Nemají jména, jen čísla.

„Nemám čas," praví kapitán, když jsem se vyšplhal na palubu B 5. „Nepřekážejte. Plujete na vlastní nebezpečí. Poručík Urquist se vám bude podle možností věnovat."

Zaječely sirény a za okamžik nám mizí země z očí.

Plujeme dvě tři hodiny, když spatříme první ledovec. V záři severského slunce se třpytí hora ledu, asi 40 m vysoká, která tvoří na klidné hladině bělostný ostrov.

„Tohle ‚tele' máme už zapsané, je to Hubert." Poručík mi objasňuje hantýrku hlídkových lodí Severního moře. Těm docela malým ledovcům, velikosti čtyřposchoďového domu, říkají ‚telata'. Trochu větší, asi jako celý blok domů, jmenují ‚krávy', a ledovec — veliký asi jako městská čtvrť — je ‚býk'. „Od naší poslední hlídky urazil Hubert 120 mil na západ. Směřuje přímo do linky poštovních parníků. To, co vidíte nad hladinou, je necelá desetina ledovcové masy. Musíme stále měřit hloubku. Možná že jeho část je již pod námi."

Na obzoru se objevuje letadlo. Pilot nalétává na naši loď, pozoruji, že pumovnice je plná.

„Trháte ledovce třaskavinou?"

„Ne," poručík překřikuje motor letadla. „Bylo by to příliš drahé. A neúčinné. Pohleďte!"

Letadlo obkroužilo ledovec a v poměrně malé výšce otevřelo pumovnice. Od trupu se oddělila jedna, druhá, třetí bomba.

Bomby však nevybuchují. Dopadají na ledovec, tříští se a zaplavují jeho stěny ostrou červenou barvou.

„Vtipné, že," říká poručík. „Označujeme ledovce svítící barvou. Ta vydrží čtrnáct dní."

Stmívá se. Ohlížím se po sousedních lodích — zmizely.

„Plují za jinými ledovci. Hlídkujeme po celé šíři Severního moře až ke Golfskému proudu. Tam nebezpečí končí. Ledovce roztají. Ale tady na severu, nad švédskými a norskými břehy zase přibývají nové."

Podřimuji v sítěné houpačce. Svetrem proniká citelný noční chlad. Probouzí mne křik na palubě. Spěchám nahoru.

„Nechoďte na příď," probíhá kolem poručík. „Každou chvíli tam přelétá vysoká vlna. Dostali jsme radiogram, že do našeho úseku pluje škuner. Nemá v pořádku lokátory. Plujeme tam. Musíme ho . . ."

Oslnivý kužel světlometu proťal tmu. Jako veliká hvězda září na předním stožáru červené výstražné znamení, které v pravidelných přestávkách samočinně zhasíná a opět se rozsvěcuje. Chvějící se bílý kužel světlometu spočinul na jednom místě. Jemně krouží, jako by ohmatával nějaký předmět.

„Tam je! Severo-severo-západ," volá hlídka. Signální zvon udílí rozkazy telegrafistovi. Z paluby B5 blikají signály morseovky.

Škuner před námi pluje plnými plachtami do nebezpečného úseku.

„Copak spí?“ děsí se poručík. „Jestli se do deseti minut nevzpamatují, půjdou ke dnu!“

Hlídková loď B5 se horečně rozechvívá otáčkami šroubu a míří k plachetnici. Konečně! Škuner nás zpozoroval a odpovídá světelnými signály. Pochopili výstrahu — mění kurs.

„Jste slepí?“ Kapitán přiběhl k hlídce a křičí do megafonu. „Chrápete? Toho chlapa, co má hlídku na palubě, vyhoďte v nejbližším přístavu, kapitáne! Tenhle zmatek vás bude stát kapitánský patent. Držte se vpravo, hrome, nebo se dostanete na rohy ‚býku‘ a budete mít z té vaší kocábky hromadu dříví!“ Kapitán vychrlil mnohem více a ještě peprnějších slov.

Je mlhavé ráno, když se na obzoru objevuje Tromsö. Pohlížím na hodinky: 7 hodin, 19 minut. Ruda Bogan měl pravdu. Julie odplula i s mými svršky a námořními papíry. Mám však přece jen štěstí. Poručík Urquist mne okamžitě přijímá na B5.

Je to podivuhodné, jak rychle se mění lidské pocity! Zatímco první plavba, v postavení turisty-pozorovatele, se mi zdála ohromně dobrodružná a hrdinská, denní poutě Severním mořem mi připadají nezajímavé. Život ‚icemana‘ je dřina a dřina.

POLÁRNÍ STANICE A19

Byl jsem na jedné z lodí, které se prodíraly mlhou a ledem od Alexandřiny země k Morrisu, od Columbie až k ostrovu Grahama Bella. Plahočili jsme se za polárním kruhem už čtvrtý týden. Uměl jsem si živě představit, co se odehrálo na stanici A19.

Profesor Atanasov listuje v deníku . . .

Otevírají se dveře a vchází asistent Malkovský. „Vysílačku nelze opravit. Kronkov už tři týdny nemá spojení.“

„To je zlé. Podívejte,“ profesor ukazuje k tlakoměru, „720! Pokles o dva stupně. Myslím, že se blíží bouře!“

Radista Kronkov vešel do srubu a zaslechl poslední věty.

„720? To vypadá na konec světa! A kdy to začne, profesore?“

„Při nynějším větru,“ Atanasov vstává od stolu, „vypukne bouře kolem čtvrté ráno. Bude dobře, když se připravíme!“

Přenášeli potraviny a palivo ze skladiště. Byli za polárním kru-

hem již rok. Tříčlenná posádka A19, která měla být v nejbližší době vystřídána.

Kolem třetí hodiny bouře začala. Vítr nabyl takové síly, že měřicí korouhev se točila rychlostí letadlové vrtule. Malé okénko srubu se pokrylo ledem.

„Jsem už na páté stanici, ale tohle jsem nezažil," asistent Malkovský ukazuje na acrograf. Ručička přístroje bláznivě kmitá na čísle 150, posledním bodu stupnice.

Z mohutných kmenů vystavěný srub se otřásá v základech. Nápory větru se střídají se strašlivým blízkým i vzdáleným duněním. To pukají celé ledovcové plochy . . .

Během dalších čtyřiadvaceti hodin se bouře utišila. Profesor Atanasov však byl stále nemluvný. S vážnou tváří sledoval své záznamy a mapy.

„Co je, profesore! Děje se něco mimořádného?"

Členové posádky zneklidněli. Profesor kyne rukou, aby jej následovali. Otevírá dveře srubu, ukazuje na silný, dřevěný kůl, který nedotčen bouří stojí už rok na svém místě.

Radista Kronkov nechápavě pohlíží na kůl.

„Vidíte?"

„Nevím, co myslíte, pane profesore," ozve se Malkovský.

„Podívejte se na stín kůlu!"

Muži vykřikli. „Co to znamená? Slunce změnilo svou polohu! Svítí z opačné strany," volá zmateně Kronkov.

„Nikoli, slunce je tam, kde už milióny let. Ale my — my změnili polohu!" Profesor Atanasov zavírá dveře srubu a pohlíží mužům pevně do očí. „Přátelé, ledovec se stanicí A19 se při bouři utrhl a my plujeme arktickým mořem k severu. Vlastně teď již k jihu. Protože vysílačka je zničena, bude trvat několik týdnů, možná měsíců, než . . ." profesor zmlká.

Byl jsem na jedné z lodí, které se prodíraly mlhou a ledem mezi Alexandřinou zemí a Morrisem, mezi Golumbií a ostrovem Grahama Bella. Čtyři plavidla pátrala po ledovci s posádkou profesora Atanasova. Po dvou měsících horečného úsilí byla záchranná výprava odvolána.

Světlou památku hrdinům vědy a lidského poznání — napsal do lodního deníku kapitán.

ŽLUTÁ VLAJKA

„A teď jste na řadě vy . . .“ ukazuje prstem můj soused.

Doktor Gernet, bývalý vojenský lékař, dovyprávěl svůj příběh o jednom vojákovi, který tropil všemožné neplechy, jen aby se zbavil přísné kázně a hlavně práce.

Všichni se obracejí na mne.

„Vzpomínám si také na něco podobného. Byla to událost, řekl bych, tragikomická — napůl legrační a napůl hrozně vážná.“

„Hej, kormidelníku! Jsou už všichni muži na palubě?“

„Až na toho Argentince Franceska, kapitáne! Čert nám byl toho chlapíka dlužen! Měl jste ho vyhodit hned v prvním přístavu! Do práce aby ho člověk pořád honil . . . však tady je, ten námořnický zázrak.“

Kapitán trojstěžníku Speed pohlédl na můstek, položený z paluby na pevninu. Nejistým krokem po něm šel zavalitý chlapík.

„Francesko, na slovíčko!“

‚Argentino Francesko‘ se podíval přihlouple vzhůru a pak, tuše bouři, klopýtal po úzkých schůdcích kapitánského můstku.

„Chlape, páchne z tebe líh jako z tankového škuneru. Pořád děláš jenom ostudu. Právě si stěžoval kormidelník, že se nemáš k práci, ale pamatuj si: Dosud jsme se potloukali podél pobřeží, z přístavu do přístavu. Teď nás čeká tříměsíční plavba kolem mysu Hornova do Tichého oceánu. Jestli nepřiložíš ruce k dílu, tak ti setsakramensky pomůžu, uvidíš!“

Trojstěžník Speed plul plnými plachtami. Počasí u mysu Hornova bylo kupodivu dobré. Přesto měla posádka plné ruce práce. Jen ‚Argentino Francesko‘ si stále ještě nemohl zvyknout na kázeň a pořádek. Všechno dělal obráceně, líně a se zřejmou nechutí. Těžší práci se vyhýbal. A k dovršení všeho . . .

Kapitánovi, který právě rozmlouval na zádi s kormidelníkem, se naskytl nezvyklý pohled. Několik mužů posádky spěchalo v rozčileném chumlu k němu.

„Kapitáne! To je strašné, ten chlap, Francesko, dostal černé neštovice!“

„ Co to říkáte, člověče?! Černé neštovice? Víte, co by to znamenalo? Karanténu a zákaz přistání v kterémkoli přístavu! Ani jedi-

ný z nás by se nedostal na pevnou zem nejmíň tři měsíce, to není možné!"

„Pojďte se podívat! Nás ale do jeho kabiny už nikdo nedostane! I kuchař utekl, a ten říká, že se nebojí ani cholery!"

Provázen námořníky zamířil kapitán ke kabině, ve které měl lůžko Argentinec. Kapitán rázně otevřel dveře, ale noha, kterou položil na práh místnosti, zůstala jako přibitá. U stolu sedí Francesko. Jeho tvář je pokryta temně fialovými skvrnami. Hrozný pohled!

„Zakazuji vám opustit kajutu!" zvolal kapitán a divoce přibouchl dveře. „Tohle je zpropadená věc. Černé neštovice. Čert nám ho přinesl na palubu. Kormidelníku, nařizuji zákaz vstupu do této kajuty! A dejte vyvěsit — žlutou vlajku."

Uplynulo několik dnů.

Francesko byl pečlivě uzamčen ve své kajutě. Jídlo mu podávali malým kulatým okénkem a na předním stožáru se třepetala žlutá vlajka, daleko viditelné znamení, že na lodi vypukla nakažlivá choroba.

Mužstvo bylo ve špatné náladě. Námořníci pozorovali úkosem jeden druhého, jestli se i na jejich tvářích neukázaly temné smrtonosné skvrny. Denně se museli koupat ve studené vodě, do které dal kapitán nalít roztok nepříjemně páchnoucí dezinfekční tekutiny. Jeden se vyhýbal druhému a při pohledu na žlutou vlajku se i ten nejsmělejší otřásl. Několikaměsíční karanténa!

Za tohoto stavu doplul Speed do vod přístavu Santiago v Chile. Každá loď, která připlouvá do přístavu, je pozorována přístavními úřady, které vyšlou za plavidlem motorový člun s lodivodem, policií a lékařem. Také k Speedu, který zůstal stát ve vzdálenosti, jež je předepsána lodím, na jejichž palubě je nakažlivá choroba, přijížděl motorový člun.

„Co ta vlajka?" volá jeden z přístavních úředníků megafonem.

Kapitán přikládá ruce k ústům a ne právě zdvořile odpovídá:

„Mohli byste vědět — černé neštovice! Máme tady jednoho darmošlapa, štěstí, že nám tu nemoc nerozšířil na ostatní. Ať jde lékař na palubu."

Po spuštěných schůdkách vystupuje lékař na palubu Speedu, dává si stručně vysvětlit okolnosti Franceskova onemocnění a pak odchází směrem k Argentincově kabině.

Asi po pěti minutách je slyšet jeho mohutný hlas:

„Pane kapitáne, pojďte sem, myslím, že jsem toho vašeho nemocného už vyléčil."

Kapitán zdráhavě vstupuje do kajuty.

Na dlouhé lavici sedí s nevinnou tváří ‚Argentino Francesko'. Zdá se, že mu nemoc nijak neuškodila, je pěkně kulaťoučký, růžový.

„Tak co je, doktore? Francesko už nemá ty temné skvrny v obličeji?"

„Nemá, nemá," vrtí hlavou lékař. „Ten mládenec je nějaký povedený ptáček. Na jeho ‚černé neštovice' stačilo trochu vaty a benzínu. Nadělal si ty skvrny — inkoustovou tužkou. A vy jste vyvěsili žlutou vlajku!" Přístavní lékař se na celé kolo směje kapitánovi do tváře. Pak se rozlehlo kajutou ostré mlasknutí.

„To máš za naši ostudu a za tu vlajku, kterou jsme vyvěsili!" křičí kapitán. „Nechtělo se ti pracovat, co? No počkej, oni si to s tebou ještě hoši vyřídí!"

A vyřídili.

Francesko byl toho večera, kdy ho z paluby Speedu vyhodili, opravdu plný temných skvrn, tentokrát však nepocházely od inkoustové tužky.

DVOUSTĚŽNÍK OLAF

V roce 1914 jsem pracoval na Olafu. Byla to nádherná dvoustěžňová plachetnice, která vezla z Argentiny cenný náklad — měď. Loď plula pod norskou vlajkou, jejím domovským přístavem byl Trondheim, náklad však byl určen Německu.

Jednoho dne se ukázal nedaleko Olafa periskop a z hlubin se vynořila štíhlá ponorka. Na její přídi zavlála německá vlajka.

„Kde se tu vzala ponorka? Hleďte, signalizují!"

Celá posádka se shromažďuje u zábradlí, druhý kormidelník sleduje značky míhajících se praporků.

„Je válka! Evropské státy, Rakousko, Německo, Francie, Anglie, Rusko ... si vypověděly nepřátelství. Signalizují, abychom zastavili! Posílají člun!"

Od ponorky připlouvá skupina německých důstojníků. Člun přiráží k boku Olafa, důstojníci vstupují na palubu. Uniformy s třpytným lemováním mizí ve velitelské kajutě a po chvíli se znovu objevují, v čele s důstojnickým sborem Olafa.

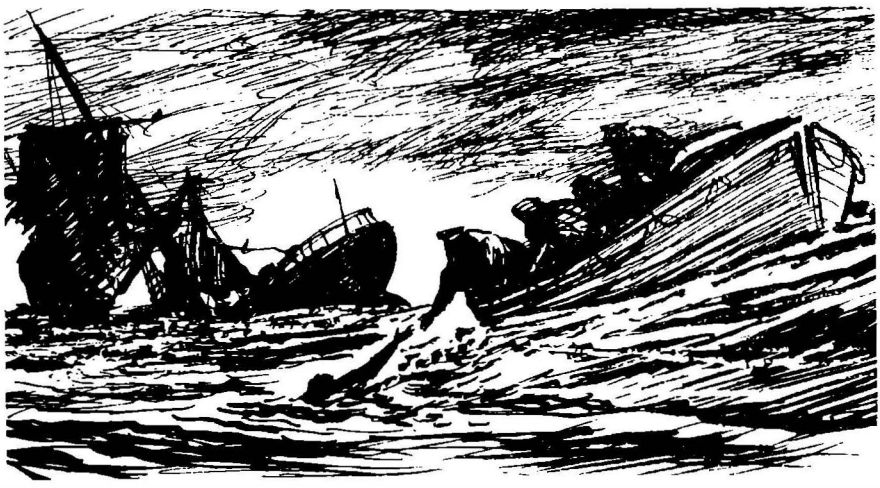

„Evropa je ve válce!“ oznamuje kapitán nastoupené posádce. „Námořníci, kdo z vás je německý nebo rakouský státní příslušník — vystupte!“

„Já, kapitáne,“ předstupuji. „Jsem Čech.“ Ostatní jsou Norové, Švédové a Finové.

Němečtí důstojníci oznamují, že jsem povinen nastoupit službu v rakouské armádě. Říkají, že mne vezmou na ponorku a vysadí v některém rakouském nebo německém přístavu.

„Ne, kapitáne, jsem členem vaší posádky a zůstanu!“

Kapitán souhlasí, hovoří s německými důstojníky a ti po chvíli marného váhání opouštějí loď.

Olaf pokračuje v plavbě. Situace je značně spletitá. Plujeme pod neutrální vlajkou, ale vezeme strategický materiál pro zemi ve válečném stavu. U břehů Afriky hrozí Olafovi, že bude spatřen francouzskými válečnými plavidly, která hlídkují kolem Senegalu, a proto se loď stáčí k severu.

Po rušných dnech křižování, za stálého měnění kursu, ocitáme se v portugalských vodách. V noci zahlédneme anglickou bitevní loď. Kapitán nařizuje zhasnout všechna světla a Olaf uniká do tmy. Angličané marně prohánějí světlomety po hladině.

A zase nové nesnáze. Docházejí zásoby potravin a vody. Do z

padoevropských přístavů se neodvažujeme. Mužstvo je už celé týdny odkázáno na solené maso a jednu syrovou bramboru denně — kvůli kurdějím.

Mluví se o zaminovaném moři mezi Anglií a Irskem. Plujeme tímto pásmem. Jednou nohou na dně moře, druhou v povětří, šklebí se námořníci.

Olaf míjí nejsevernější z anglických Orknejských ostrovů. Norské, neutrální vody se blíží . . .

Bylo sedm hodin ráno a na Severním moři ležely mlhy. Rozhled byl špatný. Měl jsem hlídku a přejížděl jsem dalekohledem po obzoru. Směr severozápad, kurs tři stupně! hlásím objevení lodi. Je to anglický křižník!

Lodní zvon oznamuje poplach a muži vybíhají z kajut. Křižník nás již také spatřil. Dělová rána velí — stát!

Kapitán nedbá: „Plným větrem kupředu! Jsme u neutrálních vod! Vpřed, vydržíme!"

Olaf letí po hladině jako racek. ‚Angličan' jej pronásleduje. Komíny křižníku chrlí obláka dýmu. Dvojstěžník řeže hladinu jako závodní jachta.

„Ještě půl hodiny a jsme z toho venku," raduje se kormidelník.

Mužstvo je však honičkou znecklidněno. Pozoruji křižník ze stěžňového koše. Nad přední dělovou věží se zvedl bílý obláček a po pravém boku Olafa vytryskla vysoko voda — pak zahřmělo.

„Ještě dvacet minut!" křičí kormidelník. „Vydržet! Podívejte! Tam vpředu stojí norské válečné lodě. Neutrální vody. Kupředu . . ."

Nad našimi hlavami zapraštělo, zadní stožár se řítí na palubu. Plachty se trhají a lana bzučí. Loď se zakymácela jako postřelený pták, ohnivý sloup prorazil pravý bok. Opouštím stěžňový koš a skáču na palubu.

„K záchranným člunům!" velí kapitán.

Opět plný zásah a ze záchranných člunů zbyly jen posuvné kladky. Olaf se tupě zarývá přídí do moře. V útrobách lodi hučí voda. Nákladové otvory nevydržely nápor vodou stlačeného vzduchu a praskly.

„Přes palubu! Zachraň se, kdo můžeš! Měď táhne loď ke dnu — tuny — tuny mědi!"

Dívám se na spoušť kolem. Muži skáčí do moře. Odhazuji svetr, boty — vrhám se do vln.

Prosinec a Severní ledové moře! Do těla se zakously tisíce drobných jehel. Jen rychle pryč, blesklo mi hlavou, rychle pryč od potápějící se lodi. Za okamžik se utvoří vír, ten táhne dolů. Jsem dobrý plavec — dvaceti rázy se vzdaluji do bezpečné vzdálenosti od Olafa.

Po chvíli zahlédnu, že z křižníku spouštějí záchranné čluny. Pluji k jednomu z nich. Chladem mi tuhnou svaly — vydržet — vydržet! Copak mne nevidí? Posádka člunu, ke kterému pluji, vesluje opačným směrem. Tisíce myšlenek letí hlavou. Matka, domov, Praha. Ruce umdlévají chladem, který způsobuje křeč. Help, help, pomoc! volám. Jen klid, klid! Plav jako doma na plovárně, jako pod vyšehradskou skálou. Á tempo á tempo — klid!

Člun se stále vzdaluje. Až teď... co to? Něco za mnou hučí! Vztyčuji hlavu. Několik metrů vpravo pluje motorový člun. Anglický námořní kadet v černém nepromokavém plášti se naklání nad hladinu a podává mi ruku.

Vyčerpán ležím na dně člunu. Teď mne tak vidět maminka! V uších mi znějí její starostlivá slova: Chlapče, jen pozor, až se nenastydneš! Omdlel jsem.

Olaf se potopil a Anglie získala jediného zajatce.

KŘÍŽEM KRÁŽEM LONDÝNEM

Dvojstěžník Olaf se potopil a já, jeden z mála zachráněných námořníků, padl do zajetí. Šuškalo se, že jsem kapitán ponorky. Kmán nebo kapitán, v prvním roce první světové války mne pod bodákem vezli do samotného středu britského souostroví — na ostrov Man. Tam jsem prožil velice nudný měsíc. Až jednou ...

„Potřebuji člověka!" Mezi zajateckými baráky stojí brýlatý mužík. „Tady je pověření ministerstva. Zajatec mi bude přes den k ruce. Každý večer ho přivedu zpět do tábora. Musí být zdravý, umět anglicky, vyznat se v přírodě..."

„Já!" Nuda mi zvedla ruku.

A tak jsem se stal spolupracovníkem nejstarší anglické univerzity, přesněji řečeno, jejího nejstaršího profesora.

Běhával jsem kolem něho jako učenlivý foxteriér.

„Přines ten kámen, Otóó! Chyť veverku, Otóó!"

Profesor byl mou čilostí spokojen. Hned nazítří oznámil veliteli tábora, že budu nocovat s ním a mezi zajatce se budu vracet jen na neděli.

Ještě jsem vám neřekl, nad čím profesor bádal? Svými přírodovědnými výzkumy chtěl dokázat, že ostrov Man patří k britskému souostroví; jako by někdo stál o to tenhle kamenitý neřád Britům ukrást.

„Mein Herr, prchněte ..." žádal mne v neděli válečný zajatec von Sedlitz, šlechtic, který i v táboře (beránku, otřes se!) trousil kolem sebe cennosti, šperky a peníze. Ten nešťastník byl hrozně zamilovaný. Oženil se měsíc před tím, než Angličané potopili jeho loď, a nyní se obával, že ho mladá choť považuje za mrtvého. „Upláchněte, mein Herr. Zde máte známku! Tu prodejte! Zde máte dopis pro mou ženu! Ten v žádném případě neodesílejte z Británie!"

Býval jsem už jen zřídka v táboře a na von Sedlitzovu známku a dopis jsem pozapomněl. Ale přece jsem pláchl! Jednou mne profesor vzal s sebou do Londýna, a než on vystoupil z vlaku, já už proběhl celým nádražím.

Hm, Londýn moc neznám. Ale moje světoběžnická angličtina je dobrá. Na Bondské ulici vidím štít: Obchod se známkami — Stanley Gibbons. „Nemáte zájem o tuhle známku, pane?"

„Ukažte?"

Na prstu podávám obchodníkovi modrou nimravou věcičku od von Sedlitze: „Vím, že je to velice cenná známka ..." Nikdy jsem takovou známku neviděl. A jako kluk i později ve světě jsem se něco naprohlížel známek.

„Ovšem. Koupím," povídá obchodník. „Jenže jak vám ji zaplatím?"

Samozřejmě v librách, pomyslím si.

„Vy víte jako já," říká obchodník, „že na modrou lombardskobenátskou 1846 nemá dost peněz v pokladně žádný z obchodníků z celého Londýna!"

Musím se přidržet pultu.

„Neodcházejte, prosím," nesprávně si vyložil můj pohyb obchodník. „Zaplatím vám pět tisíc v hotovosti ..."

Zaplaťte, pane Gibbonsi, myslím si, rychle zaplaťte a já vypadnu!

„... ale protože vás nemíním ošidit, přidám vám ještě toto zboží," ukázal k tuctu vyložených alb méně hodnotných známek.

„Ne, to ne, pane! Co bych s tím dělal?"

„Otevřte si obchod!"

„Já? A kde?"

„Vím o uprázdněném knihkupectví," zatahal mě za rukáv obchodník, „v Oxfordské ulici. Zřídíme tam pobočku. Třetinu výdajů hradím. Povolení zařídím."

Věřte nevěřte, obstaral jsem si skvělé oblečení, dvoupokojový podnájem s obsluhou a za tři dny jsem stál za pultem.

„Trojblok saských rojek s předtiskem, please."

„Meklenburskou červenou."

„Obstarám, sir. A co Transvaal, 2 pence 1895?"

Pane Ou Bí, touto americky znějící zkratkou, mne oslovovali stálí zákazníci a tak se na mne jednoho dne obrátil také pan Graham. Filatelista amatér, zámožný krejčí, prý dodavatel dvora a zcela jistě velký obdivovatel královské rodiny.

„Pane Ou Bí, zítra je neděle a já si pokládám za čest pozvat vás na královský dvůr . . ."

Ou Bí, já osel, přikývl.

„Jeho Veličenstvo přijme zámořského panovníka. Uvidíte, jaká to bude slavná událost, slibuji vám nezapomenutelný zážitek."

Neděle. Blížíme se k Buckinghamskému paláci.

V proudu svátečně oděných Londýňanů vstupuji s panem Grahamem na nádvoří. Skotská hudba, muži v sukních nadouvají tváře. Pojednou se objevuje ceremoniář. Na jeho znamení vpochodovává čestná vojenská rota. Zastavit stát! Ceremoniář vykazuje obecenstvo k palácovým stěnám; prostranství mezi hudebníky a čestnou rotou musí být volné pro setkání královských Výsostí.

„Teď zhlédnete nádherný obřad. Všechno je promyšleno a připraveno do nejmenších podrobností," pyšní se pan Graham. „K poslednímu nedopatření došlo před šedesáti lety, kdy královna Viktorie přijala vladařku z Guineje. Ta žena z dalekých ostrovů znala trochu anglicky. Po skončení obřadu řekla: — Vaše královské Veličenstvo, víte, že také v mých žilách koluje anglická krev? Oh? — podivila se královna Viktorie. A guinejská náčelnice pravila: — Ach ano, můj dědeček snědl vašeho cestovatele Boocka. — Pan Graham se pousmál, ale hned vážně dodal: „Dnes to zní spíše jako vtip. Sám poznáte, že něco podobného je nyní při dokonale připravených obřadech vyloučeno."

Hraje hudba a ceremoniář dává pokyn dveřníkům. Zprava přichází anglický král Jiří V. s nevelkým doprovodem a zleva, ve středu jiné skupiny kráčí afghánský král. Důstojný krok, kynutí

rukou, úklony. Všechno jde jako na drátkách. Obě Výsosti se setkávají při okraji vyrovnané řady vojáků. Chystají se provést přehlídku čestné roty. Zní břeskný pochod! Vojáci stojí v pozoru. Tu se afghánský král uklání a takhle, v hluboké úkloně kráčí podél čestné roty. Král Jiří pohlédl k ceremoniáři. Ten nezachytil tázavý pohled. A anglický král, aby neurazil hosta, namísto rázného zasalutování jde podél řady a klaní se svým vojákům.

Sotva vladaři zašli do paláce, propuklo zděšení. Ze vchodů vyšly stráže.

„Nikdo nesmí opustit nádvoří!"

„Skandál!" zesiná pan Graham. „Jaká ostuda!"

Londýňané jsou uraženi. Vina padá na ceremoniáře, který, jak vidět, chce mermomocí zabránit, aby o události psal tisk.

Stráž vstupuje mezi diváky: „Předložte doklady!"

„Pane Grahame . . ." zachvěju se.

„Já jsem, pane Ou Bí, u dvora dobře zapsán . . ."

Což o to, ale já vůbec nejsem zapsán. Nemám jediný doklad a zajatecký tábor na Isle of Man už jistě hlásil do Londýna útěk zajatce č. 97.

Stráže se přibližují a já opouštím pana Grahama. Nenápadně kličkuju davem. Kdosi to zpozoroval. „Tam! Zadržte ho!" Probodávají mne desítky očí. „Stát!" volá hlídka. Vidím otevřené okno paláce. Skáču dovnitř. Probíhám několika místnostmi. Jiné okno. Zelený trávník parku. Keře. Dva skoky na kamennou zeď — a za okamžik sedím v pouličním omnibuse.

Co dělat? Do obchodu nesmím. Stráž jistě vyslechla pana Grahama a ten jí řekl adresu. Moje postavení se rázem změnilo. Již nejsem zámožný obchodník se známkami, ale štvanec na útěku. O mém bytě však Graham neví.

Bytnou nezastihnu doma. Napadá mne — převleč se za ženu a pryč!

Bezmála dvoumetrový, hladce vyholený chlap pobíhá tři dny v ženském přestrojení Londýnem. Dva přátelé mne nepoznali. Třetí poznal, ale nedal to znát. Jen sykl: „Fotografie v novinách . . . Zmiz!"

Mám peníze. Donekonečna mohu jezdit omnibusy a drožkami. Donekonečna? Jen do doby, než mne chytí. Přitahuje mne moře. Londýnský přístav nepadá v úvahu. Dvoumetrová dáma jede do Bristolu.

Přístav. Žen poskrovnu. Také obchodní lodi, pro válečnou blokádu, bys spočítal na prstech. Vyhlédnu si norský trojstěžník Spiker. Předpisy znám. Ženy nemají na loď přístup. Dávám se do řeči s Norem, námořním poručíkem, kráčejícím k lodi. Skáče na vějičku. Domnívá se, že jsem kapitánova příbuzná. Na můstku mi dává přednost a námořníci mi vzdávají čest; mají za to, že si poručík vede dámskou návštěvu.

„Kde je kapitánova kajuta?"

Poručík mne doprovází až ke dveřím. Pak zmizí a já už vím, kam nyní. Do kotelny. Mezi pár pytlů a hodně hluboko se zavrtat do uhlí.

Trochu jídla mám. Stěžně skřípou. Spiker už musí být na širém moři. Čekám ještě den, dva. Potom proměňuji své ušpiněné ženské oblečení na neutrální vandrácký ohoz a jdu se přihlásit kapitánovi.

„Černý pasažér! K ďasu!"

Samozřejmě, že jsem mu neřekl, že jsem uprchlý válečný zajatec! Jsem vandrák! Vagabund! Zběhlý, zpustlý námořník!

„Vydejte mu stejnokroj, poručíku! Cestu si odpracuje! Sám dohlédnu na to, ty mizero, aby ses až na Kanárské ostrovy nezastavil v práci!"

A hned do nejhorší směny!

„Říkáš, že jsi námořník? Změř rychlost lodi!"

Umím to, jasně. Ale jako naschvál, zapomněl jsem začernit rychloměr a nějaká ryba lesklý přístroj spolkla. Kapitán s poručíkem se na mne vrhají. Schytám rány a je mi dobře. Teprve s modřinami a boulemi získávám tu pravou jistotu, že už nejsem vězeň ani štvanec, ale námořník.

Z Kanárských ostrovů jsem odeslal dopis von Sedlitzově ženě. Ačkoliv jsem se několikrát pokoušel navázat spojení s panem Gibbonsem, dodnes nevím, jak skončil můj obchod se známkami.

V Suezu jsem se potápěl v přístavu pro spadané uhlí, jižní Afrika se mi nezamlouvala, na Labradoru jsem chytil rýmu... A co jsem zažil v Asii? To už je jiné vyprávění.

JISTÁ VÝHRA

Večer co večer jsem se tísnival ve frontě na vstupenky před londýnským sportovním palácem. Jednou mi zbývala ještě půlhodina času, v kapse jsem měl pár liber, zašel jsem tedy na večeři do blízkého hostince.

Zabýval jsem se chutným krvavým biftekem, když nade mnou kdosi zahlaholil: „Haló, jak se máte?" Zvedl jsem hlavu a spatřil jsem svého dobrého známého, člověka, jenž usměrňoval v zajateckém táboře naše ranní a podvečerní sportovní zápolení a který mi v prvých dnech svobody dopomohl k otevření soukromé školy boxu.

„Jdu se podívat na souboj Belta s Rustym," řekl jsem. „Může to být dobrý zápas. Vyrovnaný mač, profesore. Oba mají stejné váhy, jsou to skvěle vypracovaní borci . . ."

„Také mne ten zápas zajímá. Dokonce velmi zajímá . . ."

Slova učitele sportu přerušili dva šviháckv odění muži, kteří přistoupili k našemu stolu.

„Na koho vsadíte, profesore?" ptali se.

„Chceme tip profesore! Na Rustyho, že jo?!"

Můj přítel odpověděl až po odchodu z hostince, před řadou okének sázkových kanceláří v nekonečném vestibulu Sportovního paláce.

„Dnes nesázím," řekl znechuceně. „Byla by to příliš snadná výhra."

„Ohó," smáli se muži a četli vývěsky sázkových kanceláří. „Rusty zaznamenal v uplynulé sezóně o sedm vítězství více. Podle včerejšího vážení je o dva kilogramy těžší než Belt. Aha, sázky stojí pro Rustyho, dokonce jedna ku deseti." Mrkli na učitele sportu a přisadili po pěti librách na Rustyho.

„Být na vašem místě, vsadil bych deset liber proti," zašeptal mi do ucha přítel.

Deset liber! Ale to je hotové jmění! — chtěl jsem zvolat. Vzápětí jsem si však uvědomil, že přítel se denně pohybuje v nejlepších sportovních kruzích, mezi borci a trenéry, a tak má přístup ke zprávám, které se jiní nedozví. Navíc zná neutěšenou finanční situaci mé soukromé školy . . . Vsadil jsem deset liber na Beltovo vítězství!

V uličce mezi sedadly jsme se rozešli, vyšňoření muži zmizeli

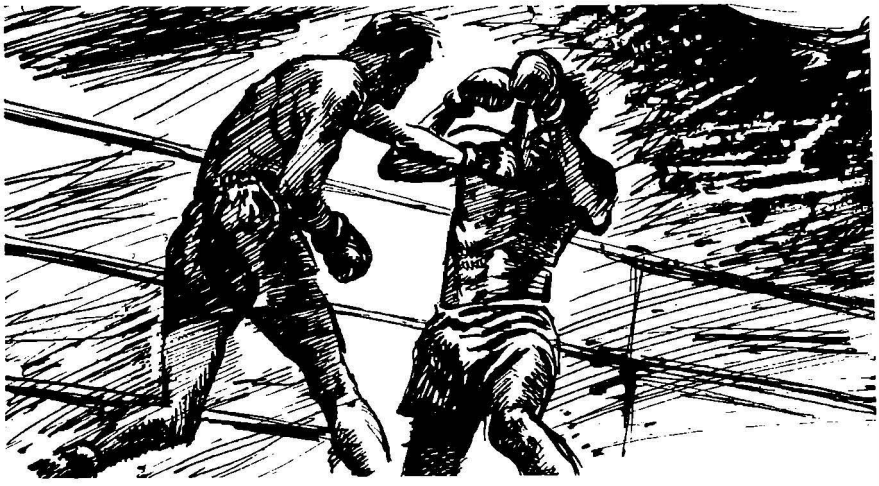

kdesi vzadu, profesorovo křeslo bylo však nedaleko — tři řady přede mnou.

Ve vyvýšeném ringu se schylovalo k zápasu. Oba borci se radili se svými sekundanty, nechali si masírovat svaly a provozovali dechová cvičení. Konečně zazněl gong.

Soupeři stojí ve střehu proti sobě. Oba mají dobře stavěné, svalnaté postavy. Hned při prvních úderech však pozoruji, že Rustyho pravička v sobě skrývá více síly. Borec několikrát Belta tvrdě zasahuje. Na konci prvního kola je zřejmé, že vítězí na body.

Druhé kolo má podobný průběh. Mohutné údery Rustyho pravice zatlačují Belta k provazům. Tři pěkné zásahy — bodový náskok vzrostl.

O přestávce se můj pohled střetl s profesorovýma očima. Skleslе jsem potřásl hlavou na znamení, že se loučím se svými těžce vydřenými deseti librami. Přítel však nesouhlasně zavrtěl hlavou.

V třetím kole se mi zdálo, že Rustyho ramena a hruď se zdvíhají prudčeji než Beltova prsa. Všiml jsem si, že útočící Rusty je upocený, a že jeho rány ztrácejí na důrazu. Gong.

Můj přítel se ke mně obrátil a zvedl ruku se čtyřmi vztyčenými prsty.

Co tím míní? Snad — že zápas potrvá jen čtyři kola? Že teď se

všechno rozhodne? Sešklebil jsem obličej do úpěnlivé otázky a také jsem zvedl čtyři prsty ... profesor přikývl.

Začíná čtvrté kolo. Belt se důmyslně kryje. Rusty často zcela zbytečně vyráží proti soupeři, ztrácí jistotu a tempo. Belt několikrát nebezpečně zaútočil. Obecenstvo je překvapeno, hvízdá. Belt si až dosud počínal velmi úsporně, nyní však dokazuje, že má ještě spoustu sil. Rusty sklidil sérii tvrdých ran do tváře. Je otřesen, špatně se kryje, chybí mu pérová pružnost nohou. Vtom se mihla vzduchem Beltova levička ... Pod Rustym se prolomila kolena a v nedokončeném protiúderu se doslova zřítil k zemi.

„One — two — three — čtyři — pět," odpočítává soudce, „devět — deset!" Rusty nevstává.

Diváci se vzrušeně hrnou do uliček a rokují o zápase. S výsledkem k. o. pro Belta nikdo nepočítal.

Jdu si k okénku sázkové kanceláře pro výhru. Pokladní mi vyplácí sto liber; takovou hromadu peněz nevydělám ani za pět měsíců.

Před Sportovním palácem mně očekává přítel.

„Neradil jsem špatně," usmívá se. „Libry se vám hodí, že?"

„Ale prosím vás ... To jste měl zprávy od trenéra? Nebo to bylo domluvené? Divadélko? Či nějaké zákulisní taje ...?"

„Všechno před očima veřejnosti," řekl učitel sportu a v okamžiku, kdy proslulý londýnský zvon Big Ben počal odbíjet desátou, pokračoval.

„Dnes ráno jsem šel do kanceláře a koho jsem nepotkal? Rustyho! Vracel se s jakousi rozjařenou partou z nočního podniku. Z úst mu trčel doutník, na sto honů páchl alkoholem. Na mou otázku, kde byl celou noc, blekotal, za hulákání a škytavého přitakání party, že přece byl doma, doma v peřinách." Učitel sportu pokrčil v chůzi rameny. „Nu a když zastihnu dvanáct hodin před rozhodujícím zápasem borce tupého, neodpočatého, sotva na nohou stojícího, a když mně, ať už sám, anebo s přispěním nevím jak početné tlupy, chce odbýt hloupou lží — pak vsázím bez váhání na jeho porážku. Dobrou noc, příteli."

OCELOVÁ HROBKA

Za světové války jsem se v zajetí na Isle of Man sešel s člověkem, který byl jedním z pěti zachráněných z ponorky U-135. Poslechněte si vyprávění muže, který o sobě říkával, že se narodil dvakrát.

Bylo to koncem roku 1917. Naše ‚medusa' — tak jsme říkali ponorce U-135 — kotvila ve svém mateřském přístavu. Přesně o půlnoci přišel rozkaz spustit motory.

Měl bych vám říci aspoň pár slov o naší ‚meduse'. Byla to moderní, na svou dobu dobře vybavená ponorka. Měla pneumatická čerpadla, za pět minut jsme byli na hladině z hloubky čtyřiceti metrů. Posádku tvořilo pětatřicet mužů, včetně důstojníků. Já byl ve druhé torpédové komoře. Musíte rozumět: na ponorce je mužstvo rozstrkáno po celé lodi. Nejvýše je kapitán, potom muž u periskopu, který pozoruje moře, když se pluje u hladiny; tomu jsme říkali ‚zvědavý'. Níže je telegrafista, který je spojen s celou lodí; tomu se říká v námořnické hantýrce ‚gramofon'. Víte, každý má nějaké jméno, nám od torpéda říkali ‚doutníkáři' a torpédovým komorám ‚trafiky', protože torpéda mají tvar doutníku. Ale to jen tak mimochodem.

Po několikadenní plavbě jsme byli u cíle. Usoudili jsme tak z toho, že jsme nepluli již dále kupředu, ale křižovali jsme na místě. Na něco se zde čekalo. To ‚něco' se také brzy objevilo. Byl to velký nákladní parník. Později jsme se dověděli, že byl od kýlu až po komíny naložen střelivem. Vypluli jsme k hladině v takové vzdálenosti, aby lidé na parníku nespatřili náš periskop, a naši ‚zvědaví' jej nespustili z očí.

Víte, nepřátelský tisk o nás psal, že jsme piráti a že potápíme lodi bez varování — nebyla to pravda. Naše ‚medusa' jich poslala ke dnu pěknou řádku a všechny dostaly, dřív než jsme zaútočili, 15 minut času, aby mohla osádka opustit loď.

Najednou byl dán rozkaz k vynoření. Byli jsme opatrní — měli jsme zkušenost, že na pohled neozbrojená loď měla na palubě rychlopalná děla a pak nám jaksepatří zatápěla. Vypluli jsme a byli hned zpozorováni. Vlajkovou abecedou jsme dali rozkaz ‚stůj!'. Parník zůstal poslušně stát, ale najednou, jako by z nebe spadl, se za jeho zádí objevil motorový člun. Byl to typ, kterému jsme říkali ‚vosa', malý, ale úžasně rychlý člun, který se dovede přiblížit k vy-

hlédnuté lodi, z bezprostřední blízkosti do ní pustí torpédo, a jak rychle se objevil, tak rychle mizí.

S něčím takovým jsme nepočítali.

Dva rozkazy padly skoro současně: Druhá torpédová komora — vzdálenost 1 200 metrů — úchylka 12 — pal! a druhý rozkaz — ponořit!

My v torpédové komoře jsme neměli ani tušení, co se děje nahoře, jen jsme se divili, proč se hned po odpálení torpéda zase tak rychle potápíme. To nebývalo zvykem. Ručička hloubkoměru klouzala po ciferníku ... 3 ... 5 ... 10 ... 15 ... to bylo poslední číslo, které jsme si ještě uvědomili. V té chvíli jako by na ‚medusu' spadlo něco ohromně těžkého. Byl to takový náraz, že jsme padali jeden přes druhého. Pak hukot, praskání, borcení.

Signální návěstí se rozsvítilo červeně a ručička ukázala: Komoru vodotěsně uzavřít! Vtom nový náraz, opět jsme se všichni váleli. Ručička hloubkoměru zůstala stát na 39 metrech.

Spěchám k hlásné rouře, abych zavolal velitelskou komoru — nic!

Chlapci se na mne tázavě dívají. Znovu chci zavolat, ale z roury vyrazí voda, jako když se otevře vodovod. Uzavřel jsem hlásnici. Velitelská a pozorovací komora je zatopena a ten, kdo tam byl, je ztracen. Teď jsme poznali jasně, že jsme potopeni a utopeni zároveň. Zkoušel jsem se dovolat do jiných komor, marně.

Hloubka 39 metrů, ve které jsme se uložili, nebyla hrozivá. Asi po čtvrt hodině jsme se natolik uklidnili, že jsme mohli střízlivě uvažovat o situaci. Pokusy zjistit v některých komorách život skončily bez úspěchu. Mimo nás není v ‚meduse' živého člověka. Proudy vod zalily tak rychle všechny komory, že nikdo neměl čas uzavřít vodotěsné dveře, které oddělovaly jednotlivé komory.

Začali jsme pomýšlet na záchranu.

Nejdříve jsme podle předpisu vypustili nouzovým otvorem na hladinu velkou bóji. Ta, upevněna na kabelu, roztáčela hřídel a táhla s sebou telefonní a světelný kabel. Ukazovatel obrátek se zastavil a potvrdil údaj hloubkoměru — 39 metrů.

Zapomněl jsem vám říci, v kolik hodin jsme šli ke dnu; bylo to přesně v 9 hodin 25 minut.

Pak jsme zjistili, jak dlouho vystačíme se vzduchem. To se dělá takto: Vezmete šířku, délku a výšku komory, vypočítáte objem, v komoře je pět mužů, každý spotřebuje tolik a tolik vzduchu za minutu — to je — za 4 hodiny se udusíme.

Pravda, měli jsme ještě malou zásobu kyslíku v maskách, ale s tou jsme mohli počítat až v krajním případě. Chvílemi jsem naslouchal ve sluchátkách od kabelu bóje, jestli se nahoře něco neděje, ale marně. Olejem a naftou páchnoucí vzduch se stával těžko dýchatelným; pot z nás jen lil. Svlékli jsme se donaha. Čas nezadržitelně postupoval — bylo už 12 hodin. Pozoroval jsem své hochy a četl jim v tváři, že jsou na pokraji zoufalství. Dosud se však ovládali. V mrtvém tichu bylo slyšet jen chraptivé oddechování.

„Hoši, je zbytečné čekat! Nahoře se nic nehýbe — kdo je pro, abychom se pokusili dostat na povrch torpédovou rourou? Buď se zde za nějakou čtvrthodinu udusíme, anebo se probijeme ke slunci. Za pokus to stojí!"

Chvíli bylo ticho, pak jeden z nejmladších klidně odpověděl:

„Půjdu první!"

Snažil jsem se všechno dobře promyslet. Tlak nebude velký, každý si vezme kyslíkovou masku. Otevřel jsem torpédovou hlaveň. V rychlosti jsem přepočítal tlak vody v hloubce 39 metrů, abych mohl stejným tlakem naplnit po uzavření torpédovou rouru. Přesvědčil jsem se, má-li muž masku v pořádku a dal mu rozkaz, dostane-li se nahoru, aby plul k bóji a zatelefonoval nám, není-li někde vidět loď. Chlapec vlezl do hlavně, položil se v ní,

vypjat jak pravítko. Uzavřel jsem závěr, otevřel vnější záklopku; zahučelo to, jak se voda nahrnula do roury ... a v příštím okamžiku letělo živé torpédo vodou k hladině.

Sáhl jsem po telefonu a naslouchal.

„Už je tam, chlapci; je v pořádku nahoře, nic prý to není!"

Tak jsem vystřelil i další tři. Ale pak přišla otázka: kdo bude poslední? Kdo toho vystřelí torpédovou rourou nahoru? Byl jsem velitelem torpédové komory číslo 2 a velitel každé jednotlivé komory musí zůstat poslední, tak zněla pravidla.

Zbyli jsme v komoře dva. Já a můj zástupce. Byl to už starší člověk, doma měl tři malé děti a ženu. Díval se na mne ustrašeně, tušil, že jeden z nás dvou tu zůstane.

„Tak, Tony, ucpat nos a hybaj do hlavně. Tady, vem s sebou ještě jednu plovací vestu — snad — pro mne ...!"

Poslechl bez odmluvy, a než jsem tomu mohl zabránit, uchopil mě za ramena a — políbil.

Za chvíli telefon shora hlásil, že i Tony je na hladině.

Zůstal jsem v komoře sám. Zbývalo mi jediné. Otevřít závěr torpédové roury a vpustit do celé komory vodu. Pak počkat, až se komora zatopí, vodou se dostat do roury a vlastní silou proplout. Byl tu však háček! Torpédová hlaveň byla 6 metrů dlouhá a měla 70 centimetrů v průměru. Dokážu proplavat hlavní bez pohybu rukou?

Otevřel jsem závěr. Voda se s hukotem valila do komory. Zanedlouho mi sahala po ramena. Nasadil jsem masku a pustil se pod vodu. Našel jsem otvor, vsunul se do hlavně a počal jsem pracovat, pokud to šlo, nohama. Užuž jsem myslel, že se zalknu, když jsem ucítil konec roury. Vyhráno! V několika dalších vteřinách jsem spatřil denní světlo.

Za dvě hodiny nás našla loď, vzala na palubu — a pro nás válka skončila ...

DOG FISH

Byli jsme čtyři trampové, mířící kamkoli do široširéhо světa a napůl z milosti přijatí do nejubožejší lodní turistické třídy. Kdesi za Gibraltarem však loď ztratila kormidlo, takže kolem plující parník nás musel vzít do vleku, a když se ani po dlouhé námaze poruchu nepodařilo odstranit, vysadili nás v senegálském Dakaru.

Co nyní? Plahočit se za výdělkem, noclehem, prací ...

„Výlet k pyramidám!" Návrh kučeravého Ukrajince Vasila je s opovržením zamítnut, protože v Dakaru žádné pyramidy nejsou.

„Na lvy!" Také tento nápad, stejně jako návrh Mnichováka Weisse, který si přál vypravit se do ‚kraje lidožroutů', byl po živé debatě odmrštěn. Rozhodli jsme se, že se půjdeme vykoupat.

Dovádíme ve vlnách Atlantiku. Řveme jako Huroni, kteří vykopali válečnou sekyru. Jsme v nejlepším, když k nám po písčitém břehu harcuje skupina jezdců. V čele cválá důstojník v nablýskané uniformě, přitahuje koni uzdu a z nebetyčné výše svého sedla přísně volá: „Francais? Englais? Alemands? Russes? Espagnols?"

Ptá se po naší státní příslušnosti. Nu — na to je těžká odpověď. Jeden je Němec, druhý Řek, další Ukrajinec a já Čech.

Nejstarší, Mnichovák Weisse, stojí v rouše Adamově před důstojníkem a slavnostně, hrdý na svoje jazykové znalosti, hlásí: „Monsieur, hier sind tutti fruti alles nach Amerika Sud, compra?" Touto mnohojazyčnou hatmatilkou chce říci: „Pane, jsme z různých zemí a chceme do Jižní Ameriky."

Důstojník, zprvu velice vážný, se usměje a mluví k nám podobnou mezinárodní řečí. „Mládenci, hrome, hleďte se ztratit. Předně jste vlezli do zakázaného pevnostního pásma! A za druhé — bezstarostně se koupáte, damned, a hemží se to zde žraloky!"

Pak nám ještě cosi vysvětloval, ale za nic na světě jsme tomu nemohli porozumět. Dovtípili jsme se až večer. Byli jsme totiž poseti jakýmisi mořskými parazity, kteří nás nenechali vyspat.

Ráno přišel Vasil s novým nápadem: „Rybařit!"

Vypravili jsme se na odlehlé místo přístavu; v rukou kousky masa, provazy a několik pevných udic. Vhodili jsme návnadu do moře. Zátky z lahví nahrazovaly splávek.

Netrvalo dlouho a jeden splávek se potopil. Cosi zabralo! Mocné škubání provazu naznačuje, že to bude pořádný kus. Táhneme

kořist na břeh. Opravdu, pěkná ryba. Trochu podobná našemu okounu, jenže na hřbetě olivově šedá a pod břichem bílá.

Ryba sebou na suchu zmítá, chci ji uchopit. Ale co to? Udiveně pohlížíme na úlovek. Ryba se nadýmá. Roste nám před očima. Zvětšuje se víc a víc, div nepraskne. Už je kulatá jako veliký kopací míč a ještě nabývá na objemu . . .

„Dotkni se jí!" Dodáváme si vzájemně odvahy. „Dotkni . . .!"

Hrdinové! Co se mi může stát?! Sáhnu po rybě . . . ale vzápětí úlekem odskočím.

„Haf! Haf . . .! Haf, haf!" Proboha, ta ryba štěká . . .

S očima navrch hlavy civíme na podivný úlovek.

Od přístavu k nám přichází celní úředník. „Hoši, vhoďte ji zpátky do vody! Není jedlá. Je to dog fish — psí ryba."

„A jak to, že štěká?" ptám se úředníka.

S úsměvem vysvětluje: „Je to jakási mořská hyena. Požírá všechno, nač přijde. Čistí vlastně moře v přístavu. Je-li napadena — nadme se a potom se zase prudce smršťuje. Vypouštěný vzduch vydává zvuk, podobný štěkotu. Ale pozor, hoši! Podívejte se jí na zuby. Má v čelistech ohromnou sílu. Hravě ukousne prst."

Radovánky senegalského Dakaru mohou jít k šípku!

Trhám partu a nechávám se najmout na nejbližší loď, plující . . .

kam, pane kapitáne? ... Dobrá! — Nazdar, kamarádi, a na shledanou v Montrealu.

MAURITIUS

Tento podivuhodný příběh mi vyprávěl pan Petr Deher za plavby Suezským průplavem.

Před lety jako osmnáctiletý mladík chtěl studovat strojní inženýrství. Kteréhosi jitra — právě když si dělal starosti s tím, jak sehnat peníze na zaplacení prvních studijních poplatků — zabušil kdosi na dveře jeho pokojíku.

„Kdo je?"

„Otevři, Petře — to jsem já, Mauritius!"

Deher otočil klíčem a ohromeně hleděl na červeně orámovaný sloupec novin, které mu přítel Mauritius vstrčil do ruky.

„Hledá se osmnáctiletý Petr Deher, žijící pravděpodobně v irském Belfastu. Jmenovaný nechť se hlásí u notáře Horáce Berkleye, Kapské Město, Long Street 20 za účelem převzetí dědictví. Peníze k úhradě cestovních výdajů dědic obdrží u Transvaalské společnosti v Londýně po předložení osobních dokladů."

„Jsi boháč, Petře!" zvolal nadšeně Mauritius. „Blahopřeji, kamaráde!"

Deherův otec tragicky zahynul, když bylo chlapci pět let; matka mu zemřela, sotva začal chodit do školy. Potom Petra vychovávala babička. Ano, občas se zmiňovala o otcově bratru, druhorozeném synu Perrym, který už jako výrostek zmizel před lety kdesi ve světě.

Petr Deher odjel do Londýna k Transvaalské společnosti, kde mu potvrdili zprávu novin a obstarali jízdenku prvé třídy na zámořskou loď.

Mauritius vyprovázel přítele až na portsmouthské přístaviště.

Oba mladíci se zasmáli, když spatřili vysoká bílá písmena na přídi kotvící lodi — MAURITIUS.

„Vidíš, Petře. Neopustím tě ani na okamžik," zvolal přítel.

Během plavby přemýšlel Petr o své budoucnosti. Viděl teď všechno v nejrůžovějších barvách. Několik desítek tisíc liber nikdy neuškodí! Peníze jsou klíčem ke všemu!

„Je libo cigaretu?" oslovil ho jednou na promenádní palubě službu konající důstojník.

„Děkuji, nekouřím." Deher jemně odsunul ruku s nabízeným balíčkem cigaret značky ... MAURITIUS.

Vskutku, Mauritius mne neopouští! podivil se. Jeho dychtivost po jihoafrických březích a znenadání se objevivším dědictví den ode dne vzrůstala. Po třech týdnech plavby konečně stanul v předpokoji vily na Long Street.

Notář srdečně Petra Dehera uvítal. Po ověření totožnosti jej seznámil s nedávnými událostmi. Před dvěma měsíci zemřel strýc Perry Deher a v poslední vůli si vzpomněl na synovce. Odkázal mu celý svůj majetek.

„Peněžní hotovost, bohužel, nezanechal žádnou. Zde je opis závěti, zde klíče od obchodu, který je od této chvíle vaším vlastnictvím. A tady přikládám lístek s adresou a plánkem cesty."

Po notářově strohém výkladu Petr neočekával nijak mimořádné bohatství. Když však vešel do sklepního krámku — byl zdrcen.

Celý obchod tvořilo pár ošumělých polic s několika tucty zastaralého vzoru obuvi a tři pytle nepracovaných koží. Za krámkem byl malý, skrovně zařízený pokojík, kde strýc zřejmě až do své smrti bydlil.

Všechno byl jen bláhový sen, pomyslil si Petr. Snažil se přivyknout myšlence, že cesta do Jižní Afriky byla pouhým prázdninovým výletem. Hlavu vzhůru, člověče! Je to snad málo? Viděl jsi kus světa, propluls Suezem, obeplul jsi východní břehy Afriky, prohlédneš si Kapské Město ...

Stmívalo se, když otevřel jedinou skříň v pokojíku. Ovanul jej pach ztuchliny. Temný prostor skříně byl plný písemností, krabic s obchodními záznamy, dopisů a svazků účtů. Na několika stránkách Petr zahlédl rukopis svého otce. Z dopisů poznal, jak velice se oba sourozenci, strýc a otec, kdysi dávno před jeho narozením měli rádi. Před půlnocí shrnul písemnosti do velké krabice, kterou ovázal motouzem; nu a druhého dne se znovu ohlásil u notáře Berkleye.

„Nezůstanu zde. Chci se vrátit do Irska."

„Dobrá," souhlasil notář. „Zařídím prodej pozůstalosti v dražbě. Jestli jste ve finanční tísni, dám vám peněžní zálohu na zpáteční cestu."

Po předběžném vyúčtování se ukázalo, že výtěžek prodeje bude jen nepatrně převyšovat Deherovy cestovní náklady. Petr tedy navrhl, aby si notář výtěžek dražby ponechal; zbude-li něco peněz, přál si, aby byly použity na zvelebení strýcova hrobu.

Málokomu dopřeje osud tak zajímavé prázdniny, těšil se za hvězdných nocí při zpáteční cestě. Obloze vévodil tucet hvězd, tvořící podivuhodný obrazec.

„To je souhvězdí Řeky Eridan," pravil kdosi. „Tady na jihu mu ale všichni říkají . . ."

„MAURITIUS?"

„Ovšem."

Za měsíc se Petr Deher ve svém belfastském pokojíku znovu setkal s přítelem Mauritiem.

„Nic si z toho nedělej, Petře . . ."

„Och, bylo to krásné. Přece jsem si něco přivezl, Mauritie. Podívej," Deher otevřel velkou kartónovou krabici. „Otcovy dopisy, strýcovy záznamy, účetní knihy . . ."

Mauritius sáhl po dopisních obálkách. Uchopil jednu — počaly se mu třást ruce. Vzal druhou — propánakrista! — třetí. Vykřikl: „Člověče! Tohle je královna Viktorie! To je pravé bohatství, Petře!"

„Co?" nechápal Petr. „Co je s těmi dopisy?"

„Senzace! Poklad!" křičel Mauritius. Odběhl k oknu a po chvíli zevrubného prohlížení zvolal: „Na těchto dopisech jsou jedny z nejvzácnějších známek na světě. Tři královny Viktorie, dvakrát MAURITIUS, dokonce jeden modrý z roku 1848!"

Petr vrtěl hlavou. „Už jednou jsi říkal, že zdědím tisíce a . . ."

„Ano, a ty jsi zdědil statisíce! Pojď! Pojď se mnou!"

V největším belfastském filatelistickém obchodě Stanley Grohnse nabídli Deherovi za známky 170 000 liber.

Petr Deher vystudoval, stal se strojním inženýrem; a když mi za plavby Suezským průplavem vyprávěl tento příběh, byl již v duchu na stavbě několika mohutných hydroelektráren — na ostrově Mauritius.

MAMBA

Doktor Reginald slaví šedesátiny. Příjemný starý pán, který prožil život, že by mohl napsat celé knihy ze svých zážitků. Třicet let pracoval v srdci Afriky . . . A přece jen zřídka se podaří přimět jej k vyprávění.

Na slavnostní večeři se dostavilo kromě příbuzných i několik

přátel. Doktor Reginald září spokojeností. Jeho mírné, modré oči hledí na stůl, kde leží dárky k narozeninám . . .

„Proč jste tak náhle zmlkl?" ptám se tiše.

„Víte, vzpomněl jsem si na narozeniny v polovině svého věku — ve třiceti letech. Tady, ten dárek od neteře mi je připomněl," doktor ukazuje na ozdobný proutěný košík, plný krásných karafiátů.

„Před třiceti lety jste dostal od někoho také košík květů?" ptají se přátelé.

„Pokušitelé, chcete slyšet ten příběh, že?"

Je tomu třicet let, co jsem dostal darem také košík — nikoli však karafiátů! Byl jsem tehdy vyslán do oblasti Mwanza, nedaleko Viktoriina jezera. Měl jsem obcházet domorodé vesnice, vysvětlovat, pomáhat, léčit. Mluvil jsem několika nářečími a znal jsem dobře poměry a zvyky mnohých kmenů. Ozbrojen dobrou vůlí, lékařskou brašnou a snad i štěstím, vydal jsem se za svým posláním. Mým jediným průvodcem byl — pes, hrubosrstý foxteriér. Jmenoval se Duk.

Po týdenním putování jsem přišel do Mwanzy. Náčelník kmene s mnoha bojovníky mi přišli naproti; byli již o mém příchodu zpraveni tamtamy. Prosil jsem náčelníka, zda by mi dovolil bydlit v některé prázdné chýši. Souhlasil.

Nebyla to snadná práce získat si důvěru vesničanů. Nejvíce starostí působili domorodí kouzelníci. Nejeden lékař se stal obětí jejich piklů. Klamali své soukmenovce různými kejkly a hrozbami je nutili k poslušnosti. Mnohdy i náčelník kmene měl před kouzelníkem velkou úctu.

Krátce po příchodu jsem požádal náčelníka o ‚palaver', rozhovor. Z jeho řeči jsem poznal, že o místního kouzelníka příliš nestojí. Žárlil na jeho moc. A navíc: kouzelník žádal mnoho darů, takže se náčelník často cítil ošizen. Ve své upřímnosti šel dokonce tak daleko, že mi slíbil pět krav a deset ovcí, budou-li má ‚kouzla' silnější.

Ještě ten večer jsem poznal kouzelníka osobně. Jmenoval se Ni-Nisua. Domýšlivec a surovec na první pohled. Nebylo těžké poznat, že má domorodce zcela ve své moci. Snad na mne chtěl hned od počátku zapůsobit svým kouzelnickým uměním, kdoví, předvedl v mé přítomnosti jeden ze svých triků. Zničehonic vstal a za-

čal rytmicky pohybovat tělem. Pak zdvihl ze země obyčejný kulatý křemen, žmoulal jej v ruce a přitom se upřeně díval na jednoho mladíka.

„Vezmi kámen ďáblův! Vezmi horký kámen," rozkázal mladíkovi.

Ten s hrůzou v očích uposlechl. Sotvaže se kámen octl v jeho dlani, mladík bolestně vykřikl a kámen upustil. Třel si dlaň, jako by se o křemen spálil . . .

Pozoroval jsem celý výjev; nebylo to nic jiného než malá ukázka sugesce, jakou vám předvede bez námahy každý hypnotizér. Rozhodl jsem se, že dám panu kouzelníkovi lekci hned na místě. Vstal jsem a nápadným pohybem, aby kolemstojící dobře viděli, jsem ‚ďáblův kámen' zdvihl, vzal do dlaně a ukazoval jej kolem. Ozval se šepot údivu.

„Bílého muže kámen nepálí!"

Ni-Nisua mi vytrhl kámen z ruky, chvíli něco bručel a znovu mi jej podával. Díval se mi přitom do očí. Přijal jsem klidně kámen a nechal jej ležet na dlani. Pak jsem zavolal mladíka, kterého ho prve kámen spálil, a vložil jsem mu křemen do ruky. Nic se nestalo. Kámen, zbavený kouzla a ohně, putoval z ruky do ruky.

To ovšem byla těžká porážka kouzelníka Ni-Nisuy. Dav hučel a kouzelník pln hněvu odešel.

Uplynulo několik týdnů. Semínko poznání a důvěry, zaseté do prostých duší venkovanů, se ujalo a vliv kouzelníka den ode dne upadal.

Přišel sedmadvacátý duben, den mých narozenin.

Náčelník mi po své dceři vzkázal, abych poslal proutěný košík, že mi pošle pár slípek — jako dar ke dni mého ‚příchodu na zem'.

Asi za hodinu se dívka vrátila a přinesla košík, přikrytý proutěným víkem a důkladně ovázaný lýkem. Postavila jej do kouta chýše a odešla.

Pojednou upoutalo moji pozornost chování psa. Duk ježil srst, cenil zuby a se zlobným vrčením se plazil ke košíku. Bylo mi hned jasné, že by nejevil takový neklid, kdyby v košíku byly slípky. Nikdy si drůbeže ani nevšiml.

Uchopil jsem opatrně koš, nebyl těžký, poslouchám — nic! Neslyším típání slepic, ani šum křídel. Chvíli jsem uvažoval, pak jsem dostal nápad. Vzal jsem uzavřený koš a šel s ním k řece. Potopil jsem jej a holí držel u dna. Asi po čtvrt hodině jsem jej z vody vytáhl, počkal, až voda vytekla, a přes zuřivý odpor Duka jsem koš otevřel.

Víte, co v něm bylo?

Mamba! Černá africká zmije! Strašný had. Bleskurychle útočí. Nepamatuji, že by někdo, uštknutý mambou, vyvázl živý.

Vzal jsem koš i s ‚dárkem' a jdu k náčelníkovi. Věc se rychle vysvětlila. Náčelník skutečně poslal slípky, ale jeho dcerka cestou potkala kouzelníka. Ten ji přemluvil, aby mu koš na chvíli půjčila a . . . chápete, že?

Pak jsme ztropili kouzelníkovi malý žertík. Dali jsme do košíku dvě slepice a šli s několika bojovníky a náčelníkem do jeho chýše. Náčelník poručil Ni-Nisuovi, aby koš otevřel. Bránil se zuby nehty. Neotevřel! Nakonec jsem tak učinil já a z koše vyběhly slípky! — Po této události, která byla vlastně důmyslným pokusem o vraždu, byl Ni-Nisua vyhnán z vesnice.

Doktor Reginald se odmlčel; jeho měkké, modré oči pohladily košík karafiátů, dárek neteře k jeho šedesátým narozeninám.

KRÁL

Prodíral jsem se skupinami zvídavých i unuděných lidí, když jsem jej zahlédl na vzdálenost dvaceti metrů. Přistupuji blíže — ano, je to on! Poznal bych jej mezi tisíci. Důstojný, hrdý král — o němž jedni tvrdili, že je výmyslem a báchorkou, druzí, že není v silách člověka jej zajmout živého — hledí nepokořeně, sebevědomě přes mou hlavu do dáli . . .

Chystal jsem se opustit Somálsko, když přiběhl Kismaj.

„Chceš-li pane, povedu tebe a tvé muže — ‚askari' k národu ‚hebei'!"

„Ty víš, kde leží skalní město?"

Kismaj nebyl žádný mluvka a hned nazítří se naše osmičlenná výprava ubírala Marebskou nížinou podél polovyschlého řečiště Gašu. Kam oko dohlédlo, žhnul sluncem rozpálený písek. Jen tu a tam se v řečišti, v místech s pevným skalnatým dnem, zaleskly vodou naplněné jámy.

„Zde, pane," pravil Kismaj třetího dne pochodu u jedné takové skupiny napajedel — při úpatí strmých skal. „Zde se musíme na nčkolik dní utábořit, aby si na nás ‚hebei' zvykli."

Hned po poledni zalesklo se na skalách několik párů očí, jež nás dlouho pozorně sledovaly. Kvečeru se už na vysokém břehu řeky usadily celé skupiny opic. Paviáni brebentili, křičeli, hádali se; někteří sedali do dřepu a házeli k táboru slupky z palmových tobolek.

„Zítra můžeme začít," řekl kteréhosi večera Kismaj. „V tomto úseku řeky je šest napajedel. Rozkaž svým mužům, pane, ať pět z nich přikryjí roštím a trním. ‚Hebei' budou muset chodit k jedinému napajedlu."

Askariové činili podle Kismajovy rady. Vedle jediného zbylého napajedla vybudovali pevnou klec. Jednu její stěnu jsme zvedli a podepřeli kusem dřeva, od něhož jsme vedli dlouhý provazec z lýka baobabu. Kismaj zatím rozházel od napajedla ke kleci kusy potravin, do rohu za zvednutou stěnou položil nejznamenitější lahůdku opičího národa — placky z durmanové mouky.

Se setměním jsem rozmístil muže do úkrytů podél břehu.

Pokud nejsou napadeni, paviáni si člověka nevšimnou. Běda však, když se rozčilí. V čelistech mají sílu leopardů a s obdivuhod-

nou přesností umějí házet kamením. Rádi se ozbrojují klacky. A protože žijí skupinovým životem, dovedou zaútočit ve velkém počtu, organizovaně, jako vojenská četa.

Pozorujeme počínání paviánů, kteří se začínají v hloučcích trousit k napajedlu.

‚Páni' jsou špatní kavalíři — jdou k vodě první. Pokusí-li se je některá ‚dáma' předejít, je zahnána klovanci a štulci. Opičí mámy nesou svá mláďata na zádech. Živě se baví, hlučí, křičí a dovádějí. Zato ‚páni' jsou nerudní chlapíci. Ustavičně popuzeně bručí, stále je něco rozčiluje.

Doufám, pevně věřím, že k napajedlu přijde i vůdce opičího rodu, nejstatnější samec, kterého všichni paviáni bez odmluvy poslouchají.

‚Páni' na břehu se hlučně škorpí. Zdá se, že mezi některými dochází ke vzteklým soubojům. Vyklube-li se z nich rvačka, pak bude muset zasáhnout vůdce. Paviánů je na břehu několik set. S jejich přibývajícím počtem roste i moje přesvědčení, že Kismaj měl pravdu. Toto není pouhý rod, nedaleko ve skalách se zřejmě nalézá celé opičí město.

Náhle paviání skřeky tichnou.

Kismaj vzrušeně ukazuje ke stříbřité žulové stěně. Opičí král! Král paviánů!

Uprostřed důstojné skupiny širokoplecích paviánů sestupuje ze skal obrovský samec. — Král paviánů nepřichází ke svému postavení snadno; musí vyhrát stovky nelítostných soubojů. Nesčíslněkrát musí dokázat, že je nejsilnější ze silných. Potom ho všichni zahrnují úctou a poslušností.

Opičí rodiny na břehu se uctivě rozestupují. Král má mohutnou, nádhernou, žlutohnědě žíhanou hřívu. Přerušený, široce rozchlípený horní ret, patrně pozůstatek jednoho z četných soubojů, nehyzdí jeho vzezření, ba právě naopak, dodává mu jakési hrozivé vznešenosti. Dvorní suita kráčí po břehu. Král se shýbá pro Kismajem pohozeném banánu. V té chvíli si dovolí nějaký opovážlivec natáhnout ruku po jiném, nedaleko ležícím kousku ovoce. Král sekne čenichem, mladý samec zaúpí a prchá pryč s prokousnutou nohou.

Svírám v upocené dlani konec lýkového provazce. Také Kismaj napjatě sleduje počínání opic. Hodně je pro toho snědého chlapíka v sázce! Slíbil jsem mu, že spatříme-li opičího krále, obdrží pa-

desát franků, avšak podaří-li se nám jej polapit — dostane dvě stě!

Král sbírá bezstarostně potraviny, rozhozené po zemi. Nedaleko klece se náhle zastaví. Mračně si prohlíží z větví zbudovanou stavbu. Nadchází rozhodující okamžik. Hromádka pamlsků v rohu klece neodbytně láká. Teď! Král neodolal. Vstoupil do nástrahy a pochutnává si na durmanových plackách.

Trhl jsem provazem. Dřevěná vzpěra odletěla, zvednutá stěna s bouchnutím zapadla. Král je lapen.

Suita, která jej provázela, úlekem odskočila. Paviáni pronikavě křičí. Král popuzeně obchází stěny klece. Mlátí do sroubených větví a zatíná zuby do bambusových příček.

Je třeba jednat. Kdyby se celé opičí město sběhlo k polapenému králi, stěny klece by nápor stovky opičích těl nevydržely.

K rozehnání paviánů stačí pár výstřelů z pušek. Po burácivém zadunění, odrážejícím se od skalních stěn, opice bezhlavě prchají do všech stran.

Askariové přistupují k pasti s dlouhými, na konci rozštěpenými tyčemi. Prostrčí je stěnami klece a v několika okamžicích je lapený král přitisknut za hrdlo k zemi.

Po třech letech se s ním tedy opět setkávám. Netušil jsem, že somálští obchodníci jej prodali berlínské zoologické zahradě.

Poznal jsem ho na první pohled; rozeznal bych ho mezi tisíci paviány. Obrovské tělo, žlutohnědá žíhaná hříva, široce rozťatý horní ret vylučují záměnu. Pár chlapců a dívek vsunulo za ocelové mříže ostnaté klacky; chtějí zvíře přinutit ke zběsilému pobíhání a křiku.

Král nedbá. Netečně pohlíží přes mou hlavu k dalekému háji. Ač je v zajetí, jeho pohled je vznešený, hrdý — královský.

BERBERSKÝ ČERT

Orient! Střední Východ! Co kouzla v sobě chovají tato slova.

V mysli vyvstanou představy tajemných doupat kuřáků opia, obrysy mešit, pyramid, oáz, volání dervišů, beduínů, zaklínačů hadů a — průvodčích cizinců. Nebo myslíte, že průvodci cizinců nepatří mezi pozoruhodnosti Orientu?

Velké hotely v Alexandrii, Port Saidu, Bejrútu, Damašku

a jinde mají své vlastní průvodce, kteří jsou stále připraveni posloužit cizincům. Zavedou vás ochotně k pyramidám, k hrobům faraónů i do oáz. Obstarají vám nákup pohlednic stejně rychle jako nákup velblouda.

Perlou v řadách těchto výtečníků byl a je snad dodnes Ali Buruk.

Ali Buruk byl štíhlý chlapík černých chytráckých očí, tváře jako z čokolády, zabalené do čistého burnusu.

Když jsem ho posledně potkal — byl velice smutný:

„No, Ali? Copak je? Řekni, proč tě vlastně propustili ze služeb hotelu?" vyzvídám.

Nechce se mu nějak do řeči a odpovídá jen tak na půl úst:

„Sám Alláh ví, sidi! Za mé dobré služby. Přísahám při vousu Prorokově, za dobré služby!" A opět zarputile mlčí.

Rozumím! Tuším nějakou povedenou příhodu a jsem rozhodnut koupit si Aliho výmluvnost. Dávám mu piastr. Ihned jsem povýšen ze sidiho na efendiho.

Efendi naslouchá a Ali zatrpkle vypráví:

„Ředitel hotelu je hloupý, efendi! Nejdříve mi říkal: ‚Ali, ve všem musíš hostům vyhovět, jinak tě vyhodím.' — No a já vyhověl, a stejně mě vyhodil!

Před několika dny přišli k nám do hotelu dva cizinci. Velmi bohatí lidé s průvodními listy od samotného paši. Prováděl jsem je po městě, byl jsem s nimi v oáze, všechno jsem jim ukázal, byli tuze spokojeni. Zničehonic se mě jeden z nich zeptal, kde je Berber-Šejtan! U Proroka! Představ si, efendi, ti lidé chtěli, abych jim ukázal Berber-Šejtana! Že prý by si jej rádi vyfotografovali.

Slyšel jsem už různá podivná přání cizinců — ale takovéhle bláznovství? Chceme vidět berberského Čerta! Sám Mohamed ví, jak se o něm dověděli. O slavném náčelníku loupeživých beduínů, o němž jen Alláh ví, kde ho právě hostí Libyjská poušť.

Slíbili mi padesát piastrů, když jim ukáži Berber-Šejtana. Ale cožpak je Berber-Šejtan kozel, kterého bych mohl přivést za rohy? A přece, co říkal ředitel hotelu Alimu? Vyhovět! Jinak — vyhazov! Dobrá, řekl jsem, Ali vyhoví!

Alláh mi dal vnuknutí.

Moudře jsem jednal a ještě večer, když hlasy z minaretu volaly k modlitbám, jsem Berber-Šejtana přivedl.

Přiběhl jsem do hotelu a volám: Efendi, efendi, honem aparát!

Dlouho jsem hledal a konečně mi Alláh dopřál nalézt velkého šejka. Padl jsem před ním do prachu a prosil ho, aby milostivě přišel, že dva cizí efendi si chtějí vzít jeho obraz. Nejdříve mne chtěl dát zmrskat, ale prosil jsem a plakal, až se obměkčil. Chtěl 500 piastrů za svou námahu, podařilo se mi však usmlouvat cenu až na 100 piastrů. Efendi, to štěstí — on přišel! Čeká vás na dvoře domu.

Cizinci byli šťastni, že budou první, kdo spatří tvář pověstného berberského loupežníka.

Berber-Šejtan nás již očekával.

Šla z něj hrůza! Měl hustý, černý vous, divoce koulel očima, cenil zuby! V ruce držel dlouhý handžár. Cizinci si ho vyfotografovali, Berber-Šejtan dostal sto a já svůj výdělek — padesát piastrů. Všichni jsme byli spokojeni.

Ale pak mne Alláh opustil. Potkalo mě, efendi, velké neštěstí. Ne jedno, ale hned dvě! Jeden z těch vzácných cizinců — prokleta budiž ona chvíle — vyšel z hotelu a chtěl si dát vyčistit boty. Zatím co mu cidič čistil obuv, cizinec si prohlížel už hotový obrázek Berber-Šejtana. Dívá se, dívá — podívá se na cidiče bot — a bylo zle! On totiž, efendi, ten cidič bot je můj dobrý přítel a já ho požádal, aby berberského Čerta na chvíli zastupoval; on ten můj přítel umí tak hrozně koulet očima a cenit zuby! No, a co chudý člověk neudělá pro sto piastrů?

Druhé neštěstí následovalo za chvíli.

V novinách byla zpráva, že je tomu dva roky, co Berber-Šejtan byl — občšen. Řekni, efendi, za dobrou službu zákazníkovi mě vyhodili.

Alláh jim odpusť . . .“

HRDINA

Zažil jsem dvojí ztroskotání a jedno válečné potopení lodi, několikrát jsem byl uštknut jedovatým plazem, dýchl mi do tváře jaguár, stýkal jsem se s malomocnými . . . čelil jsem mnohým nebezpečím a často jsem měl možnost pozorovat muže, kteří hleděli smrti do tváře.

A přece, kdo je hrdina? Ten, kdo se jednou v životě skutečně postaví hrozícímu nebezpečí? Nebo snad ten, kdo je úmyslně vyhledává? U všech všudy, zaslouží si vůbec někdo tento skvělý, záviděníhodný titul?

Lidské osudy, které vám budu vyprávět, jsem sledoval před lety v africké Nagunně . . .

Aldo Regio zastával úřad správního úředníka okresu. Byl to muž činu. V 5.00 vstal, v 5.15 byl oholen, nasnídán a běžel k řece. Následovalo rozdílení úkolů domorodým uniformovaným četám; celé dopoledne strávil přijímáním kmenových hodnostářů a vyřizováním jejich proseb a stížností. Odpoledne věnoval korespondenci se soudy, školami a diplomatickými úřady. Teprve za soumraku si našel chvilku pro svou zálibu — lov. Večery trávil obvykle u svého bratra.

Erminio Regio byl o několik let mladší a měl na starosti péči o zdraví čtyř tisíců lidí. V jeho denním rozvrhu byste marně hledali řád, blízký bratrově vojácké ukázněnosti. Není dne, kdy by se Erminio dostal brzy na lůžko, a ráno i v noci vstává, jak je zapotřebí. Má stále plno práce. V okrese se vyskytují nakažlivé choroby, z bažin a potravy přecházejí do lidských těl cizopasníci.

„Bwana doktor! Tvůj bratr zastřelil ďábla pantera!“ hlásí často domorodý sluha a asistent.

Dr. Erminio Regio pohlédne z okna a opět se schýlí k desce stolu nad láhvemi s červy, hlízovitými nádory a vzorky odebrané krve.

„Byl to statný kus,“ vypráví večer Aldo Regio. „Skolil jsem jej

jednou ranou. Kule jej zasáhla nad levý přední běh.“ Aldo se pousměje při vzpomínce na to, jak před chvílí Erminio prchal před ležící, bezmocně skonávající šelmou. „Jdi s tím pryč! Bojím se dravých zvířat. Co kdyby se panter vzpamatoval a rozehnal se tlapou . . .?“

Bratři si vyprávějí. Erminio při řeči hledí do mikroskopu a občas škrábne uhlem číslo na prohlédnuté sklíčko.

„Co je v té trubici?“ ptá se Aldo a bere do ruky skleněný válec, na volném konci ucpaný chomáčkem vaty.

„Pozor, v té zkumavce jsou baktérie černých neštovic! Stačily by k usmrcení stovky mužů!“

Pod Aldem se zachvěla kolena. Rychle postavil předmět na stůl.

„Proboha, a já to beru do ruky. Mýdlo a ručník, bratře. Rychle,“ v horečném chvatu běží k řece.

Dr. Erminio Regio se dál sklání nad svou zbraní — mikroskopem.

Odejel jsem z Nagunny a vrátil se až po třech letech. Mnoho se toho nezměnilo . . . příroda táž, zaostalost lidu nepatrně ustoupila. Avšak vyměnili se lékař a okresní správní úředník.

Zažloutlé listy archívu mi podaly vysvětlení . . .

Aldo Regio se jednoho dne vypravil do vzdálené vesnice, jejíž

obyvatelé jej žádali, aby je zbavil leoparda, který stál obec již mnoho obětí. Aldo si za soumraku dravce vyčíhal. Byl to však pár a leopardí samice lovce smrtelně zranila. Aldo Regio svému zranění po třech dnech podlehl.

Doktor Erminio Regio se při výkonu služby nakazil černými neštovicemi a za hroznych bolestí zemřel.

Aldo Regio byl hrdina! končí zažloutlá stránka.

Dr. Erminio Regio byl hrdina! uzavírá druhá.

Přemýšlím.

V čem spočívalo jejich hrdinství? V boji s pantery, leopardy, cizopasníky a smrtícími baktériemi ... anebo v tom, že denně konali poctivě svou práci a že jí usnadňovali život lidem?

MUŽ V PODPALUBÍ

„Konečně jsme se ho zbavili! Vyvrhele!"

Stojím ve dveřích lodní jídelny a pohlížím k osamocenému stolu. Ještě včera tam seděl; sice sám, ale přece v blízkosti jiných cestujících. Dnes nechali švitořící dámy a pánové přenést svoje hodovací tabule co nejdál od osiřelého stolu.

„Jak se mohl opovážit vetřít se do slušné společnosti?"

„Bídák! Zatracenec ..."

„... lidojed!"

Skončila mi směna. Jdu do kajuty mužstva. Vzpomínám, jak kamarádi včera kdesi našli staré noviny a dlouho do noci nahlas četli:

„Rok po skončení války se generál Blacheau rozhodl dokázat možnost použití motorových vozidel v poušti. Zorganizoval velkou výpravu napříč Saharou. Za výchozí místo zvolil alžírskou Ouarglu, za cíl Tombouctou na řece Nigeru. Generál si byl vědom všech nebezpečí Sahary. Věděl také, že Němci získali za války mezi domorodci vliv a podněcují je proti Francouzům. Tři automobily, vybavené vysílačkou a rychlopalnými zbraněmi, doprovázela setnina alžírských střelců na jízdních velbloudech. Jiných dvě stě zvířat neslo zásoby. Průvodci výpravy se stali zkušení domorodci. Po sedmdesátidenní namáhavé cestě byla vysílačka a dvě auta neschopny provozu. Výprava, změněná ve velbloudí karavanu, se blížila k pouštní vrchovině Hoggaru. A tam došlo k přepadení, ke strašlivému krveprolití ..."

„No, konečně jdeš spát!“ vítají mne námořníci v kajutě.

„Ještě pořád tě zajímá muž, který snědl generála? Takoví lidé přinášejí neštěstí. Dotkneš se jich a na celý život tě to poznamená!“

„Kde je?“ ptám se.

„Jdi k čertu! Ve třetím podpalubí!“

Večeři pod blůzou, odcházím do nejnižších prostor lodi, kam jsme v Marseille nakládali píci pro dobytek. V chodbě mezi vzpěrami a trámy panuje ticho. Vtom zahlédnu za dřevěnou přepážkou pohyb.

„Tady jste! Hledal jsem vás v jídelně!“ Otevírám laťové dveře a vstupuju do temného zákoutí. „Přinesl jsem vám něco k snědku.“

„Díky. Mám předplacenou stravu. Steward mi nechává jídlo dole pod schody,“ muž ukazuje ke slamníku na špinavých prknech.

Mlčky pojídám studenou večeři; i muž po mém boku jí.

„Sůl?“

„Trochu koření!“

„Chléb . . .“

„Jsou to hlupáci, tam nahoře,“ říká muž. „Vyhnali mne! Musel jsem pryč dokonce i ze své kajuty.“ Nad mladou opálenou tváří svítí bílý pramen vlasů. „Nemohu říct, že je nenávidím. Jsou mi lhostejní. Ostatně, prožívám to již počtvrté.“

Zády opřen o pažení vnímám šelest strojů, který rozechvívá podpalubí.

„V lodní knize nenajdete mé prave jméno. Jmenuji se Marcel Waslim. Jsem dítě pařížského předměstí. Rodiče byli šťastni, že ubude hladového krku, když mne dostali do poddůstojnické školy. V hodnosti seržanta jsem se stal řidičem generála Blacheaua. Určitě víte z novin, co stihlo generálovu výpravu. Ale neznáte pravdu! Nebo věříte novinářům? Jistě uznáte, že nemám důvod, proč lhát právě vám . . .

Jednoho dne jsme dorazili k pouštní pahorkatině Hoggaru. Vůdce Hadži Kara hlásil, že vpředu, v soutěsce, našel vodu. Dva důstojníci, lékař a inženýr se s oddílem Alžířanů vydali k prameni. Nesly se k nám rány krumpáčem. A brzy také jiný zvuk . . . Dusot jízdy! Bojový pokřik! Králové pouště, Tuaregové, útočili na pramen! Náš předvoj opětoval palbu a ustupoval. Naneštěstí velbloudi, tvořící jádro výpravy, ucítili blízkost vody, vytrhli se nám a pá-

dili do soutěsky. Zvířata znemožňovala ústup; vojáci klesali pod výstřely Tuaregů.

Masakr přežilo padesát mužů, většinou Alžířanů. Naše jediné zbylé auto shořelo. Ze tří set velbloudů zůstal pouhý tucet.

Generál rozestavil vojáky do kruhové obrany a rozmístil rychlopalné zbraně. Pouštní nájezdníci však byli obezřelí. Nechtěli se připravit o výhody, získané nenadálým přepadením. Nezaútočili.

Také noc uplynula klidně. Ale může se výprava v tomhle zuboženém stavu odvážit cesty do středozápadní Afriky?

Vrátíme se! s těžkým srdcem rozhodl generál.

Tisíc kilometrů pouští, dělících nás od Ouargly, jsme s auty a velbloudy urazili za sedmdesát dní. Zpáteční cestu však musíme podstoupit pěšky! Někteří průvodci uprchli. Snad to byli zrádci, kteří nás zavedli do léčky. Vůdce Hadži Kara zůstal. Byl zvyklý, že mu karavany projevují bezmeznou úctu. Bez jeho pokynu na něj nikdo nesměl promluvit. Dostával nejlepší potravu. Pohroužen do světlé nekonečnosti písku osaměle kráčel a vedl nás, jež mu svěřili své životy.

Osmého dne pochodu Hadži Kara stanul před generálem:

— Dejte mi tisíc franků — a najdu vám vodu!

Po vyplacení odměny se začal točit nízko nad zemí jako pes ... Pak ukázal k prohlubni asi deset kroků od nás. Několikrát jsme kopli krumpáčem a dolík se rychle zaplňoval vodou. To místo bychom určitě přešli bez povšimnutí. Tehdy jsme naposledy naplnili měchy, vaky a nádoby.

V palčivém žáru ubíhají dny. Jedna za druhou vynořují se písečné duny. Zabraňují nám ve výhledu. Jejich jednotvárnost neskýtá záchytný bod pro orientaci a odhad vzdálenosti. Teplý vítr vysušuje sliznice. Denně v podvečer však přichází chvíle, kdy písečné přesypy na několik okamžiků neuvěřitelně zkrásní. Šikmé paprsky zapadajícího slunce zdůrazňují obrysy předmětů, mění vše ve zlato, slibují vlahou noční pohodu. Pak udeří noc, přinášející zklamání: je bezvětří a cítíme suchý chlad.

Jednoho jitra jsme se probudili bez vůdce. Maduga Hadži Kara se svými dvěma syny zmizeli a s nimi i generálova pokladna.

Sedmačtyřicet mužů, s pouhými dvanácti velbloudy, se mohlo spoléhat pouze na nepřesný kompas, vlastní sílu a obezřelost velení. Generál Blacheau, mechanik Bernard a já jsme byli jediní Francouzi, kteří přežili krveprolití. Několikrát denně jsme na ob-

zoru spatřovali cválající Tuaregy, obklopené našimi ukořistěnými velbloudy.

Vyčkávají, až spotřebujeme zásoby!

Až vypijeme poslední měch vody, budeme pro ně snadnou kořistí!

Snědli jsme šest velbloudů. Pak jsme narazili na naše staré tábořiště. Tam jsme opékali kůži z dávno stažených skopců a rozemílali kosti. Vytrhali a snědli jsme také kožené součásti poškozených aut.

Tuaregové nás nespouštěli z očí. Jednou se na obzoru vyčlenila jízdní skupina. Přibližovala se. V čele jeli dva jezdci s bílými prapory.

Nedaleko nás zastavují. — Prodáme vám čtyři velbloudy!

— Za kolik? ptá se generál.

— Deset tisíc franků za každé zvíře!

Sebrali jsme všechny peníze, které jsme mezi sebou našli. Šestadvacet tisíc franků! Tuaregové nám za tento obnos velkopansky přenechali tři z velbloudů, které nám uloupili v soutěsce, a odjeli.

Ocitli jsme se v písečné pustině, kde ani zkušení madugové v prvních týdnech výpravy nenacházeli vodu.

Zbýval nám poslední velbloud a neměli jsme žádnou zásobu vody. A opět k nám z dáli přijíždějí Tuaregové.

— Přenecháme vám deset pytlů datlí!

— Zač?

— Chceme vaše rychlopalné zbraně! Pušky a pistole si můžete ponechat!

Generál žádá čas na rozmyšlenou ... Pak souhlasí.

Podělili jsme vojáky datlemi: malými, suchými, pískem olepenými plody. Zřejmě však byly zkažené nebo otrávené. Alžířany zachvátily bolesti; křičeli, odbíhali do pouště, nevraceli se. Také mechanik Bernard zemřel.

Osm mužů, bez zvířat, bez zásob, se vleklo k severu. Jedli jsme drobné plazy, kořínky a části výzbroje. Slunce nás vysušovalo. Vedro zbavovalo síly.

V polovině naší příšerné cesty Tuaregové zmizeli z obzoru. Pokořili nás! Zničili nás! Bylo pod důstojnost králů pouště sledovat zatracence až k samotné bráně pekel!

Zemřeli další Alžířané. Nepopírám, pár jich chtělo sáhnout po potravě — tělu zemřelého kamaráda. Generál to však nepřipustil. Ale také jemu ubývalo sil.

Až jsme zůstali naživu dva. Generál Blacheau a Marcel Waslim. Vypili jsme poslední decilitr vody. Napsali jsme poslední vůle a dopisy rodinám.

Jakmile zemřu, řekl mi generál, jednejte podle příkazu mé poslední vůle!

Skonal a já zahrnul jeho tělo vrstvou písku. Polomrtvý, pološílený, s obálkou generálovy závěti v ruce, jsem vrávoral, plazil se k severu ...

Procitl jsem v nemocnici v Ouargle. Strážní oddíl mne prý našel zhrouceného poblíže jakési oázy. Zotavil jsem se. Velitel alžírské divize mi udělil vyznamenání. Povýšili mne. Byl jsem hrdinou dne.

Pak se přihrnuli novináři. Muž, který snědl generála! Články s podobnými titulky zaplavily Alžír. Noviny uveřejnily také část generálovy vůle: Nařizuji vám, seržante Waslime, abyste po mé smrti použil mého těla ke své záchraně! Nikdo se mne nezeptal, nikdo se nepřesvědčil, zda jsem příkazu uposlechl. Nikdo si nepovšiml, nechtěl povšimnout, že obálku s generálovou závětí jsem v Ouargle odevzdal nerozpečetěnou! Novinové články mne přirovnávaly k divochům a barvitě líčily ukrutnost lidojedských obřadů. Následek? — Muž, který snědl generála, byl propuštěn z armády.

Přesídlil jsem do Francie. Dařilo se mi slušně, než kdosi objevil, že jsem Marcel Waslim. Když jsem začal pracovat u pařížské pouliční dráhy, přijelo do Francie několik Alžířanů, kteří padli v soutěsce do tuaregského zajetí. Noviny otiskovaly nesmyslné žvásty lidí, kteří nezažili nic z hrůzy zpátečního pochodu. Celé měsíce žila Francie fotografiemi Marcela Waslima s tučnými titulky: Muž, který snědl generála!

Odjíždím do Kanady, příteli. Začnu znovu. Pod dalším jménem. Jsem francouzský kluk, dítě předměstí. Nějak se protluču. Unikl jsem nástrahám divokých Tuaregů v poušti, pokusím se uniknout mnohem horšímu zlu, pomluvám civilizované společnosti."

Povstávám ze slamníku. Noc pokročila. A přece je pro mne těžké vykročit z podpalubního kotce, v němž ještě včera byli chováni vepři a který až do Ameriky bude nuceným příbytkem cestujícími opovrhovaného, nešťastného člověka.

SLAVNÝ KLUK MAHMUD

Aby se proslavil, udělá Mahmud všechno! Touží po tom, aby se jeho jméno skvělo na nárožích ulic a v novinách jako tučná písmena otcovy firmy, nabízející žluté slámky do světáckých viržinek. Přidal jsem se k tomu třináctiletému chlapci, který jel pouští na oslu k dědečkovi, a ukázalo se, že jsem nemohl získat spolehlivějšího průvodce. Až před polednem zaváhal . . .

„Je hrozné vedro, pane. Přijde bouře."

Slunce potemnělo, do oceánu písku lehlo šero.

„Zažil jsi už někdy samum, Mahmude?"

„Sám v poušti? Ne."

Mahmud zastavuje osla; nechce jít dál.

Mám pokračovat v cestě sám? Mahmud mne varuje. Nejsem zdejší, neznám tuniskou poušť. A přece musím být ještě dnes večer v přístavu! Jinak: sbohem kormidelnické prýmky, přijdu o místo — a o přítele.

„Pojďme, Mahmude."

„Do bouře? Nikdy!"

„Zkusme to."

„Všechno pohltí písek a tma!"

„Mne, chlapče, nezahubilo kalifornské Údolí smrti, brazilští aligátoři, tichomořská tornáda, ruch Hamburku, Chicaga . . ."

„Tam všude vás znají? Ó, jak jste slavný!" Mahmud popohnal osla. „Pojďme!"

Tlumoky a měchy s vodou se natřásají kolébavým pohybem. Od jihu vane horký vítr, scirocco. Chlapec si přetáhl přes hlavu burnus a cíp skousl zuby.

Rozpálený vzduch nehybně leží nad pískem, který žhne oslepujícím leskem jako zrcadlo. Scirocco ustalo. A znovu duje . . . Nad pouští se zvedají sloupy písku a v syčících vírech se ženou proti nám.

Půl hodiny jsme šli písečnou bouří, až jsme narazili na okrouhlou jámu, chráněnou velkým kamenem. Ne, v tomhle nečase nelze dál. Zalezli jsme i s oslem do jámy. Ukrýváme se pod můj plášť. Písek však proniká všude: štípe do očí, skřípe mezi zuby, vysušuje hrdlo.

Bouře trvala necelou hodinu. Několikrát se zablesklo, ale do vyprahlé pouště nespadla ani kapka vody. Nadzvedáváme plátěný

příkrov. Vítr zavál naše svršky dvaceticentimetrovou vrstvou písku. Dusno polevilo jako po naší středoevropské bouřce. Vzduch je svěží a čistý.

„Mahmude, budeš slavný. Přečkal jsi bouři."

„Málo ke slávě!"

„Ještě nejsme u moře. Věřím, že se proslavíš."

Odpoledne se na obzoru vynořily palmy. Oáza! Znamení vody a lidí!

Mahmud mi hází oslí uzdu a běží kupředu. Zahlédl kaktusy a chce si pochutnat na jejich hruškovitých plodech.

S křikem se vrací: „Smrt! Hrůza! Zpátky!"

Vyjímám z pouzdra dalekohled. Pod zelenými palmami vidím asi dvacet polostržených stanů a několik mrtvých těl velbloudů a psů. V širokém okruhu jsou do písku zapíchány křiklavě žluté praporce. Znamení moru! Výstraha pro ty, kdo by se chtěli dotknout věcí a bytostí poznamenaných nákazou.

„Obejdeme to místo, Mahmude."

„Ááahlá! Pomoc!"

Zaostřil jsem dalekohled.

„Je tam živý člověk, Mahmude!"

„Nepřibližuj se, pane!"

Jdu za hlasem, zastavuji se na dvacet kroků.

„Ááahlá! Pomoc!" Ležící Arab má na dosah ruky dva splasklé vodní měchy. „Umírám, opustili mne!" Umí anglicky. „Uprchli před morem. Nejsem nemocen."

„Nemáš na těle černé mokvající rány?"

„Ne!" Ubožák ze sebe strhává oděv. „Nemám!"

„Mohu se přiblížit?"

„Nechoď, pane," varuje Mahmud. „Nedotýkej se ho!"

Vyjímám z tlumoku trochu jídla a od oslího boku odvazuji jeden měch s vodou. Z bezpečné vzdálenosti házím předměty Arabovi.

„Čekej! Pošleme ti pomoc!"

Muž se plazí k nám. Jedním dechem nás zahrnuje slovy díků i kletbami.

Ta příhoda mi poskytla druhý důvod, proč nutit Mahmuda ke spěchu. Zvýšila se naděje, že včas dorazím do přístavu.

„Zachráníš lidský život. Budeš slavný, Mahmude."

„Oh, lidí bylo. A bude."

„Pospěš, budou o tobě psát v novinách!"

„Kdo napíše?"

„Já."

„Neumíš dobře arabsky!"

„Napíšu do novin jiné země!"

„Kdo to bude číst?"

„Mnoho lidí. V Praze, Ostravě, Chrudimi, Benešově . . ."

„Tam všude tě znají? Ó, jak jsi slavný, pane!"

Jdeme rychle, ale poušť před námi neubývá.

„Kdy dorazíme k nejbližší osadě?"

„Večer. Večer budeme v Gafse."

Rudý kotouč slunce mizí za obzorem. Písek kolem nás má pohádkově oranžovou barvu. A tu . . . Neklamou mne smysly?

Mahmud odhodil oslí uzdu a padl na kolena.

Vzduch kolem nás se chvěje čarovnými zvuky. Zní slastnými i naříkavými tóny jako varhany krkonošského kostelíka, jako pláč dětí, smích matek, jako zimní hukot meluzíny. Hluboké dvojhlasy se mísí s vysokými tóny. Úchvatná hudba nás prostupuje, rozechvívá, pohlcuje.

„Zpívající písek," šeptá Mahmud. „Ozve se, jen když se setkají dva osudem si určení přátelé. Ty jsi mi souzen!"

Ještě nedozněly kouzelné zvuky přírody, když zaslechnu střízlivé klepání motoru. Auto. Kdosi na mne mává. Od volantu vyskakuje José! Tasmano José!

„Písek zpívá, když se sejdou dva nejlepší přátelé."

Čarovná hudba pouště přikovala Josého k písku. Kamarád nehybně stojí pár kroků od auta a naslouchá.

„Otec mi vyprávěl: je bolestí, kdo jedinkrát v životě zaslechne zpěv písku. Poušť ožije zřídka."

Klečím na poušti jižního Tunisu po boku třináctiletého muslima. Pohlížím k autu. Tam je můj přítel! Skvělý, nedostižný Tasmano José! Kamarád, se kterým jsem prožil krásné i nepříjemné, dobré i zlé ve všech koutech světa! Smí však dospělý muž odmítnout přátelství nabídnuté chlapcem? Chlapcem, kterého snad již v životě nespatří? Může pohrdnout jeho důvěrou, upřímným srdcem?

„Tu je má ruka, příteli Mahmude!"

Když podmanivá hudba zpívajícího písku ustala, nastoupili jsme: José, Mahmud, osel, já, všichni jsme se vměstnali do rozkodrcaného automobilu.

„Nebýt mne," směje se José, „měls po kormidelnickém místě na lodi, Oto. A mohls shánět kamaráda Josého kde? V Tasmánii!"

„Rozlučme se, Mahmude. V Gafse vystoupíš, příteli. Půjdeš pro lékaře. Zavedeš ho k ubožákovi u morové oázy."

„Rád. A ty? Nezapomeneš na mne?"

Uplynula léta a já plním slib daný muslimskému chlapci v dunách tuniské pouště. Píši tuto příhodu pro čtenáře z Prahy, Ostravy, Chrudimi, Benešova; aby byl Mahmud slavný.

SPLNĚNÝ SLIB

Stojím na molu nejrušnějšího západoafrického přístavu Dakaru. Kolem skřípají napínající se lana. Houkají vlečné remorkéry.

Zničehonic slyším, jak volám k moři: „Ahóój! Jedu domů! Domů!"

„Tož tam pozdravuj!" odpovídá mi český výkřik.

Hrom do škopku, kdo to křičí?

„Tonda z Háje u Opavy. Jestli budeš mít někdy cestu kolem, tož tam pozdravuj! Stačí pár slov před hospodou. Lidi už to mámě vyřídí . . ." Nade mnou se vznáší kabina jeřábu.

„Nemáš chuť udělat z toho svého železného obra sirotu a vyrazit se mnou? Směr Gibraltar, Hamburk, Praha!"

„Rád bych." Přístavní sirény ohlašují polední přestávku. „Ale nemůžu . . ." Kabina jeřábu se zastavila ve čtyřmetrové výši. „Zatím ještě ne." Blonďatý chlapík v montérkách, s vysokým čelem a modrýma očima rozbaluje oběd a za polovinou tlustě namazaného krajíce se ke mně nese příběh . . .

Před pěti lety, v osmnáctém roce, vypadalo všechno růžově. Vzdálený příbuzný z Paříže za mne složil pět tisíc franků kauce, abych mohl vstoupit do francouzských vládních služeb. Byl jsem ustanoven koloniálním úředníkem východně odtud, v Horní Voltě, s povinností sloužit deset let.

Přijel jsem mezi mandingské černochy se zásobou léků, nu a shodou okolností se mi podařilo pomoci několika všeobecně váženým domorodcům. Nenarážel jsem na potíže při plnění svého hlavního úkolu, kterým bylo vybírání daní.

Až jednou jsem obdržel od guvernéra mimořádný telegrafický příkaz: mám zajistit vybudování silnice k řece Nigeru!

Přednesl jsem vládní požadavek náčelníkům Songajců, Mossiů a Sanuů.

„Co je nám po nějaké cestě?" řekli. „Nemuč lidi hloupou cestou!"

„Cesta není hloupá věc. Budete mít blíž do světa, jiní lidé budou mít blíž k vám. Je to rozumný příkaz a já chci, abychom tu silnici postavili!"

„Rozumíme," řekli. „Známe tě. Jsi dobrý člověk. Nežádal bys po nás něco špatného. V pořádku. Svoláme lidi a uděláme tu cestu. Uděláme ji pro tebe. Ale až skončíme práci, nesmíš po nás už nikdy nic chtít!"

U ohně z holého kmene baobabu jsem přislíbil, že po vybudování silnice nebudu, krom obvyklého placení daní, po náčelnících a jejich lidech požadovat žádné další mimořádné služby.

„Pošlu vám dary! Pošlu bílé inženýry . . ."

„Co s dary? Co s inženýry? Zbuduj malý úsek silnice, abychom viděli, jak se to dělá, ukaž, kudy má cesta vést — a my ti ji postavíme!"

Pár týdnů jsem s nimi procházel krajinou, kterou ani nejnadšenější obdivovatel Afriky neprohlásí za krásnou. Všude jen holé stráně, písečné přesypy, palmy se zakrslými listy, vydávající ve větru chrastivý zvuk. Tím víc jsem přilnul k černým Songajcům, Mossiům a Sanuům, neobyčejně družným a čestným lidem.

Když byla silnice před dokončením, uvědomil jsem telegraficky guvernéra a žádal ho, aby mi poslal dvě tuny soli. Tuhle nezbytnost v Horní Voltě nejvíce postrádají. Pro nás běžná sůl má zde cenu vody v poušti.

„Vybudovali jste silnici!" oslovil jsem jednoho dne shromáždění náčelníky. Poděkoval jsem za práci a ukázal k žokům se solí. „Přijměte dary!"

Náčelníci se podívali na nabízenou odměnu a pak odvrátili tváře.

„Co je nám po odměně. Jsi dobrý člověk. Udělali jsme tu cestu pro tebe! Pamatuj na svůj slib, že po nás nebudeš nic žádat!" A odešli.

Neuplynul měsíc a já měl na stole další guvernérův příkaz: naverbovat pro francouzskou armádu sto mladých černochů.

Seznámil jsem s příkazem lid a svolal náčelníky. Nepřišli. Jako němou a přece výmluvnou odpověď mi poslali holou větev baoba-

bu z kmene stromu, u něhož jsme dojednali naši úmluvu; zcela uschlou větev, ze které již nikdy nevyrazí zelená ratolest.

Sirény dakarského přístavu ohlašují konec poledního přestávky.

„Francouzský guvernér ve Ouagadougou znal moji situaci, ale přesto trval na splnění rozkazu," pokračuje modrooký mladík z výše jeřábu. „Dvakrát jsem odmítl. Guvernér se tedy rozhodl získat svoje rekruty násilím. Poslal do kraje vojsko. Vojáci s odjištěnými puškami vyháněli černochy jako zvěř z chýší. Já protestoval, postavil se na odpor, vzdal jsem se úřadu." Krajan zapnul motor jeřábu. „Teď musím pár let dřít, abych zaplatil francouzské vládě odstupné, nových pět tisíc franků."

„Co mám vyřídit v Háji u Opavy?" volám k jeřábu.

„Řekni, že Tonda pořád ještě drží slovo. Jsem člověk a nežiju proto, abych klamal jiné lidi. Nenechám se zneužít. Slíbil jsem mámě, že se vrátím domů se ctí, a já se tak vrátím."

Kabina jeřábu letí vzhůru; vysoko, až k oblakům.

LESNÍ MUŽ

Van Hott, četl jsem na lesklé navštívence, a drobným písmem vytištěné jméno způsobilo, že se mi vizitka zachvěla v ruce. Proslulý Van Hott! Jak asi vypadá? Nutil jsem se ke klidu, snažil jsem se, abych přijal návštěvníka bez nejmenší stopy vzrušení. Nejznámější lovec na celém Borneu! Urostlý atlet ocelových nervů, výtečný střelec a nepřekonatelný znalec pralesa — to je Van Hott.

Vlastně, takový byl. Ale jak vypadá nyní? Bude to naše první setkání po jeho propuštění z nemocnice. Těch několik kusých zpráv o lovcově osudu, které jsem až dosud zaslechl, stačilo, aby mi přeběhl mráz po zádech.

Slavný Van Hott vstoupil do pracovny.

Byl jsem připraven, že spatřím muže nesoucího stopy těžkého zranění a několikaměsíčního pobytu v nemocnici, ale tohoto člověka jsem se zhrozil. Urostlé tělo se propadalo do vyzáblého oblouku. Pergamenově žluté tváře protíná úzká jizva rtů. Jedna strana Van Hottova obličeje nese stopy plastické operace a rudě se leskne. Levá paže visí bezvládně podél těla. Druhou rukou se opírá o hůl.

Úšklebek, který měl být patrně úsměvem, ještě více zkřivil jeho tvář: „Co na mne hledíte jako na přízrak? Nabídněte mi židli, Oto!"

Mlčky přisouvám pohodlné křeslo.

„Konečně jsem z toho venku," namáhavě usedl. „A co vy? Máte se dobře?"

„Výborně." Vzpamatoval jsem se natolik, že mohu odpovědět. „Přátelé mi říkali, co vás postihlo. Prosím vás, jak se to vlastně stalo?"

„Jak? Rychle!" ušklebí se Van Hott. „Po čertech rychle. Jestli vás ten mizerný příběh zajímá . . ."

„Samozřejmě. Vyprávějte!"

„Víte, Oto, že dlouhá léta jsem provázel vznešené cizince, všelijaké ty ‚sváteční lovce' do pralesů. Naposledy lorda Millanda. Pozval mne tehdy do svého hotelu a — chci zastřelit orangutana, kolik za to?

Řekl jsem mu, že výprava na orangutana patří k nejobtížnějším loveckým výkonům. Je třeba obhlédnout terén, vystoupit až k samým vrcholkům hor a i přitom ještě se může stát, že na něj vůbec nenarazíme. Prý: narazíme, za 1 000 liber určitě narazíme! Odměnu, jistě uznáte, nabídl skvělou; a ostatně nebylo to poprvé, ani podesáté, co jsem měl vést podobného ‚lovce' do hor.

Najali jsme tři domorodce a vydali jsme se do pralesa. Lord střílel cestou na vše, co kde běželo, nebo létalo. To se mi nezamlouva-

lo. Nejsem přítelem zbytečného vraždění, a ustavičné výstřely navíc plašily zvěř, za níž jsme se vypravili. Po dvou dnech v divočině jsem vysvětlil Jeho Lordstvu, že již zítra dorazíme do kraje ‚lesních mužů', a že podmínkou je ticho. Vyžádal jsem si od něj rovněž slib, že také na orangutana vystřelí až na můj pokyn.

Následujícího dne — byl právě pátek — jsem poslal nosiče, aby obhlédli okolí a pátrali po ‚lesních mužích'. Bylo časné ráno, zůstali jsme s Jeho Lordstvem sami v táboře. Poodešel jsem asi třicet kroků k malému vodnímu pramenu, zavěsil jsem malé zrcátko na ošlehaný nagasový kmen a chtěl jsem se holit.

Vtom zaslechnu nedaleko prudký hřmot! Otočím se — koruna blahovičníku na protějším okraji mýtiny se zběsile otřásá, až listí a větve padají. Nato se ozývá zlostné zabručení a ze zelené houštiny vystoupil ‚lesní muž'. Orangutan! Urostlý samec se přibližuje k táboru, zlobně si buší do mohutného hrudníku.

Lord jej také spatřil. Skočil po své těžké kulovnici.

Nestřílet! Nehýbat se! křičím.

Pozdě. Mýtinou zazněla rána.

Orangutan vyrazil dlouhý hrdelní skřek, protáhl se, hustá srst na zádech se zbarvila krví. Lord zůstal po výstřelu nehybně stát — pozoroval účinek své rány. A právě tenhle promeškaný čas způsobil katastrofu. Orangutan se rozběhl přímo proti Millandovi.

Běžím k mýtině, vidím, že je zle.

Lord ztratil hlavu, stále stojí jako solný sloup. Teprve, když je orangutan na tři kroky od něj — pozdvihá zbraň. ‚Lesní muž' popadl pušku za hlaveň, ohnul ji jako rákos a odhodil daleko do křoví. To však už jsem zvířeti v zádech.

V běhu jsem uchopil těžkou mačetu. Měl jsem, znal jste mne před rokem, sílu pěti takových lordů. Tal jsem po lebce orangutana, jako bych chtěl rozseknout zeměkouli. Rozrazil jsem mu hlavu ve dví, ale ‚lesní muž', víc mrtev než živ, se rozmáchl a jeho chlupaté končetiny se mi mihly před očima. Uchopil mne za levou ruku, cosi zapraštělo. Cítím prudkou bolest v boku. Levé oko se mi zalévá krví. Vnímám odporný pach z orangutanovy tlamy . . . a potom už nic. Nevím, co se se mnou dělo. Jen tolik vám mohu říci, že člověk v sevření orangutana je zcela bezmocný.

Nu co, lord Milland získal své lovecké dobrodružství a trofej — pravého bornejského ‚lesního muže'," můj návštěvník se zašklebil.

„A já? Já dostal šek na 10 000 liber, ano 10 000, a tak mám nadosmrti od loveckých dobrodružství pokoj," skončil.

S údivem a lítostí jsem hleděl na lidskou trosku, kdysi legendárního Van Hotta — nejslavnějšího lovce Bornea.

STROJ NA VÝPRASK

V timorském přístavu potkávám přítele, se kterým jsem se rozešel před lety na řece San Francisco v Americe.

„Co děláš?" ptá se José.

Popravdě odpovídám: „Nic."

„Jak jsi s tím nicnedělaním daleko? Asi v polovině? Tak pojď se mnou pokračovat do Tasmánie!"

Téhož dne mne škuner nese k australským břehům. Zadarmo. Zařídil to druhý lodník Tasmano José. Nikdo neví, odkud ten čertovský chlapík pochází, jedno je však jisté: miluje severozápadní Austrálii, Tasmánii. Léta se lehkomyslně toulá světem, ale občas ho to popadne u srdce, a hurá do Tasmánie, na skalnaté útesy a větrné písečné pláně! Tahle láska k málo civilizovanému koutu země dala Josému jméno.

Po přistání ve Wyndhamu musel Tasmano dokončit práci na lodi. Dva dny jsem se potloukal sám, zadlužil jsem se v námořnickém kasinu, přihlásil na policejním ředitelství. José mne zastihl ve Wyndhamské čarodějnici. Seděl jsem u hospodského stolu, lokty ponořeny do spousty dárků, mincí a bankovek. Den a noc jsem štětinatým chlapům předváděl triky s kartami, něco hypnózy, nu a mořští vlci nebyli skoupí.

„Spadla klec!" křikl José od dveří. „Jdeme do vnitrozemí! Tasmánie čeká!"

Jsme již téměř venku z města, když nám zastupují cestu dva policisté.

„Kdo jste? Kam jdete? Ukažte libru!"

Pěkně začíná, šklebím se na Josého, tvoje zaslíbená Tasmánie. Platí tu, brachu, stejně hloupé zákony jako ve Spojených státech. Nemáš u sebe dolar, libru? Jsi vagabund, tulák, tramp, šoupneme tě do basy!

Vytahuju z kapsy hrst zmuchlaných bankovek.

„V pořádku. A vy? Co vy?"

Tasmano zvesela obrací jednu kapsu po druhé. Pak ukazuje prázdnou dlaň; kde nic není, směje se, ani čert nebere . . .

Vidím, že malý policista bere věc vážně a strkám Josému do ruky libru.

„Ne, to není jeho libra! To jsou vaše peníze!"

Prvý policista krásně neanglickou výslovností domlouvá druhému: „Donnerwetter!" Za úzce střiženou anglickou uniformou se skrývá široká německá duše.

„Nech je být, kolego, mají peníze, viděls!"

„Chci vidět povolení pobytu. Předložte přihlášku policejního ředitelství."

Ukazuju doklady, ale José je znovu zaskočen.

„Zítra v devět přijdete na policii!" spokojeně štěká malý policista. „Na takové ptáčky máme zákony a bezvadné zařízení. Dostanete deset ran!"

Policisté nás nezatýkají, ale docela klidně odcházejí. Konečně, kam jim můžeme utéct? Australská Západní poušť není žádný park a ve vsích podél řek Victorie by nás bez dokladů čekal ještě přísnější trest.

„Rány snese čtrnáctiletý výrostek," říká na odchodu Němec. „Údery jsou naprosto vyrovnané, nezávadné síly. Wyndhamský stroj na sázení výprasku je v provozu třetí rok a jeho chod přezkoušel samotný vládní lékař ze Sydney."

Setmělo se, když jsme stanuli na náměstí. Velice nás přitahuje místo, kde se má zítra Tasmano José podrobit exekuci.

„A to hrozí zrovna mně, kterého tatík v mládí jakživ neudeřil!" José se rozhlíží kolem. „Že by stroj na noc schovávali?"

„Nikde na světě nejsou policisté žhaví do opravdové práce. Takový stroj musí vážit centy. Tamhle, podívej!"

Za tmy jsme se přiblížili k černému, hrozivě vysokému stínu a odvážili se vlézt pod voskovanou plachtu. Škrtám zápalkou. Z ocelového rámu visí několik železných tyčí, kol a převodů s drátěnými lany. Dole leží rovné, častým užíváním ošoupané prkno s koženými řemeny pro ruce a nohy.

„Proč má moje zadnice," syká Tasmano, „strpět rány, které snese čtrnáctiletý výrostek? Proč ne rány, které snese pětileté děcko?"

Zatímco držím stráž, José se v odlesku světla z nedaleké policejní budovy dává do práce, povoluje, utahuje . . .

„A je to!" Otřel si ruce o plachtu a oba vycházíme z náměstí. „Ta hůl se mne bude jen zlehounka dotýkat, kamaráde. Ale řvát budu jako býk, rozumíš? Proč bych jim neudělal radost?"

Z budovy ředitelství vyšli dva statní policisté. Za nimi náš včerejší známý, německý policista.

„Deset ran," nastavuje Josému úřední listinu. „Pak tady vyplníte jméno, narození a můžete si spánembohem prošpacírovat celou Austrálii."

Dva pořízkové stáhli plachtu ze stroje. Tasmano na mne mrkl a bez pobízení sám uléhá na prkno.

„Hned to bude za vámi," říká policista. Pořízkové upevnili řemeny kolem Josého končetin a stojí vedle stroje. Jeden zmáčkl spínač. Evropský krajan se ke mně obrací. „Prokažte příteli službu. Počítejte rány."

Nízko nad Josého zadkem visí železná tyč obtočená pružnou gumou. Ve stroji to zarachotilo, tyč se škubavě pozvedá . . .

„Jedna!"

„Óóóóch!" zařval podle naší úmluvy José.

„Vidíte, že to nic není," usmívá se policista.

Stroj opět skřípe, tyč se znovu zvedá . . .

„Včera jsme vypláceli vojenské kadety. A večer? Měl jste je vidět! Vesele šli k Wyndhamské čarodějnici tančit," vypráví Mnichovák.

Vtom tyč podruhé dopadla.

„Dvě," odpočítal jsem. A hned jsem si uvědomil, že cosi není, jak má být. Tasmano nevykřikl! Shýbám se k jeho hlavě. Má zavřené oči. Volám: „José! Co je s tebou?" Neodpovídá, omdlel. „Zastavte! Zastavte to!" křičím na policisty.

Za týden Josého propustili z nemocnice s deseti librami bolestného. Té výslužce předcházely dva natržené svaly a vymknutý kyčelní kloub.

„Litujeme, zřejmě se porouchal stroj. Čert ví, jak se to mohlo stát!"

UKRADENÁ KÁNOE

José odhodil železnou kliku a praštil sebou do trávy. By and by! Tohle nejčastější úsloví australských zlatokopů jsme si dávno přeložili: „Mám té dřiny po krk, všechno je mi fuk!"

Nechávám práce a jdu pro něco k jídlu.

„Ti darebáci!" Vyletím z naší boudy, jako by mne vystřelil, „ti lumpové nám ukradli střechu! Pojď se podívat!"

José se nehýbá. Je by and by.

„Člověče, takhle to dál nejde!" křičím. „Já vím, José, ty máš svoje zásady. Nekrást. Nevyvolávat rozbroje. Neoplácet. Ale pamatuj na má slova: ještě týden a vysvléknou nás donaha!"

Tasmano José hledí ke křovinatému pruhu řeky, jako by tam hledal zastání. Samozřejmě, že nejsme jediní, kdo se utábořili u stinného Murchisonu. Kus níže kutají tři Angličané, na protějším břehu Němci a nad peřejemi se potlouká pár osamělých trampů. Kdosi z těch výtečníků nám potají pomáhá od zásob. Nejdřív se ztratilo deset liber cukru, pak moje vesta, bednička nábojů a petrolejový vařič.

„Jak si přeješ, José! Pomsta se nekoná!"

Znovu roztáčím kliku. Rozemleté kamení s rachotem opouští koryto a propadá sítem do odstředivky. José se zvedá a přihazuje do stroje lopaty proprané drtě. Budeme-li mít štěstí, na plechových okrajích se usadí zlatý prach . . . Dočkáme se už konečně vytouženého zlatokopeckého úspěchu? V odstředivce se usazuje zlata sotva za dva šilinky.

Tasmano znechuceně odchází do kamenitého kraje na lov. Nemá smysl, abych ho doprovázel. Svou pušku jsem dávno vyměnil za nejnutnější zásoby. Ostatně Josého henryovce se jen tak nějaká puška nevyrovná! Je to skvělá zastřílená zadovka na deset ran.

„Kamaráde!" vrací se José. „Mám sedm kusů!"

Měkčí odkrojky pštrosího masa sníme a zobáky odevzdáme ve městě. Vláda platí za skolení škodné, rychlonohého pštrosa, šilink. Dnes jsme vydělali devět šilinků. Dva celodenní zlatokopeckou dřinou a sedm krátkou loveckou procházkou!

Nazítří opět rozemíláme kamení.

„Haló," volá kdosi od řeky, „jestli hned nezaplatíte, pán vás udá policii!"

By and by! Přijela nám živá dlužní upomínka. Obchodník

z Cue, u něhož nakupujeme, na nás poslal černého domorodce.

„Nemáme peníze!“

„Vyřiď obchodníkovi, že ty tři stovky zaplatíme za týden!“

„Ne!“ Chlapík vylézá na břeh. „Dlužíte tři sta čtyřicet šilinků!“

„Rovných tři sta!“

„Tři sta čtyřicet!“

„Jak to?“

„Podepsali jste listinu? Úroky! Za každý dlužný den pán připisuje dva šilinky!“

„Zloději!“ V duchu kleju a nahlas volám: „Dobrá! Zaplatíme příští týden!“

„Pán nařídil nevracet se s prázdnou! Dejte zlato! Pušku! Stroje! Zástavu!“ Vlasatý Australan stanul před naší boudou. „Až přivezete peníze, pán vám věci vrátí.“

José jde k boudě.

„Oto,“ volá po chvíli. „Kde je henryovka?“

„Visí na háku vedle dveří!“

„Není tu. Nikde není!“

„Nevadí,“ říká výběrčí. „Dáte mi vaši kánoi!“

Sjedu dolů z travnatého břehu.

„José!“ křičím k boudě. „Ukradli nám kánoi!“

Obcházíme všechna zákoutí tábořiště, ale henryovka a kánoe jsou pryč. Mezitím černý Australan vytáhl svou loď na břeh a chystá se utábořit vedle boudy. Počká prý do zítřka. Pak odjede a obchodník na nás pošle policii.

Doufám, že Tasmano konečně sleví ze svých zásad. Aniž jsme se domluvili, před setměním se setkáváme v houštině u řeky.

„Tak co, José, Němci, Angličani nebo trampové?“

„Nemám chuť plavat přes řeku. Angličani!“

Se schýlenými rameny postupujeme křovisky podél břehu. Rychle se stmívá. V pravou chvíli jsme na místě. Nedaleko se tyčí temné krovy srubu.

„Oto, ne.“

„Uvažuj, José! Nechceme zbohatnout! Vezmeme si jen, co nejnutněji potřebujeme! Vždyť jsme už skoro o všechno přišli!“

Tasmano José leží pod akáciemi na vrcholu břehu.

„Počkejme ještě pár dní . . .“

„A co výběrčí?“

Od srubu znějí znavené hlasy. Slyšíme nadávání na špatné naleziště. Angličané jsou taky by and by.

„A teď do toho!“ říkám, když hlasy zmlkly.

Kdosi ve srubu hlasitě chrápe.

„Co uloupíme, Otakare?“

„Vezmeme,“ pod nohama mi zarachotilo kamení „vezmeme kánoi.“

Pomalu se šineme temnotou ze srázného břehu. Konečně jsme narazili na štíhlé tělo kánoe. Jediný řez nožem a loď je volná. Proud nám ji rve zpod rukou. Hbitě naskakujeme a v šumotu řeky pádlujeme vzhůru proti proudu.

Na Josého opět dotírají zásady: „Tasmano José se stal zlodějem!“

„I kuš a mlč!“ Cítím, že u dna mne cosi tlačí do nohy. Co je to? Už vím! No počkej, José, ráno ...

„Odjíždím. Dlužíte mi tři sta čtyřicet dva šilinků!“ Australan odchází k řece. „Beru s sebou vaši kánoi a pušku!“

„Jakou?“ José vyskakuje z lůžka, „jakou pušku?“ Bosý, s rozepjatými kalhotami po zadku sjíždí k hladině. „Otakare!“ křičí. „To je naše kánoe! Ukradli jsme svoji vlastní kánoi!“

„Jo. Tušil jsem to už včera, když mne u dna tlačila puška do nohy.“

Zachmuřeně pohlížíme ke středu řeky, jak posel vydřidušského obchodníka odváží skvělou Josého henryovku a kánoi. Kdo ví, jestli je dokážeme vyplatit ...

OHNIVÉ ZNAMENÍ

Těžké kapky deště vytrvale bubnují na stěny stanu.

„Psí počasí! Tohle nám chybělo ... Ani čaj jsem nedokázal uvařit. Všechno zvlhlé!“

„Nebruč, kamaráde. Buď rád, že máme střechu nad hlavou,“ konejším Josého.

Jeho rozmrzelost je pochopitelná. Doba dešťů nás zastihla na mořském pobřeží, právě před koncem naší dvouměsíční cesty podél Tasmánského zálivu. A k dovršení smůly — stan, podobný áčku, je nám malý. Nestačí pro dva dlouhány, jako je Tasmano José a já. Často se v noci probouzíme s hlavou v písku za stanem.

„Vpusť sem trochu čerstvého vzduchu! Je tu k zalknutí ...

José cosi bručí, zle se na mne podívá, ale rozhrne přední stěnu

a vyklepává lulku. Chladný večerní vzduch zavanul stanem. José vyhlíží do tmy. Bez něho bych se podobné cesty neodvážil. Je tu doma. Odvážný chlapík s bohatou zkušeností. Pásl dobytek na Novém Zélandu, hledal diamanty v Africe, vedl výpravu mezi lovce lebek na Novou Guineu . . .

Prší, vytrvale prší. Moře hučí a tma by se dala krájet. Mlčky pohlížíme k pobřeží a za skalisky zahlédneme občas fosforově zářící vrchol některé zvlášť vysoké vlny.

„Gosh! Co to je?" Z Josého padá jeho protivná rozmrzelost. Kleká. Zapomíná, že stan je nízký; málem jej hlavou nadzvedává.

„Co vyvádíš? Chceš strhnout stan?" křičím. A vzápětí spatřím, co zahlédl José.

Na moři se objevilo — světlo.

„Zelené! Teď červené! To je pravý bok. Bílé světlo . . . Proboha, ta loď pluje přímo proti břehu!"

Omyl je vyloučen. Odhadujeme velikost lodi, je to nejspíše jachta kolem tisíce tun. A pluje bezstarostně do skal!

„Rozbije se na kusy! Ani jeden se nezachrání! Viděls ráno — je tu plno žraloků!"

„José! Musíme jim dát znamení. Aby změnili směr plavby . . . Oheň!"

„Nemožné. Zápalky jsou zvlhlé ... pokusím se."

José se přehrabuje v našich zásobách. Nachází krabičku zápalek. Škrtá. Znovu ... desetkrát, dvacetkrát. Marně. Zoufale přemýšlím, jak rozdělat oheň. Snad pouhá míle dělí loď od jisté záhuby.

„Oto, najdi lékárničku! Rychle! Je v ní lahvička éteru. A whisky! Osmdesát procent čistého lihu a máme jí přes litr," José škube z tlumoku jakousi látku a strká ji pod kabát.

„Máš obě láhve?"

„Mám."

„Tak za mnou!"

Běžíme tmou, do tváří šlehá déšť, klopýtám a snažím se stačit Josému.

„Kam ...? Co chceš dělat?"

Neodpovídá. Běží. Hlasitě oddechuje.

Vtom zahlédnu obrysy velkého balvanu, který jsme pozorovali ráno ze stanu. Dobré místo, je chráněno před větrem. Výborná pozorovatelna! José vytahuje zpod kabátu látku. Je to košile.

„Dej sem whisky!"

Už chápu. Vím, co chce dělat. Otevírám láhev a liji její obsah na košili.

„Teď éter!"

Opatrně vylévám tekutinu do mokrého plátna.

José vytahuje z kapsy revolver. Přikládá hlaveň k místu politému éterem a stiskne. Nic. Znovu dvakrát za sebou mačká spoušť zbraně. Ohnivá čára šlehá do plátna. Vzduchem blýsknou éterové páry — lihovinou nasáklá košile hoří jasným plamenem!

„Tohle se ti povedlo," klepu Josému na rameno.

Stojíme, ozářeni ohněm, a díváme se k moři. Za necelou půlminutu svítí z vln pouze červené světlo. Loď spatřila oheň i břeh. Obrátila!

Naše ohnivé znamení dohořelo ...

„Hrome, co tu stojíme jako patníky u Sydney?" láteří José. „Jsem promočený na kůži a ráno v pět musíme vstávat!"

Ležíme skrčeni ve stanu ...

„To bylo pěkné, s tím éterem," povídám Josému.

Mlčí.

Uvažuji, jaká je to úžasná shoda okolností; náhoda, že osud zavál dva australské tuláky zrovna sem, stovky kilometrů od lid-

ských obydlí, aby zachránili své bližní. „Ti by se podivili, až by najeli na skály, José! Jestli by se vůbec stačili divit, co?"

Neodpovídá.

Chrrr, chrrr — Tasmano José spí . . .

NAKAMUTOVO LOUČENÍ

„Všude v Japonsku potkávám jen lidi malých postav!"

„Pojďte. Ukážu vám chlapy jako hory," zve mne český inženýr Bárta. „Dnes má prohrát mistr Gendži Nakamuto . . ."

Z kjótského náměstí vcházíme do prostorného stanu. Mezi nesčetnými diváky konečně nacházíme dvě volná místa — polštáře ležící na udusané zemi.

„Sumo," praví pan Bárta, „je nejstarší japonský sport. Už v devátém století se o budoucím císaři rozhodovalo tímto zápasem."

Uprostřed stanu, na vyvýšené, pískem posypané plošině, stojí muž v temném oděvu. Rozhodčí. Poblíž něho zápasí dva borci. Oba nazí, až na opasek kolem boků. Jsou to velmi tlustí, vysocí muži. Císařovi úředníci prý vyhledávají takto urostlé mladíky po celém Japonsku. Když projdou výcvikem, váží přes dva centy. Nepracují. Pouze jedí, trénují a ročně podstoupí několik zápasů.

„Jaká jsou pravidla?"

„Posvátná a tajná. Rozhodčí je před smrtí důvěrně svěřují svým nástupcům. Cíl zápasu je však známý: zatlačit soupeře do protějšího rohu plošiny."

Zápas právě skončil.

„Poražený bude mít celý rok poloviční plat."

Tlustí muži očekávají s nehybnými tvářemi výrok rozhodčího. Vítěz! Poražený! Odcházejí a ani jeden z nich neprojevuje radost či zármutek.

„Říkal jste . . ." otáčím se k Bártovi.

„Tiše! Přichází dvacetinásobný mistr."

„Nakamuto!" vře to mezi obecenstvem.

Oba nastupující borci jsou stejně mohutní. A přece na první pohled rozeznávám, kdo je mistr. Od jeho opasku splývají ozdobné třásně. Zápasníci zaujali postavení v protilehlých rozích plošiny. Zády k sobě, dřepí na jedné noze. Druhou opisují široké kruhy . . . Naráz se prudce otáčejí a dopadají na všechny čtyři. Čelem proti čelu, číhají jako šelmy.

A pak se do sebe pustili. Těla se napínají, lesknou olejem a potem. Dlouho je zápas vyrovnaný. Náhle mistr Nakamuto ustupuje . . .

„Gendži Nakamuto! Gendži!" radují se diváci.

Rozhodčí krouží kolem zápasníků jako orel. Zakazuje rány pěstí, ale dovoluje údery plochou dlaní. Pojednou nařizuje přestávku. Nehybně stojí ve stopách, jež otiskly v písku nohy zápasníků, zatímco ti si pod plošinou upravují opasky a vyplachují ústa. Pak borci znovu nastupují na místa, která před chvílí opustili. Také v následujících minutách Gendži Nakamuto stále ustupuje.

Nedovedu pochopit, proč je hlediště s mistrovým výkonem spokojeno, ba nadšeno, proč provolává podléhajícímu Nakamutovi slávu.

Nakamuto je zatlačen do rohu! Prohrál!

Japonci kolem nás vyskakují ze sedacích polštářků. „Ať žije Gendži Nakamuto!" Zvedají ruce do výše. Jásají.

Rozmáchlými těly v uličkách se prodíráme k východu.

„Skutečně prohrál?"

„Ovšem."

„A co diváci?"

„Viděl jste. Jsou spokojeni. Dojati."

„Pane Bárto, vy jste věděl před zápasem, že Nakamuto prohraje?"

„Ano. Psaly o tom noviny."

„Kde vzaly noviny tak zaručený tip?"

„Oznámil jim ho samotný mistr Gendži Nakamuto. Předem ohlásil po celé zemi, že prohraje. Je mu čtyřicet devět let. Dodnes nebyl poražen. Pravděpodobně by ještě dokázal přemoci soupeře. Ale ohlásil, že prohraje, protože chce přenechat své prvenství mladšímu. Tímto zápasem se loučil s obecenstvem a obecenstvo s ním." Pan Bárta se zastavuje uprostřed kjótského náměstí. „Nemyslíte, že je to ušlechtilý zvyk? Mnohem hezčí než naše evropské závodění až do doby, kdy je sportovec pro svou klesající výkonnost divákům k smíchu. Kdo dosáhl úspěchu a slávy, říkají Japonci, má odejít dřív, než se stane směšným."

ŘÍZEK TIMOTEJE DAVIDOVA

Zakotvili jsme ve Vladivostoku a já vyšel z našeho dobrého Speedu. Uvítaly mne větrné, široké, téměř liduprázdné ulice. Zato za dřevěným štítem kavárny s malými okny je teplo a živo.

„Litujeme! Obsazeno!"

Z rohu mi kyne muž v uniformě carského úředníka. Jeho blahosklonný pokyn říká, že mne zve na jediné volné místo — ke svému stolu.

„Timotej Nikiforovič Davidov," představuje se, aniž vstal. Říkám mu, že jsem kormidelníkem na parníku Speed. Úředník je potěšen a objednává občerstvení. Můj vycházkový kabát s kotvou zřejmě budí důvěru, neboť zničehonic, bez pobízení, se mi úředník svěřuje se svým pozoruhodným příběhem:

Och, nebyl jsem vždycky urozeným carským úředníkem. Zle se nám žilo, nevolníkům v Povolží. Až kteréhosi dne pravil bárin, že pojede na mamuta. I já se přihlásil a bárin mne vzal s sebou.

Dlouho jsme jeli širou zemí, pak jsme pluli po řece. Zima byla, krutá zima! Pár kozáků zemřelo, ale já byl stále nablízku bárinovi. Cestoval s ním také učený inženýr a jeden malíř z Moskvy. Ten chtěl na lodi bárina malovat, ale zamrzaly mu barvy. Vzal jsem ty jeho kelímky s červenou, modrou, žlutou a žvýkal jsem barvy. Bárina to potěšilo, moc se nasmál, když malíř namáčel štětec do mojí, s odpuštěním, huby.

Dostali jsme se až k pobřeží moře Laptěvů, kde končí řeka Lena. Hned prvého dne ukázali domorodí Burjati bárinovi temný předmět, vyčnívající z ledu.

„Vaše Vysokoblahorodí, zde je zvíře, které hledáte! Tohle je mamut!"

Nejdřív jsme postavili stavení pro bárina. Pak jsme kopali led při boku zmrzlého mamuta. Bylo to obrovské zvíře! Utnuli jsme jeho kly. Sahaly nám po ramena, i když byly zahnuté téměř do kruhu. Inženýr říkal bárinovi, že petrohradské muzeum mu bude zavázáno vděčností. Ale malíř radil, ať prodá mamuta do ciziny.

Z mamutího těla trčely chomáče srsti. Odřízli jsme kůži z jednoho boku. Stěží ji uneslo deset mužů.

„Timoteji!" napadlo bárina. „Pojíš maso staré statisíce let! Staneš se prvním moderním člověkem světa, Timoteji, který jedl mamuta!"

Kdež bych bárina neposlechl! Ale nechtěl jsem jíst jen tak. Věděl jsem, tohle je příležitost. Posloužíš! Pokoříš se — a něco získáš, Timoteji!

Naoko jsem dělal drahoty: „Vaše Blahorodí, jen, já ne . . .“

„Nebudeš pak už mým mužikem!“ křikl bárin.

Malíř přislíbil: „Dostaneš tisíc rublů!“

Zmrzlé mamutí maso bylo našedlé, tvrdé jako kámen.

„Inu, pokusím se, Blahorodí.“

Kozáci rozdělali oheň a přinesli hrnec. Odsekli velký kus kýty, hodili jej do vroucí vody. Maso pomalu rozmrzalo a pouštělo tuk. Po ledové pláni se nesl odporný pach. Ten lákal vlky z širokého okolí a bárin jednoho zastřelil. Trvalo dlouho, než bylo mamutí maso uvařené.

Když jsem začal jíst, malíři se udělalo špatně.

Ale bárin se smál: „Tobě není na vrhnutí, Timoteji? Jsi bohatýr! Snědls celé kilo? Jen si přidej! Ještě! Deset řízků mamuta přece stojí za tisíc rublíků a svobodu!“

Inženýr mi potají dával znamení, ať víc nejím, že bych mohl onemocnět.

„Tak jak ti chutnalo?“

„Inu, jedl jsem už křehčí maso,“ povídám po dvanáctém řízku.

„Ó, chytrák Timotej! Bohatýr! Svobodný člověk!“

Vrátili jsme se rovnou do Petrohradu! Psaly o nás všechny noviny. A hleďme: kdekdo nyní chtěl ochutnat pečínku z mamuta. Knížata, carův ministr, vznešené dámy od dvora. Tenoučký řízeček za sto rublů! Ovšem zbavený tuku, neboť ten způsoboval, že maso nepříjemně páchlo.

Můj dobrodinec přivezl v ledu ze Sibiře dalšího mamuta. Jednu polovinu prodal do Paříže. Druhou si ponechal a já si otevřel restauraci s mamutími pokrmy pro panstvo. Za pár měsíců jsem našetřil deset tisíc rublů, nu a nejlevnější carský úřad tady na východě . . .

Nazítří Speed ukončil vykládku zboží a kapitán svolal důstojníky.

„Jsme pozváni ke gubernátorovi! Tak, mládenci, dejte se do pucu!“

Znovu oblékám vycházkový kabát a s prvním kormidelníkem se řadím do hloučku na pobřeží.

Vcházíme do rozlehlé budovy. Lokajové nás uvádějí do místnos-

ti s jediným, velice dlouhým stolem. Usedáme na vykázaná místa po jedné straně. Jen vrchní strojník si nemá nač sednout – bere si židli od protější strany stolu!

Gubernátor Jeho Imperátorské Milosti, kníže ... vchází těžkými důstojnými kroky. Masitou tvář rámují řídké licousy. Za gubernátorem jdou ve spořádaném zástupu jeho úředníci.

„Podívej," pokývnu ke konci zástupu. „Toho člověka znám!" Na uvítanou jsme povstali a já loktem drcám do prvního kormidelníka. „S tím úředníkem, s tím posledním, jsem včera obědval v kavárně!"

Gubernátor došel ke křeslu v čele stolu. Úředníci se zastavili; stojí nyní v řadě proti nám. Timotej Nikiforovič Davidov, jako já, je až u samého okraje stolu; my dva jsme nejvíce vzdáleni od knížete.

Gubernátor řeční. Pozoruji úředníky proti nám a vidím, že za zády Timoteje Davidova není židle!

„Věčná sláva carovi!" končí svůj projev carův zástupce na Dálném východě. A dává pokyn lokajům, aby nosili pohoštění.

Po knížeti usedají důstojníci Speedu i úředníci. Na stole se objevují mísy.

Přeju kormidelníkovi po svém boku dobrou chuť, přeju naproti ... A vtom vidím: Timotej Davidov se už sklání nad stolem a jí. Jeho obličej se leskne mastnotou poňjatovského řízku. U všech všudy, kde vzal židli? Tu zpozoruji cosi úžasného! Timotej Davidov nesedí na židli, nýbrž pokrčen, bez opory, dřepí na bobku ve vzduchu. Jí, tváří se jakoby nic, jako v sedmém nebi blaženosti.

Pohlédnu k našim. Vidím, že i kapitán si všiml neobvyklé úředníkovy pozice. Také gubernátor hledí na Davidova. Nevadí mu, že jeho úředník sedí bez židle. Naopak. Baví se tím. Je polichocen pokorou svého podřízeného.

„Kormidelníku!" Kapitán mne gestem posílá ke dveřím. Odcházím a přináším jednu židli Davidovovi. Úředníkův obličej ztuhl a zkameněl. Chvilku váhá a pak s rozpaky usedá.

„Co je?" vykřikl gubernátor. Jeho licousy se naježily, pěstí buší do stolu. „Co je! Davidov! Ven!"

Všichni proti nám povstali. Odcházejí. Se zsinalou tváří Timotej Davidov zašeptá: „To jste neměl, velice jste mi ublížil!"

Kapitán a nikdo z našich nemá chuť k zábavě s nadutým gubernátorem, a tak i my brzy odcházíme na palubu Speedu. Poznal

jsem nevolníka. Člověka, který získal svobodu i úřad, avšak nikdy nenabyl vlastní lidské důstojnosti.

MISTR TĚŽKÉ VÁHY

Celé dny se nehovořilo o ničem jiném než o mistrovství v řecko-římském zápase.

Naše oddělení bylo v přízemí tovární budovy; pracovalo nás tam šest. Přestože každý pocházel z jiné země, byli jsme dobrými přáteli. Jeden, bývalý číšník, Gustl, byl Vídeňák; druhý, málomluvný, ale dobrý člověk Míťa, byl odněkud z Charkova. Věčně veselý a rozezpívaný Francouz Armand byl z Paříže, čtvrtý z naší party byl Švéd Olanson, který byl tak trochu samotář. Pátému jsme říkali Kolumbus, byl to Portugalec, a konečně já, Čech, jsem tu byl na důkaz tvrzení, že Čech nesmí chybět nikde.

Byli jsme celí zapálení do řeckořímského zápasu. Každý večer jsme se scházeli ve velké aréně Kolosea, kde se zápasy konaly. Jediný z nás, kdo nestál o tuto zábavu, byl Švéd Olanson.

„Ale, Olansone, pojďte se také jednou s námi podívat!" lákal jsem kamaráda.

„Dejte mi s tím pokoj! Jsem rád, když si po té dřině večer lehnu. Dívat se, jak zápasníci mlátí jeden druhým o zem! Poslat ty zápasníky sem k nám do továrny — to by je přešla chuť na silácké kousky."

„Jste bručoun, Olansone . . . to je přece sport! A dnes večer začne mistrovství. Je přihlášen neznámý zápasník, který bude bojovat v masce. Ale co vám budu vykládat . . ."

Zápasy dvojic, které jsme večer s partou viděli, měly zajímavý průběh. Šlo nejen o titul mistra těžké váhy, ale i o značnou prémii — deset tisíc dolarů. Jako poslední dvojice večera nastoupil Leon Negritto, senegalský černoch, proti neznámé ‚Masce'.

Oči tisíců diváků spočinuly na neznámém zápasníkovi. Jeho tělo vězelo v černém trikotu a hlavu kryla přilehavá kukla. Nebyl to zvlášť nápadný člověk. Pravda, při každém pohybu se zřetelně rýsovalo mohutné svalstvo pod trikotem, ale proti jiným zápasníkům nepůsobil muž v masce nijak siláckým dojmem.

Rozhodčí uvítal oba zápasníky, oznámil jejich váhu, délku zápasu a hvizd přísťalky oznámil začátek boje. Soupeři se zaklesli do sebe. Černoch zkoušel nejrůznější triky, ale ‚Maska' se ukázala ja-

ko dobrý zápasník. Pojednou uchopil muž v masce černocha v pase, a než si mohli diváci uvědomit, co se děje, ležel ‚Černý lev' na lopatkách, tisknut pevně k zemi neznámým soupeřem! Arénou zaburácel potlesk. Muž v černé masce se uklonil obecenstvu a odešel.

Druhý den byli hlavní dvojicí večera neznámý vítěz nad ‚Černým lvem' a mistr jižních států Bull. Nebýt toho, že se do soutěže přihlásil neznámý v masce, byl by Bull bezpochyby již nyní mistrem těžké váhy. Šuškalo se, že ‚Maska' je nějaký známý a znamenitý zápasník, který si nepřeje být poznán, a proto skrývá svoji tvář. Kdo to však může být? Vždyť po celé Brazílii není lepšího zápasníka nad Bulla?

Nemohli jsme se dočkat večera. Dokonce i netečného Olansona se nám podařilo přimět k hovoru o zápasech. Vylíčil jsem mu podrobně včerejší utkání a názorně ukázal, jak ‚Maska' položila černocha. Za smíchu celé party jsem povalil Olansona do hromady hoblovaček v rohu dílny. Dobrák Švéd si trochu zaláteřil, ale přiznal, že na tom zápasení přece jen může něco být. Slíbil dokonce, že půjde večer do Kolosea s námi.

První dvojice večera nikoho příliš nezajímaly. Všichni očekávali s napětím finále mistrovství těžké váhy.

O přestávce jsme vyšli před arénu a už jsme se sázeli. ‚Maska' bude určitě poražena — to bylo všeobecné mínění. Snad ze vzdoru, protože všichni byli proti ‚Masce', tvrdil jsem opak.

„Sázím týdenní výplatu, že Bull prohraje!"

Všichni kamarádi se smáli a ze všech stran se ke mně natahovaly ruce: „Platí!" Přijal jsem čtyři sázky na vítězství ‚Masky'.

„A co vy, Olansone, nevsadíte si?" obracím se ke Švédovi.

„Když říkáte, že ten zakuklenec vyhraje, tak ať to tedy vyhraje — ale já na nic sázet nebudu!"

Vcházíme do arény. Jdu tentokrát s Gustlem, je s ním lepší pobavení než s Olansonem. Kamarádi se ztrácejí v tlačenici.

Hlavní boj večer začíná. Za hlučného potlesku diváků vstupuje do ringu Bull. S vypjatou hrudí děkuje svalnatý obr za ovace. Do druhého rohu ringu vstupuje ‚Maska'. I ta je vítána potleskem. Soudce prohlíží zápasníkům nehty, nejsou-li ostré — a už dává povel k boji.

Na první pohled je zřejmé, že Bull nebere svého protivníka vážně. Několikrát uchopí ‚Masku', ale ta se celkem snadno dostává ze

sevření. Oba zápasníci začínají bojovat ze všech sil a snaží se druhému vnutit boj zblízka. Bull nasadil chvat zvaný dvojitý nelson. ‚Maska' napíná síly, ale Bull nutí soupeře do pokleku a nyní jej sráží na zem. Situace je pro ‚Masku' krajně nebezpečná. Co to? Potlesk burácí arénou! ‚Maska' se zvedá ze země, a přesto že ji Bull přímo drtí — vstává! A nyní prudký rychlý hmat a už letí tělo Bulla přes hlavu neznámého. Dopadá na žíněnku a ‚Maska' se znovu vrhá na ležícího soupeře. Bull je odpočítán a poražen. Pronikavě zazní píšťalka rozhodčího!

Vítěz děkuje bouřícím divákům. Pozoruji ‚Masku', vidím, že krvácí na hřbetu pravé ruky. Pořadatelé přistupují k vítězi a odevzdávají mu šek na deset tisíc dolarů a na černý trikot připínají mistrovskou medaili.

Tlačíme se k východu.

Vyhrál jsem sázku, ale vím, že výhru od kamarádů nevezmu. Týdenní výplata! Z čeho by byli živi celý týden?

Před arénou se schází celá naše parta; poslední přichází Olanson. Navrhuji, abychom šli do blízké kavárny chvíli posedět. Přirozeně, že je to Olanson, který chce jít domů. Víme, že přemlouvání by bylo marné, a proto se s ním loučíme.

„Tak ráno na shledanou," podávám Švédovi ruku na rozloučenou. Pojednou zpozoruji něco, nad čím se mi zatají dech. S otevřenými ústy se dívám na Olansona — pak opatrně stisknu jeho pravici.

V kavárně ještě dlouho hovoříme o zápasech a nečekaném vítězství ‚Masky'. Konečně se rozcházíme domů.

„Tak zítra všichni na shledanou v továrně," loučí se chlapci.

„Ne všichni!" říkám já. „Sázím týdenní výplatu, že Olanson — nepřijde!"

Nikdo mne nepochopil.

Je ráno, pět minut před zahájením práce.

Olanson nepřišel!

Zato vrátný z továrny pro mne přináší dopis. Rychle jej přelétnu očima.

„Hoši, pojďte sem! Malé překvapení!"

Obklopen přáteli, čtu:

„Příteli, pozdravujte všechny. Lituji, že se nemohu rozloučit osobně. Loď do mé vlasti odjíždí v pět ráno. Poznal jste mě včera

podle zraněné pravice, budiž. Moje původní jméno je Niels Alensen. Zařekl jsem se před lety, když jsem nerad v přátelském zápase zranil svého bratra, že nebudu už nikdy zápasit. Živil jsem se všelijak. Ale poslední dobou jsem příliš toužil po své rodné zemi. Jako dělník bych si byl těžko ušetřil peníze na zpáteční cestu. Proto jsem zápasil v masce. Ne o mistrovský titul, ale o návrat do vlasti. Nyní mám peníze na cestu. Byl jsem v Evropě zápasníkem z povolání a před lety jsem dobyl mistrovství světa. Přeji vám všem, abyste se i vy brzy vrátili do své vlasti. Váš Niels Alensen — Olanson."

POTÁPĚČ OLIVER WARD

Byl nádherný večer.

Seděl jsem na terase zahradní restaurace s přítelem Parkerem. Parker byl již dlouhá léta na Floridě, znal téměř každou význačnější osobnost města Miami, a tak co chvíli zdravil nějakého známého.

U vchodu do prostorné zahrady stanul muž. Skvělý chlapík! Vysoké postavy, širokých ramenou, pravý atlet. Dva číšníci s uctivým pozdravem spěchají k neznámému, berou ho pod paží a vedou! Muž je mrzák, chromý! Těžce usedl ke stolu, rozhlédl se klidným pohledem po přítomných a spočinul zrakem u našeho stolu. Parker se s neznámým srdečně pozdravil.

„Prosím vás, co se tomu člověku stalo? Takový atlet, a bezmocný! Kdo je to?" ptal jsem se zvědavě.

Přítel se ke mně naklonil:

„Ten? To byl nejlepší potápěč na Floridě. Jmenuje se Oliver Ward. Příteli, ten by mohl napsat román. Byl prvním potápěčem oddílu, který kladl mořské kabely pro telegrafní a telefonní styk s Kubou a celými Antilami. Ward může říci, že šel z Floridy do Havany pěšky, ovšem po mořském dně. Ale co bych vám povídal . . ."

Parker vstal od stolu a s omluvou odešel k Wardovi. Podali si ruce a hovořili. Tušil jsem, že se mluví o mně. A opravdu, pokynem ruky mě přítel volal k sobě. Představil nás a pohodlně jsme se usadili k družnému hovoru. Oliver Ward začal:

„Tak vy cestujete světem a píšete o cizích lidech a krajích? Vy, romanopisci, píšete o krásách světa, o lovech v Africe, píšete o všem možném, co je na božím slunci k vidění. Ale je ještě jiný

svět. Tam!" Ukázal rukou na pohádkově krásný mořský záliv, od něhož se odrážely hvězdy a měsíc. „Krásný a milostný, ale také nelítostný a vražedný. Pište také o něm!"

Ward si zapálil silný havanský doutník a po chvíli pokračoval: „Tuším, co byste rád slyšel. Jak jsem přišel k těm rozdrceným nohám, že? Ne — neomlouvejte se . . . Poslouchejte tedy!"

Patnáct let jsem byl potápěčem.

Nejdříve jsem kladl podmořské spoje, pak bylo mým úkolem kontrolovat kabel, který leží mezi Floridou a Antilami v Karibském moři.

Jednou, je to už pět let, hlásila ústředna poruchu. Někde bylo vedení přerušeno, a to znamenalo — hledat. Naše kabelová loď vyplula. Asi po osmihodinové plavbě jsme se ocitli nad místem, kde se předpokládalo, že je porušený kabel.

Námořníci provedli kontrolní měření. Šedesát metrů hloubky.

Byli jsme dokonale sehraná parta. Hoši mi oblékli skafandr a konali poslední přípravy ke spuštění na dno. Loď byla vybavena nejmodernějšími přístroji. Čerpadla vzduchu byla zcela automatická a s lodí jsem byl spojen telefonem. Konečně mi nasadili přilbu.

Pánové, nejsem pověrčivý, ale každý máme nějakou tu slabůstku. Já jsem vždy nosil tam dolů talisman. Matka mé zemřelé maminky byla odněkud ze střední Evropy. Zbyla mi po ní památka, peníz, nebo snad medailon, a ten jsem s sebou nosil do mořských hlubin pro štěstí.

Klepl jsem si tedy na kapsu, ve které byl medailon ukryt, dal jsem znamení — a už jsem se nořil do hlubin. Světla zvolna ubývalo a konečně jsem stanul na dně. Dovedete si představit mořské dno? To je svět, který neznáte! Divoký kraj, možno-li to tak nazvat. Místy ohromné trsy korálů, obrovských hub a spleť dužnatých chaluh.

Pustil jsem se směrem, kde jsem předpokládal, že naleznu kabel. Asi po deseti minutách jsem naň narazil. Byl na několika místech skutečně prodřen. Nechal jsem spustit ocelové lano, poškozený kabel vložil do háku a dal rozkaz k pomalému zvedání. Lano se napínalo a kabel se zvolna zdvíhal.

Po chvilce jsem zpozoroval, že kabel na jedné straně uvázl. Telefonoval jsem nahoru a spěchal k místu, kde byl kabel zachycen mezi skalisky. A pak jsem spatřil, co jej přidržovalo. Obrovské

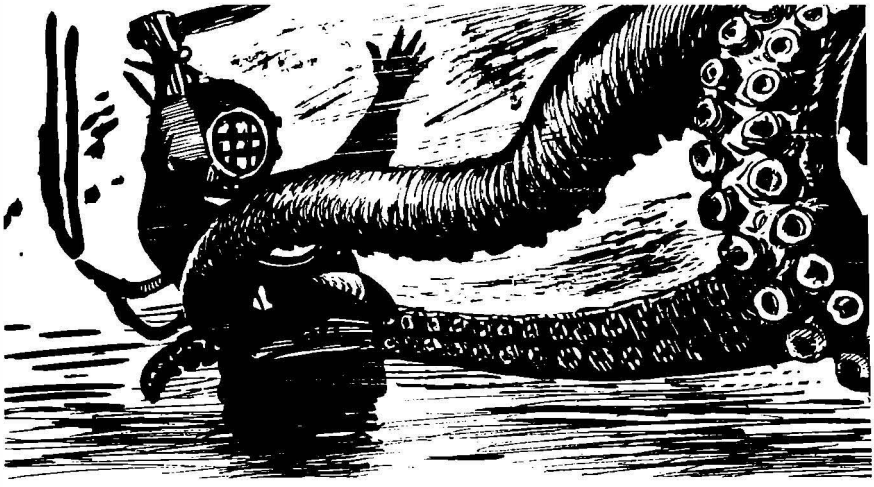

chapadlo chobotnice. Chobotnice, jakou jsem ještě neviděl!

Volám do telefonu: ‚Stát! Chobotnice drží kabel!'

‚Buď opatrný! Nelez k té potvoře! Máme tě vytáhnout?' slyším odpověď shora.

Odpověděl jsem, aby byli připraveni, že ale počkám, co se bude dít.

Chobotnice zatím vylezla ze své skrýše celá. Tělo měla jako sud, chapadla silná jako stehno dospělého člověka, tak čtyři metry dlouhá, pár hroznych očí a mohutný zobák — příšerný zjev! Zvedla se na svých chapadlech, která byla pokryta sacími bradavkami jako dlaň velkými, a zvolna se přibližovala směrem ke mně. Nebylo pochyb, že mě spatřila. Jedno rameno se pomalu vztahovalo ke mně.

Vpravo byla ve skalce jakási rozsedlina. Odhadl jsem vzdálenost, a pokud proud spodní vody dovoloval, spěchal jsem k rozsedlině. Sotvaže jsem se do ní vtěsnal, zvířil se písek a do rozsedliny se sunulo chapadlo! Chobotnice ohmatávala stěny.

Chapadlo zavadilo o lano a gumovou trubici, kterou jsem táhl za sebou. Přitiskl jsem se co nejhlouběji do úkrytu, ale pak se vše událo příliš rychle . . .

Obrovskou silou jsem byl vytažen za hlavu z rozsedliny. Bránil

jsem se tesákem. Bil jsem naslepo kolem sebe; zvířený písek mi znemožňoval rozhled. Chvílemi jsem byl vymrštován do výše, pak opět drcen, zdvíhán, smýkán. Padl jsem pod jakési balvany, jedno z chapadel obemklo skalisko a s ním i mé nohy. Křičel jsem bolestí, v uších jsem slyšel hlas shora: ‚Mluv! Co se děje!' Pak jsem ještě zaslechl povel ‚Nahoru!' Lano se napínalo, cítil jsem hrozný tah kolem boků, pak jsem omdlel.

K vědomí jsem přišel až v nemocnici. U lůžka stál sbor lékařů, kteří mě oklikami postavili před tvrdou skutečnost. Obě nohy rozdrceny.

‚Vynasnažíme se vám nohy zachránit, ale následky zůstanou!'

Nedovedete si představit obrovskou sílu takového pavouka! My potápěči říkáme totiž chobotnicím pavouci. Moje přilba a kovový kruh kolem krku, na který se připevňuje helmice, byly zmačkány jako papír. Musili je rozřezat, aby mě dostali ze skafandru. Dole jsem byl samozřejmě už naposledy. Teď jsem už jen jakýmsi poradcem nových potápěčů.'

Ale medailon po babičce nosím stále. Každému Evropanovi, se kterým se sejdu, jej ukazuji, jestli snad nepozná, co je na něm napsáno, a odkud asi je; zatím mi to nikdo nedokázal říci.

Oliver Ward mi podal přes stůl bronzový medailon. Překvapeně jsem prohlížel předmět, ležící na mé dlani. Byl to pamětní medailon devítistého výročí smrti patrona země České -- svatého Václava! Četl jsem starý, už značně zašlý nápis: „Nedej zahynouti nám, ni budoucím!"

S obdivem jsem hleděl do očí hrdiny mořských hlubin, v jehož žilách kolovala krev českých vystěhovalců.

NA PLOCHÉ DRÁZE

Stane se, že se člověk jediným nepředloženým činem stane vyděděncem lidské společnosti. A může si jen děkovat, že dostane příležitost, aby se zase vzpamatoval a našel, jak se říká, opět sám sebe.

Vzpomínám na příběh Freda Wilda.

Kdo byl Fred Wild? Motocyklový závodník, mistr škvárové dráhy, držitel několika rekordů, muž ocelových nervů, ‚král plochých drah'. Jezdil za továrnu Harley a předváděl nové stroje.

Říkalo se, že letošní model je něco úžasného. Samozřejmě, firma s ním dělala náramné tajnosti, hodně si od vítězství slibovala. Fred Wild se připravoval neúnavně. Denně, za každého počasí jezdil na rozsáhlém závodišti. Přirozeně, že jezdil zatím na jiném stroji, trénink se týkal jen osobní přípravy na těžké podmínky nebezpečného závodu.

Wild ukončuje nácvik projíždění ‚zatáčky smrti', dojíždí k bariéře a opírá stroj o zábradlí.

„Haló, Wilde! Měl byste na minutku čas? Rád bych si s vámi pohovořil!"

Fred snímá přilbu a přistupuje k cizinci: „Co si přejete, pane?"

„Jsem Alan Smith, tajemník od Hendrsolu."

„Ale? Od konkurence?" Fred hledí do tajemníkových očí. „A co si přejete, pane Smithe?"

„Wilde, mluvím beze svědků, proto věcně a stručně: Mám plnou moc jednat za naši továrnu. Víme, že postavíte k závodu nový stroj; víme, že na něm pojedete vy. Rozumějte dobře: 10 000 dolarů, když — nedojedete! Nechci, abyste se rozhodl hned. Mohli bychom si koupit některého z jiných jezdců, aby vám, řekněme, upadl do cesty! To je však trochu nebezpečné a my nechceme, aby si ‚král plochých drah' zlomil vaz. Máme zájem jen o to, aby stroj vaší továrny — nedojel první k cíli! Je to jasná nabídka? Peníze

vám budou vyplaceny ihned po skončení závodu mnou osobně. Máte týden času — nu, těším se na shledanou ve vaší kabině!"

Dlouho po odchodu pana Smitha stojí Fred Wild nad svým strojem a přemýšlí. Kolik vítězství už dobyl své továrně? Proč by nemohl tentokrát dojet k cíli druhý? Vždyť je to snadné, zvrhnout stroj a ztratit drahocenné vteřiny. Deset tisíc dolarů! Nasazuje život pro továrnu, a co z toho má? Tři stovky měsíčního platu a sto dolarů za vyhraný závod . . .

Myšlenky pro i proti probíhají Fredovi hlavou. Nemůže se rozhodnout . . .

Je krásné, slunné nedělní odpoledne — den velké události! Největší motocyklový závod Floridy, plochá dráha v Miami.

Tribuny jsou přeplněny, tisíce a tisíce diváků vroubí okraje obrovské závodní dráhy. V šatnách závodníků je rušno.

Fred Wild je připraven. Je oblečen v kožené kalhoty a vestu, na hlavě světle žlutou přilbu, na zádech velké startovní číslo 7. Před vchodem do jeho kabiny stojí nový závodní stroj, ukrytý před zraky všetečných diváků nepromokavou plachtou a hlídaný dvěma mechaniky.

Nějaký muž kráčí volně kolem. Nenápadně zůstává stát opodál — nyní ho Fred spatřil. Je to Smith.

Mlčky a významně klade Smith ruku na náprsní kapsu: peníze jsou připraveny. Fred Wild se opatrně rozhlédne a pak přikývne na znamení souhlasu. Smith se spokojeně usmívá a odchází směrem k tribunám.

Deset tisíc je hodně peněz a Wild neodolal! Svůj plán má promyšlen do nejmenších podrobností. Během celého závodu se bude držet jezdce od Hendrsolu, jako by s ním bojoval o první místo, a pak v posledním kole před ‚zatáčkou smrti' jej předjede, ale v zatáčce stroj vyklopí. Copak se i ‚král plochých drah' nemůže jednou vymáznout?

„Frede, Frede! Hledám tě v šatně, a ty nikde!"

Wild se překvapeně obrací. Před ním stojí mladý muž ve stejnokroji poručíka — bratr Edy!

„To se divíš, viď? Jen kvůli tobě jsem jel celou noc vlakem! Musíš jednou vidět bráškovo vítězství, řekl jsem si. A vsadil jsem si na tebe. Pro našince je deset dolarů hodně peněz, ne?"

Edy jel sta mil, aby se podíval na jeho jízdu, aby spatřil jeho vítězství.

Motory burácejí u startu. Jezdci sedí skloněni v sedlech a čekají na znamení startéra. Teď! Jako bouře se ženou oceloví obři vpřed.

Škvára ploché dráhy stříká na všechny strany. Fred nevnímá, co se kolem děje. Ví jen, že bratr přijel a že se dívá na něj. Ukáže mu, že se zbytečně neříká ‚král plochých drah'!

To, co Fred předvedl během tohoto závodu, neviděl nikdy předtím žádný z tisíců diváků. Řítil se do zatáček šílenou odvahou. Tempo, které nasadil již od startu, dávalo tušit, že zvítězí s naprostou jistotou. A Fred Wild, ‚král plochých drah', také zvítězil! Hladce a přesvědčivě.

Je po závodě.

U šaten jezdců se schází Fred s Edym, který mu už zdaleka běží naproti.

„Frede, jel jsi jako ďábel!"

Fred bere svého mladšího bratra kolem pasu a vážně mu říká:

„Edy, dnes jsem vyhrál dvě jízdy. Jednu po ‚šikmé ploše' a druhou na ‚ploché dráze'. Obojí dopadlo dobře!"

PŘÍHODA PANA DITWELA

Každý má nějakého koníčka. Mým koníčkem bylo shánět se po poutavých příhodách. Kde se jen dala tušit z rozhovoru nějaká zajímavost, už jsem vytahoval z kapsy zápisník a tužku.

Příhodu, kterou vám chci vyprávět, se mi podařilo ulovit v Plymouthu ve Spojených státech. Krajan a můj přítel, pan Josef Horn, byl znamenitý filmař-amatér. Jednoho večera mě pozval, abych jej doprovázel do klubu filmových reportérů. Něco mi říkalo: z toho kouká zážitek. A zápisník putoval do náprsní kapsy, aby byl lépe po ruce.

Nasedli jsme do metra a jeli.

Klub filmových reportérů měl svoji klubovnu v hotelu Trafalgar. Přítel Horn mne představil několika málo přítomným a zanechal mne pak osudu, pustiv se do debaty s jedním z členů o nějakých negativech, pozitivech, že měl záběr podjetý a tak dále. Nerozuměl jsem z té odborné hantýrky téměř ničemu. Opatrně jsem si tedy vyhlížel vhodný objekt pro svůj účel.

U kuřáckého stolku sedí mladý muž — je sám, to bylo slibné.

Nenápadně si jej prohlížím. Sportovec každým coulem — na levé ruce mu chybí půl ukazováčku. Štěstěna je na mé straně! Mladý muž pohlédne letmo na své náramkové hodinky: „Promiňte, kolik je hodin?“ Mrknu na své: „Čtvrt na osm.“ A další šlo jako na drátkách. Vzájemné představení a už hovoříme.

Můj protějšek je filmový reportér společnosti World News, Jack Ditwel.

„Znám vašeho přítele, pana Horna. Víte, ten se minul povoláním. Jako amatér opravdu předčí mnohdy i nás, profesionály. Jednou dokonce natočil mne samotného, zrovna když jsem byl v pěkné bryndě,“ vypráví Ditwel. Zápisník se ocitá v mé ruce a vzápětí „točím“ i já.

„Jak se to stalo? Dostal jsem od své společnosti rozkaz nafilmovat něco ze života mořských zvířat. Víte, nás se nikdo neptá, jak a kde to natočíme. Vybral jsem si tedy nejpříhodnější místo pro takové snímky — zdejší akvárium. Viděl jste je? Ne? Tak vás musím alespoň trochu s tím místem seznámit.

Leží uprostřed zoologické zahrady. Budova akvária je asi sto padesát metrů dlouhá a třicet metrů široká. Po padesáti schodech sejdete do podzemí. Po obou stranách temné chodby jsou obrovské nádrže mořské vody, odděleny od chodby několik centimetrů tlustými skly. Na diváka působí pohled do nádrží nečekaným dojmem. Máte pocit, že se díváte oknem ponorky na mořské dno. Shora osvětlené nádrže poskytují nádherný pohled na všelijakou mořskou havěť, včetně chobotnic, mořských úhořů, lososů, makrel, různých ulit, měkkýšů, krabů, medúz a bůhví, jak se všechna ta havěť jmenuje.

Vzal jsem s sebou dva pomocníky a jednoho elektrikáře s ‚jupitery‘, velkými reflektory, abychom mohli nádrže řádně prosvítit — a šlo se. Vašeho přítele, pana Horna, jsem pozval, aby si při této příležitosti natočil něco z mořského dna pro svou sbírku. K filmování jsem volil pondělí, ten den totiž není akvárium obecenstvu přístupno. Nejdříve jsem se vypravil do akvária s Hornem a vyhlédl námět pro filmování. Vůz s aparaturou za námi přijel v deset hodin. Do té doby jsem ujednal vše potřebné se zřízenci akvária. Nejdříve jsem chtěl filmovat elektrické úhoře. Podle plánu mělo být do nádrže úhořů vhozeno několik ryb a já chtěl natočit scénu, jak úhoř svoji oběť napadne.

Dva světlomety byly rozsvíceny a zalily svým oslnivým světlem

nádrže. A to byl začátek mé smůly. Ať jsem dělal co dělal — osvětlení nevyhovovalo! Na návrh jednoho ze zřízenců jsme se tedy přestěhovali do zadní cely za jednou nádrží, které se říká výměnný kabinet. Když se v nádrži něco opravuje, vypustí se voda se všemi svými obyvateli do tohoto betonového výměníku. Kabinet, velký pětkrát pět metrů a vysoký něco přes dva metry, jsme proměnili v ateliér. Jenže kamera, dva světlomety, já, pomocníci, obsluhovač světel a váš přítel — všichni bychom se do kabinetu nevešli. Jeden pomocník, elektřikář a Horn museli zůstat na hlavní chodbě. Poručil jsem pomocníkovi, aby postavil světlomety co možná nejblíže skleněné stěně, aby byl objekt dobře osvětlen. Zapjal jsem aparát, natočil celkový pohled do nádrže a pak jsem dal znamení, aby byla úhořům vhozena potrava. Stalo se.

Jeden z obrovských úhořů, dlouhý dobré dva metry, se zdvihl ode dna a zaútočil na vhozenou rybu. Pozoroval jsem vše hledáčkem své kamery a natáčel. Pojednou se ozvalo zvláštní zazvonění — jako by padla kovová mince na mramorovou desku. Pak se mně zdálo, že se skleněná stěna vyboulila proti mně... zdvihl jsem hlavu od kamery a — už to tu bylo! Skleněná, tři centimetry silná deska nádrže praskla žárem našich světlometů. V mžiku se provalila voda i s obrovskými úhoři do kabinetu. Než jsme si uvědomili,

co se děje, stáli jsme po pás ve vodě. Jeden z mých pomocníků hrozně vykřikl — byl zasažen elektrickým úhořem a upadl.

Sáhl jsem do míst, kde jsem předpokládal, že chlapík leží. Nahmátl jsem však jen slizké tělo nějakého živočicha, chruplo mně v ruce a já zařval bolestí. Vytrhl jsem ruku nad vodu a na místě ukazováčku spatřil krvavý pahýl.

Zřízenci se ukázali jako muži na svých místech. Ihned, když stěna nádrže praskla, seskákali z hořejších ochozů a spěchali otevřít vnější dveře výměnného kabinetu. Voda, která mi sahala již ke krku, se vyvalila s hukotem do dvora budovy, nesouc s sebou ty bestie — i nás . . .

Tenhle ‚záběr' stál málem život mého pomocníka a mne ukazovák. Jediný, kdo si nemohl stěžovat, byl — tuhle váš přítel Horn. Ten to všechno z chodby natočil."

Josef Horn, který stál za mnou, aniž bych ho byl zpozoroval, pokývl s úsměvem hlavou:

„Ano, pane Ditwele, jenže ta scéna byla trochu podexponována!"

Inu, fotoamatér. Nepolepšitelný . . .

KNOFLÍK MRTVÉHO MUŽE

Na nástupišti newyorské podzemní dráhy čekaly hloučky cestujících na vlak s pravidelným odjezdem 7.36. Dospělí i děti netrpělivě přešlapovali, neboť při ranních dostizích do práce a školy je každá vteřina drahá.

V temném tunelu se konečně objevila světla. Vlak. Za okamžik zahučely brzdy . . . vlak zastavil.

Nastoupil jsem. V prvém voze, na plošině vedle kabiny řidiče stál chlapec s hnědou brašnou. Školák, zřejmě bystrý hoch. Za jízdy se cosi učil a přitom stačil ještě prostudovat tváře všech cestujících za skleněnými dveřmi oddílu a občas přehlédnout práci řidiče. Zdálo se mi, že chlapec předvídá každý jeho pohyb. Nyní řidič vjede na výhybku, teď dá výstražné znamení, přitáhne brzdovou kliku, zastaví ve stanici . . .

Bylo 7.49. Za okamžik jsme měli přijet do stanice North Bath. Zastavení obvykle předchází prudké odfouknutí vzduchových brzd. Teď? Teď se ozvou brzdy? Ještě ne . . .?

Zpozoroval jsem, že také chlapec na plošině zneklidněl. Před

námi zazářila světla stanice. Vlak se však řítil kolem nástupiště, lidé polekanč uskakovali.

Chlapec, kterého jsem až dosud pozoroval, zmizel. Jako několik jiných cestujících i já jsem povstal ze sedadla ... a v tom okamžiku jsem chlapce zahlédl. Jedním skokem rozráží dveře řidičovy kabiny!

Co to má znamenat?

Přešel jsem na plošinu; vidím,.že řidič sedí na svém místě, levou ruku na brzdicí klice, pravou svírá páku rychlosti. Chlapec jej oslovuje, cloumá jím ... naklání se mu přes rameno. V té chvíli jsem zahlédl, co spatřil také školák. Řidičova hlava je ochable skloněna k hrudi, ústa pootevřená, oči bez života — muž je mrtev.

Vskočil jsem do kabiny.

„Knoflík mrtvého muže," volá chlapec a snaží se odtrhnout křečovitě sevřenou řidičovu pravici z páky rychlosti. Konečně se mu to podařilo. Hluk motoru rázem zmlkl. Chlapec ještě beze spěchu přitáhl brzdicí kliku — a vlak, jako s učarováním, zastavil zrovna ve stanici.

Dva průvodčí ze zadních vagónů přibíhají ke kabině. Cestující jsou pokojní, jen brýlatý stařík a tři dámy se rozčilují, že řidič nezastavil v North Bath.

Průvodčí poklepávají chlapci po rameni; říkají, že kdyby vlak jel ještě tři sta metrů, srazil by se s protijedoucí křižující soupravou.

Inspektor podzemní dráhy chce chlapce odvést na stanici.

„Co jsi říkal?“ nakvap se ptám při vystupování.

„Prosím?“

„Knoflík mrtvého muže . . .?“

„Ach, tak. To je . . .“ Inspektorovo vysvětlení přerušuje nastupující náhradní řidič a po několika služebních pokynech kráčíme ke kanceláři. „Knoflík mrtvého muže se říká pojistnému tlačítku na páce rychlosti, která je během jízdy pod stálým tlakem řidičovy ruky. Při mdlobě, nevolnosti, či vyčerpání — vyzkoumali naši lékaři — se řidič zhroutí kupředu, tlak na knoflík povolí a zpětné pérové zařízení ihned vypne motor.“ Vstupujeme do kanceláře. „Jak jste dnes pozorovali, toto pravidlo — bohužel— neplatí bez výjimky.“

V kanceláři je patnáctiletý Arthur Crowsby středem zájmu. Vypráví o svém duchapřítomném činu, o tatínkovi, který je dispečerem omnibusů, a o tom, jak každé ráno cestou do školy pozoruje řidičovu práci.

Úředníci se ho ptají, zda má nějaké přání.

„Napište mi, prosím, omluvenku pro třídního učitele. Přijdu pozdě do školy,“ říká Arthur Crowsby.

Za pět let po této příhodě jsem nastoupil službu průvodčího u newyorského metra; řekli mi, abych si vážil svého zařazení, neboť jsem přidělen do soupravy nejmladšího řidiče městských drah. Moje zvědavost se proměnila v úžas, když jsem spatřil, že je to Arthur Crowsby, kdo svírá pravicí páku rychlosti a tiskne knoflík mrtvého muže.

DALEKÁ CESTA

Poprvé jsem jej zahlédl v rychlíku Praha—Berlín—Hamburk. Procházel jsem tehdy chodbičkou k jídelnímu vozu, proti mně přicházeli úředníci celní kontroly a já musel čekat u pootevřených dveří jednoho oddělení, a tak jsem se nechtě stal svědkem zajímavé scény.

„Kam jedeš?“ ptá se starší paní naproti sedícího, asi dvanáctiletého chlapce.

„Jmenuji se František Češpiva a jedu . . .“

„Do školy, nebo do učení?“ vpadá mu do řeči obtloustlý pán, nejspíše obchodník. „Ty hraješ na housle?“

„Ano“ Frantík pohladil očima omšelé pouzdro na polici. „Denně cvičím. Chtěl bych jednou hrát tak dobře jako . . . pan Kub[illegible].“

Chlapec pronesl ta slova velmi upřímně a vážně, celé oddělení se však otřásá protivným smíchem.

„Hohó — tak ukaž — co umíš,“ hrabe se v košíku s ovocem obchodník a uslintanými rty žvýká nádhernou hrušku.

Chlapec vyjímá nástroj z pouzdra, v té chvíli však přicházejí do oddělení celníci. Po kontrole dokladů a prohlídce několika zavazadel celníci odcházejí; já však setrvávám u pootevřených dveří . . .

„Tak spusť, chlapče, spusť,“ mlaskavě žvýká obchodník.

Přestože se vagón značně otřásá, Frantík Češpiva přejíždí naprosto bezchybně smyčcem po strunách a nad rachotem jedoucího vlaku se nesou čisté tóny Ave Maria. Škodolibý úsměv po úsměvu mizí z tváří cestujících. V oddělení se nikdo ani nepohne, dokud chlapec neskončil.

„Výborně hochu, výborně . . . Tu máš,“ tlustý obchodník podává Františkovi košík s ovocem. „Všechno to sněz. Hraješ jako opravdový mistr.“

Potěšen odcházím k jídelnímu vozu; jsem si jist, že chlapec se stal miláčkem cestujících.

Lodní sirény hučí, šátky se míhají vzduchem a Eden opouští hamburské přístaviště. Tož zase do dálky! Jak jsem se na tyto okamžiky těšil! A přece cítím, že se mi jako už tolikrát usadil v srdci neodbytný pocit smutku a tesknoty. Loď míjí štíhlý pobřežní maják, poodcházím k zábradlí, abych si jej zblízka prohlédl ... když vtom zahlédnu na palubě třetí třídy malého Františka Češpivu. Hovoří s ním ramenatý strojník: „Ty Ukrajiněc, da?"

„Ne, pane, jsem Čech." Frantík se diví, že si může porozprávět s lodníkem, jenž hovoří cizí řečí, a přece je jí docela dobře rozumět.

V sobotu odpoledne se přihodila ve společenském sále první třídy nehoda. Uprostřed zábavy pojednou houslista lodní hudby omdlel. Přítomný lékař zjistil prudký malarický záchvat a nechal nemocného odnést do lodní nemocnice. Hudebníci se pokoušeli hrát v neúplném obsazení, jejich hra však byla více k politování než k úsměvné zábavě.

Kterýsi cestující žertem prohodil: „Ať si vezmou na pomoc toho chlapce ze třetí třídy ..."

„Zná prý dokonce i noty," chopil se nápadu technický důstojník a hned poslal stevarda do třicetilůžkové kajuty, kde je ubytován Frantík.

Zanedlouho chlapec přichází. Kdekdo by upadl před početnou a jistě také zhýčkanou společností do rozpaků, dvanáctiletý Frantík však nikoli. S přirozeným úsměvem otevírá odřené pouzdro a vyjímá housle. Stojí u pultu, na nějž klavírista položil noty; bubeník odťukává takt — a již se linou sálem tóny rychlého španělského bolera. Jaká podivuhodná, neznámými zeměmi provoněná melodie! Má to snad být léčka na neostříleného českého chlapce Františka Češpivu?

Skladba skončila. „Mui bueno! Y lindo — el divine muchacho," rodilí Španělé povstávají od stolů, obklopují chlapce a k tvářím zvednutýma rukama tleskají. „Bravo, carissimo, bravo!"

Uplynulo několik týdnů poklidné plavby. Oh, to jsme již urazili tak značný kus cesty? — uvědomuji si, když jednoho dne spatřím na palubě veliký, asi metr hluboký bazén, zhotovený z nepromo-

kavé plachtoviny. Napjatě očekávám, kdy se začnou z lodních zákoutí vynořovat strašidelné postavy ... Hle, již jsou zde! Od lodního stožáru se odloupl obrovitý stařec s hrubým velikým plnovousem a královskou korunou na hlavě; v pravici třímá veliký kovový trojzubec. Zpoza kormidelnického přístřešku vychází tlusťoch, přepásaný krvavě rudou zástěrou, v rukou nese nádobu plnou bílých mydlin a pod paží tiskne velikánskou — metrovou břitvu.

Kapitán a důstojníci na velitelském můstku pohlížejí na sextanty, měří obzor, aby s minutovou přesností stanovili vzácný okamžik ... Ve 12 hodin 25 minut začaly sirény ječet a z podpalubí se vyřítil zástup sazemi začerněných lodníků, kteří s metlami v ruce shánějí cestující na dolní palubu.

Ocitám se v malém hloučku spolucestujících, kteří se mohou vykázat všemocnou čtvrtkou papíru — a lodníci, vzdávajíce nám čest, vedou nás na horní palubu. Tam se opřeme o pažení a přihlížíme pitvornému divadlu.

Na dolejší palubě ženou metly lodníků olysalého profesora, cestujícího první třídy, k okraji bazénu, kde jej očekává kat s ohromnou štětkou a metrovou dřevěnou břitvou. Neptun zvedá svůj trojzubec a hlubokým hlasem se ptá: „Mrzký pozemšťane! Přeješ si proplout tímto místem, jež naši planetu na dvě půle dělí a kde se v hloubi dvou tisíc mil rozprostírá království pána našeho?"

„Ano, Veličenstvo," odpovídá ustrašeně učenec. „Jedu zkoumat jakost argentinských sýrů a přeji si proplout."

Zpustlí lodníci jej házejí do bazénu a k Neptunovi je postrčena další oběť — František.

„Ojoj, náš malý houslista! Synku, prý ses chtěl vyhnout slavnému obřadu a ukryl ses v záchranném člunu!" Neptun chlapce jemně píchne trojzubcem. „Dlouho jsi cestoval, hochu. Na druhou stranu světa, přes zemi pána našeho, musíš přejít čistý. Nejprve se pořádně posilni. Pij královský nápoj, který také podmořský náš pán, ba i já pívám!"

Neptun podal Frantíkovi křišťálovou číši, chlapec přičichá k obsahu — obává se, zda to není alkohol, před nímž měl při zábavě ve společenském sále vždy největší hrůzu. Ne, nápoj nepáchne. Chlapec se usměje, pozvedá číši ke rtům, ale sotva usrkne, prská a plive kolem sebe. Brr, je to slaná mořská voda!

Přihlížející se smějí; lodníci vmáčkli Frantíka do proutěného

křesla a přehazují přes něj velký šedý plášť. Ohromná štětka křižuje chlapcův obličej, a poté kat metrovou dřevěnou břitvou ‚holí' nános pěny. Chlapce se znovu chápou svalnaté paže lodníků — vhodili jej do bazénu, hodnou chvíli mu drží hlavu pod vodou, přičemž samotný Neptun odříkává slavnostní slova obřadu. Bez dechu, s vytřeštěnýma očima a zplihlými vlasy dostává František ‚křestní list', krásnější než ten, jímž jsem se prokázal já. Na křídové čtvrtce je vytištěn obrázek ‚Edenu' s údaji o dnu a hodině, kdy loď přeplula rovník.

Netušil jsem, že se kdy znovu s Františkem Češpivou setkám. Asi po pěti letech jsem se na toulkách světem dostal do Buenos Aires. Procházím hlavní třídou Paseo Chulio a do očí mne udeří plakáty:

ZA PŘÍTOMNOSTI PREZIDENTA A VLÁDY KONÁ SE DNES SLAVNOSTNÍ KONCERT DĚL SVĚTOVÝCH MISTRŮ W. A. MOZARTA, J. BRAHMSE A R. STRAUSSE. HOUSLOVÝ PART PŘEDNESE KONCERTNÍ MISTR FRANCESCO CESPIVA.

Kdepak, nedostal jsem se ke slavnému osmnáctiletému virtuózovi; měl před koncertem plno práce a povinností. Jen jsem se od pořadatelů dověděl, že prý si brzy zajede do staré vlasti pro nevěstu, rád jí švestkové knedlíky, a chce na jihoamerický kontinent uvést dílo Antonína Dvořáka a Bedřicha Smetany.

Proč jsem vám tento příběh vyprávěl? Jistě proto, že mi nemizí z mysli obraz chlapce, hrajícího na housle ve vlaku a na lodi; a že mi jednou provždy zůstane dokladem toho, jak usilovnou prací — uměním a hudbou zvláště — lze ve světě vyniknout a dobýt si lidských srdcí.

KÓTA 50

Hoří! Důl Anna hoří!

Uměli jsme si představit, jak se poplašná zpráva zmocňuje okolních belgických vesniček; Boorsheimu, Munsterbilsenu i Voeleesu. Venku jistě hučí sirény, duní zvony — a my dřepíme již dvanáct hodin v děsivém tichu jedinou žárovkou ozářené štoly.

Pojednou se od boční stěny ozvaly duté, přece však zřetelné hlasy.

„Požár na kótě 51 odřízl od těžních klecí celý úsek 50!“

„Chcete říci, inženýre, že pětatřicet mužů na kótě 50 je ztraceno?“

Kamarádi se zachvěli. Celé hodiny jsme volali, snažili se o dorozumění, ale nikdo nám neodpovídal. A nyní k nám doléhají ze signalizačního potrubí, které se zdálo poškozeno, slova hrozného rozhovoru . . .

„Pane revírní, jsou to většinou nováčci. Měli však tolik duchapřítomnosti, že zavalili štolu nehořlavým materiálem, aby k nim oheň, kouř a plyny nemohly.“ Vzdálený inženýrův hlas se odmlčel. „Vzduchové, dopravní a signalizační přívody jsme zazdili. Pro pětatřicet mužů je v prostorách úseku 50 kyslíku na dva dny.“

Vedle mne se vztyčili Moore a Kramer a bušili na stěnu.

„Hej — kopejte nouzovou chodbu!“ křičeli. „Dělejte něco! Kopejte!“

„Nechte toho. Neslyší vás,“ řekl důlní Barth. „Je to hříčka přírody, že my slyšíme každé jejich slovo, ale pro ně jsme — němí.“

„Doufám, že se nedají do kopání štoly,“ znovu se ozval hlas revírního. „Spotřebovali by příliš mnoho kyslíku.“

„Vede je důlní Barth, zkušený chlap.“

„Vypínám přívod elektřiny . . .“

„Inženýre, sjeďte se záchrannou četou do úseku M 11 a prokopejte vzduchovou hadici a potom . . .“

Ticho; hlasy za několika stěnami zmlkly.

„Ksakru . . .“ zaklel Kramer.

„Zhaslo světlo!“

„Slyšels přece?!“

„Klid, mládenci,“ důlní Barth rozžal akumulační svítilnu. „Jak jste slyšeli, není to s námi tak zlé.“ Z rohu chodby k důlnímu klopýtali špinaví, upocení muži.

„Tome, zhasni tu acetylénku! Chceš, aby to s námi bouchlo?“ zvolal Barth. Zhasl také svoji svítilnu. „Musím šetřit bateriemi. Ale za chvíli se na vás zase podívám, mládenci, jak vám povyrostly vousy.“

V neširoké, asi třicet metrů dlouhé chodbě sípavě oddychuje třicet mužů. Útěkem z hořícího úseku 51 jsme si zachránili život. Zavalili jsme za sebou chodbu. Vydrží navršená suť? Budeme muset znovu bojovat o své životy? Jak?

„Vedro!“

„Vzduch je k zalknutí,“ bručí muži.

„Pane důlní, jak široká je vrstva, kterou jsme za sebou navalili?“ ptá se Kramer.

„Strhli jsme čtyři, pět podpěr,“ vypočítává Barth. „Tak asi osm až deset metrů zeminy nás dělí od ohně.“

Někteří chlapci mají námitky, pochybují o bezpečné síle stěny.

Ujímám se slova: „Barthe, mám před očima . . .“

„Plyn!“ Důlní mi ve tmě vrazil ohyb lokte do hrdla, že jsem nemohl vydat ani hlásku. „Musím vyzkoušet, zda sem nevniká otravný plyn.“

Lapám po dechu. Důlní nepovoluje sevření, tápeme temnou chodbou k zadní stěně. Shýbá se, jednu ruku kolem mého hrdla, a na vteřinu rozsvěcí svítilnu.

„Dobré je to,“ chraplavě se zasmál. „Tak se mi zdá, mládenci, že jsme tu přesčas. Kdepak jsou ti čerti, druhá směna, na vystřídání?“

Dělají se mi rudé kruhy před očima, muži se smějí, slyším pisklavý chechtot Kramera . . . vtom Barth pustil mé hrdlo.

„Mám za tím závalem vestu s hodinkami,“ rozpomíná se Moore.

„Haha, s těmi se nesetkáš!“ Kamarádi se chechtají. „Teď je tvým cibulím pořádně horko!“

Chci promluvit, Barth mi však syká do tváře: „Mlč! Nebo tě ksakru . . .!“

Plynou minuty a hodiny, Barth mi ostražitě stojí po boku.

„Necítíte kouř?“

„Těžko se dýchá!“

„Neměli bychom kopat?“ znepokojeně mručí kamarádi.

„Slyšeli jste inženýra,“ říká Barth. „Musíme šetřit silami. Záchranná četa se k nám prokopává z nižšího patra.“

Neodvažuji se pohnout, na rameni cítím Barthovu ruku, připravenou k nelítostnému stisku.

Plynou hodiny, plynou nekonečně dlouhá půldne.

Vtom zaslechneme zvuk, podobný vzlykotu.

„Slyšíte? Vrtají! Určitě vrtají z M 11!“

Zaplálo světlo důlní akumulátorky a muži poklekají k podnoži pravé stěny.

„Vyhráno, hoši,“ volá Barth. „Za chvíli tu máme hadici se vzduchem a za pár hodin si budeme pochutnávat na teplé polévce.“

Když poslední muž z pětatřiceti, Kramer, stanul na nádvoří pod těžní věží svaté Anny, přistoupil jsem k Barthovi.

„Proč jste mě držel celou tu dobu pod krkem, že jsem se málem udusil?“

„Nechtěl jsem, abys žvanil.“ Důlní pokrčil rameny. „Věděl jsem právě tak dobře jako ty, že navalená stěna je jen dva metry široká, a když jsme ji prohlíželi, zda do padesátky nevniká plyn, byla už v několika místech prohořelá!“

Muži zašuměli.

„Neblázněte, Barthe!“ Na celé kolo jsem se rozesmál. „A já vám chtěl pomoci zabránit panice. Chtěl jsem jen pro dobrou náladu říci, že bytná mi k večeři chystá nadívaného bažanta!“

TYGŘÍ MATKA

Hlediště se otřásalo smíchy. Jak by ne — proslulý klaun Grek předváděl své umění v manéži světového jména. Cirkus Imperator byl nabit do posledního místečka.

O přestávce vyzval ředitel obecenstvo, aby využilo volného času k prohlídce cirkusových stájí. Pohlédl jsem na svého přítele — přikývl. To znamenalo, že se půjdeme podívat také.

Za hlavním stanem bylo živo. Lidé se procházeli kolem klecí, nebo sledovali přípravy cirkusových zaměstnanců k druhé části představení.

Došli jsme do oddělení bengálských tygrů. Můj přítel, který měl kouzelnou cedulku — legitimaci novináře největšího deníku v Oslo — požádal, aby byl představen panu Fetterovi. Krotitel dravé zvěře cirkusu Imperator, pan Fetter, byl ve svém oboru světoznámý.

Já si zatím se zájmem prohlížel železnou klec s krásným exemplářem bengálského tygra.

„To je opravdu nádherný tygr, podívejte, ty ladné pohyby . . ."

Nějaký hlas nás přerušil:

„Promiňte, to je tygřice, jmenuje se Judita. Viď, mazlíčku?"

Byl to sám krotitel Fetter, který přistoupil těsně ke kleci a prostrčil ruku mřížemi, aby pohladil obrovskou tygřici. Ta poznala svého pána a ohrnula horní pysk. Objevily se hrůzu nahánějící tesáky.

„To se směje — máme se rádi," objasňoval pan Fetter. „Ještě nikdy nebylo třeba vzít na Juditu bič! Není u nás dlouho, náš podnik ji koupil před dvěma lety. Uvidíte ji pracovat po přestávce. Dnes budu mít v kleci o jednoho tygra více, dvouročka, právě dnes přišel od Hagenbecka. Ano, od těch kupujeme téměř všechna dravá zvířata. Mají znamenitý chov. Ale nyní mi, pánové, promiňte . . . musím se připravit na vystoupení, za chvíli bude po přestávce."

Rozloučili jsme se, poděkovali za pozornost tomuto příjemnému pánovi a šli jsme se znovu posadit do hlediště.

V manéži byla během přestávky postavena prostorná železná klec, k níž vedla sítěná chodba. Za zvuku ryčného pochodu vstoupil do klece pan Fetter. Byl oblečen do přiléhavého, pestrého stejnokroje, na opasku pouzdro s pistolí a v ruce dlouhý bič na krátké násadě. Obecenstvo jej přivítalo bouřlivým potleskem.

Krotitel pokynul rukou — hudba se ztišila a drátěnou chodbou vběhlo do klece deset krásných tygrů.

Devět z nich naskákalo na dřevěné stoličky. Jeden však pobíhal po kleci a zřejmě se mu nechtělo zaujmout určené místo. Krotitel práskl několikrát bičem; postupoval proti dravci s dlouhou dřevěnou tyčí a zaháněl jej na sedačku. Tygr chňapl po nastavené tyči, ale konečně vyskočil na prázdnou stoličku.

Sotvaže se krotiteli podařilo zahnat tygra tam, kam patřil, seskočil jiný ze svého místa a plíživě doběhl ke krotiteli.

„Copak je, Judito? Jdeš zpět!" slyšíme z klece.

Juditě se však nechtělo. Naopak — usedla u zvířete, které musel krotitel před chvílí zvlášť zahánět na místo. Několikeré prásknutí bičem. Marně. Judita sedí, jen zlobně prská!

Nakláním se k příteli:

„Pamatujete? Pan Fetter říkal, že Judita je jeho mazlíček a že na ni není třeba biče. Nevypadá to tak, že . . .?!"

„To jsou schválně nastrojené scény, diváci chtějí napětí!" S úsměvem vrtí hlavou přítel. „Krotitel někdy schválně dráždí své šelmy, aby řvaly — to dělá na lidi dojem. Vždyť by ty kočky usnuly."

V kleci opět práskl bič.

„Judito, Judito, vpřed!" velel krotitel. Marně! Opět šlehl bič — tentokrát bez hlučného prásknutí, protože jeho konec dopadl Juditě na pruhovaný hřbet. Tygřice tlumeně zakňučela, přikrčila se . . . A tu se stalo něco, co nikdo neočekával!

Vše se zběhlo tak rychle, že jen s obtížemi mohu událost popsat. Osm tygrů, kteří seděli na svých stoličkách, si nevšímalo ani krotitele, ani Judity. Jen ten od počátku neukázněný, u jehož stoličky na zemi seděla schoulena Judita, jevil značný nepokoj. A v téže chvíli, kdy dopadl bič na hřbet tygřice — skočil tygr. Dříve než mohl krotitel cokoli podniknout, byl sražen k zemi!

Hlediště strnulo úlekem!

Tygr chytil krotitele za levou ruku, kterou pan Fetter, chráně si krk, zvířeti nastavil. Ve zlomku vteřiny se stalo další. U krotitele ležícího na zemi se ocitá Judita. Máchnutím přední tlapy odráží útočníka. Ten se po ráně odkulí, tygřice jej následuje, několikrát otře svou velkou hlavu o jeho čenich a — vrací se zpět ke krotiteli, který se pracně staví na nohy. K úžasu diváků se mu mazlivě otírá o vysoké boty.

Co to všechno bylo? Patřila tato scéna do programu? Bylo to nastrojené napínavé divadlo . . .?

Zřejmě ne! Rozdrásaný rukáv krotitelova stejnokroje a nahryznutý sval na jeho levici dokazuje, že situace byla vážná. Číslo s dravou zvěří bylo přerušeno a několik šašků pomáhá uklidnit rozčilené diváky.

Odcházíme s přítelem do cirkusových šaten. Ve dveřích jedno-

ho z mnoha obytných vozů potkáváme ředitele cirkusu s lékařem. Ptáme se na stav pana Fettera. S potěšením se dovídáme, že jeho zranění není nebezpečné.

Pan Fetter sedí na lůžku, levici v obvazech a usmívá se!

„Zpropadená záležitost! Tak si představte: Mustafa — myslím toho mladého tygra, kterého nám poslali od Hagenbecků ... konečně, podívejte se sami ... a to mi, prosím, dají až teď! Když mám pokousanou ruku! Kdybych to byl věděl dřív, tak se nic nestalo."

Beru do ruky arch papíru, který nám podává. Je to účet!

„Zasíláme Vám tygra jménem Mustafa. Rozen v chovu Hagenbeck. Stár 2 roky. Otec Sahib, matka Judita."

„Judita je matka Mustafy!" potvrzuje pan Fetter. „A proto chtěla sedět v kleci vedle něho. Když jsem použil bičc, zastal se syn mámy — no a máma se zastala mne. Zlatá Judita! Ten mladý blázen by mě byl pěkně zřídil. S tímhle šrámem však budu za pár dní znovu v manéži."

Před odjezdem cirkusu Imperator z Norska jsem se byl ještě jednou podívat, a to shodou okolností, na slavnostní závěrečné představení. Neušlo mi, že vedle stoličky, která nesla jméno Judita, byla druhá, s nápisem Mustafa.

Judita si prosadila svou! Seděla vedle syna.

DOPIS OD SYNA

Jak nekonečně dlouhé jsou dny a noci za tropických dešťů! Celé týdny se řinou z oblohy proudy vod, není možno vyjít ze stavení ... První tři dny jsme prospali, k zbláznění dlouho jsme hráli karty, vyprávěli si, střídali o závod do terče na stěně a co teď už zbývá? Proboha — co zbývá? Nevím.

V těchto chvílích jsem se naučil vážit si každé tištěné stránky. Starý kalendář, ó, pomuchlané noviny, časopis; byl to div světa — kdesi v koutě objevit uprášenou, pomaštěnou knihu. Celé hodiny jsem dokázal nehybně prohlížet jediný obrázek.

Vracel jsem se z toulek po jihovýchodní Asii, samozřejmě malou oklikou přes západní Evropu, a ve dvou volných dnech, věnovaných Paříži, jsem navštívil i galérii výtvarného umění.

Zahajovali zde právě výstavu soudobých malířů. Vchod byl vyzdoben prapory, zástupy vyšňořených návštěvníků proudily do prostorných sálů.

Zaplatil jsem vstupné, koupil jsem si tištěný výstavní katalog a vešel jsem do prvého oddělení.

Zhrozil jsem se. — Plné dva dny by byly málo na všechnu tu nádheru.

Po zajímavých dvou hodinách strávených v sále grafiky jsem přešel do oddělení olejomaleb a portrétů. Vešel jsem v okamžiku, kdy se rozcházela odborná porota, která právě přiřkla první cenu výstavy jakémusi obrazu, zachycujícímu usmívající se dvojici státníků. Kolem vyznamenaného díla se tísnil dav lidí, zahlédl jsem práci pouze z dálky a snad především to bylo důvodem, že jsem obrazem nebyl nadšen.

Nerad se zahloubávám do obrazu, pošťuchován lokty kolemstojících. Kráčel jsem tedy podél protější, téměř liduprázdné stěny sálu a prohlížel jsem si vystavené olejomalby. Pojednou mne zaujal portrét starší ženy, sedící v lenošce. Její tvář — rozhodně nikoli krásná, spíše svědčící o nelehkém životě — má podivuhodně oduševnělý, zjitřelý výraz, oči se upírají kamsi dolů . . . Ano, čte dopis.

Našel jsem v katalogu číslo 257. Obraz je dílem absolventa malířské akademie Jeana Bennata. Jmenuje se Dopis od syna.

Podivuji se měkkosti slunečních paprsků, pronikajících otevře-

ným oknem a usazujících se v lehkých ostrůvcích na vlasech ženy. Snažím se v jejím držení těla, pohledu a způsobu, jakým svírá dopis, vystopovat malířovo poselství . . .

„Nemožné," ozvalo se za mnou.

Dva pánové v černých fracích, s vysokými škrobenými límci, přistupují k obrazu. Za nimi, v uctivé vzdálenosti, hlouček nohsledů. Ti lidé obdivně lpějí dvěma přitloustlým pánům na rtech.

Kdosi šeptá: „Členové Francouzské akademie . . . Sarrault, Menier . . . věhlasní kritici . . ."

„Máte pravdu. Proporcionální řešení je podprůměrné."

„Horizontální linie svědčí o naprosté ignoranci perspektivy."

„Umění musí být především krása. Krása, to je alfa a omega . . ."

„Již samotný objekt obrazu! Oh, ta žena."

„Chybí jí špetka vznešenosti."

Oba kritikové se předstihují v odsudcích díla.

„Ve výrazu té ženy je cosi nízkého . . ."

„Je to ženská z ulice. Hloupá, středná ženština z poslední uličky nejzapadlejšího pařížského předměstí!"

Z hloučku za oběma odborníky vystoupil mladý brýlatý muž. Pozoruji, že je do hloubi duše pobouřen.

„Pánové! Máte neomezenou možnost posuzovat barvy, perspektivu, moje kresebné a malířské chyby." Mladík je tedy autorem díla. „Ale zakazuji, abyste se slovy, jichž jste právě užili, vyjadřovali o zobrazené ženě. Je to moje matka."

Hlouček přihlížejících zašuměl. Úcta, kterou před chvílí projevovali pánům ve fracích, je tatam. Věhlasní kritici se nenápadně vytrácejí ze sálu.

Ještě chvíli jsem si prohlížel obraz. Výraz ženy, skloněné nad dopisem, mi byl stále srozumitelnější . . . okouzloval mne.

Dav, který se před chvílí tísnil u vyznamenaného obrazu státníků, se přestěhoval k Dopisu od syna.

Proklestil jsem si cestu k východu a u pokladny se ptám, co stojí obraz číslo 257.

„Sto dvacet franků," zní odpověď.

Vyjímám penženku. „Zde jsou!"

„Za Dopis od syna nabízím čtyři sta franků," praví jeden z mužů, kteří vzápětí po mně přistoupili k pokladně.

„Zaplatím šest set," volá druhý.

Pokladní pokrčí rameny. „Bohužel, číslo 257 je prodáno." Podává mi stvrzenku.

Málo hmotných vzpomínek si přiváží námořník, tramp a zálesák ve svém věku ze světa. Já si přivezl obraz Dopis od syna, kterému se nepřestávám obdivovat.

PERPETUUM MOBILE

Četl jsem jednou zajímavý inzerát: „Vynálezce hledá společníka. Nabídky zasílejte na značku ‚Perpetuum mobile'."

Perpetuum mobile — stroj, jenž se nikdy nezastaví! Kolik píle, důvtipu, ba i životů pohltila již myšlenka na věčný samohyb, který by vlastní, stále se obnovující silou dokázal poháněť vozidla, stroje a celé továrny!

Odpověděl jsem stručným dopisem.

„Vážený pane, sdělte podrobnosti. S úctou . . ."

Po třech dnech jsem dostal obezřetně psaný lístek; pisatel měl patrně obavy, aby neprozradil tajemství svého vynálezu.

„. . . mnohaleté předběžné pokusy dokazují, že jsem na správné cestě. V nejbližší době hodlám postavit velký, průmyslového provozu schopný stroj, a k tomu potřebuji peněžní pomoc společníka. Chcete-li se podílet na největším vynálezu století, vyhledejte mne co nejdříve na adrese . . . X. Y."

Nevlastním majetek, který by mohl rozhodnout o stavbě velkého stroje, ovšem mám na světě nemálo přátel, pro něž by statisícový vklad — přirozeně, s jistou zárukou zmnoženého pozdějšího návratu — byl maličkostí.

Odeslal jsem telegram, nu a v pátek mne na konečné stanici tramvaje čekal pečlivě oděný muž. Zdvořile mne přivítal a vedl k nedalekému domku.

„Představte si! Můj motor se zamontuje do letadla! Na osu se upevní vrtule — a těžký benzínový motor bude zbytečný!"

„Jak si představujete zastavování?" tázal jsem se nazdařbůh.

Vynálezce maličko zaváhal. „Přirozeně brzdou." Máchl rukou. „Tohle jsou maličkosti, důležitý je princip."

Došli jsme k pěknému předměstskému domku. Na zápraží stála manželka XY, a aniž by mi věnovala pozornost, vyčítavě pravila k manželovi: „Byl zde pan Mach pro skříň. A Rosenbergovým jsi slíbil věšáky."

Muž neodpověděl, mlčky mne vedl do přístavku za domem.

Na policích podél stěn je plno nářadí a nespočet strojních mo-

delů zcela neobvyklých tvarů. Prostorné dílně vévodí bytelný pracovní stůl. Uprostřed stojí jakýsi velký předmět, zakrytý bílou tkaninou.

XY přistupuje ke stolu, opatrně snímá potah, a s hrdinským gestem praví: „Prosím, pane! Zde je moje perpetuum mobile!"

Prohlížím si přístroj. Do důkladného dřevěného podstavce jsou zapuštěny dvě svislé vzpěry, kterými prochází vodorovná ocelová osa, na níž je zasazeno kovové kolo s pěti paprsky.

„Už jste se přesvědčil, jak váš samohyb pracuje? Skutečně se nezastaví?" ptám se.

„Hned uvidíte," říká sebejistě vynálezce. „Pozor, spouštím stroj." Prudce otočí kovovým kolem.

Ozývá se zvláštní zvuk... vyslovuji svou domněnku nahlas: zvuk tekoucího olova.

„Ano. Paprsky i obvod kola jsou duté. Za pohybu se v nich přelévá ne sice olovo, avšak rtuť. To způsobuje ustavičný, nikdy nekončící pohyb stroje."

„Jak dlouho už vám přístroj běžel?"

„Již deset minut," říká hrdě vynálezce.

Neodpovídám, jen se zdvořile usmívám. Copak je deset minut? Co je to deset hodin? Perpetuum mobile se nesmí zastavit deset let, deset staletí!

„Toto je pouze nepatrný model," ozývá se vynálezce. „Jistě si umíte představit, oč výkonněji bude pracovat stroj dvacetkrát, padesátkrát mohutnější!"

Říkám, že rtuť stroj nepohání. „Lituji, pane, ale přístroj, ať už jakkoli velký, se přece jen po čase zastaví."

„No to se načekáte...!"

Minuty plynou, kolo se stále otáčí.

Pan XY mne s vítězoslavným úsměvem pozoruje.

„Zkusil jste někdy toto?" Schyluji se k přístroji a přikládám plochu dlaně k lesklému, otáčejícímu se kolu; lehce přitlačím a bez velké námahy stroj zastavuji. „Kde je síla k pohonu letecké vrtule? Tohle kolo by nestačilo ani pro chod malých nástěnných hodin. Musíte je roztlačit — a další pohyb spočívá v prosté setrvačnosti."

Odcházel jsem z dílny. Zklamaný XY mne nedoprovázel.

U domovních dveří mne čekala vynálezcova manželka. „Rozmluvte mu to, prosím vás. Netušíte, pane, co zkusím. Jsem ze své-

ho muže zoufalá. Měli jsme dobře zavedenou truhlářskou dílnu, tento dům byl bez haléře dluhů. Ale za poslední tři roky, co manžel sestrojuje to — ten nesmysl, jsme na dně. Všechno pohltilo perpetuum mobile."

Často si vzpomenu na člověka, který chtěl změnit svět, avšak neznal základní zákony přírody.

PŘÍBĚHY A PŘÍHODY

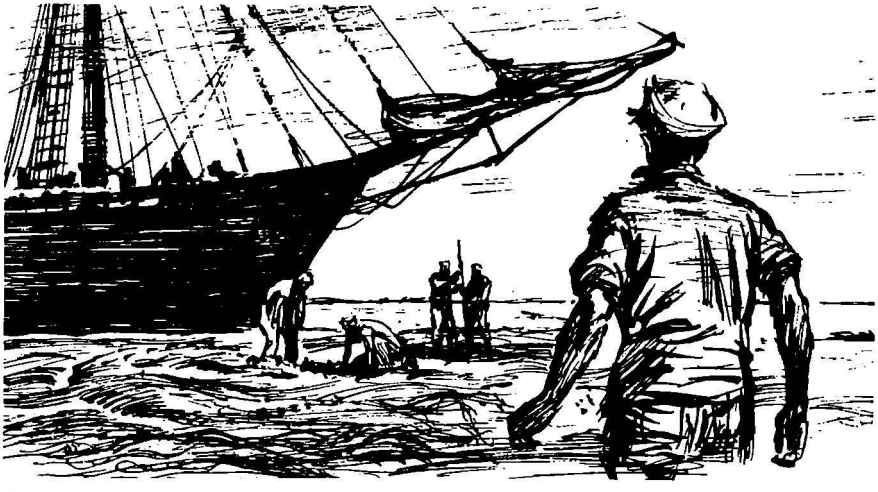

STRACH

Hosté z širokého okolí se sjeli do výstavné haciendy inženýra Garrena, nu a po bohaté večeři plyne čas v příjemném vyprávění. Muži zapalují doutníky, ženy se noří hlouběji do slaměných křesel; na řadu přicházejí temnější a temnější náměty ...

„Nemohu říci, že bych se kdy bál. Prochodil jsem zdejší pralesy křížem krážem, v bouři, ve dne i v noci, ale nikdy jsem nepocítil strach," pravil hostitel.

„Správně. Je třeba rozlišovat mezi strachem a úlekem," navázal učitel Patrick. „Rozumějte mi. Stačí, abyste za mými zády znenadání tleskli prudce dlaněmi, a leknutím upustím šálek kávy. To však ještě není strach. Za strach považuji stav, v němž je delší dobu rozbit myšlenkový pochod, kdy tonete ve zmatku a ztratíte schopnost věcně usuzovat a jednat."

Doktor Wright sešpulil rty. Byl to jeho poněkud zvláštní způsob, jímž se hlásíval o slovo.

Kuřáckým salónkem proběhla vlna vzrušení; ne bezdůvodně očekává společnost zajímavý příběh.

Asi před třemi lety byl na haciendě pana Morrotiho zaměstnán dozorce Larg. Chlapík urostlý jako jedle, sílu měl jako Goliáš, začal Wright.

Tak jako dnes — sedíme jednou večer v salóně pana Morrotiho. Vyprávíme si. Po loveckých historkách se noříme do záhad, tajuplných zážitků, pověr, záhrobního života a černých zkazek. Blíží se půlnoc a společnost se poznenáhlu rozchází. Mám v úmyslu pohovořit o čemsi důvěrném s Morrotim, zkrátka úmyslně jsem se zdržel, abych si zajistil nerušený rozhovor.

Jako poslední nám přál dobrou noc dozorce Larg. Vidím ho, jako by to bylo dnes. Statná, ramenatá postava mizí v obdélníku dveří.

Hovořím s Morrotim ... když asi za pět minut slyšíme zvenčí pronikavý výkřik, volání o pomoc.

Běžíme ven a vidíme Larga — potácí se pěšinou proti nám.

„Co se stalo?"

Larg s očima hrůzou rozšířenýma, s krůpějemi potu ve tváři sípá: „Doktore! Pomozte! Jsem uštknut. La banderra — korálovec! Rozšlapal jsem ho, bestii. Ležel na schodech mého domku."

Zamrazilo nás. La banderra; jeden z nejjedovatějších jihoamerických hadů, hřbet protkaný pravidelnými kruhy výrazných barev, jako šňůra pestrých korálů! Chopili jsme Larga pod paží a vlekli jej do haciendy. Sotva jsme jej uložili na pohovku, ztratil vědomí.

Viděl jsem stovky případů uštknutí a znám dokonale příznaky účinků hadího jedu — dozorcův stav mi však byl nejasný. Rty, nehty a oči neprokazovaly změn.

Hledal jsem místo, kde had prokousl svými zuby pokožku a vyprázdnil obsah jedových váčků. Teprve po chvíli jsem našel na lýtku pravé nohy nepatrnou ranku. Trochu mne překvapilo, že jsem objevil jen jeden vpich. Ovšem, pamatoval jsem případy, kdy had při uštknutí zachytil jedním zubem o pevnou látku, kůži obuvi, kovovou přezku či podobně, anebo měl již z dřívějška jen jeden zub. Sám jsem před lety zastřelil chřestýše s jedním jedovým zubem; druhý si pravděpodobně kdesi vylomil.

Dal jsem Largovi injekci protilátky a znovu jsem pozorně prohlížel ránu.

Potom jsem předal zraněného do péče žen a s panem Morrotim jsme se vydali k Largovu domku. U dozorcových dveří jsme našli téměř rozšlapaného plaza. V záři lucerny jsme rozpoznali korálovce! Poměrně velký kus, ale co to? . . . Fuj! Musel jsem se přemáhat, abych hlasitě nezaklel. Popadnu silnější prut ležící u cesty, podeberu jím hada a odnáším jej do haciendy.

Ženy se zaobíraly raněným, ani nezpozorovaly náš příchod. Mlčky odhodím hada ke krbu a usedám do křesla proti Morrotimu.

„Co to zde páchne?“ volá za okamžik jedna z žen.

To už jsem se neudržel a vyrazil jsem z plných plic: „Setsakra — ten had, co uštknul Larga! Vždyť ta potvora je nejméně tři dny chcíplá. Nějaký šprýmař ji položil Largovi přes práh. Ten šel domů, trnitý keř jej šlehl přes lýtko, zahlédl u svých nohou korálovce — a byl uštknut!“

Netrvalo dlouho a Larga umírání přešlo. Rychle se zotavoval, když se přesvědčil, že plaz je již v pokročilém rozkladu.

Později mi vyprávěl, že v životě nepoznal takový strach, tak nezvládnutelný pocit bezmoci a hrůzy, jako když ucítil píchnutí v lýtku a u nohou spatřil korálovce. A přitom stačilo tak málo, bil se do hlavy, stačilo ovládnout první leknutí, odskočit na tři metry, a jistě by zpozoroval, že plaz se nehýbá, neboť je už dávno mrtev, skončil doktor Wright.

„Tedy pozor, až se budeme dnes večer rozcházet," ozval se hluboký bas inženýra Garrena. „Strašidelných příhod jsme vyslechli dost."

„Ode dneška, když objevím někde hada, doktore, tak jej nejprve pohladím, abych se přesvědčil, zda náhodou není mrtvý," pokusil se o žert učitel Patrick.

„To klidně udělejte, pane učiteli. Ale teprve tehdy, až vás had uštkne. Pak už je lhostejné, uštkne-li vás ještě jednou," odvětil přívětivě doktor Wright.

PROROCTVÍ STARÉ METUNY

Inženýr Shirk rozložil po stole archy náčrtů a záznamů z předběžných vykopávek.

„Zítra konečně odpálíme stěnu chrámu, dělící pohřebiště otroků od hrobky krále Tunuki."

Jeho dva pomocníci, vousatý Braggy s Woorem, leželi ve stanu a jedinou myšlenkou nezapochybovali o tom, že Shirk své práci rozumí a že jeho vývody jsou správné.

„Hrobku otevřeme dynamitem," pokračoval Shirk na mýtině před stanem. „Jediná věc mi působí starosti — klenotnice!"

Vousáč Braggy a maličký Woor ožili. Vylezli ze stanu a se zájmem se sklonili nad obrysy chrámového půdorysu.

„Tento obdélník představuje místnost, kterou jsme prozkoumali včera – hrobku, kde byli při králově pohřbu zaživa pohřbeni otroci. Tato stěna ji dělí od hrobky krále. Avšak zde, pohleďte, zleva i zprava přiléhají k pohřebištím jakési podlouhlé prostory. Deset krát dvacet metrů ... Co je v těch prostorách? Hrobky starých Inků mívaly zpravidla klenotnici. Zdá se, že v místnostech přiléhajících k hrobu krále Tunuki nás čekají předměty nesmírné ceny. Vzácné nádoby, sochy, ornamenty, kresby, šperky ...“

Zlato! Braggy vrhl rychlý pohled k Woorovi. Ten přikývl. Oba inženýrovi pomocníci skrývali ve svých tlumocích několik úlomků zlatých spon, které našli při vykopávkách v minulých dnech.

„Máte pravdu, inženýre!“ zvolal Woor. „Ten záhadný obdélník by mohla být klenot ...“

Přerušil jej skřípavý hlas od řeky.

„Siguramente, kovoví muži! Velké překvapení vás čeká, zatracenci!“

Angličané se ohlédli a spatřili starou seschlou Indiánku, jejíž oči horečně přelétaly od skalního chrámu ke stanu a stolku s nákresy.

„Jako byste ducha zřeli,“ volala rozhořčeně stařena. „Ba věru, jsem stará. Ano, jsem víc duchem než člověkem. Přišla jsem vás varovat,“ opírala se při řeči o sukovitou hůl. – „Můra noční z touhy po žlutavém svitu sama sebe zahubí.“

Muži němě pohlíželi ke břehu řeky.

„Nerozuměli jste?“ Stařena pozvedla pravici s holí. „Já stará Metuna, vám pravím: až vaše oči uzří, po čem touží – zhlédnou smrt!“

„Co to mluvíš za nesmysly, stařeno,“ rozkřikl se Braggy.

Woor se ohlédl ke stanu po zavěšených karabinách. „Co si přejete, paní?“ pokoušel se navázat věcný rozhovor Shirk.

Indiánka mávla holí. „Celý život střežím hrob krále Tunuki. Věky zůstalo světu utajeno, kde mocný král odpočívá. Až jste přišli vy se svými kovovými nástroji. Rozrýváte půdu našich předků. Rozbíjíte skály, ničíte posvátná místa,“ stařena se přiblížila ke stolu s náčrty chrámu. „Cožpak si myslíte, že můj lid byl tak bláhový, že se nepostaral o to, aby klid jeho králů nebyl nikým rušen? Myslíte, že jsme v potu tváře dobývali žlutý kov, aby nám jej někdo ukradl?“

Inženýr Shirk přistoupil ke stařeně a pokoušel se ji upokojit.

Ta napřáhla hůl nad Braggyho a Woora: „Proklínám vás!“

Až za ohyb řeky vyprovodil Shirk vrásčitou Indiánku. Vrátil se, když jeho pomocníci dokončili přípravu večeře. Dlouho do noci nemohl inženýr usnout. Stále mu zněla v uších Metunina varovná slova.

„Spravedlivé rozhořčení . . .“ vyklouzlo mu polohlasně do tmy.

„Nesmysl!“

„Je to bláznivá stará ženská,“ namítali Braggy s Woorem.

„Má pravdu, že Tunuki byl jejich král, král Inků. Tato skalní hrobka leží v jejich zemi . . . Snad nás upřímně varovala . . .“

„Nenechte se vysmát!“ zabručel Woor.

„Strašáky do zelí!“

„Dobrou noc, inženýre.“

Nadešel den, na který se Angličané dlouho těšili. Skalní chrám konečně vydá svá poslední tajemství. Muži přešli kolem mohutných skalních stěn, vstoupili do hrobky otroků. Inženýr Shirk ukázal na stěnu, za níž se má podle jeho výpočtů nacházet hrob krále Tunuki. Braggy a Woor vytesávali do širokého zdiva dva nepříliš od sebe vzdálené, kulaté otvory. Do nich pak vložili nálože a zažehli zápalné šňůry.

Muži odbíhají do úkrytu za vnější skalní stěnou a po výbuchu se vracejí k zejícímu otvoru.

„Zažehněte pochodně!“ nařizuje Shirk.

Zvolna sestupují po kamenném schodišti. Matná zář osvětluje vlhké stěny. Ještě pět schodů ... Před jejich zraky se objevuje kamenný trůn, na němž sedí muž se zlatou korunou na hlavě — Tunuki, zesnulý král Inků.

„To je všechno ...?“ rozhlíží se zklamaně Braggy.

Kromě králova drahocenného šatu a zlaté koruny nejsou v hrobce žádné předměty.

„A co zlaté sochy? Šperky? Kde je zlato?“ zlobí se Woor.

Shirk zažehá blesky fotoaparátu a pořizuje vzácné snímky. „Klenotnice bude zřejmě za protější zdí.“

Braggy s Woorem bez pobízení hloubí otvory pro nálože.

Chrám patří Inkům, zavíří hlavou inženýrovi. Zahání myšlenku na starou Indiánku. Přibudou-li k objevu těla krále Tunuki popisy nástrojů, nářadí, zbraní a ozdob starých Inků, pak může oxfordský doktor Malley puknout závistí; já budu univerzitním profesorem.

Braggy přikládá zápalné šňůry.

„Schováme se u otroků?“

„Ne. Před chrámem,“ rozhoduje inženýr. „Skryjeme se za skalní stěnou jako před chvílí.“

„Stačí nahoře pod schodištěm,“ namítá Woor.

Shirk však trvá na tom, aby odešli až za vnější skalní stěnu nad řekou, kde přečkali první výbuch.

Braggy zapaluje doutnák a po kamenných schodech opouštějí Angličané hrobku. Denní světlo oslepuje. Pod mohutnou skálou muži očekávají, co přinesou příští minuty. Shirk má před očima profesorský stolec, Braggy s Woorem zlato a šperky, proměněné v dobré anglické libry ...

Vtom zazněl výbuch. Ale co to? Mohutná skalní stěna puká, rozestupuje se. Braggy schoval hlavu do dlaní, chvěje se před hrozivým, stále sílícím hukotem. Woor se dává na útěk.

Jako příval rozbouřeného moře vyrazil ze skály dravý proud vody. Vodní spousty se řítí do údolí a strhávají do hlubiny k řece vše, co jim stojí v cestě. Tři Angličané jsou jednou z mnohých jihoamerických výprav, jež se ztratily beze stopy ...

Na horském štítě stojí stará Metuna s vnučkou Nacoši. Pozorují

zlato chrámu boha Slunce Tunuki — jiskřící v proudu vod a navždy mizící v bezedných bažinách.

NÁDHERNÝ KVĚT

Řekl jste, příteli, že mnohá zvířata mají ochranné zbarvení. Jmenoval jste naše koroptve a zajíce. Souhlasím. Ale mýlíte se, když soudíte, že tygr se svými křiklavě žlutými a černými pruhy musí být nápadný na sto metrů.

Právě naopak — tygr je přímo skvěle zbarven. Příteli Peroute, zřejmě si neumíte představit džungli s jejími sytě žlutými kmeny bambusů a temnými stíny v pozadí. Ručím vám za to, že byste k tygru a mnohým jiným tropickým zvířatům došel až na pár kroků, a vůbec byste je nezpozoroval.

Ještě jsem vám nevyprávěl příběh doktora Warrnera?

Nuže, několik let před mým posledním návratem do vlasti se v kraji podél toku Platy nebezpečně rozšířila malárie. Znáte tu nemoc, kterou přenášejí v mokřinách žijící komáři, a která svými horečnými záchvaty moří člověka až k smrti. Brazilská vláda se tehdy rozhodla vyslat do postižené oblasti skupinu odborníků, a na mne připadlo, abych byl průvodcem výpravy.

K boji proti malárii se tenkrát ještě používalo dynamitových náloží, jimiž byly v bažinách hloubeny trychtýřovité otvory, do nichž stékala voda, a okolí se tak vysušovalo. Dnes působí mnohem účinněji postřiky, prováděné letadly.

Jednoho dne tedy malá výprava, sestávající ze dvou lékařů, tří chemiků a několika pomocných sil, vesměs obdivuhodně nezkušených zálesáků, vyrazila do pralesa. Od počátku mi všichni působili nemalé starosti. Zprvu zakopávali o trčící kořeny, zaplétali se do lián, báli se kajmanů, hadů, ba i opic; časem však je úzkost a nesmělost přešla a často se po utáboření, k večeru, odvažovali k malým, osamělým výletům do džungle.

„Doktore, nevzdalujte se od výpravy," upozorňoval jsem několikrát chemika dr. Warrnera. Mladík nedávno dostudoval, působil v kterémsi velkém městě na Matto Grossu, a právě jemu, dítěti velkoměsta, se toulání nejvíce zalíbilo.

„Jsme odkázáni jeden na druhého. Neodlučujte se od ostatních, mohlo by se vám to vymstít," znovu jsem jej varoval.

Hned příští den však ukázal, že chemik si moje slova nevzal k srdci.

Tábořili jsme nedaleko rozsáhlé, bažinaté laguny. Její břehy byly velice zrádné, porost vzbuzoval místy dojem neporušitelné pevnosti, ale jediný chybný krok v tlejících větvích mohl znamenat pád do bezedné bažiny. Malou mýtinu, na níž jsme rozbili stany, obklopovala tak hustá spleť houštin, lián, palem a keřovitých stromů, že jen zřídka jsme cestou k tábořišti zahlédli oblohu. V zeleném parném šeru se rostlinám neuvěřitelně dařilo. Vše zde přímo hýřilo barvami. Nespočítal byste, příteli, všechny ty pestré odstíny, od brčálově zelené — přes stovky žlutých, červených, ano i bílých a černých tónů — až po tyrkysově temnou.

Schylovalo se k večeru, přehlížím osazenstvo tábora a najednou zpozoruji, že jeden člen výpravy chybí.

„Kde je doktor Warrner?"

Nikdo neví.

Volám do zelených stěn pralesa — žádná odpověď.

Nezbývá, než jít mladého chemika hledat. Popadl jsem kulovnici a šel jsem po jeho stopě. Mačetou osekané větve a podupané traviny zřetelně ukazovaly směr doktorovy procházky.

Asi po patnácti minutách jsem jej našel — totiž — zaslechl jsem, že kdosi se velice hlučně pohybuje pár desítek metrů přede mnou.

Víte, milý Peroute, tam dole u rovníku mají krásné pořekadlo: „Chceš vědět, jaký je tvůj přítel? Zajdi s ním do lesa! Čím víc hluku natropí, tím je hloupější!" A skutečně, v pralese se člověk nesmí nechat zaskočit. Musí se chovat tak, aby slyšel a viděl vše, co se kolem děje, ale přitom zůstal sám nepovšimnut.

Řídil jsem se touhle zásadou, která mi už dávno přešla do krve, až jsem stanul nějakých osm devět kroků od mladíka. Doktor byl tak zaujat hýřivou krásou přírody, že vůbec nepostřehl, že jsem nablízku a že jej pozoruji.

Choval se jako skotačivé kůzle. S dětinskou radostí pobíhal od jedné rostliny ke druhé, čichal k nim, trhal květy orchidejí, měl jich už pořádnou kytici; počínal si, jako by byl někde v květinářském obchodě.

„Ach, jaký nádherný květ!" zvolal pojednou polohlasem a rozběhl se porostem.

Z vyvráceného kmene, kam má namířeno, vyrůstá chomáč zeleně, připomínající jmelí v našich lesích. Uprostřed se skví pestrý kotouč, jehož křiklavě červená barva se ostře odráží od černobílého podkladu.

Doktor Warrner přistoupil ke kmeni a vztahuje ruku po květu.

Aniž bych chvilku zaváhal, házím kulovnici k líci, krátce zamířím a pralesem třeskne výstřel!

Mladík se lekl a stáhl ruku od květu, který je sekaným olovem z kmene doslova smeten.

„Co je to za hloupý — hloupý žert, pane . . .“ koktá mladík.

„Ušetřil jsem vám, vy zelenáči, práci s trháním květu,“ přistupuji k dr. Warrnerovi a zavěšuji kulovnici přes rameno. „Máte-li chuť, seberte jej do své kytice, která vám, mimochodem, stejně za hodinu zvadne. Ten ‚nádherný květ‘, ležící za kmenem, je mrtev. Ale ještě před několika vteřinami jste se mohl seznámit se dvěma neobyčejně živými zuby, ostrými jako jehly.“ Mladík pochopil a jako klíště se mi držel po boku celou cestu až k tábořišti. „Tento druh jedovatých hadů je zvlášť nebezpečný. Jmenuje se la bandera-korálovec!“

Ano, mnozí tvorové jsou tak zbarveni, že je téměř nemožné rozeznat je od okolí, příteli. Ovšemže, je také mnoho lidí, kteří se ani za nic nechtějí odlišovat od ostatních. Nemám je příliš rád; jsou nudní a často zbabělí. Ale kdo se chce za každou cenu — z hlouposti, z pouhé snahy vyniknout, být středem pozornosti — odlišovat od svého okolí, určitě na své počínání doplatí. Ale to už je jiné vyprávění.

OTRÁVENÝ ŠÍP

U velkého táborového ohně na pokraji džungle seděli tři běloši: geolog Sutter, inženýr Jaris a dozorce Swan.

„Nemohu schvalovat způsob, jakým jednáte s domorodci, Swane! Už jsem léta vedoucím inženýrem, ale něco podobného nepamatuji. Najatí Indiáni nejsou zvěř! Varuji vás, všiml jsem si zrovna dnes odpoledne, když jste udeřil pěstí do obličeje muže z kmene Sakario, jak se za vámi díval! Upozorňuji vás, že právě tito Indiáni jsou mistři v zacházení se svými foukačkami a dovedou vyfouknout otrávený šíp docela tiše. Počkejte, ukáži vám, jak vypadá taková věcička, po které se převelice rychle odchází na věčnost!“

Inženýr Jaris vstal a odešel do svého stanu. Po chvíli se vrátil a ukazoval dozorci nepatrný předmět. Byla to asi sedmnáct centimetrů dlouhá, velice slabá tyčinka, na jednom konci ostrá jako jehla, na druhém konci obalená něčím podobným vatě.

„Podívejte, tohle je šíp z foukačky. Tady, na ostrém hrotu je napuštěn prudkým jedem. Nejmenší škrábnutí a v několika minutách je zasažený mrtev! Radím vám, zacházejte s domorodci slušně a lidsky, abych neměl ve sbírce dva takové šípy. Tenhle totiž pochází z prsou dozorce, který zde byl dva roky před vámi!"

Dozorce Swan vyslechl zkušeného inženýra mlčky. V očích, které nespustil z otráveného šípu, se zableskla hrůza.

Druhý den se na diamantových polích pokračovalo v práci jako obvykle. Swan si vzal inženýrovu domluvu k srdci. Rozhodl se, že bude zacházet s domorodci slušněji. Nebyla to lidskost a cit, který se v něm ozval, ale donutil ho k tomu — strach. Nejvíce se bál muže, kterého několikrát udeřil. Během práce pozoroval každý jeho pohyb. Veliká foukačka a malý, otrávený šíp mu stále vyvstávaly před očima.

Asi k jedné hodině odpoledne dal inženýr Jaris Swanovi příkaz, aby s jedním domorodcem prohlédl terén na pokraji pralesa, kde se mělo kácet. Dozorce zavolal k sobě muže, jehož pomsty se obával.

„Bude lépe, budu-li ho mít na očích," uvažoval.

Kráčeli již chvíli bok po boku lesem. Statný Indián zůstával pozadu, ale dozorce jej vždy znovu volal k sobě.

Inženýr Jaris chtěl právě něco říci geologu Sutterovi, když se z hloubi pralesa ozval výstřel!

„Co to? Swan střílí! Zase!" Opět padly dvě rány rychle za sebou. „Pojďme se podívat, co se děje!"

Oba muži spěchali k lesu. Nebyli ještě ani na poloviční cestě, když z křovin vyrazil Indián, který Swana doprovázel. Běžel, vyrážeje nesrozumitelné výkřiky a v běhu mával nad hlavou bambusovou holí. Když spatřil geologa a inženýra Jarise, pustil se tryskem k nim.

„Pane, el capatas, dozorce, bláznit! Mne chtít zastřelit, já utíkat pryč, on stále po mně střílet, já nic neudělat, proč tedy mne bílý dozorce chtít zastřelit?"

Oba běloši se nechápavě dívali na vzrušeného domorodce. Inženýr Jaris zavolal několik mužů.

„Veď nás a ukaž, kde zůstal el capatas!" rozkázal Indiánovi. Nešli daleko. V lese na malé mýtince, vedle suchého keře, ležel tváří k zemi dozorce Swan. Napravo ležela jeho automatická pistole, v levé ruce třímal zápisník, v pravé tužku.

Inženýr Jaris zjistil jedním pohledem, že dozorce je mrtev. Sklonil se k ležícímu a zvedl otevřený zápisník. Na jednom listě bylo rozechvělým písmem cosi napsáno ...

Jaris četl hlasitě poslední zprávu mrtvého:

„Jsem střelen jedovatým šípem do zad, ucítil jsem bodnutí — otočil jsem se — můj průvodce měl ještě v ruce foukačku — střílel jsem, nevím, zdali — jsem otráven — slábnu ...“ Zde zpráva končila.

Inženýr prohlédl bedlivě mrtvého.

Pak ukázal na jedno místo pod pravou lopatkou. Lehká, hedvábná košile byla probodnuta — trnem, který dosud vězel hluboko zaražen ve Swanových zádech.

„Zde je, Suttere, ten ‚otrávený šíp‘ — obyčejný trn z tohoto suchého keře, o který se Swan zranil. Když ucítil píchnutí, obrátil se, spatřil v ruce domorodce dlouhý bambus, myslil, že je to foukačka, a zemřel — strachem! To není první případ, který znám. — Pojďte, podáme o věci zprávu ředitelství!“

ŽIVÁ ŘEKA

Vyčerpáni do posledních sil vrátili se Robert a jeho přítel Archer ze své poslední přírodopisné výpravy zpět do tábora kaučukových plantáží. Ve skladištích ležela obrovská množství surového kaučuku, připraveného k dopravě po řece. Práce už bylo málo a Archer s Robertem začali brzy pomýšlet na novou „výzkumnou cestu“.

Tentokrát chtěli prozkoumat prales severně od ležení. Ta místa nebyla, pravda, již neznámá, ale přátelé si dali nový úkol: kromě brouků a motýlů chtěli hledat vzácné druhy orchidejí, a ty se vyskytují právě tady, v severní části poříčí Amazonky.

Dobře vybaveni potravinami, tlumoky a loveckými puškami se vydali z tábora. Cesta pralesem byla obtížná a namáhavá, místy se musili prosekávat, takže v některých úsecích neušli ani kilometr za hodinu. Přestože byli již celé hodiny na cestě, nebyli příliš vzdáleni od tábora.

Nadešel večer.

Rozhodli se přenocovat na mýtině u okraje pralesa; připravili ohniště a po večeři se uložili k spánku. Prales ztichl ...

Bylo asi půl čtvrté ráno, když pojednou les ožil! Ptáci spustili

povyk, zprvu jen několik jich přelétlo mýtinu, po chvíli již celá hejna s křikem opouštěla prales. Robert, který měl právě hlídku, zbystřil pozornost... Teď i opice zmateně prchají z pralesa!

Rozednilo se zatím úplně, ale neklid zvěře vzrůstal. Robert se rozhodl vzbudit Archera.

„Hej, příteli, vstávej! Něco se děje!"

Archer byl vmžiku na nohou.

„Archere, zvěř utíká! Trvá to už dobrou půlhodinu. Co to znamená? Zahlédl jsem i jaguára, běžel tam přes planinu. Že by snad někde hořel les?"

„Pochybuji, není cítit kouř. Pro všechny případy sbalme svoje věci a buďme připraveni!"

Útěk zvěře ustával, teď už jen sem tam nějaký opozdilec mizel v houštinách.

„Roberte, všechna zvěř prchá jedním směrem — to je podezřelé! A teď to podivné, nepřirozené ticho!"

Robert chtěl něco říci, ale Archer prudkým pohybem ruky naznačil, aby byl zticha. Pak naklonil hlavu dopředu a naslouchal...

„Slyšíš ten šum? Jako když v dálce teče potok, slyšíš?"

„Ano, teď to slyším docela zřetelně. Co je to? Teď je to silnější, jako když prší v lese. Co to může být?"

„Vem naše věci a pryč! Jsme asi zrovna v proudu. Už jsou tady! Podívej, tamhle, tamhle, všude! Termiti! Rychle pryč odtud!"

Na kraji mýtiny se objevil černý pruh. Z lesa se jako láva vyvalila obrovská řeka — živá řeka — mravenců! Miliardy a miliardy termitů v pohybu! Vše zelené mizelo jakoby spáleno pod silnou vrstvou jejich těl.

„Ale, Archere, vždyť se tak rychle nepohybují, nemohou nás přece dostihnout. Stačí, když půjdeme krokem," namítal Robert.

„Jsi na hrozném omylu! Nemůžeš vědět, jestli už teď nejsme proudy mravenců obklíčeni. A pak, jejich pochod může trvat i několik dnů. Nezastaví se, jdou stále a stále kupředu a nakonec? Dostihnou! Podívej se..."

Proudy mravenců narazily na velkého hada. Plaz byl v mžiku pokryt vrstvou termitů, pod kterou doslova zmizel.

Oba přátelé se dali rychlým během zpět k táboru.

Po několika hodinách usedli k odpočinku. Zdálo se, že unikli hrozné živé řece. Nasnídali se trochu ze svých zásob, a právě když uchopili znovu zavazadla, ozvalo se v pralese známé šumění.

„Už jsou tady! Co jsem říkal? Myslím, že je to proud několik set metrů široký. Směřuje k táboru. Musíme si pospíšit a varovat Kennyho!“

Cestou spatřili mnoho staveb termitů, ze kterých houfně vylézali malí černí obyvatelé, aby se připojili k postupujícímu proudu. Jaká síla je žene dohromady a pudí k hromadnému, kolik dní trvajícímu pochodu? Jedině oheň nebo voda dokáží zastavit jejich pochod.

Bez dechu doběhli Archer s Robertem do tábora a vpadli do kanceláře:

„Kenny, termiti! Proud táhne k táboru!“

Víc nemusel Archer zkušenému správci povídat. Kenny byl skokem před kanceláří, v jeho ruce se ocitl revolver. Několik ran do vzduchu na poplach.

Lidé vybíhali z baráků a v několika minutách byli všichni shromážděni před kanceláří. Kenny uděloval rozkazy:

„Deset mužů pro barely s naftou! Posekejte porost kolem tábora, dejte v pásech na hromady, polijte naftou, a až přitáhnou – zapálit! První pás dvě stě kroků, druhý sto padesát od ležení! Dvacet mužů svázat z prázdných beden vor a připravit se u řeky! Kdybychom je ohněm nezadrželi, pak zbývá jen – řeka. Ostatní snesou zásoby potravin ke břehu!“

Pracovalo se horečným tempem, všichni věděli, jaké nebezpečí hrozí. Posekali křoviny, vršili je do ochranných pásů a polévali naftou. Sotvaže byl dohotoven druhý pás, objevili se první mravenci – jakýsi předvoj! Muži je ubíjeli košťaty, narychlo svázanými z haluzí.

V několika minutách se přiblížil hlavní proud. Kam oko dohlédlo, valil se černý tok živé řeky.

„Zapálit pás!"

Naftou politý porost, zapálený z mnoha stran, vzplanul mohutnými plameny. Řeka termitů se vlila do ohně! Praskot a pálení miliónů tělíček, pach kyseliny mravenčí, syčení. Proud se dále vlévá do plamenů, mění se v popel, ale nezastavuje se!

Nové a nové davy černých tvorů vstupují do plamenů.

Oheň slábne, dušen vrstvou spálených termitů a mravenčí kyseliny. Z dělníků se lije pot, oči rudnou a slzí čpavým dýmem. Místy oheň uhasl a přes spáleniště a vrstvy mrtvých termitů postupují a valí se stále noví a noví!

Mezi prvním a druhým pásem je čtyřicetimetrová mezera. Těchto čtyřicet metrů se rychle plní černým hmyzem.

Několik mužů bolestně vykřiklo, postupující termiti divoce kousou. Rychle je zapálen druhý pás a opakuje se to, co se před chvílí odehrávalo u první přękážky. Situace se stává pro mužstvo tábora kritickou.

Správce Kenny, který dostal zprávu, že termiti prošli prvním pásem, rozhodl:

„Musíme rozbít ten proud! Obalte košťata z haluzí pytlovinou, namočte do nafty a zapalte! Házejte je co možno nejdál do proudu!"

Kennyho nápad byl skvělý.

Hořící pochodně padaly do masy termitů. Nastal zmatek. Pevně semknutý šik začal kolísat, ztratil směr. Po pěti minutách začal postupovat kamsi doprava, mimo tábor.

Několik mužů, kteří byli vysláni sledovat proud živé řeky, se vrátilo pozdě odpoledne se zprávou, že mravenci zmizeli hluboko v pralesích.

VELKÉ KOUZLO

Inženýr Owens byl hotov se všemi přípravami. Zítra časně ráno má opustit toto městečko – malebné Talka Chuano. Těšil se, že po několikaměsíčním strastiplném pobytu ve středu jihoamerických pralesů bude moci odjet trochu mezi lidi, jak říkal, do Rio de Janeira.

Byl nemile překvapen, když mu majitel hostince Funda y Posada podal doporučený dopis.

V dopise byl strohý příkaz společnosti, pro kterou pracoval:

„Zjistěte složení hornin v místech zvaných domorodci El Corazon. Budou-li zeminy obsahovat kov, přivezte vzorky osobně do Ria."

Inženýr Owens hrozně řádil.

„Tak zase zpátky. Ano, rozkaz! Vám se to, páni v Riu, pěkně napíše: Jeďte, Owensi, nechte se sežrat aligátory – ale vzorky rudy nám přivezte!"

Tahle nálada držela inženýra Owense několik hodin. Pak se smířil s osudem a sepsal novou smlouvu s nosiči, kteří ho již mnohokrát doprovázeli na nebezpečných cestách.

Potom se loudal okolím Talka Chuana.

Došel až ke studni, na jejímž okraji sedělo několik domorodých mužů, z nichž jeden byl stařec nejméně devadesátiletý. Hluboké černé oči pohlédly na inženýra Owense:

„Hombre! Pane, kupte kouzlo, dobré kouzlo na krk a kobra nekousnout. Žádná kobra neublížit, když kouzlo na krku!"

Směsí portugalštiny, španělštiny a indiánštiny nabízel Owensovi jakýsi předmět, který vyňal z malého košíčku.

Owens nebyl zelenáč, znal ta různá domorodá kouzla. Usmál se a poklepal rukou na pouzdro s pistolí: „Zde také dobré kouzlo na kobry, amigo. Tuze dobré kouzlo, sabe!"

Staroch se odbelhal zpět k okraji studně.

Jsou někdy v životě zvláštní chvíle, které později člověk nazve osudové. Owensovi přišlo starocha jaksi líto.

„Veny aca! Pojď sem! Co je to vlastně za kouzlo, co prodáváš?" Stařec vložil předmět do Owensových rukou. Byl to kousek kůže z nějakého hada, kulatý, asi čtyři centimetry v průměru, pěkně vypracovaný. Na zadní straně byl přirozený vzorek hadí kůže a na něm ozdobně vytlačené jakési indiánské značky. Na přední straně

bylo nalepeno barevné kolečko jiné barvy. Vyhlíželo to jako zvířecí oko. Celek byl proražen a zavěšen na lýku, aby bylo možno zavěsit toto ‚velké a dobré kouzlo' kolem krku. Celkem zajímavý indiánský výrobek.

„Co stojí to kouzlo, před kterým hadi celé Brazílie utíkají?" ptal se Owens.

„Milreis, compadre," staroch zdvihl palec pravé ruky vzhůru. „Milreis, pane."

Owens podal starci bez odmlouvání žádanou minci a strkal ‚velké kouzlo' do kapsy kalhot.

„No, no, compadre! Ne kapsa! Tam kouzlo nic dělat, kouzlo dobrý tady, aca, aca!"

Než se Owens nadál, vzal mu stařec kouzlo z rukou a zavěsil mu je kolem krku:

„Tady moc dobré! Žádná kobra nekousnout. Kouzlo má oko, bueno oko. Až ty kobra nevidět, oko kobra uvidět!"

Owens vyslechl s úsměvem starcův výklad.

Na zpáteční cestě si inženýr z dlouhé chvíle prohlédl ještě jednou zajímavý předmět, a ani sám nevěděl proč — nechal jej viset kolem krku tak, jak mu jej starý domorodec zavěsil.

Druhý den malá geologická výprava inženýra Owense opustila poslední výspu civilizace, Talka Chuano. Tři ‚moso' — chlapci a čtyři muly, nesoucí zavazadla, kráčeli v tropickém vedru, většinou vyschlým řečištěm. Odpoledne poručil Owens postavit stany. Za okamžik stál tábor a hoši připravovali večeři.

Owens se rozhodl, že se zatím podívá po okolí. Vzal s sebou něco ze svého nezbytného nářadí: malý tlumok, motyčku, několik lahviček různých kyselin. Neměl v úmyslu vzdálit se daleko od tábora. Vlevo od řečiště byly houštiny a za nimi narudlá skála.

Pustil se do houštin, rozrážeje hustý porost svou mačetou. Prodral se až do míst, kde byly již stromy a velké keře.

Zastavil se, stíral pot z čela. Několik malých opiček skákalo ve větvích. Inženýr kráčel mezi stromy, dívaje se po opičí matce s mláďaty. Pojednou zachytil prudce o větev.

„Zatra . . . kouzlo hloupé! Div si tím lýkem hlavu neuříznu!" zabručel zlostně a ulomil větev, která zachytila lýko s kouzlem.

„Že ten neřád vlastně nezaho . . ." Owens nedořekl. Zůstal stát jako přibitý. Jeho ruka sotva znatelně klouzala k pravému boku. Necelých pět kroků před Owensem stála vztyčena a zlobně syčíc

„kobra la banderra". Nádherný exemplář, hýřící pestrými barvami. Tyrkysové oči hada byly upřeny na inženýrovu hruď.

Owens stál jako přimrazen. Jeho pravice spočinula na pažbě pistole. Velké krůpěje potu mu vyvstaly na čele. Věděl dobře, jak záludný a útočný je právě tento druh plazů. Ruka s browningem stoupala po centimetrech. Každá vteřina se zdála věčností. Tři výstřely vypálené rychlostí kulometu zasáhly přesně svůj cíl! Kobra se zmítala ve smrtelných křečích.

Owens si utíral potem zarosenou tvář.

„Udělat ještě pár kroků, tak jsem zde seděl a čekal, kdy mi začnou modrat konečky prstů," oddechl si. „Ještě, že jsem zachytil tím kouzlem za větev. Náhoda?!"

Inženýr přišel zpět do ležení: „Moso Pedritto!" volal jednoho chlapce ze své skupiny.

Oslovený přistoupil.

„Ty znáš guaraní?"

„Si, seňor, tuze málo, ale snad . . ."

„A jejich písmo? Podívej se: co znamenají znaky na této kůži?"

Pedro uchopil podávané kouzlo a zkoumavě je prohlížel. Chvíli přemýšlel a s nechápavým pohledem vracel kůži inženýrovi.

„Je tam napsáno ‚Střez své kroky!' seňore."

Owens přijal kožený amulet, a zavěšuje si jej opět kolem hrdla, bručel zamyšleně: „Velké kouzlo, skutečně, dobré kouzlo. To by měl nosit každý kolem krku a střežit své kroky životem . . ."

ODMĚNA

Kruh kolem bolivijské pevnosti El Arbol se stahoval. Několikanásobná přesila Paraguayců znamenala jasnou výhodu. A přece už tři týdny vzdoruje hrdinný plukovník Calahara náporům nepřátel. Útok za útokem a všechny odraženy. Paraguayští důstojníci klejí. Svolávají štáb. Pro toho, kdo umožní dobytí pevnosti, vypisují odměnu 10 000 peset ve zlatě.

Posádka El Arbol je vyčerpána. Jen pevná víra, že se blíží posila, udržuje obránce v dobré náladě.

Calaharův zástupce přehlíží mužstvo. Mnozí jsou raněni a počet křížů v rohu malé zahrady denně roste.

„Hlavy vzhůru, hoši. Jde nám na pomoc tisíc mužů. Máme dostatek vody, potravin, léků a střeliva. O hradby El Arbol si Para-

guayci vylámou zuby. Jsou bezradní. Vypsali odměnu, snad počítají se zradou. Ale mýlí se, naši padlí zavazují," ukázal k bílým křížům čerstvých hrobů.

Plukovníkův sluha vstoupil do malé pevnostní kanceláře.

„Přejete si něco, pane plukovníku?"

„Ne, Torresi. Vzbuď mne za svítání, to je vše," řekl plukovník Calahara, neodkládaje fotografii, kterou držel v rukou. Byl to obrázek jeho ženy a dvou malých dětí.

Torres vyšel na nádvoří.

Vědí Paraguayci o tom, že pod hradbami vede suchý kanál? Deset tisíc ve zlatě! Za ty peníze by se dala koupit třeba farma ve Venezuele! Torres usedl. Do jeho svědomí zasvítily bílé kříže. Fotografie plukovníkovy rodiny. A zase zlatá hromádka — farma ve Venezuele!

Torres vstává a vrávorá ke kanálu. Jako přitahován shýbá se k temnému otvoru. Plazí se po kolenou. Do tváře udeří svěží vzduch, oči spatří hvězdnou oblohu. Opatrně kráčí lesíkem k postavení Paraguayců . . .

„Manas ariba! Ruce vzhůru!"

Poslušně zvedá ruce nad hlavu.

„Musím mluvit s velitelem, nesu důležitou zprávu!"

V deseti minutách stojí Torres v kruhu paraguayských důstojníků. Podrobně sděluje, kolik mužů hájí pevnost, kde jsou stráže a kudy je možno vniknout za hradby.

„Dobrá. Dobudeme-li pevnost, dostaneš odměnu. Když ne, budeš zastřelen." Torres je spoután a odveden hlídkou. Ze rtů paraguayského velitele splývá jediné slovo: bídák!

Pod ochranou tmy nosí vojáci do objeveného kanálu nálože.

Před rozedněním byl dán povel a zápalná šňůra, vedoucí k třaskavinám, byla zažehnuta.

Vzduch se otřásl výbuchem a v témže okamžiku byl ze tří stran podniknut útok. Bolivijská pevnost El Arbol se zoufale brání nečekanému náporu. Paraguayci se nezadržitelně hrnou průlomem v hradbách. Muž za mužem klesá. Hrstka obránců klade ještě odpor v místnostech plukovníka Calahary. Několik granátů vhozených oknem — pevnost El Arbol je dobyta.

Velitel Paraguayců vstoupil, obklopen důstojníky, do Calaharo-

vy kanceláře. U okna leží těla zmrzačených mužů, vprostřed místnosti, zasažen několika kulemi – plukovník Calahara.

Paraguayští důstojníci vzdávají mrtvému čest.

„Byl to čestný nepřítel a hrdina!“ praví velitel.

Před kanceláří čeká Torres: „Komandore, kdy dostanu odměnu?“

Velitel, aniž by na Torrese pohlédl, dává svému pobočníkovi tichý rozkaz. Ten odchází a za okamžik se vrací s těžkým, koženým opaskem v ruce.

„Tady je těch deset tisíc. Plníme slib. Vezmi si svoji zrádcovskou odměnu a kliď se z očí. Tvoje přítomnost uráží ty, které jsi zradil,“ pobočník hází těžký, zlatem naplněný opasek Torresovi pod nohy.

Lačně, jako sup na kořist, vrhá se zrádce po zlatě. S ponížen ými díky a ohnutým hřbetem opouští pevnost. Nikdo si ho nevšímá.

Po několika hodinách dosáhl řeky Para. Tam na druhé straně bude v bezpečí! Svléká svůj vojenský plášť, stahuje vysoké boty a kolem pasu upevňuje opasek se zlatým pokladem. Řeka není široká a Torres je dobrý plavec.

Pohroužil se do vody. Plave jako vydra. Ještě třicet, dvacet me-

trů a bude na druhém břehu, v jiné zemi. Mění způsob plavání. Plave naznak. Proč? Teď se potápí – opět se vynořuje. Jeho pohyby jsou křečovité. Opasek! Sklouzl mu z boků, zadrhl se smyčkou kolem nohou a kovová přezka se pevně zachytila. Dva tisíce zlatých pětipesetových mincí jej táhnou ke dnu! Torres sebou zuřivě zmítá . . . marně . . .

Prstenec vzduchových bublin ukazuje, kde skončil ten, kdo zradil své kamarády, svůj lid.

NEJLEPŠÍ ZBRAŇ

„Vítězíme na celé šíři fronty," shrnul svůj rozbor operační důstojník.

„Četa poručíka Rivera," připomněl generálův pobočník, „nepostoupila ani o píď."

Důstojník připustil, že u železniční trati postup uvízl.

„Je to velmi důležitý úsek," řekl generál.

„Poslední dny nám posílají jen zprávy o ztrátách."

Porada bolivijského štábu znovu prostudovala situaci a výsledkem byl neúprosný rozkaz – probít se vpřed za každou cenu!

Rozkaz zastihl poručíka Rivera v chmurné náladě. Má to smysl posílat vojáky čelním útokem na jistou smrt? Velitelství stále nechápe naše postavení. Zleva brání četě v rozvinutí nepřekročitelná bažina, zprava jsou sevřeni hustým lesem, v němž se nepřítel zakopal, a ovládá celou planinu až ke stanici. Pouze štěrkový násep s kolejí, vedoucí až k Paraguaycům, skýtal jakousi naději; avšak jen do chvíle, než zde nepřítel umístil pancéřovou lokomotivu s těžkým kulometem.

Nebýt toho, že jsem dal vytrhat koleje na naší straně, pomyslil si poručík, snad by nás Paraguayci dokonce vypudili ze stanice.

Pohlédl k oknu. Jeho vojáci se krčí za nízkými železničními domky a porůznu navršenými pytli písku; kdosi právě zvedl hlavu z úkrytu a ostrý štěkot kulometu přibil odvážlivce k zemi. Poručík lituje, že štáb nechápe význam jeho úseku. Již dvakrát žádal, aby mu přidělili dělo, které by zničilo nepřátelskou obrněnou lokomotivu. Bezvýsledně. Všech baterií je prý zapotřebí k dobývání pevností Regio a Santa Monica.

Vtom přišel do kanceláře vojín Falango.

Poručík Rivero zná mladého železničáře jako bystrého, odvážného mladíka.

„Vím, jak se té obrněné lokomotivy zbavit," Falango se zářícíma očima vysvětluje svůj nápad.

„Není to špatná myšlenka. Pokus se. Než se vrátíš, dám za šera nepozorovaně opravit kolej," souhlasí poručík.

Falango vyšel z nádraží a přískoky podél náspu zmizel v zápolí.

Za hluboké tmy četa dokončila opravu koleje. Je vyhlášena bojová pohotovost. Nikdo z vojáků neví, co se vlastně chystá.

Blíží se půlnoc. Na temné obloze nezáří jediná hvězda. Vojáci podél železničního náspu pojednou zbystřují pozornost. Cosi se za jejich zády blíží po koleji. Z temnoty vyrůstá černé těleso. Lokomotiva! Brzdy tiše zapředou, ze stupátka seskakuje Falango.

„Pane poručíku, tohle mi dali v Argillu. Je to starý, vyřazený stroj, ale jezdí."

Poručík vydává rozkazy poddůstojníkům. K večeru s nimi probral úkoly družstev. První družstvo kryje boky a přístup od lesa. Druhé se rozmisťuje s nasazenými bodáky podél náspu. Mužům třetího družstva však je uloženo, aby odložili zbraně a svlékli kabáty. Poručík je vede k nádražnímu skladišti, odkud za okamžik vynášejí svazky granátů a bedny dynamitu. Výbušniny upevňují na přední rám staré lokomotivy.

Potom vstupuje do stroje Falango. Uvolňuje brzdy, stroj se pohnul a po mírném svahu se neslyšně rozjíždí k Paraguaycům. V patnáctikilometrové rychlosti seskakuje Falango ze stroje a přidává se tiše k postupujícímu prvnímu družstvu.

Lokomotiva získala ještě větší rychlost a zmizela ve tmě. Se zatajeným dechem Bolivijci naslouchají. Pohlížejí k nepřátelskému postavení, k místu, kde stojí pancéřovaná lokomotiva s těžkým kulometem . . .

Teď! Noční ticho rozrazil výbuch. Do výše vyšlehl ohnivý sloup.

„Hurá! Za svobodu! Za Bolívii!" Vojáci, nadšeni Falangovým úspěchem, útočí po železničním náspu.

V půlhodině je nepřátelské postavení dobyto bez ztráty jediného muže.

Poručík Rivero odesílá na velitelství zevrubné hlášení.

Šedovlasý generál je se zájmem přečetl. Pak předává písemnou zprávu pobočníkovi a praví: „No prosím. K čemu chtěli dělo? Myslit — to je ta nejlepší zbraň!"

WAKAIŮV NÁPAD

Wakai stojí na pahorku nad vesnicí, pěsti má zaťaté a jeho oči planou hněvem . . .

Před lety, ještě za života Wakaiova otce, moudrého Te-Pury, poprvé připlul k ostrovu Fao-Fakatau bílý škuner z Papetee. Šikmooký Číňan nabízel ostrovanům líbivé tretky. Náčelník Te-Pura jej mírumilovně, avšak rozhodně odmítl a svému lidu zakázal cokoli od úlisného obchodníka přijímat.

Pak se vše změnilo. Po smrti starého náčelníka se ujal vlády nad atolem Wakaiův starší bratr Tarenh a zavedl nový pořádek. Častěji a častěji připlouvala kovem obitá loď. Kdysi poklidná, na své háje, květy, rybolov, tichou hudbu a jemné mravy hrdá obec se stala brebentícím tržištěm. Lahodné tóny ukulele přehlušily skříňky, které se natahují a křičí. Nikdo na ně sice neumí hrát, ale jejich řev proniká celým ostrovem. Ženy již nepokrývají hlavy bílými květy, ale ohyzdnými slamáky, které jim obchodník vnutil za kokosové ořechy. Muži vyměňují svou zásobu kopry za soudky s vodou, která uspává. Hltavými doušky pijí a pak si počínají jako smyslů zbaveni, křičí a rvou se.

Dnes opět připlul žlutý obchodník, rmoutí se Wakai. Dole pod kopcem hlučí vesnice, muži valí po písčitém břehu tucet soudků.

Když je země, o níž cizinec vypráví, tak veliká, proč nezůstane doma? Cožpak tam pro něj není dost místa? — uvažuje mladý Wakai. — Číňan se chvástá, že jeho lid již celé věky vyrábí kovem obité lodě a sudy vody, která uspává! Proč si je tedy neponechají? Ach, možná vědí, že přinášejí zlo, a chtějí se jich zbavit!

Chlapec sbíhá z návrší a zastavuje se až u náčelníkovy chýše. Prosí staršího bratra, aby dbal obyčejů předků, aby nepřijímal zlé . . .

„Co ty mi budeš poroučet!“ křičí Tarenh. „Já jsem náčelníkem ostrova! Žlutý muž je můj přítel. Slíbil, že přiveze ještě mnoho pěkných věcí. Hole, které chrlí oheň. Prášek, jejž nepřítel sní a zemře. I ty budeš spokojen, uvidíš. Okusíš tabák, přinášející nejlíbeznější sny.“

Wakai opouští bratra pln smutku. Mlčky jde davem mužů a žen, kteří za hloupé, neužitečné předměty dávají obchodníkovi poslední zásoby.

Přišel k papájovému háji, kde ve ztvrdlých korálových trsech je vysekána hrobka, v níž odpočívá jeho otec Te-Pura. Takto nelze žít! Pro štěstí rodného atolu je nutno něco učinit . . . Wakai prosí

moudrého náčelníka o radu. Má obchodníka zabít? Anebo složit ruce v klín, vzdát se a odejít z ostrova?

Kolem je hrobové ticho, jen lehce šumí vánek ve větvích štíhlých papájů. Chlapec přikládá dlaně k uším, jako by naslouchal . . .

Než došel k vesnici, byla již hluboká tma. Tiše vkročil do chýše, avšak neuložil se k spánku.

Když se slunce vyhouplo nad modrou plochu Tichého oceánu, vyšel Wakai z chýše. V pravici třímal dlouhou loveckou harpunu a pomalu se ubíral k pobřeží.

Před polednem slyší z vesnice hluk; brzy rozeznává jednotlivé hněvivé výkřiky.

„Hleďte! Moje křičící skříňka oněměla!" jeden z mužů pobíhá mezi chýšemi a ukazuje měch tahací harmoniky. Draze koupený nástroj vydává jen sípavý sykot.

„Satan žlutý! Podvodník! Zloděj!" Z chat, kde byly uloženy soudky s uspávající vodou, vyřítil se láteřící dav. „To není zázračná voda! Je to slaná voda zátoky! Okradl nás! Musí vrátit kopru a perleť, kterou na nás vylákal . . .!"

„Poběžme do zátoky na jeho loď! Vezmeme si zpět, oč nás oloupil!" Muži se chápou oštěpů a hrozivě jimi mávají.

Číňanův škuner kotví několik set metrů za písčinou. Tucet pirog letí jako hejno sluk po hladině. Obchodník zpozoroval hrozící nebezpečí, z paluby škuneru vyplivuje obrovská tlustá hůl ohnivý jazyk.

Pirogy se zalekly, vracejí se k pobřeží . . . A zanedlouho zůstává ze škuneru jen bílá výsměšná tečka na obzoru.

Celá vesnice se shromáždila k poradě.

„Poslyšte, lidé, na čem se usnesla rada starších!"

Wakai není u ohně mezi muži a ženami, ale tiše sedí na návrší poblíže háje předků a žehná šumotu papájových stromů za šťastné vnuknutí.

„Žlutý obchodník nás podvedl!" Zdálky sem doléhá hlas náčelníka Tarenha. „Za naše dobré zboží nám dal nepotřebný, bezcenný brak! Proto nesmí již nikdy vkročit na náš ostrov!"

Zvedá se vítr. Od nedaleké bažiny vane k návrší odporný pach. Ano, tam vylil Wakai za ranního šera vodu, která uspává, a kus dále na pobřeží naplnil soudky mořskou vodou. S blaženou tváří chlapec vytáhl z vlasů tenkou, jako jehlu ostrou rybí kost, kterou propíchal minulé noci měchy skřínek, jež se roztahují a křičí.

DÉMON HLUBIN

Pod obrovským měsícem v úplňku, který postříbřuje písečný břeh tichomořského ostrova, stojí Kao-Pao.

Patnáctiletý chlapec je smutný. Tichým, zpěvavým hlasem prosí: „Ó, Mocný! Nejvyšší! Vyslyš mne a uzdrav mou matku. Poruč démonu zla, démonu nemoci, aby odešel. Stojím před tebou čistý, ó, Mocný! Tři dny jsem se postil a koupal své tělo ve ‚vroucích vodách'."

Již týden chlapec dělá, co je v jeho silách, aby zachránil matku. Hovořil s kazikem, řídí se jeho radami. Sbíral vodní rostliny a vařil omamně vonící odvary. Když léčení nepomáhalo, třikrát se koupal v jezeře kouřících vodních par, postil se a připravoval k modlitbě za úplňku.

Od nedaleké chaty dolehne ke břehu nářek trpící ženy. Pomoc nepřichází.

Kao-Pao usedá a přemýšlí. Tam, kde je za jasného slunce vidět pruh země, bydlí bílý lékař. Ten by dokázal matku vyléčit. Za padesát dolarů by ji určitě vyléčil! Ale kde vzít padesát dolarů? Ostrovní obec je chudá; ženy tkají lýkové rohože, muži loví ryby. A já, já mám jen pár tuctů rybích zubů do náhrdelníků, za ty dostanu nanejvýš deset dolarů ... Při vzpomínce na šperky napadá Kao-Paovi jiná možnost.

Před sedmi lety, byl tehdy ještě docela malý chlapec, viděl, jak muži z vesnice se ponořují do zálivů a vynášejí z hlubin ploché lastury. Mnohé obsahovaly bílé perly, které americký obchodník na sousedním ostrově pečlivě vážil na malých vážkách a platil dvacet i třicet dolarů za kus. Kao-Pao pamatoval, že dvakrát objevili muži v lastuře namísto bílé — perlu černou. Dostali tehdy od obchodníka plných sto dolarů. Ale pak nastaly zlé časy. Muži si za utržené peníze kupovali od obchodníka ‚ďáblův nápoj', a když jej pili, rvali se i zabíjeli. Ani to však nebyl konec svízelů ... mořští démoni, přilákaní častou přítomností lidí v zátokách, usadili se u pobřeží, takže nebylo možno bez nebezpečí vstoupit do vody ani při praní prádla.

Zde přede mnou, vzpomíná si Kao-Pao, z podmořské rokle mezi dvěma útesy, bylo vyloveno mnoho perel. Pak se i tady usadil ‚mano-lidojed'. Pět mužů se potopilo s ocelovými závažími do hlubin a žádný z nich se již nevynořil.

Kao-Pao jednou na vlastní oči viděl, jak muž Tua-Lu s mladším bratrem připluli mezi útesy na loďce. Tua-Lu byl znamenitý potápěč. Nasadil si na oči dobře těsnící brýle, uchopil závaží a spustil se do průzračné vody. Byl uvázán na provaze, jehož konec byl upevněn uzlem k přídi loďky. Ó, jak tehdy Kao-Pao obdivoval odvážlivce! Najednou však ... stočený provaz na přídi se rychle odvíjí, následuje prudký náraz! Loďka s Tua-Luovým bratrem se převrhla. Mladík byl zachráněn několika lodicemi, které připluly od pobřeží. Tua-Lu však již ze spárů ‚velkého démona' neunikl. Hned nazítří zakázali kazik a starší obce potápění v zátokách a lovení perel. Kdo by se napříště proti zákazu provinil — má být vyhnán z ostrova.

To vše běží hlavou Kao-Paovi na mořském břehu.

Musí mít padesát dolarů, které žádá bílý lékař!

Chlapcův pohled již po několikáté sklouzl k podmořské rokli mezi dvěma kamennými útesy. Jistě je na dně stále ještě dost lastur a mnohé z nich v sobě skrývají perly. Stačily by dvě bílé perly a matka by byla zachráněna ...!

Kotouč měsíce mizí za obzorem a začíná svítat, když chlapec povstává a kráčí k rodné chýši.

Matka se neklidně převaluje na lůžku, sténá v horečnatém spánku. Kao-Pao neslyšně vyjímá zpod rohože dlouhý ostrý nůž, klubko stočeného provazu a olověnć závaží. Na hrdlo si zavěšuje přilehavé brýle na ochranu proti slané mořské vodě. Jak přišel, tak tiše odchází.

Moře mezi útesy je klidné. Nad ostrovem vychází slunce, za podlouhlým stínem kánoe je vidět až k mořskému dnu. Kao-Pao pohlíží k podmořským balvanům a skaliskům. Ne, nepozoruje žádné nebezpečí. Neuvazuje tedy ani provaz kolem boků, jen nasadí brýle, uchopí závaží a noří se ke dnu.

Klesá, až stane u kořene korálového útesu. Upustí závaží. Rychle odtrhává lastury od skály a vsunuje je do lýkového vaku na kruku. Šetří pohyby i dechem. Pojednou velký temný stín zakryje paprsky světla, pronikající shora vodou. Kao-Pao obrací tím směrem hlavu a strne. Démon! Tiše se šine příšera mořských hlubin ke skalisku. Kao-Pao se vmáčkl do úzké průrvy, démon obeplouvá skálu, znovu, ještě jednou ... chlapec je uvězněn. Když dravec pluje kolem potřetí, Kao-Pao vysune ruku s dlouhým nožem a vbodne zbraň do démonova břicha. Jednou rukou se pevně drží

skaliska, aby nebyl zmítajícím se dravcem vytažen z průrvy, a druhou rukou hlodá nožem v jeho útrobách. Vše se odehrává v několika vteřinách, a chlapec přece cítí, že musí vydechnout. Prstenec bublin proniká krvavými chomáči vody. Chlapec ví, že smrtelně zraněný žralok vždy pluje k hladině a teprve mrtev klesá ke dnu. Konečně přišla chvíle, kdy zkrvavený žralok, zuřivě sebou zmítaje, pluje k hladině. Kao-Pao se zoufale brání vdechnutí. Po chvíli se odráží do strany a prudkými tempy letí k dennímu světlu. Démona již z kánoe nespatřil.

Nikým nepozorován, doplouvá k břehu. Sahá do lýkového vaku. Zaváhá, neboť jeho ruka narazila na pouhé tři lastury. Ostatní ztratil při zápase se žralokem.

Chlapec otvírá nožem první lasturu. Myslí na matku, bílého lékaře a potřebných padesát dolarů. Nic, lastura je prázdná! Rozechvěle páčí druhou skořápku. Opět nic, ani stopa po bílé perle. Poslední, třetí lastura leží otevřená na Kao-Paově dlani – také prázdná!

Chlapci se zamžily oči. Všechna ta námaha, porušení zákazu, zápas o život se žralokem, všechno bylo marné. Zoufale prohmatává rosolovité maso měkkýše – ucítil pod prsty něco tvrdého. Vyjímá okrouhlé tělísko na sluneční světlo. Avšak není to bílé . . .?!

Zázrak! Úžasné, netušené štěstí! V Kao-Paově dlani se matně leskne nejdrahocennější dar moře — černá perla. Matka je zachráněna!

MANO LIDOJED

Havaj — nejnádhernější ze Sandwichských ostrovů, a možná ze všech ostrovů Tichého oceánu. Snad to byla pravda — kdysi. Dnes, kdy Američané obdařili celou Polynésii svou kulturou, civilizací a mnohými ‚vymoženostmi' včetně alkoholu, ztratily tyto překrásné ostrovy svůj půvab.

Tak uvažoval Georg Merton, sedě na palubě svého škuneru se svým společníkem Jack Joungem.

Joung a Merton měli zajímavé povolání: byli lovci žraloků. Jejich domovem bylo San Francisko, kam se sjížděli unudění boháči, kteří chtěli zažít nějaké ‚přírodní dobrodružství'. Právě těmto lidem posloužili Joung a spol. Pořádali výpravy na žraloky.

Vše šlo obvykle podle předem připraveného plánu. Vypravili se do oblasti, kde se vyskytovali žraloci. Tam se uspořádal ‚lov'. Chytili žraloka, unuděný milionář do něj vrazil harpunu, nechal se několikrát vyfotografovat se ‚svým úlovkem' a dostal žraločí čelist jako ‚svoji trofej' na památku. Zaplatil pět set dolarů a po návratu do ‚civilizace' vypravoval ve svém klubu, jak mu šlo o život, když za tou bestií skočil ‚s nožem v zubech' do moře.

Joung a spol. vydělávali slušně.

Obvykle jezdili k ostrovu Minihiki, ale tentokrát si přál jejich zákazník, pan Morison, aby pluli k Havaji.

„Pánové, už se těším. Slyšel jsem, že tamější vody jsou bohaté na žraloky. Ptal jsem se jednoho domorodce, jenže mluvil špatně anglicky. Stále se jen usmíval a říkal: Mano wiki kau haole. Prosím vás, co to vlastně znamená?" ptal se pan Morison.

Oba lovci se dali do smíchu.

„Mano wiki kau haole? To měl váš domorodec pravdu. Říkal vám: Žralok jí rád bělochy!"

Po tomto vysvětlení milionář zrozpačitěl.

Kolem druhé hodiny odpolední se objevil na obzoru cíl cesty, ostrov Oahů. Vesnice domorodých Kanaků stála u samého břehu. Joung, Merton a finančník výpravy, pan Morison, se odebrali do

vesnice, aby navštívili náčelníka Kiu Tuo. Po obřadném přivítání a nutných darech, sestávajících z pár metrů kalika a několika liber tabáku, se dotazoval Joung na místa, kde se mano — žraloci nejčastěji objevují.

„Ráno, pane, ukáži, kde bydlí mano — lidožrout. Tři muže a jednu ženu sežrala ta hihimanů pimai — ďáblova ryba. Ty, pane, máš harpunu. Hana paa mano — dostaneš toho žraloka! Moji muži s loďmi pomohou ráno."

Ráno ve čtyři hodiny byli lovci připraveni. Seděli na palubě a očekávali příchod mužů z vesnice.

„Poslyšte, Joungu, neměl jsem, díkybohu, ještě nikdy co dělat se žraloky, ani jsem žádného neviděl. Nemůže se na lovu nic přihodit?" ptal se pan Morison, jehož odvaha se začala propadat kamsi do neznáma.

„Milý pane, to se nedá předem říci. Žralok je, abych tak řekl, zbabělý odvážlivec. Stalo se, že připlul k potápěči a zvědavě jej okukoval. Stačilo, aby potápěč vypustil z přilby skafandru vzduchové bubliny, a žralok strachy utekl. Jindy však zaútočí tak dravě, že převrátí třeba i člun. Přijde na druh. Lidožravé jsou pouze tři druhy: žralok stříbrný, modrý a ‚mořský tygr'. Ta bestie, za kterou se my vydáme, je opravdový lidožrout, jde i po domorodcích."

„Jak to? Nerozumím," vpadl pan Morison Joungovi do výkladu o žralocích.

„Jistě, je to zvláštní. Někteří žraloci nenapadají barevné lidi, zato však bezhlavě chňapají po všem bílém, třeba by to byl jenom kus starých novin."

Pan Morison mlčel.

Od břehu plulo pět kánoí s plováky, každá se dvěma muži posádky. Kánoe připluly těsně k boku škuneru. Jeden z mužů, statný chlapík, vystoupil a vytáhl na palubu zabitou kozu a velký džber sedlé krve. Tyto věci měly sloužit jako vnadidlo.

Joung dal povel k vyplutí.

Škuner, vedený kánoemi, plul zvolna podél pobřeží. Moře bylo nádherně průzračné, lovci pozorovali ryby a obdivovali krásu korálových útesů a mořského dna. Asi po půlhodině dostali od mužů ve člunech znamení.

Joung a Merton spustili ze škuneru rybářský člun. Byla to šest metrů dlouhá jola, vyzbrojená na přídi harpunovým dělem, za kterým byla hřídel navijáku se sto padesáti metry ocelového lana. Kovové háky, ruční harpuny, provazy, vnadidla, sekery, to vše bylo účelně rozloženo ve člunu.

Jako poslední vstoupil do joly pan Morison. Fotoaparát na řemínku kolem krku a filmovací kameru v ruce. Oba lovci se na sebe významně ušklíbli. Všichni zákazníci byli stejní, každý si představoval lov jako procházku v parku. Většina se však po skončení výpravy asi v duchu zapřísahala, že žraloka nechce už v životě ani vidět.

„Tam, tam, pane! Mano — velký lidojed!" zvolal Kanak, stojící na přídi vedle Jounga.

Skutečně. Na hladině se objevila hřbetní ploutev žraloka.

„Pořádný kus! Podle ploutve, řekl bych, dobrých deset metrů dlouhý," odhadoval Merton.

Lovci nabodli bílou kozu na velký ocelový hák a spustili vnadidlo do vody. Žralok se zvolna blížil. Joung mírně pohyboval návnadou ve vodě. Žralok, vydrážděn pohybem — zaútočil. U přídě joly se objevila obrovská tlama, která se pojednou příšerně rozevřela a zdechlina bílé kozy zmizela.

Jola se zakymácela a v rozpěněné vodě se převalil žralok v celé své krutosti.

„Harpunovat! Rychle!" křičel Joung na Morisona. Ten neslyšel.

Držel se jako klíště oběma rukama okraje lodi, vedle něho ležel filmovací přístroj, úplně zapomenut. Joung viděl, že by marně ztrácel čas. Uchopil harpunu, prudce se rozmáchl a vrazil ostří žraloku nad levou prsní ploutev. A teď to začalo!

Žralok, zasažený harpunou na citlivém místě, se pustil na otevřené moře. Hřídel navijáku se počala roztáčet tak prudce, že ji bylo nutno polévat vodou.

„Připravte se!" velel Joung. „Roztočí-li celý naviják, tak to s námi pořádně trhne. Nemyslím, že se hned tak zastaví."

Joung začal přitahovat brzdu na hřídeli a jola se dala do pohybu. Žralok táhl člun stále vzrůstající rychlostí po hladině. Kánoe domorodců zůstávaly pozadu. Nastala pekelná jízda. Žralok co chvíli měnil směr a lovci musili vlastními těly vyrovnávat rovnováhu plavidla.

Pan Morison seděl na dně člunu.

„Prosím vás, jak dlouho bude tahle zběsilá jízda trvat? Jak dlouho nás ta bestie bude tahat za sebou?" ptal se selhávajícím hlasem.

„To je těžko říci, snad hodinu, možná také do večera," vysvětloval Joung. „Až se unaví, pak se k němu přitáhneme. Dostane novou injekci harpunou, to ho osvěží a začne jezdit znovu."

„Jen aby se neobrátil proti nám!" strachoval se pan Morison.

„To se také stává, ale spíše jen náhodou. Žralok jde obvykle dopředu, nevrací se. Mění směr, pravda, ale táhne. — Podívejte, tam, vidíte? Tam je druhý!"

Opravdu, Joung viděl dobře. Nedaleko harpunovaného žraloka se ukázaly na hladině hřbetní ploutve další obludy.

„Jestli náš žralok krvácí, je možné, že ho ten druhý napadne," upozorňoval Merton.

Divoká jízda člunu trvala již hodinu. Zdálo se, že žralokovi ubývá sil. Joung začal otáčet hřídelí a člun se zvolna přibližoval k žraloku.

„Tak, pane Morisone, teď je řada na vás! Až se přiblížíme, řeknu vám a vrazíte harpunu do žraloka. Ale ne lechtat, pořádně přitlačit!" přikázal Joung rozechvělému Američanovi.

Žralok byl už jen několik metrů vzdálen. Ležel klidně na hladině. Druhý plul necelých deset metrů od svého poraněného druha. Cítil krev a pudově čekal na chvíli, kdy by mohl raněného napadnout.

„Připravte se — teď!“ velel Joung.

Morison nic. Stál celý bledý a roztřesený.

„Tak na co čekáte? Hoďte už tu harpunu!“ křičel Joung.

Konečně se pan Morison odhodlal. Rozpřáhl se — a harpuna se zaryla olivově šedému žraloku — do ocasu! Podrážděná obluda prudkým mávnutím ocasu vyrazila proud vody do člunu. Všichni byli důkladně promočeni. Pan Morison padl na dno člunu, ležel na břiše, hlavu v loktech. Vůdce Kanaků, který zatím lovu jen přihlížel, uchopil mohutnou sekeru a ťal po široké lebce obludy. Voda kolem zrudla.

„Pozor, druhý jde!“

Sotva Joung vykřikl své varování, byl tu druhý žralok. Jeho obrovská tlama se široce rozevřela, ozvalo se dunivé chrupnutí. Z těla raněného žraloka zmizel ohromný kus masa na hřbetě.

Joung skočil k harpunovému dělu, otočil ve směru znovu útočícího žraloka a odpálil. Proud vody vytryskl u těla druhého žraloka, který sebou začal zuřivě zmítat. Jola se znovu rozjela po hladině.

„Ten prvý už šel ke dnu, škoda,“ řekl Joung.

Tentokrát táhl žralok své pronásledovatele směrem ke břehu. Merton s Joungem opět polévali hřídel.

„Je unaven, cítíte, Mertone, spusťte pomocný motor a řiďte loď ke břehu!“

Kanaci byli již na břehu a očekávali příjezd joly. Někteří odvážlivci se přiblížili ke žralokovi a zasekli mu do těla železné háky s lany. Deset mužů táhlo kořist mělčinou na břeh. Žralok byl ještě živý, otevíral svou hrozivou tlamu a občas chabě udeřil ocasem. Kanaci za zpěvu válečných písní tančili kolem bezmocné obludy. Podle svého obyčeje se přitom šklebili a dělali pitvorné obličeje.

Lovci vystoupili na břeh.

Pan Morison se postavil k ubitému žralokovi a opřel se mu o hřbet harpunou.

„Tak to bude dobré. Usmívejte se, pane Morisone,“ vyzýval svého zákazníka Joung s fotoaparátem u oka.

Pan Morison se zašklebil jako starý Kanak.

Na lepší úsměv se toho dne již nezmohl.

BOUŘE

Od skal se ozvalo několik výbuchů.

„Mami, bude pět. Vezmu kolo a . . .“

„Dobrá — ale vrať se brzy.“

Martinovští, Janovi rodiče, se vystěhovali do Argentiny před patnácti lety; chlapec už se narodil zde, na rosarijské farmě. Jeho nejoblíbenějším místem byl od malička kamenný lom, vzdálený necelé dvě míle od farmy. Nacházel tam nádherné zkamenělíny, krystaly, polodrahokamy — a především starého Vajdu.

„Denně se dovídáme, kolik lidí touží dostat se z vlasti kamsi pryč, do širého světa, a jen zřídka slýcháme o tom, že kdosi se chce vrátit zpět — domů. A nikdo neví lépe než já, jak Češi v cizině touží po své vlasti,“ říkával starý hlídač Vajda, rodák z Českomoravské vysočiny.

Jan přijel k domku právě v okamžiku, kdy odjížděla auta s dělníky.

„Slyšels, chlapče?“ vítal jej pan Vajda u zahrádky. „K večeru odpálili. Podívej, co jsem pro tebe našel!“ Stařec podával chlapci krásný otisk mušle.

„Děkuju, pane Vajdo. Musím vám něco povědět,“ hořel Jan. „Učitel říkal, že mám nejhezčí sbírku a že se postará o to, aby byla vystavena ve městě. Moje nerosty a Easstonovy. To je prima kluk. Sestrojil si vysílačku a učíme se vysílat. Už chytím padesát značek za minutu.“

„To je pěkné, Jendo. Co se naučíš, bude ti vždycky k dobru.“ Pan Vajda pohlédl k mračící se obloze. „Ale teď se seber, chlapče, a jeď domů. Až tyhle olověné mraky spadnou, bude boží dopuštění.“

Jan byl v polovině zpáteční cesty, když se zvedl prudký vichr, který se mu opřel do řídítek a málem jej smetl ze silnice. Velké kapky deště počaly bušit do vyprahlé země.

„Konečně jsi doma,“ zdaleka jej vítala maminka. „Otec vzkázal, že přenocuje v továrně. Rádio hlásilo — prý se blíží cyklón.“ Paní Martinovská si bolestně povzdychla. „Byly ti tři roky, když jsme tu hrůzu zažili poprvé. Nikdy na to nezapomenu.“

Do kraje se prudce snesla tma. Oslnivé blesky trhaly oblohu; bouře stále sílila. Z oken farmy bylo vidět, jak voda zaplavuje pole a rozlévá se do širokých nepravidelných jezer. Vítr pokácel dřevě-

ný plot před farmou, utrhl kus střechy stodoly a mrštil jím daleko do sadu.

„Jendo, Jeníku!" volá maminka. „Podívej se z okna!"

V temné dálce, kde stojí domek pana Vajdy, září slabé světlo. Nyní zhaslo — opět se rozsvítilo.

„Co to znamená? Zhasíná ... rozsvěcí ... Mami, to jsou Morseovy značky! Třikrát krátké, tři dlouhé ... zase tři krátké! SOS! Panu Vajdovi se něco přihodilo! Volá o pomoc!"

„Tatínek není doma ..."

„Musím za ním. Volá mne, určitě potřebuje pomoc!"

„Chlapče," maminka pohlédla k blesky křižované obloze a neočekávaně souhlasila. „Dobrá, jdi. Ale nevracej se, přenocuj u pana Vajdy. A dej mi svítilnou znamení, že jsi v pořádku došel."

Jenda obléká černý gumový plášť a stahuje čepici do čela. Cestu k lomu zná dokonale. Několikrát se ohlédne a v osvětleném okně farmy spatří maminčin stín. Pozvedá elektrickou svítilnu a mává jí na znamení, že je v pořádku. Občas se musí schýlit až k zemi, aby jím vítr nesmýkl do skal.

Promočen a utrmácen otevírá dveře strážního domku.

„Haló, pane Vajdo ..." Nedostává z temné světnice odpověď.

Rozžal svítilnu a úlekem vykřikl. Pan Vajda leží na podlaze, s jednou nohavicí vysoko vyhrnutou a strašlivě zhmožděnou, krvácející nohou.

Chlapec se sklonil ke starci a otírá mu tvář vlhkým ručníkem.

„Jene ..." stařec pootevírá oči, „kolik je hodin?"

„Za deset minut devět. — Co se vám stalo, pane Vajdo?"

„U Šedého štítu ... zřítil se kus skály. Šel jsem ... právě to spadlo," stařec se vztyčil na loktech. „Jendo, vezmi lampu s červeným stínidlem ... Běž na trať! Za deset minut jede Tukumanský expres. Utíkej mu naproti, mávej svítilnou ... Musíš ho zastavit!"

Jan strhl lampu ze stěny a vyřítil se do tmy. Vyšplhal se po náspu na kolejiště a běžel k Šedému štítu. Brzy narazil na hromady balvanů, které zatarasovaly trať. Obešel je a klopýtal k ústí rokle. Liják jej šlehal do tváře, stružky deště a potu mu stékaly za límec.

Opustil ústí rokle, když zpozoroval osvětlené vozy soupravy, projíždějící po hrázi nad řekou. Rozběhl se proti rychlíku; mává červenou svítilnou ...

Spatří mne? Jistě ano! Tady ve skalách musí být strojvůdce opatrný. Zvlášť při takovém počasí ...!

Brzdy skřípají, vlak smykem zastavuje. Železničáři a několik cestujících vystupují na trať.

„Co se děje? Copak?"

„V rokli se utrhl kus skály," lapá po dechu Jenda. „Pojďte, ukážu vám . . ."

Zanedlouho si železničáři se zachmuřenými čely prohlížejí zřícené balvany.

„Kamaráde," strojvůdce pokývl k vlakvedoucímu, „tohle bych neubrzdil. Dával jsem dobrý pozor, ale od vjezdu do rokle bych vlak nezastavil, kdybych brzdy ztrhal."

Zatímco železničáři přinesli nářadí a odklízeli překážky z kolejí, zavedl Jan několik mužů do domku pana Vajdy. Poskytli starci první pomoc, uložili jej na nosítka a odnesli k vlaku, který za půl hodiny pokračoval v cestě do města.

Uplynul týden, když ministerstvo železnic nabídlo Janovi odměnu 10 000 pesos s přáním, aby jim sdělil, nač hodlá peníze použít. Nu a potvrdila se slova starého, rychle se uzdravujícího pana Vajdy. Čtrnáctiletý Jan Martinovský, rodák z argentinského Rosaria, odpověděl, že by peněz velmi rád použil k turistické cestě do staré vlasti — do Čech.

DIVOKÁ PÍSEŇ PRÉRIE

„Jsem osamělý jezdec,
cválám krajinou.
Jedu lesem, stepí,
roklemi i rovinou,
hou — hou — hou
roklemi i rovinou . . ."

„Nech toho, Pate. Od rána zpíváš stejnou písničku, jako orchestrion," hartusil předák. „Kdepak máš ten les? A rokle? Kaňony se zurčícími potoky, ho? Jsme už pět hodin v sedle a pořád cválame došeda vyprahlou prérií, ty ‚osamělý jezdče'!"

Syn rančera se zašklebil a začal snad už posté: „Jsem osamělý jezdec, cválám . . ."

„Tak si cválej osaměle," zahučel otráveně předák. Sklouzl ze sedla a znechuceně se natáhl do vyschlé trávy.

Nikdy na sobě nedal znát, jak se jej Patovy ztřeštěnosti dotýkají.

Ostatně svou shovívavostí byl proslulý. Žádný muž na ranči se mu nemohl rovnat zálesáckými zkušenostmi; a přece — navzdory důstojně prošedivělé kštici — si přál, aby mu kovbojové říkali prostě Frank.

Slunce nelítostně připalovalo. Frank si otíral obličej velkým červeným šátkem. Pat ještě chvíli svíral vraníka koleny, pak přitáhl uzdu, otočil se . . .

V tom okamžiku zvířata zneklidněla. Předákova klisna i Patův vraník se vzepjali a poplašeně zařehtali.

Frank vyskočil z trávy, jako by seděl vedle chřestýše. Skokem se ocitl v sedle. Ukazoval k mračnům na východní straně obzoru.

„Hoří prérie, Pate! Tam — pohleď!"

Mračna se blížila. Hradby kouře se rozprostíraly, ve vzduchu byl cítit pach spáleniny.

„Za patnáct minut je to tady," volal Frank. „Podívej, Pate — králíci! Tamhle běží kojot! Všechno utíká po větru. Neunikneme. Máme jedinou možnost. Chop se koní, Pate!"

Mladík pln vzrušení uposlechl. Zvedl se vítr, který muže ošlehával teplými poryvy. Slyšeli vzdálený hukot, stupňoval se a přerůstal v ostré praskání. Vzduch již byl stěží dýchatelný. Oči pálily.

Pat spoutal koním nohy a sledoval podivné Frankovy přípravy. Předák rychle trhal suchou trávu a vřes, dával je do malých kupek. Tvořil tak jakýsi kruh, podobný cirkusové manéži.

Konečně Pat pochopil, co Frank zamýšlí.

„Donuť koně, aby si lehli! Zabal jim hlavy přikrývkami a pojď mi pomoci!"

Požár se rychle blížil. Mužům se řinul pot z tváří. Horký vzduch byl promísen poletujícím popelem.

Předák vyňal z kapsy krabičku zápalek. „Zapal kupky na své straně, Pate! Já zapálím trávu na severu!"

Hromádky vzplanuly a uzavřely koně a muže do ohnivého kruhu. Frank s Patem svlékli košile a bušením do suché trávy znemožňovali ohni, aby se šířil do vnitřní strany kruhu. Podařilo se! Po chvíli byli obkrouženi černým pruhem spálené země, oheň postupoval všemi směry — od kruhu!

„Než nás požár dostihne, vypálí se pěkná plocha. Náš oheň jde požáru vstříc. Až se ohně sejdou, požár vynechá mrtvé spáleniště kolem našeho kruhu; nebude mít dost potravy pro své ohnivé jazyky. Potom počkáme pár hodin a pojedeme proti větru, k východu."

Kolem kruhu zaplálo moře plamenů. Žár byl nesnesitelný.

Muži si zahalili obličeje šátky, koně úzkostlivě frkali.

Ohnivé jiskry propalovaly košile.

Každá minuta se zdála věčností.

V kouři a plamenech zahlédl Pat, že tráva kolem kruhu vyhořela do vzdálenosti několika set metrů. Za touto hranicí byl oheň bezmocný.

Po hodině útrap zmizel požár prérie na západě. Obrovská výheň způsobila, že ohřátý vzduch stoupal k obloze, ochladil se, srazil v páru a vydatný déšť kropil nedozírné spáleniště, které se změnilo v černou blátivou kaši.

Frank a Pat se podobali čertům. S ohořelými vlasy, obočím a šatstvem, začernění po celém těle, vraceli se oklikou domů.

„Tohle byl třetí požár prérie, který jsem zažil. Doufám, že poslední. Jestli chceš, Pate, zazpívej si, že ‚cváláš krajinou' ale — spálenou!"

Muži se úlevně rozesmáli.

CHYTRÝ FERGUSON

Tom Farguson jel pomalu na svém nevzhledném koni.

Tom, kterému kdekdo v celé Arizoně říkal ‚Chytrý Tom Farguson', vezl v sedlových brašnách výplatu pro ranč Velké M. Tuto cestu konal pravidelně každého patnáctého v měsíci a právě ta pravidelnost přímo lákala a sváděla různé darebáky, aby se snažili zmocnit peněz, které měl Farguson v sedle. Během let se to také několikrát stalo, ale když on Tom byl přece jen — ‚Chytrý Tom'.

Zkoušeli to různě. Obvyklým „ruce vzhůru!" — jindy zase „peníze nebo život!" Jednou jim Tom hodil brašnu na pospas a ujel. Darebáci se vrhli na brašnu jako vlci a měli pak celý týden co číst — byly v ní staré noviny a s penězi Tom ujel. Jednou opět poslušně vydal lupičům dřevěnou bedničku plnou pečetí. Páni loupežníci si tryskem odvezli bedničku s jedem na trávení kojotů a zatoulaných stepních psů! Posledně to však nedopadlo tak přátelsky a místní šerif si odvezl dva lupiče v žebříňáku. Chodit nemohli. Na ranči Velké M říkali toho dne, že ‚Chytrý Tom' byl asi nějak špatně naladěn.

Starý Farguson dojížděl k místu, které bylo nejpříhodnější k podobnému darebáctví. Zaprášená silnice se ztrácela v rokli. Soutěska byla asi sto metrů široká. Skály po obou stranách. Po levé straně se táhl drát telegrafní linky do blízkých rančů. Tom jel travnatým pásem, který silnici lemoval.

Pojednou zastavil koně.

Sklouzl ze sedla, nadzdvihl koníku levou přední nohu a prohlížel odborně podkovu — pak ale v rychlosti, kterou by člověk od tohoto letitého muže nečekal, strhl ze sedla brašnu i pušku a skokem byl za nejbližším balvanem.

Za balvany po pravé straně se ozvalo zaklení.

„Ten starý dědek nás viděl!" ulevil si tvrdý hlas.

„Inu, hoši, stojíte proti slunci a váš stín jde až do půli silnice!" volal Farguson.

Uplynulo několik minut.

Pak se ozval tichem rokliny znovu tvrdý hlas: „Dědo, dejte nám ty peníze, co máte v brašnách, a necháme vás odejít. Jinak zůstanete za tím balvanem hodně dlouho. Nevystrčíte ani nos, to vám slibujeme!"

‚Chytrý Tom' seděl v trávě kryt balvanem, v rukou svoji vinčestrovku.

„V tom je, mládenci, nějaký omyl. Vy nemáte mě, ale já vás! Jen zkuste vy vystrčit nos — dopadne to špatně!"

Tom se drbal v šedivé hlavě. Bylo vidět, že přemýšlí. Najednou mu kolem rtů rozehrál lehký úsměv. Skoro obřadně otevřel závěr své dvaadvacítky, poklekl a nadzdvihl širák nad okraj úkrytu. V okamžiku houkl roklí výstřel a kulka pleskla Fargusonovi za zády do kamene. Farguson docílil toho, co chtěl. Hlaveň jeho vinčestrovky vklouzla nad okraj balvanu, krátké, ale přesné zamíření a — prásk! Kulka zasvištěla někam za divným cílem.

„Dědo, střílíte pánubohu do oken," se smíchem křičel jeden z darebů.

„I ba ne, chlapci. Já jsem si jenom zatelegrafoval o pomoc," zavolal Farguson rozjařeně.

„Hromy a blesky! Ten dědek přestřelil drát telefonní linky do ranče! Za chvíli tady budou jezdci hledat poruchu vedení! " Mluvčí, jeden z banditů, chtěl rychlým skokem zmizet za nejbližšími balvany, ale sotvaže ukázal nohu, Fargusonova vinčestrovka štěkla a kulka pleskla po kožené nohavici. — „Hybaj za balvan! Nebo ti pošlu druhou o pár coulů výš!"

Ještě jednou se pokusil jeden z mužů o únik, ale kulka Fargusonovy zbraně se mu zarazila tak těsně u nohy, že se radčji skokem vrátil do bezpečí za balvan.

Tak uplynulo asi půl hodiny, když se na severní straně rokliny ozval dusot kopyt a vzápětí vjelo do soutěsky pět jezdců. Farguson vyčkal, až dojeli k telegrafní tyči, ze které visel přestřelený drát volně k zemi. Jezdci sestoupili z koní a chystali se poruchu odstranit. V té chvíli se ozval Tom:

„Hej, chlapci! Tamhle za tím balvanem máte někoho, kdo chtěl vaši výplatu!"

Jezdci udiveně hleděli na starého Fargusona, který vylezl ze svého úkrytu, třímaje pušku v jedné a sedlovou brašnu v druhé ruce. V další minutě byli silniční lupiči odzbrojeni. Jeden z jezdců poklepal starochovi na rameno:

„Jo, to je ‚Chytrý Farguson', on si pro nás zatelegrafoval vinčestrovkou. — No, a peníze máte, co?!"

„Nic nemám! Žádné peníze! Já jsem ty mládence tak trochu zaměstnal, aby měl můj koník čas doběhnout sám na ranč. Ten zná za ta léta cestu dobře. Pospěšte si, já vím, že na ranči se už dávno vyplácí. Já ten kousek dojdu pěšky!"

JEŠTĚ JEDNOU FERGUSON

Tom Farguson? Ale ano, jistě si vzpomínáte na jeho podařené kousky, které mu vynesly po celé Arizoně známou přezdívku ‚Chytrý Tom Farguson'.

Kraj byl v poslední době klidný, už dlouho se tu neobjevili lidé pochybné pověsti a starý Farguson nosil svůj starodávný kolt spíše ze zvyku.

„Když vezu každý týden výplatu, tak mě ten těžký pytel táhne k jedné straně — no a ta bouchačka dělá protiváhu. Víte, mám stejně do toho kanónu už jen tři náboje a další bych nesehnal po celých Státech . . ."

Svůj volný čas trávil na lavičce před vchodem do důlní kanceláře. I dnes tu seděl, obklopen hochy, lačnými dobrodružných příběhů starých dob.

„Fargusone, pojďte sem!" ozvalo se z otevřeného okna. Byl to hlas inženýra Portnera.

Tom rozvážně vstal a za mrzutého bručení chlapců se šoural do kanceláře.

V místnosti bylo několik inženýrů důlní společnosti, a co Fargusona překvapilo — i místní šerif.

„Poslyšte, Fargusone, zítra pojedete do města! Společnost koupila úzkokolejnou dráhu a vy odevzdáte v bance šek na 10 000 dolarů. Víte, co je to šek . . .? To je takový kousek papíru," inženýr ukázal Fargusonovi malý proužek papíru, „a tím se platí jako hotovými penězi. Kdo jej předloží kterékoli bance ve Spojených státech, dostane vyplaceno 10 000 dolarů, jasné?"

Tom vzal cenný papír do ruky, několikrát zkoumavě obrátil a pak jej vrátil inženýrovi.

„Dobrá, zítra odevzdám papírek v bance, večer jsem zpátky a . . ."

„Počkejte, Fargusone, nebude to tak jednoduché! Tuhle šerif přinesl nepříjemnou zprávu. Společnost, od které jsme koupili dráhu, sdělila policii, totiž . . . tady šerifu Bentimu, že jeden z jejích bývalých zaměstnanců je v podezření, že se bude chtít šeku zmocnit. Proto — ne, že bychom vás, Fargusone, podceňovali — šerif pojede s vámi. Jistota je jistota!"

„Inu, když myslíte, že bych ten kousek papíru, který ‚váží' 10 000 dolarů, sám neunesl . . . tak ať jde šerif se mnou. Ale ten šek budu mít u sebe já. Dobrou noc, pánové!"

Druhý den ráno Tom převzal od inženýra Portnera šek.

„Dobře jej uložte do náprsní kapsy, Fargusone, a buďte opatrný, ten šek je hotové jmění. Kde máte šerifa Bentiho?"

„Čeká u koní, ale mohl tu klidně zůstat. Takhle pozná i slepý, že vezu něco cenného, když mě doprovází policista," zavrčel starouch a s povzdechem opustil kancelář.

Druh vedle druha jedou oba muži silnicí. Ranní slunko příjemně hřeje a ticho ruší jen jednotvárný dusot koňských kopyt.

„Hej, šerife! Zastavte! Zdá se mi, že něco jede před námi . . .!"

Zastavují. Šerif se nechápavě dívá na Fargusona.

„Slyšíte? Buď je to letadlo, anebo jede proti nám automobil . . . Je to automobil!"

Teď už bylo vrčení motoru slyšet zřetelně. Od města přijíždělo auto. Jezdci zajeli k okraji silnice; automobil se rychle blížil, brzdy zaskřípěly — stroj se zastavil.

„Haló, šerife, ta vaše hvězda se třpytí, až zrak přechází. A tenhle děda, Farguson, že? Znamenitě!"

Dřív než si šerif s Fargusonem stačili uvědomit smysl těchto slov, hleděli do ústí automatických pistolí.

„Z koní dolů! Žádné řeči, čelem vzad!" zazněl tvrdý, úsečný rozkaz.

Šerif se zaťatými zuby, starý drbaje se v zarostlé tváři — váhavě uposlechli. Dva muži přiskočili k šerifovi a rychlým pohybem ho odzbrojili. Totéž čekalo Fargusona . . .

„Jářku, Same, podívej se na ten kanón!" Smál se jeden z chlapů. „Z toho bych se bál vystřelit," a pohrdavě odhodil starý, vysloužilý revolver za sebe do příkopu.

Jiný muž vhodil zbraň šerifa Bentiho do auta.

„Abychom dlouho nehovořili: dejte mi šek, který vezete do banky, dědo!" rozkázal zrzavý dlouhán.

„Ale . . .? Tak abychom dlouho nehovořili: já žádný šek nevezu a tady šerif taky ne! Šek se bude předávat až zítra. Asi jste se o den spletli, pánové!"

„Nemluvte nesmysly! Máme zaručené zprávy, že šek bude doručen dnes. Nechtěl bych se dopouštět násilí, rozmyslete si to . . . Šek dostaneme, kdybychom vám měli rozpárat každý steh na košili a obrátit podrážku bot naruby. Tak rychle! Kde je?"

„Říkám vám, mladíku, že žádný šek u sebe nemám, a jestli věříte čestnému slovu zálesáka ze staré školy — tak vám je dávám. Prohledejte si mne, i tuhle moji zachmuřenou chůvu, ale žádný šek nenajdete. Jestli vás to zajímá, tak my dva jsme jenom návnada. Šek veze do města jeden z inženýrů, asi půl hodiny cesty před vámi . . ."

„Šéfe, nevěř tomu dědkovi!“

„Tak dost! Jestli vám tady v kraji říkají kraváci ‚Chytrý Tom Farguson‘, tak to neplatí na nás — my jsme z města. Prohledejte je!“

S úzkostlivou pečlivostí jsou oba muži prohledáni. Fargusonův klobouk je obrácen naruby, v mžiku je rozpárána košile, roztrženy boty, kalhoty — i koňskou hřívu prohrábli.

Nikde nic.

„Říkám vám, mládenci, zbytečně se namáháte! Dal jsem vám své slovo, že šek u sebe nemám ani já, ani šerif!“

„Vypadá to, že dědek mluví pravdu — není možné, abychom šek nenašli ... Smůla! Same, otoč vůz, snad se nám podaří chytit toho jezdce, co veze šek! Mluv, dědo, jak vypadá?“

„No, jak vypadá ... je to mladík v zelené košili a jede na běloušiš.“

Řidič startuje automobil.

„Jestli se hnete, střílíme!“

Muži naskakují a vůz se rychle rozjíždí směrem k městu.

Šerif byl první, kdo se odhodlal k činu. Skočil po Fargusonově koltu a napřáhl se k ráně za odjíždějícím autem ...

„Hej, šerife, zbláznil jste se? Dejte sem tu bouchačku!“

Farguson mu bere revolver z ruky a šerif se mračí.

„Poslyšte, Fargusone, vy jste pěkný ptáček. V nouzi člověk hodně řekne, ale dát čestné slovo ...?“

„A to byste mi křivdil,“ Tom zvedá dobrácké oči k šerifovi. „Já opravdu šek u sebe neměl. Ale teď už zase mám!“

„Nedělejte si ze mne blázny, Fargusone! Copak umíte čarovat? Kdyby tady ten šek byl, tak by ho u vás museli najít, ne?“

„Ne tak zhurta, má milá — chůvo! Čarovat sice neumím, ale umím myslet na zadní vrátka, tak je to. Řekněte mi, vy starý cliftone: copak udělá lupič nejdříve, když vás přepadne, he? Nevíte ...? No přece — odzbrojí vás. A co udělá se starou předpotopní bouchačkou, jako je můj kolt? Zahodí, můj milý, zahodí. Tady je šek — v hlavni koltu! — Tak co, dal jsem čestné slovo zbytečně, když jsem řekl, že šek u sebe nemám?“

„Fargusone, jste chytrý chlapík! Dobře jste to navlékl, jen škoda, že nám ti chlapi upláchli!“

„Kdo vám řekl, že upláchli? Asi tři míle před městem čeká pět jezdců v záloze na znamení jednoho z našich chlapců, který jede

po silnici . . . No a ten dá znamení tehdy, až se ho někdo bude ptát, jestli neviděl jezdce v zelené košili na bělouši! — A teď jedeme, šerife, a dobře hlídejte, aby se mi cestou nic nestalo!"

NAPOSLEDY FERGUSON

Ke stavení doléhá hřmot motoru a temný stín na okamžik překrývá zahradu.

„Na minutu přesně přijel." Stařec vytáhl z vesty ohromné stříbrné hodinky.

„Dědečku, pořád ti říkám, že ‚přiletěl' a ne ‚přijel'."

Každý den přesně v 16.30 pozorují osmdesátiletý stařec s pravnukem, jak poštovní letoun s dobře čitelným nápisem ‚US Mail' nabírá výšku před montanským pohořím.

„Síla zvyku, chlapče. ‚US Mail' létá, ale já zůstanu u toho, že pošta vždycky přijíždí."

Simon, který až dosud splétal zelené pruty, zanechává práce a pokládá nedohotovenou ptačí klec na lavici . . . Pradědeček byl jedním z pionýrů Utahu a zažil mnoho zajímavých příhod.

„Zde, chlapče, kde stojí náš domek, byl dříve poštovní úřad. Výměnná stanice. Taková koňská pošta před desetiletími, to byla jakási užitečná štafeta. Osady ležely od sebe i několik dní cesty. Nu a protože doručování zpráv muselo být co nejrychlejší, trať se rozdělila na úseky.

Jezdil jsem Utahem celých třicet let. Té naší malé armádě jezdců říkali ‚Pendling' — Kyvadlo. Ve dne tam, v noci zpět; to byla naše služba. Jezdec připravený v sedle čekal . . . přijíždějící kamarád mu za jízdy hodil koženou brašnu s poštou a šel si na pár hodin odpočinout do stanice. A tak stále: v zimě, v létě, v dešti i bouři. Jízdní řád jsme dodržovali stejně přesně, jako jezdí dnešní ‚US Mail'."

„Dědečku, létá . . .!"

„Vzpomínám si na jednoho člověka," pokračuje stařec, „Pendling Time — to byl čertovský chlapík. Celý den strávil v sedle, deset koní ztahal, a večer jel za svým děvčetem do sousedního státu. Pendling Time — Kyvadlový Čas! Ten muž dovedl spát v sedle za plného trysku. Tam pod tím stromem," ukazuje k osamělému buku na protější stráni, „jsme často s Pendling Timem sedávali. Potom však se nepohodl s poštmistrem, děvče mu dalo košem a Pen-

dling Time se dal na špatnou cestu. V Savanah, prý v sebeobraně, zastřelil člověka. A v rokli Nad vírem," rozpomenul se stařec, „jsem zažil jedinou porážku svého života. Pah, dopadlo to dobře, Simone, vyvázl jsem se ctí."

Chlapec zabořil hlavu do dlaní a poslouchal.

„To už byl čas dostavníků. Ohnivá koňská čtyřspřeží, řízená ozbrojeným vozkou, táhla velkou zastřešenou bryčku pro šest až osm osob a vaky pošty. Říkali mi Chytrý Tom, ale věř, naletěl jsem.

Vezl jsem do Saledadu jakéhosi profesora s dcerou, slečnou Isabelou. Při vjezdu do rokle jsme zaslechli jakési vzdálené bolestné volání. Přitáhl jsem koním otěže a obezřetně jsem se rozhlížel kolem.

‚Neslyšel jste?' Profesor vyhlédl z okna bryčky. ‚Někdo volá o pomoc!'

‚Pane, do Saledadu je daleko. Stmívá se . . .'

‚Vy nezastavíte?' zhrozil se profesor.

‚Je to nebezpečný kraj. Slezu z kozlíku a z křoví se na mne vrhne deset chlapů!'

‚Okamžitě zastavte!' přikázal profesor. ‚Nesmíte odmítnout pomoc, když je váš bližní v nouzi.'

Obával jsem se léčky, ale když i slečna Isabela vyhlédla z okna bryčky a vrhla na mne prosebný pohled, zastavil jsem.

Brzy jsme objevili v křoví nedaleko cesty bezvládné tělo.

‚Vidíte,' vyčítavě řekl profesor. ‚Ubožák, asi spadl ze skály.'

Odnesli jsme zraněného ke spřežení. Chtěl jsem mu omýt zkrvavenou tvář a posvítil jsem mu do obličeje ... když vtom muž znenadání vyskočil a bleskurychle mi zajel rukama k opasku.

‚Ano, jsem darebák Pendling Time ze Savanah. Přijel jsem z velké dálky, abych se přesvědčil, zda proslulý Tom Farguson je skutečně tak chytrý, jak se vypráví,' vysmíval se mi. ‚Doufám, že chápete, proč jsem vás zastavil.' Obrátil tvář k dívce. Slečna Isabela se zachvěla při pohledu na krvavé šrámy. ‚Promiňte, krásko, to je pouhá krev ptáka, kterého jsem nerad musel obětovat.'

‚Vám se to řeční, když máte můj kolt v ruce!' zaklel jsem.

‚I jen si nadávej, Fargusone. Stejně víš, že ti neublížím. Kdo by mi pak vozil zákazníky?' Pendling Time dokončil prohlídku profesorových kapes. Neočekávaně mne srazil k zemi a spoutal mne do kozelce. Potom svázal profesora. ‚Dnes už do Saledadu nedorazíte, pánové. Vypůjčím si váš dostavník a slečna bude tak velice laskavá, mhm, a doprovodí mne.'

Isabela se dala v bryčce do pláče. Pendling vyskočil na kozlík a chystal se švihnout do koní. Ano, říkali mi Chytrý Tom Farguson, chlapče, ale v tom okamžiku mne pranic chytrého nenapadlo.

‚Počkejte!' Spoutaný profesor se zvedl na loktech. ‚Počkejte, pane!'

Pendling zarazil ruku se zdviženým bičem a otočil se k profesorovi.

‚Až přijedete mezi své druhy, nechlubte se jim touto příhodou. Pamatujte, že Farguson ani žádný jiný vozka by už nikdy v opuštěném kraji nezastavil. Nikdo by nepomohl skutečnému trpícímu, protože by myslil, že každé volání o pomoc je léčka. Ani vy, hochu, si nemůžete být jist, zda jednou v divočině nebudete potřebovat pomoc ...!'

Pendling Time dlouho pohlížel na profesora. Jeho ruka s bičem se zvolna šinula k oknu bryčky. ‚Vystupte, slečno!' Pendling seskočil z kozlíku a rozvázal odzbrojenému profesoru pouta. Potom se znovu vyšvihl na bryčku, a než práskl do koní, řekl: ‚Tak to se vám povedlo, pane. Říkáte — zbabělý trik? Uznávám! Už nikdy ho nepoužiju.' Dostavník proletěl soutěskou a zmizel nám z očí."

„Tak vidíš, dědečku, i dostavník létal," praví chlapec.

„Simone," těší se osmdesátiletý Tom Farguson, „až bude hezké počasí, půjdeme na výlet a já ti ukážu skálu, za kterou Pendling nechal stát dostavník. Vaků s poštou se ani nedotkl."

NOČNÍ LET

„Nazdar, Jacku." Do místnosti vstoupil Wilson. „Co je nového?" Bez otálení zamířil k otáčivému sedátku v rohu, odkud byly ovládány obě přístrojové stěny.

„Všechny komáry máme pod střechou. Jen osmička je venku. Pilot Young. Teď je nad Salt Lake City. Horší se počasí, musíš ho trochu hlídat — ahoj," střídání letecké gonimetrické a telegrafní služby skončilo.

Youngovo aerotaxi se těžce prodíralo proti větru. Ve čtyřmístném osobním oddělení byl pouze jediný cestující, jakýsi obchodník, který konal tento noční let již několikrát.

Pilot mu nevěnoval pozornost. Seděl s tváří přitisknutou k ochrannému sklu kabiny a sledoval bouři, blížící se od západu. Letoun se co chvíli propadal . . . klikaté blesky křižovaly oblohu.

„Haló," pilot zapojil vysílačku. „Tady Young. Už jste střídali?"

„Zdar, Youngu. Vystřídáno. U aparátu Wilson."

„Jak jsme na tom s počasím?"

„Počítal jsem to a můžeš klidně letět dál. Za chvíli jste z bouře venku."

„Díky, Wilsone. Konec."

Za občasné telegrafické nápovědy se osmička pomalu blížila k cíli a po dvou hodinách letu bezpečně přistála.

Young s obchodníkem, který tentokrát odmítl pomoc s odnášením zavazadla, spěchali k letištní kanceláři. Pilot hlásil přistání, cestující zaplatil předepsané poplatky a sháněl se po autu, které by jej zavezlo do města. Úředník mu ochotně přisunul černou skříňku telefonu.

„Taxi? Tady letiště. Přijeďte okamžitě pro mne! Během deseti minut . . .? Výborně! Moje jméno je . . ."

Young pocítil únavu. Zvedl obchodníkovo zavazadlo, ledabyle pohozené na koženém křesle, odložil kufr na zem a zabořil se do měkkých per.

Zanedlouho zahoukalo před budovou auto; obchodník odjel.

Young pomalu vstal, protáhl se a přistoupil k okénku. „Prosím vás, podívejte se, kolik vážilo zavazadlo mého cestujícího . . .“

„Platil tři dolary — tedy přes třicet kilogramů,“ listoval v záznamech úředník. „Copak, Youngu? Není snad něco v pořádku?“

„I nic. Já jen tak — ze zvědavosti.“

Young vstrčil ruce do kapes a procházkovým krokem se loudal do města. Na stanovišti taxíků se na chvíli zastavil. Hovořil s nočními řidiči. Během řeči se dověděl, že Charlie dostal od cestujícího z letadla náramné spropitné. A nejel s ním daleko, jen k číslu 24, Kent Road. Panečku, ten pan Burton platí! Kavalírsky, kamaráde, prima.

Druhého dne po desáté hodině se Young vracel na mateřské letiště. Neměl na palubě žádné cestující. Počasí bylo výborné; věděl, že přistane-li o hodinu dříve nebo později — je lhostejné. Jen přibližně se držel předepsané trati a na výškové předpisy jako by zcela zapomněl. Letěl necelých sto metrů nad zemí a bedlivě si prohlížel krajinu.

„Ano, tohle je nejpříhodnější místo . . .!“

Jeho pozornost upoutala o samotě stojící skupina budov. Stočil stroj a přistál na širokém pozemku za objektem.

Kráčel k hlavní, ponuré budově. Čím víc se blížil, tím mu bylo jasnější, že přichází — k vězení.

Vtom jej zastavil povel stráže u těžkých železných vrat.

„Stát! Kdo jste? Kam jdete?“

„Jsem Young. Pilot severozápadní letecké společnosti. Musím nutně hovořit s ředitelem!“

Za několik minut seděl před starším pohublým mužem, kterého pilotovo vyprávění očividně vyvedlo z míry.

„Ale, pane Youngu, co mi říkáte . . . Je to neuvěřitelné!“ otíral si šátkem čelo. „Nu prosím, trváte-li na svém, postarám se . . .“ sáhl pod desku psacího stolu a stiskl knoflík signálního zařízení. Vstoupil vrchní dozorce.

„Nařizuji pohotovost,“ napřímil se ředitel. „Ihned prohledáte všechny vězeňské cely! Prosmýčíte všechny budovy od sklepů až po střechy! Ručíte mi za to, seržante, že nic nevynecháte. Zajímejte se také o vězně, kteří jsou přiděleni na práci v polích.“

Netrvalo ani čtvrt hodiny a do kanceláře vpadli rozčileně tři dozorci.

„Pane řediteli! Tohle jsme našli na společné umývárně cel 13, 14, 15, 18!“

Ředitel i pilot vzhlížejí udiveně k předmětům v rukou dozorců. Nemohou uvěřit, že takové věci je možno objevit v neprodyšně střežené věznici. Před jejich zraky se matně blýskají — dva lehké kulomety a čtyři plechové schránky s náboji.

„Co to má znamenat?" rozkřikl se ředitel. „Okamžitě mi zjistěte jména vězňů, kteří mají přístup do umývárny!"

Vrchní dozorce podobný rozkaz očekával a spěchá s odpovědí.

„Na umývárnu chodí sedm vězňů, kteří pracují na poli. Jsou to nedávno odsouzení členové tlupy Andyho."

„Andyho? Proboha, jaký Andy?"

„Toho, bohužel, v seznamech vězňů dosud nevedeme. Při zatýkání se mu podařilo uprchnout."

Young se pousmál a významně pohlédl na ředitele.

Další vykonal v několika minutách telefon. Zanedlouho zatčený pan Burton nebyl nikdo jiný než hledaný gangsterský vůdce Andy. Pod tlakem důkazů se přiznal, že za nočního letu nad polem vyhodil šedým padákem opatřený tlumok se zbraněmi. Dopodrobna znal místo, kde jeho uvěznění společníci žijí i pracují, vše bylo předem dohodnuto.

„Zabránil jste krveprolití. Jste ohromný chlapík, Youngu," rozplýval se ředitel. „Pořád ještě nechápu, jak vás něco takového mohlo napadnout?"

„Oh. Byla to náhoda," usmál se pilot. „Při nastupování jsem pomáhal cestujícímu zvednout do letadla těžký kufr. Nu a po přistání jsem popadl kufr, který chlapík odložil na křeslo, a málem jsem prorazil strop. Tak byl ten kufr lehký. Rozdíl váhy, podle poplatků za přepravu zavazadel, činil dvacet pět kilogramů. Pětadvacet kilo se v letadle nevypaří. Nejspíše se jich cestující nějakým způsobem zbavil. Proč? Kdy? Jak? Čtvrt metráku k nebi nepoletí, nýbrž skončí na zemi. Nu a dnešní let mne vedl přes pole, kde pracují vaši vězni . . . a ostatek znáte."

KAMELOT

Roy je pouličním prodavačem novin. Každé ráno vybíhá z administrace newyorského Heraldu a s náručí čerstvých výtisků běží ke křižovatce.

„Haló, inspektore!“ volává zdaleka na strážníka O'Harru.

„Nazdar, šéfe.“ Bodrý úsměv a pihami posetá tvář pod chabě stínícím kloboukem uniformy dokazují irskou krev. „Vydělej — hurá — dělej!“ pobízí chlapce každodenně policista a přátelsky mhouří levé oko.

Dnes Roy proběhl přidělenými pěti ulicemi jako blesk. Během hodiny rozprodal celý balík novin a vrací se k administraci.

„To se O'Harra podiví, jak rychle jsem prodal první vydání,“ těší se za běhu ke křižovatce.

Před vchodem do banky Manhattan však strážník nestojí, ba ani na druhém obvyklém místě u prodejny tabáku.

Roy se zastavil a rozhlíží se. Ach, tam je! Policista hovoří u kraje chodníku, poblíže parkující černé limuzíny, se dvěma muži.

Chlapec přeběhl ulici.

„Haló, inspektore!“ volá hlasitě, aby si strážník povšiml, jak rychle dnes prodal noviny.

Ale co to? O'Harra neodpovídá! Ani nepřivřel s úšklebkem levé oko, uvědomuje si chlapec. Proboha, co to znamená . . .?

Strážmistr O'Harra pojednou nastupuje do auta, pánové za ním. Teď třeskla dvířka. Roy by přísahal, že v ruce jednoho muže zahlédl pistoli.

„Zapamatovat si číslo auta!“ proletělo chlapci hlavou. Ne, nemá to smysl, stejně bude falešné. Ale něco musím podniknout.

Roy dlouhými skoky vyrazil z chodníku a dopadl na zadní nárazník auta. Vší silou zaťal prsty do chromovaných ozdob karosérie.

Po několika minutách krkolomné jízdy mu bylo jasné, že dlouho se na kluzkém nárazníku neudrží. Limuzína však znenadání odbočila do dvora jakési opuštěné továrny. Otevřely se dveře garáže, auto zabrzdilo.

Než mohl Roy seskočit, kdosi jej popadl za límec.

„Hrome,“ vykřikl jeden z mužů, vystupujících z vozu, „tohle nám chybělo!“

Roy zpozoroval, že ze zadního sedadla mu dává strážmistr O'Harra jakési znamení. Ano, zvedá ruce — na nich má pouta!

„Já . . . promiňte, pánové . . . Chtěl jsem se svézt: Vím, vím, že se to nesmí," natahoval Roy.

Muž, pořízek s vlasy na ježka, uvolnil sevření.

„Snad, aby šel po svých, Will . . . eh mládenci. Co říkáte?"

„Blázníš? Co jestli něco zahlédl!" muž v kožené bundě pokývl k autu. „Může znemožnit celou akci."

Bez velké námahy se Royovi daří cedit slzy jako hrachy.

„Pusťte mne . . . já chci domů . . . domů . . ."

Muž v bundě cosi pošeptal brunátnému pořízkovi. Ten uchopil chlapce pod rameny a smýkl jím do místnosti vedle garáže. Než se dveře zabouchly, Roy zahlédl, že muži vystrčili strážmistra O'Harru z auta a sešněrovávají jej dlouhým lanem.

V místnosti byla neproniknutelná tma. Roy šátral podél stěn. Narážel na spoustu starých, silnou vrstvou prachu pokrytých předmětů. Patrně to kdysi bylo provozní skladiště. Po několika minutách chlapec objevil dveře. Byly zamčené.

Roy se přikrčil u prahu a naslouchal. V garáži bylo ticho. Auto zřejmě neodjelo, muži odvlekli strážmistra do kteréhosi jiného kouta opuštěné továrny.

Proč O'Harru unesli? Musí to být pořádná lumpárna, když potřebují odklidit z cesty uniformovaného policistu!

Pojednou Roy zaslechl tichý zvuk. Bzučivý, pravidelně přerušovaný tón. Co to může být? Chlapec zprvu myslil, že vedle v garáži je zapjat nějaký přístroj, ale potom se stále více utvrzoval v přesvědčení, že zvuk pochází z této místnosti.

Obezřetně se plížil tmou. Ruce ohmatávaly drsný povrch plechovek a barelů, bedny s jakousi mazlavou hlínou a kamennou drtí. Royovi se zdálo, že bzučivý zvuk se přibližuje. Vtom narazil loktem na ostrou hranu. Sykl bolestí a třel si předloktí. Potom jeho prsty putovaly vzhůru po dřevěné leštěné stěně. Je to psací stůl!

Za okamžik mu bylo jasné, že na stole je telefonní přístroj se špatně zavěšeným sluchátkem.

Strážmistru O'Harrovi hrozí nebezpečí! Roy dostal nápad.

Sáhl po aparátu a vytočil čtyři nuly; tohle číslo si pamatoval z administrace Heraldu, kde během čekání na balíky čerstvých novin vyslechl mnoho místních i meziměstských hovorů. Ve sluchátku se ozval dvojitý ohlašovací tón.

Tu se rozlehly od vedlejší garáže kroky. Kdosi hlučně zakašlal. Muži se zřejmě vrátili, nezdálo se však, že by startovali auto.

„Tady poštovní ústředna. Koho voláte?" ozvalo se v telefonu.

Co teď? Mohu promluvit? horečně uvažuje Roy. Ano, musím! Ale co, proboha, když před dveřmi někdo chodí a uslyší každé moje slovo?

„Hovořte! Hovořte!" naléhá ústředna. „Haló, koho voláte?"

Mám šeptat? Rychle vysvětlit, co se stalo? To je příliš nebezpečné... Roye napadla spásná myšlenka. Zvýšil hlas. Volal, křičel: „Vrahové! Pusťte mne odtud...! Nikomu jsem nic neudělal! Pomoc, pusťte mne...!"

„To si počkáš, chlapečku," ozvalo se za dveřmi. Roy poznal hlas brunátného pořízka, který jej zavřel do skladiště. „Jen si křič, tady tě stejně nikdo neuslyší."

„Haló, haló — koho voláte?" ptá se znepokojeně telefonistka.

Roy křičí: „Chci domů! Proč jste mne odvlekli do téhle továrny? Jsem kamelot Heraldu. Kamelot Roy!" Chlapci napadlo, že musí říci něco velice závažného, co by potvrzovalo pravdivost a naléhavost jeho zprávy. „Proč jste unesli strážmistra O'Harru od banky Manhattan? Proč nás vězníte v téhle opuštěné továrně?"

„Drž hubu, kluku!" ozvalo se zlobné zabušení na dveře.

Sluchátko oněmělo. Telefonistka na poštovní ústředně zavěsila.

Pochopila moje slova? Mluvil jsem dostatečně srozumitelně a naléhavě? Roy se opřel zády o stěnu psacího stolu. Věděl, že nyní nezbývá než čekat . . .

Vrchní kriminální inspektor White vyslechl oznámení telefonní ústředny a během tří minut zjistil, že křižovatka u banky Manhattan je skutečně bez policejního dozoru. Službu má konat, ano, strážmistr O'Harra.

Chlapec se zmínil o jakési továrně, uvažuje inspektor.

Vtom jej znovu volá slečna z poštovní ústředny. Sděluje, že technici u rozdělovacího přístroje shledali, že volání o pomoc přicházelo z bývalé továrny na keramiku v Aldridgově ulici.

Dvě pohotovostní auta se rozjíždějí k továrně a čtyři k bance Manhattan. Hned na křižovatce je čeká překvapení. U chodníku stojí malé nákladní auto a po zahlédnutí policejních vozů rychle odjíždí. Jeden přepadový vůz se ujímá pronásledování. Osádka zbylých automobilů vyskakuje do ulice a obsazuje východy banky.

První policisté vstoupili do bankovní haly. U hlavní pokladny stojí čtyři muži s pistolemi namířenými na pokladníka.

„Ruce vzhůru! Odhoďte zbraně!"

Muži se otáčejí, pohlížejí do ústí policejních samopalů. Pistole padají na zem.

Po chvíli se ke křižovatce u banky Manhattan přihnalo auto se zajištěným řidičem nákladáku a zanedlouho přijely také dva vozy, jež zakončily akci v Aldridgově ulici. Se třemi muži z továrny bylo zatčených gangsterů osm.

„Chytrý chlapec," poklepal Royovi na rameno vrchní inspektor White.

„Na mou irskou duši," mhouří levé oko strážmistr O'Harra, kterého od nelítostného spoutání bolelo celé tělo. „Na mou irskou duši, vždycky jsem mu říkal: vydělej — hurá — dělej, a on si to vzal k srdci."

Za dvě hodiny poté vyběhl Roy z administrace newyorského Heraldu s náručí zvláštního vydání novin.

„Loupežné přepadení banky Manhattan! Gangsterská tlupa dopadena!" volal a probíhal přidělenými pěti ulicemi.

Lidé o překot kupovali noviny a Roy ukazoval hrdě na fotografii na titulní straně: „To jsem já!" Kupující se smáli, ale když si prohlédli obrázek a porovnali jej s chlapcem před sebou, zůstávali v údivu stát.

Toho slavného dne prodával Roy noviny naposled. V tiskárně Heraldu mají nového učně sazečství. Před každým nástupem do služby jde strážmistr O'Harra kolem oken tiskárny.

„Nazdar, šéfe!" volá.

„Haló, inspektore! Jak se máte," odpovídá Roy od sázecího stroje.

Strážmistr mhouří v přátelském úšklebku levé oko. Bručí, ovšem tak, aby jej všichni kolemjdoucí slyšeli: „Úžasný kluk, tenhle kamelot Roy. Prodával noviny, teď je tiskne, a za pár let — na mou irskou duši — za pár let bude ty noviny psát!"

NEVIDITELNÁ STEZKA

Na stanici pohraniční stráže panovala stísněná nálada.

Z velitelství přišla důtka. Bylo prý zjištěno, že zrovna přes úsek 26 bylo podloudně přepraveno velké množství alkoholu; a co o tom vědí členové hlídky a jak prý to konají svoji službu a mnoho jiných špičatých poznámek.

Ve stanici bylo devět mužů posádky, včetně velitele. Tento úsek byl jeden z nejhorších: lesy, rokle, močály — ideální pro podloudníky, ale špatné pro pohraniční stráž. Zvláště v noci.

„Tak, mládenci, noční směna na čáru! Rozdělíme si úsek, na každého připadne asi pět set metrů — nesmí projít ani myš!" To byl rozkaz velitele stanice.

Noc uplynula.

Ráno se sešli unavení strážci — nikdo nic podezřelého neviděl. Ale ústředna hlásí, že podle jejich zjištění bylo během noci propašováno padesát lahví zahraničního likéru. Úsekem číslo 26, opět!

„U všech všudy, přece nejsou ti chlapi neviditelní!" hromoval Klenk, nejmladší hraničář ze stanice. Málomluvný mladý muž, kamarádi mu říkali badatel, protože nad vším přemýšlel a bádal. Klenk přemýšlel i tentokrát.

„Celou noc jsme hlídali úsek. Kamarádi jsou zkušení hraničáři, a přece se někudy dostalo přes hranice padesát lahví. Kudy?!"

Po několikahodinovém odpočinku se vypravila noční směna znovu do terénu. Klenk se marně namáhal — nikde nic! Usedl na hráz u malé říčky a ‚bádal'.

„Po zemi neprojde nic! Kudy tedy ... Snad po vodě? Hloupost! Říčka je sotva pět metrů široká. Není možné, aby člun nepozorovaně projel, já sám jsem tahle místa hlídal ..."

Pojednou Klenk zbystřil zrak! Po vodě plaval kus dřeva. Obyčejný kus dřeva. „Není možné! To je nápad — aby tak . . .?“ Klenk seskočil z hráze. Kráčel rychle po břehu, současně s plovoucím dřevem.

Po půlhodině cesty se dostal k malé zátočině, nedaleko hustého lesa. Tady zanesl proud dřevo ke břehu. Klenk opatrně prohlížel břeh. Místo bylo udupáno — tráva slehlá. Všude plno stop několika lidí! Klenk sledoval stopy od břehu až k lesu, ale nenašel už nic zvláštního.

Večer šel téměř najisto.

Ulehl na pokraji lesa. Karabinu po pravé ruce — čekal. Nastala klidná, jasná noc. Nikde se nic nepohnulo, až k jedné hodině . . .

Vpravo od Klenka jsou zřetelně slyšet kroky! Kroky se blíží — z lesa jdou dva muži! Kráčejí bezstarostně k zátočině, rozkládají pruty a připravují rybářské náčiní. Klenk je zklamán — obyčejní pytláci!

Beze slova sedí muži na břehu a loví ryby. Klenk ztrácí naději. Čas utíká, blíží se třetí hodina ranní a na východě se objevují první příznaky dne. Pojednou jeden z mužů řekl: „Je to tady!“

Klenk slyšel ta slova docela zřetelně! Co je ‚tady‘?

Jeden z mužů bere svůj rybářský prut, sklání jej k hladině a teď vší silou táhne něco vodou ke břehu. Druhý mu spěchá na pomoc — z vody se vynoří čtverhranná plechová krabice.

„Tady je druhá!“ ozývá se po chvíli.

Hraničář pozoruje počínání obou mužů, každé jejich hnutí. Na břehu leží už pět velkých podlouhlých plechovek. Muži ustali ve své práci.

„To je všechno, pět po deseti. Připrav vozík, Brome!“

Oslovený se sklání k batohu, v jeho rukou se objeví čtyři kolečka, podobná kolečkům z dětského kočárku. V necelých pěti minutách je z rybářských prutů a koleček složen plochý, důmyslně řešený vozík — a plechovky jsou naloženy!

„Ruce vzhůru! Pohraniční stráž!“ Ostrý povel prořízl ranní ticho.

Muži jsou překvapeni a neschopni dalšího odporu. Poslušně zdvíhají ruce nad hlavu.

„To není hloupé . . .“ říká Klenk. „Opravdu — neviditelná stezka, což?! Plechovky po deseti lahvích. Dobře vyvážené, aby plavaly — nadnášeny vzduchem — těsně pod hladinou. Proud vám je dopra-

vil bezpečně až sem, daleko za hlídané písmo. Dobře jste to měli promyšleno ... Tak, a teď jdeme!"

Na stanici pohraniční stráže úsek 26 byl toho dne slavnostní oběd.

VOLÁME HURST, VOLÁME HURST

Bylo už šero, když Emil došel k hangárům. Jeho první pohled patřil jako obvykle vzdušnému pytli na věži. Dobré počasí! Chlapcovy zraky sjely k níže umístěným hodinám. Půl šesté, mám ještě půlhodinku času! zaradoval se a zamířil k nedalekě přízemní budově.

Již přes rok je Emil zaměstnán v letecké opravářské dílně nedaleko města Hurstu, pár desítek kilometrů od mexických hranic. Učí se zámečníkem. Zřejmě se však minul povoláním, protože mnohem víc než ocelové svěráky, pilníky a brusky přitahuje jej záření elektronových lamp, ťukot telegrafního klíče a tajemný šepot Morseových značek. Dobrácký Jim Werner často s chlapcem stráví volnou půlhodinku, vysvětluje mu obsluhu vysílacích přístrojů a význam leteckých šifer a kódů.

Před dveřmi radiostanice Emil zaváhal. Kdoví, zda má dnes pan Werner službu? Tomu druhému telegrafistovi, jízlivci a posměváčkovi raději nechodit na oči!

Touha po příjemné chvilce s Jimem Wernerem zvítězila a Emil zaklepal na dveře.

„Co chceš, skaute?" zašklebil se mu do tváře telegrafista Baker. „Děda Werner se dnes nekoná. Vyměnili jsme si službu. Pápá, milé dítě!" Protiva Baker přirazil dveře.

Emil šel podél hangárů k dílně. Všechna letadla jsou už doma, pomyslel si, dnes v noci nebude mnoho práce.

Sotvaže se převlékl do montérek, poslal jej mistr do kantýny pro čtyři limonády.

Chlapec míjí přízemní spojařskou budovu a vrhá letmý pohled do místnosti radiostanice. Co to? Je to možné? Baker tam není!

Emil přistoupil k pootevřenému oknu. V místnosti je ticho, jen lehký šum nažhavených lamp naznačuje, že přístroje jsou v činnosti, zapjaté na příjem. Chlapci napadlo, že tohle správný radiotelegrafista nikdy neudělá! Neodejde během služby od přístrojů! Nebo že by se snad Bakerovi něco přihodilo?

Pojednou se hladina šumu zvýšila, z reproduktoru zazněl ťukot Morseovy abecedy . . .

„SOS, vo-lá-me Hurst, SOS, vo-lá-me Hurst . . !“

Emil se odvrátil od okna a křikl do tmy: „Pane Bakere! Haló, pane Bakere!“ Nedostal však odpověď.

„Voláme Hurst, voláme Hurst . . . SOS . . .“ stále naléhavěji se line z přístroje.

Emil ví, že značka SOS je volání o pomoc. V mžiku je rozhodnut. Přehoupl se přes rám okna, sedá na otáčivou stoličku a s tlukoucím srdcem pokládá ruku na telegrafní klíč. „Tady Hurst! Tady Hurst! Vysílejte, přepínám na příjem . . .“ Ano, tak ho to učil pan Werner.

Pozorně naslouchá, aby mu neuniklo ani písmeno vysílané zprávy.

„SOS — zde letoun KW5 — raněný na palubě — objednejte sanitní vůz — osvětlete letiště — přistanu za 15 minut — Hurst, potvrďte příjem!“

Chvějící se rukou Emil odpovídá: „Tady Hurst — přijal jsem zprávu — zařídím!“ Zvýšený šum telegrafického přístroje dozněl.

Chlapec přiskočil ke stěně, kde visí tabulka s důležitými telefonními čísly. Nemocnice . . . Vytáčí číslo.

„Zde letiště Hurst. Letadlo dopravuje raněného. Okamžitě pošlete sanitní vůz! U telefonu . . .“ zaváhá. Má říci Bakerovo, Wernerovo, nebo svoje jméno? Dílem z navyklého odporu ke lži, dílem z hrdosti nad svou telegrafickou zdatností nakonec vyrazí: „U telefonu Emil Davy!“

Pak přistupuje k signalizační desce. Často pozoroval, jak pouhým stisknutím knoflíků vysílal pan Werner signály, jimiž se prostřednictvím velitelské věže řídí celé letiště. Chlapec zmáčkl černé knoflíky pod nápisy: Nouzové přistání! Osvětlete letiště!

Co teď? Mám zůstat v telegrafní kabině? Ne!

Emil vyskočil oknem na pěšinu k hangárům. Běží do kantýny, co nejrychleji chce koupit limonády a vrátit se do dílny.

Na letišti je však dnes v noci jen málo práce — u pultu se tísní zástup mužů. Chlapec netrpělivě čeká v dlouhé řadě . . . Pojednou: kdo se to tak hlučně směje? Emil se ohlíží. U zadní stěny kantýny stojí telegrafista Baker a vrhá svoje protivné úšklebky do tváře Portugalce, který je zde asi čtrnáct dní na pilotním zácviku. Místo aby řádně zastával službu, radčji se Baker vytahuje, že umí pět cizích jazyků! zlobí se Emil.

Do oken udeřilo oslepující světlo. Reflektory ozářily letištní plochu. Muži vybíhají z kantýny, řada před pultem se zkrátila. Mezi hangáry houká siréna záchranného vozu. V kantýně zůstávají pouze dva lidé — kantýnská a Emil. Chlapec okamžitě dostává čtyři žádané limonády a uhání k hangárům.

Od západu je slyšet hukot motoru. Za okamžik se objevuje temné tělo letounu . . . přistává. Vysunují se schůdky. S houkáním přijíždí k letadlu sanitka. Letištní zaměstnanci se v hloučcích seskupují u štíhlého trupu.

Pilot KW5 otevírá dveře své kabiny a spouští se na zem. V jedné skupině poblíže letadla zahlédl telegrafistu Bakera, se kterým kdysi navštěvoval kurs němčiny.

„Znamenitě, Bakere,“ volá pilot. „Zařídils to na výbornou. Generál Ellis silně krvácí. Jestli se z toho vykřeše, můžeš si nechat svůj telegrafní klíč pozlatit.“

Baker neví, co odpovědčt; netuší, co se před několika minutami odehrálo v radiokabině.

Teprve třetího dne ráno se starý Werner dověděl z nemocnice — prostřednictvím své dcery, která je zdravotní sestrou

— že sanitku objednal z letiště jakýsi Emil Davy. Pan Werner se velice divil.

Nu a Emila Davyho zase překvapilo, že protiva Baker panu Wernerovi nelhal, ale poctivě se přiznal ke svému přestupku, neomluvitelnému vzdálení z pracoviště.

Po večeři šel chlapec opět do kantýny pro limonádu.

Baker jej otevřeným oknem radiostanice zahlédl a zvolal: „Až budeš mít chvilku času, tak se zastav!"

Emil se rychle prodral k pultu a za pár minut klepal na dveře kabiny.

Telegrafista Baker seděl u aparátu a posuňkem jej poslal do rohu místnosti. „Něco jsem ti přinesl, drahoušku."

Emil otevřel objemnou kartonovou krabici a vyňal z ní krátkovlnnou vysílačku.

„Leželo to u nás na půdě, tak jsem to dal trochu do pořádku," Baker se zhoupl na otáčivé stoličce. „Ty už se v tom vyznáš, mrně. Ale na tvém místě bych se hleděl zdokonalit. Pan Werner prý požádá o nového radiotelegrafistu." Baker se zašklebil. „Dostal jsem výpověď a od prvního budu vyučovat angličtinu a španělštinu na škole ve středoamerickém Bolivaru. Máš šanci, tak se snaž, skaute!"

MARTA MARGENOVÁ

Před domem houkal buick zubního lékaře Beyilla — který se patrně nemohl dočkat, až jeho náramně dobře vypadající choť sejde z třetího poschodí — a za několik okamžiků poté otevíral dveře svého bytu inspektor Margen. Policejní úředník byl očividně rozrušen. Mlčky snědl oběd, a když usedl do pohodlného ušáku ke krátkému poslednímu odpočinku, odmítl noviny, jež mu dcera denně podávala.

„Co je s tebou, tati? Nemluvíš ... ani noviny si nechceš přečíst ...!"

„Dej pokoj, děvče. Předem vím, co najdu na prvé stránce: Policie selhala! Propásla všechny stopy!"

Inspektor sáhl po novinách. „Vidíš, tady je to: Newyorský bezpečnostní sbor nestačí na dopadení El Genery!" Rozhořčeně zmačkal noviny. „Prokristapána! A my už tři dny a tři noci nezamhouřili oka. Osm set mužů prohledává kdejaký kout města."

„Odpočiň si, tatínku."

„Nemá toho málo na svědomí," povzdechl si policista. „Vyloupení čtyř bank, útěk z věznice, přestřelku na hlavní třídě, zabití dvou policistů . . ."

Martě je patnáct let, již dva roky však — od té doby, co zemřela maminka — vede domácnost a dobře ví, že teď je zapotřebí otce rozptýlit. Vypráví mu o výletě, který odpoledne podnikne s několika kamarádkami. Inspektor Margen se po chvíli nechává strhnout jejím nadšením, pomáhá děvčeti do jarního kabátku a slibuje, že po jejím odchodu pustí starosti z hlavy a trochu se prospí.

S fotoaparátem přes rameno vychází Marta z domova. Na rohu ji očekávají přítelkyně Betty a Nora. Děvčata se na dnešní závody plachetních lodí a osmiveslic velice těší. Kamarádky vědí, že Nora má neobyčejný zájem spatřit kormidelníka osmy michiganské univerzity.

Za veselého žvatlání přicházejí dívky k jezeru. Břehy jsou již hustě obsazeny diváky. Lidé proudí k dřevěným tribunám, auta zajíždějí na parkoviště. Tisíce pestrých praporků a vlajek vodáckých klubů několika států se třepetají na stožárech.

„Betty, Noro! To bude krásný snímek," volá Marta Margenová. „Stůjte na místě . . . pozor . . ."

„Nora by dala přednost," chichotá se Betty, „obrázku s kormidelníkem."

Marta mačká spoušť.

Potom se dívky prodírají k cíli, daleko za vodní fontánou. Prvý závod byl již odstartován. Štíhlé motorové čluny letí s vysoko vzedmutou přídí po hladině. Následuje závod jachet, po němž jsou ohlášeny osmiveslice. Nora je však zklamána; tlampače ohlásily, že michiganská osma nenastoupí, neboť náhle onemocněli dva borci, mezi nimi také její kormidelník.

„Tak pojď, děvče. Jaké byly závody?" vítá Martu k večeru inspektor Margen.

„Nádherné, tati. Však uvidíš. Udělala jsem bezvadné snímky. Připravím večeři a hned vyvolám film."

Marta je praktické děvče; už dávno si zařídila v koupelně temnou komoru a malou fotolaboratoř. Ještě během vaření vyvolala film a opatrně jej zavěsila nad vanu, aby uschl. Druhého dne odpoledne předložila otci hromádku vydařených zvětšenin.

„Dobře zaostřeno, tati, podívej, Betty a čluny. Překocená jachta. Tady se škaredí Nora, za ní auto . . .“

„Marto, podej mi lupu!“

Inspektor Margen prohlíží obrázek pod zvětšovacím sklem. Potom popadá z věšáku plášť, klobouk a spěšně odchází.

„Tohle se ti povedlo, děvče. Přijdu brzy . . .“

Marta zná otce; ví, že nerad hovoří o svých povinnostech velitele stíhacích oddílů, s jeho nečekanými odchody v kteroukoli denní i noční dobu se sice nerada, ale nakonec přece jen smířila.

Dlouho do noci sedí děvče v křesle, prohlíží si obrázkový magazín a poslouchá rádio. Končí pořad operních melodií a slova se ujímá hlasatel.

„Nyní poslyšte zprávu newyorského policejního ředitelství: Dávno stíhaný zločinec El Genera byl konečně dopaden. Policie jej před několika hodinami zajistila na předměstí Eton. Zatčení proběhlo velmi hladce. Náš dík za úspěšný zákrok patří vrchnímu inspektoru Margenovi. O podivuhodných okolnostech, které vedly k El Generovu zatčení, vás bude informovat zítřejší tisk.“

Marta vyskočila z křesla. Tatínkovo jméno v rádiu! Muselo to tedy být něco mimořádného. Plna radosti sahá po telefonu, že otci zavolá. Vytáčí číslo, vtom se otevírají dveře a vchází otec . . .

„Tati, rádio hlásilo . . .“

„Slyšel jsem v autě. Ale v hlášení byla chyba. El Genera byl zatčen zásluhou kohosi jiného, a ne inspektora Margena.“

„Čí zásluhou?“

„Marto – tvou!“

Dívka nechápavě hledí na otce, který v plášti usedl do křesla.

„Podívej se, Marto, na svůj obrázek – přítelkyň s fontánou a auty v pozadí. Rozjíždějící se automobil, prohlédni si jej pozorně, má číslo WE 145 321 . . .“

„Ale to je přece . . .“

„Ano, číslo vozu našeho souseda, zubního lékaře Beyilla. Jenže auto na obrázku není buick, nýbrž ford. Číslo je tedy falešné! Všiml jsem si toho, když jsi mi odpoledne předložila fotografii . . . a za hodinu nato jsem již dal svým lidem příkaz, aby vůz WE 145 321 zadrželi.“ Inspektor Margen si uvědomil, že si nepočíná jako spořádaný člen domácnosti, kterou s takovou obětavostí vede nezletilé děvče, a s omluvami svlékal kabát. „Je to starý gangsterský trik. Když si tihle ptáčkové nejsou jisti před policií, ubytují se v automobilu. Projíždějí městem sem a tam, jedí ve voze, holí se; v noci zajedou na nějaké odlehlé předměstí a přespí v autě. A tak to dělají třeba týden.“

Inspektor si upravil kravatu a se spokojenou tváří usedl na své místo hlavy rodiny.

„Za obrázek, který se ti tak povedl, dostaneš, Marto, nový fotoaparát. Anebo filmovou kameru . . .? Co bys raději?“

PRVNÍ POPLACH

„Říkáte, že zkoušky jste složil na výbornou?“ usmál se seržant O'Cassy. Pak poslal nově přijatého absolventa požárního učiliště pro výzbroj a stejnokroj, a když se Roger Loont vrátil ze skladu, seržant mu přidělil služební číslo. „Dám si na vás pozor, mladíku. Zkoušku složíte teprve při prvním poplachu.“

Roger spěchal domů. Zbrusu nová uniforma zářila blankytem a stříbrnými knoflíky, že se lidé zdaleka otáčeli. Dostat se na detroitské požární učiliště není snadné. Po přísném přijímacím řízení následují tři roky perného studia. Od výuky první pomoci přes řízení motorových vozidel, signalizaci, lanování a uzlování, až po

namáhavá tělesná cvičení, jež jsou vlastně krkolomnou akrobacií. A složit závěrečné zkoušky na výbornou — Loont se zašklebil — chtěl bych vidět seržanta O'Cassyho, jak by se vyznamenal před komisí.

Novopečený požárník přichází k předměstskému činžáku. Z okna jej vítá křik desetiletého Tima: „Mami, Roger je sekáč!"

Zanedlouho otevírá paní Loontová dveře, prohlíží si syna ze všech stran a je spokojena, dojata; jejímu nejstaršímu skutečně stejnokroj sluší.

Malý Tim je jako rtuť, nedá se odbýt, popadá bratra za ruku a táhne jej do svého pokojíku. Tam mu představuje dcerku sousedky, svou kamarádku Elli. Děvče sedí nad rozehranou partií Člověče, nezlob se. Pravou nohu má strnule nataženu.

„Zlomila si nohu, víš," šeptá Tim. „Pojď, bráško, hrajem! Budeš se vztekat, člověče!"

Brzy se počalo šeřit a Roger musel do služby. Byla to jeho první pohotovost a hned — noční.

Dvanáct mužů sedí ve služební místnosti. Někteří opravují drobné součásti výstroje, jiní studují předpisy. V rohu kdosi vypráví o největším požáru loňského roku, kdy spadl strop na velitele O'Cassyho. Dostal se z toho, je to nezmar, tvrdý chlap.

Roger Loont mlčky naslouchá příběhům starších kolegů.

„V roce 1932 byla tak krutá zima, že jsme si navzájem osekávali led z přileb a sotva jsme . . .“

Crrrrr . . .! Poplach!

Služebna se zazmítala pohybem. Muži sjížděli po ocelových tyčích přímo ke startujícímu autu. Vše probíhá podle mnohokrát nacvičovaného programu. Na střeše auta bliká červené otáčivé světlo, otevírají se vrata, vůz s pohotovostní osádkou vyráží do města.

Chladivý vzduch fičí Rogerovi do tváře. Co se asi přihodilo? Snad to není planý poplach, způsobený tím, že nějaký ničema promáčkl sklo hlásiče? Anebo jen malý oheň, který zdolají domácí lidé dříve, než se pohotovostní četa dostane na místo?

Vůz směřuje k předměstí. Závratnou rychlostí vjíždí do náměstí, kterým se Roger před chvílí ubíral do práce. Co je to tam, na konci ulice? Zástup policistů uzavírá výjezd z náměstí a brání v pohybu rostoucímu chumlu zvědavců. Proti vozu vyrůstá hustý mrak kouře . . .

Vytřeštěnýma očima zírá Roger Loont k místu požáru. Tříposchoďový činžák, dům číslo 235, je dům, v němž Roger bydlí!

Ještě za jízdy vyskakuje četa z auta a chápe se hadic.

Oheň se již zmocnil prvého poschodí. Podle barvy dýmu je zřejmé, že požár vypukl v podzemních skladech minerálních olejů firmy Davidson. Ohnivé jazyky šlehají z oken přízemí a prvního patra. Okenní skla vyšších poschodí jsou rozpukána žárem.

„Klíč! Klíč!“ přikazuje seržant O'Cassy. „Otevřete hydrant!“

„Veliteli,“ křičí Roger, „bydlím v tomto domě. Tam nahoře, to je můj bratr Tim . . .“

Dva požárníci vybíhají z plamenů a hlásí, že se zřítilo schodiště.

„Napnout plachty!“ volá O'Cassy.

Zoufalými skoky se pět — sedm — jedenáct lidí vrhá ze druhého a třetího poschodí do záchranných plachet, mezi nimi Rogerova matka a Tim.

Četa rozvinula hadice a zaplavuje dům proudy vody.

K Rogerovi přistupuje bratr Tim a zadrhávajícím hlasem mu cosi říká.

„Veliteli!“ Loont ukazuje ke krajnímu oknu třetího poschodí.

O'Cassy zpozoruje děvče, choulící se u okenního rámu.

„Nemůže skočit, má zlomenou nohu,“ plačtivě říká malý Tim.

„Rogere Loonte,“ rozhoduje seržant, „jste tu doma. Zvolte si způsob, jak děvče zachránit!“

Loont se rozbíhá k požárnímu žebříku, vysunovanému z vozu. Obratně šplhá po lesklých příčkách. Pojednou však zpozoruje, že žebřík dosáhne jen k římse druhého poschodí. Neváhá, vstupuje na římsu a přitisknut ke zdi, nohu za nohou, zvolna se šine k okapovému potrubí. Kusy omítky se mu drolí pod nohama a padají k zemi. Konečně dosáhl okapu a zkouší jeho pevnost.

Lidé za pohotovostním vozem tají dech. Roger šplhá po potrubí, pak rozkmitá tělo ... vyšvihl se na římsu pod okny třetího poschodí.

Seržant O'Cassy, který vystoupil s několika muži až k vrcholu žebříku, jej starostlivě pozoruje.

Roger podvléká děvčeti krátké lano pod rameny a pomalu je spouští z okna do náručí mužů na žebříku. Podařilo se. Seržant O'Cassy snáší Elli k naříkající matce.

„A teď ty — Loonte!" volají požárníci u napjaté plachty. „Neskoč nám na hlavu!" Rozhoupávají plachtu. „Ráz, dva — teď!"

Za dvě hodiny je požár zdolán; unavení a špinaví shromažďují se požárníci u pohotovostního vozu.

„Tak tedy opravdu — na výbornou!" Velitel O'Cassy podává Rogerovi pravici a nabízí mu čestné místo v zastřešené kabině vedle řidiče.

DVOJITÝ NANUK

Zeměměřičský úřad ve Washingtonu přijal nového zaměstnance. Mladý úředník procházel rozlehlou kanceláří a po řadě tiskl podávané pravice.

„Pane Waynsi, neopomeňte se seznámit také s doktorem Nanukem!"

Perrymu Waynsovi zaznělo to jméno směšně. Došel ke vzdálenému stolu, kde skloněn nad mapou pracoval elegantně oděný muž. Prvotřídně střižený oblek doplňovala široká kravata a polovysoké boty, obšité sobolí kožešinou. Muž kývl hlavou na pozdrav, nedal se však z práce vyrušit.

„Je to Eskymák ...?"

„Ano. Eskymák, doktor harvardské univerzity, odborník na zeměpisné názvosloví, požírač urguka, babička svého otce. Však ho poznáte: Dvojitého Nanuka!"

Perry Wayns se ujal povinností nejmladšího úředníka, ke kte-

rým náleželo obstarávání nákupů. Přinášel kolegům obložené chleby, pivo a ovoce. Jediný dr. Nanuk míval neobvyklejší přání. Žádal vstupenky do divadla, jemné cigarety značky Waldorf Astoria, kolínskou vodu, stříbrné manžetové knoflíčky a různé jiné drobnosti, doplňující jeho skvělý společenský zjev.

„Říkal jste, že doktor Nanuk je babička . . ." vyzvídal kteréhosi dne Wayns na svém kolegovi. „Jak jste to myslel, pane?"

„Doslova. Eskymáci věří v převtělování duší. Některé dítě v rodině vychovávají jako zemřelého švagra, jiné jako dědečka. Samozřejmě, že převtělence starší příbuzní nebijí. Eskymácké rodiny jsou dokonale ušlechtilá společenství. Doktora Nanuka vychovali jako otcovu babičku."

Wayns často slyšel pochvalná slova, kterými přednosta úřadu oceňoval práci dr. Nanuka. Stále však nechápal, proč mu kolegové přezdívají Double Nanuk; dvojitý Nanuk! Že by to byla eskymácká přezdívka? Doktor přece není tlustý! Pracuje sice za dva, ale to k vysvětlení nestačí.

Toho roku postihla Washington neobyčejně tuhá zima. Jak klesal rtuťový sloupec teploměru, naplňovala se zeměměřičská kancelář podivným očekáváním. Ve čtvrtek dosáhl mráz dvaceti stupňů! Úředníci stále častěji, ne bez závisti, hlavně však s neodbytnou zvědavostí pohlíželi na elegantního dr. Nanuka a jeho kožešinové střevíce.

Doktor jako obvykle pilně pracoval. Dokončuje podrobnou mapu Aljašky, opatřuje ji jmény měst a obcí, která opisuje ze starého seznamu, a některá dotváří sám podle směrnic a vlastní fantazie.

„Oláá! Akšunaai!" ozvalo se pojednou pod okny.

A tu jako by se úředníkům vyplnil toužebný sen. Pozvedli hlavy a s neskrývaným napětím pozorují dr. Nanuka. Trhl sebou, ale pokračuje v práci.

„Akšunaai!" zesílily výkřiky. „Urguk! Asin!"

Doktor ještě stále horečně přemýšlí.

„Oláá! Urguk! Asin!"

Odhodil pero a chvatně opouští kancelář.

„Jako loni!" vykřikl někdo. Úředníci pár vteřin vyčkávají a pak se horempádem hrnou ze schodů. Za doktorem zaklaply dveře na ulici, ale úředníci běží dolů do sklepa.

„Jako loni, jako předloni. Teď ho poznáte, Waynsi — Dvojitého Nanuka!"

Perry Wayns vyhlíží malým sklepním okénkem: Před vchodem do úřední budovy stojí psí spřežení. Ze saní vystoupila eskymácká rodina. Vousatý stařec v umaštěné kazajce objímá dr. Nanuka. Eskymácká žena vláčí ze saní celého tuleně — urguka a brousí o obrubu chodníku nůž. Odkrajuje kusy masa. Dr. Nanuk dostává největší díl. Popadá jej oběma rukama, tuk mu špiní bílé manžety košile, jak se s chutí zahryzává do narůžovělého masa.

„... do syrového masa!" ukazují úředníci za okénkem.

Wayns zírá a žasne.

Eskymáci se usadili na okraji chodníku a dr. Nanuk s nimi. Děti oblečené do hrubě opracovaných koží čurají na chodníku a washingtonští chodci je velkým obloukem obcházejí. A žena vyndala ze saní další chod: koš s rybami. Doktor popadá tři ryby najednou. Jí je od ocasů, zbytky odhazuje přes hlavu do jízdní dráhy. S rozkoší noří ruku do špinavého koše a hltá další syrovou rybu ...

„Už chápete, Waynsi?"

„Proto říkáme našemu odborníku na zeměpisné názvy Dvojitý Nanuk!"

„Celý čas mezi námi sedí vznešeně jako model krejčovského domu, s vybranými způsoby hodnými šlechtice ... Ale když ho přijede navštívit rodina, probudí se v něm Eskymák!"

Jako loni a předloni dr. Nanuk i letos opustil úřad, aby se na čtrnáct dní změnil v toulavého Eskymáka. V tu dobu míjel jeho osiřelý pracovní stůl kancelářský sluha. Považoval rozpracovanou mapu za dokončenou a odnesl ji do tiskárny. Ještě před doktorovým obvyklým návratem do lůna civilizace byla mapa vysázena a několik výtisků rozvěšeno po kanceláři.

„Pánové, pohleďte!"

„Hrome!"

Úředníci užasle upírají zraky k jednomu místu mapy. Jak to dr. Nanuk pojmenoval aljašské město?

„Pokračujte v práci, pánové," skleslým hlasem praví přednosta. „Mapa je vytištěna v nákladu deset tisíc výtisků. Na věci nelze nic změnit."

Cože se vlastně stalo? Dvojitý Nanuk si zapsal k jednomu městu do mapy latinskou poznámku: *Nomen* — jméno! Doplnit nomen! Pak odběhl ... A latiny neznalý sazeč poznámku s malou chybou vytiskl a na dálném severu jisté město dostalo jméno Jméno!

Když mi po letech syn Perryho Waynse vyprávěl tento pravdivý příběh, bylo Nome pátým největším městem Aljašky.

ŠESTÉ KOLO

Na louce za rozlehlou továrnou na automobily se kruh chlapců sevřel kolem dvou hochů, kteří si bojovně pohlíželi do očí.

„Z toho bude pěkná pranice," zašeptal kdosi.

Menší z chlapců ve středu kruhu — Benito, syn vrátného z automobilky — trval neústupně na svém. Většímu, jehož otec byl vedoucím dílny v konkurenční továrně Lancheti, zřejmě selhávaly nervy.

„Kecáš, Benito! Gariola to tvému Albertinimu natře — a jak! Uvidíš!"

„Váš tlustý Gariola prohraje!" odsekl Benito.

„Cos to řekl?"

„Gariola prohraje o celé kolo!"

Padla první rána a chlapci se popadli do křížku. Nebyl to čestný, rovnocenný souboj. O hlavu větší a mnohem silnější hoch ze sousední obce vlastně uštědřoval malému Benitovi beztrestně výprask.

„Pfíí, pozor!"

Od továrny přicházel mladý muž v polovysokých kožených botách.

„Co je to tady?" Muž zpozoroval zkrvavenou Benitovu tvář. „Kdo tě tak zřídil, chlapče?"

Kdosi vyjekl: „Benito sázel na vítězství Albertiniho. Ten druhý říkal, že vyhraje Gariola . . ."

Muž se sklonil k Benitovi. „Víš, kdo jsem?"

Chlapec zavrtěl hlavou.

„Děkuji ti za zastání," řekl muž. „Jsem Albertini." Rozhlédl se po chlapcích. „A teď alou, mládenci — rozchod domů!"

Tisíce diváků se shromáždily podél trati. Zejména v ostrých zatáčkách, které slibovaly vzrušující podívanou, tísnily se husté zástupy po obou stranách závodní dráhy. Okruh měřil osm kilometrů a závodníci jej měli projet desetkrát.

Tlampače, zavěšené v pravidelných vzdálenostech po celé trati, chraplavě představovaly závodníky.

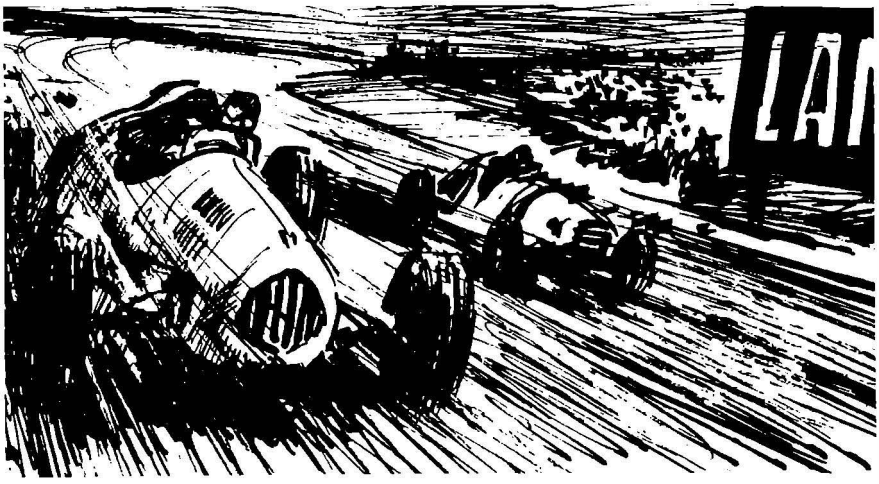

„Loňský vítěz Velké ceny Itálie Albertini má startovní číslo 6. Jeho největším soupeřem bude patrně Gariola na stroji Lancheti ... Ale nyní pozor – závod byl právě odstartován!“

Hned v prvém kole se neočekávaně ujal vedení Gariola. Získal asi padesátimetrový náskok, který žručnou a odvážnou jízdou neustále zvětšoval.

„Gariola! Gariola!“ povzbuzovala jej část diváků.

„Albertini! Albertini!“ bouřili druzí.

Albertini jel na třetím místě. Jel jistě a bezchybně, svoje mistrovství prokazoval především v zatáčkách.

„Do třetího kola vjíždí jako první Gariola ...“ duní amplióny. „Druhý jede Angličan Show ... A nyní, slyšíte burácení stroje ...“ hlasatel zvyšuje hlas, téměř křičí, „... projíždí kolem nás Švéd Londsberg. Deset metrů za ním Albertini ...“

Co je to dnes se mnou? diví se Albertini při průjezdu cílovou rovinou. Nemohu dostat sebe ani stroj do tempa. Kolikáté kolo vlastně jedu? Co mi to trenér ukazoval? Musím se soustředit, musím!

Ve čtvrtém kole zůstalo pořadí závodníků nezměněno. Jen náskok prvního – Garioly se zvýšil na sto metrů.

Vyhrál jsem třiadvacet velkých evropských soutěží, uvědomuje

si Albertini. Jedu bezchybně, stroj je v pořádku, moje zkušenosti se přece musejí projevit.

V tom okamžiku jej předjel vůz se startovním číslem 19 a odsunul jej na páté místo.

Proboha, zhrozil se Albertini. Nesmím se rozptylovat zbytečným uvažováním. Trenér mi ukazuje rychlost. 125 — málo! Kdo to stojí za trenérem . . .? Mává velikou vlajkou . . . Benito, ten chlapec, co si kvůli mně nechal za továrnou . . . Věří mi! Přišel, aby viděl moje vítězství! Hájil mne, nechal se kvůli mně na louce zmlátit! A já musím — musím —

„Tady cílové stanoviště," hřmí amplióny. „Gariola právě ukončil šesté kolo. Před mýma očima se rozpoutává souboj o druhé místo. Kolo vedle kola projíždějí cílovou rovinkou Angličan Show a loňský vítěz Albertini . . ."

Už vím, co mi chybělo! Vědomí, že pro něco, pro někoho bojuji! Díky, Benito, díky, že ses mne zastal. Ukážu ti, jak jezdí stroje naší továrny, jak jezdí Albertini!

Hlouček chlapců u trati tají dech. V zatáčce se objevil Gariola, v těsném závěsu za ním — Albertini.

„Hip, hip! Tempo! Hurá!" Chlapci mávají.

„V sedmém kole jako prvý . . ." volá vzrušeně hlasatel, „jako prvý projíždí cílem Albertini . . ."

Během osmého kola získal loňský vítěz Velké ceny Itálie kilometrový náskok a v desátém předjel svého největšího soupeře o celé kolo.

„Albertini vítězí!" zalykají se amplióny. „Albertini zvítězil neuvěřitelně skvělou jízdou . . . právě projel cílem a zajíždí k depu své továrny. Mechanici jej bouřlivě pozdravují. Několik metrů od cíle jakýsi chlapec metá ze samé radosti kotrmelce . . ."

Ještě týden po Velké ceně Itálie si trenér marně lámal hlavu, co se to stalo s Albertinim v úžasném, rozhodujícím šestém kole.

PODIVNÁ UDÁLOST

„Plnou parou zpět!“ vykřikl do tmy muž na hlídce a skokem byl u signalizačního zvonu, zavěšeného na přídi dělového člunu Banker. Vzrušenč udeřil dvojitým úderem do zvonu.

Vzápětí zazněl z velitelského můstku povel do strojovny a v deseti vteřinách se lodní šroub otáčel opačným směrem.

Službu konající důstojník přiběhl na příď.

„Co se děje?“

Hlídka ukázala do tmy.

Několik set metrů před Bankerem se rýsovaly obrysy lodi. Zřejmě tu nebylo cosi v pořádku. Loď plula bez světel a působila dojmem, že není nikým řízena. Její plachty se otáčely ve větru a plavidlo co chvíli měnilo směr.

Na přídi Bankeru se shromáždili všichni důstojníci. Světelné signály: „Kapitán volá kapitána!“ zůstaly bez odpovědi.

Poté dal velitel rozkaz, aby neznámá loď byla ozářena světlometem. Oslnivě bílý kužel prořízl černou tmu. Ve vzdálenosti čtyř set metrů se kolébal na vlnách plachetní škuner. Kormidlo bylo opuštěno, nikde známky života.

„Kapitáne, na lodi není vidět záchranné čluny. Zdá se, že posádka loď opustila!“ hlásil druhý důstojník.

„Poručíku, vezměte šest mužů a zajeďte tam! Zpozorujete-li něco podezřelého, ihned se vraťte!“

Člun se blížil k tajemnému škuneru, až přistál u jeho boku. Poručík vystupoval opatrně po provazovém žebříku, následován třemi muži. Jeden po druhém se přehoupli přes zábradlí a stanuli na palubě.

„Ahoj! Kde jste kdo?“

„Hej! Lidé! Ozvěte se . . .!“

Žádná odpověď.

„Podíváme se do kapitánovy kajuty,“ rozhodl poručík.

Učinili několik kroků po palubě . . .

„Stůjte, poručíku!“ vykřikl naléhavě jeden z mužů.

„Pryč, pryč . . .“ zvolal vyděšeně druhý a jeho výkřik skončil bolestným zaúpěním.

Několika skoky se všichni vrhají k zábradlí, skáčí do člunu a rychle se vzdalují od příšerné lodi. Muž, který bolestně zaúpěl, ve člunu omdlel. Námořníci podvázali malou krvavou skvrnu na jeho pravé noze.

„Hadi!“ hlásil poručík za okamžik kapitánovi. „Nedovedu si vysvětlit, jak se tam dostali, ale paluba škuneru se jimi doslova hemží. Pokud jsem mohl v rychlosti rozeznat druh, jsou to indické kobry. Plavec Hortis byl uštknut.“

Velitel Bankeru rozkázal, aby o události byl informován mateřský přístav.

Celou noc osvětloval světlomet nebezpečné plavidlo, zatímco radiotelegrafista čekal na odpověď. Přišla teprve k ránu a objasnila naráz celou záhadu.

„Veliteli dělového člunu Banker. Potvrzujeme příjem vaší zprávy o škuneru Hanah a sdělujeme, že posádku vzal na svou palubu osobní parník Wright. Škuner dopravoval z Bangkoku zásilku dvaceti beden živých plazů pro bombajský biologický ústav. Během plavby se na bedny s plazy převrhl náklad kolejnic a poškodil je, takže se několika stům hadů podařilo uniknout. Protože jakákoli snaha o odstranění plazů je spojena se značným nebezpečím, dáváme vám rozkaz, abyste škuner Hanah potopil!“

Po obdržení této zprávy zahřmělo z Bankeru několik dělových salv a v pěti minutách klesal škuner se svým příšerným nákladem k mořskému dnu.

SMRTÍCÍ DŽBÁN

„Tak co, kapitáne, přivezl jste viníky?“

„Kde máte poručíka Lar-Igu?“

„Snad se doopravdy nestal neviditelným?“

Kapitán Krugwe jako by dvěma pohyby chtěl zodpovědět všechny otázky policejních úředníků. Pohlédne oknem do liduprázdného dvora a pokládá před velitele zprávu, psanou vlastní rukou poručíka Lar-Igu:

Podle rozkazu jsme pluli vzhůru po řece. Celou dobu jsme hodnotili situaci. Středoafrická osada se zmocnila lovišť tří sousedních kmenů! Ollávové chtějí mít víc než ostatní. Zřejmě si počínají velmi důmyslně, protože nemáme doklady o žádných válečných akcích. Víme jen, že náčelníci a šamani kmenů Mbwanza, Bharo a Kieto po návštěvě ollávské osady zemřeli. Jejich průvodci tvrdí, že zahynuli nenásilnou smrtí, prý jakousi horečnatou křečovou chorobou. A přece zůstává nevyjasněná okolnost... Svědci z kmene Mbwanza a Kieto shodně vzpomínají na slavnostní hostiny a na džbán, ze kterého si společně připíjeli pozvaní i ollávští náčelníci.

Před ohybem řeky, několik mil od osady mne kapitán Krugwe podle příkazu policejního velitelství vysadil z kánoe. „Poručíku Lar-Igu, stanete se neviditelným!“

Mám pozorovat obec z lesnatého návrší. Kapitán před mými zraky sám vkročí mezi Ollávy, bude předstírat, že je na pravidelné inspekční cestě. Po setmění mne potají vyhledá v lese a domluvíme se na dalším postupu.

Skryl jsem se za papájové kmeny, za husté trsy fíkusů a narůžovělé keře slaměnek. Stanoviště jsem zaujal dříve, než kapitán Krugwe přirazil s kánoí ke břehu. Přesně tak jsme to očekávali! Náčelník náčelníků je slavnostně vítán. Čím více se ho Ollávové obávají, tím okázaleji ho vítají. Polonahé ženy si do ušních boltců zavěsily majolikové ozdoby. Muži si připevnili na čelo bílé kly ze slonoviny. Celé hodiny se před mýma očima odehrává uvítací obřad. Schyluje se k tanci a hostině... Dalekohledem rozeznávám jednotlivé tváře, vidím velké mnohalitrové nádoby, obsahující opojný kvašený nápoj. Znenadání se Ollávové rozcházejí do chýší.

Stmívá se.

A nevyhnutelná hostina stále ještě nezačala...

„Poručíku, myslím, že jsme u kořene záhady! Také mne se Ollávové chtějí zbavit!" – zněl ze tmy tichý hlas kapitána Krugweho. „Podařilo se mi vymluvit se na únavu po cestě. Hostina je odložena na zítřek. Avšak – viděl jsem džbán! Je to prostý, hnědý hliněný džbán! S jediným ozdobou: úzkým papájovým květem, namalovaným rudou hlinkou. Splníte moje přání? Velmi na tom záleží. V noci nepozorovaně vnikněte do osady, smažte květ a naprosto stejný namalujte na druhou stranu džbánu!"

Podařilo se mi splnit kapitánův rozkaz. Před rozedněním byl rudý papájový květ na opačné straně džbánu.

Můj odchod z osady neproběhl však nepozorovaně. Kdosi mi šel v patách, oklikou mne sledoval až k lesnatému návrší. Kličkoval jsem v porostu. Celou hodinu jsem nepohnutě ležel v hlubokém dolíku. Čas plynul a já pořád ještě nesplnil poslední část kapitánova rozkazu – dosud jsem na vysoký mangrovníkový strom nevyvěsil bílou tkaninu na znamení splněného úkolu.

Zdola od vesnice zněly bubny a píšťaly. Náčelníci ječivými hlasy svolávali kmen. Obával jsem se, že už brzy začne hostina s přípitky z nebezpečného džbánu. Jestli kapitán nespatří znamení, nepozná, zda smí pít! Hrozí mu stejná smrt, jaká stihla náčelníky Mbwanzů, Bharů a Kietů!

Přestal jsem úzkostlivě dbát na opatrnost a nejkratší cestou jsem se prodíral k mohutnému mangrovníku. Vylezl jsem na spodní větev. Zamířil jsem dalekohled k prostranství mezi chýšemi. Vyšňořené dívky přinášejí k slavnostnímu ohništi tykvovité nádoby. A džbán! Rychle šplhám výš. Chci zavěsit bílý šátek na větev, když ucítím bolest v boku. Listoví vedle mne proťal šíp. Třetí, čtvrtý... Pronásledovatel mne dostihl. Nemohu se pohnout, a přece musím vyvěsit bílou tkaninu. Dalekohledem vidím, jak ollávský náčelník povstal a podává Krugwemu hliněný džbán... Mám na sobě bílý plátěný oděv! Pevně zakliňuji své tělo do volného prostoru mezi dvě silné větve. Cítím další úder šípu! Ne, nespadnu, ani když ztratím vědomí. Nepohnutě ležím v koruně mangrovníku...

„Můj neviditelný, v oné chvíli však velice dobře viditelný přítel poručík Lar-Igu očekává, pánové, že ho brzy navštívíte v nemocnici," uzavírá poručíkovu písemnou zprávu kapitán Krugwe. „Skutečně, spatřil jsem znamení! Měl jsem jistotu, že poručík přemaloval papájový květ na druhou stranu džbánu. Pil jsem tedy

z označené strany! Ollávští náčelníci pak tiskli své rty k opačnému, neoznačenému okraji, který předtím celé týdny napouštěli jedem. Záhadná smrt Mbwanzů, Bharů a Kietů je objasněna. V době našeho odjezdu z osady, pánové, nežil již nikdo z viníků."

KONEC KOUZELNÍKŮ

S policejní četou a dvěma mezky se poručík Lar-Igu vydal na cestu. Kapitán Krugwe mu doporučil, aby předem neseznamoval policisty s cílem výpravy, a proto byl Lar-Igu překvapen, když za mnohadenního pochodu začal seržant vyprávět.

„Život afrického policisty je samé nebezpečí! Nástraha za nástrahou! Není divu, že občas někdo zběhne. Slyšel jsem o policistovi z kraje Mavajů a Batusů, jmenoval se Niray. Stal se, pane poručíku, velice mocným mužem... Zkrátka: v okolí batuského kouzelníka umíralo podezřele mnoho lidí na hadí uštknutí. Desátník Niray měl předvést kouzelníka k výslechu. Zatkl ho. Když potom pluli v kánoi do města, čaroděj sňal z hrdla náhrdelník z hrozích zubů, z nichž některé byly černé, jiné bílé. — Tohle je tvůj děd, tvá bába, rodiče, — poklepával kouzelník na černé zuby, — zemřeli. Toto jsou tvé sestry, tvůj bratr, tohle jsi ty, Nirayi. Vy všichni zanedlouho zemřete!"

Poručík Lar-Igu pohlédl na seržanta a zrychlil krok. Seržantův příběh líčí události a místo, které jsou cílem výpravy. Tamtamy Batusů hlásily v poslední době neobvykle vysoký počet úmrtí! Máme zjistit okolnosti, nařídil kapitán Krugwe, případně zatknout viníka.

„V kiwských vodopádech, snad náhodou, pane poručíku, snad úmyslně, kánoe řízená desátníkem Nirayem ztroskotala. A byl to batuský kouzelník, kdo zemřel. Utonul.

Co nyní? Podle předpisů měl Niray jet dál do města a hlásit nehodu. Ovšem napadlo ho cosi výnosnějšího: domorodé kouzelnictví skýtá pohodlný, blahobytný život! Niray serval z utopencova těla čarodějnické odznaky a vrátil se mezi Batusy. Odložil policejní uniformu; začal žít s kouzelníkovou manželkou. Naučil se od ní různá kouzla. I on vbrzku uměl předvídat počasí, vyznal se v bylinách, dovedl si nalíčit hrůzně tvář a děsit slabochy.

Jistý čas žil v blahobytu. Potom však úcty i darů Batusů ubývalo. Poznali, že nový kouzelník nevládne nad smrtí! Avšak také to

se Niray naučil od čarodějovy ženy. Nejsmělejší Batusové, jeden po druhém, umírali!"

Poručík Lar-Igu žasl nad podrobnostmi, kterými seržantova slova doplňovala stručný, důvěrný Krugweho rozkaz. Zvídavost policistů tedy poskytuje spolehlivější zprávy než dunění kmenových tamtamů. Lar-Igu skryl své uspokojení a nechal na seržantovi, aby s úžasem rozpoznával blížící se cíl cesty.

V batuské vesnici poručík hlasitě zvolal: „Desátník Nirayi!"

Jeden z urostlých Batusů mezi chýšemi prudce povstal. Na nahé hrudi se zaleskl náhrdelník s černými a bílými hrošími zuby.

„Zběhl jste z policejní služby! Připravte se, Niray! Zítra vyrazíme!"

Pro každý případ postavil poručík ke kouzelníkově chýši na noc stráž.

Ve městě toho muže za zběhnutí odsoudí k pokutě, uvažoval Lar-Igu, nebo k několika měsícům vězení. Vinu na smrti mnoha Batusů Niray určitě popře. Soud mu neprokáže ani jedno úmyslné zabití! Jak jen to dělá s těmi hady!

„Batusové!" Ráno oslovil poručík kmenové shromáždění. „Řekněte, jak zemřeli muži a ženy, které Niray nenáviděl?"

„Uštkl je had!"

„Efa! Paví zmije!"

„Viděli jste to na vlastní oči?"

„Ne."

„Já ano. Jednou. Efa tehdy uštkla mého syna."

„A co Niray? Byl nablízku?"

„Nevím . . . Ne. Nebyl."

„Jak můžete dokázat, že Niray usmrcuje své nepřátele?"

Batusové dlouho neodpovídali. Pak řekli, že kouzelník žádal potraviny, dary, peníze. Chtěl stále víc a víc. Kdo mu odporoval — zemřel.

Po obědě poručík Lar-Igu shledal, že se ztratila jedna z jeho hnědých košil. Nebyla právě nejnovější a Lar-Igu ji s lehkým srdcem oželel.

Zatím se u dvou nákladem obtěžkaných mezků shromáždili policisté, žalobci, Niray a pět jiných provinilců, které k soudu posílala kmenová rada, neboť kdoví, kdy do kraje opět zavítá policie. Niray se zdál smířen s osudem. Přes den, na vyprahlé rovině mlčky nesl přidělený náklad, večer se halil do přikrývek a brzy usínal. Pátého

dne spatřila výprava na obzoru hory. Všichni pocítili úlevu a dříve než obvykle si dopřáli odpočinek. Na mnoha kamenných ohništích stanuly kotle vroucí vody s kusy masa. Poručík Lar-Igu zamyšleně procházel mezi ohništi a odpočívajícími muži ... Ne, kapitán Krugwe nebude se splněním úkolu spokojen. Stále ještě chybí důkaz, vysvětlení, jak Niray prováděl své zločiny!

Vtom nablízku třeskl výstřel. Lar-Igu se otočil. Za ním cosi žnehybnělo v trávě. Kdosi vyrazil divoký výkřik. Stráž se vrhla k Niraymu. Zběhlý policista se pokoušel o útěk. Poručík se sklonil nad travnatou plošinou. Zpozoroval asi metr dlouhé hadí tělo: zářivě žluté a hnědé skvrny se prolínaly s jasně červenými.

„Paví zmije! Efa! Nádherná bestie!" k poručíkovi přistoupil seržant. „Právě taková mi jednou doma uštkla psa. Pošel za deset minut."

„Efa! Efa!" zděšeně volali Batusové. „Kouzelník je mocný ... Obchází nás smrt! Smrt!"

Seržant dlouhým klackem nadzvedl hadí hlavu v místech, kde ji proťala kulka neobyčejně přesného výstřelu. „Kdyby stráž neměla tak šťastnou ruku, pane poručíku, byl by vás uštkl. Pohleďte ..." Klackem hada převrátil. Hadí tělo bylo na břišní straně pokryto velkými nafouklými puchýři; barevnou kůži narušovaly šedé spáleniny. Přímka nedokončeného hadova útoku vycházela od blízkého ohniště.

„Kdo seděl u tohoto ohniště?"

„Kouzelník!" vykřikli Batusové. „Niray!"

Lar-Igu se seržantem přistoupili k ohništi. Zakryt poklicí, stál tam hrnec. Ne nad plameny ohně, ale volně na plochém, rozpáleném kameni.

„Nesahejte na to, pane poručíku!"

S namířenou pistolí v levé ruce, srazil seržant klackem poklici. V hrnci byla jakási zmuchlaná látka. Seržant ji napíchl na klacek a zvedl do výše ...

„To je vaše košile, pane poručíku!"

Od nedalekého křoví se ozvalo praštění větví. Stráž přivlékala spoutaného Nirayho. Kouzelník se vzpíral, vztekle sebou škubal. Děsil se pohledu na hnědou košili, překocený hrnec a zabitého hada.

„Tohle nevydařené kouzelo dokazuje, jak jste spáchal všechny předchozí zločiny!" řekl poručík. „Ručím vám za to, Nirayi, že tři

důkazy, na které nyní vytřeštěně hledíte, budou stačit soudu k vynesení nejpřísnějšího rozsudku!“

„Takový bývá konec kouzelníků. Středoafričtí Batusové už žádnému vydřiduchovi nenaletí,“ po návratu shrnoval Lar-Igu prožité události kapitánu Krugwemu. „Zběhlý policista se od starého batuského kouzelníka naučil prostý, ale účinný trik. Do těsného prostoru uzavřel zmiji spolu s nějakým předmětem člověka, který měl být uštknut. Pak dlouho a krutě hada mučil, aby v něm spojil bolest mučení s pachem příští oběti. A potom vždy, přikrčen v úkrytu, jedovatého hada vypustil . . .

DOTYK SMRTI

Skupina úředníků, lékař a zmocněnec kraje rokují o posledních událostech.

„Je to nesmysl! Znáte jejich pověrčivost! Jsou vystrašeni. Opakuji, že na věci není kousek pravdy,“ rozhorleně prohlašuje dr. Wanden.

„Proč tedy ti muži — kterých se Na-Daha dotkl svou kouzelnou hůlkou — zemřeli? Slyšeli jste popis události od očitého svědka. Nepopírám, byl to jeden z mých úředníků. Sledoval z úkrytu celý čarodějný obřad. Kouzelník Na-Daha se dotkl jednoho domorodce holí — docela lehce — a muž byl v okamžiku mrtev! Tohle je skutečnost, a ne výplod rozjitřené fantazie.“

Po správním zmocněnci se ujal slova policejní kapitán Nkra-Wan; Afričan rodem, Evropan výchovou a bystrý, odvážný muž výkonem svého povolání.

„To byl názor svědka, lékaře a pana správního zmocněnce. Pochopitelně, my policisté nevěříme v žádné nadpřirozené síly. Podle nás je Na-Daha nejspíše zločinec. Jen způsob, jakým se zbavuje nepohodlných soukmenovců, je poněkud záhadný. — Dávám vám své slovo, že za měsíc se dozvíte o kouzelníkovi vše!“

Nkra-Wan odcestoval v čele ozbrojeného oddílu do vnitrozemí. Tuto cestu podnikal vždy jednou za půl roku, letos však vyrazil o něco dříve.

Plynuly dny a týdny. Správní zmocněnec vysílá denně několik běžců, aby se přesvědčili, zda se policejní výprava nevrací.

Konečně příznivá zpráva. Posel hlásí, že Nkra-Wanův oddíl překročil řeku Walle. To znamená, že za několik hodin dorazí do města.

Krátké uvítání a otázka, vyslovená jako jedněmi ústy: „Co je s kouzelníkem?“

Kapitán Nkra-Wan, nyní již čistě umyt a oholen, usedá s úsměvem do křesla. „Nebudu vás napínat. Zkrátka, byl jednou jeden kouzelník . . .“

„Byl?“ skáče mu do řeči zmocněnec.

„Ano. Ale vyslechněte celou zprávu!“

Do vesnice Nambaků jsme dorazili bez zvláštních příhod. Náčelník byl překvapen, že přicházím o ‚dva západy měsíce‘ dříve než obvykle, a já byl zase udiven, že mne nepřišel uvítat také Na-Daha. Projevil jsem nelibost a ptal se náčelníka, proč není kouzelník v uvítací družině.

„Náčelníku kapitáne, od té doby, co Na-Daha vládne Smrti, říká, že je nejmocnější muž a že nemusí nikoho poslouchat. Každý se jej bojí. Náčelníku kapitáne, je to mocný kouzelník. Přijde, kouzelnou hůlkou na tě ukáže a odejdeš do Tmy. Již mnoho bojovníků poslal do Tmy.“

Obezřetnými otázkami jsem se dověděl, že Na-Daha usmrcuje své oběti veřejně, na místě. Zřejmě se tedy nejedná o otřepaný trik domorodých travičů. Tušil jsem, že Na-Daha vynašel jiné, působivější kouzlo.

Došli jsme k náčelníkově chatě. Po uvítací řeči a pohoštění jsem poručil dvěma svým mužům, aby šli do kouzelníkovy chýše a vyřídili Na-Dahovi, že s ním chci okamžitě mluvit. Stalo se však něco, co jsem neočekával. Na-Daha odmítl přijít. Kdo se mnou chce mluvit — musí přijít sám! vzkázal.

V sázce byla moje autorita, vážnost úřadů a vlády. Abych já šel za tím darebákem? Nemožné! Uchýlil jsem se k malé lsti a zaútočil jsem na kouzelníkovu ješitnost.

„Jděte znovu k Na-Dahovi a řekněte mu, že náčelník kapitán nepřijde. Vyřiďte mu, že Na-Daha je lhář a že se jeho kouzel nebojím, protože Smrti nevládne. Dám mu 10 krav a 20 ovcí, když mi dokáže, že dovede pouhým vztáhnutím ruky poslat člověka do Tmy!"

To pomohlo. Nyní šlo zase o autoritu pana kouzelníka. Přišel. Pomalován jako strašidlo, s bílými pruhy přes obličej a pažemi nabarvenými rudou hlinkou. V pravici třímal asi metr dlouhou tenkou hůlku.

Nebyl to právě příjemný pocit. Věděl jsem, že jej nesmím pustit k tělu na kratší vzdálenost, než je délka toho záhadného předmětu.

„Posmíváš se mé moci? Nevěříš, že vládnu Smrti? I tebe mohu poslat do Tmy!"

Pomalými kroky se ke mně kouzelník blížil. Vesničané mu bázlivě ustupovali z cesty. Nespouštěl jsem jej z očí ani na vteřinu. Postupoval s pitvorným úšklebkem blíž a blíž — a zvolna vztahoval ruku s hůlkou proti mému obličeji. Kolem bylo hrobové ticho. Všechny zraky se upíraly na mne. Cítil jsem, že se mi do tváře dívá smrt. Musil jsem okamžitě jednat. Ledabylým pohybem jsem uchopil okraj své přilby, jako bych ji chtěl posunout do týlu — a prudkým máchnutím jsem udeřil do hole.

Nečekaný úder vyrazil Na-Dahovi hůl z ruky. Vedl jsem ránu shora dolů, takže tajemný předmět padl mezi nás. S divokým výkřikem se Na-Daha vrhl po hůlce. Uskočil jsem, jeho noha zavadila o hrot hole — a v příštím okamžiku padl kouzelník jako bleskem zasažen k zemi. Když jsem se k němu sklonil . . . byl mrtev.

Zbývalo prohlédnout opatrně hůlku. Pánové! Velmi jednoduché kouzlo! Dutý bambus, na konci dva ostré trny a v dutině zvláštní, okamžitě působící směs hadího a rostlinného jedu. Řekl bych — dřevěný had. Stačilo nepatrné škrábnutí . . . na cestu do Tmy.

TAJEMNÉ OKO

„Přicházím z Osaku — přestoupili zákon," hlásil policista Boho kapitánu Krugwe. „Náčelník vám nepodal zprávu, že lovec kmene Quatan zemřel asagajem. Sám jsem to viděl. Těžký asagaj měl zaražen zde . . ." mluvčí ukázal na levou stranu hrudi.

Čelo kapitána Krugwe se pokrylo vráskami. Jeho kraj byl celkem pokojný, sem tam nějaký zlodějíček ukradl jinému kmeni vepříka nebo kozu — ale zabít?

„Dobrá, Boho, vypravím se do Osaku. Najdu viníka."

Odpoledne vyplula proti proudu velká, motorem opatřená kánoe s kapitánem Krugwe, poručíkem Lar-Igu a deseti policisty. Důstojníci pozorovali krajinu kolem řeky, policisté zpívali své válečné písně. Pojednou Krugwe pokynul — vše ztichlo. Z hlubin nekonečných pralesů bylo slyšet dunění bubnů. Tamtamy!

Kapitán s přimhouřenýma očima naslouchal . . .

„Náčelník kapitán . . . ochránce zákona . . . se svým impi, vojskem . . . pluje vzhůru po řece . . ." hlásily bubny vesnic. Zpráva letěla nad lesy, pronikala dusným tichem africké Tanganniky.

Kánoe plula již mnoho hodin. Řekou se mihl hlukem motoru vyplašený krokodýl. Blížil se cíl cesty — Osaku. Vpluli do zálivu a zamířili k břehu.

Tvář kapitána Krugwe se zachmuřila ještě více. Asagaj do těla! A kde je náčelník, aby podal zprávu? Nikde!

Malý průvod se vydal na cestu.

Když došel při západu slunce oddíl před náčelníkovu chatu, poslal kapitán jednoho muže, aby zavolal velkého lovce a náčelníka kmene Osaku.

Přišel. Obrovitý muž, mohutných svalů a tvrdého pohledu.

Kapitán Krugwe jej nevlídně pozoroval.

„Čekáš, kdy tě pozdravím, Sim-Obo? Proč jsi mne nepřišel uvítat k řece?" oslovil po chvíli přísně náčelníka.

„Nevěděl jsem, že přijdeš . . ." vymlouval se Sim-Obo.

„Lžeš! Slyšel jsem na řece hlas tamtamů. Zabili zde muže — nepodal jsi zprávu. Jsi špatný náčelník, Sim-Obo! Svolej ihned celý kmen! Najdu, kdo bodl asagajem muže kmene Quatan. Wa, domluvil jsem," obrátil se Krugwe k náčelníkovi zády.

Zanedlouho seděli rádci s náčelníkem kolem velkého ohně. Ostatní mužové z vesnice stáli v uctivé vzdálenosti za nimi. Po důkladné, tiché poradě udeřil náčelník třikrát holí do země.

„Muži zákona, slyšel jsem. Obviňuješ některého z mých mužů, že zabil asagajem člověka z kmene Quatan. Nevím o tom. Jsi chytrý náčelník kapitán — najdi si viníka sám! Domluvil jsem!" skončil Sim-Obo, zřejmě hrdý na svoji řeč.

„To bude těžké . . ." prohodil tiše poručík Lar-Igu.

„Uvidíme! Poručíku, připravte fotografický aparát! Ano — a bleskové světlo. Vyfotografuji si nějakou skupinku."

Poručík nemohl pochopit, jak může mít kapitán takováhle přání; vstal však a učinil, co mu bylo přikázáno.

Když byl aparát připraven, obrátil se kapitán ke shromáždění.

„Náčelníku, řekl jsi, abych si sám našel viníka. Dobrá, najdu jej. Tato skříňka se na vás, muži osačtí, dívá svým skleněným okem. Dívá se do vašich očí a vidí do vašich duší . . ." Při těch slovech obešel kapitán muže, kteří seděli v půlkruhu na zemi a pohlíželi nedůvěřivě na podivnou věc před sebou.

„Uduste oheň!" přikázal kapitán.

Prostranstvím zavládla tma; jen třpyt hvězd a vyletující jiskry rozrážely temnotu.

Kapitánův hlas znovu zazněl tichem:

„Muži Osaku! Budu počítat do tří. Do té doby najde má skříň muže, kterého hledám. Pozor. Oko se dívá! Jedna! Dvě! Tři!"

Prostranstvím šlehl blesk.

Několik mužů vykřiklo zděšením.

„Teď jděte spát — ráno si přijdu pro svého muže," řekl tiše kapitán.

Po půlhodině zavládl ve vesnici klid.

Jen v malém stanu blikalo slabé červené světlo. Kapitán Krugwe vyvolával film své ‚skupinky', zatímco poručík Lar-Igu si marně lámal hlavu, co to všechno znamená.

Ráno bylo na návsi rušno. Všichni pohlíželi ke stanu kapitána Krugwe. V čele svých policistů mířil k náčelníkově chatě. Muži celé vesnice, v počtu asi šedesát hlav, stáli v několika dlouhých, nepravidelných řadách. Krugwe se otočil k jednomu ze svých policistů a udělil mu jakýsi rozkaz.

„Ticho, muži osačtí! Muž zákona promluví!" zvolal policista.

Všichni napjatě pohlíželi na kapitána.

„Náčelníku, jdu si pro muže, který porušil zákon!" Po těchto slovech šel Krugwe volným krokem kolem řady osackých lovců, dívaje se každému jednotlivci zpytavě do tváře. Dva policisté jej

následovali. Když přecházel kapitán kolem šestnáctého muže — zastavil se. Jeho pohled se vpil do očí bojovníka.

„Předstup, muži! Tebe jsem hledal!“ zavelel ostře.

Oba policisté chtěli uchopit muže, na něhož kapitán ukázal, ale ten se jim vytrhl z rukou a vrhl se před Krugweho na zem.

„Milost, mocný kapitáne, milost! Vykonal jsem jen rozkaz svého náčelníka! Všechno řeknu, milost . . .“

„Vím, že jsi zabil. Soud ve městě potrestá tebe i náčelníka. Půjdeš s námi. A ty, náčelníku, odevzdej svou hůl nejstaršímu rádci. Muži osačtí, pamatujte: kdykoli zákon přestoupíte — přijdu! Wa, domluvil jsem!“

Motorová loď pluje rychle po proudu. Policisté zpívají svoje válečné písně. Na přídi leží mlčky dva spoutaní muži.

„Kapitáne, jak to vlastně bylo s tím fotografováním včera večer? Pořád tomu ještě nerozumím . . .“ ptá se poručík Lar-Igu.

Krugwe mu beze slova podává snímek, který pořídil ve chvíli, kdy Lar-Igu zapálil bleskové světlo. Na obrázku jsou muži, kteří se zúčastnili shromáždění. Jejich oči, široce rozevřeny, hledí na kouzelnou skříňku, která se ‚dívá do jejich duší‘.

„Už vidím, kapitáne! To byl výborný nápad! To je on!“ ukazuje poručík jednoho muže na fotografii. „Nechtěl, aby mu skleněné oko vidělo do duše — zakryl si dlaní oči! To jej usvědčilo . . .“

„Ano, ale myslím, poručíku, že jej vlastně prozradilo — jeho špatné svědomí. Poslyšte!“

Pralesem se nese hlas tamtamů:

„Muž zákona . . . viníky našel . . . do kamenného města je odváží . . . dlouho . . . dlouho se do ráje Osaku nevrátí . . .“

PODIVÍN

Několikavagónový vláček lokálky z Balundy do Katendy se přikolébal za hlučného pískání do stanice. Přednosta se dvěma muži domorodé policie rychle odváděli z kolejí krávu, která se až do příjezdu vlaku pásla mezi kolejnicemi; jiný muž vyháněl z trati hejno tučných slípek.

Na nástupišti se tísní pestrá směsice lidí. V davu se třpytí bezvadně bělostný oblek důlního inženýra Derxe. Inženýr čeká na

nádraží, aby přivítal svého kolegu Tenglera, který byl služebně přeložen až sem, do Katendy.

Leccos se o Tenglerovi povídalo. Že prý byl přeložen pro několik žertíků, které se v dobré společnosti netrpí. Být přeložen do Katendy, to je skutečný trest! Daleko od civilizace, neuvěřitelně daleko. Jedinou zdejší zábavou je starý gramofon, několik silně obehraných desek a kulečník s potrhaným plátnem. Nejhorší však je — místní ředitel dolu. Až do Balundy došly zprávy o přísné kázni, kterou v Katendě zavedla pevná ruka ředitele Archela.

Vláček stanul ve stanici. Z oddělení první třídy svižně vystoupil inženýr Tengler.

„Jsem inženýr Derx. Vítám vás jménem ředitele Archela a za všechny zaměstance."

„Děkuji!" Oba mladí muži si tisknou pravice.

„No, a teď můžeme pokračovat jako kamarádi, ne? Já jsem Josef, ale hoši mi říkají Pep!"

„Výborně! Mně říkali přátelé Kiki!"

Jdou k důlním barákům, které leží na samém úpatí hor.

„Poslyš, Pepe, jaká je tady vlastně služba? Říká se v Balundě, že ředitel je ras ve službě a jinak — podivín! Sbírá snad tak náruživě brouky nebo starý porcelán?"

„Nic takového, příteli! Náš starý má vlastně jen jeden takový podivný vrtoch: Po celou dobu, co je zde ředitelem, a to už je dvacet šest let, nesmí nikdo z mužstva ani inženýrů — hvízdat!"

„Co říkáš? Hvízdat? Myslíš jako pískat? Takhle ... Tengler sešpulí rty a pohvizduje úryvek veselé písničky.

„Ano, tak! Nikdo neví proč, ale pískat se nesmí. Vyhodí bez milosti každého, kdo se opováží zapískat v ubikacích. Však ho poznáš, toho našeho ..."

Inženýr Derx nedomluvil.

Za zády volně kráčejících mužů se ozval sytý, hluboký hlas:

„Ano, poznáte ho velmi brzy, pane inženýre ... Jdu za vámi už od nádraží, a protože máme společnou cestu, byl jsem nucen vyslechnout váš rozhovor. Pánové, zvu vás, pohovoříme si trochu. Prosím!" posunek ruky ředitele Archela je neúprosný.

„Nemusíte se omlouvat. Kdekdo o mně říká, že jsem podivín. A to proto, že jsem zakázal všem zaměstnancům hvízdat! Inženýre Derxi, řekl jste svému novému příteli, že nikdo neví, proč jsem

tento zákaz dal. Nikdo se mě však na to nezeptal! Každému stačil nápis ‚Hvízdání zakázáno!' Prosím, řeknu vám, proč se u nás nesmí hvízdat . . .

Tak jako dnes inženýr Tengler, tak jsem i já kdysi přijel do tohoto hnízda. Třetího dne po příjezdu jsem seděl ve svém pokojíku a mydlil si tváře. Na stolku před sebou jsem měl zrcátko, takhle vlevo misku s mýdlem, no, a pískám si nějakou veselou písničku. Chvílemi se dívám do malého zrcátka, pak padne můj pohled přes desku stolu a — víte, kam jsem se díval? Do očí — brejlovce! Půl metru nad stolem se tyčila ohyzdná hlava brejlovce egyptského a upírala na mne své žlutozelené oči. Okamžitě jsem si uvědomil, co se stalo. Víte přece, jak fakíři a krotitelé hadů vábí tyto potvůrky! Pískají jim, pánové, pískají! A pokud pískají, je brejlovec ve stavu jakési strnulosti, ale běda, kdyby se pískat přestalo!

Pánové, já seděl u stolu s namydlenou tváří, do půl těla svlečený, levou rukou jsem držel ruku s mýdlem, v pravé štětku a pískal jsem svému návštěvníku, pískal a pískal. Pot se mi lil z čela; věděl jsem, že sebemenší pohnutí by znamenalo — smrt. Pískal jsem, co mi právě napadlo. Přehvízdal jsem všechny známé písničky, nesměl jsem přestat ani na vteřinu. Tělo mi už nucenou nehybností dřevěnělo . . .

Pak mi napadla spásná myšlenka. Počal jsem ze všech sil hvízdat náš důlní signál: Pozor, nebezpečí! Pískal jsem čtvrt hodiny nebo hodinu, nevím. Můj signál zaslechl dozorce Daniro. Podíval se oknem, co se děje, a hned postřehl, v jakém jsem nebezpečí. Nemohl však střelit do místnosti. Hlava brejlovce a moje prsa byly od okna v jedné přímce. A já hvízdal, až mi v hrdle vysychalo!

Dozorce Daniro byl však zkušený člověk. Vskočil do pokojíka a hlukem upoutal pozornost brejlovce na sebe. Had zaútočil, ale kule z dozorcova revolveru mu prolétla hlavou dříve, než se jeho jedovaté zuby mohly dotknout mého zachránce.

Pánové, od té doby nehvízdám a nedovolím, aby mé mužstvo hvízdalo. Vím, pískat jistě umíte všichni, ale také vím, že brejlovci jsou zde dodnes. Proto se u nás hvízdat nebude! A teď si, pánové, pohovořte, já musím po svých."

KIRRI

Pracovna zmocněnce okresu Nirboa vypadá jako síň muzea. Stěny jsou plné afrických oštěpů, šípů, křesadel, hrnců, štítů, dýk, vitrín s ručně tkanými šátky. V pohodlných křeslech sedí dva muži. Mezi nimi, na hladké desce stolu, leží podivný předmět. Dřevěná koule o průměru patnácti šestnácti centimetrů, nasazená na pružné, asi metr dlouhé násadě. Koule je vyrobena z tvrdého, neobyčejně těžkého dřeva.

„Věřte, že bych vám rád pomohl. Byl to ničema, ano. Ale byl Evropan a jeho velvyslanectví . . . Pokud nebudu znát podrobnosti případu, musí váš sluha zůstat ve vazbě!" rozhodl po letmo naznačených důvodech vládní zmocněnec Quin.

„Vylíčím vám celý případ," ujal se znovu slova inženýr Haartwig. Věc mu zřejmě velice ležela na srdci, byl však příliš zkušeným mužem, než aby si nebyl vědom, že podmínkou úspěšného jednání je stručnost. „Pamatujete, že je tomu asi pět let, co přišel můj ‚evropský krajan' Demasco do zdejšího okresu. Víte z hlášení, že po celou tu dobu dělal Evropanům jen ostudu. Pašoval do vesnice alkohol, omamné drogy a zbraně. Okrádal domorodce. Zacházel s nimi jako se psy." Quin přikývl a Haartwig mimoděk sáhl po těžké, dřevěné kouli. „Dříve sloužil u něj, u Demasca — myslím, můj sluha Zulu. Našel jsem toho chlapce

před dvěma lety v poli, zbitého do bezvědomí. Nesl svému pánovi pivo, upadl, láhev se rozbila a Demasco jej nelidsky ztýral. Zulu má dodnes památky po celém těle.

Stavíme v Maff-Inku hráze, tam jsem se s Demascem asi před měsícem střetl. Přišel a verboval dělníky na práci do Spojených států. Sliboval hory doly, bylo jasné, že lže. Ani dělníci mu nevěřili, a tak jsem mu za všeobecného posměchu doporučil, aby šel po svých. Zuřil a sliboval mi pomstu.

Nebral jsem jeho pohrůžky vážně, ale Zulu mne varoval.

‚Bwana, zlý člověk je Demasco. Velmi zlý. Já budu hlídat,' řekl mi.

Snažil jsem se svého sluhu uchlácholit, avšak marně. Od toho dne mi chodil v patách jako stín. Často se mi ztratil z očí, a přece jsem tušil, že střeží každý můj krok.

Zítra tomu bude týden, byl jasný večer, vyšel jsem, abych se podíval do skladů. Na opuštěném pozemku za jeřáby jsem zpozoroval, že proti mně vrávorá člověk. Byl to Demasco! Na první pohled jsem poznal, že je opilý. Chtěl jsem mít pravou ruku blíže pouzdru s pistolí, Demasco však postřehl můj úmysl, zvedl kulovnici a: ‚. . . ruce nad hlavu, Haartwigu!'

Uměl jsem si představit, čeho je tenhle ničema schopen. Nezbývalo, než uposlechnout.

‚Tohle vás bude stát kriminál, Demasco!'

‚Pochybuju,' ušklíbl se. ‚V sebeobraně se odpustí ledacos!' V jeho očích se zablesklo a ruka s puškou se zvedla. Konec hlavně spočinul na mých prsou.

‚Mějte rozum, člověče! Copak jste chladnokrevný vrah!?'

Vtom vidím, že asi dvacet kroků za Demascem se rozhrnulo křoví a z něj vystupuje Zulu. V pravici třímá zbraň svého kmene, vrhací kouli kirri!

‚Demasco, než vyvedete nějakou hloupost, podívejte se za sebe!'

‚Haha! Myslíte, že vám naletím na takový starý trik, Haartwigu? Dostanete, co vám patří!' Pásl se na mé bezmocnosti a pomalu přibližoval prst ke spoušti.

Tu spatřím, jak Zulu zvedá násadu ... rozmáchl se pravicí. Těžká koule kirri zasáhla Demasca do temene hlavy. Byl mrtev dříve, než se mi složil k nohám.

Záleží na vás, pane vládní zmocněnče, jak posoudíte Zuluův čin. Osobně jsem si jist, že zabránil vraždě a zachránil mi život," skončil inženýr Haartwig.

Zmocněnec Quin, který kdysi studoval na kterési evropské univerzitě, rozhodl po chvíli přemýšlení: „Zulu bude až do soudu propuštěn! Ručíte ovšem za to, že bude soudu kdykoli k dispozici." Pousmál se. „Nemyslíte," pohlédl ke zbrani, ležící na hlazené desce stolu, „že by se velice hezky vyjímala v mé sbírce?"

Haartwig s úsměvem dřevěné kirri Quinovi daroval.

Zulu byl po několika týdnech shledán u soudu nevinným. Inženýr očekával, že půjde zase k němu jako sluha na stavbu. Ale je těžké rozumět duši černého muže.

Zulu zavrtěl kudrnatou hlavou a povídá: „Bwana, zlý muž Demasco již není. Nepotřebuješ mne. Půjdu ke svému kmeni. Kdybys byl, bwana, opět někdy v nebezpečí, pošli pro mne. Přijdu! A přinesu nové kirri, velké, těžké kirri! Buď zdráv."

VÁLEČNÁ PÍSEŇ

Quener se s námahou prodíral trnitým porostem. Zbývalo asi sto metrů, když mu nízká větev shodila přílbu z hlavy. Být teď v Oranu, Kairu, Monrovii nebo Lagosu, povzdechl si. Pánům z ředitelství se to mluví! Sedí v afrických metropolích, které si v ni-

čem nezadají s nejvýstavnějšími velkoměsty Evropy. Ale ať se jednou vypraví sem, k řece Welle! Quener rozhrnul větve hustého mangrovníku, a co spatřil, mu vzalo dech. Tábor, který ráno opustil, byl doslova rozmetán.

V místech stanů čnějí ze země jen polámané kůly. Bedny s cenným obsahem jsou rozbité a dobrák Rex leží nedaleko vyhaslého ohniště s krvavou pěnou u tlamy. Quener se sehnul a vytrhl dlouhý nůž ze psovy hrudi.

Nemusí dlouho uvažovat, aby poznal, co se zde odehrálo. Tábor byl přepaden! Ale co se stalo s jeho kamarády?

Quener sevřel pevněji těžkou karabinu a ustupuje zpět do pralesa. Obchází tábor. Počíná si nanejvýš obezřetně. Nachází stopy: otisky bosých nohou, otisky kožených podpatků. Neklamné znamení, že přátelé nejsou mrtvi, ale zajati. Objevuje dalšího mrtvého psa. Podle oštěpu v jeho těle poznává, s kým má tu čest. N-Gingové! Divoký, nevyzpytatelný kmen. Quener je klidný a rozvážný muž, ale v tomto okamžiku posílá rozhlasovou společnost do horoucích pekel. Jděte a přineste pro naše posluchače hlasy Afriky! Jděte a nechte tam krk! — Uvědomuje si, že takhle to dříve či později muselo skončit.

Vrací se do ležení. Shledává zbytky zásob. Nahrávací aparatura je zničena. Lesklé kotouče s plechovými pásy nahrávek se povalují u ohniště, většinou zpřetrhány a znehodnoceny. Co práce a námahy je tyhle nahrávky stály!

Po čtvrthodinovém úsilí nachází jen trochu potravin a malý, podlouhlý kufřík. Quener se zasmál.

V té chvíli je už dávno rozhodnut. Stůj co stůj musí osvobodit své tři kamarády. Ví, co je čeká mezi N-Gingy. Má rychlou zbraň. Může se pustit do boje; ovšem jen tehdy, dostihne-li útočníky, než dovlečou své zajatce do vesnice. Proti přesile celého kmene by byl bezmocný.

Z několika řemenů si zhotovuje popruhy a nakládá sporý náklad na ramena. Schnut k zemi spěchá po stopách. Násilníci netuší, že jeden člen výpravy unikl. Jistě půjdou pralesem zcela bezstarostně.

Tady se tlupa zastavila! Jeden z obutých mužů kulhá! Byl zraněn? Nikoli, Quener se zašklebí a prohlíží si stopy. Brzy nabývá jistoty. Ten, kdo tak často klesá a napadá na pravou nohu, je Adibu; on jediný má v botách cvočky. Je zřejmé, že tak činí úmyslně,

aby zanechával zřetelnou stopu. Pokouší se N-Gingy zdržet. Spoléhá na Quenera, že se pustí za nimi.

Quener sleduje stopu už několik hodin. N-Gingové mohou jít daleko, třeba celé dny cesty. Rádi se vypravují i na několikadenní vzdálenost od své vesnice. Jsou to divocí bojovníci. Quener se usměje. A přece se bojí! Koho? Trpasličího kmene! Ano, těch maličkých divochů, co žijí na horním toku řeky Welle, v pohraničí Ugandy. Ačkoli žádný z nich nevyroste více než do chabých 130 centimetrů, jsou velmi obávaní pro své jedovaté šípy. S neobyčejnou přesností a na vzdálenost mnoha desítek metrů je vyfukují z bambusových foukaček. Quener s nimi nemá špatné zkušenosti, dík bohatým darům byla jejich výprava dobře přijata. Právě u trpaslíků získali nejlepší rozhlasové nahrávky.

Se západem slunce poznává, že tlupa není daleko. Stopy jsou stále zřetelnější. Lístky zlámaných travin nestačily uvadnout.

Les končí. Quener pohlíží do rovinatého pruhu, porostlého řídkou trávou. V příští vteřině křesá za nejbližší strom. Na mýtině, v uzavřeném kruhu sedí N-Gingové!

Rychle počítá: patnáct, osmnáct, dvaadvacet mužů. Uprostřed sedí jeho přátelé. Nejsou spoutáni.

Quener usilovně uvažuje. Mám spustit palbu? V karabině je devět, v pistoli šest ran. Zavrhuje tu myšlenku. Vidí, že Adibu pohlíží upřeně k pralesu. Dává mu tiché, nenápadné znamení. Adibu odpovídá, zpozoroval jej.

N-Gingové rozdělávají oheň. Adibu se sklání ke svým přátelům a tiše jim sděluje dobrou zprávu.

Padá soumrak. Dlouho se nic neděje. N-Gingové si bručí jakýsi monotónní popěvek a posedávají u ohně ...

Najednou se na kraji lesa ozve šum! Jako by se mnoho lidí prodíralo křovisky. Pak zazní tichem podivné ječení, přecházející v kvílivý halas. Ozývá se válečná píseň nejmenších bojovníků, mužů jedovatých šípů!

N-Gingové strnou. Obávaní trpaslíci jsou nablízku. Je jich mnoho — zpívají válečnou píseň! N-Gingové váhají. Od lesa zafičí nad jejich hlavami několik kulí. Válečná píseň wellských trpaslíků sílí. To rozhoduje. N-Gingové se dávají na zmatený útěk do tmy ...

Quener s karabinou stojí u svých osvobozených přátel.

Adibu se chechtá, plácá se do stehen, brunátní smíchem: „To se ti povedlo, Quenere! Pustit nahrávku s válečnou písní wellských trpaslíků!"

„Potom ať někdo říká, že nahrávky pro rozhlasovou společnost jsou k ničemu!“

Muži se smějí a upevňují malý, podlouhlý kufřík s přehrávacím zařízením zpět do Quenerových popruhů.

SLONÍ HŘBITOV

Pod vedením Jima Bengtowna proniká ‚impi‘ – výprava zeměpisné společnosti – do nitra afrického Konga, aby se pokusila objevit pramen Řeky Sedmi Jezer. Suše šustící tráva sahá mužům nad kolena. Vpředu kráčí pět ‚askari‘, domorodých průvodců, kteří v nelítostném slunečním žáru holemi rozbíjejí trnitá křoviska a razí cestu nosičům.

„Assa iií – stát!“ ozývá se neočekávaně z čela čtyřicetihlavého zástupu. „Umbarooo – odložit náklad!“ Nosiči unaveně klesají do trávy a dva běloši přidávají do kroku, aby zjistili, proč se výprava zastavila.

„Bwana Bengtown!“ Urostlý černý Aaon jde veliteli vstříc a ukazuje rukou. „Tam! Ty dva stromy! Pohleďte!“

„Nevidím,“ říká profesor Caarnal, „nevidím nic než čtyři velké černé supy na větvích.“

„Bwana, dobře jsem se díval. Ptáci slétli k zemi a opět se vrátili na strom. Něčeho se polekali!“

„Snad tam odpočívá v trávě gazela?“ namítá Jim Bengtown.

„Gazela nepoužívá ‚tkaninu‘ na čištění nosu,“ krčí výsměšně čelo Aaon. „Na zadním stromě visí bílý šátek!“

Profesor Caarnal přikládá k očím dalekohled.

„Ano, je to tak . . .“

„Prohlédneme si to místo,“ velí Bengtown. „Nosiči si zatím odpočinou.“

Trojice mužů zvolna kráčí k osamělým stromům. Černí supové projevují neklid. Aaon je stále o několik kroků vpředu, pojednou zamává holí – ptáci s křikem odlétají, a černoch mizí za vysokými trsy trávy.

„Bwana, rychle sem! Leží zde člověk!“

Přátelé běží k houštině, která pohltila Aaona. Nacházejí jej sklo-něného nad zhroucenou postavou v loveckých šatech. Neznámý je v bezvědomí, jen občas prudce máchne pravicí, jako by se proti

čemusi bránil. Zřejmě v posledním záblesku vědomí spatřil černé supy – a odhání je.

Muži odnášejí bezmocného bělocha k výpravě. Bengtown dává příkaz, aby byly vztyčeny stany, zatímco profesor Caarnal se věnuje bezvědomému lovci.

„Jak se dostal do těchto nehostinných míst?"

„Sám?!"

„Bez zásoby potravin a beze zbraně?"

„Je zcela vyčerpán žízní a hladem!"

K večeru, dík profesorově péči, jež spočívá v prostém smáčení rtů a čela chladivou vodou z čutory, neznámý procitá. Po klidné noci a vhodně volené snídani, k níž učený ošetřovatel připravil vaječnou polévku s drobnými kousky masa, cítí se lovec natolik zdráv, že může souvisle vyprávět.

„Jsem důlní inženýr Ott z Boloba. Vzal jsem si čtrnáct dní dovolené ... Jsem vášnivý lovec, najal jsem dva domorodce a s trochou potravin jsem vyrazil do vnitrozemí.

Už šest let pátrám po sloním hřbitovu. Snad tomu nepřikládáte velký význam, ale tentokrát mi cosi říkalo, že budu mít úspěch."

Jim Bengtown si vyměnil s profesorem Caarnalem dlouhý, poněkud výsměšný pohled. Ach ano, dobře znají tyhle nenapravitelné blouznivce, ochotné přinést nejvyšší oběť, jen aby potvrdili pochybnou, celým světem kolující pověst o sloních hřbitovech.

„Ano, pánové," pokračuje inženýr Ott. „Jak úžasné je uspořádání přírody! Mocný pud vede slona, tuny masa a spletence neobyčejně citlivých nervů zemřít kamsi do ústraní. Zvíře tuší svůj konec, nechce ohrozit krajinu a život v ní svými tlejícími pozůstatky, a odchází. Leč kam? Proboha – kam?

V úterý se mi naskytla příležitost zodpovědět tuto otázku. S kulovnicí připravenou k výstřelu jsem čekal u napajedla na příhodné sousto k večeři. Očekával jsem divokého vepře nebo antilopu, a on se objevil slon. Samotář, ohromný exemplář. Kráčel velmi, velmi zvolna; po chvíli jsem si byl jist, že se k napajedlu – potácí! Zprvu jsem myslel, že je raněn, ale brzy jsem se přesvědčil, že je téměř slepý stářím. Několikrát se dlouze napil, přitom padl dvakrát na kolena. Ten slon, pánové, umíral!

V mžiku jsem byl rozhodnut sledovat umírající zvíře třeba do horoucích pekel, jen když mne přivede k pověstnému sloním hřbitovu!

Celou noc jsem mu byl v patách. Slon šel zvolna, neodchyloval se vlevo ani vpravo, jeho cesta tvořila rovnou přímku. Často se zastavoval, pozvedal chobot, ale nevydal ani hlásku. K ránu jsem byl velmi unaven. Ukázalo se, že síly zmírajícího slona jsou pořád ještě větší než síly zdravého člověka. Po celý den jsem šel jako robot, jako stroj. Žízeň a hlad mi svíraly útroby. V kterési chvíli jsem odhodil batoh i pušku. Nestaral jsem se, kde jsou moji nosiči, zda mne sledují či nikoliv.

Začínalo se stmívat a tentokrát slon ulehl k odpočinku. Také já jsem se natáhl do trávy. Cítil jsem, že bude-li slon brzy pokračovat v cestě — nedokáži vstát. Zvíře však tiše odfukovalo a jevilo jen nepatrné známky života. Ačkoli jsem se tomu zoufale bránil, usnul jsem.

Po půlnoci jsem se probudil a můj první pohled patřil místu, kde po setmění ležel slon. S hrůzou jsem spatřil, že v trávě vyležený pelech je prázdný! Horečně jsem prohledával okolí. Stopy vedly do skal a na kamenité podnoži končily. Teprve tehdy jsem si uvědomil, že jsem šel den a dvě noci o hladu a žízni, že jsem vůbec nevnímal, kam mne zvíře vede — a že jsem ztracen.

Díky, pánové. Nebýt vás, byli by se tamti dočkali hodů!" Inženýr Ott pohlíží ke dvojici stromů, na nichž se znovu usadilo hejno černých supů . . .

„Právě jste objevil sloní hrobaře. Jsou to supi, kteří se starají, aby mrtvá sloní těla nezamořila krajinu . . .“ říká Jim Bengtown a profesor Caarnal mu dává pohledem na srozuměnou, že dalších slov není třeba.

NÁVRAT Z HLUBIN

Osm provazů visí od boku oceánského kutru. Pod skasanými plachtami stojí nakuda Omar Bahar a pohlíží k moři. Čeká na chvíli, až se vynoří osm lovců, strhnou slonovinové kolíky z nosů, vysypou z košů perlorodky a po krátkém odpočinku u boku kutru se znovu spustí do hlubiny.

Vynořil se první. Jako vystřelen protíná hladinu. Koš drží u hlavy a úspornými pohyby plave k lodi . . . Za ním se objevuje druhý, třetí, čtvrtý potápěč. Zanedlouho je všech osm provazů u boku kutru obsazeno. Nezbývá žádný, který by nesvírala svalnatá paže, když se opodál vynořuje devátý potápěč!

„Co to znamená?“

Devátý potápěč se rychle přibližuje . . .

„Abdi!“ křičí nakuda Bahar z paluby. „Je to darebák Abdi!“

„Hoďte mi — hoďte provaz!“

„Ne. Tobě ne, Abdi!“

Řada potápěčů od boků kutru hrozí rukama se slonovinovými kolíky.

„Co tu chceš?“

„Táhni k ďasu, mizero!“

Jeden z námořníků na palubě popadl velký kus dřeva a mrštil jím po Abdim. Ten šlape vodu. Volá: „Nakudo Bahare! Slituj se! Už nikdy . . . Přísahám! Kamarádi, pusťte mne k provazům!“

„Kde máš Farra?“

„Cos zase provedl?“

„Všechno vám povím!“ Abdiho opouštějí síly; plaval zřejmě mnoho hodin, než se vynořil u kutru. „Nenechte zahynout kamaráda!“

„Hoďte Abdimu lano!“ poroučí nakuda. „Potápěči, půl hodiny odpočinku!“

Osm snědých těl sebou smýklo na palubu. Ruce utrhávají z žoku tabáku, zuby slastně žvýkají . . . Deváté tělo se souká přes zábradlí a na prkna dopadá sedmnáctiletý černovlasý mladík.

„Vypravuj! Nic nezatajuj, Abdi! Pak rozhodneme, co s tebou!“

Před týdny kámen pod mýma nohama jako by tížil mou duši. Jak je to všechno stále stejné! Potopím se, vylovím perlorodky. Celý den, celý týden se budu potápět. Majitel lodi dostane třetinu výtěžku, nakuda a námořníci druhou a my potápěči zbytek. Potom budu vychutnávat sladkou kávu a nahořklé dýmky v kavárnách Masawy, Midy a Adenu, protože nemám ženu, nemám nevěstu, které bych musel odevzdat první i poslední šilink.

Nasadil jsem si naštíplý slonovinový kolík na nos, nadýchl se a na tvůj povel jsem sjel na kameni do hlubiny.

V průzračné zeleni jsem viděl rozmáchlé tělo kamaráda Farra. Vzdaloval jsem se od něho. Plaval jsem bezstarostně, jako pro zábavu. Vždyť už tisíckrát jsem se takhle potopil, nic se mi nemůže stát! Míjel jsem tlusté kambaly s širokými ploutvemi a hloupýma očima. Žralok piloun se neukázal, a i kdyby se ukázal, kolem jsou kamarádi potápěči, vynoříme se a z kutru snadno žraloka zaženeme.

Blížím se k trsu perlorodek. Jsou veliké, zvedám je od dna, těžké. Takové často obsahují perly. Jen čtyři se vejdou do koše. Cítím, že stále ještě mám dost vzduchu v plících. Napadá mne: zkus nosib! Zkus štěstí! Obrať se, udělej několik temp, podpluj kutr a vynoř se za odvráceným bokem lodi!

Deset mocných rázů a odřízl jsem kámen, vodní vztlak mne vymrštil k hladině. Nepomyslel jsem na to, že stačilo špatně odhadnout vzdálenost, abych si rozbil hlavu o lodní kýl. Zhluboka oddychuju ve stínu kutru. Z boku lodi trčí ocelový nýt. Páčím o něj největší vylovenou perlorodku. Ach bože... Nádherně zbarvené kapky prší do nastaveného koše. Otevírám druhou perlorodku. Je prázdná. Zato třetí, čtvrtá... Koš se vysoko zaplnil drahocennými perlami.

Cosi mne nutí přitisknout červeným šátkem ovázaný koš na hruď a ponořit se. Neodolatelně mne to vábí pryč, pryč. Několikrát jsem se vynořil ve skrytu za osamělými lodicemi, kam jste z kutru nedohlédli. Pak jsem plaval dál, cítil se svobodný a bohatý.

„Pohleď, pane!“ Nastavuju koš překupníkovi v Masawě. „Kolik dáš?“

„Deset liber!“

„Žertuješ, pane! Nakudovi Baharovi platíš za podobný úlovek tři sta!“

„Ano, nakudovi! Tobě deset liber!“

Zklamání z uboze zaplacených perel jsem tišil pečivem, kávou a tabákem v midských kavárnách. Vzpamatoval jsem se až s poslední librou v kapse. Nakoupil jsem zásoby a vydal se k moři. Budu lovit sám! Doplavu k perlonosnému zálivu ... Potom ale nebudu mít dost sil k potápění!

Ležím na skalnatém pobřeží. Stmívá se. Vtom slyším, že se ke mně kdosi plíží. Je to britský voják? Berberský bandita? Loupežný vrah?

Kdo je tam?

Temné, neproniknutelné ticho.

Skáču do tmy! Obloukem padám přes ležící tělo.

„Tos ty?“

„Já.“

„Farro! Tebe mi přivedl osud!“

Jako nikdo na kutru, vypráví Farro, ani on nevěřil, že jsem utonul. Určitě jsem i s úlovkem upláchl. A kamarád Farro neváhal, vydal se za mnou ...

„Proč věčně poslouchat nakudu Bahara?“

„Budeme lovit spolu!“

„Sami dva!“

Za Farrovy peníze jsme koupili malou loďku a pluli jsme podél pobřeží k nejužším místům Rudého moře, k ostrovu Perim. Tady určitě nenarazíme na kutr Omara Bahara! Stranou proudu, tušíme, v mělčinách zátok může být mnoho naplavených perlorodek.

Kamarád vesluje. Já, hluboce předkloněn, klečím uprostřed loďky, hlavu tisknu ke skleněnému dnu skříňky, ponořené do vody.

„Co vidíš, Abdi?“

„Nejistý úlovek ...“

„Pro malé kousky dolů nepůjdeme!“

Teprve čtvrtého dne jsem zahlédl shluk velikých perlorodek. Pluli jsme ještě chvíli; pamatuji si to místo, nakudo Bahare, nikdy na to místo nezapomenu, když jsem spatřil u dna rozlehlé perlorodkové pole.

„Skvělé, Abdi! Potopím se!“

„Ty ne, Farro! Já ...“

Hodili jsme si šilinkem.

Farro!

Od lodice visí provaz se zavěšeným kamenem. Na něj stoupá Farro, noří se do moře. Provaz se odvíjí, naviják skřípe ... Prudké škubnutí překotilo loď! Plavu, zachraňuju zásoby, obracím překocenou huri. Čas plyne.

Skáču do vody. Pod hladinou vidím vše nazelenale, nezřetelně, rozplizle ... Tam! U skály je několik velkých ryb! Jsou to rejnoci, před kterými jsi nás, nakudo Bahare, často varoval. Voda mne vytlačila vzhůru. Farro stále ještě není na hladině. Vytrhávám z lodice pytel se zásobami. S nožem v ruce, s těžkým pytlem přivázaným k nozc se po druhé spouštím ke dnu. Pluji ke skálc. Vidím Farra. Krouží kolem něho temní třímetroví rejnoci. Můj nůž rve břicho nejbližšího rejnoka ... Ostatní odplouvají za skálu, zraněný rejnok míří k hladině. Dotýkám se Farra. Nevidím mu do tváře. Jeho tělo vězí hlavou dolů mezi mohutnými balvany, které se sesuly pohybem rejnočích těl. Buším nožem do skály. Páčím ramenem. Nedostává sc mi vzduchu. Vtom se Farrovo tělo uvolnilo ... Odhazuju zátěž a společně vystupujeme k hladině.

Farro leží v huri. Má krvavou, zohyzděnou tvář. Ošetřuji ho. Zbavuji jeho plíce vody. Dýchá? Dýchá už konečně? Po půlhodině vím, že kamarád je mrtev!

Plných desct dní trvalo, nakudo Bahare, než jsem s vratkou loďkou doplul na dohled kutru. Nemyslel jsem na nic. Cítil jsem jen, jak mne to táhne k vám, kamarádi. Zachoval jsem se hanebně. Nečestně jsem vás opustil. Zpronevěřil jsem úlovek. Nevyhánějte mne! Už nikdy vás neopustím! Nikdy se nepotopím sám, na vlastní pěst!

„Co říkáte?" Omar Bahar se obrací k lovcům perel, ležícím v řadě na proslunčných prknech paluby. „Vezmeme ho mezi sebe?"

„Jc mladý. Prožil těžké chvíle."

„Dostal za vyučcnou!"

„Ať zůstane! Alc musí nám jednou ukázat to perlorodkové pole!"

Nakuda Bahar dává povel k potopení.

Od boku kutru visí provazy; každého z nich se drží svalnatá ruka. Devět je pevných provazů!

DŽITTI DOIG

Nikdo v manipurském paláci nerozumí slonům tak dobře jako mladý Džitti Doig! Na maháradžův rozkaz pronásledoval na lovu početnou sloní rodinu. Dostal se až daleko na východ, do trnité džungle, a měl úspěch! Se svým doprovodem polapil šedesát zvířat. V houfu byly i podřadné Dvasaly a Miergy, avšak jádro stáda tvořili ušlechtilí Kumiriové. Jsou to nádherná zvířata úbělově bílých klů a hrdého, důstojného držení těla. Po návratu z lovu byl Doig po několik dní hrdinou paláce. Manipurské sloní stáje dostaly tak skvělé přírůstky! Prostého slonivoda Džitti Doiga, pocházejícího z blátem olepené vesnické chýše, jmenoval maháradža vrchním lovčím a dohlížitelem nad slony.

To bylo před týdnem! Ale dnes? V prudkém rozmachu praští vrata dřevěné kobky a Džitti Doig padá do páchnoucí tmy. Po chvíli cítí na tváři dotek vlhké hlíny. Chce se posadit, chce rukou prohmátnout temnotu . . .! Nejde to! Je spoután!

Jako vrchní lovčí měl přístup do všech palácových komnat. Jenže urozenou maháráni napadlo: Džitti Doig se dvoří naší Védžiji! — „Jsi ropucha z džungle," běsnil maháradža. „Jak ses opovážil pomyslet na moji dceru?"

Džitti Doig zaslechl tiché kroky.

„To jsi ty, Ašízi?"

„Nerozsvítím, Džitti, lež tiše. Někdo by nás mohl zpozorovat."

Doig pocítil, jak se ho dotkla Ašízova ruka. Zaplavuje ho vlna vděčnosti. Jeho pomocník slonivod Ašíz ho před maháradžou hájil ze všech sil. Ví, pravil, že Džitti Doig má v rodné vsi nevěstu. Nemyslí na Védžiji . . .

„Maháradža rozhodl, Ašízi? Vynesl rozsudek?"

Tiché oddychování dvou mužů proniká vlhkou tmou. „Byl jsi odsouzen k smrti, Džitti. Mají tě rozdupat tvoji — sloni!"

Spoutaného Doiga napadlo, že žádný ze slonů, o které tři roky v manipurských stájích pečoval, mu neublíží. Jím vycvičená zvířata neuposlechnou maháradžův rozkaz.

Ráno sešel maháradža se správcem paláce z bělostné terasy. Vkročili na prostranství mezi palácovými stavbami. „Poprava bude veřejná!" Maháradža zvedl pravici. „Tady se bude konat!" Rozlehlé nádvoří ohraničují z jedné strany sloní ohrady a z druhé pevná ochranná mříž, za kterou stojí vyvýšené zdobené lóže pro

členy dvora a podlouhlé ochozy pro lid. Často se zde konaly hry a zábavy, předváděla divoká i zkrocená zvířata. „Začnete za hodinu! Do té doby ať jsou připraveni tři nejdivočejší sloni z nedávno uloveného stáda."

Stropními příčkami proniká do kobky trochu denního světla. Džitti Doig slyší ruch, pronikající dřevěnými stěnami. To jsou moji přátelé, ošetřovatelé zvěře, krotitelé tygrů, slonivodi. Zdá se mu, že slyší jejich nesouhlasné reptání. Všichni jsou stejně bezprávní ubožáci! Dnes jsem postižen já, zítra mohou být oni. Mahárádžovi je dovoleno vše. Doig si vzpomněl, jak mu Ašíz v noci nabídl útěk. On však odmítl! Kam by šel? Do rodné vsi by se nemohl vrátit! Ztratil by nevěstu, a získal by tím snad zpět svou čest?!

Džitti cítí hřejivé plaménky naděje. Zachrání se! Je nevinen! Védžija to musí potvrdit. Lidé ho mají rádi! Rozumí slonům, zná jejich duši a zvyky! Stačí jeho jediný pokyn, slovo, zasyknutí ...

Slunce stojí vysoko na obloze. Do kobky vchází stráž. Dva neznámí muži pokládají Doiga na dlouhé prkno, k němuž připoutávají jeho ruce a nohy. Pak natřikrát obtáčejí provazem jeho krk, bradu a čelo, takže nemůže ani pohnout tělem, ani pokynout hlavou.

Dřevěná deska opouští kobku. Za tichého šumění davu pokládají muži své břímě na zem nedaleko ochranné mříže; čelně ke vzdáleným sloním ohradám. Jeden ze strážců se k němu shýbá ...

„Zavažte mu ústa — ne oči! Oči ne!" vykřikl z lóže mahárádža.

Strážci cpou Doigovi do úst šátek. Pak nadzvedají prkno pod jeho hlavou a podkládají je vysokým kusem dřeva. Zabraňují mu, aby mohl dát slonům nějaké znamení.

V lóži vedle mahárádži sedí maháráni. Je hrdá, vzpřímená, nehybná. Nadcházející krutě divadlo ji ani neodpuzuje, ani neuvádí v nadšení. Krásná Védžija se usmívá. Nemluví. Tváře jí zčervenaly zvědavostí ...

Zaduněly bubny a zaječely píšťaly. Stráže odstraňují závory sloní ohrady. Jsou to cizí muži, kteří neznají oblíbeného Doiga. Zástupy na ochozech poděšeně zašuměly. Ve slunci se zaleskly železné háky, neznámí muži bolestivými údery vyhánějí z ohrady tři slony. Zvířata vkročila na nádvoří. Každé z nich váží několik tun. Podrážděně kolem sebe tlučou choboty. Kovové bodce je postrkávají, ženou k ležícímu Doigovi. Tlustokožci toporně běží, jejich ohromné nohy buší do země.

Spoutaný Džitti Doig hledí široce rozevřenýma očima k blížícím se slonům. Ne, tohle nejsou jeho zvířata! Jsou to nedávno ulovení Kumiriové! Nemůže zavolat, nemůže dát žádný pokyn; a přece se nevzdává naděje.

Rozdivočelí sloni jsou na dosah. Ještě čtyři, tři kroky... Nejstatnější slon stojí nad Doigem. Zvedá pravou nohu, kymácí se nad spoutaným lidským tělem...

Prostranstvím burácí řev zástupu! Hrozný řev indického davu! Burácení hrůzy, nesouhlasu, vzpoury!

Slon dlouho stojí na zadních a vzrušeně kymácí trupem ze strany na stranu. Konečně spouští přední nohy k zemi, avšak ne na Doiga, nýbrž stranou, daleko od ležícího těla; a za křiku diváků se dává na útěk. Dvě další zvířata mu v patách běží zpět k ohradě.

„Doigova nevina je prokázána," klidným hlasem praví maháráni. „Zřejmě jsem se mýlila. Nedvořil se tvé dceři Védžiji, maharádžo."

Nazítří Doig odchází do rodné vesnice. Manipurský maharádža mu vyplatil tříleté služné. Na rozloučenou hovořil o zázraku, o boží milosti a své velkodušnosti, které zachránily Doigův život.

„Nebo snad myslíš, že to bylo něco jiného...?"

Džitti Doig mlčí. Jediným slovem neprozrazuje, v čem spočívala jeho skálopevná poslední naděje. Zná sloní povahy a zvyky. Spoléhal na to, že nic na světě nezastraší ohromné tlustokožce tak, jako hluk řvoucího zástupu. A že jeho přátelé, Ašíz a všichni prostí lidé od dvora, nebudou mlčet, o tom ani na chvíli nezapochyboval.

MOUDRÝ BOMBO

„Bombo je velký a silný. Pohleď, sahibe, nohy má jako pilíře našeho Taschma Hallu, slavného chrámu. Bombo je i pracovitý. A nejen to, sahibe, Bombo je také moudrý!"

Nekonečné, v zemích Orientu běžné smlouvání, které střízlivému Evropanovi připadá buď fantastické nebo směšné, začíná.

„Kolik žádá tvůj dělník platu a jídla?" ptá se majitel trawanganských lesních plantáží, pan Kelle.

„Ó, sahibe. Bombo těžce a mnoho pracuje, a proto potřebuje mnoho jíst. Žádá třicet liber sena a třikrát týdně slepici a dvakrát pět rupií denně pro nás dva!"

Že by slon pojídal slepice? Ne, to majitel velkého, celé jednání

vznešeně přehlížejícího slona, mužík Angra-Chan chce tři slípky týdně – pro sebe. Pan Kelle se mračí. Jistěže, právě tak nádherně rostlé slony potřebuje k přenášení těžkých týkových kmenů na plantáži; ví však také, že podmínkou dobře uzavřeného obchodu je předstírat nezájem, anebo dokonce opovržení nad nabízeným zbožím. Odvrací se proto od slona a jeho majitele.

„Ne, sahibe, neodcházej! Třikrát týdně slepici a pět rupií denně pro mého dělníka, velkého Bombo. Já, Angra-Chan, nechci pro sebe nic. Zadarmo, sahibe, budu vodit dělníka Bombo na práci, a kdyby nechtěl pracovat, tak mu – Alláh budiž mi svědkem – mizerovi, domluvím!“

Po dlouhém jednání je Bombo s mužíkem Angra-Chanem přijat do služby na plantáž.

Farma má již pět sloních pracovníků. Brzy se však ukáže, že Bombo se od ostatních slonů velmi odlišuje. Důstojně kráčí, nesa těžký kmen, a moudře, na centimetr přesně, jej pokládá na určené místo. Když některý z jeho druhů si vybírá celé dopoledne jen menší a lehčí kmeny, Bombo zvedne chobot a varovně zatroubí. Svou silou a chytrostí si brzy získává přízeň farmáře i poslušnost sloních dělníků.

Nic z toho, zač je možno pochválit Bomba, nelze říci o jeho maji-

teli Angra-Chanovi. Špinavý mužík je líný, panovačný, vzteklý; často se opíjí a stává se, že Bombo celé odpoledne pracuje bez svého pána, který ve stínu košaté palmy dospává.

Jako by žárlil, že farmář Kelle si pracovitého Bomba oblíbil, Angra-Chan slona týrá. Co chvíli napřahuje krátkou hůl s kovovým hákem, jakých používají snad všichni slonivodi na světě, a udeří Bomba do slabin.

„Angra-Chane, nebij to zvíře," varují jej druzí slonivodi. „Je to tvůj živitel. Pracuje a ty se máš dobře. Slon je spravedlivé zvíře, dej pozor, aby jednou neudeřil!"

Jenomže Bombo nikdy neudeří. I když se zanedlouho mužíku Angra-Chanovi vzepře, učiní tak důstojnějším způsobem; ukáže, že není jen bezduchá hora masa, ale chytrá, rozumná bytost, která, ač je si vědoma své síly, nepoužije jí.

Nadešel den výplaty.

Zatímco ostatní slonivodi šetrně ukládají své výdělky, Angra-Chan peníze propíjí. Poťácivým krokem přichází do stáje, láteří a spílá svému zvířeti. Sloní pohled se mu nezdá dost pokorný; blesklo mu hlavou, že zvíře se mu posmívá. Pozvedl hůl s kovovým hákem a ťal slona do nejcitlivější části těla — do chobotu. Bombo ucouvl, zvedl chobot a vřeštivě zatroubil. Nedaleko stojící slonivodi porozuměli sloní mluvě a vytrácejí se ze stáje.

Angra-Chanovy oči se zakalily. Znovu napřáhl hůl ... Bombo zaryčel! Nebyl to však sten bolesti, ale výkřik dlouho ovládané nenávisti. Zvíře zvedlo chobot proti rozkročenému Angra-Chanovi. Špinavý mužík odhazuje hůl a prchá. Slon v patách za ním. Dunění metrákových nohou, zleva i zprava hrozící těžký chobot určují Angra-Chanovi cestu. Na návsi se shromáždili plantážní dělníci. Přihlížejí, nikoho však ani nenapadne, aby se mísil do dávno očekávaného sporu.

Bombo žene Angra-Chana již několik set metrů. Bojovně ryčí, ale zatím nezkřivil mužíkovi vlásek na hlavě. Pojednou se Angra-Chan vyděsil. Blíží se k řece; dravý proud hučí, tříští se o balvany. Kmitání Bombova chobotu nedovoluje únik stranou. Mohutné sloupy nohou pohánějí mužíka ke břehu. Ještě pět, tři, jeden krok; Angra-Chan se obrací proti sloním plecím — a dlouhým obloukem padá pozpátku do řeky.

Bombo se zastavil, pozvedl chobot a vítězně zatroubil. Angra-Chan se několikrát bolestně narazil o hrany ostrých, nad hladinu

vyčnívajících kamenů, po chvíli se mu však daří uniknout z dravého proudu. Otírá si zkrvavenou tvář a pracně šplhá do vysokého břehu.

Bombo se k němu obrací zády. Potom s vlnitými pohyby těla ubíhá k lesu.

Angra-Chan volá slona nejněžnějšími slovy zpět. Pronásleduje jej. Marně. Jen dupot a praskot houštin naznačují, kde slon mizí v nekonečné džungli.

Zkrvavený a pokořený Angra-Chan sedí na pokraji lesa. Ví, že jeho dělník a živitel se již nikdy nevrátí. Ví, že farmář najal k nošení těžkých týkových kmenů Bomba, a ne jeho. Je bez práce, bez obživy. Dobře ví, že bude dlouho, velmi dlouho trvat, než se mu podaří opět chytit sloní mládě a vycvičit je, aby pro něj pracovalo.

Daleko v džungli se ozývá táhlé sloní troubení. Je to šťastné volání tvora, který opět nabyl toho, po čem každá utiskovaná a týraná bytost nejvíce touží — svobody!

BYLO JICH OSM

V prvotřídním singapurském hotelu Orient panovala vzrušená nálada. Od malajského kuchtíka až po ředitele — všem visela na rtech otázka: „Kolik jich přijde?“

Před rokem přišli pouze čtyři.

Pravidelně rok co rok připravuje podnik klubovní místnost s prostřeným stolem pro osm osob. Přitom nikdo neví, kdo tito muži jsou. Zaplatili na deset let dopředu, královsky zaplatili, a přicházejí vždy jednou za rok ve stanovený den a hodinu ke společné večeři. Loni byla čtyři křesla prázdná, čtyři příbory zůstaly nedotknuty.

Halou proběhl šum. Přišel první.

Dohněda opálený muž zamířil rázně ke klubovní místnosti. Přede dveřmi odevzdal svoji tropickou přilbu malajskému sluhovi, vstoupil a usedl do křesla. Toho jediného znali jménem: Paul Wender. Pět minut nato vešel do hotelu další muž, prošel rychle halou a v další minutě si srdečně tiskl ruku s Wenderem.

„Na minutu přesně, jako vždy, Levanove! — A co naši přátelé, Bertram a Portugalec Angelo?“

Levanov pohlédl pevně do očí svého přítele:

„Lituji, Wendere, ti nepřijdou. Jsou oba — mrtvi!“

Po půlhodině věděl v hotelu Orient již každý, že přišli — pouze dva.

Starý číšník podával mlčky večeři. Divným dojmem působil úpravně prostřený stůl pro osm osob, u něhož seděli jen dva muži. Poslední dva z osmi dobrodruhů, kteří se před lety sešli zde v Singapuru; dva z osmi, kteří přišli z nejrůznějších koutů světa, aby hledali ve Východní Indii bohatství a dobrodružství.

„Pokud vím, Alexi, odešli jste vy tři do oblasti Anamba. Vidím ve vaší vázance jehlici, znamenitý kámen. Nejméně jeden a půl karátu. Tedy jste našli, co jste hledali. Jaká byla cesta? Co se vlastně stalo s našimi přáteli? Mluvte!"

Alex Levanov začal svůj příběh:

„Při posledním setkání zde v Orientu jsme se domluvili, jak víte, že se podíváme po smaragdech. Bylo to zlé. Cesta do vnitrozemí, znáte to cestování po malajském souostroví: déšť, džungle, bažiny, lovci lebek! A navíc, jeden z našich domorodých veslařů — zvláštní chlap. Říkal si Ban Gor a měl velký vliv na své soukmenovce. Byl to patrně nějaký náboženský fanatik odněkud z Johoe Bhara, působil nám neustálé potíže. Za každým stromem viděl duchy, nechtěl dál, odmítal pracovat. Víte, jaký byl Angelo: pravý Portugalec, pohyblivý, vznětlivý. Jednou zas vyvolal Ban Gor nějakou mrzutost a Angelo mu — nařezal. Ban Gor téhož večera zmizel a s ním i všichni veslaři.

Dvě velké lodi, šestiveslice, a my pouze tři! Přeložili jsme zavazadla a zásoby do menších člunů a pustili se po proudu sami. Pokud byla řeka klidná, ještě to šlo, ale po šestidenním putování jsme se dostali do peřejí a byli jsme v koncích. A přece jsme se nevzdali! Na rozedřených zádech jsme vlekli nejnutnější předměty a konečně, po velkých útrapách jsme byli u cíle. Naše námaha byla skvěle oceněna ... sedm liber smaragdů hrubé váhy, to byl výtěžek naší práce. Vzpomínali jsme na vás, Wendere, a Bertram vybral nádherný kámen, který měl být darem pro vás.

Nastoupili jsme cestu zpátky. Představte si naše zděšení, když jsme našli místo, kde jsme schovali člun, prázdné! Zrobili jsme vor, malý, ale dostačující, aby nás unesl. Nebylo těžké uhodnout, kdo nám člun ukradl.

Naše plavidlo bylo rychle unášeno proudem. Řeka nebyla v těch místech široká. Angelo seděl na přídi voru s puškou v ruce a střežil oba břehy. Jednoho rána, zničehonic, Angelo pronikavě

vykřikl, a dříve než jsme mohli cokoli podniknout na jeho záchranu, spadl po hlavě do řeky. V prvním okamžiku jsme nevěděli, co se stalo. Pak se Portugalec objevil ještě jednou nad hladinou a já zahlédl v jeho hrdle krátký malajský šíp.

Ulehli jsme na vor a vypálili nazdařbůh několik ran do houštin na pravém břehu. Řeka měla mnoho ostrých zákrutů a bylo snadné, aby si nás neznámý útočník nadběhl. Wendere, věřte, byla to cesta, vedoucí k šílenství. Kolem hluboká džungle, já s Bertramem na plochém voru, zcela nechráněni, s vědomím, že každým okamžikem odněkud bezhlučně přilétne smrt. Naše nervy byly napjaty k prasknutí. Bertram přímo zuřil bezmocností a co chvíli řval do břehů: ‚Vylez! Ukaž se, zbabělče! Vím, že se tady někde plížíš a čekáš na příležitost. Ukaž jen píď své kůže a vpálím ti do ní kouli!'

Ovšem nikdo se neozýval.

Asi po půldnu cesty jsme připluli na klidný tok. Byl jsem rád, že šum peřejí ustal, mohl jsem lépe naslouchat džungli a pozorovat okolí. Také jsem to řekl Bertramovi. Neodpověděl.

‚Myslím, že nejsme již nikým po břehu sledováni,' povídám, aniž bych se otočil. Ale Bertram mi zůstal zase dlužen odpověď. Obrátím se — Bertram leží na voru, oči široce rozevřeny a v zádech pod levou lopatkou trčí šíp. Bertram byl mrtev.

Chopil jsem se řízení voru. Snažil jsem se poskytovat neznámému špatný cíl tím, že jsem se stále pohyboval. Nevěnoval jsem už okolí pozornost, bylo to zbytečné. Čekal jsem odevzdaně, ať se stane cokoli. A stalo se! Zdvihnu bambus nad vodu, abych znovu odstrčil vor, cítím úder do bambusové tyče a zadrnčení. Šíp, vystřelený neznámým útočníkem, trčí v bambusu ve výši mého hrdla! Napadá mi jediné: vykřiknu, zdvihu ruce k hrdlu, padám na vor a zůstávám nehybně ležet. Neřízený vor pluje zvolna ke břehu a za chvíli uvázne v hustém křoví. Vteřiny plynou — nevím, jak dlouho nehnutě čekám — už se mi zdá, že se můj plán nezdaří. Pak zaslechnu v křoví praskot! Ano! Někdo se opatrně blíží k místu, kde vor stanul u břehu. Srdce mi buší, za okamžik spatřím toho, kdo zahubil dva z našich přátel! Pažba pistole mne pálí v dlani. Křoví se opatrně rozhrnuje a vzápětí spatřím siluetu člověka. Dále jsem to napětí již nevydržel. Byl to Ban Gor!"

Uplynul rok.

Klubovní místnost hotelu Orient je opět připravena pro večerní stolování osmi osob. Personál hotelu čeká jako každý rok, kdo z posledních členů klubu osmi dnes přijde. Stůl v klubovně je skvěle prostřen, křesla čekají.

Je půlnoc.

Ředitel hotelu se tázavě dívá na přecházejícího číšníka. Ten zavrtí hlavou:

„Dnes, pane, nepřišel již žádný!"

HADÍ HLAS

Malý poštovní parník, který obstarával dopravu mezi ostrovy Jávou, Sumatrou a Borneem, vezl tentokrát jen velmi málo cestujících. Byla to doba dešťů, která odradila mnoho lidí od cestování, anebo — strach?

Při poslední cestě byl totiž pobřežní parník Malay Prince přepaden říčními piráty a v boji, který na palubě nastal, přišlo několik cestujících o život.

Tentokrát plul Malay Prince bezpečněji. Na palubě byla důkladně vyzbrojená četa námořní pěchoty. Pokud šlo o piráty, uběhla plavba bez nebezpečí, ale stala se jiná věc, která vzrušila každého, kdo se nalézal na palubě.

Jeden z cestujících, novinář, popsal pozdĕji v nedĕlní příloze svého listu celou událost takto:

„Při zpáteční cestě z Japonska jsem zažil tragédii, která mi dlouho nevymizí z paměti. Na lodi, kterou jsem se plavil, byli pouze dva cestující prvé třídy. Pan F. Tubar, obchodník živou exotickou zvěří, a já. Pan Tubar byl velice zajímavý člověk. Dlouhá léta nakupoval a někdy i sám lovil dravou zvěř na Borneu a Sumatře. Zvěř pak, podle svých vlastních slov, prodával do zoologických zahrad a muzeí celého světa.

Jednoho dne jsem se ho zeptal, jakou zvěř veze tentokrát. Pln ochoty mě vyzval, abych ho následoval do podpalubí. Byl jsem opravdu zvědav.

Sotvaže jsme vstoupili do tmavé chodby vedoucí ke skladišti, ozval se lomoz, jako by někdo obrovskou silou cloumal železnými tyčemi.

‚Slyšíte, jak vyvádí? To vždycky, kdykoliv k ní jdu! Vidím jí na očích, že mě nenávidí. Jako by věděla, že já jsem příčinou toho, že ztratila svobodu!‘

Otočením elektrického vypínače osvětlil můj průvodce skladiště. S hrůzou jsem ustoupil několik kroků zpět. V šeru, aniž bych to byl zpozoroval, jsem se přiblížil k velké železné kleci, ze které se

na mne upíraly zlobně se blýskající oči obrovské gorily. Zvíře prudce oddechovalo a třáslo železnou mříží.

Byl jsem tak překvapen, že jsem zcela zapomněl na přítomnost pana Tubara. A k dovršení mého zmatku se po mé levici ozvalo ostré, hrdelní, do uší se zařezávající zasyčení. S gorilou se stala úžasná změna. Odskočila od mříže, chvěla se po celém těle a plna strachu se tiskla do kouta klece.

‚Co to zasyčelo?! Co se to děje s tou hroznou opicí?' ptám se pana Tubara.

‚Příteli, to je jediná věc na světě, které se tito siláci bojí: hlas hada! Zasyčení nejhroznějšího hada Malajska. Ačkoliv je ta potvůrka pouhých dvacet centimetrů dlouhá, předčí svou jedovatostí kteréhokoliv hada Orientu. Útočí tak, že se ihned po varovném zasyčení vymršťuje jako ocelová pružina na svou oběť, která je i po nepatrném uštknutí ztracena. Nejhorší na tom je, že had vydává zvuk jako břichomluvec. Člověk ani zvíře nepozná, odkud hlas přichází, a tak nemá možnost připravit se na obranu.'

Po tomto poučení se rty pana Tubara podivně zkřivily a z levého koutku jeho úst pronikl opět zvláštní hrdelní sykot. Přestože jsem se díval na jeho ústa, zdálo se mi, že sykot zní ze všech koutů tmavého podpalubí. Gorila kňučela a bázlivě choulila hlavu do svých huňatých paží.

‚Jedině tak udržuji tuto hromadu svalů, kostí a masa při rozumu. Jinak ji nezkrotí nic na světě.'

Příštího dne nepřišel pan Tubar k snídani ani k obědu. Stevard mi sdělil, že onemocněl silnou angínou. Rozhodl jsem se, že svého spolucestujícího navštívím.

Pan Tubar mě přivítal ve své kabině, ale místo obvyklého hlučného ‚Haló'! mě oslovil jakýmsi nesrozumitelným sípáním.

‚Zpropadená angína, ta mě zřídila.'

Asi po půlhodině zaklepal kdosi na dveře. Do kabiny vkročil první lodní důstojník, zřejmě značně zneklidněn.

‚Pane Tubare! Vaše opice zohýbala mříže své klece a dostala se do podpalubí. Řádí jako smyslů zbavená. Musíte něco podniknout, aby se nedostala na palubu a nedošlo k neštěstí.'

Tubar byl rázem na nohou. Hodil přes ramena plášť a vyběhl z kabiny. My za ním.

U vchodu do podpalubí stál hlouček námořníků a za zavřenými dveřmi se ozývaly dunivé rány. Tubar pokynul rukou a muži odstoupili od dveří. Pak odhodlaně vstoupil do chodby.

Uvědomil jsem si hroznou věc.

Hlukem upozorněn přiběhl i velitel čety námořních pěšáků, poručík Weber. Rychle jsem mu vysvětlil, co se stalo, a sdělil mu své obavy. Weber byl rázem rozhodnut. Z pobočního pouzdra vytáhl velkou armádní pistoli a chtěl vstoupit do podpalubí. V té chvíli se však mužstvo s křikem rozuteklo.

U vchodu do skladiště se objevil mohutný trup gorily. Její tlapy byly potřísněny krví.

Na palubě nastala panika. Mužstvo se ve zmatku rozuteklo, jen poručík Weber zůstal. Jeho pravice ozbrojená těžkou pistolí se zdvihla a pak v pravidelných přestávkách zahřměly výstřely. Teprve při šestém se gorila zhroutila.

Několik mužů vniklo do podpalubí. Za okamžik se znovu objevili na denním světle. V náruči nesli cosi, co před pěti minutami byl obchodník exotickou zvěří, pan Tubar.

V rozrušení nad tím, že gorila uprchla z klece, zapomněl nešťastník na svou angínu. Nemocné hlasivky nedokázaly napodobit sykot obávaného malajského hada."

ČERNÝ BUDDHA

Margareta byl nákladní parník společnosti Orient Line, který obstarával dopravu mezi Austrálií a Anglií; jeho konečné přístavy byly Sydney a Liverpool. Nyní však výjimečně zastavil v Singapuru.

Celá posádka se těšila na pověstný přístav. Nejnedočkavější byli plavčíci Robert Dawe a Filip Holdson.

„Člověče, Singapur! Půjdeme na zem!" těšil se Robert.

„Zůstaneme na kotvě dva dny. Slyšel jsem kormidelníka," doplňoval Filip.

Z velitelského můstku sestupoval kapitán.

„Tak copak, hoši, co máme za lubem? Chce se vám na pevninu, je to tak?" Kapitán znal své hochy.

„Dobrá, jděte si, ale v deset se hlásit u služby na palubě. Prohlédněte si město, žádné hlouposti, jinak ... rozumíme si?! A teď se ztraťte, piráti!"

V souostroví Sumatry, Jávy, Celebesu, Bornea, Sarawaku a poloostrova Malajského je Singapur střediskem nejen obchodu, ale

i nejrůznějších dobrodruhů. Robert a Filip nebyli žádní dobrodruzi, ani četbou nebo biografy pobláznění hoši. Oba byli ze starých námořnických rodin, studovali námořní školu a tyto cesty byly povinnou praxí.

Už dávno minuly doby, kdy mohl pracovat na lodích kdekdo. Být námořníkem, to je zaměstnání, kterému se musíte učit jako kterémukoliv jinému povolání. Nejdříve výborný školní prospěch, potom odborná námořní škola, další čtyři roky učení a teprve pak je člověk skutečným námořníkem.

Robert a Filip, v oslnivě bílých stejnokrojích, vykročili z přístavu.

„Haló, boys! Hola, hoši! Angličané, co? — Z kterépak lodi?"

Hoši se zastavili.

„Dobrý den, pane."

Proti nim stál osmahlý, asi čtyřicetiletý, statný muž. Měl bílé, hedvábné šaty, na hlavě korkovou tropickou přilbu.

„Ano, pane, jsme Angličané, oba z Margarety. Dnes jsme přijeli, tak si chceme trochu prohlédnout Singapur," vysvětloval ochotně Filip.

„A co, krajané, nechtěli byste na sklenku ananasové grenadiny? Nikde na světě nemají lepší než tady," nabízel neznámý.

Hoši věděli, že není radno navazovat jen tak na ulici známosti, zvlášť v Singapuru, ale když se jim muž představil jako pan Sutter, obchodník starožitnostmi a krajan, přijali pozvání a společně zašli do blízké zahradní kavárny.

„Mám tu obchod, v Singapuru, ale moji zákazníci jsou většinou Malajci. Dnes jsem koupil od jednoho domorodce zajímavou věc." Při těch slovech otevřel Sutter aktovku. Hoši zvědavě čekali, co se objeví.

Pan Sutter opatrně vyňal z obalu asi patnáct centimetrů vysokou černou sošku Buddhy.

„Koupil jsem toho bůžka od jednoho Malajce. Vypravoval, že pochází z nějakého chrámu v Sarawaku. Nic zvláštního: bůžek na skleněné destičce, ale bylo by to pěkné těžítko. — A právě pro tu sošku jsem vás pozval, hoši! Mám v Liverpoolu přítele, chodili jsme spolu do školy. První léta jsme si hodně dopisovali, ale poslední dva roky jsem od něj nedostal ani řádku. Nevím jeho adresu zpaměti, dal bych vám ji dodatečně. Tedy, o co bych vás prosil ... Kdo z vás bydlí blíže Liverpoolu?" otázal se Sutter.

„Já, pane. Mám tam rodiče," oznamoval Robert.

„Výborně, mladíku! Prosím vás tedy: Vyhledejte mého přítele a odevzdejte mu ode mne tohoto černého bůžka. Snad se umoudří a napíše zase pár řádků."

„Jistě. Velmi rád," přislíbil Robert. „Ale teď mě na chvilku omluvte, musím odeslat domů pozdravy ze Singapuru. Zajdu na poštovní úřad, hned se vrátím."

„Dobrá, vemte si tedy bůžka. Nevím, budu-li se moci ještě zdržet. Napíši zatím dopis svému příteli a dám jej vašemu kamarádovi Filipovi."

Robert přijal bůžka a odešel.

Sutter vyňal ze zápisníku čtvrtku papíru a plnicím perem psal dopis.

„Tak, hotovo. Dolů ještě pro jistotu pár slov pro Roberta: Děkuji vám za laskavost. Adresu svého přítele přinesu do přístavu číslo 16 dnes večer. Sejdeme se v osm hodin u budovy celnice. Kdybyste mého přítele nenalezl, nic nevadí, ponechte si černého Buddhu vy za svoji ochotu. Sutter."

„A teď se nezlobte, musím už jít, večer na shledanou." Sutter se rozloučil s Filipem, zaplatil účet a odešel.

Po čtvrthodině přišel Robert.

„Člověče, kdes byl tak dlouho? Pan Sutter už nemohl déle čekat, tady je dopis."

Hoši opustili kavárnu.

Prošli hlavními ulicemi, prohlédli si zajímavosti města a po dlouhé procházce se vraceli k přístavu.

„Říkám ti, Filipe, je ten Buddha ale těžký, zkus!"

Filip přijal balíček.

„Opravdu, jako z olova," přisvědčil.

Před osmou hodinou zamířili hoši k celnici. Když došli k budově, zpozorovali sběh lidí.

„Copak se tam stalo, podívej! Je tam vůz s červeným křížem! Pojďme se podívat . . ." navrhoval Filip.

Hlouček lidí se tísnil okolo muže ležícího na zemi. Dva muži ukládali neznámého na nosítka a lékař jej prohlížel.

„Proboha, Filipe! Ten muž je Sutter!" zvolal zděšeně Robert. Lékař se otočil k chlapcům: „Vy znáte toho pána, mladíku?"

„Ano, pane doktore. Je to zdejší obchodník, pan Sutter. Měli jsme zde schůzku, má mi dát jednu adresu," vysvětloval Robert.

Lékař pohlédl na nosítka a zvolna řekl: „Ten muž vám žádnou adresu nedá — je mrtev! Srdeční mrtvice."

Hoši zírali strnule za odjíždějícím autem.

Filip promluvil první: „Co teď s Buddhou?"

Vrátili se zpět na Margaretu.

„Ohlásím celý případ kapitánovi," rozhodl Robert.

Kapitán chlapce vyslechl, přečetl si Sutterův dopis a prohlédl bůžka.

„Podle mého názoru a podle dopisu je věc jasná. Ty, Roberte, nevíš, komu sošku doručit — pan Sutter je mrtev — soška je tedy tvoje. Budeš mít památku na Singapur."

Cesta ze Singapuru uběhla bez zvláštních příhod a po několika týdnech zakotvila Margareta v Liverpoolu. Robert se rozloučil s Filipem a spěchal domů.

„Táto, Robert je doma," volala matka do pokoje.

„Jak to, že není otec v práci?" divil se Robert.

„Chlapče, máme teď zlé časy. Otec je už dva měsíce nemocen, léky stojí hromadu peněz a . . . peníze už pomalu nejsou."

Tak si to Robert doma nepředstavoval.

Po několika dnech poznal, že matka mluvila pravdu.

Přemýšlel . . . Buddha!

Odpoledne se vytratil se zabalenou soškou do města.

V ulici Falmoth Road byl velký obchod se starožitnostmi a cizokrajnými předměty. Robert vstoupil.

„Pane, jsem plavčík z Margarety společnosti Orient Line. V Singapuru jsem získal tuto sošku Buddhy. Chci ji prodat."

Starý obchodník vzal těžkou sošku do ruky a více pro sebe než k Robertovi říkal:

„Hm . . . Sarawak Buddha. Je to odlitek, dost hrubě vypracovaný, hm, co za tu sošku chceš?"

„Neznám cenu podobných věcí, pane!"

„Hm . . . to je těžká věc, co ti mám, chlapče, nabídnout . . . řekněme jednu libru. Ano, libru, to je slušně zaplaceno."

Obchodník obracel sošku Buddhy v rukou. Pak vzal nožík a oškrábal trochu černého laku na rubu sošky.

„Co . . .? Počkej chvíli, chlapče!"

Staroch jakoby omládl o dvacet let. Znovu uchopil sošku, prohlížel ji ze všech stran, vážil ji, kapal na ni nějaké tekutiny. Pak vzal do ruky jakousi knížku, něco do ní psal. Vytrhl jeden lístek a podal jej Robertovi.

„Tady máš, neztrať to! Je to šek na 500 liber pro Národní banku!"

Robert se zapotácel údivem: „Prosím, pane? — To přece není možné . . . vždyť ten černý Buddha je . . ."

„. . . z ryzího zlata!" doplnil vážně obchodník.

LES DUCHŮ

„Výmysl prostoduchých duší! Projev náboženské zaslepenosti, která rozněcuje fantazii," odporoval Grey.

„Ba ne, na té věci něco bude. Včera přišel Rad Dan. Je to vzdělaný chlapík, žil skoro deset let v Evropě a Japonsku, na nějaký hloupý přelud by nenaletěl. Pracoval s dělníky na plantáži. Nu a potvrdil mi, že slyšel podobné zvuky na vlastní uši. Zejména v noci prý byly skřeky z pralesa dobře slyšitelné. Jen stěží udržel směnu pohromadě, málem se mu dělníci rozutekli."

Grey si holandského starousedlíka pana Oudena velice vážil, zřídkakdy však byl ochoten zříci se svých názorů.

„Nevěřím a nevěřím. Jaképak tajemné zvuky může vydávat les? Můžete slyšet poryvy větru, volání zvěře, ptáků, ale hledat v tom cosi nadpřirozeného ... Konečně, víte co? Zítra seženu pár mužů a zajdeme se do toho strašidelného pralesa podívat."

„Zažil jsem na malajských ostrovech příliš mnoho záhad. Obvykle neskončily dobře," pokýval hlavou starý Holanďan. „Nezlobte se, příteli, já se k vaší výpravě nepřidám."

Druhého dne se Grey zásobil vodou a potravinami, do pouzdra na opasku zasunul skvělé zastřílený S. W. ráže 7.38, a sháněl se po mužích, kteří by jej doprovodili.

„Ne — já ne — pane!"

„Nepůjdu do lesa duchů!"

„Les zlý — duch se zlobí — už dny a noci. Skučí — uchvátí — a zabije!"

Grey hrozil, sliboval peníze, dary; marně.

„Tak co, už vás přešla chuť na dobrodružnou výpravu?" ptal se Ouden, když kolem deváté narazil na Greye, zamyšlenč přecházejícího před kanceláří farmy.

„Ne. Ať se stane cokoli ... Jdu do pralesa sám!"

Za hodinu procházel Grey doprovázen svým chundelatým psem Rexem kaučukovými plantážemi k pralesu. Malajští dělníci na polích, ženy před chatami a děti u svých rákosových mlýnků, všichni odvraceli tváře. Zlý duch — les láká — varuje — zahubí ... neslo se za Greyem. Ten dosáhl za okamžik okraje pralesa. Ovanul ho vlhký, výpary tlejícího dřeva prosycený vzduch. Obrovské vějíře palem a hustý přízemní porost byly první výstrahou džungle. Nikde ani zdání po pěšině, žádná stopa po činnosti člověka.

Každých dvacet metrů vyryl Grey značku do kmene stromů; věděl, že zpáteční cesta z hlubin zeleně nebývá snadná. Les byl němý, nehybný, jako zbavený života. Není divu, uvažoval Grey, že takové temné tajuplné prostředí nahání domorodcům strach.

Po hodinovém pronikání pralesem pocítil únavu. Usedl. Rex se mu natáhl k nohám, odpočívali. Tesknú, tichá příroda uspávala.

„Nu co, posvačíme, utrhneme si pár pěkných květů do vázy a vrátíme se domů," Grey podrbal Rexe za štětinatýma ušima.

Ve chvíli, kdy si chtěl zapálit lulku, zvedl pes hlavu a hrdlem mu proběhlo tiché zavrčení. Grey nechal ruku se zápalkou strnout, nehnutě naslouchal. Ne, tohle není klam! Odkudsi z hlubin pralesa se ozývá ostrý zvuk, táhlé skučení ...

Rex se zvedl na všechny čtyři a zaštěkal. Grey psa okřikl a znovu naslouchal; pokoušel se zachytit směr, odkud zvuk přichází. Ano, teď! Zcela zřetelně slyší vzdálené úpění!

„Žádní duchové! To je hlas člověka!“ vyskočil Grey. „Hola! Kde jste kdo? Hej! Ozvěte se!“ volal silným hlasem.

V dáli se znovu ozval tichý zvuk.

Grey uchopil psa za obojek. „Hledej, Rexi, hledej!“

Pes sklonil čenich až k zemi a vběhl do spleti palem, vstavačů, přesliček a vše prostupujících lián. Ohnutá levice skýtala chabou ochranu před šlehajícím trním. Grey se vzepřel a pevným stiskem mírnil Rexův postup. Vtom opět . . . muž i pes jako na povel zastavili. Zdálo se, že hlas přichází z druhé strany, odkudsi za jejich zády. To je pouhé zdání; klam, odraz zvuku — dovtípil se Grey. Stále ještě považoval za nejmoudřejší nechat se vést psem.

Prodrali se na místo, kde rostlo několik mohutných stromů. Napříč se pnoucí dva metry vysoké křoviny však tvořily neprostupnou hradbu. Co nyní? Grey si proklestil cestu k nejbližšímu blahovičníku a šplhal po zvrásnělém kmeni.

V pěti metrech měl dobrý rozhled po přízemních houštinách, v deseti mohl pozorovat široký okruh zeleného moře a přehlédnout vrcholy nižších palem. Šplhal ještě výše a zahlédl cosi neob-

vyklého. Ve vzdálenosti asi sto padesáti metrů, na mohutné koruně divoce vzhůru se vypínajícího mangovníku ležela veliká nažloutlá tkanina.

Grey byl v mžiku rozhodnut. Vštípil si do paměti směr, sletl a horečně se jal prosekávat spleť bylin, větví a lián. Pracoval ze všech sil. Brzy na něm visela košile v cárech, krvácel z desítek drobných ran — ale nepolevil. Prosekávaná stezka vytvářela místy jakýsi zelený tunel, do kterého jen stěží pronikalo slunce. Konečně se zastavili, aby nabrali dechu. Grey volal, Rex štěkal — marně však čekali na odpověď.

Po hodině úmorné dřiny zahlédl Grey kmen obrovitého mangovníku. Když se prodral až pod nažloutlou tkaninu, spatřil, že pod ní — zaklíněn v několika šedých popruzích — visí člověk.

„Haló! Halóóó!" volá Grey vzhůru.

Nehybná postava neodpovídá.

Grey šplhá po kmeni mangovníku a za okamžik zírá neznámému do obličeje. Je to hrozný pohled! Tvář muže, zaklíněného v popruzích, je napuchlá od slunečního žáru, rudá od bolestivých útoků komárů. Jen rty jsou modré. Neklamné znamení, že ubožák trpí nesnesitelnou žízní.

Grey přeřezal popruhy padáku a opatrně snesl muže na zem. Šátkem svlaženým ve vodě omýval zuboženou tvář, až muž otevřel oči. Pít! Již po prvních doušcích nabývá plného vědomí. Zdá se, že mu rychle přibývá sil. Pozvedá hlavu a nechápavě se rozhlíží . . .

„Letu zdar, příteli! Jak vidíte, právě skončila vaše nedobrovolná zastávka na cestě mezi nebem a zemí," dodává neznámému odvahy Grey.

„Jsem Van Kelt . . . pilot z Batávie. Tam vzadu . . . pět kilometrů leží moje letadlo . . . začalo hořet . . . Ale pošta, pošta je někde nablízku . . . držel jsem ji při skoku v náručí. Tři dny tady visím . . ."

„Stačí, kamaráde. Šetřte silami. Vyprávění nechme na jindy. Snažte se dát trochu dohromady. Máme před sebou dvě hodiny cesty džunglí k nejbližším lidským obydlím, k mynheeru Oudenovi. Konečně, co tady hledat za štěstí — v tomhle lese prý straší!"

Pilot nechápavě hleděl do očí svého zachránce, které se čtverácky usmívaly. Rex zakňučel, zamával oháňkou a vběhl na čerstvě vysekanou stezku.

LETOUN ČÍSLO 4

„Celou cestu jsem měl dojem, že vedle mne někdo sedí. Chvílemi jsem se bál podívat na prázdné sedadlo vedle sebe . . .“ vypravěč se odmlčel. Všichni kolem mlčky a vážně naslouchali.

Byla to skutečně strašidelná historie.

Celý dnešní let čtyřky byl zlý.

Druhý pilot a mechanik Baxter nahazoval vrtuli, uklouzl a v příštím zlomku vteřiny odlétl od stroje s roztříštěným ramenem. Zasáhl jej list vrtule.

Cestou do nemocnice zemřel.

Po této kruté události letěl s nákladní čtyřkou pilot Fersky sám. Jak právě vylíčil, měl zlou cestu. Jako by kamarád seděl během letu stále vedle, tak jako sedával dříve.

„Byl jsi rozrušen, to je vše . . . Já na žádné duchy nevěřím, mně se ještě nikdy nic podobného nestalo!“ prohlašoval přesvědčivě jeden z přítomných, pilot Wing.

„Pan Wing,“ ozvalo se z tlampače nad nimi, „pan Wing se dostaví do kanceláře a připraví se k odletu.“

Pilot se rozloučil s kamarády.

„Dej pozor na druhé sedadlo!“ volal za ním kdosi.

„Měl jsem na palubě všelijaký náklad, tak proč bych nemohl jednou svézt také nějaké strašidlo — ale strašidla jsou jen na starých hradech, a ne v letadlech.“

V kanceláři převzal Wing od dopravního úředníka palubní knihu, poštovní pytel a pak odešel se skladníkem do hangáru. Tady ležely velké hromady zavazadel určených k dopravě do nejrůznějších přístavních měst Číny.

„Co máte pro mne?“ ptal se pilot.

„Budete mít na palubě nebožtíka,“ odpověděl skladník a ukázal na dlouhou bílou, rakvi podobnou bednu.

„Co to, člověče, mluvíte! Nebožtíka?“ nechápal Wing.

„Ano, pane. Včera zemřel v Singapuru čínský obchodník pan Wu-Ling. Jeho příbuzní chtějí, aby byl podle čínských zvyků pohřben ve své domovině. Zaplatili za dopravu a vy jej vezmete čtyřkou do Hongkongu.“

„To je čím dál tím roztomilejší! Nebožtíka na palubě a letět s nešťastnou čtyřkou! Ještě že není pátek třináctého,“ ušklíbl se letec.

Za necelých patnáct minut hučí motory dopravního letadla vy-

soko na obloze. Je krásná hvězdná noc. Pilot Wing řídí jistou rukou letoun, hluboko dole se převalují mořské vlny. Letec si krátí dlouhou chvíli hvízdáním jakési veselé písničky, i když to, že za ním v dlouhé bílé bedně leží mrtvola ctihodného pana Wu-Linga, nevzbuzuje právě veselost. Což kdyby se tak nyní objevil duch zabitého mechanika vedle na prázdném sedadle? K smíchu! Při této myšlence letec šlehne okem po prázdném sedadle. Nic.

„Hloupé myšlenky, samozřejmě. Ten mrtvý syn nebeské říše je rád, že ho odvážím do země otců."

Běh Wingových úvah je pojednou přerušen! Co to bylo!? Letec napíná sluch ... přes dunění motorů se zdá, jako by tam vzadu cosi zasténalo. Divný, nezvyklý zvuk. Něco jako bolestný vzdech.

Sluchový klam? Asi.

Ale ne, vyloučeno! — Teď opět! Tentokrát pronikl hlukem motorů jiný zvuk. Pronikavé vřísknutí.

Pilot otáčí hlavu a hledí za sebe. Tam se nic nehýbá! Bílá dlouhá bedna leží klidně, upevněna provazy k podlaze kabiny.

Wing se neklidně obrací k okénku — pojednou mu cosi padá na hlavu! Letec pouští řízení a zachytí předmět oběma rukama. Letadlo se prudce zakymácí.

„Ke všem čertům, copak blázním? Vždyť je to můj vlastní kabát! Vrtím se na sedadle a přetrhl jsem poutko," uklidňuje se letec. Sahá po řídicí páce, aby uvedl stroj do správné polohy. Ale vtom zase ten zvuk! Tentokrát to bylo vzteklé zaječení. Na Wingově čele vyrazily krůpěje potu.

„Pro všechno na světě, co se to děje? Tahle cesta mě připraví o rozum! Ještě půl hodiny letu ... Nouzově přistát? Kde? Dole je moře! Chlapci měli pravdu, když říkali, že se čtyřkou to není v pořádku."

Marně se Wing snaží uklidnit své nervy. Řídí letadlo jako ve snu, celá jeho mysl je soustředěna k hrůzné zásilce.

„Snad byl Wu-Ling jen zdánlivě mrtev, během cesty nabyl vědomí a nyní se snaží dostat z těsné bedny a volá o pomoc!" Ale obratem zas tuto myšlenku zavrhuje. Jistě by se byl dávno v bedně udusil. A pak — ty zvuky!

Ještě čtvrt hodiny.

Letec strnul ... Strašněji než předtím k němu doléhají zvuky z kabiny. Příšerný, nelidský řev dere se k sluchu pilota zachváceného hrůzou. Wing tiskne řídicí páku a nutí letadlo k sestupu.

Prolétává mračny, dole šikmo pod ním se objevují prvá světla pevniny. Konečně Hongkong! Několik světlometů ukazuje letci, kde má přistát. Wing tlačí stroj k zemi, aniž odhaduje vzdálenost. Kola podvozku prudce narážejí na pevnou zem, letadlo se odráží, aby se po čtyřiceti padesáti metrech znovu tvrdě dotklo země.

Několik úředníků a mechaniků pozoruje přistávání čtyřky.

„Co ten Wing vyvádí? Vždyť tu mašinu rozmlátí! Takhle jsem viděl přistávat za války, ale to byl trup rozstřílen kulometem," diví se jeden z mechaniků.

Všichni spěchají k letadlu, které po několika zmatených skocích zůstává konečně stát. Dříve než k němu mohli doběhnout, otevírá se kabina a z ní se vypotácí na smrt bledý Wing.

„Wingu, člověče, jak to přistáváte? Už jsme vás viděli koly vzhůru! Jakou jste měl cestu? Máme tady radiogram. Jsou tam u vás ale popletové. Dali vám na palubu místo toho mrtvého Číňana zásilku, která měla jít do Milána. Pěkní popletové!"

Pilot Wing si otírá zpocené čelo.

Zřízenci vytahují z kabiny letadla dlouhou bílou bednu a odstraňují z ní dřevěný poklop. Objeví se železná klec a z ní se udiveně dívá na svět — párek statných šimpanzů.

CTIHODNÝ ČAN LU ČAO

Pašování omamných jedů se jako horečka zmocnilo města, až nabylo obrovských rozměrů. Když policie vytáhla proti stovkám známých i neznámých překupníků drog – vypuklo v čínské čtvrti povstání.

Řetězy uniformovaných stráží, štiplavý kouř střelného prachu a několik mrtvých na dlažbě prozrazují, že v této odlehlé uličce se před okamžikem odehrála krvavá bitka.

V úzké chodbě malého domu se krčí dva muži. Jeden sedí na prázdné bedně od nábojů a cosi horlivě píše do poznámkového bloku. Je to zpravodaj francouzského listu Paris, Louis Adoux. Druhý muž zasunuje nový film do fotoaparátu. Harry Linde je reportérem tiskové ústředny Express Film v Londýně.

„Adouxi, je na čase zmizet, co říkáte?" fotoreportér pootevřel domovní dveře a vyhlédl do ulice. V dáli padla rána, ozval se řinkot rozbitého skla. Linde přirazil dveře. „Raději ještě počkáme."

Oba novináři se rozhlížejí, jak vykřesat ze stísněných možností chodby co nejvíce pohodlí, když z temného schodiště zazní tichý hlas.

„Dobrý den, pánové."

Muži se překvapeně ohlédli.

Na schodech stojí útlá čínská dívka. „Jsem Lo Čan, učitelka řečí." Hovoří bezvadnou francouzštinou. „Bydlím v tomto domě se svým nemocným bratrem. Přejete-li si, můžete u nás vyčkat, až se boj uklidní."

Louis Adoux a Harry Linde se představili a po chvilce dvorného zdráhání přijali nabízené pohostinství.

Stoupají za dívkou po točitých schodech do prvého poschodí. Ocitají se v malé, téměř evropsky zařízené místnosti. Za stolem nad rozevřenou knihou sedí mladý Číňan.

„Můj bratr Čan Lu Čao," plní dívka hostitelské povinnosti na výbornou. „Dovol, abych ti představila pana Adouxe a pana Linda, bratře."

„Jsem šťasten, že vás mohu uvítat v našem skrovném příbytku," ušlechtilá mladá tvář se jen nepatrně pohne úsměvem. „Odložte si prosím."

Sestra ctihodného Čan Lu Čaa odebírá hostům klobouky a oděvy je do předsíně. Zanedlouho se vrací s křehkými, zdobenými

číškami čaje a zákusky. Hovor pozbývá obřadnosti, stáčí se k čínským dějinám, lidovým hrám a světoznámým filozofům.

Reportéři obdivují inteligenci a znalosti nemocného Čan Lu Čaa. Je pozdní večer, když se loučí s pohostinnými sourozenci.

„Děkujeme vám za návštěvu. Těšíme se, že nás opět brzy poctíte."

„Žijeme zde tak opuštěni, co je venku neklidno."

Adoux a Linde se během příštích dnů s ctihodným Čan Lu Čaem a jeho roztomilou sestrou spřátelili a denně je navštěvují. V ulicích je již poměrně bezpečno.

Až jednou . . .

Novináři prošli řetězem stráží, pohovořili s důstojníky, a když neshledali nic pozoruhodného, co by zajímalo jejich tiskové šéfy, rozhodli se navštívit Čan Lu Čaa. Odbočili do ulice Wu Nan. Ale co to . . .? Před Čan Lu Čaovým domkem stojí obrněný vůz! U dveří hlídají policisté s bodáky na krátkých karabinách! Reportéři spěchají k domu, jsou však zastaveni. Nikomu není dovolen přístup! — volá břitce stráž. Novináři se nemíní vzdát, avšak nepomáhají ani zpravodajské legitimace.

Vtom se ozval shora hluk . . . ulici proťal výstřel. Dva vojáci vynášejí z domu bezvládné tělo poddůstojníka. Rozkaz stíhá rozkaz.

Policisté a vojáci se rozbíhají do všech stran a obsazují vchody sousedních domů. Adoux a Linde se vmáčkli do průčelí nedalekého obchodu. Pojednou kdosi zahvízdá, reportéři zpozorují, že jeden voják ukazuje na střechu protějšího domu. Po mírně skloněném hřebenu jako kočka šplhá muž. Adoux a Linde jej s úžasem poznávají – je to Čan Lu Čao!

Vojáci křičí, aby se vzdal. V Čaově ruce se zablýskne pistole. Ze všech stran duní výstřely, prší kulky. Čan Lu Čao vrávorá, padá, chce se zachytit okraje střechy, klouže dolů ... Ve chvíli, kdy Čaovo tělo dopadlo na dlažbu ulice, vyvádějí policisté z domu jeho sestru Lo Čan.

Konečně střelba utichá.

Linde přistupuje k důstojníkovi a ukazuje tiskovou legitimaci:

„Co se děje? Proč byl ten muž zastřelen?"

Důstojník řekl pouhá čtyři slova: „Omamné jedy! Zatýkám vás!"

Bez vysvětlení posadil oba muže do obrněného vozu a zcela ohromené je vezl na policejní ředitelství.

V deseti minutách sedí před vyšetřovací komisí.

„Věděli jsme, že někdo přináší důležité zprávy z obklíčené čtvrti," praví po úvodních formalitách policejní ředitel. „Nebylo těžké zjistit tucet osob, které mají povolení k volnému vstupu do čínské čtvrti, a dát je sledovat. Pánové, sloužili jste jako spojka!"

Louis Adoux a Harry Linde němě, s vytřeštěnýma očima, pohlížejí na úředníky. Překvapením a zděšením jako by ztratili řeč.

Jeden člen vyšetřujícího tribunálu se pousmál. „Abychom vás dlouho nenapínali. Víte, jak jste dodávali důležité zprávy a rozkazy? Kdykoli jste přišli na návštěvu k ‚opuštěnému a chorému' Čan Lu Čaovi, mimochodem, byl zdráv jako ryba, odebrala vám jeho ‚sestra' – ve skutečnosti jeho pravá ruka v mezinárodním obchodě s omamnými jedy – klobouky! Pověsila je na věšák v předsíni. A zatímco jste se s jejím ‚ctihodným bratrem' příjemně bavili, zasunula vám za stuhu klobouků předem připravenou zprávu, psanou na jemném hedvábném papíru. Nu a pak jste šli do svého hotelu, odevzdali jste klobouky čínskému šatnáři a ten ... chápete?"

„Poslední zpráva, kterou jste přinesli, byla již psána námi. A konec té historie jste viděli sami," dodal policejní ředitel.

TÁBOR ZTRACENÝCH

„Už třetí týden nemáme zpráv," hlásí Van Hagen. „Dnes měla přijet spojka z Dirmutova tábora — a zase nic. Musíme něco podniknout."

Vedoucí inženýr a pět úředníků dřevařské společnosti, přítomní v kanceláři hlavního indonéského střediska, souhlasí.

„Co kdyby někdo z nás vzal fordku a zajel se tam podívat?" ozval se znovu nejmladší ze zaměstnanců Van Hagen.

„Ano, někdo tam zajede," schvaluje návrh inženýr. „A vezme s sebou poštu. Kdo se hlásí?"

„Já!" pět hlasů zaznělo téměř současně.

„Dovolte, abych podnikl tu cestu já," Holanďan Van Hagen přistoupil k inženýrovi. „Dirmut je můj krajan."

Tábor, který již několik let spravuje inženýr Dirmut, je nejvzdálenějším pracovištěm. V suchém období se odtud čile dopravují santálová, kalisturová, brestová, nagasová a jiná vzácná dřeva; avšak v údobí dešťů je tábor na celé měsíce odříznut od světa. Džunglí vysekaná cesta se mění v bažinu.

Časně ráno se vydal Van Hagen na cestu.

Na zadních sedadlech fordky měl několik plechovek benzínu, barel oleje, pytle potravin a pošty pro mužstvo — domorodce z Jávy, Sumatry, Bornea, Celebesu, Timoru — a tři bělochy, z nichž sestává Dirmutův odborný štáb.

Fordka prováděla na „silnici" nejkrkolomnější akrobacii. Skákala přes výmoly a kořeny, hrozila překocením v náporech větru, zapadala do bažin ... co chvíli musel Van Hagen ven a zase zpátky do vozu. Zprvu si dodával kuráže hvízdáním, ale před polednem byl se silami u konce. Zastavil, hodinu si uprostřed divočiny na předních sedadlech fordky zdříml a pak dvouhodinovou soustředěnou jízdou dorazil až do oblasti Dirmutova pracovního tábora.

Byl překvapen, že nikde nevidí ani stopy života. Jako by se zde již týdny netěžilo, ba jako by se dokonce nikdo ani nezajímal o navršené skládky k dopravě připraveného dřeva.

„U všech všudy, copak je s nimi?" Van Hagen vystupuje z fordky a rozhlíží se kolem. „No konečně! Tamhle vzadu kdosi vylézá z chatrče. Oh, dokonce sám veliký Dirmut! Ale proč jde tak sám ...? Kde jsou nedočkavě se předbíhající zájemci o poštu?" diví se Van Hagen. Pak přikládá obě ruce k ústům a volá. „Ohéééj, Dirmute! Vem pár chlapů! Přivezl jsem poštu!"

Inženýr slyší a v odpověď mává rukou. Je to jakési znamení.

Van Hagen jeho gestům nerozumí. Nevychází z údivu. Pozoruje, že inženýr Dirmut se blíží bez nejmenší radosti z neočekávané návštěvy. Jde unaveně, plouží se bez zájmu, jakoby nerad.

Oba přátelé k sobě docházejí na vzdálenost třiceti metrů, když se inženýr Dirmut náhle zastavuje. „Stůj! Van Hagene, zakazuji ti přiblížit se!"

„Co blázníš . . .!" volá překvapeně Van Hagen. „Myslíš, že jsem se rval celé dopoledne s dešťovým pralesem, abych si teď sedl na pařez u silnice?" Nedbá varování a ráznými kroky se blíží k příteli.

Dirmut ustoupil o tři kroky, sáhl k pasu a mýtinou zaduněl výstřel.

„Ani o krok! Raději ti prostřelím koleno, než aby ses přiblížil k tomu prokletému táboru ztracených!"

Van Hagen strnul na místě, kde kulka z přítelova revolveru přerazila týkovou větev.

„Proboha, Dirmute, co blázníš? Žertuješ? Pro všechno na světě, co se děje?"

Inženýr se spouští na zem do odřezků ze zpracovaných kmenů a rukou kyne příteli.

„Posaď se," na dvacetimetrovou vzdálenost, která oba muže dělí, hovoří Dirmut neobyčejně tiše. „Odpusť, musel jsem tě zastrašit. Jinak bys neuvěřil a já ... Já bych musel před tebou utéci. Tábor je zachvácen malomocenstvím! Nevím, kdo z domorodých dělníků to přivlekl do ležení. Z některých mužů již opadává maso. Byl jsem nucen jich pár ... chtěli utéci mezi lidi! Van Hagene, vyhoď pytle s poštou a potravinami z vozu, potom je těm ubožákům odnesu. Vyřiď správci a všem pánům od společnosti, že je to jejich dílo. Každé tři měsíce jsem jim připomínal, aby nechali dělníky očkovat. Tam za řekou leží za milióny liber dřeva a v nejbližších měsících se ho nikdo nesmí dotknout. Na jeho kůře lpí malomocenství! Jeď domů, Van Hagene, a mohu-li ti radit, vrať se do naší krásné země tulipánů, tam dostaneš nanejvýš rýmu." Inženýr Dirmut povstává. „Teď víš, chlapče, proč jsem neposlal spojku s povinným hlášením. Řekni vedoucímu inženýrovi ... že už nikdy z mého tábora žádné hlášení nedostane."

Stará fordka se zmítá na cestě k hlavnímu středisku dřevařské společnosti. Holanďan Van Hagen oběma rukama zápolí s volantem a po tvářích mu tečou slzy ...

ZLATÁ ZRNA

Do hostince U tučného klokana vstoupil muž. Majitel lokálu jej uvítal zuřivým pohledem. Ještě chvíli se zabýval svými láhvemi a sklenkami, potom se však prudce naklonil přes pult: „Hej, vy tam! Jestli jste se zase přišel rvát, táhněte ke všem čertům!"

Příchozí odstrčil židli a třemi kroky přistoupil k nálevnímu pultu. Přes mužovu pravou tvář se táhne dlouhá, bílá jizva. „Žádný strachy! Dnes nerozbiju lustr ani okna, ani nebudete muset smývat krev ze stropu. Už nejsem tak střelený, abych koupil ‚nastřílený' důl!"

„Myslil jsem, že vás zavřeli, až zčernáte, a vy si zatím špacírujete po světě," zamračeně si stěžoval Tučný klokan mračnu pivních sklenek.

„Mne? Proč by mne zavírali? To on sedí. Na sedm let ... Chcete slyšet celou tu zatracenou historii?" Muž s jizvou se opřel lokty o nálevní stůl: — Tři roky jsem pracoval v továrně nedaleko Adelaidy. Dřel jsem u strojů dvanáct i šestnáct hodin denně, abych

konečně mohl ukázat Austrálii záda a vrátit se domů, do Evropy. Už jsem měl našetřeno skoro patnáct set liber, když mi do cesty přišel ten člověk. Vypadal, jako by neuměl do pěti počítat. Ano, vzpomínáte si dobře, jmenoval se Sillke. Říkal, že našel u řeky Dajary zlatý nános. Jednou večer mi ukázal, tamhle u stolu, pár zlatých zrn. Vypadala náramně krásně!

Netrvalo dlouho a vytasil se s nabídkou, že by potřeboval spolehlivého partnera, kterému by prodal polovinu svého naleziště. Pro jednoho jsou prý těžební náklady příliš vysoké, ukazoval mi na mapě místo zlatého nánosu.

Zpráva o kutišti se zdála důvěryhodná. Znám ten kraj na středním toku řeky a vím, že se tam našlo již několik výnosných polí. Jenom mne zarazilo, že Sillkeho naleziště se nenacházelo v říčním pásmu ani v bahně — jak tomu obvykle bývá — ale v černé zemi, poměrně daleko od břehů řeky.

Po delším jednání a několika dnech na rozmyšlenou jsem uzavřel se Sillkem smlouvu, o níž jsem soudil, že vylučuje jakékoli riziko. Vymínil jsem si v ní, že mu peníze vyplatím až na místě poté, co se přesvědčím, že naleziště skutečně obsahuje zlato.

Vyrazili jsme. Sillke říkal, že má svoje věci nahoře u řeky, přesto však bylo zapotřebí tří mul k dopravě mé zlatokopecké výstroje a potravin. Po předběžných výdajích mi zbylo právě tisíc liber na zaplacení podílu.

Po šestidenním putování jsme dorazili k Dajaře. Naleziště bylo v jedné z nejbídnějších oblastí poříčí. Bez zásob bychom zemřeli hlady. I pitná voda zde byla vzácná.

Nemohl jsem se dočkat, až naházím do rýžovadla pár lopat země, abych je propral a viděl, co zůstane na dně. Ještě to dopoledne jsem vzal nářadí a dal se do práce. Sillke mi ukázal, kde našel zlatonosný pás hlíny, a za půl dne jsem vytěžil tři unce zlatých zrn. To nebylo špatné, ba dokonce předčilo to všechna má očekávání, neboť jsem počítal s celodenní těžbou dvou tří uncí! Postřehl jsem, že zrna běží povrchem, asi tak do hloubky třiceti centimetrů. Bude to výhodné pro těžbu, myslil jsem si. Nu a večer jsem se stal spolumajitelem těžiště. Vyplatil jsem Sillkemu, tomu darebákovi, tisíc liber. —

Majitel hostince U tučného klokana až dosud tiše naslouchal, nyní však vpadl muži do řeči. „Proč tomu Sillkemu nadáváte? Proč jste ho zmlátil, až jste ho málem přizabil? Vždyť vám proká-

zal pravé dobrodiní. Tisíc liber za výnosné kutiště! To je přece zadarmo.“

„Zadarmo?“ ušklíbl se muž. Lokty opřené o pult poklesly a jizva na jeho tváři zrudla. „Řekl jsem vám přece, že jsem byl blázen. Hloupý, střelený blázen . . .“ máchl rukou. — Následujícího dne Sillke odjel. Pravil, že je nebezpečné nechat si tak velké peníze u sebe v pustině. Namítal jsem, že přece nebudeme jezdit s každou vytěženou uncí zlata do banky, nedal si však říci a ještě před polednem opustil tábor.

Rýžoval jsem sám. Zpracoval jsem asi čtyři metry zeminy a nalezl jsem opět čtyři unce zlata. Ale příštího dne, ačkoli jsem dřel jako kůň, objevilo se na dně rýžovadla jen jediné zrnko. A následující den, a ještě jeden — nevyrýžoval jsem zhola nic.

Kvečeru jsem vztekle odhodil nářadí a chystal se po celodenní bezvýsledné dřině cosi pojíst, když jsem dostal nečekanou návštěvu. Šest domorodců se přiblížilo ke srubu. Stáli zřejmě opodál již hodnou chvíli a tiše pozorovali, jak se lopotím.

„Jsme z vesnice Pocot.“ Jeden z nich přistoupil blíže. „Ty také ‚makanu‘?“

Jakmile zaznělo slovo ‚makanu‘, zbystřil jsem pozornost.

„Když dáš tabák ke žvýkání, povím, co jsem viděl. Muž dělal ‚makanu‘! ‚Makanu‘ . . .!“

Domorodý výraz mi naháněl husí kůži. Je to těžko přeložitelné slovo. Něco jako kouzlit, napálit hlupáka, prostě čarovat a podvést.

Přinesl jsem balíček lisovaného žvýkacího tabáku.

„Ty nevíš, že muž, který před čtyřmi dny odejel, je ‚makanu', kouzelník? Byl zde před třikrát desíti dny s puškou, která hřmí. Střílel, pane. Střílel tady v okolí do země. My jsme to dobře viděli. Dělal kouzla ‚makanu' . . ."

Zuřil jsem jako pominutý. Proto tedy ten mizera tak rychle upaloval! Naplnil nábojnice lovecké pušky zlatými zrny a nastřílel do země „zlatý nános"! A já hlupák, neskonalý hlupák . . .

Domorodci, poděšení mou zuřivostí, utekli a já kvapně balil své věci. Přitom jsem zjistil, že mi Sillke ukradl několik cenných věcí ze zlatokopecké výstroje a spoustu potravin.

Čtyři týdny jsem jel po jeho stopě s jedinou myšlenkou: dostat toho lumpa do rukou! —

Majitel Tučného klokana sáhl po láhvi. „Tumáte . . ." nalil muži vrchovatou sklenku. „Tak proto jste jej tehdy tak zmlátil?!"

Chlapík s jizvou se zhluboka napil. „Proto." Položil sklenici a hřbetem ruky si otřel rty. „A proto vám říkám, že už nejsem tak střelený, abych kupoval ‚nastřílený' důl. Buďte bez obav, žádná pranice se dnes nekoná."

TASMANO JOSÉ

„To je on!"

„Kdo?"

„Ten, na koho čekáme — Tasmano José."

„Vy jej znáte, Bleggu?"

„Ne. Byl mi doporučen písemně. S podotknutím, že nosí průkaz totožnosti ve tváři."

Příchozí míjí záhon květin pod vzdušným, třídílným oknem, vstupuje do místnosti a stane u stolu před dvěma elegantně oděnými muži. Chvíle zaváhání, výměna chladně zkoumavých pohledů. Od pravého oka až po kořen brady protíná tvář příchozího široká bílá jizva.

„Vítám vás, Tasmano," jeden z mužů se opírá špičkami prstů o desku stolu. „Moje jméno je Blegg. Jak jste byl vyrozuměn, po-

třebujeme ... zkrátka ..." Zachmuřený muž na druhém konci stolu prudce povstává. „Přijmete tu práci?"

„Nemám tušení ... Je to zvláštní nabídka ..." krčí rameny José.

„Kolik vydělávate měsíčně?"

„Sto liber."

„Dáme tři sta. Za měsíc můžete být hotov."

„Beru, pánové!"

Blegg nabízí Tasmano Josému židli a hluboce předkloněni nad plochou psacího stolu zasvěcují jej oba muži do potíží společnosti.

Ve Viktorii má společnost několik diamantových polí. Pole C těžilo donedávna 90 až 150 karátů čisté váhy měsíčně. Od té doby, co se stal vedoucím mladý Stewe, poklesla však těžba na polovinu.

„Může jít také o přechodné vyčerpání pole ..."

„... i když geologové považují celý úsek za plodonosný."

„Rozhodně je oprávněné jisté," Blegg hledá vhodné slovo, „jisté znepokojení."

„Podezření?"

Neurčité pokrčení ramen.

„Jestli myslíte, že se vám část těžby ztrácí," namítl José, „proč neuhodíte na toho Stewa?"

„Vyloučeno," řekl zachmuřený muž za psacím stolem. „Stewe je syn generálního ředitele."

„Ach tak," povzdychl si José. „Chcete to vyřešit rázně, ale tiše." Muži horlivě přitakávají. Tasmano vystrčil bradu k dosud se nepředstavivšímu Bleggovu společníku. „Vy jste pan ředitel Stewe!!" Zachmuřený muž neochotně přikývl. „Nestojíte o to, aby se natropilo mnoho křiku," Tasmano José vstal a odkopl židli, která se zakviknutím poskočila. „Přijímám!"

Chodec, který se nechá vést předlouhými rovnoběžkami ostnatého drátu, nemůže zabloudit. Ať se dá kteroukoli cestou, musí skončit u velkého dřevěného stavení s nápisem: Kancelář — Pole C.

Uprášený muž snímá ze zad objemný tlumok. Je to zřejmě australský tramp, jichž v tuto roční dobu rázují pevninou tisíce. Tramp si otřel tvář do cípu hnědého šátku, odložil tlumok k dehtem nasáklé stěně a těžkým krokem vstupuje do kanceláře. Uctivě

zdraví mladého muže, jehož stůl je obložen papíry a kulatými razítky.

„Dobrý den, pane. Chtěl bych hovořit s vedoucím."

„To jsem já," pravil mladík.

„Slyšel jsem, pane, že potřebujete lidi. Pět let jsem pracoval jako hledač diamantů. Tady jsou moje papíry."

Vedoucí pokývl k protějšímu stolu, u něhož seděl chlap jako hora. „Frido, dáme ho na třetí oddíl, co říkáte?" Hromotluk se s vedoucím chvíli tiše dohaduje, pak souhlasí.

Uplynuly tři týdny. Tramp se rychle vpravil do táborového života. Práce šly plynulým, dobře organizovaným tempem a všechen vytěžený materiál byl odvážen v číslovaných bednách.

Až přišel 24. únor. Den, který znamenal dobré i zlé, rozhodně však den, na který se nezapomíná. Jeden z dělníků narazil na ‚skálu'! Toto slovo ztrácí v mluvě hledačů svůj pravý význam, na diamantových polích se jím označuje velký plodonosný kámen. ‚Skála' nalezená toho dne na poli C byla největší, jakou zde kdy našli. Veden dobrým zvykem těžebních společností, nařídil vedoucí pro zbytek dne volno. Baráky ubikací i kancelář se podobaly úlu.

Tramp s třírohým hnědým šátkem si koupil v kantýně balíček tabáku, a zatímco kamarádi se usadili u sklenky čehosi ostrého, potuloval se kolem obytných stavení. Před sedmou hodinou zahlédl správce Frida, jak vstupuje do kanceláře.

Zkušenými pohyby si tramp stáčí cigaretu a usedá do trávy pod otevřenými okny.

„Stewe, tu ‚skálu' nepošleme... Dejte mi ji... Přidám ji k tomu, co..."

„Ne, Frido. Tak velký nález se jistě rozkřikne po celé Viktorii... Kámen patří společnosti... Nestojím o dvacet tisíc děleno dvěma, násobeno ostudou... Stejně mne mrzí, že jsem se s vámi kdy..."

Z kanceláře se ozvalo cosi jako zlomení suché větve, zaúpění a pád.

Po chvíli vyšel ze dveří hromotlucký Frido a mířil ke svému baráku. Tramp odhodil cigaretu, přehoupl se otevřeným oknem do kanceláře.

Na zemi leží v bezvědomí mladý Stewe.

„Knokaut na půl hodiny," tramp snímá z hrdla šátek, smáčí jej ve vodě a obtáčí kolem Steweovy hlavy. „Nevadí, mladíku, takové ponaučení bývá k nezaplacení."

Tramp se uvelebil na obrácené bedně nedaleko správcova baráku. Uplynula čtvrthodina a Frido s batohem na zádech vychází ze dveří.

„Co tady okouníte? Proč nejdete spát? V pět ráno musíte být v poli!“ vyštěkne k bedně.

„A hleďme, pan správce jde na špacír. S batohem! Snad jste si do něj nenaložil kamení, aby zdravotní procházka lépe splnila svůj účel . . .?“ jizva na trampově tváři se stáčí ke koutku úst.

„Nechte si zbytečné řeči!“ Frido se obrací k muži zády. Ale pozdě. Trampova pravice se mihla k bradě hromotluckého správce.

„Nic není zbytečné.“ Úder levice. „Tohle vám posílají z ředitelství.“ Další rána. „To je za mladého Stewa, který leží v kanceláři.“ Čtvrtý, omračující pravý direkt. „A tohle je od Tasmano José!“

Hodinu poté sedí tramp v kanceláři a uvazuje si kolem krku hnědý šátek. Od protější hrany stolu — přes lesklou hromádku kamenů, jíž vévodí půlkilová ‚skála‘ — upírá mladý Stewe oči k široké, zarudlé jizvě.

„Od Frida budete mít pokoj. Dal jsem mu možnost, aby utekl. Není nutné zaplétat do všeho policii. Kameny, které jsem Fridovi odebral, odevzdáte společnosti,“ mručí muž. „A vám, mladíku, pro budoucnost radím — nechte toho. Dnes jste dostal první ponauče-

ní. Tři zdravé přední zuby — to není maličkost," José se shýbl do rohu místnosti a přehodil si přes rameno svůj ošumělý tlumok. „Nechá vás pozdravovat pan Blegg a tatíček — ředitel." Tasmano José drcl loktem do dveří a zmizel ve večerní tmě.

USMĚVAVÝ DICK

Byly chvíle, kdy Dick Petersen byl se svým věčným úsměvem protivný. Ten chlapík by se snad usmíval i na pohřbu.

Osmahlý člověk, i na širém moři vždy pečlivě oholený, jasně modrých očí, které někdy podivně zešedly. A to bylo zlé znamení! To se obyčejně unylý úsměv kormidelníka Dicka Petersena proměnil v potměšilou grimasu, kterou lze vidět na soškách čínských porcelánových bůžků. Jinak to byl muž na svém místě.

Nikdy neměl trojstěžník Olaf lepšího kormidelníka.

Bylo to, tuším, v červnu — kdy Olaf na své pouti Tichým oceánem zakotvil v Papeete. Polovina posádky byla ve městě, zbytek se nudil na palubě. Bylo vedro k zalknutí. Co chvíli jsme se šli ochladit pod sprchu, totiž pod sud naplněný vodou, který jsme uvázali na lano a zatáhnutím vylévali jeho obsah na sebe. Tento primitivní způsob však mnohým nepostačoval.

„Hej, Petře," volá plavčík Rolf. „Petře, pojďme si zaplavat! Podívej, to moře — jako zrcadlo!"

„Šel bych, ale víš, že nesmíme — jsou prý tu žraloci."

„Žraloci? Podívej se do vody! Je vidět až na dno. Nepoplaveme daleko, pojď!"

Krátkým odrazem od dřevěné příčky provazového žebříku skáčí chlapci do vody. Oba jsou dobří plavci. Mocnými tempy plují v čiré vodě; za chvilku jsou už dobrých sto metrů od lodi.

„Petře, podívej! Usměvavý Dick se na nás dívá z paluby, to bude zase řečí. Ale směje se — je to dobré!"

„Kdepak, hned to začne! Už má v ruce hlásnou troubu."

Z paluby Olafa skutečně doletí k chlapcům hlas zesílený megafonem:

„Hej, chlapci! Dobře plavete. Vemte to o závod! Kdo bude první u mne na palubě, dostane dolar a odpoledne může jít do města. Až řeknu teď — začněte! Pozor — teď!"

Hoši, žádostiví slíbené odměny, vyrážejí. Ze všech sil bojují o vítězství. Kormidelník Petersen je povzbuzuje megafonem:

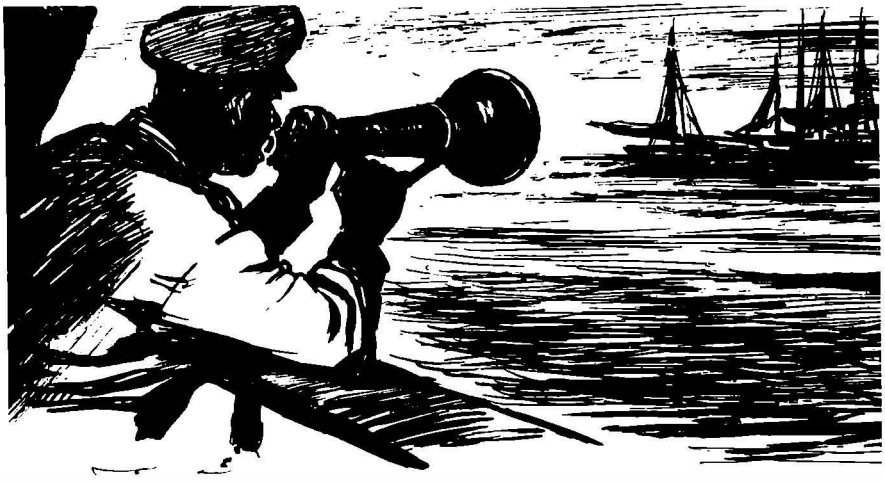

„Tempo, tempo, hoši, hip, hip, hip!“

Chlapci se rychle přibližují k lodi. Už jen pár desítek metrů je dělí od provazového žebříku. Petr zůstává o něco pozadu, ale silný hlas kormidelníka Petersena pobízí:

„Hej, Petře! Přidej! Více nohama, ráz dva, ráz dva! Kluci, dva dolary vítězi!“

Chlapci zvyšují své úsilí.

Prvý šplhá na palubu Rolf, vzápětí následován Petrem.

„Já vyhrál, pane Petersene!“ volá Rolf. „Dva dolary a odpoledne volno!“

Ale co to? Jasně modré oči Usměvavého Dicka podezřele šednou a jeho pověstný úsměv se mění v obávanou grimasu. Na snědém, vysokém čele se Petersenovi třpytí krůpěje potu. Unaveným pohybem odkládá hlásnou troubu.

„Jo tak, tys vyhrál? Chlapečkové zlatí, vyhráli jste to oba!“ Petersenova pravice ukazuje k mořské hladině.

Dole, u konce provazového žebříku plují dva obrovští modří žraloci!

„Vy hlupáci, plavali jste ne o dva dolary, ale o dva životy! Už zdálky jsem pozoroval, jak se k vám ty bestie blíží. Kdybych vás byl varoval a upozornil na ně, nehnuli byste se strachy, ale o dva

dolary a o volno jste plavali jako čerti. Já trnul, který z vás to prohraje a . . .“ obličej Usměvavého Dicka se mění ve tvář Buddhy. „Každý dva dolary pokuty a půl roku ani krok na pevnou zemi za překročení zákazu koupání!“

Za půl minuty po těchto slovech se tvář kormidelníka Dicka Petersena opět sladce usmívala.

KAPITÁN NUMB

„Sehnal jste nějaké lidi?“

„Pouze pět, kapitáne. Je doba žní a nedávno zde našli naftu,“ hlásil důstojník. „Co má ruce a nohy, vydělává ohromné peníze u těžních věží. A ta hrstka námořníků, líně se potulujících po hrázi, by k vám nešla za nic na světě, však víte . . .“

„Dobrá,“ usekl kapitán. Pak svraštil obočí. „Přiveďte mi ty výlupky zakouřených krčem a nočních lokálů, ať vidím, jaké ‚námořnické zázraky‘ jste naverboval.“

Po všech atlantických přístavech se tvrdí, že parník Sea Roller má neobyčejného kapitána. Málokdo však ví, že prapůvod této pověsti o kruté kapitánově výjimečnosti spočívá v pouhém jménu. Velitel parníku se jmenuje Numb. A anglické slovo ‚numb‘ znamená nelítostný, necitelný. Tedy kapitán Numb-Necita. Nu a protože také jeho obrovité vzezření a jadrná mluva budí hrůzu, má Sea Roller ustavičné potíže s doplňováním posádky; i když na druhé straně je nutno přiznat, že mnozí staří námořníci by Numba-Necitu neopustili za stovky dolarů týdenní mzdy.

„U všech rohatých, to je mi povedená směsice!“ láteří kapitán při pohledu na nové členy posádky. „Černý, žlutý, Malajec, Číňan, párek zlotračilých Evropanů — ksakru, to bude plavba!“

Kapitán Numb přistoupil k pravému muži: „Co jsi zač?“

„Espagnolo!“ odvětil tázaný.

„Národnost mne nezajímá, hrome. Chci vědět, co umíš!“

„Jsem hodinář.“

„A ty?“

„Mnó — obchodník.“

Numb-Necita opláchl palubu vodopádem vybroušených kleteb, jimiž posílal novopečené námořníky do horoucích pekel, totiž, do práce.

Sea Roller urazil asi dvě stě mil.

Celý týden vytrvale žhne slunce, moře je klidné, leskne se jako zrcadlo.

Kapitán Numb v bílých plátěnkách a v rozhalené kazajce — oblečené bez trička rovnou na medvědí hrudi — rázuje po kapitánském můstku.

Pod ním na palubě leští několik mužů kovové strojní součástky; jiní sedí na úzkém prkně, podchyceném dvěma lany, a natírají hnědou barvou bok lodi.

„Hej! Co jsem vám říkal, chlapi? Proč nejsi, ty mezuláne, připoutaný! Kdo tě bude tahat z vody, mizero, až sletíš dolů mezi ty potvory . . .“ řve kapitán a ukazuje k hladině, kde je vidět asi tucet dlouhých hřbetních ploutví tygřích žraloků.

Lodní zvon odbíjí poledne. Muži, kteří natírali lodní bok, opouštějí zavěšené prkno a vylézají na palubu.

Vtom se ozve pronikavý výkřik a zvuk prudce rozražené vody.

„Muž přes palubu!“ volá dozorčí důstojník a okamžitě nařizuje vhodit přes zábradlí silné lano.

Ačkoli od okamžiku, kdy muž padl do vody, uplynulo jen pár vteřin, je již více než dvacet metrů od zádi a vzdálenost mezi lodí a nešťastníkem se rychle zvětšuje. Všem je jasné, že neumí plavat; bezhlavým zmítáním se taktak udržuje nad hladinou.

Kapitán Numb skočil k signalizační rouře. „Strojovno — stát!" Druhý povel. „Strojovno — na půl páry zpět!" Potom sbíhá na palubu, v běhu odhazuje kazajku. „Spusťte člun!" křikne na důstojníka a s nečekanou mrštností se přehoupne přes lodní zábradlí.

Posádka parníku sleduje velitelovo počínání. Mohutnými rozmachy plave kapitán k tonoucímu. Vtom mužstvo na palubě zatají dech ... Dvě dlouhé, stříbřité ploutve brázdí vodu přímo k oběma mužům! Ale také Numb-Necita zpozoroval nebezpečí. Obrací se naznak a zuřivě kope vodu, až hlasité gejzíry stříkají na pět metrů. Žraloci se zastavili. Kapitán se obrací na prsa a s pravicí ve vlasech tonoucího plave k blížícímu se člunu ...

Ochotné paže se vztahují k veliteli.

„Nejdříve toho zde," kapitán popadá tonoucího pod rameny.

Muž je v bezvědomí, veslaři jej bez obtíží vytahují z vody. Sotva že se i kapitán přehoupl přes okraj člunu, ozval se tupý úder do dna.

„Ty bestie zaútočily zespodu." Kapitán odfrkl vodu z nosu. „Došlo jim, že na mořské hlubiny moje bubnování neplatí."

Zachráněný chlapík leží na palubě nedaleko velitelského můstku a po několika minutách umělého dýchání a doušku rumu nabývá vědomí.

„Nebyl jsi uvázán, chlapečku, což?" pohupuje se nad ním medvědí tělo široce rozkročeného kapitána.

Muž vstává, říká, že se cítí dobře, nic se nestalo.

„A co žraloci?" zlobí se dozorčí důstojník. „Nebýt kapitána, který vás v poslední chvíli vytáhl, určitě by vás žraloci rozsápali!"

Numb-Necita pohlíží zpříma do tváře, vroubené splihlými, slanou mořskou vodou slepenými vlasy. „Oh, je vám už skutečně dobře ...?" ptá se starostlivě.

„Díky, kapitáne," praví námořník. „Jsem v pořádku. Mohu jít po své práci?"

Kapitán Numb spokojeně pokyvuje hlavou. „No to jsem rád, že se cítíte dobře." Vtom se jeho pěst mihá vzduchem a dopadá na hlavu zachráněného. „Ty darebáku, ty lumpe, zlotřilče, ještě se cítíš dobře?" Nový úder. „Tak jsi uposlechl rozkazu, aby ses přivázal? To myslíš, kašpare, že jsem za tebou skočil proto, abych tě zachránil?" další rána. „Omyl. Udělal jsem to proto, abych ti teď mohl napráskat!" Krupobití ran se snáší na nešťastníkovu hlavu. „Posádka lodi kapitána Numba plní doslova a do puntíku rozkazy. Pamatuj si to, skřehule."

Zřídka se naskytne nepovolanému příležitost — nahlédnout do lodního deníku.

„Dnes spadl do moře nedávno přijatý námořník Antonio Carpenter," zapsal dne 5. 6. 1921 kapitán Numb do rubriky mimořádných událostí. „Námořník Carpenter neuposlechl rozkazu, aby se při natírání vnějšího boku lodi zajistil zavěšením na lano. S přispěním člunu byl zachráněn jedním mužem posádky a kapitánem po zásluze potrestán."

Kapitán Numb-Necita?

NA VLNĚ 57 METRŮ

Lodní zvon nákladního parníku Colon odbíjí půlnoc.

Na palubě se ozývají kroky lodníků — výměna hlídek. Na místa lodních důstojníků, kormidelníka a radiotelegrafisty nastupují noví, krátkým odpočinkem zotavení muži.

Loď pluje zvolna — nachází se v nebezpečném pásmu. Je válka! Mořské úžiny jsou plné záludných min, všichni na Colonu vědí, že plují válečným pásmem na vlastní nebezpečí a přes důtklivé varování.

Dveře radiotelegrafní stanice na nejvyšším místě paluby Colonu se otvírají, vstupuje mladý muž:

„Tak hybaj na kutě, Sonny! Co nového? Volal už Ben z Magdaleny?"

Tázaný znaveně vstává od přístrojů. „Ne, ale máš to připravené na vlnč 57 metrů. A teď si laskavě převezmi službu, já jdu spát! Dobrou noc."

Radiotelegrafista Sam Petkins zůstává v kabině sám.

Pohodlně usedá k přístrojům, zapaluje si lulku a levicí uvádí v činnost přijímací aparát. Tydá — tatady — tydadadá — pískají v tichu Morseovy značky. Některým pozorně naslouchá: nic zvláštního ... v okruhu nejméně čtyř set kilometrů žádná loď. Pak přitáhne mikrofon k sobě a otočí vypínačem. Vysílačka je zapojena.

„Haló, haló, tady parník Colon na vlně 57 metrů," naklání se Sam k mikrofonu, „volám parník Magdalenu, haló! Slyšíte mě? Vysílejte — přepínám na příjem!"

Jistý hmat, vysílačka zmlkne a obratem je uveden v činnost při-

jímač. V tlampači se ozývá zprvu hvízdot, pak nějaké brumlání. Sam vylaďuje zvuk:

„Haló, Colon? Tady Magdalena, u aparátu Ben Funk — tak co, jak jsi se Same vyspinkal? Jaké máte počasí? Tady to za moc nestojí. Prší celý den. Když jsme spolu před týdnem seděli ve Funchalu, bylo nám líp, co říkáš? Přepínám na příjem!"

Sam se usmívá a uvádí v činnost vysílačku Colonu:

„Haló, haló, Magdalénko — tady Colon. Tak jsem právě spočítal, jak jsme už dnes daleko od sebe. Osm set čtyřicet kilometrů! Tak co, dohrajeme naši partii? Dnes jsem na tahu já. Dávej pozor! Můj tah je e3 na d5, figura: kůň. Je přesně 1.15 — v 1.30 voláš ty mne a hlásíš svůj tah! Rozuměl?"

Tak si dva kamarádi, kteří spolu prošli kursem námořní telegrafie a slouží na lodích jedné společnosti, krátí čas noční služby. Aniž by tím zanedbávali své povinnosti; spojovací příjem je stále zapojen.

Zatímco prostorem se každou čtvrthodinu nese nový šachový tah a Magdalena pluje rychle a bezpečně Atlantikem, Colon postupuje jen zvolna válečným pásmem. Tři muži na přídi bedlivě pozorují hladinu.

„Haló, haló — Magdalena? Tady Colon! Můj tah a4 — ještě tři tahy, broučku, a máš to prohrané!"

„Haló, Colon — o láhev oranžády, že to třemi tahy nebude! Same, haló, Same — plujete už blokádou? Přepínám!"

„Zde Colon — tak to jsi, Bene, uhodl! Tři hoši na přídi si mohou vykoukat oči, ale žád . . ."

Radiotelegrafista Magdaleny napjatě poslouchá . . . co to bylo? V tlampači se ozval tlumený úder, Samův hlas umlkl! V další vteřině ztichla i nosná vlna vysílačky Colonu. Ben rychle zapíná svůj přístroj, zatímco jeho pravice tiskne tlačítko poplašného elektrického zvonku. Vzápětí přibíhá do vysílací kabiny Magdaleny několik důstojníků a po několika vteřinách i kapitán!

„Co se děje?"

„Hovořil jsem s Colonem, najednou rána a . . . Ticho! Pozor!" Ben sklání hlavu k tlampači.

„Haló, haló, Magdalena? Tady Colon, slyšíš mě, Bene? Byl jsem přerušen. Buď tak laskav a napiš si do svého palubního deníku: Dne 12. prosince, ve 4.07 najel Colon na minu! Slyšel jsi výbuch? Máme v levém boku díru, že by jí prošel párek slonů! Vysílal jsem

SOS, ale nemá to smysl. Nejbližší loď je vzdálena 396 kilometrů. Ale ty si s tím nelam hlavu, Bene, jsi trochu z ruky, abys nám mohl poslat tu vaši starou rachotinu na pomoc. Dohrajeme partii! Můj tah je b7, střelec — a v příštím tahu máš, kamarádíčku, slíbený mat! Tak, Magdaleno, děravý Colon přepíná na příjem!"

Muži shromáždění v telegrafní kabině Magdaleny vyslechli bez dechu zprávu z Colonu. Sotvaže Sam skončil, zapojil Ben svou stanici:

„Haló, Colon! Zde Magdalena. Mluv teď rozumně! Je vážné nebezpečí? Je u mne kapitán Murie a důstojníci! Co pro vás můžeme udělat? Rychle odpověz, přepínám na příjem!"

Hlas z dálky odpovídá: „Magdalena? Tady ještě Colon, ale už ho může tvůj starý škrtnout ze seznamu lodí naší společnosti! Proč chceš, abych mluvil vážně? Voda sahá až po palubu. Kapitán lítá po můstku a honí hochy do záchranných člunů! Máš štěstí! Tuhle partii jsi, kamaráde, prohrál, ale tu láhev oranžády si vypiješ asi sám. Řekni svůj tah, a mohu-li ti radit, pospěš si! Právě se Colon zabořil přídí do vody! Pospěš, přepínám!"

Ben rozechvěle odpovídá do mikrofonu: „Proboha, člověče, nač ještě čekáš? Jdi ihned do člunu! Je to rozkaz kapitána Murieho! Tady máš ten tah e3 × d4. Ale mysli teď na sebe, a ne na šachy, Same! Slyšíš?! Přepínám!"

„Haló, Colon! Bene, řekni svému starému, že mi nemá co poroučet! Můj kapitán stojí ještě na velitelském můstku a já se dřív nehnu, dokud on mi neřekne! Na to jsou předpisy, ne? A teď poslyš, Bene, můj tah je h6 a to je — mat! Jsi vyřízen, Bene, a já také. Kamaráde, ještě ... voda se mi dere do kabiny ... vyřiď pozdrav mé sestře Betty. Voda sahá už ke stolu ... počkej, vylezu na stůl. Bene, je zle ... Bene, sbohem, kamaráde ...“

Ticho, mrazivé ticho. Ještě lehký šum v tlampači a pak — nic ... Ben přímo drtí stojan mikrofonu v pěsti, staví se do pozoru a sevřeným hrdlem s námahou říká do vysílačky:

„Zde Magdalena — volám Colon! Sbohem, můj kamaráde Same!“

Přítomní důstojníci s chvějícími prsty u štítků svých čepic vzdávají čest tomu, kdo v moři dohrál svou poslední partii! Vlny vyslané z Magdaleny přelétly rychlostí světla místo, kde se ještě před několika vteřinami potápěl Colon ...

NA KONCI SVĚTA

„Vysoký 179 centimetrů, urostlý, silný muž. Výborný střelec. Dle sdělení jednoho Šivaše zdržuje se v některé eskymácké vesnici v oblasti North River, domorodci zvané ‚Na konci světa‘. Požívá prý v kraji značné úcty. Proč? Nevím. Pro vás je důležité, že zabil! Nechává si říkat Denny Key. A toho mi, četaři, přivedete!“

To bylo vše, co se Albert Last — četař kanadské jízdní policie — od svého náčelníka dozvěděl.

„Vysoký, střelec, někde u Beringovy úžiny ... stačí, co?“ bručel Last, ukládaje své věci do přidělených saní. Přehlédl zásoby potravin, ještě jednou v kanceláři prostudoval plastickou mapu a ráno vyrazil do sněžných plání.

300 mil! Sněhem a mrazem polární oblastí!

První tři dny byly znamenité. ‚Pouze‘ dvacet stupňů pod nulou, místy lehká mlha, jinak krásná pohoda. Čtvrtého dne se počasí změnilo. Silný severní vítr zvedal mračna sněhu. Psi zapadali do závějí a cesta byla stále obtížnější.

Jeden z dalších namáhavých dnů. Polednc.

Last doufá, že už zítra dorazí do eskymáckých vesnic ‚Na konci světa‘. Připravuje si skromný oběd: trochu bobů, slaninu a velkou konvici kávy. Psům hází přesně odměřenou dávku sušených ryb.

Když vtom se stalo něco, co mělo změnit celý život Alberta Lasta.

Přistoupil k petrolejovému vařiči. Poklekl, aby odlil trochu kávy do poháru, a v této chvíli vyskočil jeden z psů a zahryzl se mu do ramene. Celý klokotající obsah konvice se vylil Lastovi na nohy. Četař s výkřikem upustil pohár. Kožené i spodní vlněné kalhoty se mu přilepily na opařené nohy, každý pohyb působil strašnou bolest. Jeho postavení bylo zoufalé. Sám uprostřed sněžných plání, daleko od pomoci a civilizace, sám s opařenýma nohama, neschopen pohybu.

Noc probděl za krutých bolestí ve spacím pytli. Ráno se doplazil k saním, zapřáhl psy a napolo v bezvědomí klesl do saní. Spřežení jako by vycítilo bezmocnost svého pána, zastavovalo a co chvíli se mezi sebou rvalo.

Kolem desáté byl Albert Last se silami u konce. Omdlel.

Když přišel k sobě, nemohl se upamatovat, co se s ním stalo. Zvedl hlavu. Spatřil, že leží na huňaté medvědí kožešině uprostřed prostorného stanu. Nohy měl omotány vrstvami tlustých obvazů.

Nad ním stál muž. Běloch.

„Vítám vás, četaři," schýlil se k Lastovi. „Vítám vás ‚Na konci světa'. Tuším, koho hledáte. Jsem Denny Key."

Last se pokusil usednout. „Uhodl jste, Keyi," se zaúpěním padl zpět do medvědí kožešiny. „Jménem zákona vás zatýkám!"

„Jen klid, četaři. Nejdříve vaše nohy," muž klidně odmotával Lastovy obvazy. „Kdysi jsem studoval lékařství, to už je dávno. Myslím, že zde budete muset přezimovat." Key nanášel na obnažené svalstvo hojivou mast. „Nevyužiju vaší bezmocnosti. Počkám, až budete moci splnit svou povinnost."

Dny plynuly. Nastal čas bouří a sněhových vánic.

Zdravotní stav četaře kanadské jízdní policie se zvolna lepšil. Denně se podivoval, z jaké dálky přicházejí Eskymáci s rozličnými neduhy, aby je Denny Key léčil. Měl neobyčejné felčarské úspěchy — ano, proto byl tak oblíben!

Minulo šest dlouhých měsíců.

Četařovy popáleniny se vyhojily, bez námahy přestál i dvoudenní lov.

Přišel večer s teplým dechem jižního větru.

V dáli poštěkávali psi, muži seděli u hrubého stolu a vůně polévky se mísila s obláčky tabákového kouře.

„Denny," četař sáhl po svém tlumoku a vyhlédl ze stanu. „Poznal jsem, že jste dobrý člověk. Pravda, zabil jste. Zastřelil jste vydřidušského obchodníka, který byl pomalejší než vy. Na západě by vás půl roku tahali po soudech, potom by řekli: sebeobrana. Sever chce čin. Střelil jste. Zítra odjíždím — a vy tu zůstanete!"

Denny Key zrudl a v rozpacích smetal ze stolu tabáková smítka.

„Je dost velkým trestem zůstat tady ‚Na konci světa'. Sever vás potřebuje. Jste tu užitečnější než ve vězeňské cele."

Nazítří zrána Albert Last odjel a za deset dní podával toto služební hlášení:

„. . .byl bych zahynul, nebýt tamějšího felčara, který mne nalezl, dopravil do bezpečí a po celou zimu živil a ošetřoval. O Denny Keyovi mi bylo domorodci řečeno, že se z vesnice odstěhoval. Jelikož jsem neobstál v plnění uložené povinnosti, prosím, abych byl propuštěn ze svazku kanadské jízdní policie."

NAHLUCHLÝ SANDY

V městečku je živo!

Co chvíli přijede před velký srub obchodní stanice spřežení. Zaměstnanci stanice vypřahají znavené psy a pomáhají odnášet náklad do hostince. Veselý smích a křik.

Opět přijíždějí saně.

„Oho, ‚Starý Sandy' je tady. Ten si pospíšil. Jak asi pochodil letos?"

Saně se zaskřípěním stanou. Vystupuje muž v kožichu a spěchá do místnosti.

„Hej, šenkýři, něco pro zahřátí!"

Hostinský se směje: „Tak co, Sandy, jak bylo v horách? Co dělá naše studená Aljaška a její zlato? Našels . . .?"

„Co je ti po tom, taškáři! Ale, abys neměl strach o útratu . . ." Sandy klade na stůl kožený, zpola plný váček.

„No, moc toho není, zase půjdeš do sněhu s dluhem. Už bys toho mohl, Sandy, nechat. Jsi starý člověk . . ."

‚Starý Sandy' mává oběma rukama hostinskému před očima.

„Moc zbytečných řečí! A vůbec? Kdo že je starý člověk? Já? Je mi teprve pětašedesát. A podívej se, kolik jsem jich předjel. Za mnou jich jede z hor ještě dobrých dvacet, a jsou mladší!"

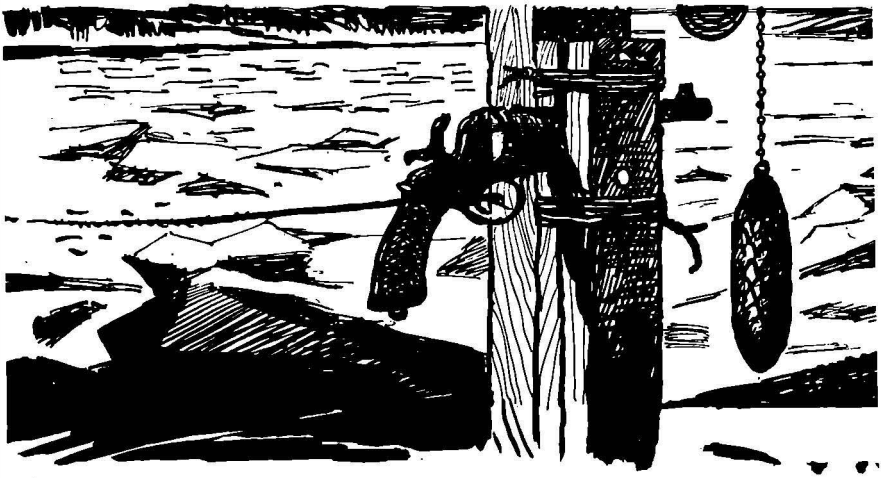

„No a co, Sandy, byl jsi už naproti? Necháš si zapsat čas?“

Sandy pokyvuje hlavou: „Hned tam jdu. Říkám ti, dnes je pondělí . . . tak ve čtvrtek ráno — řekněme — v osm hodin!“

Starý veterán severu, Sandy, přechází ulici a mizí ve dřevěné boudě banky.

Stojí tam dlouhá řada mužů; čekají, až se otevře okénko, u kterého bude úředník přijímat záznamy na čas. Hlučně mezi sebou hovoří a všechny ty řeči se točí kolem jediné otázky: Kdy?

Kdy se hne led na Yukonu, který den, kterou hodinu, kterou minutu?

Je tu dávným zvykem, že mužové severu se při prvním pukání ledu sjedou z dálek do údolí, aby zde vyčkali příchodu jara a jeho předzvěsti — odchodu ledu. To je ta významná událost!

Na zamrzlé řece stojí velká bedna zatížená kameny. Uprostřed bedny trčí vysoká tyč, z vrcholu vede pevný konopný provaz. Konec napnutého provazu je na břehu přivázán ke spoušti revolveru. Jeho hlaveň je jen několik centrimetrů vzdálena od šňůry závaží kyvadlových hodin. Celé zařízení pracuje takto: V okamžiku, kdy se led dá do pohybu, bedna se stožárem se pohne, provaz se napne, zatáhne za spoušť pistole — a výstřel, ať ve dne či v noci, vyburcuje městečko. Kule z revolveru přestřelí slabou šňůrku ho-

dinového závaží — a hodiny zůstanou stát v okamžiku, kdy se led pohnul!

Sandy přistupuje k okénku.

„No, Sandy, taky už doma? Tak, jaké to bylo letos? Kolik?"

Starý Sandy pokládá váček na okénko: „Jako, kdy jsem vyjel? V úterý! No a kolik? Asi 11.25!"

Jeden z úředníků zjišťuje váhu zlata v sáčku, zatímco druhý vypisuje potvrzenku udaného času. Sandy bere sázkový kupón do ruky, a aniž by se na něj podíval, strká jej do kapsy.

Je už pondělí a ledy ještě stojí.

Ani v noci z pondělka na úterý se led nehýbe, i když trhliny nasvědčují tomu, že se tak může stát každým okamžikem.

V hostinci je veselo. U stolů sedí v hlasité zábavě muži, kteří trávili dlouhé měsíce zimy uprostřed ledu a sněhu. Bác! U řeky padl výstřel.

Převrácené stoly a židle, řinkot rozbitých sklenic — všechno se žene ven! Ven ke břehu! Kůl s hodinami je obklopen lidmi a — ledy plují! Křik, výskot, smích!

„V kolik hodin se led hnul?"

Všechny oči jsou obráceny k hodinám. Ručičky ukazují 11 hodin a 25 minut! Všichni loví z kapes sázková potvrzení. Kdo uhodl správně? Starý Sandy prohlíží svůj kupón. Pak vyskočí oběma nohama do vzduchu a ječí — ječí:

„Hurá, tady! 11.25 — úterý!"

Marně Sandy přemýšlí, jak vsadil tento čas.

Teprve večer si uvědomuje, že byl ukládat do banka své zlato a že se ho úředník ptal: ‚Kdy?' Myslil, že se ptá, kdy vyjel. Vzpomíná, že řekl: ‚V úterý!' Potom hlásil přibližnou váhu zlata: 11,25 uncí — a úředník si zapsal čas 11.25. A Sandy vyhrál! Vyhrál nejvyšší možnou výhru. Uhodl nejen den, ale i hodinu, ba dokonce minutu. Na to vyplácí banky sto ku jedné.

Nikdo neměl tušení, že starý zlatokop děkuje za své štěstí pouhé náhodě, nedorozumění. Protože si ještě nikdo nevšiml, že Sandy je nahluchlý ...

NA ŘECE SVATÉHO VAVŘINCE

Poblíže loveckého srubu taje, avšak v horách a lesích leží ještě vysoké závěje. Třpytné vločky, zvolna se snášející nad krajem, jsou podle mínění paní Kendykové posledním sněhem této předlouhé zimy.

„Mami, jak to že otec ještě není doma?" stará se třináctiletý Tony. „Šel položit železa k Losímu jezeru! Proč není už dávno zpět?"

Paní neodpovídá, ale její těkavé pohyby svědčí o tom, že i ona je zneklidněna.

Míjí hodina marného čekání.

„Půjdu otci naproti! Znám cestu! Půjdu podél řeky . . . Snad se mu něco přihodilo?"

„Ne, chlapče," paní Kendyková vzhlédla od rozpálených plechů kamen. „Taková slova ani nevypouštěj z úst." Pohlíží oknem k ščřícím se bílým pláním — a mění svoje rozhodnutí. „Dobrá, Tony, jdi! Ale buď opatrný!"

Tony často doprovázel otce na loveckých výpravách a v okruhu dvou mil zná každý keř, kámen, zákrut řeky. Jako osmiletý klučík se postavil s kulovnicí proti medvědu. Ačkoli jej po výstřelu zpětný náraz srazil k zemi, zasáhl zvíře přesně nad kořen čumáku. Tehdy byl slavnostně prohlášen ‚následníkem' svého otce.

V teplém kožešinovém kabátě, s puškou v pravici, vyráží chlapec po otcově stopě podél řeky sv. Vavřince. Obrovské pukliny naznačují, že led se může každým okamžikem dát do pohybu.

Cesta k Losímu jezeru trvá dvě hodiny, přemítá Tony, hodinu vyžaduje založení pasti na grizzlyho, dvě hodiny cesta zpět — celkem pět hodin. A otec je od rána z domova!

Když chlapec odbočil od řeky, byla již tma a stopu překrýval čerstvý sníh. Tony přiložil ruce k ústům a zahoukal jako sněžná sova.

Můj následník musí umět napodobit všechny hlasy severské zvěře, kladl otec často Tonymu na srdce. Jediné zahoukání sněžné sovy znamená v řeči lovců — pozor, dva skřeky — stůj, tři — kde jsi?

Chlapec zahoukal třikrát a třikrát odpověděl les hluchou ozvěnou. Jen praskot od řeky proniká hlubokým tichem. První hvězdy se zatřpytily na obloze. Tony cítí cosi, co dosud nepoznal. Stokrát

byl sám za noci v lese, a nezažil pocit strachu. Teď se pod ním chvějí kolena – strachem o otce.

Zrychlil chůzi. Chvílemi běží, klopýtá. Vždy po několika krocích se zastavuje a posílá k stěně lesa trojí znamení sněžné sovy.

Co to? Nyní – slyš . . .!

Huóuú – huóuú – huooúoúú! Z hlubin lesa zazněla odpověď.

Tony běží za hlasem vyplašeného nočního ptáka. Jako divoká kočka se proplétá mezi mohutnými kmeny staletých sosen.

Znovu a znovu vyměňují otec a syn zálesácká znamení. Chlapec poznává, že otcovy odpovědi se nepřibližují. Tony přivírá oči, brání se šlehajícím větvím, štěrbinou víček prohlédá tmou jako luňák.

„Huoúú – tati! Kde jsi?"

Z míst, která Tony správně odhadl, se ozývá odpověď.

„Tony! Pojď, chlapče! Už dlouho . . . čekám . . .!"

Chlapec přeskakuje výmoly vyvrácených stromů a zanedlouho objevuje místo, kde opřen o kmen statné jedle, sedí lovec Dan Kendyk.

„Tati, co se ti stalo?"

Chlapec pokleká vedle otce.

„Šlápl jsem do vlastních želez. Uložil jsem je, ale pak jsem klopýtl o kořen . . . Kotník pravé nohy je šeredně pohmožděn."

Tony hledí na roztrženou koženou holínku, prosakující krví.

„Až sem jsem se dobelhal, chlapče. Dále přes výmoly už to nešlo," Dan Kendyk se s chlapcovou pomocí vztyčil. „Věděl jsem, že přijdeš. Co maminka? Má starosti, vid'?"

Lovec kožešin od řeky svatého Vavřince a jeho syn klopýtají tmou.

„Taťko, bolí tě rána?"

„Hm — muž si nesmí naříkat. A co ty, Tony, vážím pěkných pár liber ... Nejsi unaven?"

„Jsem, tati. Ale tvůj následník si také nesmí naříkat!"

Dan Kendyk se opřel pevněji o svého syna ...

ŠŤASTNÝ GARRY

„Oh, venku je pekelný mráz," oklepal se při vstupu do místnosti mladík, až po temeno hlavy zachumlaný v kožichu. „Hrozné počasí. Jen zima a zima," třese se ještě dlouho u rozpálených kamen.

„Slyšíte, kamarádi?" majitel obchodní stanice Fred Lewin, starý zlatokop a prospektor, se chraplavě směje. „Dvacet stupňů pod nulou je pro něj pekelný mráz!"

Jeho dva spolustolovníci horlivě přitakávají.

„Tihle mládenci jdou hodinku do hospody a hned brečí jako malé děti."

„Dvacetiletý chlap ..."

„To my, když jsme šli na sever ... Co říkáš, Adame?" rozpomíná se Irwin Stow. „Na zádech 70 liber, 120 mil pěšky, týdny a týdny na nohou, a ve dne mráz devětačtyřicet stupňů! No řekni, Frede, jaké plahočení to bylo ..."

Fred Lewin vypráví několik příběhů z doby první zlaté horečky, která zachvátila kraj v sedmdesátých letech. Jakýsi Čuvaš objevil zlatý run. Přijel do osady, nedaleko stanice samou radostí vypadl ze saní a zlomil si nohu. Skutečně však přivezl batoh zlatých nugetů. To bylo překvapení! Všechno, co mělo ruce a nohy, shánělo se po lopatě, špičáku, pánvi, pytlích potravin a hurá do hor.

„Kdepak dnes! Ta srdnatost už není!"

„Starý Garry, to byl chlap," povzdechl si Adam.

Tři veteráni severu vzpomínají na svého společníka, který ještě před rokem sedával jako čtvrtý u tohoto stolu.

Garrymu se od mládí lepila smůla na paty. Ve své vlasti byl prý zámečníkem, dobře se mu vedlo, ale při jakési tamější válce přišel o všechno. Za svého čtyřicetiletého pobytu na severu prozkoumal stovky kilometrů skal, plání a řečišť. Nalezl několik menších ložisek, ale vždycky, když přišel na stopu pořádnému nalezišti, ukázal se úsek, který zakoupil, jako nevýnosný. Zálesáckou pověstí se mu však málokdo mohl rovnat, jedno místo bylo po něm dokonce nazváno Garryho stezka.

„Kdepak asi skončil, starý Garry?"

Nikdo ta slova nerozvádí. I nejmladší hosté v obchodní stanici Freda Lewina pamatují, jak před rokem vypukla zlatá horečka znovu.

Celé večery se zde tenkrát nemluvilo o ničem jiném než o nálezu u Modré skály. Garry jako by omládl, domlouval velkou výpravu. Poněkud se mu již stařecky třásly ruce, ale stále ještě měl dostatek odvahy, aby si vypůjčil nářadí, trochu peněz na zásobu potravin a vyrazil do hor.

Několik mladíků klopí hlavy. Také se tehdy vydali za zlatem, ale po několika týdnech se vrátili. Říkali, že to byl planý poplach; zřejmě jej úmyslně vyvolali chytří obchodníci, kteří se chtěli zbavit pozemků. Sedmdesátiletý Garry se však s nimi nevrátil. Sám a sám pustil se v největších mrazech k horským hřebenům.

„Nevěřím tomu, že zemřel," vrtí hlavou Fred Lewin.

„Kdoví," mručí Adam.

Ani Irwin Stow se nechce smířit s myšlenkou, že zkušený Garry podlehl horám a mrazu. „Pamatujete, jak nám zachránil život na Ice Bear?" připomíná.

Mladíci z protějšího kouta pohlížejí k Lewinovu stolu — tento příběh neznají — a Stow sice dýchavičným, ale stále ještě zvučným hlasem vypráví.

„Cestu k nalezištím na Ice Bear vroubily strašlivé mezníky. Každou chvíli jsme ve sněhu narazili na zmrzlé nebožtíky. Pamatuješ, Frede? Adame, vzpomínáš na toho Portugalce? Chlap měl na sobě kalhoty, přes ně ženské sukně; na hlavu si navlékl dvoje vlněné punčochy, do kterých nadělal díry pro oči. A přece nedošel — neuměl na severu nocovat, zmrzl ve spánku.

My čtyři jsme se drželi. Byli jsme na nepohodu zvyklí a táhli za jeden provaz, pomáhali jsme si. Brzy jsme však upadli do nesnází. Já je způsobil — namrzly mi totiž plíce.

Jednou Garry odešel k nedalekým stromům, aby se poohlédl po ne sice chutných, ale určitě výživných lišejnících. V té chvíli nás přepadli čtyři chlapi. Chtěli petrolej a poslední zbytky potravin. Naložili naše zásoby na saně. Zdálo se, že tohle je náš konec. Když tu se objevil Garry; zdálky zahlédl, co se děje. Stáhl rukavici a dal se do těch darebáků svou dvaadvacítkou. Jeden zůstal ležet na sněhu, ostatní utekli, avšak bez naložených saní.

Garrymu přimrzla pravice k zámku pušky. Museli jsme zahřívat kovový závěr, aby ruka odmrzla," Irwin Stow se odmlčel. „Copak já, já se ze zánětu plic vykřesal. Ale smolaři Garrymu dodnes chybí na dlani pruh kůže."

Ve velkých železných kamnech pokojně praská hořící dříví, mladíci v protějším rohu počali rozdávat karty.

Vtom se před obchodní stanicí strhl pokřik.

„No to je překvapení!"

„Kdo se to neobjevil?"

„Pojď dál, pojď! Zvu tě na skleničku k Lewinovi."

Ze změti výkřiků se vyloupl vzrušený stařecký hlas: „Lidi! Zlato . . .! Zlato! Náklaďáky zlata! Milióny . . .!"

Hlouček lidí vpadl do stanice, uprostřed — starý Garry.

Všichni povstávají od stolů.

„Ty? To jsi ty?"

„No konečně, Garry!"

„Vítej, starý brachu."

„Tak co, našels?"

Stařec stojí ve středu místnosti, obklopen tuctem nedočkavých mužů. Má dlouhé mastné vlasy, je neoholený, špinavý, oči mu horečně planou.

„Tady! Podívejte!" Sahá do kapsy a ukazuje velký lesklý předmět.

Muži užasle pohlížejí na valoun ryzího zlata — veliký jako kachní vejce!

„Takových je tam plno. Plno! Mám skrýš ve skále . . . Podobných nugetů jsem vytěžil osm vrchovatých pánví . . . Čtyřicet let jsem hledal, až konečně . . ."

„Kde je to naleziště?"

„Ukaž, Garry!"

„Kde je?" volají muži.

Stařík chvíli neodpovídá, nohy mu vypovídají poslušnost. Potácí se.

„Je to největší naleziště zlata ... jaké kdy ...“ Garry vrávorá, oběma rukama se chytá stolu, „... jaké kdy bylo nalezeno ... leží na jihu ... na jihu od ...“ pod starcem se prolomila kolena. Křečovitě máchl rukou s nugetem do prázdna a sesul se k zemi.

V místnosti je hrobové ticho.

Fred Lewin, Adam, několik mladíků a pár vstoupivších mužů se sklání nad nehybně ležícím Garrym. Po chvíli se jeden z nich napřimuje a mlčky snímá kožešinovou čepici.

„Garry je mrtev,“ praví Fred Lewin.

Staříkova nehybná vrásčitá tvář září spokojeným úsměvem.

„Šťastný Garry,“ říká do ticha Irwin Stow. „Konečně našel zlato a klid ...“

KAVALÍŘI OBLAK

Třídní profesor oxfordské koleje rozdával na sklonku jara roku 1913 maturitní vysvědčení. Na stupínku stanuli dva chlapci, které osm let společného života a mnoho shodných zálib spojilo pevným přátelstvím. Prvý byl Jim Hollow z Londýna a druhý Hans Roeder, pocházející odkudsi z okolí Hamburku.

Těžké je loučení, krátké bolívá méně.

„Hansi,“ řekl na nádraží Jim. „Slibme si, že zůstaneme čestnými lidmi a dobrými kamarády!“

„Na život a na smrt,“ sevřel podávanou pravici Roeder.

Lokomotiva zahoukala a starobylý anglický Oxford se rozplynul v oblacích našedlé páry.

Uplynuly tři roky. Celá Evropa se chvěla nelítostným běsněním války. Jim Hollow dosáhl hodnosti poručíka královského letectva. Ačkoli patřil k nejmladším pilotům francouzského bojiště, měl za sebou řadu úspěchů. Během půl roku sestřelil svými palubními zbraněmi 27 nepřátelských letounů.

Jednoho rána byl předvolán k veliteli.

„Nerad vás ztrácím,“ major pohlížel mladému poručíkovi zpříma do tváře. „Štáb leteckých sil vydal rozkaz, abyste se ještě dnes hlásil u eskadry v Amiensu. Za dvě hodiny vyrazíte. Spojka je připravena.“

Cesta do Amiensu vedla územím, kde se ještě nedávno bojovalo. Motocyklisté projížděli pobořenými vesnicemi a zpustošenými

lesy. Jim Hollow několikrát nařídil řidiči, aby zastavil. Dnes poprvé měl možnost spatřit a třeba i ohmatat škody, které pěšáci, dělostřelci, ano, i letci, natropí obyvatelstvu. Hrozil se okamžiku, kdy by snad musel sednout do bombardovacího letounu a shazovat pumy na obytná stavení. Považoval za štěstí, že až dosud sloužil u stíhačů, jejichž poslání spočívá v ochraně konvojů, bojovém a povětrnostním průzkumu a v maření útoků nepřátelského letectva.

Velitelem amienského letiště byl starý, unavený vyhlížející plukovník.

„Konečně jste zde!" zvedl obě ruce, jako by chtěl poručíka obejmout. „Posaďte se . . ."

U odřeného kulatého stolu vyprávěl Jimu Hollowovi, proč vymohl na štábu jeho přeložení.

„Během tří týdnů ztratila eskadra patnáct strojů. Bohužel, s nimi také čtrnáct pilotů." Hlavní důvod vysokých ztrát spatřoval plukovník v nezkušených pilotech. „Nepřátelské velení jako by tušilo — přesunulo na tento úsek nejzkušenější rváče. A nové stroje. Když se objeví hejno blitzů, moji chlapci ztrácejí hlavy. Zvlášť jeden stroj, nový typ se čtyřmi kulomety, blitz černý jako ďábel, vybíjí moje letky jako jestřáb."

Poručík Hollow si oddechl, když se dověděl, že má působit jako doškolovací instruktor stíhačů.

Na frontě nelze podnikat cvičné lety bez jistého bojového poslání; hned nazítří odstartoval poručík v čele sedmi letounů na průzkum. Let měl za cíl — ověřit zprávy o seskupování nepřátelských pěších záloh.

Hollow si pohrával s řídicí pákou jako s dětskou hračkou. Přidělený stroj reagoval na sebemenší pokyn. Vlevo a vpravo letěli jeho svěřenci. Po levém boku viděl za sklem kabiny svého zástupce, jakéhosi učitele ze Skotska. Z chvějících se nosů okolních letounů poručík poznal, že do dobrých letců mají chlapci skutečně daleko.

Dva stroje se opožďovaly za letkou. Poručík dal pokyn k vyrovnání útvaru a potom dal znamení, aby letouny nabraly výšku. Nechtěl letku vystavovat palbě pozemních zbraní; umínil si však, že po přistání dá provinilcům co proto.

Několikrát se pod letouny objevily bílé obláčky — pozdravy nepřátelských šrapnelů. Po shromažďování pěších záloh nezahlédli

však ani stopy, zpráva byla zřejmě nepřesná. Letka širokým obloukem obletěla určený úsek a vracela se k letišti.

Sotva stroje přistály — byl vyhlášen poplach.

„Čtyři nepřátelské stihačky letí na Amiens," křičel plukovník do burácejících motorů. „Vás je sedm! Leťte za nimi! Okamžitě!"

Blížili se nad město Amiens a poručík dal smluveným znamením povel, aby piloti nabili kulomety. Sám rovněž trhl nabíjecí pákou, slyšel, jak náboje s tupým cvaknutím zapadají do obou hlavní. Zanedlouho spatřil vyrovnaný šik blitzů.

Hollow znal dobře nepřátelskou taktiku, proto se podivil, že čtveřice se při objevení dvojnásobné přesily nerozprchla, ale pokračuje ve skupinovém letu.

Ještě se soupeři nepřiblížili na dostřel a zazněly prvé výstřely. Letoun po poručíkově levici se zakymácel a jako uvadlý list padal k zemi.

„Chudák skotský učitel," pomyslil si Jim. „Za tohle nemohl. Zbloudilá kulka. Smůla."

Vtom poznal, proč se nepřátelská letka nerozprchla. Z oblak nad okrajem města se vynořily další dvě řady německých letadel.

Poručík Hollow okamžitě dal svým pilotům pokyn, aby zrušili formaci a snažili se jednotlivě uprchnout. Jednotlivě? Pro podobné situace jsou před každým bojovým letem určovány dvojice, jež se při úniku mají vzájemně krýt. Poručíkovo dvojče však hoří kdesi v ulicích Amiensu, byl jím sestřelený skotský učitel.

Většina nezkušených pilotů prudce nabrala výšku. Jim předpovídal, že pod ochranou pozemních baterií mu bude lépe. Stočil stroj vlevo a pomalu klesal po křídle. Snažil se na sebe přilákat co nejvíce nepřátel. Skutečně, v okamžení se na něj vrhla celá jedna letka. Tatatata ... štěkaly kulomety a blitzy přelétávaly nedaleko jeho stroje.

Jim pohlédl ke svým chlapcům. Ano, konečně se dovtípili, že nejbezpečněji je v dostřelu pozemních zbraní a nízko nad střechami domů rolují k letišti. Poručík náhle stočil stroj a na kříži mířidel spatřil dva nepřátelské letouny. Vypálil plnou dávku. V těsné blízkosti míjel jednoho ostřelovaného blitze. Zahlédl, jak pilot křečovitě zvedl ruce, stroj padal po křídle, překotil se ... Druhý letoun však patrně nebyl poškozen. Pojednou se za ohlušujícího výbuchu doslova rozpadl na dvě části. Křídlo i trup padaly jako ohnivé čáry k zemi.

„Devětadvacet," zašeptal Jim.

Vtom se mu před tváří rozletělo sklo kabiny. Střepy zazvonily na desce palubních přístrojů. Několik dírek v chrániči větru dokazovalo, že útočník je dobrý střelec. Poručík neměl příležitost dostat jej na kříž mířidel. Šest nepřátelských stíhačů jej sevřelo ze všech stran. Hollow jako by cítil na těle hlavně několika párů kulometů. Pojednou mu jeden z blitzů proletěl na plný plyn před kabinou — a potom pokojně kroužil opodál.

Jim Hollow věděl, co to znamená. Nepřítel jej vyzývá k čestnému souboji — letoun proti letounu. Ostatní stíhači budou přihlížet a oni dva v boji muže proti muži mají měřit svou odvahu a letecké umění. Poručík podstoupil už pěknou řádku soubojů; jednou byl dokonce sestřelen, ale zachránil se nouzovým přistáním.

Náhle spatřil něco, co v něm zprvu vzbudilo znepokojení, to se však v několika vteřinách změnilo v palčivou touhu po změření sil. Osaměle kroužící letoun byl obávaný černý blitz.

Poručík zakmital křídly na znamení, že přijímá nabídku. Věděl, že čestný souboj je chlapské, rytířské zápolení, v němž mají oba soupeři stejné vyhlídky, a on, jako vyzývaný, má v případě vítězství právo na volný odlet.

Černý blitz letěl plnou rychlostí proti Hollowovi, jako by se s ním chtěl srazit.

Jim znal tento zastrašující manévr. V rozhodující chvíli zvedl stroj a nepřátelský stíhač jej podletěl, aniž dostal možnost výstřelu. Němec se však ukázal jako výborný pilot; ihned převedl stroj do dvojnásobného lopingu a vpadl Jimovi do zad.

Kulometná dávka — Hollow mohl počítat nové dírky v chrániči větru.

Odhodlal se k zoufalému kousku. Stlačil řídicí páku a prudce ubral plyn, takže jeho letoun se vzepjal a počal se pozpátku propadat k zemi. Instruktoři v leteckém učilišti tento manévr zavrhovali; považovali jej za příliš nebezpečný, neboť mohl přivodit utržení vrtule, a navíc viděli jen málo možností zastavit překotný pád zmítajícího se letadla.

Poručík Hollow neztratil hlavu. Po několika vteřinách vystihl okamžik, kdy bylo možno přidat plyn a vyrovnal letadlo několik set metrů nad střechami Amiensu.

Chvíli trvalo, než se blitz zorientoval a znovu zaútočil. Měl vý-

hodu větší výšky, naproti tomu Jim cítil posilu v prokázaném leteckém umění.

Černý blitz proletěl několik metrů od poručíkova stroje. Pár kulek zabušilo do trupu, ale letoun nebyl vážněji poškozen. Hollow viděl, jak Němec přikládá ruku k letecké přilbě, vojensky jej zdraví a pochvalně kývá hlavou.

Nyní přišel čas k útoku, uvědomil si Jim. Černý blitz se na mne vrhá čelně, stočím stroj, mám ho na mušce — och, obrat nebyl dost široký, odkryl jsem si bok.

Kulomety obou letadel zběsile rachotí ...

V polní nemocnici nedaleko Amiensu stojí lůžka sestřelených letců.

„Myslím, že ten váš se z toho vykřeše. A Němec zřejmě také," říká šéflékař starému, stále unaveněji vypadajícímu plukovníkovi. „Po výbuchu strojů utrpěli oba těžké popáleniny a řadu bolestivých zlomenin."

Zranění letci jsou dosud v bezvědomí, až po temena hlav zavinuti v bělostných obvazech.

Nad lůžkem jednoho z nich je na černé tabulce napsáno: poručík Jim Hollow.

Nad hlavou druhého: poručík Hans Roeder.

RÁJEM I PEKLEM

NEMOCNICE U SVATÉHO BARTOLOMĚJE

Od přístavu doléhají do obytné čtvrti zvuky harmonik, ječivé písně a křik. V nízkých domcích bez zahrádek tlučou uvolněné okenice, z výše hrozí střechám nehybná ramena jeřábů. V dáli nad vysokou budovou lodní společnosti naskakují do tmy poslední písmena svčtelných novin ... Ministr pravil — velká krize skončila — 18. 6. 1930.

Rozjařený hlouček námořníků prochází uličkou, mizí v chabě osvětlených dveřích krčmy a vzápětí z nich vyráží jiná rozkurážená tlupa a její hlasy se pomalu ztrácejí za rohem. Příčnou uličkou klapou nejisté kroky osamělého chodce ...

V těchto končinách kanadského města Halifaxu nezmlká život ani v noci. Říká se, že od setmění do svítání sem slušný člověk vkročí pouze z povinnosti: policista, lékař a často úřední ohledavač mrtvol.

Na nároží zablýskly stříbrné knoflíky.

„Zdravíčko, Naftalíne," strážník pohlíží k náramkovým hodinkám. Dvě ctnosti kanadských ochránců zákona svádějí krátký zápas. Zvítězí přesnost a bezvýhradná pravidelnost pochůzky, anebo sveřepá mlčenlivost? Policista se rozhodl. „Cože tak pozdě?" Blíží se půlnoc a on obvykle potkává stařika již v deset.

„Oh, nejsem ve své kůži. Ani se mi nechtělo ven, ale hlad nedá člověku pokoje. Co kdyby se zrovna dnes našel někdo ..." stařík pohybuje zchromlou rukou na švech kalhot, dvakrát přehrnutých v pase, a pod druhou paží tiskne k tělu objemnou lepenkovou krabici.

„Skutečně nemáte nikoho, kdo by se o vás postaral?"

„Ne, konstáble."

„Rodina?"

Stařík vrtí hlavou.

„Přátelé?"

„Mrtvi."

„Nu, ať nezmeškáte. Hodně štěstí, Naftalíne."

Policista pokynul hlavou na pozdrav a rychle odchází. Ví, co by

jej čekalo, kdyby se pustil s vetchým stařík dále do hovoru. Slyšel by snad už posté vyprávění ubohého blázna, který si po námořnických krčmách stýská na život a nuzotu zahání prodejem bílých kuliček páchnoucího naftalínu.

S krabicí od bot prochází Naftalín zábavními místnostmi. Někde si koupí rozjařený lodník páchnoucí kuličky jen proto, aby je v nestřežené chvilce hodil sousedovi do piva. Stařec vypráví svoje neuvěřitelné historky, muži se ušklíbají, houkají na krčmáře a zvedají sklenice k přípitku. Na zdraví, starý! Ramenatý topič mu podstrčí pár kovových mincí s odmítavým posunkem — nechej si svoje smradlavé zboží.

Dvě hodiny po půlnoci srká stařík u pouličního stánku polévku. Dostal vrchovatou dvojnásobnou porci, neboť je pravidelným zákazníkem. Zvolna dojídá teplé jídlo a podává prázdnou misku prodavači. Pojednou zavrávorá, miska mu vypadává z rukou a rozbíjí se o dlažbu. Stařec se chytá za hruď, hledá oporu u sloupu pouliční svítilny ... marně. Jeho tělo se hroutí k zemi, stařec leží jako mrtvý, tvář má popelavě šedou. Prodavač a několik nočních chodců spěchá, aby jej zvedli, a kdosi volá policii.

Za okamžik se objevuje konstábl. „Co je? Co se zde děje?" sklání se nad známou tváří. „Chudák Naftalín!"

V nemocnici zapředl výtah a zřízenec přijímá pacienta. Za několik okamžiků sedí na okraji lůžka doktor Gordon a vyšetřuje staré ho Naftalína, který se ještě neprobral k vědomí.

„Neobvyklé. A přece příznaky té choroby ..." říká si udiveně sám pro sebe. „Ano, podle profesora Ibanese se tento druh tropické horečky vyskytuje pouze v Jižní Americe, kdesi v povodí Amazonky."

Doktor pozoruje tetování na staříkově zchromlé paži. Předloktí protíná záchranný lodní pás s nápisem NINETTE. Pod obrazem se klikatí špinavě modrý letopočet 1882 a na zápěstí písmena M. P. Lékařův údiv mizí.

Námořník. Mohl se nakazit v tropech, proletí mu hlavou.

K lůžku přivážejí bílý kovový vozík s pohotovostními léky a přístroji. Sestra nasazuje na injekční stříkačku tenkou jehlu, ze skleněné ampulky nasává žlutavou tekutinu.

Stařec nabývá vědomí. Leží bez hnutí. Jen oči putují po kachličkových stěnách, ulpívají na lékaři a sestře.

„Kde jsem ... nemocnice ...? Nechci ... Nesmím zemřít!"

„Jen klid."

„Je mi osmdesát ... Jste poslední člověk, s kterým ... Doktore, konec ..." Nemocný žádá posunkem, aby se k němu lékař sklonil.

Vyráží s námahou sípavým hlasem: „Dia-manty! Za milióny diamantů! Nikdo mi nevěří ... blázen ... vím, co říkám. Jsem Michael Parker, říkají mi Naftalín ... Plul jsem na Ninette. Na Bert Hernestu. Uprchli jsme v Macapá z lodi ... dostali jsme se do Manaosu ..." stařec je vyčerpán a zavírá únavou oči.

Ošetřovatelka mu vpichuje injekci a doktor Gordon se chystá odejít, neboť ví, že nemocný upadne v lepším případě do hlubokého, osvěžujícího spánku, v horším, a to je bohužel pravděpodobné, mu nebude pomoci.

Stařec však se vztyčil na loktech. Propadlé oči hledí do dálky.

„Pluli jsme proti proudu. Amazonka, Yapura, Apaparis. Byli jsme čtyři ... proti třem vodopádům ... za třetím severozápadně je pohoří. Prameny horké vody ... rokle, všude horká voda. Okrouhlá rokle. Jsou tam ... braco carbone ... diamanty! Doktore, na celém světě není tolik ... mám důkaz ..." nemocný padá na lůžko. Pokouší se hovořit, ale z hrdla se derou jen sípavé zvuky.

Ještě jednou se vzchopil, jako by všechny síly chtěl vložit do posledního slov, a zašeptal: „... naftalín!"

HLEDÁ SE DŮKAZ

Jan Gordon je vytáhlý a samostatný chlapec. Celý rok žije ve středoškolské koleji a jen krátké měsíce prázdnin tráví doma. Samozřejmě, že ve svých šestnácti letech má velké životní plány a mnoho zálib. Ze všeho nejvíce chce být inženýrem zeměměřičem. K jeho nejmilejším předmětům patří matematika, zeměpis, přírodopis, geometrie, rýsování. A rád se toulá! Sní o cestách za polární kruh, na japonské ostrovy a o výpravách za lovci lebek na Borneu; neklidnou krev má společnou s bratrem Pavlem, který mu již pět let nahrazuje otce i matku.

Pavel Gordon před chvílí vstal z lůžka a netečně obědvá. Hovězí kýta se rozplývá na jazyku, ale dr. Gordon nevnímá.

Jan očekává slova uznání. Je to třetí společný oběd letošních prázdnin. I velký moudrý Pavel musí uznat, že jsem v kuchařském umění udělal od loňska náramný pokrok.

Dr. Gordon však mlčky odsouvá talíř.

„Co je s tebou, Pavle?“

Bratr sahá po telefonu a vytáčí číslo nemocnice.

„Haló ... tady doktor Gordon. Sestro, dejte věci zemřelého pana Parkera do skladu ... Ano, odpoledne zaskočím na oddělení.“

Zavěsil a vypráví Janovi noční příběh.

Mladší bratr jásá. Stařec jistě mluvil pravdu, ubezpečuje Pavla. Vydají se za diamanty, hurá! Chtěli přece do světa. Pavel chtěl přece přijmout místo lodního lékaře a vzít Jana na dvouměsíční cestu Karibským mořem. Toto je lákavější příležitost! Poznají Jižní Ameriku a na konci výpravy je čekají drahocenné diamanty.

„Kde vezmeme peníze?“ krotí jej doktor Gordon.

„Hm ...“

„Co když je to všechno výmysl?“

„Musíme pátrat,“ přesvědčuje Jan. „Ověříme si Parkerovy údaje.“

„A hlavní důkaz, o kterém se zmínil?“

„Budeme-li mít štěstí, snad najdeme i ten.“

„Dobrá, začneme ihned.“

Bratři projeli několika stanicemi pouliční dráhy a vystoupili u hlavních doků. Pomalu se prodírali zástupem, který hleděl vzhůru k světelným novinám na budově lodní společnosti ... — Spojené státy zaznamenaly přírůstek 120 000 nezaměstnaných — 19. 6. 1930.

Vstoupili do budovy a zeptali se na archiv. Zřízenec je ochotně doprovodil až k leštěným dveřím. Oba bratři vstoupili.

„Rád bych zjistil podrobnosti o lodích Ninette a Bert Hernest,“ požádal dr. Gordon. „Ninette plula kolem roku 1882 a Bert Hernest snad o několik měsíců později.“

Úředník ochotně otevřel zásuvky a listoval v kartotékách.

„Navara, Najada, Neptun, Niagara ... Ninette. Ztroskotala u Cap Horne dne 23. listopadu 1898. A Bert Hernest ... postaven 1890 v St. Diegu. V letech 1900 až 1918 plul na obchodních linkách do Jižní Ameriky.“

Jan vítězoslavně pohlédl na bratra: „Souhlasí.“

„A byl na palubě muž jménem Michael Parker?“ položil Pavel úředníkovi poslední otázku.

Archivář přikývl, jako by měl radost, že může posloužit, a vyňal ze složky několik zažloutlých listů.

Svolil, aby si bratři opsali potřebné údaje.

„Hned jsem si byl jist, že stařec mluvil pravdu," zajíkal se Jan, když opět vyšli před budovu. „Se třemi námořníky, Wernerem, Brownem a Knowsonem uprchl v Macapá z lodi."

„Ale nemůžeme si ověřit, zda kdesi za městem Manaos, poblíže Yapury nebo Apaparis existuje řeka s horkou vodou a roklí, obrácenou severozápadním směrem," namítl Pavel. „Také chybí důkaz, že na konci té cesty skutečně byly diamanty."

„Můžeme prostudovat mapy."

„Dej se do práce."

„Stařec tvrdil, že má důkaz."

„Kde jej hledat?"

Nedaleko novinového stánku se Jan zastavil. „Když jsi mi vyprávěl, co se ti přihodilo za noční služby, řekl jsi, že poslední starcovo slovo bylo naftalín?"

„Také jsem o tom uvažoval," řekl zvolna Pavel a mávl rukou na projíždějící taxi. „Nasedej. Jedeme do nemocnice. Můžeme si prohlédnout jeho věci."

Za půl hodiny zkoumali bratři pozůstalost nebohého Naftalína.

Dr. Gordon vysypal obsah lepenkové krabice. Po stole se rozběhlo asi padesát bílých páchnoucích kuliček, velkých jako lístkové oříšky. Bylo to docela běžné zboží, jaké je k dostání v každé drogerii. Při nákupu většího množství poskytují padesátiprocentní slevu.

„Nic. Žádné vysvětlení," odložil Pavel lepenkovou krabici.

„Snad je v lepence ukryta nějaká zpráva. Nebo plánek," prohlížel Jan polámané rohy krabice. Bylo to však bezvýsledné.

Zklamaně sypali kuličky zpět do hnědého kartónu.

Pojednou si Jan všiml, že jedna naftalínová kulička je těžší a méně lesklá než ostatní.

„Zkus, Pavle!"

Doktor bere kuličku do ruky, obrací ji, čichá . . . „To není naftalín, ale sádra!"

Tiskne kuličku mezi palcem a ukazováčkem, až se mu ji podaří rozmáčknout. Na jeho dlani leží jasný, duhově zářící kámen — nebroušený diamant!

„Důkaz!"

„Michael Parker mluvil pravdu."

„Honzíku, jdi domů a prostuduj mapy. Já se zatím pokusím . . . večer na shledanou."

PLÁN VÝPRAVY

Dr. Gordon jednal jako praktický muž. Věděl, že bez finančního zabezpečení nelze podniknout výpravu ani k turistickým noclehárnám kanadské Niagary, natož do Jižní Ameriky.

Nejdříve vyhledal klenotnický obchod a ověřil si pravost diamantu. Potom navštívil svého bývalého spolužáka, významného podnikatele Emerse. Ten vyslechl příběh, pousmál se nad výsledky dosavadního pátrání a zamyslil se. Zdálo se, že není příliš přesvědčen. Ani velký diamant, který mu Gordon ukázal, jej nenadchl. Potom se však náhle rozhodl. Ukázalo se, že Emersova firma hodlá poslat do povodí Amazonky průzkumnou výpravu, jež má zjistit, zda by se vyplácelo postavit tam někde mlýny na pemzu — sopečnou lávu. Firma z ní hodlala vyrábět ohnivzdorné látky, nahrazující poměrně drahý azbest, a uplatnit je na jihoamerickém kontinentě. Plán expedice je připraven a její vyslání by šlo uspíšit.

„Výpravu povedou odborníci. Inženýr Mac Cliford, výtečný znalec Jižní Ameriky, a technik Petr Regan. Máš-li zájem, můžete se s bratrem přidat. Je to sice několik tisíc kilometrů navíc, ale snad se proto svět nezboří," řekl Emers.

„A výlohy s námi? Peníze?"

„Najdete-li diamanty, zaplatíte mi polovinu výloh výpravy. A když nenajdete," Emers blahovolně rozpřáhl ruce, „nezaplatíte nic. Jsme přece přátelé!"

Cestou domů si Pavel Gordon vesele pohvizdoval. Největší překážka je překonána.

Jana zastihl v pilné práci. Mapy, kružítka, rýsovací pera se kupily na široké desce stolu a Jan studoval, kreslil a vypisoval.

„Jak jsi daleko, Honzíku? Já zařídil hodně. A dobře."

„Co kámen?"

„Byl jsem u znalce. Pravý brazilský diamant."

„Pojedeme na jih . . . ?"

Pavel vylíčil svoje jednání s Emersem.

„Ovšem, určit trasu výpravy a objevit diamanty, to záleží na nás!"

„Tady je Amazonka," Jan se horlivě přebíral hromadou map a náčrtů. „Poplujeme proti proudu asi 2500 kilometrů . . . k městu Manaos. Je to kaučukářské středisko. Kdysi prý bylo značně veliké, nyní, když začala umělá výroba, se téměř vylidnilo."

„Kde jsou Parkerovy řeky?“

„Nad Manaosem vplujeme do Yapury. Jsou na ní vodopády,“ Jan vyhledal mapu horního povodí Amazonky. „Další řeka, o níž se stařec zmínil, je Apaparis. Levý přítok Yapury vede až téměř na kolumbijské území.“

„A vodopády? Teplá voda? Rokle?“

„Těžko říci,“ krčil rameny Jan. „Podle terénu i tam někde na Apaparis mohou být vodopády . . .“

„Jak to někde?! Cestu musíme znát přesně, Honzo.“

„Pohleď,“ Jan otáčí podrobnou mapu k bratrovi. „Skutečně, řekl jsem to dobře, Pavle. Ta řeka pramení a v horním toku teče — někde! A nikdo neví kde, protože ta místa nebyla dosud zmapována! Pojedeme do neznáma.“

Během deseti dnů byla výprava připravena. V Emersově konferenčním salónu se jednou v podvečer scházejí všichni účastníci. Poslední přichází světlovlasý chlapík s úzkou, při každém pohybu doširoka poletující kravatou. Je to Petr Regan, mechanik. Již od dveří přátelsky volá na urostlého geologa Mac Cliforda, že by měl mít na svoje hromotlucké ruce zbrojní pas. Nastavuje pravici a při inženýrově ocelovém stisku nemrkne ani brvou. Pak se žene k bufetu a labužnicky vybírá, co by ochutnal.

Inženýr přistupuje k dr. Gordonovi a hovoří s ním o podrobnostech výpravy.

„Proplujeme napříč téměř celým jihoamerickým kontinentem. Od ústí Amazonky urazíme do vnitrozemí pět až šest tisíc kilometrů. Z kolumbijské strany by stačilo pouhých tisíc kilometrů, ale v cestě stojí Andy. Trasa vám, doufám, vyhovuje. Slyšel jsem, že cíl vaší cesty je poněkud neurčitý. Směřuje však také proti proudu.“

„Jsme rádi, že se k vám můžeme přidat,“ praví Pavel Gordon. „Co nás čeká na konci, skutečně nevíme.“

Organizátor a mecenáš výpravy se projevuje jako výtečný hostitel. Dvě ženy se škrobenými čepci a bílými zástěrkami přinášejí nové a nové lahůdky a Emers si všímá, že členové výpravy se rychle a neformálně seznámili.

Pak volá stranou Mac Cliforda a dr. Gordona.

„Nezdá se ti, že tvůj bratr je přece jen příliš mladý na takovou cestu?“ obrací se k dr. Gordonovi.

„A co vy, inženýre, přijmete odpovědnost za nedospělého účastníka?"

Inženýr Cliford kývá hlavou. Jan Gordon se mu líbí. Bude určitě platným členem výpravy.

„Víš, Emersi, Janovi je šestnáct ... ale je velice samostatný, vyzná se v topografii a výprava bude pro něho dobrou školou. A bez něho bych stejně nemohl jet," vysvětluje Pavel Gordon.

„Dobrá," končí rozmluvu Emers a zve muže ke konferenčnímu stolu.

„Cesta po moři je zajištěna. Rovněž říční parník a možnost rychlých přesunů. Než vyrazíte do vnitrozemí, postarají se o vás na jedné útulné faciendě. Mám tam obchodního partnera." Emers dává pokyn ženám v čepcích, aby nalily vrchovaté číše vína. Vyzývá shromáždění k přípitku: „Nuže, přátelé, hodně zdaru na cestě za Emersovou pemzou a Parkerovými diamanty!"

Paní Sabatová spěchá k faciendě a cípy sukně jí šlehají do lýtek. Míjí skládky santálového dřeva, lýka, pytle vanilky, muškátu, kávy, žoky batátových bramborů a ořechů — sapučaja.

Její manžel vyhlíží z okna.

„Mnó ...?"

„Kouzelná procházka," volá paní Sabatová. „Šli jsme kolem Meifovy chatrče, jak sis přál. Američan několikrát opakoval, že dva dolary za žok je mnoho. Odpočine si a přijde za tebou. U Meifových se na něj vrhl černý Boa ... ve vteřině se mu ovinul kolem těla. Pak ale přišel malý José a zavolal hroznýše domů. Ten Američan byl celý bez sebe."

Faciendér se zasmál a odvrátil tvář do místnosti. Obchodní zástupce z New Yorku; hlupák, neví, že hroznýš není jedovatý. Je, pravda, silák a škrtič, ale tady na Amazonce si jej chová kdekterá rodina jako jinde psa, aby zbavil příbytek krys, odháněl jedovaté hady a chránil děti.

Seňor Sabato přečetl za dopoledne dva dopisy a potom přijal Američana, který chvějící se rukou podepsal dodávku tisíce žoků po dvou dolarech. Bylo vidět, že se dosud bojí hroznýše. Prosil, aby mu faciendér připravil pramici k okamžitému odjezdu do Manaosu. Hlubokými úklonami pak děkoval až ke skládce ořechů.

Sabato sáhl po dopisu od kanadského Emerse. Pročítá jej podruhé, potřetí a stále více mu vrtá hlavou.

„Hej, Martinezi! Hola, sem pojď!“ volá oknem, opatřeným jemnou sítí proti hmyzu.

Do dveří vstupuje míšenec. Má na sobě běžný světlý tropický oblek a jeho pokožka je kávově hnědá. V tváři má cosi nápadného. Oči! Mulati mívají temné, načernalé zřítelnice. Příchozí má však oči světlé, téměř zelené. Jmenuje se Mart Alfonso a ve funkci dozorce je pravou rukou blahobytného šéfa, seňora Sabata.

Sabato mu podává dopis.

Mart polohlasně čte: „ ... v tyto dny ... řeka tří vodopádů ... zužitkování lávy ... doktor Gordon ... buďte nápomocni — hm — vám oddaný Emers,“ vzhlédne k šéfovi. „Nuže, patrone?“

„Myslíte, že takový chytrý a opatrný gringo, jako je Emers, k nám pošle čtyři muže jen tak na výlet? Kam mají namířeno? Proč? Vzhůru k vodopádům! Asi po Rio Yapura ... Nebo Apaparis? Co říkají Idios o těch končinách, Martinezi, he?“

V zelených očích dozorce Alfonsa zaplál oheň.

„Rozumím. Věnuji našim hostům — hm — mimořádnou pozornost, patrone.“

V tlusté Sabatově tváři se objevil spokojený úsměv.

„Je to kraj sopek, dýmu a par. Nezdravý kraj,“ připomněl dozorce. „Pokud vím, žádný běloch se do těch míst nedostal. Jen starý Rodrigez vypráví, že před lety vypluli proti proudu čtyři gringos.“ Mart Alfonso se krátce zasmál. „Ani jeden se však nevrátil.“

„Ano, Martinezi. Věděl jsem, že mne pochopíte. Přirozeně — nesmějí křičet, nesmějí nic pozorovat. Gringos jsou chytří ... My také nejsme hloupí. Nu což, uvidíme.“

JESKYNĚ UPÍRŮ

Zaoceánský parník Eureka byl na cestě již pátý den.

„Subito e Puerto Rico,“ odpovídal první důstojník na dotazy cestujících. „Zanedlouho přistaneme v Portoriku,“ opakoval den ze dne s neochvějnou zdvořilostí.

Každý z členů kanadské výpravy si krátil nudnou cestu po svém. Jan se učil portugalsky, Pavel porovnával seznamy s obsahem zavazadel; Petr Regan se z počátku zajímal o lodní vysílačku, potom opravoval — toliko s částečným zdarem — strojníkovu pumpu, a nakonec se usadil ve vysoko umístěném signalizačním

koši. Odtud posílal své hlasité pozdravy palubě a pomáhal si při tom obrovskou troubou přenosného gramofonu.

Také inženýr Mac Cliford si našel velmi neobvyklou zábavu. Odložil bílé tropické šaty a v obyčejných plátěnkách, po pás nahý, pomáhal lodníkům překládat těžké bedny a utahovat tlustá lana.

Ve chvílích odpočinku sedával s Janem nad mapami horního povodí Amazonky. Mračili se na bílá místa a těšili se, že to budou oni, kdo první zakreslí tamější zákruty řek a svahy hor.

Mezi členy výpravy počínalo klíčit přátelství. A přece ani Jan ani roztěkaný Regan nevěděli, koho považovat za vedoucího expedice. Doktora Gordona, nebo inženýra Cliforda?

Potom Eureka vyplula z Portorika. Jednou večer se na obzoru objevil úzký pruh země, který se rychle přibližoval.

„Salut, jihoamerická pevnina, salut," volal Regan.

„To jsou břehy Venezuely," pravil věcně Cliford.

Vzduchem se táhla těžká vůně přicházející od pobřeží, stovky drobných vln se tříštily o bok lodi.

Jaká budou naše brazilská dobrodružství, uvažoval Jan. Podaří se nám najít diamanty? A co já, nebudu výpravě na obtíž? „Ještě zdaleka nejsme u cíle," řekl inženýr, jako by tušil Janovy myšlenky.

Dr. Gordon přišel na dobrý nápad: „Co říkáte, Petře! Nebylo by špatné zpříjemnit si dlouhé večery vyprávěním zajímavých zážitků?"

„Lépe bychom se poznali."

„Cesta by nám více ubíhala," přidal se Jan.

„Dobrá, jsem pro. Jdeme za inženýrem. Mnoho cestoval, ať tedy začne."

„Nezaskočili jste mne," řekl Cliford, když mu řekli o svém nápadu. „Umíte si představit, jak často jsem musel dávat k lepšímu příběhy," inženýr se opřel pravicí o pažení. Před očima mu proběhly tisíce kilometrů neprostupného říčního mangrove. Moskyti, hadi a nemoci. Hodiny a půldny, kdy marně vyhlížel příhodné místo k přenocování. Stovky kilometrů v pralese.

Mac Cliford se pohodlně usadil v křesle a začal vyprávět . . .

Jako malému chlapci mi babička vyprávěla strašidelné zkazky o upírech, tvorech, kteří zbavují svoji oběť síly tím, že jí za noci vysávají z těla krev. Prý je dobré, říkala babička, nosit na hrdle kříž, anebo v malém sáčku stroužek česneku.

Na žádné čáry nedám, ale věřte, s upíry — pijáky krve jsem se setkal již při prvém pobytu v Brazílii.

Pluli jsme po Rio Xingu, bylo nás pět a pátrali jsme v pralesích na obou březích po gumovníkových stromech. Proud řeky přinesl totiž za posledních žátop k městu mnoho semenných cibulí, které byly důkazem, že kdesi nahoře rostou vzácné gumovníky.

Po osmidenní plavbě krajina změnila tvář, řeka najednou protékala vyprahlými skalami. Jednou odpoledne jsme spatřili na pravé straně ve skále velikou jeskyni. Namířili jsme své plavidlo k černému jícnu. Zdálo se, že dno jeskyně bude zatopeno vodou, ale když jsme připluli ke vchodu, viděli jsme, že podlaží je nad hladinou řeky. Jeskyně byla suchá a snadno přístupná. Schylovalo se k večeru a kdosi řekl, že lepší místo k přenocování si nemůžeme přát.

Vytáhli jsme kánoe na břeh a připravovali táboření. Matelli, nejmladší z naší pětice, prohledával sluj. Ve stěnách nalezl množství trhlin a křivolakých chodeb, směřujících hluboko do skalního masívu. Některé chodby byly tak vysoké, že zář Matelliho louče nedosáhla stropu.

Nadešla noc. Přátelé ulehli ke spánku a já držel stráž.

Venku hučela plynoucí řeka a žhavé uhlíky dohasínajícího ohniště zářily jako oči šelem. Bděl jsem. Seděl jsem zachumlán do přikrývky na okraji jeskyně a naslouchal šumění vody.

Pojednou — co to bylo?

Ucítil jsem jakýsi chladný závan do tváře ... Znepokojeně jsem vstal. Rozhlížel jsem se kolem. U řeky i v jeskyni panoval nehybný klid. Vtom znovu! Zřetelně jsem pocítil dotek v obličeji. Pozorně jsem naslouchal. Zpropadená řeka, nic neslyším ... Opírám se zády o skalní stěnu — a vyjeknu úlekem. Cosi mne udeřilo do tváře! Nějaký tvor se snažil zachytit mého širáku! Máchl jsem do tmy a narazil na chlupaté tělo. Ozvalo se úzkostlivé zapištění, lehký šumot — a ticho.

Skokem jsem u ohně, rychle jej rozdmychávám.

Přátelé procitají.

„Co je? Co blázníš?" volají do tmy.

„Hoši, jeskyně se hemží netopýry!"

„Upíři! Pijáci krve!" zděšeně vyskočil pověrčivý Matelli.

„Nemyslím, že by napadli člověka," uklidňoval jsem jej. „Ale bude lépe, když se odtud ztratíme."

Zář ohně osvětlila jeskyni. Rozhlížím se... Desítky, stovky a možná tisíce netopýrů poletují neslyšně jeskyní, obrovité stíny se míhají po stěnách. Každým okamžikem jako by jich přibývalo. Po tuctech se vynořují z temných chodeb. Je pozoruhodné, že do sebe – při rychlém letu a v takovém množství – nenarážejí. Kvapně balíme zavazadla, nechceme být v jeskyni ani okamžik. Netopýři, zneklidněni pohybem nebo září ohně, krouží nízko nad našimi hlavami. Spustili jsme kánoe na vodu a rychle pádlujeme, unavení a rozespalí, temnou nocí proti proudu.

Ještě kus cesty nás provázela hejna divoce poletujících netopýrů.

„Střelím do nich z brokovnice! Snad se jich zbavíme!" popadl pušku Matelli.

„Nech toho! Proč bys jim ubližoval? Jsou neškodní. Vlastně znamenají pravé dobrodiní pro tuhle zem. Vyhubí milióny nebezpečného hmyzu!" zvolal pohoršeně zkušený Gavro.

„Tak proč ti upíři obletují stále naše hlavy?" trvá na svém Matelli.

„Chytají komáry, kteří ti bzučí u uší a čekají na chvilku, kdy se budou moci napít tvé krve. To jsou ti praví upíři! Komáři!" horlí Gavro. „Buďme rádi, že nás jich netopýři zbaví."

Inženýr Cliford skončil. S pokrčeným čelem shrnul poučení příběhu: „Kdo zabije netopýra – jako by daroval život mračnu komárů!" Usmál se. „Konečně, brzy si to ověříte na vlastní kůži," přátelsky položil Gordonům ruce na ramena a vedl je ke společné chodbě kajut.

„Dobrou noc."

„Dobrou noc, Regane."

AMAZONKA

Konečně spustila Eureka kotvy v guayanském Panamaribu. Dále neplula. Přátelé museli čekat na brazilskou loď, jejíž zastávka byla u cíle jejich mořské pouti, ve městě Macapá.

Na rozloučenou s Eurekou se vyznamenal Petr Regan. Uspořádal vzpěračské závody cestujících, lodními praporky signalizoval tucet nesmyslů přístavní kanceláři, vsadil se s kormidelníkem, že přejde můstek z lodi na pevninu – po rukou. Vykoupal se ve vodě

plné přístavních splašků a teprve potom se vzpamatoval a přišel k rozumu.

V docích si přibral Regan na pomoc Jana a s neobvyklou pečlivostí střežil tři největší bedny výpravy. Byly zhotoveny z hrubě opracovaného dřeva a popsány nápisy EMERS EXPEDITION, BRASIL, HYDROAVION EG 4. Jednou Regan hrdě ukázal Janovi pilotní průkaz a vysvětlil mu, že v bedně číslo 1 je uložen trup, v podlouhlé bedně číslo 2 křídla, a ve třetí, nejmenší, avšak nejtěžší, je uskladněn motor letadla.

„Vsaď se, že neuhodneš, jak jsem stroj pokřtil?"

„Uhodnu," rozvažoval Jan. „M. P."

„Správně. Michael PARKER."

Teprve mnohem později se Jan dověděl, že to byl návrh inženýra Cliforda, pojmenovat letadlo po člověku, který strávil život v naději, že se ještě jednou bude moci vypravit podél Amazonky k vodopádům a horké vodě — za diamanty.

Po třídenním čekání v Panamaribu se výprava dočkala brazilské lodi.

Dr. Gordon vstupoval na palubu se slovy o úspěchu na rtech a Jan mu radostně přikyvoval. Avšak Mac Cliford se netajil prvními obavami.

„Komu psal Emers o naší cestě? Proč? Bylo to nutné?"

„Není na škodu, budeme-li mít ve výchozím místě naší vnitrozemské trasy přítele, na kterého se můžeme s důvěrou obrátit," namítal Pavel.

„Právě o tu důvěru jde," mračil se inženýr. „Znáte muže, jemuž byl určen Emersův dopis? Ani on sám ho osobně nezná! Upřímně řečeno, já těmhle obchodním přátelstvím moc nevěřím. Rád bych věděl, co tomu svému obchodnímu partnerovi napsal."

„Tak to vás mohu uklidnit, inženýre. Oznamoval, že posílá lidi, aby hledali lávu. O diamantech ani slovo. To byla moje podmínka," konejšil Cliforda dr. Gordon.

Mac Cliford potřásl hlavou. „Zdejší obyvatelé možná vědí, že tam nahoře jsou diamanty. Musí je napadnout, že tak dobře vybavená společnost, jako je naše, se po nich chce přinejmenším pohlédnout. V každém případě musíme být opatrní."

Nazítří má výprava dorazit do Macapá, při ústí Amazonky. Jan stojí na palubě a pozoruje plavčíka, který vytahuje z moře desetilitrový džber.

„Máš žízeň?" volá na Jana.

„Pch, slaná voda . . ."

„Ochutnej."

Jan sahá po džberu a dlaní svlažuje rty.

„ . . . je dobrá!"

„Jasně," směje se plavčík. „Ještě 200 mil od ústí Rio de Amazones je voda v moři sladká."

Macapá výpravu zklamalo. Město bylo na první pohled rozlehlé, ale zanedbané; jeho obchodní význam nyní převzalo nedaleké Pará. Pestře odění muži a ženy postávali u zábradlí přístavní hráze a zvědavě si prohlíželi cestovatele. Indiáni, běloši, černoši — míšenci.

„Nikde se nesetkáte s takovou směsicí ras jako v Brazílii," poznamenal Cliford, když vystupovali na hráz. Jeho poznámka však zanikla v přístavním ruchu. Kanaďané směřují k hotelu, kde počkají na říční parník, který je poveze dál.

Vedro v přístavním skladišti zpříjemňuje ventilátor. Petr Regan přehlíží bedny EMERS EXPEDITION.

„Už aby byl Parker smontován a my v Manaosu."

„Letadlo smontujeme až v Teffé u řeky Yapury," připomněl Cliford.

Pavel Gordon zpozoroval, že za třemi bednami s uloženými částmi letadla leží čtvrtá, nízká a podlouhlá.

„V seznamech není. Co je v ní . . .?"

Mac Cliford si rozpačitě odkašlal. „Stejně to jednou musí ven. V té bedně je kulomet."

„Výborně! Uspořádáme armádní přebor o ceny!" plácá se do stehen Regan.

„Přece nejdeme do války. Máme pušky, pistole . . . k čemu kulomet?" diví se Gordon.

„Nevím," říká zamyšleně inženýr. Pak pohodí rameny: „Považujte to, prosím, za projev mého osobního podivínství. Nechal jsem jej přibalit v Halifaxu na svoje náklady. V bedně je i pár svazků ručních granátů."

„A co dělo? Kanón nemáme?" popichuje Regan.

„Budu rád, když zbraní nebudeme muset použít," říká Mac Cliford.

Po návratu do hotelu čekala na dr. Gordona návštěva. Kuřác-

kým salónem přechází statný mulat v bezvadném tropickém oblečku a s pohostinným úsměvem v tváři.

„Cabaleros, vítám vás jménem svého šéfa, seňora Sabata. Mám příkaz pečovat o vaše pohodlí a zajistit přepravu zavazadel."

Pavel Gordon poděkoval, představil svoje druhy a dozorce Martinez Alfonso odešel do přístavu, aby se ujal práce.

„Skvělý chlapík. Ušetří nám spoustu námahy," radoval se Regan.

Ráno se výprava nalodila na kolový říční parník Manuella. Hned prvý den na palubě přinesl spoustu nových dojmů. Pod kotly se topilo čerstvým dřívím a dvě skřípající kolesa na bocích lodi se s třeskotem opírala o vodu. Tok Amazonky byl v oněch místech tak široký, že ze středu řeky nebylo možno dohlédnout břehů. Voda byla kávově hnědá, jako bývají jiné řeky jen při jarních zátopách.

„Hloubka devadesát metrů. Vzdálenost k levému dvanáct, k pravému břehu jedenáct kilometrů," hlásil muž na zádi.

Kromě Kanaďanů nebyli na palubě takřka žádní cestující; jen několika nuzně oděným domorodcům dovolil Martinez Alfonso, aby se usadili u strojovny. Kapitán nedbal plavebního řádu, požadujícího přímou plavbu středem toku. Dostal předem velmi slušně zaplaceno a vážil si výdělku, jenž mohl připadnout kterékoli oceánské lodi, plující vzhůru Amazonkou až k Manaosu.

Po obědě se na pravém boku objevila země. Podél břehu plulo několik malých lodic.

„Pororóca! Pororóca!" volal muž na zádi.

Přátelé zpozorovali, že lodice kvapně vplouvají do odvrácených zátok.

„Pohleďte k zádi," řekl Cliford.

Od moře se hnal dravý čtyřmetrový hřeben vlny.

„Přílivová vlna," vysvětloval Cliford, když se příboj s jekotem a rachocením přehnal kolem parníku. „Ztrpčuje malým lodím plavbu ještě tisíc kilometrů výše."

Cesta pomalu ubíhala. V některých úsecích se Manuella natolik přiblížila břehu, že přátelé mohli pozorovat život v pralese. Obvykle spatřili ohyzdné aligátory, kteří se vyhřívali na písčitých nánosech. Poprvé běžel Jan do kajuty pro pušku, ale inženýr jej zadržel.

„Je to plýtvání střelivem. Těch ještěrů jsou zde stovky a tisíce.

Nahoře jich uvidíte, že vás bude hlava bolet. Schovejte si náboje na dobu, kdy budete mít takovou čtyřmetrovou ještěrku na půl metru od těla. A pak mířte na oči," doporučoval.

Zvolna míjeli domorodé vesnice, obklíčené ohromnými plovoucími lekníny, chatrče a sklady až po střechu zaplněné tropickými plody. Ze souvislé stěny pralesů jen občas rozpoznali jednotlivou palmu či listnatý strom. Tam, kde se řeka mohutnými choboty zařezávala do břehů, spatřili porosty kakaovníků, manioků, gumovníků, vanilky, ořechů a lýkových palem.

„Stačí přijít, sklidit a dobře prodat," mhouřily se zelené oči Marta Alfonsa.

Večery na lodi byly překrásné. Zejména západy slunce byly nezapomenutelné. Přátelé sedali v tichém hovoru na přídi, před sebou sklenice s chlazenými nápoji. Sta lehkých zvuků k nim dolétalo od břehů. Jeden svět — denní — se ukládal ke spánku a druhý — noční — se probouzel k životu.

„Ráj! Říkám vám, že je to ráj," horoval Regan.

„Pařeniště nemocí. Plyny, bahno, vedro. Hmyz. Jaguáři. Silnější požírá slabšího. Tvorové se zde rodí o překot, aby byli potravou druhých. Každým šlápnutím zabíjíte život a taková malá bestie," Mac Cliford udeřil plochou dlaní Regana do týla a zabil komára, „je schopna naočkovat člověku tropickou horečku a zmrzačit jej nadosmrti. Až uvidíte sedmimetrové vodní hady — br, tomu může říkat ráj jenom letec, který se na všechno dívá z oblak, ale já zažil okamžiky, které připomínaly spíše peklo."

Přátelé se přejeli pohledem. Kdo je dnes na řadě . . .? Doktor Gordon? Regan? Jan?

Nikdo se nehlásil se svou historkou a inženýr Cliford plynule pokračoval.

Byl jsem tehdy četařem kaučukové plantáže na horním toku Amazonky. Tábor financoval jakýsi pan Hamilton. Boháč, odkudsi z Ameriky, nám kromě peněz věnoval i svého syna. Měl jet s námi na zkušenou.

Devatenáctiletý Willy byl lenoch, povaleč, zhýčkaný synek, kterému práce ani kázeň nevoněly.

Pozdě jsem poznal, že bohatý tatínek posílá chlapce s výpravou jako do nějaké školy v přírodě. Poznal jsem to však citelně, protože byl zařazen do mé čety.

„Begel, Grott, Wendel, Hollman, Hamilton — za mnou!“ velel jsem jednoho dne.

„To nemyslíte vážně, pane Cliforde! Já mám jít sbírat do pralesa kaučuk? S těmihle chlapy?“ zpěčoval se Willy.

„Jednou provždy, Hamiltone. Tito muži jsou správní chlapi a vy, ať chcete nebo ne, s nimi musíte žít, tábořit, stravovat se, pracovat. Nelíbí-li se vám to, prosím, prales je dost veliký. Můžete jít.“

Četa pracovala společně, o výdělek se dělila rovným dílem. Samozřejmě, muži by mezi sebou nestrpěli ulejváka.

Prvé dny Willy vzdoroval — můj otec sem, můj otec tam — brzy však poznal, že výmluvy nepomohou. Práce byla těžká a namáhavá. Dřeli jsme v tropickém vedru od rána do noci. Zpočátku chlapec hodně zkusil, ale za tři týdny podával výkony jako kterýkoli dělník.

„Neztratím se ve světě, že,“ řekl mi jednou v neděli. „Vy jste, Cliforde, starý protiva, ale myslím, že vám rozumím.“

„Pojď, půjdeme prát prádlo,“ uštědřil jsem mu přátelský štulec.

Opustili jsme tábor a asi čtvrt hodiny cesty od ležení jsme se usadili na břehu, který byl obrostlý vysokými, štíhlými bambusy.

„Vykoupeme se,“ navrhl Willy.

„Moc se mi to nezdá, chlapče. Voda je sice čistá, ale dno má divnou barvu. Je podezřele rovné . . .“

Willy mne neposlouchal. S rozkoší shodil plátěnky a šplouchal se v mělké vodě.

„Daleko nechoď, Willy . . .“ skláním se nad hromadou špinavého prádla.

Vtom jsem slyšel pronikavý výkřik!

Leknutím mi vypadla dýmka z úst. Přesto, že Willy byl jen několik kroků od břehů — v místě, kde nebylo ani čtyřicet centimetrů vody — zmizel do půli prsou!

Quick sand, pohyblivý písek, projelo mi hlavou. Setkal jsem se s touto jihoamerickou zvláštností již jednou, na pevnině, a stála mne koně. Žlutá země pohltila valacha, zatímco já se po čtyřech soukal do bezpečí.

„Nehýbej se, Willy! Stůj!“

Zoufale jsem se rozhlížel, jak chlapci pomoci. Přiblížit se — vyloučeno! Stihl by mne stejný osud. Hodit mu kus dřeva? Zapadlo by! Provaz? Nemám!

S pohyblivým pískem ve vodě jsem neměl zkušenosti.

Pojednou mne cosi napadlo. Odhodil jsem střevíce a šplhal po hladkém pni bambusu. V polovici se se mnou pružný kmen počal ohýbat. Šplhal jsem výše. Desetimetrový bambus se prohýbal do oblouku, víc a víc ... nakláněl se nad příšerné místo živého písku.

Teď jsem se ocitl nad Willym. Praskne bambus? Vydrží? Vybral jsem dostatečně pevný kmen? Snažil jsem se být ledově klidný. Napjal jsem svaly a spustil nohy nad hladinu.

„Chyť se!" volám.

Willy vězel v písku již po ramena. Ztěžka vyprostil jednu ruku, chytil se mne za kotník, druhou ... drží se pevně mých nohou a já ručkuji pomalu zpět. Čím více se blížím ke středu bambusového kmene, tím kratší je páka a tím silnější odpor musí překonávat naše těla.

Bambus však vydržel a my také. Sjeli jsme z kmene a vyčerpáni padli na pevnou zem.

MUŽ SE ZELENÝMA OČIMA

Nedaleko přítoku řeky Madeiry získali přátelé novou zkušenost – poznali tropické deště. Plné tři dny se řinuly proudy vod z olověných oblak. Tok Amazonky se změnil v červeně bublající bahno. Pralesy se zahalily do husté mlhy a páry. Nebylo možno vystoupit na palubu, nápory větru a deště by nezkušeného smetly. Vedro, ohlupující parno a pach v kajutách byly nesnesitelné.

Všichni reptali na útrapy cesty a podnebí, jen Cliford snášel vše s naprostým klidem.

Při večeři však velmi nedůtklivě pokáral Pavla Gordona.

„Doktore, nenechávejte svou aktovku jen tak na stolku v kajutě."

„Co se stalo?" ptal se Jan.

„Kajuta je přece zamčená a klíč mám u sebe," bránil se Pavel.

„Před chvílí jsem ji zahlédl otevřenou," řekl tiše Cliford. „Myslím, že kdosi se zajímá o naši výpravu."

„Ti chudáci domorodci u strojovny?"

„Koho na lodi chcete podezírat?"

Inženýr odstrčil misku. Vstal a přecházel po jídelně.

„Člověka, kterého jsem před chvílí viděl vycházet z vaší kajuty. Muže se zelenýma očima!"

„Marta Alfonsa?"

„Ano, našeho průvodce!"

Dr. Gordon spěchal do podpalubí a shledal, že všechny písemnosti výpravy jsou v pořádku. Zámek u dveří kajuty však skutečně nebyl k potřebě. Stačil slabý šikmý tlak na veřeje a dveře se otevřely, navzdory dvojitému uzamknutí.

Za podmračeného jitra připlula konečně Manuella do přístavu v Manaosu.

Sotva se lodní můstek dotkl břehu, přispěchal malý funící tlouštík, kterého Mart Alfonso uctivě zdravil.

Muž se kolébal na krátkých nohou jako kachna, v tlustých tvářích se mu pohupovaly laloky kůže.

„Buďte srdečně vítáni. Můj dům je vaším domem. Vše je připraveno podle přání mého vzácného přítele Emerse. Pramice čekají. Péči o zavazadla přenechte prosím Martinezovi."

Inženýr nesouhlasil. Sám dohlédne na přepravu zavazadel.

„Jak je libo," řekl dvorně seňor Sabato, ale neubránil se poznámce. „Není ovšem u nás zvykem, aby se cabaleros starali o kufry a bedny."

„Vím," usmál se Cliford a svlékl kabát. „Ale jistě uznáte, že tento kapitál nesmí zahálet," poklepal na pletence svalů a zůstal v přístavišti.

„Doktore, moje paní trpívá bolestmi hlavy," řekl seňor Sabato, když se vesla dvou míšenců ponořila do vln a pramice s Kanaďany zvolna plula podél břehu. „Měl byste jí předepsat lék. — Barvu Amazonky způsobují odplavované lateritové zeminy. Och, jak rudé jsou půdy pralesa. — Pane Regane, vás bych na faciendě potřeboval. Strojní pily zlobí," mnohomluvnost byla seňoru Sabatovi zřejmě nejdokonalejším prostředkem k navázání přátelství.

Bylo po poledni, když pramice přistála u skladišť, náležejících k Sabatově faciendě. V půlkruhovém zálivu kotvilo tucet lodic. Teprve na břehu přátelé rozpoznali, že do souvislé stěny pralesa se zatíná úzký průsek.

„Okamžik," řekl hostitel a dal tichý pokyn šlachovitému veslaři.

Veslař s pramicí se po chvíli vrátil od kraje zátoky a podával seňoru Sabatovi obrovský načervenalý květ, po němž zbyl na hladině dvoumetrový talíř listů.

„Viktoria regia! Královna květů!" volal Sabato. „Jsou ještě větší. Třiceti čtyřiceticentimetrové květy. ‚Indios' říkají, že unesou i malé dítě," s kavalírským gestem podával květ Reganovi.

Několik set metrů výše v průseku se prales rozšiřoval do mýtiny, na níž stálo několik podlouhlých chýší s bambusovými střechami.

U krajního skladiště čekala našedlá fordka.

„Proč nejede až ke břehu?" divil se Jan.

„Amazonka má tři druhy břehů. Větší vlny omývají ‚igapo'. Další pruh země, zvaný ‚varcea', bývá zaplavován při velkých deštích. Teprve nyní jsme vstoupili," seňor Sabato otevřel dveře automobilu, „na ‚terra firma' — pevnou zemi, kam bahnité záplavy nedosáhnou."

Průsekem širokým tři metry se nořili do pralesa. Místy se popínavé liány ve výši spojily a vytvářely temný tunel. Občas museli objet kořen nebo trs rostlin, vyrůstající z písčité země.

„Dvakrát měsíčně jsme rubali tuhle cestu. Po týdnu práce jsme se prosekali mačetami ke břehu, ale u domu byla stezka opět zarostlá. Nyní jsme sem navozili písek a železný šrot. Jednou za čas strháme liány a osekáme kořeny," vysvětloval Sabato.

Na faciendě čekalo výpravu slavnostní přivítání a velkolepá večeře. Obvyklé pokrmy, drůbež, brambory, kotlety, rýži a těstoviny doplnila paní domu zdejšími specialitami. Na stole se objevilo feijao — fazole s hnědou omáčkou, želví řízky, smažené vršky mladých kapustoňových palem.

Janovi nejvíce chutnala tapioková kaše a různé druhy salátů.

Regan rozdával úsměvy vpravo vlevo a Pavel Gordon děkoval za pohostinné přijetí.

„Ale to je maličkost," pohupoval se na židli seňor Sabato. „Chci, abyste na mne vzpomínali v dobrém, až budete tábořit kdesi v divočině. Jste vy to, ‚Americanos and Canadios', divní lidé! Podnikáte tisíce kilometrů dlouhou cestu za lávou!"

Inženýr Cliford, který se před chvílí vrátil z přístavu, se usmál a pohledem varoval své přátele.

„Proč jste zvolili právě tuto zem?" pokračoval hostitel. „Per dios, jistě to není kaučuk, který vás přilákal. Nebo láva, hoho! Říká se, že u Rio Yapura jsou — diamanty! Pánové, ke mně můžete mít naprostou důvěru . . ."

Martinez Alfonso stál netečně opřen o dveře a tlustý Sabato hlasitě odfukoval.

„Mýlíte se. Láva má pro našeho přítele Emerse velký obchodní význam," řekl dr. Gordon. „Chce touto levnou surovinou nahradit

značně dražší azbest. A připočtete-li naši touhu po dobrodružství a krapet mého lékařského a inženýrova zeměpisného zájmu, pak . . .“

„Ó prosím. V tomto případě budete zcela spokojeni. Tam nahoru lze jen stěží proniknout. U pramenů Yapury — nebo míníte plout po jiné řece? Přítel Emers se blíže nevyjádřil — v těch končinách žijí dodnes indiánské kmeny, které dělají tsansu. Znáte ty lidské hlavy malé jako pěst. Chívarové nezabíjejí z rozkoše nebo krutosti. Je to pro ně nejvyšší úkon zbožnosti. Ano. Před lety překročil hranice Kolumbie americký vědec, nějaký . . . nějaký doktor Bradley. Chtěl dokázat, že to všechno jsou povídačky. Nesmysl. Najal deset veslařů a plavil se po řekách. Hledal — hoho — a pátral. Marně. Utábořil se. Prodíral se vnitrozemím s jediným průvodcem. Opět bezvýsledně. Po týdnu se vrátil k místu, kde zanechal veslaře. Byli všichni mrtvi. Bezhlavé trupy svědčily o tom, kdo je zabil. Nechci vás strašit, hoho, to ne, ale vypráví se o těch končinách všelicos.“

„Promiňte,“ řekl Mac Cliford. „Jsme unaveni.“

„Jestliže se paní domu neurazí, šli bychom si odpočinout,“ přidal se dr. Gordon.

„Zajisté. Račte prosím,“ señor Sabato zanechal pohupování. Luskl prsty a zelené oči Marta Alfonse se schýlily k smolně černým vlasům. Tiché pokyny. Dozorce vyprovodí hosty do ložnice. „Velmi klidnou dobrou noc, pánové. Napíši o vašem šťastném příjezdu příteli Emersovi,“ rozloučil se Sabato.

V prvém poschodí byla připravena prostorná místnost s lůžky, opatřenými sítěmi proti moskytům.

Přátelé osaměli.

Se slastnými pocity se zbavovali upocených oděvů.

„Co soudíte o señoru Sabatovi?“

„Obětavý a srdečný hostitel,“ řekl Petr Regan.

„Trochu příliš zvídavý,“ namítl Jan.

„Úlisný,“ soudil Pavel.

Cliford se svlékal a vyprávěl, co zahlédl při uskladňování zavazadel. „Prohlédl jsem si soukromé skladiště pana Sabata. Objevil jsem dvacet barelů benzínu!“

„To není nic zvláštního,“ zahučel Regan z lůžka.

„A navíc docela nový letecký motor. Zdá se, že señor Sabato vlastní letadlo,“ inženýr sáhl pod nízký strop. „Zajímalo by mne,

kdo pilotuje Sabatův stroj? Tlustý faciendér sotva. Letadlo by ho neuneslo," zažertoval a zhasil světlo.

Nazítří časně zrána se Mac Cliford s Reganem vypravili do skladiště v zálivu. Nedlouho poté odjel z faciendy také Martinez Alfonso.

Oba Kanaďané se vrátili právě v okamžiku, kdy dr. Gordon probíral se seňorem Sabatem podrobnosti cesty do poslední civilizované výspy — městečka Teffé. Tam bude základna výpravy, vhodná pro leteckou, říční nebo pěší cestu do vnitrozemí.

Jan byl zvědav, co Regan a Mac Cliford objevili, avšak teprve po obědě se naskytla příležitost k nerušenému hovoru.

„Mám zde konkurenta," neochotně začínal Regan.

„Ano, viděli jsme ho," potvrzoval Mac Cliford. „Je to náramně chmurný chlapík."

„Vsaďte se," Regan nabízel pravici, „že za celý den promluví méně než deset slov."

„A muž se zelenýma očima?"

„Mart Alfonso? Byl v zátoce! Neumí na mašinu ani sáhnout!"

„Objevili jsme moderní stíhačku americké výroby," řekl vážně Cliford.

„Je to docela nový stroj. Jistě nemá nalétáno víc než povinné zalétávací hodiny. Ten kakabus promazával vrtuli a hvízdal si nějaký americký šlágr," pokračoval Regan.

Jan se smál a pokoušel se o začátky všech možných písniček, které zpívali ve studentském domově. Jeho přátelé se zatím usadili za skládkou santalového dřeva. Pohled od faciendy zastíraly hromady žoků a pytlů se zbožím seňora Sabata.

„Hovořil jsem s naším hostitelem," sděloval Pavel. „Odeslali jsme Emersovi dopis."

„Doufám, že jste neřekl Sabatovi více, než bylo nezbytně nutné!"

„Žádal jsem doplnění zásob a odjezd parníku. Vyrazíme do Teffé co nejdříve . . ."

„Haló, pánové!"

Přátelé se otočili.

Od písčitého průseku přicházel obrovitý černoch, nádherný protějšek hromotluckého Mac Cliforda. Již zdaleka mával širokým slamákem na pozdrav.

„Přejete si?“

„Jsem Bob Kenny. Mluvím anglicky, německy, portugalsky a pěti nářečími Indiánů. V Manaosu se povídá, že přijela kanadská společnost. Oukej. Tady jsou moje papíry. Já byl slavný boxer. Nemám co na práci, pánové, nepiju, znám kraj, byl jsem u Yapury s argentinskou výpravou. Z druhé strany, od Kolumbie, sabe,“ vychrlil jedním dechem.

Smělý černoch se přátelům zalíbil na první pohled.

„Potřebovali bychom takového člověka,“ řekl rozvážně Cliford.

„Bude to ale nebezpečná cesta,“ upozornil doktor Gordon.

„A co peníze? Kolik?“ zeptal se Regan.

„Kam půjdete vy, tam budu o deset kroků napřed. Nebezpečí? Těmahle rukama jsem roztrhl hubu velikému aligátorovi,“ naznačil Bob Kenny silácký výkon. Na jeho plecích zahrály svaly a urostlý Cliford uznale pokýval hlavou.

„Já se vrátím s vámi. Bez vás ne, protože byste nemohli zaplatit. Nechci peníze, protože jsem nic nevykonal. Odevzdám dobrou práci, dostanu dobrý plat. Neodevzdám — nedostanu. Potřebuji si vydělat na cestu do Spojených států. Mám tam bratra a potřebuji ho vidět.“

„Dobrá,“ napřáhl Mac Cliford pravici a stiskem zpečetil smlouvu. Ihned také Bobovi přidělil prvý úkol.

Ozbrojen silným klackem, vlastně z kořene vytrženým stromem, spěchal Bob Kenny do zátoky a střežil skladiště s nenahraditelnou výzbrojí expedice.

Kolový parník, věrná zmenšenina Manuelly, se plazil jako hlemýžď proti proudu Amazonky.

„Rozloučili jsme se s faciendou správně?“ staral se ing. Cliford.

„Seňor Sabato i Martinez Alfonso mohou být spokojeni.“

„Kdoví . . .“

„Viděli, že naše zdvořilost je upřímná.“

„Nikdo z faciendy však nepluje s námi!“

„Mají dost práce s obchodem,“ připomněl Pavel. „Popravdě řečeno, jsem rád, že jsme se zbavili muže se zelenýma očima.“

Kapitán lodi a její dvojčlenná posádka nevěnovali výpravě pozornost. Parník míjel indiánské vesnice s chýšemi na vysokých dřevěných kůlech. Domorodci připlouvali na jednoduchých pla-

vidlech — hrubě opracovaných, vydlabaných kmenech — až k lodi a vztahovali ruce k palubě.

„Co chtějí?" ptal se Jan.

„Dárek," řekl Bob Kenny. „Žebrají."

Jan s Reganem rozhodili po kmenech hrst drobných mincí a třpytných tretek.

Po večerech prohlížel inženýr mapy. Yapura se vlévá do Amazonky ve více než deseti spletitých, vzájemně propojených ramenech, nejblíže u osady Cadujas. Bylo třeba vybrat nejpříhodnější . . .

„Musíme si opatřit více pohonných hmot," připomínal Pavel. „Emers odeslal do Teffé pomocné Johnsonovy motory."

Každého dne po setmění parník zakotvil. Řeka byla v tomto úseku šest až osm set metrů široká, vroubená ústími slepých ramen a nebezpečně mělkými zátokami. Na bocích a zádi lodi svítila v noci rudá výstražná světla, ačkoli kapitán si byl jist, že za tmy se zde neodváží plout žádná loď.

Nad strojovnou, za nekonečnými kotouči lan, se scházeli naši přátelé.

„Kdo bude vyprávět dnes . . .?"

Inženýr Cliford pokývl k nejmladšímu členu výpravy.

Jan váhá. Přemýšlí. Je mu šestnáct. Co může říci zkušeným, zralým mužům . . .

LABUTÍ PÉRO

Američané mají zvláštní způsob, jak projevit opovržení nad zbabělostí, slabošstvím a zradou. Tomu, kdo se dopustí podobného skutku, je před zraky svědků doručeno — bílé péro z labutě. Člověk, který jednou dostane bílé péro, je vyloučen ze společnosti slušných lidí, každý se mu vyhýbá.

Toho léta mi bylo třináct a začátkem školního roku mne Pavel již potřetí vyprovodil do studentského domova v americkém Hartfordu, nepříliš vzdáleném od Halifaxu.

Mezi známými se tehdy objevilo i pár nových tváří. Mezi nimi také Luk Anderson, malý, neduživě vyhlížející chlapec odkudsi z Nevady. Lukovi spolubydlící byli stejně staří — a přece velmi odlišní. Silní, otužilí sportem. Luk se pro ně stal brzy jelimánkem, syrovátkou, chlapíkem k ničemu.

Nu a po několika týdnech přišel okamžik, kdy se života celého domova dotklo bílé labutí péro.

Byla neděle, krásný slunný den.

Chlapci se domluvili, že po obědě podniknou malý výlet. Luk a Ronnie půjdou po levém, Dix s Alexem po pravém břehu řeky. Asi hodinu cesty za městem je most, tam se sejdou.

Vyrazili.

Řeka byla široká a proud silný. Luk s Ronniem kráčeli po hrázi; asi po půlhodině došli k jezu. Voda přepadávala přes betonové kvádry a řítila se do osmimetrové hlubiny.

„Luku, tudy se dostaneme na druhou stranu. Tam naproti jde Dix s Alexem, hleď. Přejdeme, co říkáš?"

„Neblázni, Ronnie. Beton je hladký. Klouže to," varoval Luk.

„Strašpytle! Tak půjdu za kluky sám!"

Ronnie si zul boty, vysoukal kalhoty a se smíchem vstoupil na jez. Voda, prudce se deroucí přes překážku, tříštila se mu o nohy.

„Vrať se, Ronnie! Vrať se!" volal Luk.

Ronnie se ani neohlédl.

Dix s Alexem stáli na protějším břehu a napjatě sledovali kamarádovo počínání. Ronnie se dostal asi třicet metrů od břehu. Ještě patnáct dvacet kroků a bude uprostřed řeky. Luk pozoruje se zatajeným dechem každý jeho krok. Pojednou vidí, že Ronnie zavrávoral — uklouzl! Padl na koleno a v příštím okamžiku se řítí do osmimetrové hloubky pod jezem. Zmizel. Na okamžik se ve vířících proudech objevila hlava, ruka . . . hukot vody pohltil úpěnlivé volání o pomoc. Pak už se Ronnie nad hladinou neukázal.

Luk pobíhá zmateně po hrázi.

Z druhého břehu na něj křičí spolužáci: „Pomoz mu! Dělej něco! Skoč tam!"

Luk však zůstává na břehu.

Po několikahodinovém pátrání nalezli mrtvé Ronnieho tělo členové veslařského klubu. Lékař a policista nebyli nic platní. Mohli jenom ověřit, jak se vše zběhlo.

Zmatení a nešťastní vraceli se Luk, Alex a Dix z nedělního výletu.

„Mohl jsi ho zachránit! Když se vynořil, byl jen pár metrů od tebe!" obviňují Dix s Alexem Luka.

Luk neodpovídal. Kamarádovo neštěstí jej připravilo o poslední zbytek slov.

Ředitelství školy bylo již telefonicky vyrozuměno policií. Všichni jsme byli vzrušeni, a když zvon svolával k večeři — dvě židle ve studentské jídelně zůstaly prázdné. Ronnieho, který se mezi nás již nikdy nevrátí, a židle, na níž sedával Luk.

„Zbabělec!"

„Mohl Ronnieho zachránit, Alex to říkal," vřelo to mezi námi.

Potom vše utichlo.

Do jídelny vstoupil Luk, bílý jako křída.

Sklopili jsme hlavy, nikdo neodpověděl na pozdrav.

Luk usedl na své místo. Uštvaně se podíval do mělkého talíře a třesoucí se rukou uchopil tu hroznou věc. Bílé labutí péro! Vstal. Kolena se pod ním zachvěla. Rozhlédl se kolem a vydechl: „Kamarádi, proč . . . tohle?"

„Jsi zbabělec!" vyskočil jeden spolužák. „Nechal jsi utonout přítele deset kroků od sebe! Proto!"

Luk chtěl něco říct, ale nenávistný šum přehlušil jeho slova. Oči se mu zamžily a odešel.

Vrátil se do svého pokoje. Plakal. Pak se rozhodl. Usedl ke stolu a psal dopis. Položil jej na lůžko nebohého Ronnieho, rychle sbalil kufřík a tiše opustil studentský domov.

Druhého dne vyšetřovali profesoři celou událost. Ředitel školy nám řekl:

„Chlapci. Zjistili jsme, že Ronnie si zavinil neštěstí sám. Ještě v poslední chvíli ho Luk Anderson varoval. Při večeři byl někým z vás obviněn ze zbabělosti. Slyšel jsem, že jste mu dali — labutí péro. Luk opustil školu a odjel domů. Poslyšte, co vám napsal na rozloučenou."

Do nehybného ticha četl starý profesor Lukův dopis.

„Dali jste mi bílé péro, že jsem nezachránil Ronnieho. Kamarádi, jsem z Derby a daleko od mého domova neteče ani potůček, natož řeka. Neměl jsem možnost naučit se plavat. Jak jsem tedy mohl skočit pro Ronnieho do hlubiny pod jezem? Utopili bychom se oba. — Bílé péro beru s sebou. Vím, že nejsem silák, ale slaboch ani zbabělec nejsem. Váš kamarád Luk Anderson." Profesor dočetl a odložil brýle.

Poslali jsme spolužákovi několik dopisů, aby se vrátil. Neodepsal nám. A tak se na Ronnicho i na Luka už skoro pozapomnělo. Vzpomněli jsme si na něho až jednou, když jsem objevil v novinách nápadně tištěný článek.

„Hoši, sem — něco vám přečtu!“ vběhl jsem do třídy. „Poslouchejte!“

Rozložil jsem noviny: „Včera v deset hodin večer vypukl v nemocnici města Derby požár. Nejvíce ohroženo bylo oddělení C, kde leželi pacienti zotavující se po operacích. Několik minut předtím, než se v oddělení zřítil strop, jeden z pacientů, čtrnáctiletý chlapec, vynesl s nasazením života pět nemocných. Tento odvážný čin velmi zhoršil jeho zdravotní stav. Statečný chlapec se jmenuje Luk Anderson. Do této chvíle se neprobral k vědomí. Blouzní, ustavičně opakuje, že v jeho pokoji zůstalo jakési bílé labutí péro . . .“

Příštího dne odjížděla z Hartfordu do Derby studentská delegace. Posílali jsme mnoho dárků příteli, kterému jsme ukřivdili; mezi nimi zlaté plnicí péro.

PETR REGAN V NEBEZPEČÍ

Daleko na obzoru nad levým bokem lodi vyrostla hradba mraků a rychle splývala s obrysem břehu. Z pralesů zněly ojedinělé skřeky zvěře. Temnota kolem lodi nemá konců.

Přátelé se odebrali do svých kajut. Bob Kenny, zachumlán do teplé houně, podřimuje na palubě. Náhle zvedne hlavu a naslouchá . . .

V šumění řeky jsou z velké dálky slyšet skřípavé zvuky, jakoby sykot prudce uvolňované páry.

Kenny odhazuje přikrývku, běží k Mac Clifordově kajutě a buší na dveře.

„Co je?“ ptá se Cliford.

„Inženýre, myslím, že proti proudu pluje loď!“

„Zhasni rychle všechna světla. Probuď kapitána, Bobe. Hned přijdu na palubu.“

Po chvíli se výprava shromažďuje na zádi a upřeně pohlíží do tmy. Není slyšet nic než drobné šplouchání vln o příď lodi. Všichni napjatě poslouchají. Zmýlil se Bob? Až teď, ano teď. Je slyšet nárazy koles o vodu. Asi po deseti minutách jsou zvuky již zřetelné a za nějaký čas se objevuje uprostřed řeky černý stín. Loď! Kolesový parník. Bez jediného světla pluje plnou parou proti proudu.

„Spatřili nás?“

„Sotva. Splýváme s břehem.“

„A co světla?“

„Bob je snad zhasl včas. Kdyby o nás věděli, jistě by to dali nějak najevo.“

„A proč plují potmě?“

„Patrně nechtějí, aby byli zpozorováni. A je tam rozhodně někdo, kdo zná dobře tento úsek řeky?“

„Martinez Alfonso?“

Pavel Gordon klade Janovi ruku na rameno. „Obávám se.“

„Jestliže nás nespatřil, bude překvapen, až zjistí, že je v Teffé dříve než my. Nu co, aspoň víme, na čem jsme. Máme volná záda,“ oddychl si Cliford.

Sotva zašli do kajut, zvedl se silný jižní vítr a palubu zaplavil déšť.

V teffském přístavu kotvily dva motorové čluny a dlouhá řada důmyslných domorodých plavidel . . . Po kolesovém parníku však ani stopy.

Břeh v šíři pěti set metrů pokrýval nízký travnatý porost. Uprostřed planiny stál mohutný, neživý, v koruně utnutý kmen palmy ceiby; při zemi by jej neobjali tři muži.

„To je pomník pralesa,“ vysvětloval Mac Cliford. „Je to jeden z krásných průkopnických zvyků. Kdysi uťatý strom zde byl vztyčen na paměť vykáceného pralesa.“

Co spatřila výprava dále — bylo snad před lety městem. Z doby rozkvětu zůstala jen malá policejní stanice, nemocnice v polorozpadlém baráku a několik tuctů bambusových chatrčí. Bohatství kaučuku se přestěhovalo na půdu britské říše, do laboratoří a továren. Prales znovu opanovával člověkem dobytý prostor.

V bývalých uličkách a na tržišti se Jan učil abecedě pralesa. Kůra tropických stromů je světlá a hladká; při tmavším zbarvení by strom vstřebával příliš mnoho tepla a životodárná míza by vysychala. Deštníkové koruny palem jako by připomínaly pouliční osvětlení. Listy jsou dužnaté, jemně ochmýřené a řídké. Skýtají jen málo stínu. Do výše jednoho metru sahá spleť bělavých vzdušných kořenů, jimiž stromy získávají vláhu z ovzduší. Vše prostupují liány; jejich dlouhé vzduchové kořeny se pnou doleva, doprava, mnoho stvolů roste i shora dolů, s několikametrovými kořeny kdesi v nedohledné výši.

Jan zkoumá ostny, háčky, přísavné výběžky anebo celé plošky,

které dávají liánám úžasnou schopnost — oviject se. Mnoho hlavních kmenů odumřelo a váha košaté koruny spočívá na sloupkovitých bočních kořenech, liánách, nižších keřích a okolních stromech.

Mac Cliford najal na pobřeží prostorný ‚galpon', jednoduchý přístřešek z vlnitého plechu a vyřazených barelů, v němž uskladnili náklad.

Ptali se okounějících domorodců, zda kolem neplula loď.

Dověděli se, že včera zde na okamžik zakotvil kolový parník a jakýsi míšenec se sháněl po jiné kolesové lodi.

„Byl to mulat? Se světlýma, zelenýma očima?"

„Si, si — siñor. Mulat. Ale oči . . . nevíme."

Po záporné odpovědi prý dal mulat rozkaz do strojovny a loď plula dále proti proudu.

Přátelům nastala práce.

„Do setmění budu mít PARKERA pohromadě," zářil Petr Regan. „Vsaďte se o sedm dolarů!"

„O deset," pobízel jej Cliford.

Inženýr spolu s Janem se od oběda zabýval vysílačkami. Hned první zkouška ukázala, že oba přístroje jsou v bezvadném stavu. Bylo jen třeba vyčistit doteky a dobít baterie.

Nejdříve navázali spojení s argentinskou stanicí QUA BUENOS AIRES a potom se pokoušeli dovolat Kanady. Přejížděli stupnici amatérského pásma a střídavě vysílali signál a zase zapínali příjem.

„Hurá — Kanada! Volá amatér z Toronta!" Jan strhl sluchátka a vítězoslavně jimi mával nad hlavou.

„Toronto? No to je výborné," Regan odhodil francouzský klíč na sedadlo PARKERA a běžel k vysílačce.

Ve sluchátkách se však již ozýval jen nesrozumitelný šum a suchý, ostrý praskot. Marně se namáhali znovu vyladit amatéra — krajana.

„Škoda," zabručel zamyšleně Regan a s palci za opaskem se loudal k rozestavěnému PARKERU.

Doktor Gordon zatím obcházel Teffé a najímal dvanáct veslařů, kteří mají v některých úsecích cesty vykonávat také práci nosičů. Nemálo mu prospěly jeho lékařské znalosti, neboť většina obyvatel městečka trpěla nemocí zvanou trip-color a Gordon znal způsob rychlého zahnání bolestí.

Po večeři dokončil Regan montáž, beze slova shrábl Clifordových deset dolarů a těšil se, jak ráno – vymydlený a odpočatý – vsedne do PARKERA.

Modrá tropická obloha potemněla; přátelé kráčeli k policejní stanici a pozorovali, jak rychle, během několika minut, se kraj noří do nejčernější temnoty.

„Jestliže nás ovšem carapañas nechají vyspat," navazoval Clifford na Reganovy tužby, když vstupovali do přidělené, škvírami oplývající bambusové chatrče. „Nezapomeňte, že cestovní moskytiéry nejsou zdaleka tak dokonalé jako jemné sítě v oknech haciendy nebo kajutách na parníku. Carapañas – moskyti. To bylo první slovo, které jsem se před lety u rovníku naučil."

„A další slova?" vyzvídal Jan.

„Surucucú – jedovatý křovák, chřestýš bez varujícího chřestidla na ocase; guaguariagua – stěhovaví mravenci, jejichž proud zničí vše, co mu stojí v cestě; amacumu – řvoucí zátopová vlna řeky, která zaplaví kilometry země a dala Amazonce jméno. Masožravé ryby – piraňas. V několika vteřinách ohlodají metrákového vodního vepře pekari do kostí. A lesní švábi, pavouci, vosy baratas, cucarachas."

Clifordova předpověď se nesplnila a dorůžova vyspalého Regana přivítalo nádherné jitro jako stvořené pro průzkumný let.

Brzy po snídani pomohli Reganovi nastartovat motory a letadlo se vzneslo z vodní hladiny.

PARKER zmizel za obzorem a přátelé marně upírali zraky k obloze. Uplynula půlhodina . . . všichni byli již znepokojeni. Kde Regan tak dlouho vězí? Proč nezkouší stroj před jejich očima?

Teprve za hodnou chvíli se nízko nad zátokou ozvalo hučení motoru.

Přátelé běží k přístavnímu můstku. Letoun dosedá na hladinu a Bob Kenny s inženýrem mu vyrážejí vstříc na široké pramici.

Z kabiny letadla se vyklání Regan.

„Kde jste létal, člověče?"

„Běží jako hodiny. Vezmu Boba do kabiny. Vyzkoušíme vysílačky," vyhnul se Regan přímé odpovědi.

Na břehu se zatím shromáždil zástup zvědavců. Pár lehkých člunů krouží kolem hydroavionu. Nebýt Kennyho, který odkazuje domorodce dlouhým veslem do patřičné vzdálenosti, jistě by se už drápali po křídlech PARKERA.

Motory hučí a inženýr odráží pramici od plováků letadla.

Na břehu žhaví Jan vysílačku a směřuje anténu. Sotva stroj nabral výšku, Mac Cliford nasadil sluchátka na uši a volá ve smluveném pásmu: „XW 2, slyšíte? Tady XW 1. Odpovězte!"

„Tady XW 2. Slyšíme výtečně."

Letadlo se obloukem vrací nad přístav. Je vidět Boba, který sedí za Reganem a představuje užitečné zatížení — dobrých sto deset kilogramů — jak se šklebí z okénka.

Další otáčkou se stroj ocitl nad pralesem, letí proti toku Amazonky. Hluk motoru slábne, utichá.

„XW 1. Volám XW 2."

„Tady XW 2. Slyším."

Inženýr dovoluje Janovi, aby vyzkoušel svoje radiotelegrafické umění.

Chlapec září. „Slyším! Slyšíme vás!

„Start bezvadný. Letím rychlostí devadesát kilometrů za hodinu. Výška tři sta metrů. Pod námi jsou lesy a tři koryta řeky. Teď vidím ... okamžik, Bob mi klepe na rameno ..." Reganův hlas se odmlčel. Jan předává sluchátka Clifordovi. „Pod námi kotví parník. Je na jednom z ramen Yapury, asi 50 kilometrů od Teffé. Tady XW 2. Vracíme se."

„XW 1. Čekáme vás. Konec."

Doktor Gordon se posadil vedle Cliforda do trsů vysoké trávy. Bylo vidět, že mu cosi leží na srdci.

„Myslíte na muže se zelenýma očima?" inženýr odložil sluchátka a Jan po nich rychle sáhl. Byla však němá.

Pavel využil bratrova zaneprázdnění a nachýlil hlavu k inženýrovi. „Myslím na Regana. Pamatujete? Na moři překypoval nápady a vtipy! A dnes? Vlastně už včera ... K čemu byl jeho ranní půlhodinový výlet? Kam letěl? Proč ...?"

„Neumím si to vysvětlit ..."

Za čtvrt hodiny spatřil Jan na obzoru malý bod, který se rychle zvětšoval. PARKER dosedl klouzavým letem na hladinu a stáčel se k dřevěnému přístavnímu můstku.

Přátelé vskočili do pramice a pluli průzkumníkům naproti. Kolem se to opět hemžilo domorodými čluny.

Regan vystoupil na ocelové plováky a Bob volal na zvědavé domorodce, aby udělali místo a vpustili pramici pod levé křídlo PARKERA.

Gordonové a Cliford se opřeli do vesel. Sluneční paprsky se bodavě odrážely od hladiny. Jan zahlédl Regana, jak dřepí na plováku, jednou rukou si stíní oči a druhou ukazuje na křídlo nad sebou.

„Podívejte!"

Bob se vyklání z kabiny.

Přátelé přirážejí k PARKERU a pohlížejí vzhůru.

Uprostřed levého křídla, asi dva metry od pilotova sedadla, svítí dva malé kulaté otvory.

„Co je to za díry, Regane?" ptá se Jan nechápavě.

Bob skáče rovnýma nohama do pramice. „Střídeli po nás. Z parníku. Nikoho jiného jsme neviděli."

„To je vážné." Mac Cliford žádá přesný popis parníku; pak přikazuje Gordonům, aby přinesli z ‚galponu' podlouhlou bednu, a Bobovi ukládá, ať rozptýlí narůstající chumel zvědavců.

Za okamžik je pod pilotovým sedadlem upevněn dlouhý předmět, pečlivě zabalený do nepromokavého plátna.

„Muruo i? Co je to?" volají z uctivé vzdálenosti domorodci.

„To je dalekohled," šklebí se Bob. „Tím kdybych se na vás podíval, viděl bych skrz vaše umaštěná těla."

Dlouho do noci šuměla chýše nedaleko policejní stanice tichým hovorem. Přátelé rokovali o dnešní události. Byla to náhoda? Nedorozumění? Nepatřily střely, jež proletěly křídly PARKERA, nízko letícímu ptáku, kterého Regan a Kenny nemohli vidět? Okolnosti nasvědčovaly však tomu, že šlo o promyšlený útok.

„Viděli jste někoho?"

„Ne. Na palubě parníku byl klid. Nikde se nic nepohnulo . . ."

„Mart Alfonso se neukázal?"

„Těžko bychom ho poznali."

„A je to skutečně muž se zelenýma očima, který nás pronásleduje . . .?" ptal se Jan. Nikdo mu však neodpovídá.

„Mohli mne sestřelit jako vrabce," soptil Regan. „PARKER by se zřítil do pralesa a nikdo na světě by nedokázal zjistit, co se přihodilo."

„Tím se prozradili. Je jim jasné, že o nich víme a že neočekáváme nic dobrého. Tímto činem nám vypověděli nepřátelství," pravil Cliford.

Pavel Gordon navrhl, aby přepadení hlásili policii.

„To nemá smysl," odporoval Cliford. „Žádná policie na světě nám nezaručí bezpečnost v divočině. Velitel nám spíše bude bránit v cestě, aby se zbavil odpovědnosti. Musíme se o sebe postarat sami." Takový byl závěr porady.

DO NEZNÁMA

Konečně bylo vše připraveno k odjezdu. Z pobořených můstků teffského přístavu spustili najatí veslaři na hladinu řeky pět velkých kánoí, z toho dvě se závěsným Johnsonovým motorem. Pod Bobovým dohledem uložili pak zásoby potravin, střeliva a benzínu a plavidla k sobě připoutali lanem.

Patnáct mužů postávalo na břehu a čekalo už jen na výsledek leteckého průzkumu. Před svítáním odletěl Regan s Bobem proti toku Yapury.

Vrátili se s potěšujícími zprávami. Nejbližších dvě stě kilometrů nehrozí kánoím nebezpečí. Zákeřný parník zmizel.

„Nuže vpřed!" pokynul Mac Cliford.

Najatí domorodci se chopili vesel. Cliford se s Gordonem domluvili, že výprava bude šetřit benzínem a motorů použije pouze tehdy, kdy síly veslařů nebudou stačit.

Proti všemu očekávání však inženýr vedl kánoe nikoli proti, nýbrž zpět po proudu Amazonky. Asi padesát kilometrů níže, nedaleko osady Cadujaz, stočil plavidla do jednoho z hlavních ramen Yapury.

Výprava setřásla své pronásledovatele.

Plán dalšího postupu byl jednoduchý. Regan prozkoumá každého dne tok řeky a vyhledá vhodné místo k táboření. Bude ve stálém rádiovém spojení s výpravou. Vyčká na místě, až lodi dosáhnou stanoveného tábořiště, a v případě nebezpečí, anebo kdyby rádiové spojení selhalo, vrátí se okamžitě po řece ke kánoím.

Zprvu zajímavá plavba proti toku Yapury se stávala stále více namáhavější a jednotvárnější. Podél břehů se občas objevila kaučuková plantáž uprostřed rozsáhlých serignálů — gumovníkových lesů, většinou však projížděli kolem nepřístupné hradby pralesa.

Jednou míjeli ležení indiánských dělníků. Jejich tábor ležel na vyschlém říčním nánosu a sestával z řady skládacích lůžek, zvaných ‚camas'. Dozorci bydleli o něco lépe. Jejich ‚rede-hacamas', přenosná obydlí, sice také postrádala zastřešení, byla však zavě-

šena mezi mohutnými kmeny stromů. Na okraji ležení dýmalo veliké ohniště. Dělníci se seběhli ke břehu a chtěli odkoupit cigarety. Přátelé jim nemohli vyhovět z prostého důvodu — jediným kuřákem byl Cliford, a ten kouřil dýmku.

Cliford odhadoval, že cesta k prvnímu vodopádu by měla trvat asi šest dní. Znamenalo to denně urazit na 50 kilometrů. A to byl v tropickém vedru úctyhodný výkon.

Oba Gordonové nyní pochopili, proč inženýr Cliford při každé příležitosti cvičil svaly a konal ty nejtěžší práce. Teď seděl na přídi čelní kánoe a ohánět se hrubým veslem. Věděl, že úcty a vážnosti si lze vydobýt u domorodců jedině vlastním příkladem.

„Pěkné tábořiště, co říkáš, Bobe?" Regan rozhrnul vysoké travi-ny na závětrném břehu řeky.

Kenny připoutal PARKERA ke dvěma nedalekým stromům, pak vysekal metr vysokou trávu a připravil stráň pro noční tábořeni. Ještě je třeba obstarat dříví. Mocnými údery sekyry se pustil do vyschlého kmene.

„Hej, mister Regan, sem! Tady veliká potvora!"

Regan spěchá s revolverem v ruce k Bobovi. „Člověče, pusť to! Odhoď!" volá z dálky.

Bob drží za ocas asi tři metry dlouhého hada a vší silou jej táhne z křoví.

„Pusť! Je jedovatý . . .? Střelím!"

V černé Kennyho tváři zasvítily zuby: „Giboia — moc jedovatý. Ale já mu nejdřív usekl hlavu."

Hadí trup je konečně vyproštěn z popínavého křoví. Ačkoli je plaz mrtev, tělo se ještě velikou silou stáčí do kliček a uzlů.

„Maso, mister Regan. Bude dobrá večeře. Ticho! Slyším čluny . . ."

Za okamžik lodi přistávají. Jan využívá posledních chvil před soumrakem a rozkládá mapy. Ano, několik dní cesty proti proudu začínají neznámá, bílá, nezakreslená místa.

Hydroavion kotví při okraji pralesa, kánoe jsou vytaženy na břeh. Mužstvo vztyčilo skladištní stany, odpočívá u ohňů a kuchař stahuje uloveného plaza.

„Cliforde, je ten had vůbec k jídlu? Kenny říkal, že je jedovatý!" ptá se Regan.

„Buďte bez obav. Jedovaté jsou jenom hadí žlázy. Uvidíte, že

vám bude chutnat. Jednou jsme na řece Rio Branco pekli cukuri – šestimetrového vodního hada. Indiáni jedí téměř všechny druhy plazů. Vidíte, jak se na pečínku těší," inženýr pokynul k odpočívajícím veslařům. Dychtivými pohledy sledovali kuchařovu práci. „Když je člen indiánské obce uštknut a zemře, pozůstalí příslušníci rodiny snědí hada při jakémsi slavnostním, téměř posvátném obřadu. Kmeny na horním toku Rio Branca připravují ze sušených hadů docela chutné placky."

Večeře se skutečně vydařila. Regan přiznal, že tak jemné maso ještě nikdy nejedl, a Jan se mlsně olizoval.

Náhle se snesla tma.

Přátelé se zakutali do spacích pytlů. Mlčky naslouchali zvukům pralesa a dokořán rozevřeným vchodem stanu pohlíželi k hvězdnaté noční obloze. Jižní kříž. Střelec. Štír, Rajka, Eridan ...

„Kdo bude dnes vyprávět?" tázal se tiše Jan.

Uplynula chvíle ... Bob Kenny ani Petr Regan se nemají k odpovědi.

Pavel Gordon vysoukal ruku ze spacího pytle a obrátil se ke Clifordovi: „Je to naše první noc v pralese! Chápete, inženýre."

„Rozumím," řekl do tmy Clifford. Z pralesa se neslo vytí vřešťanů a nočních opic – mirikin. Koaks, tú, kvarr ... odpovídaly žáby od řeky.

EL REY DORADO

Kde dnes žijí statisíce lidí v nedostatku, rozprostírala se před staletími říše, skýtající hojnost miliónům. Každý pracoval, jak nejlépe dovedl, a dostával vše, co potřeboval. Zlato a stříbro byly posvátnými kovy; nesloužily ke směně zboží, ale k výzdobě chrámů. Tahuantinsuyu – říše čtyř světových stran – ležela na území dnešního Peru, Ecuadoru a Bolívie. V čele stálo třináct Inků.

Již měsíce přinášeli chasqui, štafetoví běžci, radě třinácti zneklidňující zprávy. Od hor Kordiller přichází cizí vojsko!

„Kolik mužů čítá?" ubezpečoval se nejmladší Inka.

„110 pěších a 67 jezdců," oznamovali běžci.

Dvanáct Inků obklopilo nejvyššího. V úkloně se zaleskly bílé haleny z vlny vikuní a pod nimi na opascích zazářily zlaté amulety, odznak Inků.

„Pokoj vám a dary těm, kdož přicházejí," pravil císař Atahualpa.

Nejmladší Inka odešel do chrámového sklepení, aby dal přinést zlaté sochy boha slunce, měsíce, hvězd, deště, blesku a kukuřičného klasu.

Nad údolím stojí Španělé. Hrstka vojáků tváří v tvář třicetitisícové Atahualpově armádě.

„Co radíte, otče?" vraští čelo velitel Francisco Pizarro.

Páter Gaspar de Carvajal zvedá ruku. „Pohleď, synu!" Jeho ukazovák putuje širokou uličkou, jež se rozevírá mezi nekonečnými šiky Inků až k panovníkovi. „Projdeme jako přátelé. A potom . . ."

Ve chvíli, kdy Atahualpa — obklopen Inky, rádci a kněžími — šel přátelsky cizincům v ústrety, vyrazili Španělé ze zálohy a ve strašlivé řeži pobili Inkův průvod a překvapeného císaře zajali. V údolí ležely tisíce zkrvavených těl. Španělé neztratili jediného vojáka. V Inkově slavnostním průvodu totiž nebylo zbraní. Třicetitisícová armáda bez velitelů se ve zmatku rozprchla.

„Pobili jsme všech dvanáct Inků!"

„Bylo jich dvanáct?"

„Promiňte, veliteli — jedenáct. Císař je zajat," hlásí vicegenerál Orellano.

Císař Atahualpa brzy poznal, že zlato je jedinou mocí, před níž se jeho nepřátelé skloní.

„Vrátíte-li mi svobodu, naplním ryzím zlatem tuto síň až do výše, kam dosáhne rukou dospělý muž!"

S nezastíranou chtivostí přijali Španělé tuto ohromující nabídku.

Když pak císař splnil slovo — zradili. Pizarro odsoudil nejvyššího Inku, vzpurného pohana, k smrti upálením. Poté, co Atahualpa ustoupil a přijal křesťanství, a na radu pátera Gaspara de Carvaja, zmírnil Pizarro trest. Dal Atahualpu uškrtit.

Byl si jist, že rukou kata zemřel poslední Inka.

Honba za zlatem pokračovala na pobřeží, v horách, po řekách.

V roce 1535 bylo ve městě Quito poprvé vysloveno slovo ‚dorado'. Jakýsi vnitrozemský Indián si přišel vyprosit pro svůj rod pomoc a zmínil se španělskému hejtmanovi o pokladech nepřátelského kmene. Se zapálenou tváří vyprávěl o vznešeném velmoži, jenž s tělem zlatým prachem pokrytým odešel do jezera uprostřed lesa. V ta místa se prý od nepaměti hází zlato jako oběť bohům.

Španělé naslouchali se zájmem. Zlaté jezero? Pozlacený král! El rey dorado! Eldorádo!

„Povedeš vojsko!" káže Francisco Pizarro, guvernér nové země španělského krále, svému bratru generálu Gonzalo Pizarrovi.

„Kdo půjde se mnou?"

„Vicegenerál Orellano!"

„A duchovní?"

Arcibiskup limský Gaspar de Carvajal se němě uklání.

„Přiděluji vám 350 jízdních kopiníků a čtyři tisíce Indiánů. Dostanete vozy, lamy, střelivo, zboží k výměně . . ."

Již zdolávání nebetyčných And si vyžádalo první ztráty. Postup mokrým dešťovým pralesem pak byl hotovou katastrofou. Lamy zapadaly po břicha do bahna. Polovina koní byla ztracena. Prasata, živá zásobárna vojska, se v bažinách zaběhla a s nimi stovky Indiánů.

Vojáci se vlečou spletí porostů a trnů, těžce zápolí o každý metr. Vrátit se? Vzdát? Nikdy!

Konečně dosáhli řeky. Zlaté jezero má jistě přítok a odtok. Půjdou tedy dále podél řeky Napo.

Objevují lesní Indiány, kteří na otázku po zlatém králi ukazují k východu. Tam je dorado, vzdálené ještě mnoho sluncí!

Noci jsou černé jako smůla. Vojáci porážejí posledního koně. Lovnou zvěř zaplašují hřmotné výstřely mušket. Vojsko se potýká s hady, jaguáry a putujícími mravenci.

Předvoj vicegenerála Orellana narazil na indiánskou vesnici Omágus.

„Chceme jíst," praví vicegenerál tlumočníkovi.

Felipillo — Indián štíhlé, vysoké postavy a nehybné tváře — překládá. Vyjednává obratně a chytře.

Orellano pohlíží k východu. „Zlato?!"

„Ano, pane. Tam mnoho jezer. V jednom z nich mnoho zlata," tlumočí náčelníkova slova Felipillo.

„Ukážeš nám cestu?"

„Ukáži . . ."

Příštího jitra však byly chýše prázdné. Omáguové utekli.

Strastiplná pouť pokračovala. Kopiníci zapadali do bažin a rozdírali se o trnité houštiny. Gaspar de Carvajal žehnal vojsku černým křížem, další postup byl však brzy nemožný. Nová řeka, Aguarico, valila se od severu k řece Napo.

Po šesti měsících nařídili velitelé odpočinek.

Dorazily posily, nových 350 mužů.

„Loď!“ Orellano stanul proti generálu Pizarrovi. „Postavíme loď a všechno bude snazší!“

Loď dostala jméno Victoria — Vítězství. Španělé nalodili zbraně, střelivo, nářadí ... Bez zátěže snáze projdou po březích řeky.

Nastala doba dešťů. Řeka Napo vystoupila z břehů a proměnila lesy v močály. Chyběla čerstvá potrava. Každý druhý běloch onemocněl.

„Zbývá dvě stě mužů ...“ Pizarro váhá.

„Poplujeme lodí!“ volá Orellano. „Indiáni ať táhnou ke všem čertům!“

Tlumočník Felipillo se s úklonou odvrací ...

„Ty zůstaň!“ křičí Orellano. „Ty popluješ s námi! Dál! Pořád kupředu! Až dosáhneme Eldoráda!“

Mužstvo sedělo na palubě hladové a mokré. Druhého dne překvapil Victorii dravý proud. Než si Španělé uvědomili, co znamená hukot a burácení, vítr uchopil loď, táhl ji, dřel a vrhal na drsné skály. Victoria však vydržela a dostala se, značně poškozena, opět do klidné vody. Žádná vesnice však nebyla na obzoru. Všude jen povodní zaplavené břehy. Teprve následujícího týdne začal les po levém břehu řídnout a mezi stromy se objevily chýše a lidé.

„Jak se jmenuje váš kmen?“

Felipillo překládá.

„Cotosové!“

„Dáte nám jídlo a pití a chýše k spánku?“

Náčelník souhlasí.

„Jak daleko je k jezeru — El rey dorado — zlatého krále?“

„Deset denních cest. Tam prý je voda zlatá. Caricury.“

Orellano nařizuje opravit Victorii a žádá náčelníka, aby mu přidělil na další cestu lodivody.

„Nemožno,“ tlumočí Felipillo. „Nelze plout peřejemi a vodopády s tak velkou lodí.“

„Vrátíme se do Peru!“ rozhodl generál Pizarro.

„Ne!“ Orellano svolává kopiníky. „Vojáci, kdo popluje se mnou k jezeru Eldorádo? Čeká vás podíl na kořisti!“

„Já!“

„Já!“ zvedá se sto padesát paží.

Nevelký hlouček obklopil generála Pizarra, zatímco arcibiskup s černým křížem se stěhuje do lodní kajuty.

Štíhlý Felipillo stojí osamocen mezi oběma skupinami ...

„Půjdeš se mnou!" křičí Orellano. „Pokusíš-li se o útěk, nechám tě přikovat do želez!"

Půl druhé stovky mužů vsedlo do malých kánoí a plulo dále po proudu.

Po deseti dnech plavby spatřili v dálce modravou, nedozírnou vodní plochu. To je Eldorádo — báječné jezero zlata! Jako by už procházeli ozdobami chrámů, oltářů a bůžků; plnými hrstmi se hrabali ve stříbře a zlatě.

Poslední noc před splněním své touhy zůstali Španělé vzhůru. Planoucíma očima upřeně hleděli do tiché tmy.

Jásavá trubka pozdravila jitro 12. února 1542, nejnadějnější den jejich života.

Orellano stojí na přídi a strnule hledí přes nesmírnou vodní plochu k úzkému proužku na obzoru — protějšímu břehu. Kánoe však neustávají v plavbě. Proud je nese stále vpřed. Také u protějšího břehu je možno pozorovat mohutné kmeny a urvané kořeny, zmítající se v běžících vlnách.

„K ďasu! Tohle není jezero! To není El rey dorado! Je to plynoucí řeka! Veletok!" křičí Orellano.

„Que rio mar. Amazonas. Řeka jako moře," praví tiše Felipillo.

Kánoe přirazily ke břehu.

„Podvedl nás! Psí krev — Indián!" Vojáci se vrhli na Felipilla. Trýznili jej až do poledne, kdy dal vicegenerál rozkaz ke zpáteční cestě.

Zkrvavený Felipillo se belhal ke kánoi.

„Stůj!" Orellano se ohnal mečem. „Už tě nepotřebuji!" Čepel vnikla do Indiánova těla.

Hrozen kánoí se tiše vzdaluje proti proudu.

Ve výši tluče křídly osamělý tukan. Hladinu řeky čeří shluk šedobílých ploutví.

S tváří obrácenou k západu leží na písečném výběžku Felipillo. Chvějícími se prsty rozhaluje šat. Zaplane zkrvavená bílá vlna vikuní, ve slunečních paprscích zazáří zlatý amulet — znak třináctého Inky.

„Moje země . . . pravda . . . Spravedlnost . . ."

Z tisícové armády se do Peru vrátilo jen sedmdesát vysílených, polomrtvých Španělů.

Orellano byl první běloch, který dosáhl od západu Amazonky a prokázal, že lze proplout napříč jihoamerickou pevninou.

Pizarro a Gaspar de Carvajal byli z prvních, jejichž zmařené životy předznamenaly budoucí pád všemocného Španělska, nelítostného pokořitele kvetoucí země Inků.

NÁVŠTĚVY Z OBLAK A PRALESA

Noc v pralese uplynula klidně; byla jen poněkud kratší než nocování na faciendě nebo v Teffé. Citelný ranní chlad vyhnal Kanaďany ze spacích pytlů již za svítání. Brzy po snídani nastartoval Regan stroj a tentokrát bez Bobova zatěžkávacího doprovodu odlétá vyhledat další tábořiště.

Výprava se vydává na další cestu. Bahnem prosycená voda řeky, neproniknutelná zeleň po obou březích a aligátoři povalující se na výspách je vše, co po dlouhé hodiny vidí.

Jan postavil na přídi radiostanici. Vztyčuje anténu a pokouší se navázat spojení s Reganem.

„Inženýre! Pane inženýre!" volá poplašeně.

Mac Cliford pluje v čelní kánoi. Otočil se, a když viděl Janova vzrušená gesta, dal příkaz veslařům, aby odložili vesla.

Plavidla se dotkla boky a inženýr se přehoupl do Janovy kánoe.

„Podívejte, pane Cliforde," zmáčknutím pera se vychýlil ochranný kryt vysílačky. „Baterie je vybitá!"

„Kdo vysílal naposledy?"

„Já."

„Nezapomněl jsi vypnout zdroj?"

K druhému boku se přiblížila kánoe doktora Gordona.

„S touto vysílačkou pracoval naposledy Petr Regan," volal Pavel přes hlavy veslařů. „Když jste byli ráno u řeky, přišel za mnou, zda smí vyměnit vysílačky. Tvrdil, že naše je výkonnější. Žádal, aby ji mohl vmontovat do PARKERA. Neměl jsem nic proti tomu."

Cliford přikývl a sáhl po nepromokavém vaku s náhradními články baterií.

„Ta — tahle vysílačka je Reganova?!" zajíkal se Jan. Před očima mu vyvstala dychtivá pilotova tvář v okamžiku, kdy zachytil Toronto. Jeho špatná nálada po nezdařeném spojení. Uvědomil si nevysvětlitelnou záhadu Reganova leteckého výletu před odjezdem z Teffé.

Vysílal tedy Petr Regan! Vysílal mnohem déle než my, protože baterie naší stanice byly ještě včera schopny několika dní provozu.

Nepromokavý vak byl znovu uložen pod příď. Inženýr skočil do své kánoe, plavidla se roztáhla do dlouhé řady a pokračovala v cestě proti proudu.

Kolem dvanácté se znenadání vpředu nad řekou ozval hluk motoru.

„PARKER?" volá Mac Cliford. „Jene, navažte spojení s Reganem!"

Chlapec zná úmluvu výpravy, že PARKER je má během dne vyhledat jen v krajním případě, selže-li spojení anebo naskytne-li se nepředvídané nebezpečí. Kvapně zapíná vysílačku.

„Tady XW 1. Volám XW 2. Regane, proč se vracíte?"

„Nevracím se," zní odpověď. „Sedím s PARKEREM asi 30 kilometrů od vás. Vařím oběd. Najím se a začnu s přípravou tábořiště."

Zvuk letadla je stále zřetelnější.

Jan se rozhlíží po kánoích: „To není Regan!"

Bob Kenny okamžitě chápe situaci.

„Rychle ke břehu a pod stromy!"

Kánoe vplouvají do pobřežních houštin. Motory neznámého letadla duní v zákrutu řeky. Pavel Gordon přikládá k očím dalekohled.

„Je to stíhačka. S přimontovanými plováky. Mění stále směr letu, jako když bloudí . . ."

„. . . anebo jako když někoho hledá," říká Cliford.

Letadlo mizí z dohledu a kánoe pokračují v plavbě podél pravého, hustě zalesněného břehu.

Jsou již v oblasti polodivokých kmenů. Po pravé straně toku žijí Carahyabové, severněji Cocrunové a po levé straně mocný kmen Tikanů.

Pozdě odpoledne nalézají PARKERA a připravené tábořiště.

„Také jsem měl leteckou návštěvu," hlásí Regan. „Myslím, že mne pilot nezahlédl. PARKER kotví pod hustými stromy."

„Tady je odpověď na tvou otázku, Jene. Je to skutečně muž se zelenýma očima, kdo nás pronásleduje," obrátil se Cliford k Janovi. „Seňor Sabato ví zřejmě leccos o naší cestě po Yapuře. My zase víme, že vlastní letadlo. Jsem si jist, že to on za námi poslal parník a že na jeho palubě je Mart Alfonso."

Prudce se snáší soumrak. Jan chce zjistit, jak dlouho trvá zdejší přechod ze slunečního jasu do nejhlubší tmy. Pohlíží na hodinky.

Napočítal čtrnáct minut, když jeho pozornost upoutala dvě velké, klikatě poletující světélka.

Podařilo se mu jedno polapit. Byl to tlustý čtyřcentimetrový brouk, z jehož těla se linula jasná, nazelenalá záře.

Jan vyňal z kapsy zápisník a pokouší se číst. Daří se mu to. „Tma nastala za osmnáct minut," píše do zápisníku. Potom dává létající svítilně volnost a spěchá k ohňům.

Veslaři jsou v nejpilnější práci. Dokončují stavbu stanů a připravují večeři. Pojednou ruch ustává ...

V křoví na okraji pralesa zpozoroval Bob Kenny lidské stíny. Kdosi rozdmýchává ohně, až žhnou vysokými plameny.

Z lesa přichází skupina Indiánů. Jsou to statní, osmahlí muži, vyzbrojení luky a oštěpy.

Inženýr s Bobem jim jdou vstříc. Míří k muži, jenž má na prsou zavěšen odznak náčelnické hodnosti — tři velké aligátoří zuby. Podle domorodého zvyku jej Bob na znamení přátelství popleskává po zátylku.

Mac Cliford nabízí Indiánům místo u ohňů a náčelník s obřadnými úklonami přijímá pohostinství.

„Nevypadají zle," prohlíží si Jan neočekávanou návštěvu. „Zeptej se, Bobe, jestli jsou ty jejich šípy skutečně otrávené."

Jeden z bojovníků vytahuje z bambusového toulce šíp a podává jej Kennymu.

Ten potěžkává zbraň a překládá: „Hrot je napuštěn jedem! Jen docela málo se píchneš a zemřeš!"

Šíp je přibližně šedesát centimetrů dlouhý, hrot tvoří podivná kovová špice se dvěma zpětnými háčky.

Výzbroj pěti Indiánů tvoří navíc dlouhé, lesklé nože, zavěšené na úzkém pruhu kůže při rukojeti, takže obnažená ostří s každým pohybem blýskají v odlescích ohně. Muž po náčelníkově pravici má u boku těžkou mačetu — po obou stranách broušený, bajonetu podobný nůž — sloužící k prosekávání cest lesními houštinami.

Bezvýznamný, zdvořilostní hovor plyne kolem vysoko plápolajících ohňů.

Nedlouho po deváté hodině Indiáni vstávají, a jako přišli, kvapně, beze slova vysvětlení mizejí v pralese.

Výprava se uložila k spánku.

„Cliforde, což abychom zesílili hlídky?"

„Máte pravdu, doktore. Všiml jste si?"

„Čeho, inženýre?"

„Umíte si lépe vysvětlit," Mac Cliford si zapaluje lulku, „jak přišli Indiáni k cigaretám, které měli zastrkány do vlasových uzlů na temeni hlavy, než že je dostali od našich pronásledovatelů?"

„Opravdoví jihoameričtí Indiáni," horuje Jan. „Líbili se mi ... Ale bůh chraň, stát proti nim na válečné stezce."

Během půl hodiny se tábor noří do hlubokého spánku. Dva veslaři — zachumláni v ponču — a s kulovnicí přes koleno sedí u zkomírajícího ohně a naslouchají zvukům divočiny.

Po snídani se Indiáni objevili znovu.

Zdálo se, že Cliford jejich opětovnou návštěvou překvapen. Sklonil se nad šněrování zavazadla a tiše žádal Boba: „Snažte se vyzvědět, kdo je poslal. Obezřetně, prosím!"

Včerejší nesmělá obřadnost Indiánů je ta tam. Počínají si jako v rodné vesnici; sami si berou z kotlů nejlepší kusy masa.

Bob vyňal z tlumoku pár drobných, v divočině však vzácných předmětů a dává se do hovoru s Indiánem, který mu včera na okamžik svěřil otrávený šíp. Pěkná slova prokládá přátelskými dárky. Brzy se dověděl, že před třemi dny potkali Indiáni na řece parník — gaviolu. Jeden caballero jim slíbil dvě bedny vonných, silných cigaret, budou-li střežit řeku a oznámí mu „příjezd mnoha lodí."

„Caballero byl mulat? Napůl běloch, napůl černoch ...?"

„Tak."

„Měl velmi světlé zelené oči?"

„Ano."

Indián, vybídnut dalším dárkem, prozrazuje, že gaviola kotví půl dne cesty odtud, u jejich vesnice.

Jeho slova se shodují s údaji, které se podařilo získat Clifordovi v rozhovoru s náčelníkem. Inženýr němě pokynul Reganovi, aby ověřil zprávy Indiánů.

Pilot sňal nepromokavou tkaninu z kulometu pod kabinou. Poučen zkušeností, nechtěl se nechat zaskočit. Nastartoval PARKERA a za necelou hodinu hlásil, že letí nad domorodou rybářskou vesnicí. Gaviola pravděpodobně proplula v noci kolem tábora. Nyní však opustila vesnici a dýmá na obzoru proti proudu řeky.

Výprava strhla stany a nastoupila do kánoí.

Indiáni doprovázeli expedici až ke své vesnici. Zle se rozhněva-

li, když zjistili, že gaviola odplula, aniž jim snědý caballero vyplatil slíbenou odměnu. Náčelník požaduje náhradu od Kanaďanů. Marně jim Bob Kenny vysvětluje, že obě skupiny k sobě ani dost málo nenáležejí.

Ve vesnici nastává pozdvižení. Poprvé dává Cliford příkaz ke spuštění pomocných motorů. Ženy hrozí kolem projíždějícím kánoím pěstmi a děti dělají pitvorné pošklebky.

„Nevím, jak si to seňor Alfonso představuje," řekl Cliford, když utichl hluk motorů. „Gaviola má hluboký ponor. Bude rád, když dopluje k prvnímu vodopádu. Zatímco my můžeme kánoe snadno přenést a pokračovat v cestě mnohem hlouběji do vnitrozemí."

„Mart Alfonso je chytřejší, než jsme tušili," přemýšlí Pavel Gordon.

„Pokusí se nás sprovodit ze světa, aniž by se sám vystavil nebezpečí."

„Poštve proti nám Indiány!"

V jednom z příštích dnů rozradostnilo výpravu Reganovo hlášení. Přistál u prvého vodopádu! Nadšeně popisoval dvanáctimetrový skalní převis, sluncem zářící vějíře vod a rachotící balvany, které se co chvíli řítí do hlubiny.

Mac Cliford usoudil, že ani s největším úsilím není možno vodopádu dosáhnout před setměním; smluvil proto s Reganem místo, na něž se má PARKER vrátit a kde výprava společně přenocuje.

Večer přinesl další tropické svízele — nemoci.

Krátce po dobudování tábora musel Pavel Gordon prokázat svoje lékařské umění. Dva veslaře pokousala chlupatá moucha, zvaná berna. Tento hmyz vyhledává masitá místa těl živočichů, zvířat i lidí, vbodne jim pod kůži své štětině podobné kladélko a hluboko do svalu umístí vajíčka. Z nich se v několika dnech vylíhnou larvy, jež se živí z napadeného těla. Působí nebezpečná zanícení, puchýře a otoky, provázené krutými bolestmi. Lékař prořízl mužům postižená místa a z nitra svalů vyňal pár třícentimetrových červů.

„El seňor Gordon es mui grandi medico! Pan doktor Gordon je veliký lékař!" neslo se mezi veslaři, kteří přihlíželi operaci.

Inženýr uvítal, že další běloch získal důvěru a vděčnost veslařů.

Nazítří potvrdil hned zrána Reganův průzkumný let, že obavy výpravy byly oprávněné, i když k střetnutí nedojde pravděpodobně jen tak brzy. Hlásil, že pod vodopádem kotví gaviola. Po jejím

boku spatřil člun nízkého ponoru, jakých se používá pro plavbu na mělkých, travinami porostlých vodních plochách.

S tímto plavidlem se může Alfonso dostat nad vodopády. A nejen to. Bude ve stálé výhodě proti kanadské výpravě, protože s vysoce výkonnými motory člunu se Johnsonovy přívěsky nemohou měřit.

Přátelé se přesvědčili, že muž se zelenýma očima je dobře informován o jejich pohybech, neboť se mu nejspíše podařilo získat spolehlivé hlídače podél břehů.

Od této chvíle měli členové výpravy své pušky na dosah ruky.

ZAJATEC

„Pořádně jsme se zapotili se zavazadly a kánoemi," zapsal si Jan po zdolání prvého vodopádu. „Inženýr s Bobem se předstihovali v silácких výkonech. Od východu slunce až do setmění jsme se trmáceli s těžkými břemeny po skalách. Pavel sestrojil z hladkého kmene a lan kladkostroj. Pomohl nám při přepravě barelů benzínu. Velmi nám usnadnil práci PARKER. Pětkrát přeletěl vodopád s nákladem, který by neuneslo sedm mužů. Složil jej vysoko na horním toku Yapury."

Před zraky přátel se otevřela krajina zcela odlišného rázu. Pobřežní prales nebyl již příliš hustý. Velcí motýli s nádherně barevnými křídly poletovali nad zálivy. Tucty chvostanů, kotulů, chápanů, makali — opičky pokukovaly po hlučných vetřelcích.

Hejna kachen se pohupují na plochých vlnách a černobílí rackové loví kraby u břehů.

Pojednou Jan zaslechl podivný zvuk.

„Slyšíte? Jako by kdesi začínalo krupobití . . .!"

Mezi dvěma záběry vesla se Cliford pousmál.

„Za okamžik uvidíš — ty svoje kroupy!"

Řeka se stáčí a nevysoký porost po obou březích září barevným pohybem.

„Papoušci!" volá překvapeně Jan.

Na bílých kmenech palem iririma skotačí nespočet pestrobarevných opeřenců . . . Pohupují se, visí za ohnuté zobáky, hbitě šplhají po větvích a sprška bobulí a tobolek duní na tvrdých listech keřovitých heliconií. Jejich těla jsou sytě žlutá, pera ocasů září nebeskou modří.

„Indiáni na horním toku Amazonky – Maraňonu – umějí žíháním pod kůži změnit barvu papoušků," řekl Bob Kenny.

„Je to možné?"

Mac Cliford souhlasil.

„V zoologických zahradách ztrácejí papoušci tropické ochranné zbarvení," připomněl doktor. „Jejich syté barvy vyblednou."

Několik kilometrů výše pluli podél břehu, který byl poset želvami. Také ve vodě kolem kánoí se natahovalo pár strupatých krků.

Jan pozoroval aligátora, který se pokoušel jednu želvu polapit.

„Nemá velkou naději," řekl Cliford. „Želva matimati je dobrý plavec. Vmáčkne se do průrvy v břehu, nastaví tvrdý krunýř a aligátor s nepořízenou odtáhne."

„Krunýř ochrání želvu proti všem nepřátelům, že?"

„Neochrání," zavrtěl hlavou Bob.

„Tak třeba jaguáři napadnou želvu na břehu, obrátí ji a snadno vyhlodají měkké části těla," pravil Cliford.

„A jiná zvířata?"

„Vodní vepři – pekariové žerou menší želvy celé. I s krunýřem.

„Na Maraňonu jsem viděl supa, který se vznesl s želvou v zobáku. Z výše ji pustil na skálu, krunýř se rozbil a sup hodoval."

Po deseti dnech usilovné plavby nadešla neděle a Mac Cliford vyhlásil celodenní odpočinek.

Veslaři, kteří se zakrátko měli stát pěšími nosiči, podřimovali. Regan zamračeně odmítl nabídku k malému výletu a s umaštěnýma rukama postával u letadla.

Oba Gordonové s inženýrem se vypravili na lov.

Mlčky kráčeli pod vysokými stromy a obcházeli neprostupné houštiny.

„Nerozumím Petru Reganovi," pravil Pavel Gordon, když jsme popínavé trnité keře svedly k průchodu mezi mohutnými kmeny s lesklými dužnatými listy. „Všiml jste si ho v posledních dnech, inženýre? Mračí se, sotva nás na půl úst na tábořišti přivítá, a usíná. Kde jsou ty časy, kdy oplýval žerty na lodi anebo s nadšením hlásil dosažení prvního vodopádu."

„Naším nepřítelem je Mart Alfonso," Cliford kulovnicí rozhrnul nízký shluk větví. „Toho se obávám."

Vstoupili na malou planinu a Jan se ocitl na pokraji zelenavé bažiny. Regan je nevyzpytatelný člověk! Je to však dostačujícím

důvodem k podezření, nebo jsou to jen jeho další ztřeštěnosti? Jan postupoval podél okraje bažiny a vzdaloval se od přátel. Všechno Reganovi projde, myslel si. Inženýr je měkký, důvěřivý. Regan si půlhodinu létá kdoví kde, vybije drahocenné články vysílačky, a kdoví co ještě!

„Postupujte opatrně. Dívejte se nejen před sebe, ale také do větví stromů. Právě tam se s oblibou zdržují hadi," připomínal Mac Cliford.

Brzy získali dva úlovky. Vyplašili stádo kapybar, které úprkem běželo k řece. Pavel třikrát vystřelil a dva třicetikiloví hlodavci padli k zemi.

„Plavouni," ukazoval zdálky Cliford. „Všimněte si plovací blány mezi jejich prsty. Dobře, doktore, že jste neskolil větší kusy. Nepochutnali bychom si."

Prošli močálovitou průrvou k další stěně pralesa.

„Had! Pavle, had!" vykřikl úzkostně Jan.

Cliford se prodral houštinou k chlapci, který jako přimrazený stál nedaleko vyvráceného stromu.

Inženýrova puška zahřměla a hadí tělo se svezlo z vrásčitého kmene.

„Na co jsi čekal, mládenče? Máš pušku v ruce a stojíš jako přibitý. Byla to velmi šťastná náhoda, že si tě jararaca tak dlouho prohlížela."

„Je nebezpečný?" prohlížel si Pavel dvoumetrového hada s roztříštěnou hlavou.

„Obvykle neváhá a bleskurychle útočí. Patří k nejrozšířenějším brazilským zmijím."

„Jak rozlišíme jedovatého hada od neškodného?"

„Jsou dvě poznávací znamení. Jedovaté hady prozrazuje široká hlava; a na druhém konci těla prudce se zužující ocas," pravil inženýr.

„Pamatujte si, Gordonové, narazíte-li v pralese na hada a on se vám plazí z cesty, je dobře. Jakmile však zůstane stát a otočí k vám hlavu, neváhejte ani vteřinu a palte! Dobře mířit a rychle vystřelit — to je zásada muže v pralese!"

Cesta k druhému vodopádu přinesla jinou, příjemnější zkušenost, která uspořila přátelům něco denních zásobovacích starostí.

Pavel si všiml, že voda Yapury je mnohem čistší než na dolním toku.

„Řeka, jež pramení v sopečných horách Kolumbie, má naprosto průzračnou vodu. Teprve její přítoky, vyvěrající kdesi v pralesích, do ní splachují bahno, větve a tlející porost. Čím výše poplujeme, tím čistší bude voda," vysvětloval Cliford a potom pohlédl starostlivě k obloze. „Zatím jsme měli krásné počasí. Ale pohleďte k východu . . ."

Pronikavý skřek racků a vřeštění opic zněly pralesem jako výstraha.

Sotva se utábořili na písečné výspě, ze které museli nejprve odehnat tucet aligátorů, zvedl se prudký vítr. Vrcholky stromů se chvěly temným hukotem.

Kenny dal vytáhnout kánoe na břeh a obrátit dny vzhůru. Pod lodě navršili zavazadla, jiná uložili do narychlo postavených tří stanů. V poslední chvíli je dostihl Regan s PARKEREM. Letoun pečlivě obalili plátnem a přivázali k silným kůlům.

Nejprve spadlo s pleskotem pár velkých kapek a pak se spustil liják, na nějž člověk, prožívající poprvé tropickou bouři v pralese, nikdy nezapomene. Z oblak se řítily nepřetržité proudy vod.

Po několika hodinách se Bob svlékl do plavek a obcházel ležení.

Tábořiště bylo dobře voleno; mělo spád, po němž mohl příval stékat. Ukázala se však jiná svízel. Zavazadla v lodích byla ohrožena. Každou chvíli vylézali z řeky černí aligátoři a dobývali se do obrácených kánoí.

Bob popadl svou oblíbenou zbraň, z kořene vyvrácený stromek, počkal, až se k němu ještěři přiblíží, a uštědřoval jim rány, které by zabily buvola. Jak se však zdálo, aligátořím tvrdým lebkám bylo toto ponaučení málo. Teprve při pátém šestém úderu se pětimetroví obři s tlustými ocasy a čnějícími ostrými kostěnými vruby neochotně zvedali. Se široce rozevřenými tlamami a vzteklým sykotem ustupovali pozpátku do vody.

Průtrž mračen trvala až do rána a změnila okolí tábora v bažinu. Z lesů vystupovaly husté páry a Regan musel svůj denní let odložit na odpoledne. Viditelnost se však nezlepšila. PARKER nemohl startovat a výprava strávila celý den napravováním škod, jež natropila bouře.

Po setmění se přátelé scházeli v prostorném Clifordově stanu. Jan upravoval knot blikavé lampy a inženýr rozložil po bedničkách tucet malých lahviček. Odpoledne vyrýpl na několika místech podél ležení kusy zeminy a nyní prováděl chemické zkoušky.

Před stanem se ozvaly kroky a vstoupil Pavel Gordon s Kennym.

„Nic zvláštního," geolog urovnával své pomůcky do speciálně upraveného kufříku. „Kde je Regan?"

Kenny a Gordon pokrčili rameny.

„Je na řadě s vyprávěním."

„Odkládá to již týden . . . "

„Pavle! Pane inženýre!" vyhrkl Jan. Proti tiché mluvě mužů zněla jeho slova jako výkřiky. „Odpoledne montoval Regan nové články baterií do vysílačky PARKERA. Už potřetí! A nám stačí zdroj energie již od Teffé!"

„Jste k Reganovi příliš shovívavý, inženýre," přidal se Pavel.

Mac Cliford pokývl hlavou. „Budeme si muset Regana více všímat. Pokud nebude na průzkumu, musí jej mít někdo z nás stále na očích. Ale nesnažme se znepřátelit . . ."

„Tiše," sykl Bob. Zvedl ruku a napjatě pohlížel ke vchodu.

Zvenčí bylo slyšet dusot bosých nohou.

„Co se děje?"

Nocí probleskl výstřel.

„Rána z pistole!"

„Regan! Jediný Regan má revolver!"

Muži popadli zbraně a vyběhli do tmy. Celý tábor byl v mžiku na nohou. Hlídka roztřeseně ukazuje směrem za skladištní stan.

„Regane! Regane . . ."

Cliford prvý přibíhá k okraji pralesa, odkud se z houštiny za stanem ozývá pilotův hlas.

„Tady jsem. Tady . . ."

Několik mužů s hořícími větvemi přistoupilo a osvětluje porost.

Z houštiny se dere Petr Regan, přes rameno přehozeno zmítající se tělo.

„Ten lump se plížil k vašemu stanu. Šel jsem na poradu a přistihl jsem ho. Střelil z pistole. Já ti dám, lotře, střílet na pokojné cestovatele!"

Než tomu mohl kdo zabránit, Regan shodil muže z ramenou a ranou pěstí jej omráčil.

„Teď se dobrou hodinu nic nedovíme," lituje doktor Gordon.

Regan podává Janovi ukořistěnou pistoli. „Na. Vezmi si ji. Může se ti hodit."

„Škoda," mrzí se Bob Kenny. „Třeba měl pomocníky. Nechytíme je, uprchnou."

Přátelé odvlekli zajatce do stanu a důkladně upevnili plachtu vchodu. Prohlíželi si útočníka ve svitu karbidové lampy. Míšenec. Mladá, pohublá, nepříliš výrazná tvář.

Po chvíli se chlapík probudil.

„Kdo jsi?" ujal se výslechu inženýr.

Muž mlčí.

„Ptám se tě po dobrém — kdo jsi! Proč slídíš v našem ležení? Kdo tě poslal? Mluv!"

Kenny, aby dodal Clifordovým slovům důrazu, zvedá svoji zbraň a hrozivě koulí očima.

„Jmenuji se Peño," promluvil mulat.

„Co zde pohledáváš?"

Úzké rty se sevřely.

„Pomoz mu, Bobe!"

Kenny praví tiše k doktorovi: „Nikdy jsem neuhodil bezbranného," a výhružně napřahuje těžký kyj nad ležící tělo.

„El capas," míšencovy oči se strachem rozšiřují, „el capas — dozorce z gavioly mi poručil, abych vyslechl, o čem hovoříte."

„Mart Alfonso?"

Bob poodstoupil a míšenec se uklidňuje.

„Ano."

„Jak ses dostal do našeho tábora?"

„Náš pilot, seňor Winter, mne vzal letadlem. Viděl, kde včera přistál váš stroj."

„Ty znáš Petra Regana?"

Zajatec vrtí odmítavě hlavou.

„I znáš," sklonil se nad ním Regan a nastavil pěst. Napjatá pokožka kloubů je temně rudá.

Doktor Gordon se připojuje ke Clifordově výslechu.

„Jsi na zvědách sám?"

„Kde ses naučil anglicky?"

„Proč nás Martinez Alfonso sleduje?"

„Ví, kam máme namířeno, až opustíme tok Yapury?"

„Ty nás také nenávidíš? Proč?"

Dovídají se, že seňor Sabato a dozorce Alfonso namluvili svým lidem, že kanadská výprava je chce oloupit. U cíle cesty prý Alfonsovu družinu čekají diamanty. Na každého muže posádky se dostane kamenů za tisíce pesos. Jenom se nesmějí dát od ‚gringů' zaskočit. Už dvakrát byla večerní porada v Clifordově stanu potají

vyslechnuta. El capas pravil, že za třetími vodopády bude vyhráno. On, Martinez Alfonso, přiměje divoké ‚Indios Bravos', aby vaše hlavy byly malinké!

Když výslech skončil, přikázal Cliford, aby zajatce spoutali a předali noční hlídce. Cliford a Pavel Gordon jsou nespokojeni, že zajatec neodpověděl na nejdůležitější otázku: ví Mart Alfonso, kam přesně má výprava namířeno? Ráno se uvidí.

„Pokud si vzpomínám, o cestě starého Parkera nepadlo od Manaosu ani slovo," zapaluje si lulku Cliford.

„Opatrnosti nikdy nezbývá," praví Regan.

„Doktore! Nemohl Mart Alfonso vyčíst něco z obsahu vaší aktovky? Vzpomínáte . . ."

„Určitě ne. Mohl snad objevit Parkerův diamant. Ale poslední slova starého Naftalína . . ." Pavel si poklepává na čelo, „nosíme tady, že, Honzíku?"

CHRÁM V PUSTINĚ

K ránu zaslechla hlídka motorový člun a po snídani přeletělo nad ležením Winterovo letadlo. Pronásledovatelé opět kroužili kolem, což potrzovalo pravdivost včerejšího výslechu. Pilot zřejmě pátral po zajatém Peňovi, možná i přistál na stanoveném místě, které však míšenec odmítal prozradit.

Cliford měl na paměti včerejší, výstřely přerušená, podezíravá slova o Reganovi a stále byl pilotovi v patách. Zdálo se, že Regan jeho společnost vítá. Dolít benzín z těžkého barelu do PARKERA byla skutečně práce pro dva muže.

Inženýr si otíral ruce.

„Baterie do vysílačky máte?" úkosem pohlédl na pilota.

Regan se zarazil. „V pořádku, inženýre." Chtěl nastartovat, když si na cosi vzpomněl. „Poslyšte, co tím chtěl ten chlapík, zajatec, včera říci — že naše hlavy budou malinké?"

„To je ona proslulá tsansa, o níž se zmínil señor Sabato. Dnes je to zpola pověst, zpola trpká skutečnost," inženýr se opřel o křídlo PARKERA. „Severoameričtí Indiáni brali padlým nebo zajatým nepřátelům vlasy, skalpy. Nu a zdejší Indiáni, Chívarové, uřezávali celé hlavy. Protože skladování lidských hlav v jejich přirozené velikosti by bylo obtížné, vymysleli poněkud hrůzný způsob zpracování. Hlava je zbavena mozku a kostí, louhována ve zvláštním by-

linném odvaru a dlouho vysušována horkým pískem. Potom je navlečena na kámen, vždy na menší a menší, až poslední, velikosti pomeranče, jí dává konečné rozměry. Nejhrůznější je, že zmenšená vysušená hlava neztrácí svou podobu, účes ani rysy tváře. Dokonce se usmívá nebo šklebí."

Regan odstartoval a za chvíli pokračovaly v cestě i kánoe.

Dr. Gordon s Kennym pozorovali zajatého Peňa, kterému veslaři rozvázali pouta. Jako by chtěl odčinit svoje nepřátelství, chlapík se chopil vesla a pomáhal ze všech sil.

„Divoch," řekl pohrdlivě Jan.

„Umí anglicky," pravil zamyšleně Cliford.

„Podívejte se na jeho vysedlé lícní kosti."

Peňo se stal po celý den středem Janovy pozornosti. Chlapec byl tak naplněn rozhořčením za včerejší Peňův přepad, že se mu nelíbilo jeho držení vesla, způsob, jakým jedl potravu, úsměv, ani zdvořilost, kterou nyní vůči Kanaďanům projevoval.

„Říkáš divoch," řekl večer ve stanu Mac Cliford. „Z mnohaleté zkušenosti ti mohu doporučit, chlapče, aby ses neukvapoval v úsudku." Ačkoli inženýr nebyl na řadě s vyprávěním, hlavou mu proběhl dávný příběh.

Jednoho dne přiletěl do Boa Vista mladý, bohatý muž odkudsi ze Spojených států. Nepamatuji se na jeho jméno, říkali jsme mu Yankee; to je druh přezdívky pro Severoameričany. Yankee byl zasněný, dobromyslný chlapík, ale často ukvapený a domýšlivý. V Brazílii byl poprvé. Nerozeznal sekeru od kladiva a nad domorodým oštěpem nebo ‚camera muovo' — domkem na kůlech zůstával u vytržení. Rozhodl se strávit v kraji Boa Vista nějaký čas a najal si mne za průvodce.

Po několika bezvýznamných toulkách si usmyslel, že navštívíme jakousi vesnici, vzdálenou pár dní cesty. Prvého dne jsem chtěl dorazit k Imanu a přenocovat ve venkovském sídle jednoho svého známého.

Kolem páté hodiny jsme dojeli k ohybu řeky, nedaleko cíle naší první etapy. Chvíli jsme jeli po písčitém břehu, když se mému koni uvolnilo sedlo. Řekl jsem Yankeemu, aby jel pomalu dál, že si dám do pořádku postroj. Oprava netrvala dlouho a po stopě, v písku dobře viditelné, jsem Američana snadno dostihl.

Á — Yankee není sám! Drží koně za uzdu a rozmlouvá . . . Přijíž-

dím blíže a radostně chci pozdravit staršího, urostlého černocha, když mi jeho oči a kradmý posunek řekly, že mám mlčet.

„Nádherný divoch, což?" horoval Yankee. „Ani oblečen není. Koupal se, jak ho bůh stvořil. Řeknčte mu, že si ho vyfotografuji!"

Američan byl zjevem černého muže nesmírně nadšen. Poplácával ho po širokých zádech, sahal mu do hustých, kudrnatých vlasů a obdivoval jeho skvělé bílé zuby. Udělal několik snímků, potom nabídl černochovi malé kapesní zrcátko a chtěl, aby mu na oplátku zatančil nějaký divošský tanec.

Bylo mi, jako bych seděl na chřestýši. Upozornil jsem Yankeeho, že je již pozdě a že musíme dále. Neochotně s tím souhlasil a velkomyslně propustil svého černocha.

Za deset minut jsme byli u cíle prvního dne našeho výletu, v letním sídle doktora Angelo y Los Santos Rica. Doktor studoval na slavných evropských univerzitách a byl nejen znamenitým lékařem, ale i významnou politickou osobností. Byl vdovec a prázdniny trávil pravidelně se dvěma dcerami u Rio Branca. Jeho jmění? Těžko odhadnout — chudý nebyl!

Byl jsem zvědav, co se teď stane.

Sotva jsme se přiblížili k nádherné vile, přispěchali dva sluhové, aby se postarali o naše unavená zvířata. A vzápětí nás vítala slečna Ignes, starší dcera doktora Rica. Znal jsem ji dobře ze společenských večírků v guayanském Georgtownu, právě tak jako její sestru Agatu.

Yankee nevycházel z údivu nad vzdělaností obou doktorových dcer. Dívky hovořily plynně anglicky, francouzsky, německy, španělsky, portugalsky a několika brazilskými nářečími.

Naše zábava byla srdečná, obě dívky byly skvělé hostitelky. Ani jsme si nevšimli, že k vile někdo přichází.

„Starejte se dobře o hosty, děvčata! Přijdu za vámi, jen co se obléknu!" Na písčité pěšině před verandou stál doktor Angelo y Los Santos Rica. Mohutná ramena zakrýval koupací plášť, nohy vězely v pohodlných sandálech.

„Omluvte mne, pánové. Koupal jsem se v řece a zdržel mne nějaký Američan — fotografoval mne a všelijak si mě prohlížel. Hned se převléknu a připojím se k vám." Doktor pomalu odcházel.

Američan stál jako solný sloup. Potom se ke mně naklonil a s tváří rudou studem mi tiše řekl: „Člověče, zdá se mi, že sedím na chřestýši!"

„Právě tak jsem se cítil, Yankee, když jste se hrabal doktoru Ricovi ve vlasech a chtěl, aby vám zatančil nějaký divošský tanec," odpověděl jsem. „Ujišťuji vás, že doktor má velice vyvinutý smysl pro humor, ale příště by se vám podobný omyl nemusel vyplatit."

Následujícího dne byla Yapura zbrázděna četnými peřejemi a Cliford musel dát několikrát pokyn ke spuštění motorů, protože síla veslařů nestačila překonat prudký tok.

Jan právě studoval mapu, když se přihlásil Regan.

„Tady XW 2."

„XW 1. Slyším."

„Kotvím u druhého vodopádu, Jane. Ale neradujte se. Ani dost málo se nepodobá prvému. Bude obtížnější jej překonat. Je to asi čtyři sta metrů dlouhé pásmo ohromných balvanů, přepadů, soutěsek a dunících propustí. Alfonsovi lidé táboří tři kilometry níže."

Jan chtěl vypnout radiostanici.

„Ještě něco," volal Regan. „Asi sedmdesát kilometrů severozápadně od vás jsem spatřil uprostřed zeleně cosi rozlehlého ... kdybychom nebyli v brazilském vnitrozemí, řekl bych, že tam stojí nějaký palác nebo zámek."

„Stavba?" se zájmem se ptal Cliford.

„Ano. Kamenná budova s několika nádvořími."

Inženýr zvedl hlavu od vysílačky.

„Co říkají mapy, Honzíku?"

„Jsme asi sto padesát kilometrů od hranic Kolumbie. Nad vodopády se zprava vlévá do Yapury řeka Apaparis ..." chlapec zmlkl a pohlédl směrem k Peňovi, který plul na předposlední kánoi.

„Co se dá vyčíst z mapy o březích?"

„Nic. Naprosto nic," Janův prst přejíždí nerovnou čáru řeky. „Ještě pár set kilometrů západně je zakreslena Yapura, ale místa po našem pravém břehu ... jsou bílá. Nezakreslená."

Cliford zesiluje nosnou vlnu vysílačky. „Regane, podařilo by se vám u té stavby přistát s PARKEREM?"

„Nedaleko teče říčka. Myslím, že postačí," odpovídá pilot. „Také bych se tam rád podíval, inženýre."

„Dobrá, vraťte se, Regane."

Téhož odpoledne se pilot s Mac Clifordem vydali k záhadnému místu v divočině. Kánoe, pod vedením dr. Gordona a Kennyho,

měly plout pomalu podél levého břehu. Jan se zprvu mračil, že je mu odepřena možnost zakreslit prvé cestovatelské objevy do mapy, nakonec však uznal, že PARKER by byl přetížen a že inženýr umí provádět zeměměřičská měření mnohem rychleji.

Po půlhodinovém letu nad jednotvárnou plochou pralesa sklonil Regan stroj. Inženýr nasměroval hledí měřicích přístrojů k význačným orientačním bodům. Zaznamenal si výšku letounu a sáhl po dalekohledu.

„Člověče! Jsou to pozůstatky nějakého chrámu!"

Regan bezpečně dosedl s PARKEREM na hladinu říčky, muži sestoupili na plováky a dlouhými bambusovými tyčemi dosmýkali letadlo k mělčině.

Se zbraněmi v ruce si razili cestu houštinami.

Po chvíli se dostali na otevřenou planinu. Před nimi se tyčí křovisky a mechem obrostlé zbytky mohutné stavby.

„Úžasný objev, Regane. Kdybychom neputovali za pemzou a diamanty," Cliford se mimoděk ohlédl, „toto by stačilo, abychom mohli považovat výpravu za úspěšnou. Archeologové budou šťastni. Zblázní se radostí," vystoupil na nevysoký hranol podélného, zborceného zdiva.

„Teď opatrně! Kamenné rozvaliny jsou ideální místo pro hady!"

„Co byste dělal, Cliforde, kdyby vás uštkl jedovatý křovák?"

„Dva dny bych se potil."

„To nemyslíte vážně?"

„Ať už to skončí jakkoli, člověk se vždycky potí," inženýr obezřetně rozhrnoval trsy travin. „Na plný plyn byste mne musel doručit dr. Gordonovi. Ten by mi napíchal několik sér proti hadímu uštknutí. Nu a pak bych se potil, až bych se z toho vylízal."

Výhled ke skalnímu podnoží s poměrně zachovalou branou zakrýval nízký, hustý porost.

„A jak si počínají Indiáni?"

„Vmáčknou do rány rozžhavenou stříbrnou nebo zlatou minci."

„Oh . . ."

„Nevím proč — měděnć se nepoužívá."

„Anebo?"

„Rozříznou ránu nožem a kořalkou se zpijí do němoty. Viděl jsem domorodého lovce, který si po uštknutí chřestýšem zachránil život tak, že s indiánskou necitlivostí vyřízl okolí rány nožem, vzniklou jamku naplnil střelným prachem a zapálil."

Zanedlouho dosáhli brány do obrovské dvorany. Přilehlému zdivu chybčla střešní klenba. Ze stěn zůstal místy jen dobře znatelný obdélník, podobný náspu a porostlý vysokými chomáči trávy.

Krok za krokem postupují muži ke středu stavby. Občas se zastavují, aby vyrušený had, plazící se přes cestu, měl dost času a mohl zmizet v porostu a kamení. Konečně stanuli před mohutnou čelní stěnou starobylého chrámu.

Z výše desítek metrů k nim shlížejí tváře bohů, střežící věčný klid tohoto posvátného místa a podpírající omšelé, leč stále ještě nepohodě i času odolávající zdivo.

Inženýr odsekl mačetou tři stromky před širokým vchodem a muži vstoupili do chrámu.

Dva štíhlé sloupy podpírají klenbu, třetí je zlomen v půli a jeho tělo pohřbeno v kamenné suti. Proti vchodu stojí pravidelný obdélníkový kvádr — oltář.

Mac Cliford jej obchází a na okamžik mizí svému druhu z očí.

„Regane! Regane!" inženýrův hlas duní ozvěnou.

Po několika kamenných výčnělcích sestupuje Regan do sousední, malé místnosti. Podobá se hrobce. V rohu, mezi jednou zachovalou a jednou pobořenou stěnou, stojí Cliford. Šeré světlo padá ke kamenné desce, na níž leží — člověk. Kostra se zetlelými zbytky vysokých bot a rozpadlou tkaninou kolem žeber.

Muži smekají před lidskými pozůstatky.

Hovoří tiše, jednoslabičně. Tělo zde leží nepochybně řadu let. Na levé ruce se leskne zlatý proužek — snubní prsten. Tedy běloch. V protějším koutě místnosti, opřena o zeď, stojí puška, starý model americké vinčestrovky. Pažba se při doteku rozpadá, prohlodána termity.

Regan objevuje pod kamennou deskou zbytky jakéhosi vaku či pytle a hlavní své kulovnice šátrá v beztvaré změti. Kov naráží na kov. Zpod zteřelé hromádky se vynořuje krabice. Pilot páčí loveckým nožem ocelové víko. Krabice obsahuje náboje, asi třicet kusů.

„Ten člověk si před smrtí složil pod hlavu kabát. Látka se rozpadla. Tady, zde leží stejná krabice, jakou držíte v ruce."

Mac Cliford opatrně vyprošťuje druhou krabici. Ozve se chrastivý zvuk a muži očekávají novou zásobu nábojů. Inženýr otevírá zrezivělé víko a vysypává obsah do dlaně.

Regan udiveně hledí na kus zažloutlého papíru a tři velké čiré kameny.

„Diamanty!“

Inženýr přistupuje k pobořené stěně hrobky a v chabém pruhu světla uhlazuje vetchý papír.

„Je to list vytržený z cestovního průkazu. Ten muž byl krajan. Kanaďan. Geor . . . Kn-w . . Vzpomínám si! Doktor Gordon hovořil o muži jménem George Knowson! Byl to jeden ze tří námořníků, kteří spolu s Michaelem Parkerem uprchli z Bert Hernestu.“

„A na druhé straně?“

„Je zde cosi napsáno rukou.“

„C . . . a . . . a . . .“

„To nepřečteme!“

„Pokusíme se v ležení. Musíme se vrátit. Pomohou nám optické přístroje a Gordonův mikroskop.“

Regan s Clifordem pohřbili pozůstatky nebohého Knowsona a opustili ponurý chrám.

Teprve po několikerém přeletu Yapury se Reganovi podařilo objevit na hladině několik černých skvrn — dovedně se kryjící výpravu.

Přes usilovnou námahu vyluštili Kanaďané z nalezeného papíru jen dvě slova. Prvé bylo ‚Canichana‘, jméno divokých Indiánů nahoře nad vodopády, druhé ‚mnoho‘. Mnoho Indiánů nebo mnoho diamantů?

Doktor Gordon vyslechl podrobnou zprávu obou průzkumníků a řekl, že George Knowson zemřel pravděpodobně přirozenou smrtí. Nemohl to však nijak potvrdit.

PŘEPADENÍ

Nastal čas, kdy bylo nutno šetřit zásobami. Výprava si opatřovala potravu lovem. A tak se nad ohni otáčely stažené srny, vonělo kachní maso a pekli se čtvrcení pekariové — vodní prasata. Veslaři opékali v hlinčných zábalech drobné rybky a vařili kraby, občas se Kennymu podařilo ulovit pásovce. Gordonové netušili, že půlmetrový hrabavec s dvěma pevnými krunýři a krátkýma nožkama má tak chutné maso.

Doprava lodí a nákladu přes rozsáhlý druhý vodopád trvala již druhý den.

„Za tři dny můžeme vplout do Apaparis,“ řekl Jan na ohromném balvanu při okraji řeky. Dravý proud hučel a kromě přátel nebylo nablízku člověka.

„Ví Alfonso, že chceme odbočit na Apaparis?"

„Sotva."

„Snad se nám podaří uniknout!"

„Někde ho musíme setřást."

„Starý Parker mluvil o třech vodopádech. To znamená, že na Apaparis nás čeká jediná vodní překážka."

„Jistě se naskytnou další. Na souši . . ." řekl Mac Cliford.

Práce probíhala bez zvláštních příhod. Jen jednou se na obloze objevilo letadlo. Pilot — přátelé věděli, že jeho jméno je Winter — zakroužil nad výpravou, přeletěl těsně nad hlavami veslařů a zmizel proti proudu řeky.

„Na palubě byli ještě dva muži," volal Pavel Gordon, který sledoval letadlo dalekohledem.

„Martinez?"

„Těžko říci . . ."

Cliford shodil z ramenou těžkou bednu. „Nepřepravuje Alfonso své lidi nad vodopády letecky? Má silnější stroj, než je PARKER. Nebude-li moci dále s motorovými loďmi, opatří si od Indiánů kánoe a může plout v každé louži."

„Myslíte, že se letadlo vrátí?" ptal se Jan a dostalo se mu nesouhlasného mručení.

„Dověděl se, co ho zajímalo."

„Vyhne se nám oklikou nad pralesem."

Za hodinu se však proti všemu očekávání ozval hluk motoru znovu.

„Vidíte, už je tu zase," zvolal Jan.

Winter byl v kabině sám. Letěl nad řekou ve výši vrcholků pobřežních palem.

„Co ten chlap vyvádí?"

Letoun se snesl nad kotvící kanadský hydroavion, pojednou se od trupu odpoutal velký kulatý předmět a mířil na PARKERA. Přátelé zatajili dech . . . Je to bomba?

Předmět minul jen o píď křídlo PARKERA a padl do vody. Voda vysoko vystříkla, výbuch se však neozval. Bob Kenny se vrhl do řeky a vytáhl z vln těžký špalek piedra, tvrdého brazilského dřeva.

Winter zatím oblétává půlkruhem vodopády. Vrací se.

Regan skočil do letadla a startuje.

Přes hluk motorů je z Winterova stroje slyšet štěkavé rány. Pod

rozjíždějícím se PARKEREM vyrážejí na několika místech z řeky malé gejzíry.

„Proboha! Střílí po Reganovi!" křičí Jan a přátelé se chápou karabin.

Zatím Regan strhl PARKERA do strany a šikmo po křídle se dere nad les. Winter má výhodu větší výšky a jako sup se řítí proti PARKEROVI. Nad vodopády se rozpoutává souboj. Motory řvou, práskají karabiny, kulovnice, jen slabě je slyšet štěkot Winterovy dalekonosné letecké pistole.

Vtom se ozve vítězné tatarata — hlas Reganova kulometu. Alfonsův pilot je překvapen. Jeho útok přechází okamžitě v bezhlavý útěk. Podél levého břehu nabírá letoun výšku a prchá do slunce. Regan jej nepronásleduje. Ví, že tak rychlému stroji starý PARKER nestačí. Vede hydroavion k řece, přistává a manévruje letadlo na mělčinu.

„Výborně, Regane!" objímá jej Clifford. „Měli jsme o vás strach!"

Pilot se chce usmát, ale jeho rty se zkřiví. Vrávorá ...

Doktor Gordon skokem zachycuje přítele. „Je raněn! Zde!" Ukazuje na nepatrnou dírku pod levou lopatkou, která počíná rudnout krví. „Jene, přines můj pohotovostní kufřík! Rychle!"

Za dvacet minut je lékařský zákrok u konce.

Petr Regan leží nehybně na polním lůžku, nad ním stojí Bob a ovívá jej velkým palmovým listem.

„Jak je, doktore?" táže se Mac Clifford.

„Zaplaťbůh, dobře. Vězela těsně pod levou plící. O půl centimetru výše a byl by konec." Gordon ukazuje ocelový plášť střely. „Co je s PARKEREM?"

„Tři průstřely křídel. Regana dostali, protože je gentleman. Nechal do sebe střílet jako do terče. Teprve když byl raněn, odpověděl kulometem."

Je nutno připravit se na delší táboření, neboť Reganovo zranění vyžaduje několik dní naprostého klidu. Během odpoledne přemisťují veslaři zbytky zásob nad vodopády, vztyčují stany a výprava se zabydluje v dosud nepoznaném pohodlí. Na táborovém prostranství se objevují šňůry prádla, železné pláty pece, dřevěná sedátka a bambusové rohože.

Snesl se večer. Regan se stále ještě neprobral z účinku Gordonových uspávadel.

Na večerní besedě v Clifordově stanu není nikomu do řeči.

„Mister Regan kamarád. Well," praví Bob Kenny.

Kdosi říká, že by nebylo správné pokračovat ve večerních příbězích bez Regana. Bob přikyvuje a hlásí se o slovo pro nejbližší večer, trávený se zraněným přítelem.

Jan svírá v kapse pistoli, kterou mu před několika dny Petr daroval.

Také Pavel Gordon pociťuje výčitky, že měl k příteli tak malou důvěru; sedí v pohodlném sedadle zhotoveném ze tří beden, překrytých měkkou pokrývkou, a mlčí.

Jak jsme mohli Regana považovat za zrádce? Je ztřeštěný, má bláznivé nápady; létá si, vysílá, bručí, ani slovem se neospravedlní ... Ale cožpak pro nás již dvakrát nepodstoupil největší nebezpečí? Nedal v sázku život?

„Nechcete se vrátit, inženýre?" zeptal se znenadání Pavel.

„Já?" inženýrovu tvář brázdí chomáče vrásek. „Nemohu. Pan Emers mne platí, abych mu našel dostatečné zásoby pemzy. O diamantech mlčím, to je vaše záležitost. Žádná jihoamerická nebezpečí Emerse nezajímají. Dává peníze — chce pemzu. Kdybych ustoupil a vrátil se s nepořízenou, už nikdy by mi nesvěřil expedici. Emers má vliv, známosti, obchodní styky s celým kontinentem. Těžko bych se uplatňoval i ve Spojených státech. A v mém věku začínat s čímsi novým ..." pokrčil Cliford rameny.

Dr. Gordon pohlédl zamyšleně k Janovi. Také Bob hleděl starostlivě na nejmladšího člena výpravy. Smějí vystavovat šestnáctiletého chlapce nástrahám zákeřného Alfonsa?

„Bude-li nejhůře," povídá rozvážně Cliford, „je zde vždycky ještě možnost, aby Regan vzal Jana na palubu a odletěli spolu do Teffé. Při dostatečném zásobení pohonnými hmotami tam mohou být za čtyřiadvacet hodin. My tři, za to vám ručím svou hlavou a všemi jihoamerickými zkušenostmi," odmlčel se, „my tři dokážeme i s veslaři zmizet v pralesích a prodrat se zpátky. Důležité je, aby se Regan brzy uzdravil."

Na bratrovu radu vařil Jan zraněnému příteli výživné, lehce stravitelné pokrmy. Největšího uznání došla polévka ze želvích vajec.

Čtvrtého dne odpočinku Regan požádal, aby přenesli jeho lůžko do Mac Clifordova stanu. Chtěl se zúčastnit všech jednání výpravy a večerních besed.

Bob Kenny se usadil na okraji Reganova lůžka a zajíkavými vě-

tami vyprávěl příběh plný hlubokého obdivu k mužné cti a gentlemanství.

Pánové, vy neznáte Reda? Ohromná škoda. Pod tím jménem jej zná málokdo, dobrá. Zato jako Železný Svěrák je znám v celé Americe. Já nepatřil ke špatným boxerům, ale Železný Svěrák byl přeborníkem ve volném stylu a rohovnický mistr Střední Ameriky a navíc můj dobrý přítel. Před lety jsme spolu zápasili ve dvou turnajích. Jeho svaly a srdce byly bez konkurence, pánové. Jinak je to dobrák . . . a umí se chovat.

Jednou jsem se toulal po Buenos Aires. Pršelo. V tlačenici v podzemní dráze jsem stoupl komusi na nohu.

„Promiňte," říkám a hledám tvář, které patří má omluva. A on to — Red.

„Co tu děláte, příteli?"

„Odkud a kam, černý brachu?"

Léta jsme se neviděli a měli jsme si co povídat. Red měl večer zápasit s Paraguaycem San Thomasem. Do pěti hodin však měl čas.

Seděli jsme v malé kavárně při sklenici vína. Vzpomínali jsme na staré časy a nevěnovali jsme vůbec žádnou pozornost mužům u vedlejšího stolu.

Vyprávěl jsem právě příhodu z nedávného zápasu, když má slova přerušily výkřiky: „Na vítězství Sanza Calarry, amigos!" Sklenky zazvonily a výkřiky trochu ztichly.

Pokračoval jsem v líčení zápasu. Můj pohled bezděčně zabloudil na stěnu za Redovými zády. Volte Sanzo Calarru! Sanzo Calarra! — hlásaly volební plakáty.

Red hovořil o svém vítězství na Aljašce a já musel vykasat rukávy a ukázat zranění, které jsem utržil na Kubě.

Vtom kdosi zavolal: „Hej! Ať žije Sanzo Calarra! Neslyšeli jste?!" Někdo mne zezadu popadl za rameno.

Red řekl: „Nepleťte se mezi nás, prosím. Nám do vašich věcí také nic není."

„Co?!" křičeli sousedé. „Že vám po nás nic není?" K našemu stolu přistoupil osmahlý muž. „Že vám není nic po Sanzo Calarrovi?!" zařval.

Než jsem si stačil uvědomit, co se děje, dostal Red políček! Byla to pořádná rána. Hleděl jsem na Železného Svěráka a čekal, co se teď stane.

Svaly na jeho tváři se pohnuly, v koutcích se ukázal úšklebek.

Potom, naprosto neočekávaně se Red otočil k výtržníkovi zády!

„Jedna rána stačila, co?" křičel osmahlý muž. „Kdybys vstal, dostal bys nepočítaných!"

Svěrák sebou škubl, ale v okamžiku se opět ovládl.

Nemohl jsem to pochopit.

Muži u vedlejšího stolu se uklidnili. Považují nás za cowards — zbabělce. Nejsme hodni jejich jediného pohledu.

Nakláním se k Redovi: „Proč, proboha, jste si to nechal líbit?"

„Podívejte se na moje ruce," usmál se hořce. „Pro ně mi sportovní reportéři říkají Železný Svěrák. Myslíte, že bych je mohl vztáhnout na toho křiklouna? Když při zápase přehodím soupeře přes hlavu a odhodím ho na tři metry, že kosti praskají, O. K., je to sportovní zápas. Oba víme, na čem jsme. Ale tady to udělat nemohu. Mimo ring neukazuji nikdy svou zápasnickou převahu. Ten políček, který mi uštědřil? Příteli, dnes večer jich dostanu mnohem víc, uvidíte. A také budu muset zachovat chladnou krev."

Během řeči vytáhl z kapsy plnicí pero. Pro Reda záležitost skončila. Klidně se pouští do psaní pohledů.

Po chvíli se omlouvá, odnáší lístky na chodbu do poštovní schránky.

Popadl jsem noviny. Napadlo mi, že v nich určitě musí být zpráva o večerním utkání. Redova fotografie. Nemýlil jsem se.

Přistupuji k vedlejšímu stolu: „Promiňte, že vyrušuji, amigo," pokládám noviny na stůl. „Toto je muž, kterého jste udeřil!"

Křikloun poulí oči na tvář v novinách. V jeho obličeji, očích i pohybech je zmatek a snad i strach.

Sedám si zpět k našemu stolu. Právě včas, přítel se právě vrací. „Copak, že ti vedle ztichli?"

Tu přistupuje k Redovi výtržník.

„Pane, vy jste Železný Svěrák!" osmahlému muži vystupují na čele krůpěje potu. „Dovedu si představit, jak bych dopadl, kdybyste měl takovou zatracenou povahu jako já. Odpusťte mi, prosím," podává Redovi pravici a ten ji s úsměvem přijímá.

Pár hodin poté jsem byl svědkem potlesku, který sklidil Železný Svěrák za sérii nádherných hmatů, kterými v rekordním čase porazil mistra jihu San Thomase.

SLYŠÍŠ, ALFONSI ?

Příštího dne se Jan s Kennym vypravili na lov bahníků, jejichž bílé šupinaté hřbetní ploutve brázdily záliv nad vodopádem. Vyzbrojeni puškami a dlouhými udicemi ubírali se z ležení.

„Přijdu za vámi. Nespěchejte," volal Cliford, který si na oblém valounu spravoval utržený podpatek.

Obr s chlapcem urazili sotva tři sta metrů, před nimi se rozprostíral široký pruh nízce porostlého břehu, za nímž se třpytila hladina řeky.

„Kenny! Vidíte ten kmen?" stanul Jan. „ Pohnul se."

„Co říkáš?"

Chlapec ukazoval stranou k plazivému porostu vstavačů a slezince.

„To není kmen . . . Hroznýš!" Kenny strhl z ramene kulovnici.

Několikametrové hadí tělo, zdálky skutečně podobné ležícímu kmenu, se prudce vychýlilo kupředu. Od středu vyrazila vpřed bleskurychlá smyčka.

„Uchvátil srnu," zvolal Kenny, zbraň připravenou k výstřelu.

Smyčka sevřela zvíře, jež se dvakrát otočilo kolem své osy; právě tolikrát ovinul hroznýš svou oběť.

Zezadu položil Janovi ruku na rameno Cliford. „Pozoruj, co se teď odehraje." Inženýr poodstoupil a dával do tábora znamení veslařům.

„Sevření nepovolí tak dlouho, pokud bude v srně jiskra života," řekl Kenny.

„Na Borneu jsem jednou pozoroval, jak hroznýš napadl obrovského ještěra — varana," pravil Mac Cliford. „Trvalo tři a půl hodiny, než byl varan mrtev."

„A člověk?"

„Ani nejstatnější muž neodolá síle boa hroznýše!"

„Ovšem pozřít člověka nedokáže."

Had byl jako hluchý a slepý. S krikem přiběhli veslaři a přihlíželi hroznýšovu smrtícímu stisku.

Po dvaceti minutách vydechla srna naposledy. Plaz rozvinul poněkud tělo a ohledával srnčí srst jazykem. Po chvíli nalezl hlavu . . . Rozevřel doširoka tlamu, a aniž by svými zuby srnu trhal, počal celé tělo pracně polykat. Obě čelisti se posunovaly střídavě vpřed; horní, dolní, horní . . . hroznýš soukal kořist stále hlouběji

do jícnu. Kůže krku se proměnila ve vak, podobný hrdlům pelikánů. Potom had překonal odpor širokých srnčích plecí a ostatek těla zmizel v jeho tlamě velmi rychle. Čelisti, vymknuté z kloubů, se opět spojily.

Veslaře napadlo, že hroznýše uloví.

„Boa — boa je nasycen."

„Teď je pravý okamžik," veslaři zhotovují ze silných lián pevná oka.

Plaz postřehl nebezpečí, avšak pozdě. Smyčky se mu zasekly několik centimetrů za hlavou a silou veslařů se stahovaly.

„Vydrží dlouho bez dechu . . ." muži trpělivě napínají liány.

„Kdysi jsem lovil hroznýše pro zoologickou zahradu. Obložil jsem je přikrývkami a zatloukl do bedny," vzpomínal Cliford na břehu řeky. „Ošetřovatel z hamburské zoo mi v dopise pořádně vyčinil. Hroznýši sežrali během cesty přikrývky. V zoo odmítali potravu. Jen pili a dávili. Vyvrhovali chomáče vlny. Za čtyři týdny vyčníval z hadí tlamy cíp pokrývky. Ošetřovatel psal, že uchopil cíp a hroznýš se ovinul kolem stromu v kleci a couval tělem zpět, až ze sebe dostal celou huňatou dvoumetrovou přikrývku. Ještě týden prý byli hadi nemocní. Pak se rychle zotavili."

Petr Regan se pod pečlivým dohledem dr. Gordona rychle zotavoval. Brzy vysedával mezi veslaři, vyráběl s nimi drobné ozdobné předměty z kůže uloveného hroznýše, učil je rozebírat a čistit zbraně, cílit a plynulým pohybem spoušť stisknout.

Cliford kladl pilotovi na srdce, aby se nepřepínal, ale hleděl si co nejvíce odpočinout, neboť během dvou tří dnů vyrazí výprava na další cestu.

Pro Jana nastaly nejšťastnější dny. Inženýr mu svěřil záznamy o měření, pořízené za letu k pravěkému chrámu. Dovolil chlapci, aby je zpracoval a příslušné čáry zanesl do bílých míst mapy.

Celé půldny klečel Jan s lahvičkami tuší nad výkresy a pod Clifordovým dozorem narůstala síť barevných svážnic po pravém břehu Yapury.

Za doktorem Gordonem přiběhl jednoho dne Peňo s hnisavou ránou na lýtku. Zajatec se spřátelil s veslaři, našel mezi nimi dokonce vzdáleného bratrance, a vedení výpravy mu popřávalo plné volnosti.

Lékař prohlédl Peňovo lýtko a chtěl mu přiložit na ránu hojivou

mast. Měl toho dne mezi veslaři více lehkých onemocnění a pomalu se ubíral ke Clifordovu stanu, kde pod Reganovým lůžkem byl uložen jeho pohotovostní kufřík.

Výprava se v táboře pod vodopádem opravdu zabydlila. Šňůry s prádlem však zmizely – Cliford si nepřál, aby na sebe upoutávali nežádoucí pozornost. Kde rozbředlá půda bránila pohybu, nakladli veslaři bambusové rohože a prudký sráz k řece zahrazovala neotesaná kláda.

Gordon došel ke stanu. Z nitra zaslechl tichý, důrazný hlas.

„Zkrať to! Netrap mne! Rozumíš . . .?"

Doktor se zastavil.

„Chci slyšet pravdu . . .! Alfonsi, proboha, proč mlčíš?"

Ve větru se zachvívá volně spuštěná plachta vchodu. Pavel se sklání k zemi a nadzvedává cíp tkaniny a sleduje pilotovo počínání na vlastní oči. Regan sedí na lůžku, před sebou vysílačku a širokými, vzrušenými pohyby rukou volá.

„Čekám jasné slovo! Alfi! Na konci je život . . . nebo smrt . . .? Slyšíš, Alfonsi . . ."

Cíp plachty vyklouzl Pavlovi z ruky a tráva před stanem zašelestila.

„Hrome," Regan se vrhl ke vchodu. Vztekle pohlížel na Gordona. „Slídíte, doktore?"

„Přišel jsem pro léky," přemáhal rozpaky dr. Gordon. „Ovšem – zaslechl jsem vaše slova . . ."

„Hleďte si svého," Regan ustoupil k vysílačce a lékař vešel do stanu. „Mne nechte na pokoji!"

Kufřík ležel pod lůžkem. Doktor poklekl na jedno koleno.

„Už jednou jsem kvůli vašemu podivínství cítil, že vám nemohu důvěřovat. Po statečném souboji s Winterem jsem se musel stydět. Nerad bych, aby se to donekonečna opakovalo."

Regan klesl na lůžko. Prsty jeho rukou se zaťaly do přikrývky.

„Nezrazuji, věřte mi, doktore. Musel jsem volat . . . jde o lidský život. O život přítele! Neumíte si představit . . . Jděte pryč, nezrazuji! Jděte pryč!"

Lékař vyňal z kufříku dvě tablety a položil je na dosah pilotovy ruky. „Věřím vám, Regane. Nerozumím vám, ale věřím." S těmito slovy vyšel ze stanu.

Sedmého dne odpočinku uvažovali přátelé o další cestě. Výprava se musí dostat nepozorovaně na řeku Apaparis.

Dr. Gordon připomněl, že Regana je nutno ještě asi týden co nejvíce šetřit. Výprava se bude muset nějaký čas obejít bez denních průzkumných letů. Kánoe, pokud možno v úkrytu porostlých břehů, poplují obezřetně k Apaparis a zadní voj, PARKER, je vždy krátkým odpoledním letem dostihne ke společnému nocování.

Pojednou zazněl od řeky zvuk letadla.

„PARKER?"

„Není možno jej nastartovat bez klíče. Ten mám u sebe," řekl Regan.

„Tedy Winter!"

Všichni se chopili zbraní. Také zajatý Peño šilhal po karabině a radostí zářil, když Cliford přikývl, že si může vzít zbraň.

Alfonsův pilot opsal nad ležením několik kruhů a opět se vracel k řece. Zřejmě se těžko orientoval, neboť tábor byl dovedně zamaskován. Potom si Winter uvědomil, že musí pátrat po letounu. Hydroavion musí kotvit na vodě.

Winter poodletěl, vracel se při hladině a pozoroval okolí.

Vtom dal Cliford povel k zastrašovací palbě. Salva výstřelů se odrazila od protějšího břehu. Winter strhl letadlo zpět. Nad zálivem se však dostal do pasti. Bob vskočil do PARKERA a skropil nepřátelský letoun dávkou z kulometu.

Winter unikl vývrtkou a zmizel v oblacích.

„Dostal za vyučenou."

„Neprozradili jsme se?"

„Po týdnu tábo ření? Museli by být slepí, aby nás přehlídli!"

„Snad už dá pokoj . . ."

„Přesvědčil se, že s námi nejsou žerty."

Letadlo se v následujících dnech neobjevilo; patrně bylo poškozeno.

Regan nabýval sil a poučen neblahou příhodou trval na tom, že zaučí některého člena výpravy v řízení letadla.

Mac Cliford s Gordonem měli přesně vymezené úkoly, Jan nepřicházel v úvahu, a tak volba padla na Kennyho, který se od prvních lekcí projevil jako dobrý žák.

Schylovalo se k jednomu z posledních večerů, trávených v táboře pod druhým vodopádem. Veslaři zažehli ohně, Kenny rozestavil hlídky a přinášel z PARKERA pár svých a Reganových svršků . . .

„Píííí," zahvízdala stráž na břehu, „ . . . tři, čtyři, pět kánoí pluje po proudu!"

Kolem stanů byly bleskem vršeny zátarasy, veslaři se vrhli do bezpečných úkrytů.

Za stěnou hustého porostu pozorovali přátelé blížící se plavidla.

„Pět kánoí po sedmi mužích," mračil se Mac Cliford. „Pětatřicet mužů. To nevypadá na zdvořilostní návštěvu," sledoval lodi dalekohledem. „Zbraně mohou ležet na dně . . ."

„Je mezi nimi Martinez Alfonso?"

„Kdoví," mručel Cliford. „Zdá se, že jsou to Indiáni . . . Ne. V první kánoi sedí několik mulatů."

„Měl jste pravdu, inženýre. Alfonsovi se podařilo získat na svou stranu domorodé kmeny a od nich plavidla," řekl Pavel Gordon.

Pojednou nad čelní lodí zavlál bílý šátek.

„Chtějí vyjednávat . . ."

„Proč v takovém počtu?"

„Rádi by nás zastrašili!"

Jedna z kánoí se oddělila od konvoje a mířila ke břehu. Ostatní se držely ve značné vzdálenosti při středu řeky, což mělo dotvrdit mírumilovnost jejich úmyslů.

Čelní kánoe přistála nedaleko ležení a na břeh vyskočilo pět Indiánů.

„Coerunové," zašeptal Bob. „Proslulí bojovníci!"

Mac Cliford jej poslal na pomoc Reganovi do PARKERA a nařídil zamířit kulomet na přicházející.

Za širokoplecími domorodci se objevili dva mulati, oblečení v plátěné kalhoty a vysoké boty ze surové kůže.

„Není mezi nimi muž se zelenýma očima," oddychl si Jan.

„Rád stojím nepříteli tváří v tvář," pravil Cliford. „Se zákeřností a také se zbabělostí mám špatné zkušenosti."

Sedm mužů se ubíralo k ležení, avšak nikdo jim nevycházel vstříc . . .

Ze zamaskovaného PARKERA se vysunul kulomet. Cliford s Janem se odplížili k veslařům za vyvrácenými stromy.

„Hej! Přicházíme za Clifordem!" zavolal mulat s vysokým, po straně roztřepeným kloboukem. „Chceme mluvit s inženýrem Clifordem!"

Mac Cliford se vztyčil za nevysokou přírodní bariérou.

„Ani o krok dále! Odložte zbraně!"

Vyjednávači stanuli. Oba mulati předali své pušky Indiánům.

„Vy jste Cliford?" dotkli se mulati klobouků. „Máme vám doručit dopis od seňora Alfonsa." Přešli zbývající vzdálenost a přes kmeny stromů podávali inženýrovi složený list papíru.

Cliford sklonil hlavu nad křivolaké řádky.

Mulati si zacláněli oči před bodavými paprsky zapadajícího slunce. Nad barikádou se zachvěla hlaveň karabiny, přes okraj vyhlédla zamračená Janova tvář.

„Z téhle hlavičky bude moc pěkná tsansa!" ušklíbl se roztřepený klobouk.

Inženýr zrudl. „Táhněte odsud!" vykřikl. Roztrhl papír, útržky odhodil k vyjednávačům. „Jestliže za patnáct minut nebudete z dohledu, dám povel ke střelbě!"

Mulati pohodili rameny a s kletbami spěchali ke kánoi.

„Snad jste s nimi přece jen měl vyjednávat, Cliforde," řekl dr. Gordon.

„Co nám vzkazuje muž se zelenýma očima?" klekl si Jan k papírům za barikádou. Drobné útržky však již navlhly a rozmazané písmo nebylo možno přečíst.

„Neovládl jsem se," přiznal Cliford. „Obsah dopisu, doktore. — Alfonso nám nabízel spolupráci. Samozřejmě, za tučnou, blíže neurčenou odměnu. Požadoval nákres naší cesty s přesným označením cíle i naleziště diamantů! Nařizoval, abychom okamžitě odpověděli prostřednictvím těch dvou neurvalců," kývl k mizícím lodím na obzoru. „Je však těžké vyjednávat, když někdo vydírá a vyhrožuje a ještě si přitom tropí posměch."

Zelené břehy se jen zvolna plouží podél boků kánoí. Regan s Bobem odletěli v PARKERU a neočekávaně brzy se vrátili.

Na břehu se koná krátká porada. Po ní — ačkoliv jsou tři hodiny po poledni — nařizuje Cliford vybudovat tábor a ulehnout ke spánku.

Pod ochranou noci opustila výprava vody Yapury a urazila první desítky kilometrů po řece Apaparis.

Více než kdy jindy trvá Cliford na plavbě podél zalesněných břehů, na maskování a zahlazení stop každého tábořiště.

Po dvou dnech obezřetné plavby sahá inženýr po měřicích přístrojích a mapách. Regan se vrátil z průzkumného letu a hlásil, že příštího dne dosáhnou třetího, apapariského vodopádu! A skutečně, v poledne příštího dne byli na místě.

Polední slunce žhne, hladina se perlí stříbrnou pěnou a burácení vod ohlušuje. Výprava se dívá na zázračné dílo přírody. V místech vodopádu vtékají do Apaparis tři dravé řeky. Dva vodní proudy jsou dvacetimetrové; výšku nejdelšího vodního jazyka — s křišťálově čistou vodou, zářící pastelovými barvami duhy — odhadují přátelé na třicet metrů.

Ještě dnes odpoledne začnou s přenášením nákladu!

Po poradě o přesném znění slov starého Parkera a po studiu neúplných map a Janem zakreslených náčrtů je všem jasné, že kdesi severozápadně by měli narazit na rozsáhlé, kruhovité pohoří.

Mac Cliford přenechává ohledání břehu podél vodopádu Gordonům a Kennymu a usedá s Reganem do PARKERA.

Pátrání po pemze a diamantech je na samém počátku.

ÚNIK

Regan s Clifordem letěli nízko, hustý prales pohlcoval zvuk motoru. Po půlhodině odbočili od řeky a nabrali výšku. Pod nimi se rozprostírala široká písečná rovina.

„I zde bych mohl přinejhorším přistát," pravil bezbarvě Regan.

„Naše rychlost?"

„Sto."

Rovina pod nimi měnila barvu. Převládala šeď, jež místy přecházela do bílých, namodralých a rudých odstínů.

Trvalo půlhodinu, než jednotvárnou krajinu proťal úzký, žlutě rozplizlý pruh.

„Snižte výšku."

Regan potlačil výškové kormidlo.

„Je to ona!" září inženýr. „Řeka horké vody!" Opakuje slova starého Parkera. „Pamatujte si je dobře, Regane. — Prameny horké vody ... rokle ... všude horká voda ... kráter sopky. Tam jsou braco carbone — diamanty."

Pilot potřásá hlavou. Nezdá se, že by jej dnešní neobyčejně zajímavý průzkumný let těšil.

„Rána bolí?"

„Ne."

„Vsaďte se, že budeme mít úspěch," povzbuzuje jej Cliford.

„Hm."

Na obzoru roste temný masív horského pohoří.

„Jestliže je sopečného původu, najdeme dostatek pemzy," raduje se inženýr. „A bude-li stát naleziště za to, nebude Emers skoupý, Regane."

Řeka s oblačnými závoji páry jim mizí z očí. Rovina je posetá ohromnými, porůznu roztroušenými balvany.

„Přidejte! Do večera musíme ještě obrátit!"

PARKER se otřásá v nejvyšších obrátkách. Blíží se k souvislé hradbě skal. Regan opět zvedá stroj. Přelétá kruhový hřeben a objevuje rozeklanou soutěsku.

„Kam nyní?"

Inženýr horečně zaznamenává výsledky průzkumu. Měří, zakresluje orientační body a v duchu vytyčuje trasu výpravy. Musíme využít soutěsky.

Regan opisuje s letounem kruh. „Kudy nyní?"

Cliford pohlíží k zemi. PARKER letí nad obrovitou, neobrostlou kotlinou. Je to rokle? Kaňon? Že by Naftalín považoval ohromný kaňon za rokli . . .? Možné to je! Po létech sněnf stařík ve svých představách zdomácněl. Kaňon se zmenšil na rokli. A což jestli s diamanty je tomu opačně? Několik náhodně objevených třpytných kousků se stálou touhou proměnilo v bohaté naleziště . . . Vyvrací to však Knowsonova krabice s diamanty!

„Tam!" ukazuje Mac Cliford.

Ve středu kaňonu zeje okrouhlý jícen, připomínající měsíční krátery. Je to jedinečný pohled! Pohoří, tvořící veliký nepřekročitelný kruh — a v jeho středu malý, okrouhlému náspu podobný kráter. Ano, toto je místo objevené Michaelem Parkerem a jeho druhy.

Inženýr zapíná vysílačku. „Tady XW 2. Slyšíte mne?" Zelené oko matně zazáří.

„Tady . . . l . Hovoř . . ." ozývá se chabě z přístroje.

„Vracíme se. Opakuji. Vracíme se."

„ . . . ším. Čeká . . ." zelené oko pohaslo.

Opět vybitá baterie, uvědomuje si Cliford. Čtvrtá během několika týdnů! Cožpak si Regan pořídil z PARKERA soukromou telegrafickou ústřednu? Je hezké, že mu Pavel Gordon zcela důvěřuje. I já jsem . . . Inženýr pohlíží k očím za leteckou kuklou. Od této chvíle zná Regan cíl naší výpravy! Musel by být na hlavu padlý, aby se nedovtípil, že diamanty jsou . . .

Pilot bez slova zvedá stroj a vede PARKERA k jihovýchodu.

Přátelé si pochutnávají na rybí pečínce. Na žlutých listech vedle ohniště leží dlouhý hřbet jesetera. Tučné maso chladne, čeká na Regana, který si po příletu vyzvedl ve skladištním stanu nové články do vysílačky a odešel k letounu.

Mac Cliford hovoří o dnešním průzkumu. Neskrývá, že byl úspěšný. Podrobně popisuje některé úseky krajiny. Žádá bratry Gordony, aby se připravili na to, že je večer na chvíli zaměstná. Jan ať přinese všechny mapy a náčrtky.

S novinkami se hlásí i doktor s Kennym. Sdělili, že přepravili nad vodopád kánoe, barely benzínu a další části nákladu, jež neslouží dennímu použití. Nad vodopádem zůstal na stráži Peňo se dvěma veslaři.

Petr Regan se vrací a se zamračenou tváří pojídá jesetera. Přátelé se pohodlně natahují do trávy podél žhavých uhlíků; odpočívají . . .

Vtom cosi tvrdě kleplo do bedny, na níž sedí Regan. Všechny tváře se otočily po podivném zvuku. V bedně trčí krátký opeřený šíp!

„K zemi," sykl Cliford.

Nejbližší keře jsou vzdáleny od ležení pouhých dvacet metrů.

Přátelé se kryjí vaky, bednami, zavazadly. Cvakají pojistky karabin a kulovnic. Cliford vystřelil první. Z křoviny zaznělo prudké praštění a přes blízkou planinu přeběhl Indián. K ohništi letí další šíp. Zabodává se půl metru od Janovy nohy. Chlapec vytrhl šíp ze země a hledí na kovový hrot se dvěma zpětnými háčky.

„Musíme pryč," Cliford svolává veslaře. „Určitě není sám. Byla by to naše poslední noc, kdybychom zůstali."

„Teď se máme plahočit . . .?"

„V noci přenášet? Plout?!"

„Ještě není noc. — Slyšíte?"

V dálce se ozval dunivý úder. Po něm souvislá řada podobných zvuků. Bubny! Telegraf brazilských kmenů!

„Regane, naložte, co můžete, a letíte proti proudu. Občas zavolejte rádiem. Poplujeme co nejvýše a zmizíme v pralesích."

Co následovalo, nebyl bezhlavý útěk, ale uvážený, rychlý postup. Ještě před půlnocí byly stany a zavazadla uloženy do kánoí nad vodopádem. Následovaly dvě hodiny usilovného pádlování. Teprve potom dal Cliford příkaz spustit pomocné motory.

S prvními rozbřesky dne dostihli Regana. Nedaleko levého břehu našel zcela bezpečný úkryt pro kánoe a zavazadla. Čtyři ka-

menné průrvy pohlcují náklad. Veslaři upevňují na záda nejnutnější výzbroj a noří se do pralesa. Za pomoci Boba Kennyho zahlazuje Peño poslední stopy po činnosti výpravy.

Ostrým pochodem pronikali pralesem celý den a větší část noci. Ve tři hodiny ráno bylo jisté, že náhlou změnou směru a značnou vzdáleností, kterou urazili, zbavili se svých pronásledovatelů.

Nastávající den patřil odpočinku. Jen zesílené hlídky bděly a střežily pokojný spánek výpravy.

Večer hlásil Regan, že přistál několik set metrů od ležení.

V Clifordově stanu zavládla vzrušená nálada. Kde přistál Regan? Jak se mu podařilo zakotvit s hydroavionem v neproniknutelném pralese?

Za patnáct minut přišel Regan a odhodil leteckou kuklu. „Sedm set metrů odtud začíná písečná rovina," přistoupil k bedně s náboji a jal se plnit kulometný pás. „Plováky by častá suchozemská přistání nevydržely. Ovšem dnes to bylo nutné."

„Přihodilo se něco?"

„Zítra vyrazíme do nekrytého terénu," pravil vážně inženýr.

„Bohužel, budeme i dále sledováni," mračil se Regan. V posledních dnech se v jeho tváři usadily hluboké vrásky. Nikdo ze členů výpravy je nepřičítal utrpěnému zranění.

„Celé dvě hodiny kroužil Winter nad pralesem," pilot pokýval hlavou ke střeše stanu. „V širokých, opakujících se kruzích oblétával toto místo."

K pocitům vzrušeného napětí z dlouho očekávaných objevů příštích dnů se přimísila úzkost. Zbavili se ochranného koryta řeky! Nyní opustí šerá zákoutí s tisíci možnými úkryty, jež skýtá prales!

Bob Kenny pohlédl starostlivě na Jana ...

„Naším nejlepším pomocníkem bude klid a rozvaha," pravil dr. Gordon.

„Kdo je na řadě s vyprávěním?" Mac Cliford pochopil doktorovu poznámku, stáhl knot karbidové lampy a Pavel Gordon se ujal slova.

Je omyl říkat různým nástrahám, schválnostem a čertovinám — kanadské žertíky. Jako student medicíny jsem strávil prázdniny v malé uruguayské nemocnici poblíže Santa Casy. Od té doby říkám podobným bláznovstvím — však víš, Honzíku — uruguayské žertíky.

Na oddělení jsem vyslechl od pacienta povedenou historku . . .

Jmenoval se Tom. Čertovský chlapík. Celý statek dokázal obrátit vzhůru nohama, když vyrukoval se svými kousky. A uruguayští gauchos umějí vymýšlet i přijímat pichlavé žerty jako nikdo na světě. Povolit sedlo, nebo třmen — náramná legrace! Chcete se před dámou elegantně vyšvihnout na koně — a válíte se v blátě. Nebo rozfoukat po noclehárně chloupky z divoké růže! Běda, komu se dostanou za košili. Má pocit, že leží v mraveništi, a než napočítáte do tří, sedí ponořen až po krk v nejbližším potoce. Přivázat někomu na verandě během večeře koňský ocas k opasku už vyšlo z módy.

Toma napadl nový žertík: nepozorovaně napíchal předákovi na ostruhy kravské oči. Chudák nemohl pochopit, proč se mu kdekdo v taneční síni chechtá.

Ovšem předák se s Tomem vyrovnal téhož večera. Když zábava skončila a chlapci se vhoupli do sedel, kdosi žalostně zaječel. Tom! Předák mu položil na sedlo pár kuliček kaktusu yanaba. Ještě za tři dny obědval Tom vkleče.

A potom za týden . . .

Skvělý, vlahý večer. Chlapci sedí kolem ohně, kytary zpívají, miliony hvězd se třpytí na obloze. Všude klid a ticho, když najednou — „Pomoc! Pomóóóc!" Od noclehárny zaznělo výstřel.

Hoši vyskakují, v rukou se zalesknou pistole.

„Tom!"

„Volá o pomoc!"

„Rychle — tam!"

Do tmy probleskují okna noclehárny.

Muži přibíhají a vidí Toma, ochable sedícího na lavici. Krůpěje potu se mu řinou z obličeje, na zemi leží revolver a v místnosti je cítit pach střelného prachu.

„Co je, Tome?"

Chabě ukáže hlavou do kouta. V malé louži krve leží — chřestýš!

„Dostal mne, bestie," drkotá zuby Tom. Ukazuje na levé lýtko. Pod vyhrnutou nohavicí se rýsují dvě červené tečky. „Chtěl jsem si lehnout . . . byl v lůžku . . . tady . . ." bláboli Tom. Hlava mu klesá na prsa.

„Whisky, hoši!" přikazuje předák.

Několik chlapců ochotně podává své láhve. Vědí, že v místech,

kde nemají lékaře, je toto jediný spolehlivý a vždy přístupný lék proti hadímu uštknutí.

Tom pije, pije dlouhými doušky. Vyprazdňuje už třetí láhev a kamarádi jej ukládají na lůžko.

Po chvíli přichází správce statku: „Co je s ním? Je mrtev?"

Chvíle ticha.

Potom předák zasyčí vztekle od lůžka. „Ne. Ten darebák je — namazaný!" Sáhl na Tomovo lýtko, dotkl se dvou červených skvrn, které se pod jeho prsty rozmazávaly. „Našel před ohradou chřestýše, kterého jsem ráno zabil. Udělal si červenou hlinkou dva puntíky na lýtku a postříkal se vodou, aby byl smrtelně upocený! Věděl, že dostane napít."

S prázdnými láhvemi vracejí se gauchos k ohni. Zaznějí struny kytar a kdosi se hlasitě rozesměje ...

Od příhody s chřestýšem uplynulo šest dní. Práce je víc než dost. Ohrady jsou plné dobytka a pastevci mají se značkováním tolik starostí, že na žádné žerty není čas.

Skončil den úmorné dřiny.

Hoši polehávají za haciendou, jen zřídka se z vyprahlých hrdel prodere líné slovo.

„Kde je Tom? Hned po večeři se ztratil ... Nechystá zase nějakou lumpárnu?" prohodí dlouhý Sager.

Kdosí zabručí, ale hovor vázne.

Bác! Bác! V dáli zapráskaly výstřely.

Jeden z chlapců vyprskl smíchy: „Ajajaj, už je to tady. Tom střílí nového chřestýše. No, dnes moji láhev neuvidí!"

„Nenaletíme," přizvukují gauchos.

Večerní ticho prořízne zoufalé volání. Tomův hlas! Není rozumět, co volá, jen jeho — „Pomozte!" zní zřetelně.

„To víš! Už běžíme," pochechtávají se chlapci. „Máš, neřáde, velikou žížeň, co?"

U ohrad je nyní ticho. Nepříjemné ticho.

Nejmladší z pastevců, pracuje na statku teprve pár dní, znepokojeně vstává. „Snad bychom se měli podívat ... co když se mu něco stalo."

„Neznáš Toma!"

„Chceš naletět?"

„Jdi si, jdi ...!"

Mladík kráčí směrem, odkud se ozvaly výstřely a volání.

Těsně na konci ohrady leží člověk.

„Co je s vámi, Tome?“

Šprýmař leží skrčen na boku, obě ruce tiskne k břichu. Otáčí hlavu a šeptá: „Nemohu se pohnout. Předák ... poslal mne opravit drát ohrady. Spadl jsem ... na nůžky ...“ Uvolňuje ruce. Jsou zbrocené krví a pod nimi zeje ošklivá rána.

Tom byl převezen do Santa Casy. Několik měsíců si poležel v nemocnici, ale vyléčil se. Z rány v břiše i ze svých žertíků. Anebo ne? Tři dny po propuštění z nemocnice jsem se dověděl, že napíchal znovu předákovi na ostruhy kravské oči.

DIAMANTOVÁ STUDNĚ

Již druhý den se výprava ubírá smutně vyhlížející krajinou. Písčina pod jejíma nohama znenáhla přechází v šedě vyprahlou půdu, na níž se jen zřídka zazelená chudý trs rostlin. Po ptácích a zvěři ani památka.

„Jaguár,“ vzpomínají nosiči.

Peňův bratranec za pochodu vypráví, jak včera zahlédl jaguára. Mnozí nosiči, ačkoli od mládí vyrůstali v pralesem obklopeném Teffé, v životě jaguára neviděli.

„Právě jsme vycházeli z pralesa. Mám pravdu, Imo?“

Muž se dvěma hrby zavazadel, jenž šel vedle Peňova bratrance, přikývl.

„Na slunci se vyhřívala skupina želv. Malé bílé volavky jim běhaly po krunýřích. Pojednou ptáci poplašeně odlétli. Pohlédli jsme ke kapokovému stromu asi sedmdesát metrů vlevo.“

„Tam se protahovala skvrnitá kočka – jaguár!“

„Nikdy se mi žádné zvíře nezdálo tak obrovské!“

„Když jste nás došli, jaguár zmizel v porostu.“

Jan zatím prohlížel inženýrovy záznamy, zakreslené do map, a ujišťoval přátele, že ještě dnes dosáhnou Řeky horké vody.

Kenny myslel na nebezpečí, které hrozí při postupu v nechráněné krajině. Tlupa Marta Alfonsa je bude mít jako na dlani, kdykoli může zahájit palbu. Mac Clifford odporoval. Souboj v rovném terénu je nevýhodou pro útočníky! Už zdálky musí být zpozorováni a přepadení se mohou připravit k bezpečné obraně.

„Jediné vážné ohrožení lze očekávat ze vzduchu ...“

Gordonové litovali, že ráno pustili Regana na daleký průzkum,

nakonec však uznali, že důkladné upřesnění směru postupu bylo nevyhnutelné.

Slunce se blížilo zenitu. V dáli narůstaly obrysy horského masívu. Tu a tam trčely ze země malé i větší balvany. Inženýr se na několika místech zastavil a oťukával půdu i kameny geologickým kladívkem. Při krátkém poledním odpočinku vzal na pomoc také svoje chemické sloučeniny.

„To, po čem jdeme," spokojeně uzavíral tlumok, „je vychladlá láva. Kolem leží za milióny dolarů pemzy." Označoval si do mapy místa svých geologických vzorků a byl viditelně spokojen. „Přátelé, první úkol je splněn."

V horách, jež se z dálky jevily jako ucelený masív, vystupovaly nyní jednotlivé vrcholy a bylo vidět strže a srázné hřebeny.

Pozornost výpravy upoutal zvláštní, stále sílící pach. Vzduch byl prosycen vlhkými výpary. Zanedlouho potom dosáhli břehu Řeky horké vody.

Nad neširoký tokem se převalovala bílá mračna páry. Voda byla tak horká, že nebylo možné udržet v ní ruku. Odporně páchla sírou a dala se pít jen s největším sebezapřením.

Cliford zamručel jakousi poučku o horských útvarech, jejichž sopečná činnost ještě neskončila. Neobvyklý případ, takto mohutný tok vroucí vody.

Bylo úmorné vedro. Nosiči s nadějí hleděli k pohoří, neboť tam tušili blahodárný stín s prameny jiné — chladné, osvěžující vody.

Zajatý Peňo patřil nyní k nejprospěšnějším členům výpravy. Co chvíli odbočil k terénní vyvýšenině, aby přehlédl cestu vpřed. Řeka, jejíž ohyb opustili, se opět vzdalovala k severu. Peňo vystoupil na strmý balvan, aby měl lepší rozhled.

Ticho proťal syčivý hvizd a výkřik. Potom rána.

Peňo se skutálel z balvanu.

„Zraněn?"

„V pořádku," sbíral se Peňo ze země.

„Od hvízdnutí kulky do zvuku výstřelu uplynula asi vteřina. Útočník je zhruba čtyři sta, pět set metrů vzdálen," pravil Cliford. „Bezpochyby dobrý střelec. V tomto terénu nám nebude příjemně," pohlížel k množícím se skupinám balvanů.

Po čtvrthodině zazářilo na obzoru letadlo. Jan vyňal z tlumoku zrcátko, natočil je proti slunci a pohyboval jím, takže vysílal k letounu blesky slunečních paprsků.

Regan potvrdil rádiem, že je vidí a ujímá se doprovodu výpravy. Jako zkušený válečný pilot ohledával nebezpečné stíny balvanů.

„Podívejte! Podruhé se stáčí do kruhu!" upozornil Jan.

„Něco zpozoroval!" zvolal Peňův bratranec.

Jan stiskl přepínač vysílačky. „Regan volá ... vidí pod sebou muže s karabinou. Teď střílí po letadle ..."

Všichni hledají vyvýšené místo, aby mohli sledovat nerovný souboj. Pohlížejí ke skalnímu úpatí a tají dech. Letoun se řítí střemhlav k zemi.

„Proboha, Regan je sestřelen!" zapomíná na sluchátka Jan.

„Omyl. Útočím ..." zní odpověď z přístroje.

V tom okamžiku se vysoko nad PARKEREM objevuje tmavý bod.

„Winter!" inženýr přistupuje k vysílačce. „Regane, pozor! Ze severovýchodu na vás nalétává Winter!"

Od skalního úpatí burácejí motory. Regan vyrovnává stroj a prudce nabírá výšku. Obě letadla jsou od sebe vzdálena několik set metrů. Regan obratně manévruje a brzy získává výhodu větší výšky. Winter se projevuje znovu jako zbabělec. Po několika neúspěšných výpadech se dává na útěk.

Regan však využívá výšky a chce vnutit protivníkovi boj. Po třetí bezúčelné otáčce se konečně Winter odhodlává a čelním útokem napadá PARKERA. Přátelé zatínají pěsti; zlobí se na svou bezmocnost. Jan bezděky sahá po pušce.

„Jsou daleko. Nemá to smysl," upozorňuje jej Cliford.

V dálce zaštěkala letecká pistole a hned nato Reganův kulomet.

„Dostal ho! Dostal ho! Podívejte!" křičí Peňo.

Winterův stroj opisuje divokou křivku, z jeho motoru se valí hustý, černý kouř. Letoun klouže po křídle, vyrovnává se, propadá ... kola se zarývají do země. Stíhačka poskakuje po skalním úbočí, řítí se proti obrovitým balvanům a s mnohonásobnou ozvěnou exploduje.

Regan přelétává nad místem havárie a hlásí, že při prudkém nouzovém přistání vypadl Winter z kabiny. „Rád bych mu pomohl, ale v tomhle terénu nepřistanu."

Po krátké poradě se od výpravy odděluje Peňo s doktorem Gordonem a rychle odcházejí k místu, kde Winter havaroval.

Noc přečkala výprava uprostřed skupiny velkých balvanů a s rozbřeskem dne pokračovala v cestě.

Skály se přibližují. Září jako polité roztavenou mědí. Do černé jizvy, kterou připomíná rozeklaná soutěska, vstupuje několik hodin po poledni zástup nosičů.

Čtyři muži nesou na primitivně zrobených nosítkách Wintera.

„Vyvázl dobře," opakuje dr. Gordon. „Lehký otřes mozku, zlomená levá ruka a pár menších popálenin."

Regan přistál na nedalekém horském jezírku a zanedlouho se připojuje k výpravě.

Mac Clifford ohledává okolí. Ze všech stran chráněná soutěska se mu zamlouvá. „Zraněný potřebuje odpočinek. My také," dává povel k vybudování tábora.

„Zde může být naše základna, co říkáte, doktore. Odtud doporučuji podnikat jen dílčí výzkumy."

„To je rozumné," souhlasí Pavel Gordon a ukazuje na Jana.

„Ano," potvrzuje Clifford.

„Bude jej to mrzet."

„Naftalínovy diamanty mu neutečou. Zde bude Jan v bezpečí. Co najdeme – přineseme. Vy půjdete, doktore, samozřejmě s námi," řekl inženýr.

„Čím blíže k cíli, tím více se o nás bude zajímat señor Alfonso."

„Rozhodně musíme poslat stráž k PARKEROVI."

Kenny našel podhorský vodní pramen a připravuje občerstvení pro celou výpravu.

„Voda je dobrá. Oukej, dobrá," hází do připravených nádob prášek sušené šťávy a míchá nápoj lžící.

„Podívejte, jaké množství nerostných látek obsahuje," sklání se inženýr nad šálkem. „Ponoříte do vody předmět a vytáhnete jej obalený nerostnou hmotou." Na Kennyho lžíci se skutečně vytvořily tuhé, hranaté krystaly.

Jsou čtyři hodiny odpoledne. V soutěsce vyrůstá tábor.

Regan přistupuje k Winterovi a pomáhá mu z nosítek na pohodlnější polní lůžko. Chvíli sedí u zraněného nepřítele, pilot však zavírá oči a mlčí. Ani Reganovi není do řeči; souboj leteckých soupeřů jako by pokračoval v závodě zarputilého mlčení.

Přátel se zmocňuje rozechvění. Nebyla podstoupená nebezpečí marná? Neměli si hledět jen Emersovy pemzy? Nemýlil se starý Naftalín? A hlavně: nedozvěděl se za uplynulá desetiletí někdo tajemství horského pokladu a nezmocnil se diamantů?

Tiché úvahy přehlušil lomoz sesouvajících se drobných úlomků ze skalní stěny.

Peňo se vrací z obhlídky. Dva tři kilometry odsud leží obrovský kaňon. Je podobný pravidelnému kruhu zalitému sluncem. Stojí za to se jít podívat na ten div přírody.

„Do setmění můžeme být zpět, doktore," říká napůl žertem Cliford.

Pavel Gordon se usmál. „Na tenhle den se těším už týdny."

„Dobrá, vyrazíme," pohlédl inženýr příteli do očí.

Bobu Kennymu svěřuje Cliford starost o ležení. Má se starat o zraněného Wintera, ani na krok nepouštět ze soutěsky Jana a všímat si Petra Regana.

V doprovodu Peňa a tří ozbrojených nosičů vystupují Mac Cliford s Pavlem Gordonem do skal. Na hřebenech je čeká fantasticky krásný výhled. Fialový kruh příkrých stěn vroubí zlatavou rovinu kaňonu.

Muži slézají ze skalní stěny a zdá se jim, jako by sestupovali do kráteru obrovité sopky. Ticho. Všude je nehybné ticho.

Již po zběžném ohledání půdy pravil inženýr, že nános vychladlé lávy může obsahovat diamanty.

„Hodně?" ptá se Gordon.

„V kubickém metru asi ... za tři dolary ..."

Doktor pochopil skrytý výsměch. Zpracovávat tuny kamene pro tak nepatrný výtěžek! Směšné!

„Kde myslíte, že může být Parkerovo naleziště?" rozhlíží se po prostorném dnu kaňonu a tu si všímá, že ve vzdálenosti několika set metrů, přesně ve středu pravidelného kruhu skal, tyčí se malý, lehce vystouplý kráter. Jeho pozvolna slábnoucí stěny čnějí do výše necelých dvou metrů.

„Ano. Na nejnápadnějším místě," praví vážně Cliford. „Vyvřelý útvar, který obsahuje bohatou souvislou kapsu drahokamů, se odborně nazývá diamantová studně. Věřím, že to je náš případ. Zítra přineseme nářadí a dáme se do práce."

POHROMA

Časně zrána se výprava rozdělila do několika skupin. Pavel Gordon, Kenny, Peňo a šest nosičů — náležitě obtěžkáni výzbrojí a nářadím — vydali se do kaňonu k diamantové studni.

„Zase mám dřepět v soutěsce," Janův ztrápený obličej soupeřil se sádrovým obvazem pilota Wintera a nepochopitelně bílou, nešťastnou Reganovou tváří.

Mac Cliford se nad chlapcem slitoval a vzal jej na malý geologický průzkum.

Vyšli ze soutěsky jejím ústím do širé roviny.

„Zajímá mne pramen Řeky horké vody," pravil inženýr.

Hodinu se proplétali mezi obrovskými balvany, plahočili se po úpatí hor, přešli široké údolí, zařezávající se hluboko do těla skal. Několikrát spatřili bílé obláčky páry, vznášející se nízko nad zemí. Prameny Řeky horké vody to však nebyly.

Pak se ocitli před nebetyčně vysokou, strmou skalní stěnou, nad jejímž vrcholem se pnul úzký sloup dýmu. Ačkoli vanul ne právě slabý vítr, sloup nad hřebenem se zdál nehybný.

„Co to znamená, pane inženýre?" zeptal se Jan.

Cliford pokrčil rameny. „Skalní stěnu bez horolezecké výstroje nezdoláme. Vrátíme se a pošleme sem Regana s PARKEREM."

Regana však nezastihli v ležení, nýbrž na horském jezírku, laguně, vzdáleném necelý kilometr od soutěsky. Pilot seděl v zakotveném PARKERU a koženým hadříkem cídil palubní desku. Janovi neušlo zelené oko vysílačky. Svítící půlkruhy se přibližovaly a vzdalovaly ... Kdosi hovoří a Regan před jejich příchodem ztlumil příjem do neslyšitelnosti.

Inženýr vysvětlil Reganovi úkol a pilot bez váhání startoval. Cliford s Janem se vrátili do tábora, kde Mac Cliford oznámil hlídce, že odchází za Gordonovou skupinou do kaňonu.

„Chci jít s vámi, inženýre!" prosil Jan.

Geolog však před něj položil mapu a sloupce zeměměřičských záznamů ze včerejšího průzkumu. „Regan se za okamžik vrátí s dalšími údaji."

Janovi nezbylo, než si z beden pořídit psací stůl a pustit se do rýsování.

V soutěsce byl příjemný chládek. Mohutné, v některých úsecích převislé skalní stěny propouštěly v tuto denní dobu jen málo slunečních paprsků.

Inženýr stoupal ke hřebeni nad kaňonem. Všiml si, že i zde na mnohých místech vystupují z rozervaných skal obláčky páry. Včera je nepozoroval, včera byly hory klidné — tím si byl jist.

Peňo a šest svalnatých chlapíků buší ocelovými špičáky do kamenného dna kaňonu. Mezi sršícími jiskrami zazáří občas třpytný odštěpek.

„Co je to, doktore?"

„A tady?"

„Diamanty!" Gordon sbírá lesklé kaménky do kostkovaného šátku.

Kenny rozbíjí větší kusy odštěpků a získanou drť plaví v široké, mělké nádobě. Na stěnách se usazuje něco lesklých zrnek, podobných úlomkům rozbitého skla. Dřívkem vybírá diamantová zrna a podává je doktorovi. Práce je však pomalá a namáhavá.

„Máme s sebou dostatek výbušnin, Bobe?" rozhoduje se Gordon.

Naditý tlumok se stěhuje od skalní stěny ke středu kaňonu.

Doktor přistupuje k vystouplým stěnám kruhového jícnu, který inženýr včera označil za možnou diamantovou studni.

„Zde kopejte!"

Špičáky se zakusují do širokých stěn. Na dno kaňonu padají kusy kamene. Hrubozrnná, nahnědle spečená hornina. Ocel zvoní. Bob se zvysoka rozpřahuje ... zpod špičáku odskakuje sprška lesklých odštěpků.

„Tady!"

„Zde!"

„Hrome ...!" Kopáči ustali v práci.

Bob se shýbá a na dlani zvedá diamant velikosti ořechu.

„Tři karáty váhy," odhaduje Pavel Gordon.

Peňo mu podává o málo menší lesklý kámen.

„Nejméně dva karáty."

Jeden z kopáčů strhl pokrývku z hlavy a shrabuje drahocenné úlomky. Ve chvíli je klobouk ze tří čtvrtin naplněný. Od stěny kaňonu zazní kroky. Muži se otáčejí ... je to Mac Cliford.

„Podívejte, inženýre! Pohleďte!"

Geolog uznale pokyvuje hlavou. Potom si prohlíží vystouplý okrouhlý jícen. Jeho pozornost upoutává slabý sykot, znějící od protější stěny kaňonu. Z protáhlé pukliny země se derou dva chomáče páry.

„Odstřelíme stěny diamantové studně dynamitem," rozhoduje Pavel Gordon.

Kopáči hloubí otvory pro nálože.

„Pozor! Odpálit!" Kenny zažíhá doutnák.

Přátelé běží ke skalním stěnám a v bezpečné výši zaléhají do úkrytů.

Výbuch! Kamenné úlomky se rozletěly do okruhu dvaceti metrů.

Muži se sbíhají ke středu kaňonu.

„Bože!"

„Všude kolem . . . Úžasné . . ."

„Neuvěřitelné!"

I Cliford je vzrušen. „Jen v tomto odstřelu je tolik diamantů, že by stačily k rozvrácení světového trhu," říká tiše Gordonovi.

Až do oběda pokračovali v práci. Ještě dvakrát odpálili stěny diamantové studně. Objemný kožený pytel, do něhož drahokamy ukládali, byl plný.

„Milióny dolarů za jediný půlden!"

„Kolik by jich bylo za týden . . .? Za měsíc?"

Od okamžiku druhého odstřelu se Gordonovi zdálo, že inženýr zneklidněl. On jediný zpozoroval, že i z nitra diamantové studně unikají dva tenké prameny páry, a uvědomoval si, co to znamená. Celé pohoří je nabito dřímající energií.

Muži poobědvali. Chystali se právě ke čtvrtému odstřelu, když se nad kaňonem objevilo letadlo.

„Regan!"

„Kde je vysílačka?"

„Zůstala v soutěsce."

PARKER krouží nad kaňonem. Je zřejmé, že Regan se jim pokouší dát jakési znamení. Pojednou letoun prolétává středem kaňonu a z okna kabiny padá k zemi malý předmět.

Nedaleko Kennyho zazvoní o zem plechovka. Bob se shýbá a podává ji Clifordovi. V kovové schránce je pokrčený papír! Zpráva! Inženýrovy rty neslyšně slabikují Reganovy řádky. Odhazuje papír, rychlým pohledem přehlédne šest . . . sedm tryskajících sloupců páry v okolí.

„Přátelé, Regan objevil sopku," odstupuje od diamantové studně, jejíž tři mlžné obláčky se slily v jediný sloup dýmu. „Skalní masív má své pojistné ventily. Hluboko pod námi je žhavé jádro. Kdesi v blízkosti se zanedlouho strhne peklo."

Clifordova slova provází krátké podzemní zadunění. Muži strnuli. Kdyby zřetelně nerozeznávali směr, odkud zvuk přichází, mohli by se domnívat, že se blíží bouře. Cliford s Gordonem přikazují vyklidit plošinu, Peňo s ostatními nosiči sbírají nářadí. Kenny, Cliford a Gordon se chápou vytěžených diamantů a společně opouštějí dno kaňonu.

Sotva ušli několik desítek metrů, ozvala se ohlušující rána. V místech, kde ještě před chvílí pracovali, se otevírá země ...

„Terremoto, terremoto ... zemětřesení!" křičí nosiči a bezhlavě prchají ke skalním stěnám.

„Klid! Do soutěsky! Co nejrychleji do soutěsky! Rychle!" volá Cliford.

Dno kaňonu se plní převalující se bílou párou. Nosiči odhazují pušky, tlumoky, kdosi odhodil i plátěnou kazajku.

Inženýr zahrazuje nosičům cestu. Napřahuje pušku: „Kdo nevezme svou zbraň, tlumok a výzbroj, toho zastřelím!" Ví, že bez nejnutnější výzbroje by je na zpáteční cestě čekala jistá smrt.

Zatímco muži se vracejí pro zavazadla, podzemní rachot přechází v hvízdavé klokotání. Ke strmým stěnám zbývá sto, padesát, deset metrů. Ruce se zraňují o ostré výstupky. Nebezpečí jako by dalo mužům křídla. V několika minutách dosahují hřebenu.

Cliford se ohlíží. Na místě diamantové studně zeje obrovská díra. Mračny páry proniká mohutné, nažloutlé zřídlo. Jako vodotrysk mění ohnivý jazyk svou výšku. Tryská třicet ... pět ... deset metrů vysoko.

Muži prchají po rozeklaných skalách. Kolem létají štěpiny kamenů a žhavá struska.

„Zavazadla nad hlavu!" velí Cliford.

Kdosi pronikavě vykřikl. Sténá. Doktor běží první, poslední Mac Cliford. Pojednou Bob Kenny vrávorá, ztrácí rovnováhu, po hlavě padá do bílého oblaku páry.

„Kenny ... Bobe ...!"

„Tady jsem ... tady ..."

Inženýr se po čtyřech spouští do mělkého dolíku.

„Jsi zraněn?"

„Ne. Klopýtl jsem ..."

„Ruka?"

„Nebolí ... kupředu, inženýre ..."

Přibíhá Peňo a pomáhá přátelům z prohlubně. Zablesklo se.

Vzduch je jako rozžhavené olovo. Vlhké páry se srážejí na těle, promáčené oděvy se lepí na kůži jako krunýř a brání rychlým pohybům.

Konečně dosahují odvrácené skalní stěny, která skýtá částečný úkryt.

Muži mají zmáčené vlasy, lesknou se potem. Zaléhají ke skále. Z vyprahlých hrdel se dere sípavé oddychování.

„Kdo nemůže dál . . .?"

Na pažích a ramenou planou rudé skvrny popálenin.

„Myslíte, že do soutěsky se láva nedostane?"

„Nedostane. Jsem si tím jist, doktore!"

Rachot protíná zoufalý lidský hlas: „Pavle . . .! Cliforde . . .! Bobe . . .!"

„Jan," vydechl Gordon.

„Kenny! Cliforde!"

„Jan s Reganem. Za mnou," inženýr, zády přitisknut ke stěně, postupuje podél skalního převisu za hlasy přátel, jež znamenají záchranu.

Ochranná skála končí. Muži vidí Jana s Reganem, kteří leží vklíněni mezi dvěma ohromnými balvany. Se zděšením si uvědomují, že je od nich dělí stometrový, zcela nechráněný úsek. Kryjí si hlavy zavazadly a vrhají se do deště kamení a syčících ohnivých záblesků.

„Sopka je vzdálena šest kilometrů," Regan trhá pruhy cupaniny a podává je Gordonovi. „Varoval bych vás o několik minut dříve, ale kdosi mne dostal na mušku. Alfonsův zvěd třikrát vystřelil. Nechtěl jsem riskovat PARKERA . . . obletěl jsem jej."

Hlídky přinášejí nádoby s pramenitou vodou.

Pohotovostní kufřík je prázdný a doktor objevuje stále nové bobtnající rány.

„Podívejte!" Jan ukazuje k obloze.

„Jsme zachráněni," s úlevou říká Kenny.

Vrchol soutěsky zastínila mračna a v okamžiku se spouští prudký liják.

„Ano, tak tomu bývá. Po výbuchu sopky následuje zpravidla déšť," vysvětluje Cliford ve stanu. „Horký vzduch stoupal k obloze, tam se náhle ochladil a páry se srazily v déšť. Odpočineme si — a ráno vyrazíme k pralesu."

„Co je s diamanty?" upomíná se Jan.

Kenny sahá nešťastně po koženém vaku. Když klopýtl a upadl na skalním hřebenu, pytel se roztrhl a nyní v něm zbylo jen několik hrstí vzácných kamenů.

„To je konec naleziště starého Naftalína."

„Hlavně, že my jsme vyvázli."

Regan je jako vyměněný. Stará se o zraněné přátelé a jeho špatná nálada jako by navždy zmizela. Jan marně přemýšlí, co způsobilo tu změnu. Ještě dnes, když s inženýrem Clifordem přišli za Reganem k letadlu, si všiml, že Regan s někým opět hovořil. S kým?

Cliford si zapaluje dýmku. Přívětivý namodralý obláček se dotkl karbidové lampy a inženýr říká: „Myslím, že přišla vaše chvíle, Regane."

„Mám toho hodně na srdci. Musím vám říci, jak ... víte ... já vím," zajíká se pilot a pohlíží na Pavla, Jana, Kennyho, „... jsem někdy blázen. Zkrátka ... poslouchejte!"

SÁZKA O ŽIVOT

Ještě než jsem se narodil, třeskla o stůl u nás doma padesátidolarová bankovka. Bude to kluk nebo děvče? Otec vsadil pět ku jedné a vyhrál stovku.

Kdo sní více písku? vsadili jsme se s přítelem Jackem, když nám bylo sedm. Já spořádal tři unce, získal jsem převahu a dolar. Jack skončil u dvou uncí a večer byl v nemocnici.

V desíti letech činily naše sázky rodičům starosti.

Jednou jsme byli na koňských dostizích. Dali jsme strýci svoje úspory, každý deset dolarů, ať vsadí na Vulkána. Zvítězila však Hvězda, druhý byl Maribo a teprve devátý doběhl Vulkán.

Strýc sahá s úsměvem do kapsy. „Nesázet, hoši. To je jistá výhra!" podával nám po deseti dolarech. „Nedal jsem vaše peníze z ruky. Pamatujte, chlapci, radu všech rad. Kdo nesází — vyhrává vklad!"

Rozběhli jsme se po stáncích s atrakcemi; strýc šel na pivo.

U východu jsme se sešli. Jack nesl plnou náruč čokolády a bonboniér, na rameni mu seděl mluvící plyšový medvěd a za sebou vláčel krabici s elektrickým vlakem.

„Kdes to vzal, chlapče?" divil se strýc. „Tos nemohl pořídit za deset dolarů!"

„Včera jsem řekl tatínkovi, aby mi vsadil dva dolary," pravil Jack, „dva dolary na Hvězdu. Vyhrál jsem padesát. Kdo chytře sází, strýčce – vyhrává dvacetkrát více!"

Na střední škole se k nám přidružil Tom a Murray. Přejdeš školní dvůr po vysoko zavěšeném drátěném laně? Tom se vsadil a přešel. Zastavíš dopravu na hlavní třídě? Murray vběhl do vozovky, brzdy zaskřípěly – vyhrál.

Před odjezdem do Jižní Ameriky jsem se loučil s Jackem z klubu. Whisky, gin, šampaňské, bezstarostná zábava! Jedním okem jsme pohlíželi k televizoru. Na obrazovce zářil Yongshirský vodopád ...

„Hleď, Jacku. Tam jsme byli loni na dovolené."

„Šířka devadesát, výška sedmnáct metrů."

Hlasatel chrlil místní zajímavosti, jakýsi muž se před časem vsadil, že se pod vodopádem potopí až ke dnu.

„To nic není," zvolal Jack. „Takhle z té výšky vodopádem proplout ..."

„Hloupost."

„... proplout vodopádem v sudu! Dokážu to! Vsaď se, Petře!"

„Nesmysl."

„O pět set dolarů!"

„Co říkáš?"

„O tisíc!"

„Platí!"

Pořádně jsem se prospal a s veselou myslí se věnoval Emersově expedici. Kdepak bych si pod modrou oblohou, na palubě Eureky nebo Manuelly, vzpomněl na večer s bláznivými řečmi a sázkou.

Až když Jan zkoušel vysílačku a ozvalo se Toronto, bleskla mi hlavou myšlenka na Jacka a Murraye. Také oni se kdysi vsadili, že sestrojí amatérskou vysílačku – a za pár měsíců hovořili s celým světem. Jacka však radioamatéřina brzy omrzela a věnoval se studiu cizích jazyků.

Při prvním letu PARKERA jsem se pokusil o spojení s neznámým torontským telegrafistou. Znal Murraye, řekl mi jeho poznávací šifru a vysílací pásmo.

V následujících dnech jsem se po mnoha marných pokusech konečně dovolal.

„Zdravíčko, Murrayi. Volám tě od rovníku. Tady Regan. Co nového, brachu?"

„Och, Jack se vsadil. Shání bytelný sud. Chce proplout Yongshirským vodopádem."

„Haha . . ." vylíčil jsem mu náš veselý večírek a sázku, kterou jsem od počátku považoval za povedený žert.

„Nemyl se, Petře. Jack to bere smrtelně vážně."

„Proboha, Murrayi. Vyhledej ho. Domluv mu, ať toho bláznovství nechá. Spoléhám na tebe."

To byla první vybitá baterie.

Pojednou jsem měl plnou hlavu starostí. Jestliže Jack považuje sázku za platnou, prosadí svou a udělá všechno, aby vyhrál. I kdyby měl zlomit vaz.

„Neustoupil," hlásil druhého dne Murray.

„K čertu . . ."

„Ale je naděje, Regane. Sehnal jsem Jackovi práci. Má přeložit zprávu pro Národní vědeckou společnost. Sedmdesát stran ruského a stejně tolik francouzského textu. Dva tisíce za to. Určitě nabídku přijme a získáme přinejmenším týdenní odklad.

„Díky, Murrayi. V pátek tě znovu zavolám."

Věděl jsem, že náhradních článků máme v zavazadlech desítky. Bez rozpaků jsem měnil zdroje PARKEROVY vysílačky. Nemyslel jsem, přátelé, že by vás mohla záležitost nějak zvlášť zajímat. Regan blázní, řekli byste. A nerad chodím se svými trampotami na trh.

„Nepodařilo se," volal v pátek Murray. „Jack ukončil překlad. Zvládl sto čtyřicet stran v rekordním čase. Za dva dny a noc. Co mám dělat, Petře?"

„Něco vymysli. Cokoli. Pošli mu telegram, že zemřel otec. Nabourej se do něj autem. Udělej všechno, aby Jack odložil ten pitomý skok z vodopádu aspoň do doby, než se vrátím."

Přiznám se, přátelé, v těch dnech jsem měl chuť nechat výpravu výpravou, přeletět s PARKEREM do Kolumbie, sednout do pořádného dopravního letadla, popadnout Jacka za pačesy a vytřepat mu hlouposti z hlavy.

Pak jsem byl zraněn v souboji s Winterem. Jakmile jsem byl jen trochu v pořádku, spojil jsem se znovu s Murrayem.

„Nezastihl jsem ho doma, Petře. Jako by se do země propadl," a tehdy vysílačka oněměla.

„Proč mlčíš, Murrayi?"

„Právě přinesl listonoš noviny . . . promiň . . ."

„Nuže?"

„Na první straně je fotografie. Dlouhý článek . . ."

„Musím znát pravdu! Mluv! Co se děje?"

„Skok z vodopádu. Dálnopis našeho zvláštního zpravodaje.

. . . s pravou americkou podnikavostí vyrůstají tribuny. Prodávají se vstupenky. První místo 5, druhé 3, třetí 1 dolar. Z blízkých měst jsou vypravovány zvláštní vlaky. Celý týden se nemluví o ničem než o muži, který se pokusí proplout vodopádem. Místní holič uzavírá se zákazníky sázky, že se mladý muž zabije. Továrny nabízejí své sudy — zaručeně nerozbitné.

Slavný den nadchází . . .

Oba břehy jsou hustě obsazeny diváky. Prodavači coca coly dělají výtečné obchody. Ženy s bifteky a obloženými chleby se chlubí skvělými výdělky.

Nad vodopády, uprostřed dřevěného pódia stojí bílý sud s červenými pruhy. Před zraky diváků je vystýlán slámou.

Úderem čtvrté hodiny vstupuje do sudu mladý muž. Obecenstvo jásá. Pořadatelé pevnými šrouby utahují víko. Nad vodopádem hučí motorový člun. Bílý sud s červenými pruhy se leskne na hladině, blíží se k dravému proudu . . .

Dav křičí, hudba vřískā ryčný pochod!

Sud padá do hlubiny, cosi běločerveného se míhá divákům před očima . . . mizí ve zpěněné vodě.

Senzace! Hurá!

Pod vodopádem křižuje několik motorových lodí. Čekají, až se sud vynoří . . ."

Nemohl jsem ten drásavý nekonečný novinářský popis přečkat. Volám: „Zkraťto! Netrap mne! Rozumíš . . .? Chci slyšet pravdu, Alfonsi, proboha, proč mlčíš? Čekám jasné slovo! Alfi! Na konci je život . . . nebo smrt . . .? Slyšíš Alfonsi . . .?"

V tom okamžiku jsem zahlédl před vchodem stanu doktora Gordona. Bylo to nad mé síly. Zvolal jsem, ať mne nechá na pokoji. Nenapadlo mne, že volání Alfonsi, Alfonsi! mu připomíná jméno našeho nepřítele. Marta Alfonsa. Žádal jsem doktora, ať mne nechá o samotě. Uposlechl.

„Poslouchám, Alfi! Pokračuj! Mluv!"

„Dav ztichá. Muži vytahují sud na palubu člunu. Je neporušený — továrna může být hrdá na své výrobky!

Vzápětí muži v černých gumových zástěrách vyjímají ze sudu bezvládné tělo a pokládají je na nosítka.

Mistr holič obchází své zákazníky a vybírá výhry. Luis Maull si zlomil vaz! Niagarské vodopády zůstaly nepokořeny!"

„To znamená . . ."

„Zaplaťbůh, Petře. Netýká se to Jacka. Nějaký blázen zdolával Niagaru. Musím dát článek přečíst Jackovi. Snad zmoudří. Není první, kdo se chce o něco podobného pokusit, a tak ta sázka nemá cenu."

Nevím už, kolikátou baterii jsem vypotřeboval. Nedivte se, že jsem chodil celé dny jako bez duše. Pro hloupou sázku visel život mého nejlepšího přítele na vlásku.

Konečně se Murrayovi podařilo přivést k aparátu Jacka. Pravil, že na sázce trvá. Yongshirský vodopád není Niagara. Článek četl. Má objednaný sud.

Před třemi dny volal, že se rozloučil s rodiči.

„Odeslal sud vlakovou poštou do Yongshiru," hlásil předevčírem Murray.

Včera se znovu ozval Jack; ať mu držím palce, zítra — bez velké okázalosti, jen za přítomnosti dvou svědků, Toma a Alfonse Murraye, propluje vodopádem.

Nu a dnes, přátelé, dnes se všechno rozuzlilo. Seděl jsem v PARKERU, zakotveném na laguně, když se ozvaly Murrayovy značky.

„Regane, kamaráde! Nečekaný zvrat!"

„Podařilo se? Rozmluvili jste mu to?"

„Něco lepšího. Zcela mimořádného. Poslyš, Petře . . ."

V té chvíli se u PARKERA objevili Clifford s Janem. Inženýr žádal, abych okamžitě startoval a zjistil původ dýmu nad horským vrcholem na severu. Okamžitě jsem zvedl stroj, zesílil vlnu vysílačky a volal Murraye.

„Promiň, neslyšel jsem. Opakuj, prosím tě!"

„Tak stručně. Přijeli jsme do Yongshiru — Jack, Tom a já — a tamější obyvatelé zůstali jako zkoprnělí. Chcete proplout vodopádem? Copak jste neviděli televizní přenos? To jste měli přijet před půl rokem. Je pozdě, milí pánové. Vodopády jsou fuč. V těch místech je nyní přehrada."

„Cože?"

„Nemohl proplout. Vodopády neexistují."

„To je výborné!"

„Překvapení, Regane. Právě přišel Jack. Předávám."

„Mizero!"

„Lumpe!"

„Kdo mne vyprovokoval k sázce?"

„Prohráls, Jacku. Mám u tebe tisíc dolarů. Vlastně vyhráls. Vyhrál jsi zdravou kůži a mnoho let života. Nechci ty peníze. A nesázím se. Věř mi, Jacku, už se nesázím."

Odpusťte přátelé, jestli jsem vám způsobil nepříjemné chvíle. Zprvu jsem mlčel ... Považoval jsem to za svoji záležitost, která se lehce urovná. Pak mi bylo trapné sdělovat vám všechny podrobnosti té zatracené historie. Vsaďte se ... ne, nesázejte se. Pro sázky natropili lidé už spousty pošetilostí. Dobrou noc.

MUŽ SE ZELENÝMA OČIMA SE PŘIHLAŠUJE

Navzdory původnímu úmyslu vydat se nazítří na cestu prodlela výprava v bezpečné a stinné soutěsce tři dny. Doktor Gordon měl plné ruce práce s léčením popálenin, jež utrpěli nosiči, Kenny i Cliford. Ze skupiny prchající od diamantové studně jedině Pavel Gordon vyvázl bez zranění.

Jan s Clifordem podnikli několik kratších výletů do okolí. Bílé obláčky dýmu, včera se sykotem tryskajícím na mnoha místech ze země, zmizely. Vrcholy hor halil řídký, šedý mrak. Jeho původ spatřoval inženýr ve zvířeném prachu, prudce ochlazené lávě a vypařující se dešťové vodě. Na Janových mapách přibývalo vrstevnic, sváżnic, výškových bodů a údajů o pemzových polích. Objevili dokonce i pramen Řeky horké vody. Nebyli překvapeni, když ve zřídle naměřili nyní — po výbuchu sopky, jímž se ochladilo žhavé podzemní jádro — pouhých pětadvacet stupňů.

Zanikl však chladný pramen nedaleko soutěsky. Bob Kenny přinášel pitnou vodu z horské laguny, na níž kotvil PARKER. Používal prázdných barelů od benzínu a navzdory své poraněné ruce zmáhal osmdesátikilový náklad.

Petr Regan se nesázel. Byl opět tím veselým, šprýmy oplývajícím chlapíkem jako na cestě do Manaos. Na jedné vnější skalní stěně pořídil sluneční hodiny.

Novým účastníkem večerních besed se stal Winter. Nejistými slovy se zmínil o plánech diamantového naleziště, které prý výprava odcizila seňoru Sabatovi.

Přátelé mu předložili úřední zápisy o lodi Bert Hernest. Parkerovy naftalínové kuličky a zažloutlý doklad George Knowsona, nalezený v pobořeném chrámu.

Bob chtěl ukázal vak se zachráněnými diamanty, ale Pavel Gordon mu v tom tichým znamením zabránil.

„Čeká nás několikatýdenní zpáteční cesta!"

Mac Cliford se o samotě dohovořil s doktorem. „Jan se musí držet ve Winterově blízkosti. Pokusí-li se nás při návratu Alfonsovi lidé napadnout, je nepravděpodobné, že by střílelí po svém spojenci."

Beze spěchu míjela výprava ohyb Řeky horké vody a postupovala vyprahlým územím, vroubeným ojedinělými balvany. Regan ohledal z výše trasu a odletěl s nákladem k překladišti na břehu Apaparis. Načerpá benzín a v podvečer se sejde s přáteli u cíle dnešního pochodu, na okraji pralesa.

Jan se vyptal Wintera na jeho osudy. Málomluvný chlapík se sádrovým obvazem byl donedávna pilotem státní nikaragujské společnosti. Zúčastnil se stávky letištních zaměstnanců a ocitl se na dlažbě. S radostí uvítal nabídku seňora Sabata, aby létal pro jeho bohatou brazilskou faciendu. S podivem si Jan uvědomuje, že pilot — který výpravu několikrát nebezpečně ohrozil a zranil Regana — je dobrácký, tichý až zasmušilý patron.

Výprava zdolala široký písečný pruh. Kolem se opět zelenají trsy rostlin, tráva kostnatka se tyčí nad nízkými dřevinami.

Konečně vstupují mezi štíhlé, nevysoké stromy a chudé trsy keřů, opředené hustými zelenými liánami.

Pojednou dává Mac Cliford vztyčenou pravicí znamení stát! Pozor!

Pozdě. V téže chvíli vystupují z keřů Indiáni. Jejich počet vzrůstá. Asi třicet mužů půlkruhem obklíčuje výpravu.

„Coerunové?" ptá se Gordon.

„Ne," praví Cliford. „Obávám se, že jsou to Chívarové! Všimněte si dlouhých šípů, foukacích trubic a nožů u pasu," ubezpečuje se pohledem, že Winter s Janem usedli na společné zavazadlo.

Zdá se však, že Indiáni nejsou příliš bojechtiví. Půlkruh se neuzavírá. Jejich touha po hlavových trofejích není tak veliká, aby se odvážili do nekrytého písečného pásma. Zřejmě se obávají střelných zbraní.

„K zemi! Kryjte se zavazadly!" přikazuje inženýr.

Výprava odhazuje zavazadla. Nosiči usedají, uléhají za tlumoky, pytle a nevelké bedny. Jsou unaveni. Beze slova, bez pohybu od-

počívají. Vzbuzují dojem, jako by nevěnovali Indiánům pozornost.

Také Chívarové váhají ... postávají na místech.

Cliford přistupuje k Janovi. „Co je s PARKEREM?"

„Tady XW 1. Volám XW 2 ... Tady XW 1, tady XW 1 ..."

Regan neodpovídá.

Inženýr se zvedá od vysílačky a obrací se k divochům zády. „Bobe, rozdělej oheň. Uvař yerbu — čaj. Neuškodí, vydá-li oheň trochu více kouře."

Výprava si klidně připravuje večeři. Je to souboj nervů.

„Ještě cukr ... lžíci ..."

„... stačí."

„Děkuji."

Statný chlapík s kostěnou ozdobou ve vlasech volá úsečný rozkaz a Indiáni rovněž usedají.

„Jsem zvědav, koho to dříve omrzí," Cliford je odhodlán dopřát svým lidem odpočinek a pak prorazit půlkruhem mlčenlivých Indiánů.

„Inženýre, Regan se stále nehlásí!" volá tiše Jan.

Válka nervů pokračuje, kruté minuty se vlečou jako věčnost ...

Podlehli Indiáni. Náčelník pojednou vstává ze země a pružnými kroky míří k výpravě.

Bob Kenny se mu staví do cesty.

Indián ukazuje na tlustý doutník mezi Bobovými zuby.

„Tabaco para mi! Dej tabák!" Nezní to jako přátelská prosba ani nabídka obchodu, nýbrž jako výhrůžný rozkaz.

Kenny nesouhlasně vrtí hlavou ... vtom po něm náčelník mrštil oštěpem. Bob vyráží tělem do strany, popadá chlapíka kolem boků, přehazuje si jej přes ramena a jako pytel jej odnáší do kruhu zavazadel. Náčelník je zajat.

Indián za nedalekým keřem přikládá k ústům foukačku. Clifordovi však jeho tichý pohyb neušel: obláček červeného prachu u útočníkových nohou ukazuje, že kulka udeřila do země u palce jeho nohy.

Z porostu po pravé straně se ozývá neurvalý rozkaz: „Vzdejte se!"

Keře se rozhrnuly a vystupuje muž se zelenýma očima — Martinez Alfonso. Posměšně se dívá ke kruhu zavazadel.

„Odložte zbraně! Jste obklíčeni — vzdejte se! Proti šedesáti Indiánům a mým lidem nic nezmůžete. Vydejte diamanty, pro něž jste se vypravili do hor. Rychle!"

Přátelé přiléhají blíže k vakům, pytlům a bednám. Horní okraje zavazadel se ježí hlavněmi.

„Seňore Alfonso! Stačí, abychom zmáčkli spouště, a jste mrtev," volá Cliford. „Nenarodili jsme se však jako chladnokrevní zabíječi. Chcete-li diamanty — pojďte si pro ně!"

Muž se zelenýma očima zaklel a vskočil zpět do houštiny.

„Čekáte pomoc z oblak?" vysmívá se z úkrytu. „Čekáte marně. Vašeho pilota jsme dostali. Zřítil se. Mám pravdu? Migueli, Chuavo, Pedritto ..." z keřů zní souhlasné mručení.

Také Indiáni se stáhli pod ochranu zeleného porostu.

Vzduch se chvěje napětím počínajícího boje.

„Viděli jste už někdy tohle?" ozývá se z keřů.

Nad zeleným chomáčem lián se na štíhlém oštěpu objevuje — lidská hlava — skutečná tsansa! Hlava má průměr asi deset centimetrů. Dvě černé kadeře rámují čelo, oční víčka jsou sklopená, jako by snila, ústa se rozevírají v odevzdaném úsměvu.

Prásk! Cliford vystřelil, z oštěpu se ulomila dlouhá tříska a tsansa spadla na zem.

Tiché šípy se vbodly do hradby zavazadel, hřmějí výstřely pušek. Zajatý náčelník se vyškubl Kennymu a mizí v houštině. Do pytle před Clifordem udeřil dlouhý šíp. Bedně s geologickými vzorky se utrhlo víko.

Postupně opět střelba ochabuje.

Útočníci pochopili, že dokonale se kryjící výpravě není tento způsob boje nebezpečný.

Mart Alfonso udílí hlasité rozkazy. Za keři zaplanou malé, pohybující se ohně. Cliford odhaduje záměry nepřátel a dává povel k soustředěné palbě.

„Chtějí zapálit porost!"

„Vykouřit nás ... žárem vyhnat z úkrytu ..."

„Palte!"

Keři se prokousávají první jazyky plamenů, když se v dáli ozývá hluk motoru.

„Letadlo! Hurá — PARKER!" vyskakuje Jan. Winter jej strhává k zemi.

Útočníci zneklidněli. Kryjí se za nízkými dřevinami a zběsile pálí.

„Co je s Reganem?"

„Kam letí?"

„Nemíří sem! Krouží nad okrajem pralesa . . .“

„. . . za Alfonsovými zády!“ Inženýr tuší, že Regan má v úmyslu použít protivníkova nápadu.

Skutečně. Ve chvíli je boj rozhodnut. Regan svrhl za záda útočníků několik barelů benzínu, k nimž upevnil svazky granátů. Oslnivé výbuchy! Plameny olizují porost, zmocňují se stromů . . .

Indiáni propadají panice. Vybíhají z hořících keřů a vystavují se kanadským zbraním.

PARKER přelétá nízko nad hradbou zavazadel. Jeho kulomet pronikavě štěká.

„K nám se oheň nedostane. Porost je zde řídký,“ volá Clifford. „Palte, ať je zaženeme zpět.“

Před hvízdajícími střelami dávají Indiáni přednost hořícímu lesu a Alfonsovi lidé se brzy připojují k útěku.

Tak náhle jako vzplanul, boj utichá.

Regan znovu přelétává výpravu a přistává na písečné rovině.

„Díky, Regane!“ vítají jej přátelé.

Doktor Gordon ošetřuje raněné — tři tetované Chívary a jediného člena výpravy. Chudák Peňo se dočkal rány, jež jej měla stihnout před týdnem na balvanu; zlomyslná kulka mu natrhla ucho.

Jan běží k chomáči lián a uschovává do tlumoku nepatrně ohořelou tsansu.

„Ano. Zdržel jsem se,“ vysvětluje Regan. „Vysílačka byla němá.“ Po dvanácté hodině byl zaskočen tlupou Marta Alfonsa nedaleko Apaparis. Bandité měli štěstí. Podařilo se jim bezpočtukrát provrtat křídla PARKERA a přímý zásah poškodil vysílačku. „Tušil jsem, že vás budou chtít zastihnout na nechráněné rovině, dříve než vstoupíte do pralesa. Řekl jsem si, že tomu bídákovi nastrojím léčku. Vývrtkou po křídle, zdánlivě zcela bezmocně, jsem klesal s PARKEREM do pralesa. V bezpečné vzdálenosti jsem však vyrovnal a za ohybem řeky přistál. Asi po hodině — když jsem si byl jist, že tlupa pronikla dále k okraji pralesa — jsem vám vzlétl na pomoc.“

Výprava rozbila stany, postavila hlídky a pokojně přenocovala. Příštího večera dosáhla řeky Apaparis.

Cestou objevili nosiči několik ohořelých lidských pozůstatků. Tvrdili, že v jednom uhořelém poznali Martineze Alfonsa.

Skladiště s bednami, barely benzínu a kánoemi bylo v pořádku. Dvě kamenité prolákliny tak dokonale obrostly bujnými tropickými

mi rostlinami, že je sami přátelé našli až po půlhodinovém hledání.

Mac Cliford uložil sáček se zbylými diamanty do dutiny vydlabané ve vyschlém kusu kmene, který naložil na své plavidlo. Tak měl zaručeno, že kdyby se kánoe převrhla nebo potopila, kmen s drahocenným obsahem by ploval po hladině.

„Nu a nyní čtyři tisíce do Macapá a třináct tisíc kilometrů domů — do Kanady!"

Cesta po proudu byla rychlá a pohodlná, zvláště když výprava využívala i světlých měsíčních nocí.

NEZAPOMENUTELNÝ PŘÍBĚH

Hladina řeky se stříbřitě leskne, tisíce stínů a světelných záblesků činí z okolních lesů pohádkovou zemi. Není třeba šetřit silami, není nutné s každým záběrem vesla obávat se záludností pronásledovatelů.

Po způsobu lodních hlídek rozdělil Cliford výpravu do tří směn. Jedna dbá o směr a bezpečnost plavby, druhá odpočívá a připravuje stravu, třetí skupina spí.

Jsou na cestě již šestnáctý den, blíží se k prvnímu vodopádu.

„Přátelé, nyní čtyři hodiny odpočinku. Potom se dáme do práce," praví inženýr, sotva se kánoe dotkly břehu.

Práce jde rychle od ruky. Zavazadla se ztenčila, veslaři pookřáli, jako by cítili, že domov je blízko.

Cliford s Janem přenášejí těžký skladištní stan.

„Copak to Bob vykládá veslařům?" Stanou pod skalou vpravo od vodopádu, pohlížejí k protějšímu břehu, kde civí na hladinu Kenny a cosi říká shromážděnému hloučku veslařů.

„Zakazuje jim vstupovat do vody," uvědomuje si inženýr. Žravé ryby — piraňas — dopluly až pod vodopád. Ty krvelačné bestie nesnášejí kalnou vodu a po desítkytáhnou vysoko proti proudu.

„Kde je naše nedobytná pokladna, inženýre?" ptá se Pavel Gordon.

„V čelní kánoi. Před chvílí ji Bob spustil pod vodopád."

Kenny, provázen klubkem udýchaných veslařů, dere se na protějším břehu do kamenitého svahu, aby pokračoval v přemisťování nákladu.

Vtom se uvolnilo několik velkých kamenů a řítí se na Cliforda a Jana.

„Kdo nám to, k čertu, valí kamení na hlavu? Hej! Dávejte pozor, hej!"

Od řeky volá Regan: „Co se děje?"

Kameny se dokutálely na travnatý břeh, dva větší valouny zmizely se žbluňknutím v řece. Cliford s Janem nehnutě pozorují vrcholek skály.

Ticho. Jen vodopády burácejí, skřípá kladka lana, po němž spouštějí veslaři další kánoi.

„Jak se mohly ty kameny dostat do pohybu? Naši jsou na druhé straně," Regan třeští oči k zátoce u protějšího břehu. „Proboha!" PARKER, upevněný na dvou mohutných kůlech, se utrhl a rychle odplouvá po proudu.

„Hoří! PARKER hoří!" křičí Jan.

Regan se zděsil. Odhazuje dva těžké tlumoky, horečně pobíhá po břehu, shání se po kánoi, pušce, veslařích ...

„Konec. PARKERA nezachráníme," krčí ramena Cliford.

Z trupu a křídel vzdalujícího se letounu šlehají vysoké plameny. Před zraky přátel PARKER exploduje. Výbuch roztrhl křídla, hořící kovové pláty padají se sykotem do vody. Z hydroavionu zbývá jen trochu pokroucených ocelových součástí a dva puklé plováky. I ony však brzy mizí pod hladinou.

Od vodopádu, z vrcholu protější skály houkl výstřel.

Regan, Cliford a Gordonové skáčí do kánoe a pádlují do malé zátoky, kde před několika minutami kotvil PARKER.

Objevují na břehu muže. Zhroucená postava leží ve vysoké trávě, dva kroky před ní se povaluje vysoký širák s roztřepenými okraji.

Na stráni nad vodopádem se ukazuje Kenny. Cosi volá, hukot vod pohlcuje jeho slova. Bob zvedá pušku, mává jí, druhou rukou ukazuje k bezvládnému tělu u Reganových nohou.

„Tak přece se někomu podařilo uniknout z požáru!"

„Vyjednávač! Muž, který nám vyhrožoval tsansou."

„Bob spatřil stín běžící od PARKERA a střelil."

Mužovi není pomoci, je mrtev.

Jan podává inženýrovi dalekohled a ukazuje dolů k řece. Podél protějšího břehu, chráněna mohutnými, daleko nad hladinu sahajícími korunami stromů, pluje kánoe.

„V lodi je kmen!" Cliford odkládá dalekohled.

„To je naše kánoe! S diamanty?" hrozí se Gordon.

„Naletěli jsme. Upoutali naši pozornost uvolněním několika kamenů, zapálili letadlo a zmocnili se . . ."

„Jak mohli vědět, kde jsou diamanty?"

„Kmen uložený v kánoi je nápadný!"

Výprava se rozděluje. Část zůstává u vodopádů a pokračuje v přenášení nákladu. Tři lodi jsou zbaveny zavazadel a pouštějí se do pronásledování.

Nad řekou hřmějí výstřely. Veslaři zpracovávají vodu rychlými, rytmickými záběry. Střelci sahají po spouštích jen v okamžicích, které skýtají naději na zásah.

Pronásledovaná kánoe mizí v zákrutu řeky a po chvíli se znovu objevuje.

Vzdálenost mezi odcizenou kánoí a lodí s Clifordem a Reganem se zmenšuje. Gordon a Peño zůstávají o čtyři délky zpět.

Tok Yapury je nyní mírný, bez peřejí a prudkých vln. Prchající kánoe pluje středem řeky, dva muži pádlují ze všech sil, snaží se využít proudu, který je v těch místech nejznatelnější. Pronásledovatelé pálí, zatím však bezúspěšně.

Konečně i Cliford odkládá veslo a chápe se kulovnice.

„Manas ariba! Stát!"

Muž na zádi kánoe se otáčí. Tvář se kříví o pažbu pušky.

„Sklonit hlavu, Regane! Střelí!"

Dvě kulky zasvištěly přátelům kolem uší. Regan odpověděl plným zásobníkem karabiny. Střelec před nimi se opět chopil vesla. Ponořil je do vody, plnou silou se napřel . . . vtom padá po hlavě do vody.

„Zasáhl jsem ho?" mručí překvapeně Regan.

„Ne. Zlomil pádlo," řekl Cliford.

Muž plave, vztahuje ruce ke kánoi, chytá se okraje . . . veslař na přídi se ohlédl. Vratké, nedostatečně zatížené plavidlo ztrácí rovnováhu a obrací se dnem vzhůru.

Oba muži plavou, jsou uprostřed toku, od levého i pravého břehu Yapury je dělí dvě stě metrů.

Regan odložil pušku a znovu se chopil vesla. Také Cliford se třemi veslaři usilovně pádlují . . .

Jsou vzdáleni od pronásledovaných asi sto padesát metrů, když nad řekou zazní strašlivý, do morku kostí pronikající výkřik.

Jeden z plovoucích mužů se zmítá, jako by se z vody vymrštoval. Také druhý máchá rukama, horní půlí těla se vynořuje z řeky, opět zapadá ... Směšně poskakuje a řve, že stydne krev v těle. Voda kolem tonoucích jako by se vařila.

„Piraňas — žravé ryby!" volá Cliford.

„Ty bestie je ... zaživa pojídají ..."

Kánoe dělí od tonoucích šedesát metrů. Veslaři zabírají ze všech sil. „Cliforde, pomozte ...!"

„Nedá se pro jejich záchranu nic podniknout. Mají těla ohlodána na kost."

Těla tonoucích zmizela. Deset metrů od kánoe se náhle vynořuje chomáč vlasů. Přátelé na okamžik zahlédli hrůzou zkřivenou tvář. Ano, je to muž se zelenýma očima — Martinez Alfonso! Omyl je vyloučen. Hlava zmizela. Ani druhý nešťastník se již nad hladinou neukázal. Jen prudké čeření vody označuje místo, kde hodují desítky a stovky rybích běsů.

„Nejstrašnější podívaná, jakou jsem kdy zažil," otřásl se Cliford.

Petr Regan není dlouho schopen slova.

Mlčky pádlují proti proudu, přibližují se ke Gordonově lodi, která již vylovila z vln překocené kánoe a kmen s diamanty.

Za dvě hodiny jsou přátelé opět pohromadě. Nemusí šetřit benzínem, a tak připoutávají kánoe do dlouhého řetězu a plují s pomocí motorů.

Na dolním toku Yapury nezahlédli nikde motorový člun ani kolesový parník, jimiž se plavila Alfonsova tlupa až k řece Apaparis.

V Teffé vyplatili veslařům mzdu a darovali jim zbylé zásoby. Peňo se velice radoval, když mu Cliford věnoval Johnsonovy motory. Vybuduje v obci elektrárnu, kino, dílnu ...

Přáli si ještě spatřit zklamanou tvář seňora Sabata a říci mu od plic své mínění o zrádných hostitelích. Jejich touha se však nesplnila, protože se od policejního náčelníka v Manaosu dověděli, že bohatý faciendér před třemi dny odcestoval.

Winter nabídl, že se přihlásí policii. Cliford jej však zadržel. V říčním přístavu potkal kapitána, který hledá náhradu za onemocnělého strojníka pro cestu do Argentiny.

„Tam všude se také létá!"

„Jistě se vám podaří nalézt slušné zaměstnání ..."

Nalodili se na parník, který v několika týdnech zdolal vody Amazonky a zamířil k severoamerickým břehům.

„Ráj nebo peklo?“ uvažovali za krásných večerů na palubě.

Loučili se s rozlehlou zemí, jež by stačila k obživě desetkrát početnějšího obyvatelstva, vzpomínali na mato virgo — vyklučené pláně divočiny s jediným vztyčeným kmenem — pomníkem pralesa, na pestré motýly, kolibříky a papoušky; Regan si přál mít v zahradě svého domku některou z těch tropických palem, jež uživí celou rodinu.

„Největší kletbou tohoto světadílu je nedostatek vzdělání,“ pravil jednou Cliford. „Nikde na světě nenajdeme tak štědrou přírodu a přitom tak chudý lid. Počkejte za třicet, padesát let, až se rozvine doprava a věda, technika a kultura proniknou do nejzapadlejších oblastí. Ty se toho, Ilonzíku, určitě dočkáš. Brazílie bude patřit k předním zemím světa.“

Loď se blížila k Halifaxu, když konečně se Jan odhodlal a ukázal přátelům tsansu, kterou získal po boji s Alfonsovou tlupou.

„Dobře ji opatruj, chlapče,“ radil inženýr. „Někteří američtí a evropští obchodníci ti za ni nabídnou tisíce dolarů.“

„Ba ne, nenabídnou,“ řekl Jan. Vložil vyschlou, šklebící se lidskou hlavu do Clifordových rukou. „Vezměte si tsansu ... za vaše vedení výpravy. Bez vás bychom se sotva vrátili. Je vaše. Ovšem ...“ uličnicky se pousmál, „zodpovíte-li mi po pravdě jednu otázku ...“

Mac Cliford nechápavě vzhlédl.

„Proč jste se po celou cestu vláčel s těžkou kulovnicí?“

„To je pravda,“ připojil se Regan. „Všichni jsme byli vyzbrojeni karabinami. Jediný vy, Clifordo a tuším Kenny — jste měli těžké kulovnice! Proč?“

Inženýr potřásl hlavou. „Jsem já to podařený učitel tropů, když mne po čtvrtroce výuky žáci přistihnou, že jsem je nenaučil abecedě,“ povzdechl. „To je tak. Karabina je výhodná, lehká, rychlopalná zbraň. Ale v jihoamerické divočině, hlavně proti aligátorům a hroznýšům, není nad kulovnici. Kde kulka z karabiny jenom škrábne anebo přivodí malé zranění, působí naládovaná patrona kulovnice jako rána z děla. Bob Kenny vám to může potvrdit — utrhne hroznýši hlavu.“

Loď přistála, plynuly dny a dny ... s novými a novými událostmi ...

Příští rok se přihlásím o místo lékaře na lodi, plující kolem svě-

ta — snil na nočních službách v nemocnici u svatého Bartoloměje Pavel Gordon.

Jan vstoupil na technické učiliště. Sklidil obdiv, ba závist spolužáků, když mu byla doručena mapka hraničních oblastí Kolumbie a Brazílie, rozmnožená nákladem Státní geografické společnosti. V pravém rohu zářila tučně vytištěná jména autorů: ing. Mac Clifford a Jan Gordon.

Bohatý Emers těžbou pemzy zdvojnásobil své jmění.

Hrst diamantů, které přátelé vyrvali sopce, stačila uhradit polovinu výloh výpravy, jak stanovila smlouva. Každý ze členů výpravy si ponechal dva velké třpytné kameny a za posledních sedmdesát dolarů zakoupili jízdenku druhé třídy na chicagský rychlík pro Boba Kennyho, který se po mnohaletém trmácení světem vracel za bratrem do Spojených států.

Vše skončilo.

S OTAKAREM BATLIČKOU NA CESTÁCH

Je těžké si představit, že by se někdo z dospělých odvážil dávat za vzor Otakara Batličku v době, kdy mu bylo tolik let, kolik je nyní vám, milí čtenáři, kteří jste přečetli tento svazek jeho povídek. Z hlediska dospělých byl dospívající Otakar Batlička určitě chápán jako průšvihář, i když tohoto slova se v době, kdy Batlička byl klukem — bylo to koncem prvního desítiletí našeho století — nepoužívalo.

Syn úředníka pražských plynáren měl jako kluk soustavně nějaké potíže. Snad proto, že mu brzy zemřela maminka a táta na něho neměl moc času. Nebo proto, že byl odmalička doslova nabit energií, činorodostí, a nebylo jednoduché poznat, co se smí a co nesmí? V tomto věčně se opakujícím střetnutí svěží dychtivosti s usedlou dospělostí se mladý Otakar Batlička nepochybně velice podobal i mnohým z vás, jeho dnešním čtenářům.

Nejvíce těžkostí měl Otakar Batlička se školou. Nebyl mu zřejmě dán smysl pro přehnanou disciplínu a dril, bouřil se proti bezduchosti a zatuchlosti tehdejšího školního prostředí. Špatně se učil, byl dokonce kdesi na chvostu mezi propadajícími. Ale ve své klukovské partě byl „šéfem"; vyšehradské skály, vltavské břehy v Podskalí, stará pražská opevnění a katakomby, to bylo území, kde dokazoval svoji přirozenou autoritu, schopnost organizovat a vést. Snad k tomu přispěla i skutečnost, že byl nadaným vypravěčem s velkou fantazií, jemuž příslušníci party naslouchali, aniž by jim vadilo, že si jejich vůdce příběhy a historky vymýšlí. Tahle vlastnost mu prý vynesla přezdívku Baron.

Když si naskládal hodně průšvihů, řešil jejich hrozící následky útěkem z domova. Poprvé snad ve dvanácti, ale byl zase brzy zpátky: šupem — tak se v době Batličkova mládí říkalo nucenému návratu s policejní asistencí. Druhý útěk byl také pokusem vyřešit konflikt, do kterého se Batlička dostal, a byl zároveň skutečností, které vděčíme za to, že začal později, již jako dospělý muž, psát, literárně tvořit. Pohádal se s profesorem přírodopisu, urazil jej, a čekalo ho zřejmě vyloučení z gymnázia. To by mělo zlé následky, a tak Batlička sbalil nejnutnější věci a zmizel. Měsíc o něm nebylo zpráv, pak přišel lístek z Argentiny, jehož slova se citují téměř ve všech zmínkách o Batličkovi: *Nemám co jíst, nemám kde spát, mám se nádherně. Ota.* Tohle napsal otci, když mu bylo čtrnáct let.

Tak začalo Batličkovo dobrodružné putování světem, v němž se z člověka, který byl doma stále někomu trnem v očích, stal zeměměřič, honák dobytka, tramp, prospektor, zemědělský a tovární dělník, plavčík, námořník, zajatec v první světové válce, obchodník se známkami, kormidelník, řidič tramvají. A především spolehlivý, čestný a rovný chlap.

Kdybychom sledovali topografii Batličkových cest, hodně místa bychom museli věnovat Jižní Americe. V Argentině, odkud poslal svůj známý lístek, si v expedici, která měla vyměřit trasu budoucí železnice, protrpěl své greenhornství. Co to znamenalo ve společnosti tvrdých mužů, vám přiblížila povídka *Chlupatá fordka* (ale i v řadě dalších povídek prvního oddílu se objeví motiv greenhorna-zelenáče, který musí teprve dokazovat, že je chlap). Batlička měl neklidnou krev, táhlo ho to stále dál, měnil zaměstnání, místa pobytu; někdy jen proto, aby si lépe vydělal, jindy proto, že se mu přestalo líbit to, co právě dělal. A nebylo těch zaměstnání málo, řadu jsme již vyjmenovali, ale musíme k nim ještě přidat: nosič zavazadel, přístavní dělník, lovec, dozorce, nákupčí, jeřábník, policista a znovu námořník. Mezitím ovšem prošel řadu zemí, navštívil řadu míst a samozřejmě už dávno nebyl žádným zelenáčem. Začátek první světové války ho zastihl v Argentině, v Buenos Aires, kde právě pobýval se svým přítelem Josefem Archerem. Výzev, aby se jako rakousko-uherští občané dostavili na konzulát a pak odjeli lodí do Evropy, neuposlechli, a to bylo jejich štěstí. Loď, kterou měli cestovat, byla potopena. Osudu námořníka z potopené lodi však Batlička stejně neušel. Koráb, na který se dal najmout, plul sice pod neutrální vlajkou, avšak pašoval strategický náklad do Německa, a proto jej Britové bez pardonu potopili. Batlička se zachránil, i když i pro něho bylo nucené koupání v Severním moři v prosinci takřka nad jeho síly. Stal se tedy anglickým zajatcem, prý jedním z prvních. Jenže tato vnucená role, opakuje se tady, co známe o Batličkovi z doby jeho školních let, mu zase neseděla. Utekl nejdříve do Londýna, a když mu hrozilo dopadení, tak pro jistotu do Afriky. Zbytek války pak prožil jako námořník na různých lodích, dostal se do Austrálie, kde pásl ovce, na Labrador, vymetl přístavy Indie, Malajsie, Indonésie, Japonska i Spojených států amerických, byl v Číně. Pak se vrátil domů, založil rodinu a znovu podlehl lákání dálek. Tentokrát byl ve světě dva roky a vrátil se domů definitivně. Živil se pak v Praze všelijak. Je-

ho zkušenosti z pralesů, lodí, pouští i džunglí mu nejsou zdánlivě k ničemu. Ale činorodost, aktivita, Batličkovy nejcharakterističtější vlastnosti, mu nedovolují, aby zůstal nečinným. Pořídil si radiostanici a na jejích vlnách rozmlouval se světem a nahrazoval si cestování. Jako telegrafista se mohl pochlubit celou řadou úspěchů: navázal spojení se všemi světadíly, zásluhou jeho radiostanice byla zachráněna japonská loď volající o pomoc, hovořil s výpravou generála Nobila, která se pokusila dobýt severní pól pomocí vzducholodě Italia.

A jako telegrafista obstál i v další zkoušce, kterou mu připravil život: Po okupaci Československa fašistickým Německem pracoval se svou vysílačkou v odbojové organizaci Obrana národa Východ, která zprostředkovávala zpravodajský styk se Sovětským svazem. Batličkův osud se po okupaci podobá osudu desítek tisíc odbojových pracovníků: ilegální činnost, zatčení na základě zrady, výslechy, bití, týrání, transport do koncentračního tábora bez jakékoliv vyhlídky na návrat, protože označení RU — návrat nežádoucí — to předem vylučovalo. Batlička ani tady nezapřel sám sebe. Pokusil se o útěk a byl zabit. Jedna svědectví vypovídají, že byl zastřelen při útěku, jiná že byl při pokusu o útěk zadržen a ubit v betonovém bunkru. Tato nejhrdinštější a také nejpříkladnější část Batličkova života byla završena udělením Válečného kříže 1939 in memoriam a vyznamenání Za statečnost.

Takové byly osudy autora povídek, jež jste dočetli. Obšírněji, s četnými podrobnostmi a zajímavostmi si o nich můžete přečíst v předmluvách ke knížkám *Na dně 57 metrů* (Ostrava 1968, 1969) a *Tanec na stožáru* (Praha 1979).

Zatím jsme se zabývali spíše životem autora a je načase, abychom si něco řekli i o jeho povídkách. Už skutečnost, že Batlička od mládí rád vyprávěl, že vzdycky nacházel vděčné posluchače, byla určitě základním podnětem k tomu, aby zkusil své zážitky světoběžníka napsat, aby začal literárně tvořit. Co ve světě viděl a zažil, ale i to, o čem na svých cestách slyšel vyprávět, bylo jako stvořené pro mladé čtenáře kvůli své dobrodružnosti, napětí, jednoduchému ději i stručnosti — ta se zase hodila tam, kde Batlička začal své příběhy tisknout — v časopise. A čtenáři Mladého hlasatele (tak se časopis jmenoval) na povídky nového autora dychtivě čekali. Měli je rádi ze stejných důvodů, z jakých si je oblibují mladí čtenáři i dnes. Kvůli již jmenované dobrodružnosti a dramatič-

nosti, ale určitě také proto, že je seznamovaly s životem v cizích zemích, se zajímavými lidmi, nevšedními příhodami a často odlišným způsobem jednání. A určitě také proto, že byly tak nádherně romantické, že svět v nich byl jednoznačně rozdělen mezi dobro a zlo, že to, co bylo v lidech dobré, vyhrávalo, a že zlo prohrávalo, protože bylo nečestné. Hrdinové Batličkových povídek jsou vždy příkladní: mají potřebu zlo ničit nebo trestat, potřebu vykonávat hrdinské skutky, překonávat se, být skromnými, pracovitými. Jsou to hrdinové vynikající důvtipem, statečností, odvahou, soběstačností, hrdinové neokázalí, ale hrdí a aktivní. Málokdy oplývají penězi nebo dokonce bohatstvím. Mají mnoho vlastností, které měl sám Otakar Batlička, a dalo by se s určitým zjednodušením říci, že autor píše v povídkách hodně o sobě. Ale i tam, kde píše o jiných nebo vypráví příběh, který jen slyšel, najdeme názory nebo pocity, které Batlička důvěrně znal. Jedním takovým pocitem (správněji bychom měli mluvit o motivu) je všudypřítomná, soustavná touha po domově, pocit hrdé, ale i tíživé, smutné příslušnosti k českému národu. Batlička své vlastenectví prožil, není mu jen prázdným slovem. Všimněte si toho hned v první povídce této knížky a všimněte si, jak často je Batličkova vzpomínka na domov spojená s hořkým vědomím, že většina krajanů, které v cizině potkával, odešla z domova z donucení, kvůli chudobě, za prací, za lepší existencí. A všimněte si, jak hořce si Batlička třeba v povídce *Napoleon* uvědomuje, jaký krutý osud čeká často lidi, kteří ztratili, opustili starý domov, nový nenašli, jak jejich sen o práci, důstojnějším životě nebo dokonce bohatství končí tragicky: *„Snad kdesi v Evropě čeká někdo dopis od otce, bratra či přítele, který se dlouho, dlouho odmlčel. Potom se obyčejně říká: Zapomněl na nás. Asi se mu v té zlaté Americe dobře daří.“*

Batlička velice dobře poznal, že vydobýt si obživu v cizině je těžké, že k tomu často vůbec nepomůže poctivá práce, že je třeba mít i štěstí (povídky *Farma U černého kříže*, *Nahluchlý Sandy*), že často může člověku pomoci náhoda (*Mauritius*, *Černý Buddha*), že člověk musí mít odvahu riskovat, schopnost unést neúspěch. Všemi jeho povídkami prolíná obdiv k tvrdé práci, k těm, co ji chlapsky, bez řečí a bez sebelítosti dělají. V tom se také nezapře Batličkova činorodá aktivita. Sám takový byl a tak si také představoval skutečného chlapa, hrdinu. Neměl rád boháče, ale moc dobře si uvědomoval sílu peněz a bohatství. Věděl, že lidé s vel-

kým bankovním kontem jsou často směšní (*Mano lidojed*), sobečtí (*Muž v podpalubí*), že na ně není mnohdy spolehnutí (*Rájem i peklem*). Batlička také poznal, že touha zbohatnout obvykle člověka nepříznivě poznamenává, mění, nebo dokonce ničí (*Jizvy Buda Gollowana*, *Na ploché dráze*, *Odměna*, *Zlatá zrna*, *Proroctví staré Metuny*, *Bylo jich osm*). Na druhé straně ovšem samotná chudoba, příslušnost k nižší, nebo dokonce nejnižší společenské vrstvě s sebou automaticky nepřináší ideální lidské vlastnosti. Batlička poznal, že leniví, směšní, nespolehliví, špatní a zlí jedinci jsou i mezi trampy a světoběžníky, jakým byl on (*Žlutá vlajka*, *Soud divočiny*, *Ukradené kánoe*), a naučil se nesoudit podle toho, jak kdo vypadá nebo jak se o něm mluví, ale podle toho, jak jedná (*Vykuk*, *El Justicio*, *Podivín*, *Usměvavý Dick*, *Kapitán Numb*). Zdálo by se, že Batlička, který si určitě kolem sebe uměl zjednat pořádek a uměl se o sebe postarat v každé situaci, byl tak trochu, řečeno slovy dnešních detektivek, „ostrý hoch", že vyvolával konflikty a neměl daleko k ráně pěstí. Všimněte si však, je to moc poučné a zase příkladné, s jakou shovívavostí, humorem a velkorysostí přijímal třeba své „zelenáčství" (jmenujme znovu třeba *Chlupatou fordku*) — tady, můžete si říci, mu ostatně nic jiného nezbývalo, ale pravda to tak docela není, vždyť se mohl za všechna ta příkoří, co mu schystávali, mstít, mohl zahořknout, stát se zlým. V povídce *Dozorce* oplácí Batlička nespravedlnost motivovanou závratí z vyššího společenského postavení zcela samozřejmým nasazením vlastního života právě pro člověka, který selhal. V *Siláku Brandovi* projeví neběžnou velkorysost, ve *Stroji na výprask*, *Ukradené kánoi*, v *Muži pevných zásad* s humorem a nadhledem líčí strasti svého světoběžnictví.

Svět, ve kterém Otakar Batlička na vlastní kůži pocítil, jak chutnají dobrodružství i útrapy, ve kterém zakusil, jak je opojné poznávat, být volný a soběstačný, tento svět byl jiný než ten, ve kterém žijeme nyní. Řítily se v něm vlaky tažené parními lokomotivami a bezpečnost jejich jízdy strezili lidé s praporky, petrolejovými lampami a s nadšením v srdci. Lodě pluly ještě pod plachtami a být námořníkem chtělo především odvahu a fortel. Parníky s umouněnými topiči u parních strojů brázdily moře a oceány a soutěžily o to, který z nich rychleji překoná vzdálenost mezi Evropou a Amerikou. Letecká doprava byla v plenkách a piloti byli hrdinové s koženými přilbami na hlavách. Spojení ve světě obsta-

rával telegraf a Morscovy telegrafické značky, ve městech jezdily automobily, které by dnes moc rádi vlastnili členové klubu motoveteránů. Lidé dýchali vzduch, ve kterém bylo více kyslíku než průmyslových zplodin, honili se za zlatem či diamanty v době zlatých či diamantových horeček a vynalézali perpetuum mobile. Afrika byla jednou velkou kolonií a v řadě míst světa ještě kromě domorodců nikdo nebyl, a byla místa, kde lidská noha nestanula vůbec. Byl to zdánlivě komický a jednoduchý svět: neměl počítače, lokátory, nadzvuková letadla, mikrotechniku a slovo kosmonaut znal jen z románů. A přesto se tento svět Otakara Batličky v mnohém podobal našemu. Pravda vedla boj se lží, statečnost soupeřila se zbabělostí, činorodost s lenivostí. Lidé oceňovali stejně jako dnes hrdé a důstojné hrdinství, pomoc slabšímu, utiskovanému a pronásledovanému, odsuzovali podlézavost i zpupné velikášství. Štěstí i spravedlnost byly stejně slepé a nic, čeho chtěli lidé dosáhnout, nebylo zadarmo. O tom všem vypráví Otakar Batlička ve svých příbězích. Sám prožil hodně a on i postavy jeho povídek jsou spíše hrdiny s obvyklými vlastnostmi – fyzickou silou, cílevědomostí, statečností –, lidé i vnějškově vybavení jako hrdinové. Umějí střílet a mají zbraň vždy poruce. Jezdí na koni, umějí zacházet s lasem i s nožem, pádlují, veslují, prodírají se džunglí, nebojí se samoty ani dravé zvěře, i když je jim často úzko. Ale nakonec si Batlička sám sobě a takto i svým čtenářům připraví otázku, kdo je vlastně pravý hrdina? Je jím ten, ptá se v povídce *Hrdina*, *„kdo se jednou v životě statečně postaví hrozícímu nebezpečí? Nebo snad ten, kdo je úmyslně vyhledává?“* A odpovídá příběhem, v němž o titul hrdiny jako by soupeřil člověk z klasických dobrodružství, muž s puškou v ruce, a lékař, člověk naprosto nehrdinský, sedící jen u svých výzkumů a pacientů. Je znát, jak tato otázka Batličku znepokojuje, jak jsou jeho sympatie rozděleny. Zkušenost jeho mládí sympatizuje s mužem s puškou, zkušenost jeho zralosti dává zapravdu lékaři. I my si často klademe otázku, co je hrdinství, a máme sklon hledat je pouze v dramatických událostech. Věřme však Otakaru Batličkovi a pokusme se hledat dobrodružství třeba i v méně nápadných a lákavých činnostech.

Poznali jsme už, že Otakar Batlička byl bystrý pozorovatel, že do svých povídek ukládal víc než jenom napětí, exotiku a dobrodružství. V povídce *Tábor ztracených* inženýr Dirmut nakažený

malomocenstvím přesně označuje viníky toho, že lidé v táboře jsou odsouzeni k pomalé smrti: „*Vyřiď správci a pánům od společnosti, že je to jejich dílo.*" Batlička také dává najevo, jako cestovatel i jako vypravěč, své sympatie domorodým obyvatelům Afriky, Jižní i Severní Ameriky. Vůbec se necítil být příslušníkem „bílé elity". S obdivem vypráví o jihoamerických Indiánech, obdivuje se umění mladičkých černých potápěčů, kamarádí se s arabskými kluky, sympatizuje s jejich taškařicemi. To nebyla v době, kdy Batlička poznával svět, ani v době, kdy o tom začal psát povídky, (fašismus tehdy vymyslel rasové zákony) zrovna samozřejmost, tak jako to není úplná samozřejmost ještě ani dnes — často o tom přece slyšíte v rozhlase nebo v televizi.

V několika povídkách vypravuje Batlička také o válečných zážitcích. Vystupuje-li v nich sám, jako by tuto zkušenost zlehčoval. Co ho vlastně dělilo od smrti v ledové vodě Severního moře, když byl potopen dvojstěžník Olaf? A Batlička popisuje svůj plavecký styl (*povídka Dvojstěžník Olaf*). Jeho zážitky válečného zajatce jsou spíše komické než dramatické. Ale tam, kde se válkou zabývá hlouběji, tam si uvědomuje její nelidskou podstatu. A nebyl by ani sám sebou, kdyby se nepokusil vymyslet recept, jak ji této podstaty zbavit. V povídce *Kavalíři oblak*, kterou končí poslední oddíl povídek této knížky, Batlička s prostou přímočarostí apeluje na čest účastníků války, na jejich potřebu „pocitvé hry" v každém okamžiku života. Uplatní-li se v každém z nás, stane se i válka rytířským soubojem a její nelidskost se umenší. Batlička tu naivně a romanticky věří, že rytířství jednotlivců zbaví válku její hrůznosti. My víme, že tomu tak není, že sebečestnější jednotlivci nezmění nic na slepé a ničivé síle válečného mechanismu, jestliže začne pracovat. Dovolme však autorovi, aby představu o hrdinech, jimž vždy záleží na cti, spravedlnosti a poctivém životě, uplatnil i ve vyprávění jedné z mnoha válečných příhod. Jeho autor dobře věděl, a také to dokázal, jak je třeba bojovat s násilím, jde-li o skutečnost a nikoliv o literaturu.

Životopisný portrét Otakara Batličky jsme začali pochybnostmi, zda autor povídek této knížky mohl být ve svém klukovském věku příkladem. Vracíme se k této myšlence s přesvědčením, že v životě lze mnoho změnit, že člověk sám, jestliže chce, dokáže změnit i sám sebe.

Nemyslíte?

Lubomír Petr

OTAKAR BATLIČKA

1895 — 12. 3. narozen v Praze jako syn úředníka plynárny; v dětství mu zemřela maminka
1906 — začal studovat na gymnáziu
1909 — utekl do Argentiny, odkud přichází jeho proslavený lístek; během dalších devíti let cestuje po světě; poznává Jižní Ameriku, Austrálii, Čínu, Evropu, Tichomoří, Malajsii, Spojené státy americké; během cest se živí nejrůznějšími způsoby; krátký čas je také anglickým zajatcem; naučil se řadě jazyků — anglicky, německy, francouzsky, španělsky, portugalsky, severské jazyky, indiánskou řeč guaraní
1918 — návrat do vlasti; v Praze začíná pracovat jako úředník u Elektrických podniků; podniká novou cestu kolem světa
1920 — definitivní návrat domů; střídá zaměstnání: noční hlídač, průvodce cizinců, řidič tramvají
1930 — zahájil kursy radiotelegrafie pro mládež
1939 — záhy po okupaci Československa se zapojuje do ilegálního protifašistického hnutí jako telegrafista skupiny Obrana národa Východ; začíná publikovat povídky
1941 — zatčen gestapem, vězněn na Pankráci, v Terezíně a v koncentračním táboře Mauthausenu
1942 — zahynul v Mauthausenu, údajně „zastřelen na útěku"
1945 — vyznamenán Válečným křížem 1939 a medailí Za statečnost (in memoriam)

L. P.

VYSVĚTLIVKY

alfa a omega – začátek a konec; to nejdůležitější, nejhlavnější
amigo – přítel
asagaj – oštěp
bárin – pán
Bravo, carissimo, bravo – výborně, skvělé
bueno – dobrý, dobře (pochvala)
cabaleros – pánové
clipper – rychlá plachetnice s velkou plochou plachtoví a malým ponorem
compadre – kmotr, kmotře
cyklón – atmosférická porucha spojená s poklesem tlaku vzduchu a silným větrem; prudká bouře
facienda – farma, hospodářská usedlost
falanga – zde ve významu prstoklad
goniometrická služba – služba obsluhující přístroje k zaměřování polohy vysílačky např. v letadle
guaraní – indiánská národnost v Paraguayi, severní Argentině a jižní Brazílii; zde jde o název jazyka tohoto indiánského kmene
hombre – člověk, člověče
horizontální linie – vodorovný obrys, čára; Batlička zde naráží na frázovité vyjadřování
ignorance – naprostá neznalost, nevědomost
perspektiva – zde ve smyslu „nauka o zobrazování předmětů a prostorů, aby vznikl co nejvěrnější obraz skutečnosti, jak jej vidíme z jednoho bodu"
kajman – americký vodní ještěr podobný krokodýlu; dlouhý až 2,5 m, žije v povodí Orinoka a Amazonky
kambala – plochá mořská ryba podobná platýsovi
kaňon – hluboké úzké údolí se sráznými stěnami
konstábl – policista, policejní strážník
kopra – bílá tvrdá hmota získávaná z kokosových ořechů jako surovina k výrobě tuků
koral – ohrada

kutr – malé plavidlo pro lov ryb při pobřeží nebo na mělkém moři

kapybara – hlodavec blízce příbuzný morčatům; dosahuje váhy přes 50 kg, délky až 130 cm; výborně běhá a plave; živí se převážně vodními rostlinami; žije v početných stádech blízko vody, v bažinách a v povodí jihoamerických řek

kauce – záruka, obvykle peněžní

kazik – čaroděj

kebračo – tvrdé dřevo některých tropických stromů bohaté na třísloviny

laguna – pobřežní jezero oddělené od moře písečným valem

mačeta – široký dlouhý nůž užívaný při práci v pralese a na plantážích

mamba – jedovatý had často pokládaný za nejnebezpečnějšího ze všech hadů; největší z nich (mamba černá) dosahují délky až 4,2 m; jejich uštknutí přežili údajně jen asi tři nebo čtyři lidé

mangrove – bahnomilná vegetace na tropickém pobřeží; dosahuje výšky stromů a je typická svými deskovitými kořeny

maniok – škrob z hlíz manihotu

manihot – cizokrajná rostlina poskytující hlízy, z nichž se získává škrob

milreis – drobná brazilská mince

muezzin – muslimský vyvolávač, který z minaretu (štíhlé věže s ochozem) svolává v určenou dobu věřící k modlitbě

Mui bueno. Y lindo el divine muchacho. – Velmi dobře. Pěkné, půvabné, zázračné dítě, chlapec.

nugget – valoun zlata; přírodní kus zlata různé velikosti a tvaru

orchestrion – mechanický hudební hrací stroj schopný napodobovat hru celého orchestru

padre – otec, otče

pampa – step v rovinách střední Argentiny

papája – tropické ovoce

peón – domorodý zemědělský dělník v Jižní a Střední Americe

pirogа – člun jihoamerických indiánů vydlabaný z jediného kmene

prérie – travnatá step v mírném pásmu Severní Ameriky

proporcionální – odpovídající proporcím, tzn. rozměrům a vztahům

prospektor – hledač drahých rud, nerostů; obvykle zlata a diamantů

rádža – titul dřívějších indických domorodých panovníků

sabe – vědět

santál – tropický strom; pěstuje se ponejvíce v Indii a Malajsku a poskytuje vonné hnědočervené dřevo používané v truhlářství, řezbářství i voňavkářství

týk – (používá se také výraz *teka*) jihoasijský strom mohutného vzrůstu používaný v dřevařském průmyslu pro své pružné a trvanlivé dřevo

termit – všekaz, společenský hmyz (tzn. že žije ve vysoce organizovaných koloniích), který ničí dřevo; žijí v teplých krajinách

tyrkysový – bleděmodrý, nebo zelený

ukulele – čtyřstrunný nástroj podobný malé kytaře; pochází z Havaje

zlatý run – anglického slova *run* (čti *ran*) se používá v mnoha významech; základní význam je *běžet*, ale v povídce je ho užito přeneseně (a trochu nepřesně) ve významu *nález*; Batlička měl však zřejmě na mysli skutečnost, že Čuvašův nález zlata vylíčený v povídce způsobil obrovský *poprask*, *nával*, *překotnou*, *horečnatou činnost*

POZNÁMKA

Naše edice *Na vlnách odvahy a dobrodružství* obsahuje výběr z Batličkových povídek a jeho novelu Rájem i peklem. Vybírali jsme z knih *Na vlně 57 metrů* (Ostrava 1968), *Rájem i peklem* (Ostrava 1969), *Tábor ztracených* (Ostrava 1970), *Tanec na stožáru* (Praha 1979). Původ jednotlivých povídek je označen v obsahu. Povídky označené v obsahu „z rukopisu" jsme vybrali z rukopisné nevydané edice, již připravil Bohumil Jírek pod názvem *Sázka v klubu AGS* . Obsahovala stejnojmennou novelu, která se nám svým obsahem i pojetím jeví jako zastaralá (značný obnos peněz je možno získat za ulovení deseti různých zvířat během desíti měsíců v deseti různých zemích), a oddíl povídek, z něhož jsme vybírali do naší edice.

Značný podíl na podobě Batličkových textů, jak je známe z knižních vydání Rájem i peklem, Tábor ztracených, Tanec na stožáru i povídek vybraných z rukopisu, má již jmenovaný a dnes zesnulý Bohumil Jírek, který pracoval s Batličkovou pozůstalostí a jeho povídky upravoval nebo i převyprávěl. Rozlišit originální a upravovaný text je v současné době již nemožné a zřejmě i neúčelné.

Za stejně neúčelný považujeme v této edici určené mladým čtenářům výčet našich zásahů. Šlo většinou o drobné úpravy slovosledu, nepodstatné úpravy závěru několika povídek, jež měly duplicitní pointu, odstranění některých věcných omylů, úpravu interpunkce apod.

L. P.

OBSAH

NA VLASTNÍ KŮŽI A Z DOSLECHU

Tichá noc (*Tábor ztracených*) / 9
Chlupatá fordka (*Tanec na stožáru*) / 11
Dozorce (*Tábor ztracených*) / 13
El terremoto (*Tábor ztracených*) / 17
Ježek v kleci (*Z rukopisu*) / 20
Spravedlnost, sinhore (*Z rukopisu*) / 23
Souboj (*Na vlně 57 metrů*) / 25
Napoleon (*Na vlně 57 metrů*) / 28
Na útěku (*Na vlně 57 metrů*) / 30
Jizvy Buda Gallowana (*Z rukopisu*) / 32
Světluška (*Na vlně 57 metrů*) / 35
Farma U černého kříže (*Tábor ztracených*) / 37
Lovec hadů (*Tanec na stožáru*) / 40
Vykuk (*Tábor ztracených*) / 44
El Justicio (*Na vlně 57 metrů*) / 49
Soud divočiny (*Tábor ztracených*) / 51
Muž pevných zásad (*Na vlně 57 metrů*) / 55
Ďáblovo lože (*Tábor ztracených*) / 56
Příběh malého Aliho (*Tábor ztracených*) / 58
Červená skvrna (*Na vlně 57 metrů*) / 61
Alláh ve strážním koši (*Tanec na stožáru*) / 64
Silák Brand (*Na vlně 57 metrů*) / 67
Tři skály (*Tábor ztracených*) / 70
Příběh Teobalda Roussee (*Tanec na stožáru*) / 72
Zázračná izvoščikova píseň (*Tanec na stožáru*) / 74
Sedmihlavá saň (*Tanec na stožáru*) / 77
Ledoví muži (*Z rukopisu*) / 80
Polární stanice A19 (*Z rukopisu*) / 82
Žlutá vlajka (*Na vlně 57 metrů*) / 84
Dvojstěžník Olaf (*Tábor ztracených*) / 86
Křížem krážem Londýnem (*Tanec na stožáru*) / 89
Jistá výhra (*Tábor ztracených*) / 94
Ocelová hrobka (*Na vlně 57 metrů*) / 97
Dog fish (*Z rukopisu*) / 101
Mauritius (*Z rukopisu*) / 103
Mamba (*Na vlně 57 metrů*) / 105

Král (*Tábor ztracených*) / 109
Berberský čert (*Na vlně 57 metrů*) / 111
Hrdina (*Tábor ztracených*) / 114
Muž v podpalubí (*Tanec na stožáru*) / 116
Slavný kluk Mahmud (*Tanec na stožáru*) / 121
Splněný slib (*Tanec na stožáru*) / 124
Lesní muž (*Tábor ztracených*) / 126
Stroj na výprask (*Tanec na stožáru*) / 129
Ukradená kánoe (*Tanec na stožáru*) / 132
Ohnivé znamení (*Na vlně 57 metrů*) / 134
Nakamutovo loučení (*Tanec na stožáru*) / 137
Řízek Timoteje Davidova (*Tanec na stožáru*) / 139
Mistr těžké váhy (*Na vlně 57 metrů*) / 142
Potápěč Oliver Ward (*Na vlně 57 metrů*) / 145
Na ploché dráze (*Na vlně 57 metrů*) / 148
Příhoda pana Ditwela (*Na vlně 57 metrů*) / 151
Knoflík mrtvého muže (*Z rukopisu*) / 154
Daleká cesta (*Z rukopisu*) / 156
Kóta 50 (*Z rukopisu*) / 160
Tygří matka (*Na vlně 57 metrů*) / 163
Dopis od syna (*Tábor ztracených*) / 166
Perpetuum mobile (*Tábor ztracených*) / 169

PŘÍBĚHY A PŘÍHODY

Strach (*Tábor ztracených*) / 175
Proroctví staré Metuny (*Tábor ztracených*) / 177
Nádherný květ (*Tábor ztracených*) / 181
Otrávený šíp (*Na vlně 57 metrů*) / 183
Živá řeka (*Na vlně 57 metrů*) / 185
Velké kouzlo (*Na vlně 57 metrů*) / 189
Odměna (*Na vlně 57 metrů*) / 191
Nejlepší zbraň (*Tábor ztracených*) / 194
Wakaiův nápad (*Z rukopisu*) / 196
Démon hlubin (*Tábor ztracených*) / 199
Mano lidojed (*Na vlně 57 metrů*) / 202
Bouře (*Z rukopisu*) / 207
Divoká píseň prérie (*Tábor ztracených*) / 209

Chytrý Farguson (*Na vlně 57 metrů*) / 212
Ještě jednou Farguson (*Na vlně 57 metrů*) / 214
Naposledy Farguson (*Z rukopisu*) / 218
Noční let (*Tábor ztracených*) / 221
Kamelot (*Tábor ztracených*) / 224
Neviditelná stezka (*Na vlně 57 metrů*) / 228
Voláme Hurst, voláme Hurst (*Tábor ztracených*) / 230
Marta Margenová (*Z rukopisu*) / 233
První poplach (*Z rukopisu*) / 236
Dvojitý Nanuk (*Tanec na stožáru*) / 239
Šesté kolo (*Z rukopisu*) / 242
Podivná událost (*Z rukopisu*) / 245
Smrtící džbán (*Tanec na stožáru*) / 247
Konec kouzelníků (*Tanec na stožáru*) / 249
Dotyk smrti (*Z rukopisu*) / 252
Tajemné oko (*Na vlně 57 metrů*) / 255
Podivín (*Na vlně 57 metrů*) / 257
Kirri (*Tábor ztracených*) / 260
Válečná píseň (*Na vlně 57 metrů*) / 262
Sloní hřbitov (*Z rukopisu*) / 265
Návrat z hlubin (*Tanec na stožáru*) / 268
Džitti Doig (*Tanec na stožáru*) / 272
Moudrý Bombo (*Tábor ztracených*) / 274
Bylo jich osm (*Na vlně 57 metrů*) / 277
Hadí hlas (*Na vlně 57 metrů*) / 280
Černý Buddha (*Na vlně 57 metrů*) / 283
Les duchů (*Tábor ztracených*) / 287
Letoun číslo 4 (*Na vlně 57 metrů*) / 291
Ctihodný Čan Lu Čao (*Tábor ztracených*) / 294
Tábor ztracených (*Tábor ztracených*) / 297
Zlatá zrna (*Tábor ztracených*) / 299
Tasmano José (*Tábor ztracených*) / 302
Usměvavý Dick (*Na vlně 57 metrů*) / 306
Kapitán Numb (*Tábor ztracených*) / 308
Na vlně 57 metrů (*Na vlně 57 metrů*) / 311
Na konci světa (*Na vlně 57 metrů*) / 314
Nahluchlý Sandy (*Na vlně 57 metrů*) / 316
Na řece svatého Vavřince (*Z rukopisu*) / 319
Šťastný Garry (*Tábor ztracených*) / 321
Kavalíři oblak (*Tábor ztracených*) / 324

RÁJEM I PEKLEM

Nemocnice u svatého Bartoloměje / 331
Hledá se důkaz / 335
Plán výpravy / 338
Jeskyně upírů / 341
Amazonka / 344
Muž se zelenýma očima / 350
Labutí péro / 356
Petr Regan v nebezpečí / 359
Do neznáma / 365
El rey dorado / 369
Návštěvy z oblak a pralesa / 374
Zajatec / 381
Chrám v pustině / 387
Přepadení / 393
Slyšíš, Alfonsi? / 399
Únik / 407
Diamantová studně / 413
Pohroma / 417
Sázka o život / 423
Muž se zelenýma očima se přihlašuje / 428
Nezapomenutelný příběh / 433

S OTAKAREM BATLIČKOU NA CESTÁCH
VYSVĚTLIVKY
POZNÁMKA

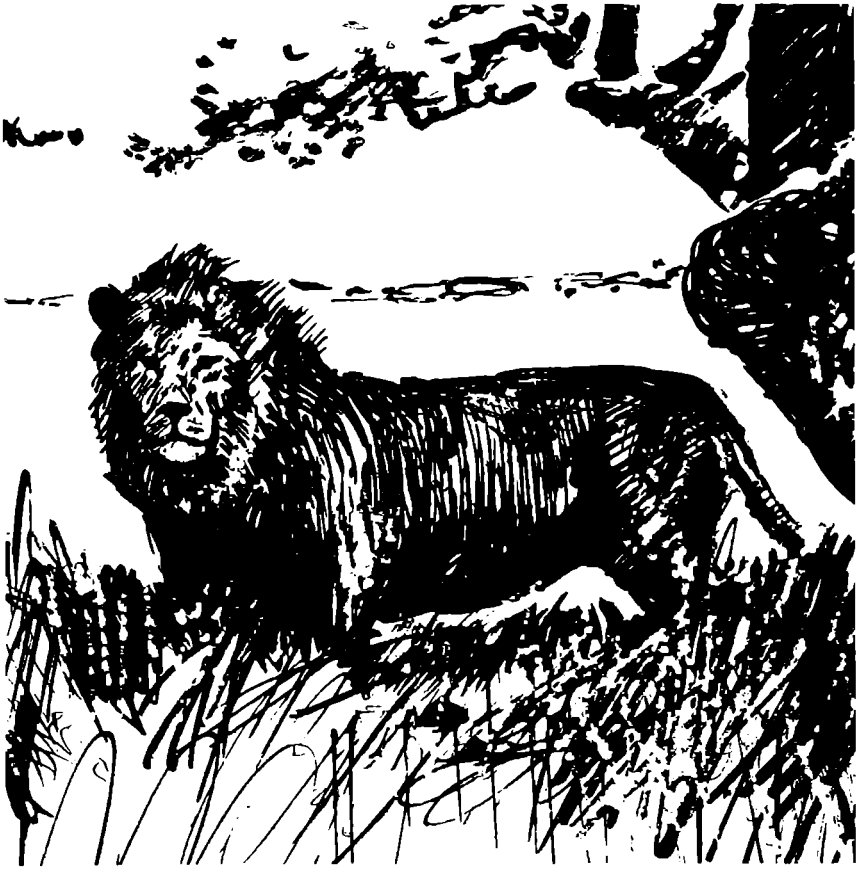

NA VLNÁCH ODVAHY A DOBRODRUŽSTVÍ

Otakar Batlička

EDICE
PROFIL
DĚTEM A MLÁDEŽI
Svazek 47

Vybral, uspořádal, k vydání připravil, doslov, poznámku a vysvětlivky napsal Lubomír Petr. Ilustroval Bohumil Konečný. Graficky upravil Václav Beránek. Vydalo nakladatelství Profil v Ostravě v roce 1989 jako svou 890. publikaci.
Odpovědný redaktor Jan Machač.
Technický redaktor Ivan Straňák.
Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p., Olomouc.
AA 25,49 (z toho il. 4,16); VA 26,49. Náklad 80 000 výtisků.
Druhé vydání. Tem. skup. 14/64. Cena brož. výt. 29,00 Kčs.
OC 305/22/82.6; 48-003-88